CONCIO GRANATENSIS

DE SANCTIS

[illegible] minuas [illegible] aliis officiis [illegible]

CONCIONES
DE PRÆCIPVIS
SANCTORVM
FESTIS

à Feſto beatiſſimæ MARIÆ MAGDALENÆ vſque ad finem anni:

Auctore R.P.F. LVDOVICO GRANATENSI, Doctore Theologo Ordinis S. DOMINICI.

Mirabilis DEVS in SANCTIS ſuis. *Pſal.*47.
Cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunque obſeruaueris timentem Dominum. *Eccleſiaſtici* 37.

ANTVERPIAE,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam & Filios Io. Moreti.
M. DC. XIV.

IN FESTO BEATÆ MARIÆ MAGDALENÆ,

CONCIO PRIMA:

In qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat; & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* Lucæ 7.

RISTOTELIS sententia est, non omnes auditores ad quoduis doctrinæ genus idoneos esse, sed pro dignitate doctrinæ debere auditorum ingenia accommodari. Vnde colligit, adolescentes, qui pro ætatis ratione turbulentis animi motibus exagitantur, ad eam Philosophiæ partem, quæ de virtutum natura tractat (quam Ethicen appellat) percipiendam (quippe quæ sedatum animum requirit) minimè idoneos esse. Cùm igitur de mirabili peccatricis mulieris conuersione & pœnitentia nobis hodie dicendum sit; auditores certè requirimus veræ pœnitentiæ studiosos, & qui flere magis quàm audire parati sint. Hoc enim animo D. Gregorius ad hoc ipsum argumentum tractandum accessit, cùm orationem suam sic exorsus est: Cogitanti mihi de Mariæ pœnitentia, flere magis libet quàm aliquid dicere. Cuius enim vel saxeum pectus istæ huius peccatricis lacrymæ ad exemplum pœnitentię non emolliant? Quòd si nõ eodem nos animo ad audiendum, quo beatus hic Pater ad dicendum cõuenerimus: frustra insignis hæc mulieris pœnitentia, singularísque erga illam Domini misericordia nobis ante oculos ponetur. Vix enim tanto illo ad pœnitendum exemplo commouebimur, & tanta illa Domini misericordia ad sperandam veniam excitabimur. Quia verò hoc præstare non quidem opis nostræ, sed diuinæ gratiæ munus & beneficium est; ideo hanc à Patre misericordiarum, beatissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

Gregor.

AVE MARIA.

Inter omnes humanæ vitæ miserias non postremum locum obtinet illa, quòd homo per se quidem labi potest in peccatum, lapsus verò surgere per se non potest, nisi singulari Dei ope atq. auxilio iuuetur. Sic enim Saluator ait: Nemo potest venire ad me,

Ioan. 6.

me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Hieremias quoque, Scio, inquit, Dñe, quòd non est hominis via eius, neque viri est vt ambulet, & dirigat gressus suos. Seras quarundam portarum videmus ea arte fabre factas, vt sine clauibus quidem obserari valeant, sine illis autem aperiri nequeant: ad hunc ergo modum homo per se, sine alicuius patrocinio, ruere in crimen potest, per se tamen, sine Christi ope, & Ecclesiæ clauibus, ab eo emergere nullo modo potest. Sunt auiculæ quædam oblongis alis, pernicissimique volatus, quæ si casu in terram deciderint, assurgere, ac volatum resumere non possunt, quòd alarum longitudo terram contingens, conatum ad volandum impediat: id quod iustis etiam in peccatum lapsis contingit: qui quamuis in cęlum sese diuini Spiritus alis attollant; in peccatum tamen lapsi, nisi Deo opem ferente, & ad gratiam excitante, nullo modo eò redire possunt, vnde corruerunt. Id autem planum fiet, si duo loca in iusti hominis lapsu consideremus: alterum, vnde cecidit; alterum, quò cadendo peruenit. Constat enim iustum cùm labitur, è cælo in abyssum decidere: qui enim decretus erat ciuis Sanctorum, & domesticus Dei, & in libro vitæ conscriptus; ex hoc tunc libro deletur, & inferorum regno, quamdiu ita permanet, ascribitur. Quis ergo illum ab inferis eductum cælo restituere valeat, nisi qui inferorum & cælorum claues habet? Præterea, si peccatum, cùm consummatum fuerit, generat mortem (quando per illud veram animæ nostræ vitam Deum amittimus) quis mortuũ ad vitam reuocare poterit, nisi ille, qui est vita & resurrectio mortuorum? Si vir item iustus esse dicitur lucerna ardẽs & lucens; quòd fide luceat, & charitate ardeat: quis ardentem hanc lucernã flagitijs extinctã, nisi Spiritus sanctus (per quem charitas Dei diffunditur in cordibus nostris) accendere poterit? Rursum, si omnis pulchritudo quę ab intus in fimbrijs aureis in mentibus fulget, eiusdem diuini spiritus opus & beneficium est, qui miris illã donorum suorum coloribus decorauit: quis amissam renouare valeat, nisi qui solus gratiam donat? Atq. vt hoc ipsum apertiùs videamus, constat planè, neminem ex iniusto fieri iustum, nisi is peccatũ super omnia detestetur, illudq. super omnia vitare constituat: hæc verò duo habere nemo potest, nisi Deũ diligat super omnia. Hæc enim tria, dilectio Dei super omnia, odiũ peccati, & propositũ eius omni opera & studio vitãdi, ita se mutuò cõsequuntur, vt alterum sine altero cõsistere nullo modo queat. At huiusmodi dilectionẽ, post naturæ lapsum, nemo, nisi pręsente Dei ope adiutus, habere potest, vt D. Thom. aptissimè docet. Occurrit. n. inter omnia primo loco homo ipsi sibi, quẽ supra Deum, & supra cętera omnia diligit. Cũ enim naturæ lapsum audis, hominẽ intellige, qui re-

Hier. 11.
Simile.
Simile.
Iacob. 3.
Rom. 3.
D. Tho.

ctus à Deo conditus fuerat (hoc est ita cõstitutus, vt primo loco conditorẽ, deinde seipsum diligeret) sic per peccatum inuersum & immutatũ, vt is primo quidẽ loco se, deinde cætera quæ ad se, hoc est, ad vitę cultũ & voluptatẽ pertinent, amore summo prosequatur. Quemadmodũ enim aqua, quæ fistulæ alicuius artificio sursum agitur, ea dissoluta, vi sua atque põdere ad ima relabitur: ita planè amor hominis, qui ante communẽ illam generis humani ruinam originalis iustitiæ beneficio rectà tendebat in Deum; amissa per peccatũ iustitia ad seipsum, hoc est, ad hominẽ deflexus atque curuatus fuit: vt homo iam, nisi supernaturali Dei ope iuuetur, non possit non se super omnia, supraq. Deum diligere. Quãta sit autem amoris huius vis, vel hoc indicio licebit vtcumq. cognoscere, quòd non rarò in historijs legimus, matres, quarum erga paruulos filios tenerrimus ac vehementissimus amor est, cùm fame premerẽtur, ipsos interemisse, vt eorũ carnibus deficientẽ vitã sustinerent: tantus vnicuiq. nostrûm sui ipsius amor ingeneratus est. Hæc igitur tanta erga se amoris vis in causa est, vt nemo Deum supra se, sine singulari eius ope, diligere queat: sine hac verò Dei dilectione neq. vera cõtritio neq. firmum sceleris vitandi propositũ, ac proinde neq. iustificatio constare potest. Qua in re apparet, vt antè diximus, verè deploranda hominis miseria, qui adeò potens ad iniquitatem, adeoq. impotens ad pietatẽ & iustitiam existit. Per se enim à Deo recẽdere, non autẽ per se ad illum redire; per se in peccati barathrum ruere, nõ autẽ per se ab illo emergere valet, quemadmodum ipse per se sibi mortem inferre, non tamen illatam auferre potest. Vnde cùm talibus quotidie concionatores Dei iudicium, mortem, incertum vitæ exitum, diuinæ iustitiæ seueritatem, supplicia improbis constituta, præmia bonis proposita, ipsumq. Dei Filium in cruce pendentem, & morte sua peccati malitiã pręedicantẽ ob oculos ponãt; nihilo tamẽ magis his tantis fulminibus commouentur, ac si nulla ratione ad ipsos pertinerent. Immò verò si corã oculis eorũ innumera siue miracula, siue supplicia, siue Dei beneficia spectãda proposueris, nisi speciale Dei auxilium adsit, nihil omnia hæc ad mortuam in peccato animã excitandã profuerint. Quot enim miracula Saluator in conspectu Iudæorum edidit? quid verò ex hoc nisi crucis supplicium reportauit? Quot plagis idem Pharaonẽ attriuit? at post filiorũ quoq. interitũ adhuc obstinato animo populũ Deo propugnatore tutum insectatus est. Quot beneficijs eundem populum Dominus in deserto affecit? Quid deinde? In omnibus, inquit, his peccauerunt adhuc, nec sperauerunt in salutari eius. Post hęc namq. omnia, vitulum fabricati sunt, eiq. diuinos honores tribuerunt. Videtis ergo sine interna Dei ope, externa omnia

Simile. (margin, beside "hoc est, ad vitę cultũ")

Simile. (margin, beside "ferre potest")

Psal. 77. (margin, beside "propugnatore tutum")

omnia salutem minimè conferre? Quæ cùm dicimus, fratres, nulli salutis suæ desperationem inijcere, sed illud ostendere volumus, à quo hæc gratia petenda sit cùm abest, cuique accepta referenda cùm adest. Simul etiam hac ratione peccati metum immittere vobis cupimus, à quo (si in illud fortè ruatis) nisi Deus manum porrigat, exsurgere non potestis. Et quamuis certum sit, illum mihi propter infinitam bonitatem & misericordiam suam nunquam defuturum; incertus tamen ego sum an illi vocanti sim responsurus, cùm liberum mihi sit repugnare, cuique hactenus tamdiu repugnaui, quamdiu in scelere perstiti, & ad vocantis clamorem obsurdui.

I.

Quæret autem aliquis fortasse, quònam modo Deus hoc tantum opus efficiat, vt homo, qui hactenus peccati seruus, gehennæ hæres, Dei hostis, diaboli mancipium ac domicilium erat, repentè in Dei amicum & filium, regníque cælestis hæredem, & Spiritus sancti sacrarium euadat: & qui vas erat contumeliæ, in vas honoris & gloriæ transferatur? Est hæc res inuestigatione quidem dignissima, neque tamē ita facilis ad intelligendum. Vnigenitus tamen Dei Filius, arcanorum diuinorum interpres, aditum nobis patefecit, quo veluti per rimulam quandam hoc arcanum intueremur. Vbi enim dixisset: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum; protinus quemadmodum à Patre homines traherētur, subindicauit his verbis: Est scriptum in Prophetis: Erunt omnes docibiles Dei. Omnis ergo qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Ad cuius rei intelligentiam illud in primis statuendum est, homines qui à Deo recedentes in peccatum lapsi sunt, in obscurissimis interni hominis tenebris & caligine versari, vt qui diuinæ gratiæ lumen, quo spiritualia atq. diuina cernuntur, amiserint. Vt enim Samson cùm primùm in Philisthæorū manus incidit, luminibus orbatus est: ita vbi primùm homo in potestatē hostis antiqui venit, diuinæ gratiæ lumē amittit; atq. ita cęcus ad diuina contuēda relinquitur. Quā quidē rem notissimo Dauidis exēplo cōprobare licet: vnius enim ferè anni spatio cæcus iacuit in peccato, cùm ad illuminandas eius tenebras Nathan Propheta missus à Deo fuit. Natus enim iam erat infans ex adulterio susceptus, cuius mortem in nefarij criminis vltionem Propheta fuit vaticinatus: vt hac ratione liqueat, quāta sit peccātis cęcitas, quę sanctissimum alioqui virum tamdiu mortifero somno sepultū tenuit, omnísq. spiritualis sensus expertem effecit; à quo nisi immensa Dei misericordia excitatus fuisset, euigilare nullo modo potuisset. Quæ res profectò mihi maximè mirabilis apparet. Quid enim mirabilius, quā virum sanctissimū, & inter Prophetas clarissimū, cui

Ioan. 6.

Simile.
Iudic. 16.

2. Reg. 12.

Dominus incerta & occulta sapientiæ suæ manifestarat, quique toties admirandis Dei beneficijs à morte liberatus, & ad regiam dignitatem euectus fuerat, potuisse integro anno mysteriorum & beneficiorũ suiq. ipsius oblitum permanere? Hoc igitur iudicio, in quàm profundis tenebris, & obscura nocte versentur, qui peccati iugo premuntur, apertissimè colligitur. Hinc Salua-
Mat. 4. tor ait: His qui foris sunt, omnia in parabolis fiunt. Hoc est, his qui nondum ad diuinæ gratiæ lumen admissi sunt, quæcunque de diuinis rebus audiunt, quamlibet apertissima sint, parabolæ, hoc est, res obscurę & incognitę sunt. Siue enim illis ęterna præmia, æternaque supplicia, siue Dei iudicium, siue mortis metum, siue Christi crucẽ, siue reddẽdę rationis horã ante oculos ponas; non magis hisce tantis rebus commouentur, quàm si obscura quędam ęnigmata illis proponeres. Cùm igitur hęc cęcitas mentis aditum omnẽ ad salutẽ pręcludat, vbi Dñs propter Christi merita, & misericordię suæ viscera aliquem à peccato ad iustitiam reuocare vult, has in primis tenebras ab anima pellit, lucemque doctrinæ suæ præfert, qua homo à Deo illuminatus apertè videat, quæ antea videre minimè poterat. Huius autem cælestis doctrinæ luce ita mentem illuminat, vt omnis alia humanæ doctrinæ lux huic comparata, obscuritas esse videatur. Quantum enim Dei magisterium humano magisterio præstat, tanto hęc diuina lux omnẽ aliam lucẽ antecellit. Hac ergo luce collustratus homo, agnoscit primò Deum, hoc est, diuinæ maiestatis, bonitatis, misericordiæ & iustitiæ amplitudinem; agnoscit etiam quid tot his atque tantis nominibus illi creaturæ suæ debeant, quid ab illo perceperint, quo seruitutis iure illi astricti sint; quale sit summam illam maiestatẽ toties offendisse, toties aduersus illam rebellasse, toties sanctissimas eius leges pro rebus nihili violasse, toties res inanes & ludicras illius maiestati prætulisse: agnoscit deinde, peccata, quæ leuissima antea putabat, infiniti põderis esse; primùm, quia cõtra Deum, cuius est maiestas infinita: deinde, quoniam beata eius visione, quod est infinitum bonum, hominẽ priuant: postremò, quòd ad inferorum supplicia adigunt, quæ infinito spatio duratura sunt. Hac igitur ratione homo periculi sui magnitudinem, vitæ turpitudinem, animæ deformitatem, peccatorum multitudinem, & pœnarum atrocitatem peccatis debitam agnoscit & horret; neq. satis cæcitatem suam mirari potest, qui tot malis circumuentus, totque mõstris obsessus, tam altùm dormiebat. Atq. vt hoc ipsum pro-
Simile. posito exemplo clariùs perspiciatis, fingite nunc animis viatorem aliquẽ nocte intempesta extra hospitiũ deprehensum; qui, quo noctis intemperiem euadat, in specũ aliquem ea nocte dormiturus ingrediatur, qui tamen viperis & serpentibus plenus sit,
quos

quos ipse tenebris impedientibus minimè videat. Hic igitur laboris itinere fatigatus, somnum securus (vt sibi quidem videtur) carpet: at si quis forte media nocte illuc ingrediens facem præferat, qua totum illud antrum illustretur, illeq. à somno excitatus, tot serpentibus ac viperis se vndique circumsessum videat; quo tremore concutietur, quo metu trepidabit, quo clamore persultabit, qua celeritate se in fugam præcipitē dabit, si quà forte illi fugiendi locus pateat, relictis etiam sarcinis quas gerebat? Indignū enim reputabit, hac de causa vel ad momentū ibidē cōmorari. Talis igitur animus eorum est, qui diuino lumine illustrati, peccati verā & germanā faciem intuentur. An non Ecclesiasticus hoc insinuauit, cùm ait: Quasi à facie colubri fuge peccatum? Qui igitur hoc cælesti lumine illustratus à tot se viperis & serpentibus obsessum intuetur quot scelera cōmisit; quo horrore cōcutietur? quo dolore atq. pudore afficietur? quo metu diuinæ vltionis iudicium formidabit? Si enim sanctus ille Iob, qui nullius grauioris criminis sibi cōscius erat, propter leuia tamen & quotidiana peccata (sine quibus hęc vita non trāsigitur) adeò acriter diuini iudicij seueritatem formidabat, vt diceret: Quis mihi tribuat vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, &c. quid is faciet, qui peccauit super numerū arenæ maris? At verò quantus inde cōsequatur propter admissa peccata dolor, illud argumento esse potest, quòd legimus quosdā sic admissi sceleris conscientia perturbatos, vt prę doloris magnitudine vitam amiserint. Vnde quidā verus pœnitens, qui malè actæ vitæ crimina acerbissimo luctu defleuerat, ita deinceps in peccati odium exarsit, & præteriti doloris memoria excruciatus fuit, vt cùm à Satanæ ministris ad peccādum sollicitatus fuisset, hæc verba iureiurando interposito proferret; Periculo meo didici quàm graues & acerbos doloris aculeos sceleris conscientia pariat; ideoq. si vlla ratione fieri posset, (quod tamen fateor impossibile esse) vt mihi Dn̄s cæli terræque opes omnes polliceretur, ea lege vt lethale aliquod crimē admitterē, cuius veniam polliceretur, nullo modo tamen cōditionem acciperem, ne in eam doloris magnitudinem inciderem quę ex admissi criminis recordatione secutura esset. Hoc ergo modo pœnitentiam egerunt, quos Deus insigni gratia & auxilio ad se vocare dignatus est. Cuius rei locupletissimum exemplum Dauid exhibet, qui admissi sceleris conscientia perculsus, tanto animi dolore concutiebatur, vt diceret: Lauabo per singulas noctes lectulū meum, &c. pro quo Hieronymus ex Hebræo vertit: Natare faciā per singulas noctes lectum meum. Pro eo verò quod nos legimus, Turbatus est à furore oculus meus; idem clariùs vertit, Caligauit præ amaritudine oculus meus. Quo significare

[Margin: Eccli. 21. — Iob 14. — Psal. 6. — Hieron.]

voluit, se plorando lumen oculorum penè amisisse. Quod ipse
Psal. 37. alibi declarat, cùm ait: Lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Sed his alijsq. similibus exemplis prętermissis, locupletissimum hodie exemplum in hac beata peccatrice proponit nobis sanctus Lucas Euangelista his verbis:

II.

Rogabat Iesum quidā Pharisæus vt mādučaret cum illo. Et ingressus domū Pharisæi, discubuit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix. Hoc verò commune peccatricis nomen tantam mulieris huius fuisse turpitudinē declarat, vt indigna esset quæ proprio nomine exprimeretur. Quid enim turpius, quàm prostitutione corporis quæstum facere? Verùm hoc etiam nomine vsus est, vt non huius flagitij tantùm, sed omnium quoque aliorum quæ hoc vitium comitari solent, ream ostenderet. Duabus enim de causis à peccatis homines abstinere solent, hoc est, vel Dei metu, vel hominum. Vtrumque autem Maria perdiderat, quę meretriciæ turpitudini vacabat: cuius est pudorem omnem & verecundiam prorsus exuisse. Cùm ergo nec Deum timeret, nec homines revereretur; quo freno sese ab illo scelere contineret? Adde, quòd cùm hoc mulierum genus quotidie cum amatoribus suis vino dapibusque sese ingurgitet; consequens est, vt libidini & intemperantiæ, cæterisque vitijs faces subijciat, dum ardenti corpori fomenta ignium quotidie ministrat. Adde consortia perditorum hominum, cum quibus omnis earum vita transigitur, quorum prauis colloquijs & exemplis indies magis ac magis deprauantur & corrumpuntur. Quocirca non immeritò mulier hæc ab Euangelista peccatrix appellatur; non solùm quòd impudicam vitam, sed etiam quia multis alijs flagitijs
Gregor. contaminatam degeret. Quam sententiam D. Gregorius confirmat, qui hanc esse Mariam illam credit, à qua septem dæmo-
Marc. 16. nia à Domino eiecta fuisse Marcus Euangelista memorat. Septem autem dæmoniorum nomine idem Sanctus vniuersitatem vitiorum, quibus mens illa erat obsessa, comprehendi vult. Exaggerant autem sancti Euangelistæ morbi magnitudinem, vt medici peritiam atque potentiam ostendant.

Cùm igitur in hoc miserando statu Maria, vitæ suæ nescia, Dei suique oblita, lethiferoq. peccati somno consopita iaceret, summus ille rerum omnium Dominus (cuius immensa misericordia ad omnia pertingit, cuiusq. bonitas nulla superari malitia potest) vt ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ, peccatoribusq. cunctis, quamlibet desperatis, & cōclamatis, spem salutis (si ad se reuerti vellēt) mōstraret; decreuit hanc animam purgare, & in hoc sordido stabulò palatium sibi erigere, & in olido cœno paradisum voluptatis, in quo ipse

ipse delicijs suis frueretur, plantare; & ex hoc dæmonum cubili, templum, in quo requiesceret, ædificare, illudque implere quod per Isaiam longè antê prędictum fuerat; In cubilibus, in quibus Esaię 35.
priùs dracones habitabant, orietur viror calami & iunci, & erit ibi semita & via, & via sancta vocabitur. O altitudo diuitiarum Rom. 15.
sapientię & scientię Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & imperuestigabiles viæ eius? Quot illo tempore feminæ Hierosolymis erant, quæ multo minora quàm Magdalena peccauerant? & nullam tamen ex his (quod sciamus) Dñs elegit, in quam gratiæ suæ opes effunderet, nisi eam quam perditissimam & turpissimam esse sciebat. Cui planè iudicio simile illud 4. Reg. 5.
est, quòd multi leprosi erant in Israël sub Eliseo Propheta, quorũ nemo mundatus ab eo est, nisi Naaman Syrus. Multæ quoq. viduæ erant sub Elia, quando clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, & ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sareptam Sidoniorum. Hęc sunt igitur Dei iudicia; iusta quidem, sed stupenda & occulta: quæ nobis non solùm timoris, sed lætitiæ quoque materiam præbere debent, sicut scriptum est: Et Psal. 96.
exultauerunt filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine. Quare exultauerunt? Quia cùm pietas & misericordia tua, Domine, tam latè pateat, vt ad alienigenas etiam, & perditissimos ac profligatissimos homines porrigatur; satis hoc indicio declaras, qualis erga pios & amicos futurus sis, qui talis erga improbos existis; & quibus donis tibi obsequentes & te quærentes ornabis, qui talibus rebelles & non quęrentes ornas. Opes itaq. in peccatores effusæ, iustorum diuitias & felicitatem ostendunt.

Vt verò Dominus peccatricem ad se traheret, & à lethifero illo somno excitaret, facem illam de qua sumus antè locuti, intra mentem eius prętulit; qua illuminata, vidit protinus horrenda scelerum monstra, quibus vndique obsessa erat, vidit funestam ac tetram peccati faciem, quam induerat. Quo spectaculo commota, & inter spem metúmque dubia (idem enim spiritus, qui illam ad se trahebat, & vehementissimo propter scelerum conscientiam metu concutiebat, & inter timoris fluctus atque caliginem, quandam spei lucem præferebat, ne abundantiori tristitia absorberetur) *vt cognouit quòd Iesus accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti*, certè, non hos quæsitum munus in vsus. Hac igitur fiducia confirmata, ad animarum medicum, Dominum Iesum, in Pharisæi domo discumbentem pergit. Quis tibi, ô mulier, indicauit Dominum Iesum potestatem habere dimittendi peccata, cùm hoc diuinæ solùm potestatis sit, contra quam peccata cõmittuntur? Hoc enim arcanum Ioanni Baptistæ diuinitus reuelatũ est; qui primus omniũ, mirantibus discipulis, dixit: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata Ioan. 1.

 mundi,

mundi. Ad hęc illa respondebit: Ille nimirũ me hoc mysterium
Ioan. 6. docuit de quo scriptum est: Erunt homines docibiles Dei. Ille ergo me erudiuit, ille me trahit, & ego ab illo didici: quia verè hic est Agnus Dei, qui tollit peccata mũdi. Quam quidem rem postrema lectionis Euãgelicę verba testãtur. Cùm enim Dñs mulieri dixisset, *Remittuntur tibi peccata tua*; & quidam ex conuiuis dicerent, *Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?* Dñs ad illam dixit, *Fides tua te saluam fecit.* Ex quibus verbis liquet, peccatricem hanc ex reuelatione summi Patris hoc mysterium agnouisse.

Hac igitur fide instructa venit ad Dñm Iesum. Rectè sanè: sed tempus tamen, ô mulier, opportunum expectare decet, vt medicum conuenias omnibus arbitris procul amotis, ne conuersionẽ tuam mundi fabulam facias. Nullum autem tempus minùs ad lacrymas, & peccatorum confessionem opportunum,
Simile. quàm vbi conuiuium in frequentia hominum celebratur. Sicut
Eccli 22. enim musica in luctu, ita luctus in conuiuio importuna narratio est. Expecta igitur paululum, donec conuiuium soluatur, & conuiuæ discedant; tunc lacrymis & pœnitentiæ tuæ opportunum tempus erit. Non possum (inquiet illa) ne hoc quidem breui spatio horrendam peccati faciem sustinere: antea enim tenebris obcæcata nihil metuebam, quia nihil videbam; modò verò, vbi desuper infusa luce, horrendam peccati faciem video, non magis quiescere possum, quàm si contra me draconum & serpentum insurgentia agmina viderem, aut in medio flammarum ardentium posita essem. Itaque prudens mulier neque hospitum frequentiam, nec hominum iudicia, neque Pharisęorum
Gregor. contemptum veretur. Quia enim, vt D. Gregorius ait, semetipsam grauiter erubescebat intus, nihil esse credidit quod verecundaretur foris. Peccati enim pudor omnem alium ab animo suo pudorẽ excutiebat. Multi cùm de conuersione sua, & melioris vitæ proposito admonentur, alij ad Quadragesimæ tempus: alij ad quorundã (quibus se impediri dicunt) negotiorum absolutionem, alij ad extremã senectutẽ, quasi certi sint se ad illam peruenturos, pœnitentię propositum relegare solent: quia videlicet qualis si peccati facies, non perinde à cęlesti Patre didicerunt. At qui ab hoc magistro docti & instituti, virus & pondus peccati agnouerunt, ne ad momẽtum quidem intolerabile eius pondus sustinere possunt. Hinc sancta quędam anima, inter alia quæ de peccati grauitate ac deformitate (quam Angelicis etiam mentibus incomprehensibilem esse aiebat) hoc etiam dixit: Si quis oculos haberet, quibus peccati deformitatem videre posset, essetq. ex altera quidem parte peccatum, ex altera verò Oceanus in ignem versus, præcipitẽ sese in hanc ignis abyssum daret, nec indè vnquam emergeret, si peccato iterum subijciendus

ctus esset: vsque adeo intolerabile eius iugum reputabat.

Hoc igitur peccati horrore stupefacta Maria, conuiuij domum ingreditur, & stat retrò secus pedes Dñi. O pudor verè pœnitentis! Scitis, fratres, nullum meretricibus verecundiæ vel minimum inesse vestigium, adeò vt Dñs Iudæorum impudentiam hac similitudine amplificauerit: Frons meretricis facta est tibi, nescis erubescere. Hieri. 3. Hæc igitur, quæ omnem prorsus exuerat pudorem, tanto nunc pudore circumfusa est, vt nullo modo ante mansuetissimi Agni conspectum apparere potuerit, sed retrò illũ adorsa est. O mutatio dexterę Excelsi! Quę priùs nec Deum timebat, nec homines reuerebatur, sed omni pudoris amisso freno, procaci vultu hominibus blandiebatur, modò nè oculos quidem ad Christum attollere, nec vllum proferre verbum ausa est. O si hos nobis oculos Dominus contulisset, quibus animæ deformitatem peccatis inquinatam cerneremus, tanto pudore afficeremur, vt cum damnatis hominibus montibus diceremus, Cadite super nos; & collibus, Operite nos. Cuius rei mirabile nobis exemplum præbet sanctus ille scriba Dei Esdras, qui non propter sua, sed propter populi sibi commissi crimina sic afflictus & pudefactus fuit, vt sciderit pallium & tunicam, & capitis sui capillos & barbam euulserit, sederitque tota die vsque ad sacrificium vespertinum mœrens. In sacrificio verò vespertino surgens de afflictione sua, scisso pallio ac tunica, curuauit genua sua, & expandit manus suas ad Dominum Deum dicens: Deus meus, confundor & erubesco leuare faciem 1. Esdr. 9. meam ad te: quoniam iniquitates nostræ supergressæ sunt caput nostrum. Quibus ergo oculis, qua luce peccati sui faciem videbat, qui talem animum propter aliena etiam peccata gerebat? Simili ergo affectu Maria pudefacta accessit retrò; quoniam oculos ad Christum leuare non audebat.

Hoc ergo pudoris velamine operta accessit retrò ad Dñm, accessit sacrificium pro peccatis oblatura. Lex illo tẽpore quædam sacrificiorum genera ad impetrandã peccatorum veniam indicebat; vt alius hircum pro peccato, alius aliud pro varia peccatorum conditione offerret. Dic ergo mihi mulier, quod sacrificium pro tot peccatis paratum affers? Sacrificium, inquit, Deo spiritus Psal. 50. cõtribulatus, cor contritũ & humiliatũ Deus nõ despiciet. Itaq; non hircos aut vitulos, sed me ipsum, hoc est, animã meam illi offeram, illamq; lamentis, acerbissimoq; doloris gladio in sacrificium mactabo. Aperit igitur oculorũ suorum fontes, è quibus tanta inundauit copia lacrymarum, vt Christi Dñi pedibus abluendis sufficeret. Vnde tibi hoc ingens lacrymarũ flumen Maria? Vnde nubes ista adeò humore grauida, quę tam largo lacrymarum imbre fuso nondum exhausta est? Fleuit quidem Petrus amarè,

amarè, vbi Dñm negauit, copiosoque lacrymarum imbre peccati sui maculas detersit: sed hic tamen Domini, quem negauerat, gloriam in monte viderat, illiusq. diuinitatem in carne latentem reuelatione summi Patris agnouerat; ideò nihil mirum si tam multis lacrymis tantum piaculū redimere contendebat. Sed quòd mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, quę saxeum cor erga diuina gerebat, sic tota in lacrymas diffluat, hoc certè ingenti admiratione non vacat. Demiratus Propheta Dei potentiā, qui è silice in deserto aquā sitienti populo eduxit, exclamat;
Psal. 113. Qui cōuertit petrā in stagna aquarū, & rupē in fontes aquarū: at ego nō minùs planè demiror, lapideum peccatricis huius cor ita Dei virtute emollitum, vt tantam piarum lacrymarum vim profunderet, quæ lauandis Domini pedibus satis essent.

Nec contenta lacrymis pedes Domini rigasse, vbi eos abluisset, solutis capillis tersit. Nouum enim genus aquæ lauādis pedibus deseruiens, nouum lintei genus ad eos tergendos exigebat. Quis vnquam audiuit tale obsequium alicui Regi aut Imperatori exhibitum, vt pedes eius aureis feminarum capillis tergerentur? Dic mihi Maria, quis te nouum hoc seruitij genus nunquam hactenus auditum docuit? in qua Principum aula hoc addiscere potuisti? Certè non hoc te caro & sanguis docuit, sed idem ille Spiritus qui te huc direxit.

Adiecit & capillorum ministerio oscula & vnguēta. Sed quis verbis consequi possit, quo charitatis ardore pia oscula sacris illis
Gregor. vestigijs imprimebat? Liquet, fratres, ait Gregorius, quòd illicitis actibus priùs mulier intenta, vnguentum sibi pro odore suæ carnis adhibuit. Quod ergo turpiter sibi exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat; vt totum Deo seruiret in pœnitētia,
Iudic. 6. quo Deum cōtempserat in culpa. Præcepit olim Dñs Gedeoni, vt euerteret aram Baal, & nemus, quod eius cultui dicatum erat, succideret, offerretque sacrificium Dño super struem lignorum, quæ de nemore succidisset. Quorsum hæc? Mysterio certè & significatione non vacant. Voluit enim Dñs, vt nemus, quod antea inani superstitioni seruierat, iam nunc veræ religioni inciperet consecrari. Quo argumento verè pœnitentibus innuere voluit, vt vires, opes, & facultates quibus diabolo antea militauerant, & vanitati seruierāt, eas modò in obsequium Dñi con-
Rom. 6. uertāt, & pijs vsibus addicāt. Hoc ipsum secutus est Apostolus, cùm ait: Sicut antea exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatē; ita nūc exhibete ea seruire iustitię in sanctificationem. Hoc igitur hodie Maria fecit, quæ omnia vanitatis & turpitudinis instrumēta à diaboli seruitio vindicata in obsequiū Dñi cōuertit, & super ea, quasi super ligna quę de nemore Baal succiderat, cordis humiliati atque contriti sacrificium obtulit.

III. Sed

III.

Sed vt hanc Mariæ vnctionem mysticè etiam excutiamus; meminisse oportet, triplex vnguentum illam in obsequium Domini parauisse. Est enim (vt Petrus Damianus ait) vnguentum bonum, quo hæc sancta femina Saluatoris pedes inunxit. Est & melius, quod eadem, si tamen eadem, supra caput eiusdem in mensa recumbentis effudit. Est & optimum, quod & ipsa præparauit toti corpori Christi. Quæ sequuntur ad verbũ ex Serm. Petri Damiani de Magdal.

Primum vnguentum contritionis est, de recordatione pectorum, de spiritu contrito & contribulato descendens, quo Maria pedes vnxit Dñi Iesu. Isti autem pedes sunt misericordia & iudicium; quorum alterum sine altero vngere & osculari, vel temeraria securitas est, vel desperatio fugienda. Quis enim Dei misericordiam indesinenter attendens, non statim negligentioris vitæ quietem exoptet? Cùm enim recogitat vniuersitatis Dominum formam serui pro seruis suscipere, triginta & tribus annis operari salutem nostrã in medio terrę, capi, ligari, lancea vulnerari, crucifigi, & hoc totum pati pro filijs hominum: statim deceptoria spe sibi blanditur, & gaudet obuersari in misericordia & miserationibus; iudicium nescit, ignorat iustitiam; & punienda æstimat non puniri. Fallitur qui sic osculatur misericordiæ pedem, vt pedem iustitiæ non attendat. Rursus, cùm abducit eos, & iudicij pedem crebrioribus osculis tangit; siccatur carnis animæq. substantia, & vtrumque hominis statum vehementior aura percellit. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis, offendere creatorem, nescire Dominum, recalcitrare dominantis imperio, qui habet potestatem corpus & animam perdere in gehennam. Terribilis certè, sicut ait Apostolus, expectatio iudicij, quando ignis in conspectu eius exardescet, & virtutes cælorum mouebuntur, & vacillantibus conscientijs latitudinem mundi validissimus ignis aduret. Quis hoc diutiùs cogitans non statim cõtremiscat, & in desperationis rotetur abyssum? Non ergo est huic pedi morosiùs incumbendũ, ne pietatis intuitum ferocia iudicantis intercludat. Vtrumque igitur inungat pedem animæ pœnitentis affectus, & nunc misericordiã amplectens, nunc iudicium osculans, contribulati spiritus offerat holocaustum. Vide Mariam iudicij pedem fortiter attendentem, dum nobilis & lasciua mulier conuiuantium faciem non attendit, sed extenso corpore prouoluitur pedibus maiestatis, doloris plena, timoris impatiens, compunctionis iaculo vulnerata. Sed & misericordiæ pedem labijs impressis osculatur, in cuius spe firmiter inhæret vestigijs Redemptoris, donec audiat; Remittuntur tibi peccata tua. Hactenus de primo vnguento.

Hebr. 10.

Idem.

Secundum vnguentum est deuotionis, de recordatione beneficiorum

ficiorum Dei. Prorsus dignissima huius vnguenti cõpositio,& in istius comparatione, prioris consperfio minoris æstimanda. Eius enim species de cælesti paradiso allatæ sunt, & in terra filiorum hominum nequeunt inueniri. Virtutes enim diuinitus collatæ,& in mortariolo cogitationis,pistillo diligentissimę meditationis intritæ, & exultationis oleo superfusæ, vnguentum faciunt & odore & virtute mirabile, quod solùm super caput Dñi recũbentis possit effundi,& exhiberi reuerentię maiestatis. Notanda tamen vtriusq. differẽtia,& secundi sublimitas attendenda: quia illud est Deo sacrificium spiritus contribulatus,& istud sacrificium laudis, quod honorat Deum. Pedes igitur vngimus Redemptoris, cùm de peccatis compungimur: vngimus caput, cùm de collatis virtutibus, virtutum largitori gratias cumulamus. Vnxit ergo Maria sanctum Dei verticem, profectò iam dilecta, iam familiaris effecta; longéque peccatricis illius euoluta contagijs,quam infelix ille septenarius confundebat.

Est præter hæc tertium pietatis vnguentum, quod est super omnia aromata morbis omnibus & periculis salutare, quódque nulli vnquã pesti inueniatur inefficax. De ipso namque sic legi-
Marc. 16. tur: Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Vides ne in prima capituli fronte propositum, quòd non vna vel duę,sed tres vix sufficiunt ad emẽdum tantæ cõpositionis vnguentũ? Intelligis quia nõ pedes aut caput, sed totum Crucifixi corpus sibi vindicat ista cõfectio? Cõfectio sine dubio pretiosa, quæ toti sufficiat corpo-
Mat. 26. ri Creatoris. Et attende,quia vnguentum pedibus infusum adeò dignissima lenitate suscepit, vt Pharisæũ murmurantẽ parabolica sententia conuinceret, & retorto sugillaret exemplo. Sed & de refuso super caput eius vnguento discipulos indignantes coarguit, bonum mulieris opus esse protestãs, tumidã eorum animositatẽ verbis cõpescuit moderatis. Hoc verò tã salubre tamque mirificũ in mortuo corpore suo voluit expendi, quod viuo vtique reseruabat. Duo enim corpora habet Christus: vnum quod suscepit ex virgine:alterum Ecclesiæ, quod charius habet benignitas redimentis. Deniq. illud pro isto morti exposuit & tormẽtis, addictus cruci, vinctus cũ sceleratis, morte turpissima condẽnatus. Poterimus ne tã salubrẽ confectionẽ cõficere? Vniuersę miserorũ miserię, tam animarũ quã corporum, oculo pietatis inspectę,species eius sunt. Istę igitur in mortariolo largitatis,dulcedinis pistillo cõfractę,& delinitę charitatis oleo,succẽso cõpassionis igne,vnguentũ faciũt ipsis etiã Angelis admirandũ. Sunt viri diuitiarum in domo Dñi virtutum; vestigemus an apud eos huiusmodi habeantur vnguenta. Primus occurrit mihi Paulus, sicut vbique solet, totus præsenti delibutus vnguento.

Quis

Quis infirmatur, inquit, & ego non infirmor? Felix anima, facta 2.Cor.11.
sibi tanquam vas perditum, vt omnium miserias in sua conscientia colligaret? Totum se toti corpori Christi donauerat, omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret. Sed & ille vir 1. Cor 9.
simplex & rectus, & timēs Deum, vide quomodo nō secundùm hominē, imò verò secundùm hominē, &(quod verius est) supra hominē ambulat. Sic enim ait: Flebā quondā super eo qui afflictus erat, & cōpatiebatur anima mea pauperi. Et iterum: Pater, Iob 30. Iob 29.
inquit, erā pauperum: oculus fui cęco, & pes claudo. Hoc eodem vnguento perfusus Moyses pro sceleribus populi sui Dn̄m exorabat. Peccauit enim Israel, & ipse peccantē reconciliare nititur Creatori: sed dissimulat Dn̄s exaudire rogantem. Promittit plurima Moysi creator omnium, & consensum petit à Moyse, qui Moysem fecit: Dimitte me, inquit, vt irascatur furor meus contra eos, & faciam te in gentem magnam. Respondit Moyses: Si Exod.32.
dimittis, Dn̄e, dimitte: alioquin dele me de libro vitæ in quo scripsisti. Obstupenda profectò dulcedo! & principatum gentis respuit alienæ, & de libro viuentium deleri desiderat, nisi peccantibus dimittatur offensa. Hæc sunt vnguenta propitiationis & misericordiæ, quæ à sponsæ vberibus eliguntur, infirmitates omnes fugantia, profugantia passiones. Felix Maria vnxit pedes Iesu; felicior eadem caput vnxit auctoris, felicissima quæ rorem vnguentarium toti Christi corpori præparauit.

Habemus ergo hîc, fratres, tria pretiosa vnguenta, quæ in Seruatoris nostri obsequium expendamus. Habemus etiam locupletissimum veræ pœnitentiæ exemplum, & euidentissimum diuinæ miserationis argumentum. Illud nos ad laborem pœnitentiæ, hoc ad spem veniæ potenter inducit: vt hac ratione malè actæ vitæ pœnitentiā agentes, & contriti spiritus sacrificium Dn̄o offerentes, lætissimam illam vocem audire mereamur; *Remittuntur tibi peccata tua*; vt per remissionem peccatorum ad beatissimæ huius pœnitentis, cæterorúmque Sanctorum peruenire mereamur consortium: præstante Dn̄o Iesu Christo; cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Ad Lectorem.

Libet hoc in loco, amice Lector, quandam B. Mariæ Magdalenæ historiam, quam Siluester Prierius in Euangelio Feriæ V. post Pascha Domini refert, attexere, quòd eam tibi nō ingratā fore spero. Eius hæc verba sunt.

CVm anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo deuotionis gratia antrum in quo pœnituit B. Maria Magdalena, & sacras eius reliquias apud S. Maximinum Historia B. Mariæ Magdal.

minũ viſitaſſem, oſtenſum eſt mihi pluries ſacrũ & venerabile caput eius grande valde, & totum vndiq. ad os vſq. denudatum, excepta ea parte frontis, quam Saluatorem omniũ diximus tetigiſſe. Ibi enim pellis ad inſtar, quaſi æthiopiſſæ, ſeu cadaueris antiqui clarè apparet, & in pelle duæ foſſæ duorum extremitatum digitorũ: quarum altera multo eſt reliqua euidentior atque profundior, & ſub pelle caro ad albedinẽ declinans. Oſtẽſi ſunt & in vitrea ampulla eius capilli, non omnes, ſed qui pedes Chriſti terſêre: nec non & ampulla vitrea plena terra habente colorẽ mediũ inter rubeum & nigrum, quam in Paraſceue B. Magdalena ſub cruce collegit: quæ, vt omnes mihi ſine hæſitatione affirmabant, ſingulis annis in die Paraſceues, perlecta paſſione, euidenter & clarè ebullit, ac ſi ibi videatur ſanguis ebullire. Et poſt pauca refert idem Silueſter; quòd cùm in archiuis eius loci, diligenter ea quæ ad hiſtoriã huius beatæ peccatricis pertinent, inquiſiſſet; ſe in illis deprehendiſſe, quendam eximię ſanctitatis monachũ Dominicanum, Eliam nomine, qui in ſpecu B. Magdalenę orationi vacare ſolebat, cùm ad eum locũ iam moriturus perueniſſet, hæc nouiſſima verba dixiſſe: Fratres, dies venit & hora mihi diu expectatæ mortis. Igitur quæ ad B. Magdalenæ gloriam, & veſtræ ſalutis argumentum enarro, percipite. Cùm B. Magdalenæ ſeruiturus, deſertũ iſtud & rupem horridã petiuiſſem: exacto hîc menſe, ſolitudinem faſtidiens, pœnitui, & diſceſſum tacitus cogitaui. Quadã igitur nocte cogitationibus agonizãs, adſtitit mihi B. Magdalena, & inter alia hæc mihi dixit: Tu hinc à meo ſeruitio diſcedere cogitaſti, ſed audi quæ dicam, & demũ age quæ libet. Vt noſti, inquit, à Hieruſalẽ Maſſiliam multi, Deo volẽte, & nauẽ ſubuehente, deuenimus. At vbi Maſſilia, & pars nõ parua regionis, Ieſu Chriſti fidẽ ſuſcepit, tãtũ circa nos humanus fauor & inquietudo creuerũt, vt hominũ conſortia fugere cogitarẽ. Rapta verò diuinitus, ſub huius antri fui ore depoſita. Cũq. hinc inde per locũ mihi à Deo paratũ lumina direxiſſem, draconẽ quẽ mea ſoror Martha occidit, repẽtè inter lucẽ & tenebras aſpexi, cuius horrorẽ ſufficienter exprimeret nemo: erat bubalo maior. Vidi & omnis generis viperas. Cũq. iam deglutiendã draco in ſua ora traxiſſet, quia lingua nõ poteram, ſic ſum profundo & ſecuro corde locuta: Dulcis amor Ieſu, triſtẽ me ac ſolam in deſerto poſt innumera tua dona me draconis eſcã effeciſti? Tũc ſubitò Angelus de ore draconis eductã me allocutus eſt, dicẽs: Beata, quæ fidẽ tenes: ac draconẽ calce percutiens, Egredere, inquit, hinc draco, & omnes viperæ tecũ. Deinde verò ad me cõuerſus: Deus, inquit, quẽ tantũ, ô Magdalena, cõcupiſcis & ſemper habes, te vult hũc locum lacrymis irrigare profuſis, vt futuris ſeculis exemplum pœnitentiæ perpetuò

petiò fias. Remansi eo disparente perterrita, & loco lustrato, hominibus inuium ascensum descensumque, rupe vetãte, cognoui. Tunc amoris dulcedine in lacrymas resoluta, me ad terram prostraui adorans ac dicens, Gratias tibi Christe ago, quòd me omni mea affectione replesti; sed oro fontem in rupe hac exhibeas deprecãti. Crepuit statim sub meis oculis immane hoc saxum, & quas cernis, Elia, aquæ è duro silice scaturiêre. Cumq. ante ipsum limpidissimũ fontẽ genu flexo, Christo gratias agerem, ecce plus quàm mille spiritus vidi in speluncæ dextera stetisse, verba suauissimi amoris Hebraica lingua decãtantes. Cùm igitur postremò subintulissent, nõ expedire animæ tã assiduam orationũ frequentiã; dęmones esse intelligẽs, cùm Iesum territa acclamassem, repẽte cum suis militiis Angelus Michaël adfuit, dicens, Adsum Magdalena, ne timeas. Denique malignis spiritibus cõgressus, eos omnes in fugã cõpulit, ita clamantes: Nõ eris tamen ideò beata tu, quæ orationibus vacas in antro. Crucẽ igitur in ore speluncæ Angelus erexit, dicens: Caue ne extimescas in posterũ; custos tui est Altissimus. Igitur ante crucẽ eo disparente cùm iacuissem, timore nimio exsiccatis visceribus, orationi instare attenta non pręualẽs, collectas duas radices in ipso ore speluncæ, & lotas comedẽs aquã de fonte bibi, post quã humanum aliquid non gustaui. Crucẽ deinde complexa, ea die ac nocte sequenti orans, orto sole, oculos ad crucem ipsam leuaui, coloris, vt videbatur, crystallini, & radiis fulgentibus coruscam. Cumq. in me vehementissimi amoris flammam persensissem, ecce tam læta & iubilans Angelorũ turba adfuit, vt ęternam vitam in hoc antro credidisses. Repentè igitur ab his ad infernalia loca delata, pœnarum genera, & punitorum turmas inspexi. Cumq; ad loca Purgatorij ventũ esset, tanta dulcedine me Spiritus deuoti circumsteterũt, vt mihi viderer esse in patria; & cũ magna teneritudine dixerũt: Ora pro nobis Magdalena nostra. Quibus ego, vtinam, inquio, vestra voluntas per me impleatur!

Deinde verò ad crucem iterum repositæ mihi Angelus ait: Quanto tempore tuus ac noster amor Iesus in terris te propter vixit, tanto tu quoque in hac spelunca moraberis. Steti igitur, eo disparente, ad crucẽ orans, & Christũ salutem meam contẽplabar. Omni autem euoluto die, Angelorũ adfuêre militiæ, & me tam sublimẽ in aëra sustulerunt, vt cælestes audiuerim resonare melodias. Quod ab inde citra septies semper intra diẽ & noctẽ fecerunt. Frigus ac gelu igne succẽsa, iam nõ curabam. Cumq. meæ vestes paulatim vetustate deciderent; paulatim quoque diuina pietate mei creuêre capilli; in ipsa verò cruce Christi mysteria cũcta videbãtur. Ibi Annæ & Ioachim historias; ibi Mariam Iesum meũ mihi parientẽ; ibi Crucifixi terrũ liuorem; ibi

piũ cruorem; ibi dura vulnera; ibi crucem ac mortẽ eius dabatur intueri, & eũdem regredientẽ ab inferis, & cæli sidera penetrãtem. Cumq. his cibata ferculis nocte dieq. flerem, cùm lauandi vultus gratia fontem petiuissem, obuium mihi humana forma Iesum me his verbis alloquentem vidi: Te propter Maria loca ista cõstitui. Circũstabant cælestes militiæ Regem suum, florũ serta gestãtes, & oliuarũ palmarũq. ramos tenentes in manibus. Et ecce resplenduit subitò assumpta humanitas, & se ipsum ad instar sui, cùm esset in monte Thabor, Saluator transfigurauit, adeò vt me oculos inflectere tanta maiestas cõpulerit. Me quidem ad vultũ dilectũ oculos attollere dulcis amor inflãmabat, sed minimè valui. Cumq. mecum multa contulisset, illapsus est cælo; & quoad vixi, centies ac decies me in speluca pro sua pietate visitauit. Itaq. tibi consulo teq. rogo, vt in hac rupe Christi laudes exoluas, quo te ad vitę portũ tandem adducam. Sterilem locũ sola ac nuda ego adiui; tu verò fratrum habes solatia, & victui vestituiq. abundanter opportuna. Igitur de perseuerantia cogita. His dictis, ab oculis meis, inquit Elias, Magdalena euanuit, & ego in hanc vsq. horã omnes homines prædicta celaui. His dictis, post horulã beatus ille Pater expirauit, statimq. ipsæ cãpanulæ in ea rupe suspensę, nullo hominũ mouẽte, iubilarũt. Omnia hæc ex dicto libello, fideliter assumpsi. Mirabitur autẽ fortasse vir animalis, diuinã pietatẽ, peccatricem animã tã pręclaris donis extulisse: sed si viderit, qui eiusmodi est, prædicantẽ Christũ & Mariã subitò diuini sermonis iaculo percussam, sui pectoris arcana lacrymis & singultibus referare; si viderit repẽtè agitatã doloribus, & amore liquefactã, torques, armillas, dextralia, margaritasque deponere, & effusis comis lugubres assumere vestes; si, inquã, viderit hãc Iesu Christi tenuisse vestigia, & hæc lacrymarũ flumine lota exsiccare capillis, & cordialibus osculis, ac miserãdis vocibus misericordiã suis sceleribus implorare; si à maculis absolutã, in pace Christi pietate remissam: si pręd icantẽ vbiq. Christũ, & Mariã comitantẽ, haurientẽ quidẽ Christi doctrinã, sed substantiam effundentem: si hanc viderit pauperẽ ac itinere fatigatũ Saluatorẽ mũdi excipere domo, fouere vnguentis, dapibus recreare, & discipulorũ eius turbã suis facultatibus sustentare; si propinquis, imò & discipulis fugientibus inter carnifices, intrepidã cruci astitisse, cruentã sanguine lacrymis infusam, aërẽ eiulatibus adimplẽtem; si contẽplari sepulchrũ & vnguẽta parare; si mulierem fragilẽ sexu, noctis tenebras, & arma custodũ non extimuisse (ô vim amoris immensam!) quin dilectũ extinctũ quæreret in sepulchro: si postremò hanc viderit vacuo sepulchro colligatã, & nulla iam præter lacrymas habere solatia, videbit pariter diuinã pietatem, hanc ab ex-

extremo in extremum non nisi per oportuna media deduxisse. Quę enim crimina possent tot gemitibus, tot lacrymis, tãto ardore non esse abolita? si animas scelestissimas baptismalis vnda, sanguinis Christi operante virtute, pulcherrimas & in oculis Dei optimi maximi splẽdentes restituit; quid in Maria sanguis Christi è cruce stillãs effecit? Mirari igitur magis oportet ignauiam hominũ atque socordiã, qui in Maria Christi pietate perspecta, subitò, quãtuis atroces, quamuis scelesti & flagitiosi, non atteruntur, vt vbi superabũdauit delictũ, superabũdet & gratia.

FRANCISCVS PETRARCHA, visa Mariæ spelunca, & lapideo cubili, huius beatæ peccatricis considerans pœnitudinem, compunctus ait:

Dulcis amica Dei, lacrymis inflectere nostris,
Atque humiles attende preces, nostræq; saluti
Consule: namque potes. Nec enim tibi tangere frustra
Permissum, gemituq; pedes perfundere sacros,
Et nitidis siccare comis, ferre oscula plantis,
Inq; caput Domini pretiosos spargere odores.
Nec tibi congressus primos à morte resurgens,
Et voces audire suas, & membra videre,
Immortale decus, lumenq; habitura per æuum,
Nequicquam dedit ætherij Rex Christus Olympi.
Viderat ille cruci hærentem, nec dira pauentem
Iudaicæ tormenta manus, turbæq; furentis
Iurgia & insultus, æquantes verbera linguas:
Sed mœstam, intrepidamq; simul, digitisq; cruentos
Tractantem clauos, replentem vulnera fletu,
Pectora tundentem violentis candida pugnis,
Vellentem flauos manibus sine more capillos:
Viderat hæc, inquam, dum pectora fida suorum
Diffugerent, pellente metu. Memor ergo, reuisit
Te primam ante alios; tibi se priùs obtulit vni.
Te quoque, digressus terris, & ad astra reuersus,
Bis tria lustra, cibi numquam mortalis egentem

Rupe sub hac aluit, tam longo in tempore solis
Diuinis contentam epulis, & rore salubri.
Hæc domus, antra tibi stillantibus humida saxis,
Horrifico tenebrosa situ, tecta aurea regum,
Deliciasq; omnes, ac ditia vicerat arua.
Hic inclusa libens, longis vestita capillis,
Veste carens alia, ter denos passa Decembres
Diceris; hic non fracta gelu, nec victa pauore.
Namque famem, frigus, durum quoque saxa cubile,
Dulcia fecit amor, spesq; alto pectore fixa.
Hic hominum non visa oculis, stipata cateruis
Angelicis, septemq; die subuecta per horas,
Cælestes audire choros, alterna canentes
Carmina, corporeo de carcere digna fuisti.

IN EODEM FESTO B. MARIÆ MAGDALENÆ, CONCIO SECVNDA, IN QVA lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* Lucæ 7.

NTER omnia diuinæ pietatis & potestatis opera, tantum D. Augustinus peccatoris iustificationi tribuit, vt maius esse dicat peccantem hominem ex iniusto iustũ facere, quàm vniuersum mundũ ex nihilo condere. Cuius rei duplicẽ D. Thomas causam affert; alteram, quòd in rerum creatione nihil obstitit Deo, quo minus, quod voluisset, efficeret; cùm tamen in hominis iustificatione liberum eius arbitrium diuinæ operationi resistere queat; alteram verò, quòd rerum conditarum dignitas finibus suis ita circumscripta est, vt rei creatæ dignitatẽ & pretium non excedat: at cùm hominis iustificatio sit quædam diuinæ naturæ participatio, quam in hac vita assequimur per gratiam, in futura verò per felicitatis diuinæ consortium; infinitum quoddam bonum est, quod nullo pretio æstimari, nullis terminis circumscribi potest. Est autem iustificatio, spiritualis quidam

D.Tho.

quidam motus, quo ab iniustitia ad iustitiam proficiscimur; ipsaque iustificatio (vt in Tridentina Synodo definitur) non est sola peccatorum remissio, sed etiam interni hominis renouatio atq. instauratio per virtutes, & Spiritus sancti dona, per quem charitas Dei cum cæteris virtutibus diffunditur in cordibus nostris, quibus ad omnia virtutis officia, & aduersus omnes diaboli insidias instructi simus. Quo fit, vt his cælestibus donis ornatus homo atq. adiutus (quemadmodum olim Sauli in regem vncto dictũ est) mutetur in virũ alium. Quæ quidẽ, vt ita dicã, metamorphosis, siue transformatio (si quis eam rectis oculis adspiciat) inter omnia diuinæ virtutis opera verè mirabilis esse deprehẽdetur. Mirum enim est, hominẽ qui paulo antè cũ luxurioso filio, sceleribus suis atq. flagitiis pascebat porcos, hoc est, turpitudinis amatores dæmones; & porcorũ cibis, videlicet libidinibus atq. flagitiis ipse pascebatur, nec alia in re voluptatem capiebat; modò ad eam dignitatis celsitudinẽ perductũ esse, vt ex siliquis porcorum ad mensam transierit Angelorum. Mirum item est, quòd is qui hactenus spreto rationis iudicio, & diuinæ legis imperio, pecudum more cupiditatibus & affectibus seruiebat, & eorũ cæco impulsu vitã instituebat; modò proculcata cupiditate, & compressis carnis affectibus, rationis cõsilium, & diuinæ legis imperium in omni actione sectetur: atq. ita velut ex pecude in hominem transformatus, imperium in seipsum (quod est totius mundi imperio gloriosius) diuino munere nactus sit. Hoc est enim quod meritò sancta illa femina in Cantico suo miratur, cùm ait: Suscitans à terra inopẽ, & de stercore erigens pauperẽ; vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. Quod enim solium gloriosius, quàm affectibus & libidinibus imperare, carnẽ spiritui subiicere, & principatum sui tenere, cupiditatis tyrannidem atq. ferociam cõprimere, & secũdùm diuinæ legis præscriptionẽ vitæ clauum moderari? Melior est enim (vt ait Salomon) patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Mirum præterea est, cum qui corrupto ac deprauato iudicio (vt Prophetę verbis vtar) dicebat malũ bonũ, & bonum malum; appellabatq. lucem tenebras, & tenebras lucẽ; iudicabat dulce amarũ, & amarũ dulce; nũc iudicio per Dei gratiam illuminato, certissimã de rebus sententiam ferre, & suam vnicuique faciem & nomen reddere. Vnde etiam cõsequens est, vt cũ iudicio palatũ quoq. animę ita permutetur, vt sic tandem affectus cũ iudicio cohæreant, atq. consentiant, atq. ita demũ paupertas sit ei dulcis, crux amabilis, dedecus propter Deũ gloriosum, piæ lacrymæ dulces, atque (vt verbis vtar Hieronymi) oppidũ ei carcer, solitudo paradisus sit; cõtra verò opulẽtia illi sit onerosa, voluptates amarę; honores molesti, atq.

Concil. Trident.

1. Reg. 10.

2. Reg. 2.

Prou. 16.

Esai. 5.

Hieron.

graues, ac demum cætera omnia quæ apud alios in pretio sunt, contemnat atq. pro nihilo ducat. Hoc quis non videat mirabile diuinæ potẽtiæ opus esse? Vidit hoc certè, quãuis ethnicus, Seneca, qui ait: Si hominẽ videris interritũ periculis, intactũ cupiditatibus, inter aduersa felicẽ, in mediis tẽpestatibus placidũ, ex superiori loco homines videntẽ, ex æquo deos, non subit te veneratio eius? Non dices; ista res maior est altiorque quàm vt credi similis huic in quo est corpusculo possit? Vis istuc diuina descendit; animũ excellentẽ, moderatũ, omnia tamquã minora transeuntẽ, quicquid timemus optamusq. ridentem, cælestis potẽtia agitat. Nõ potest res tanta sine adminiculo numinis stare. Hæc ille. Denique mirũ est, terrã desertã, inuiam & inaquosam (quæ nihil aliud nisi tribulos & spinas proferebat) in paradisum repẽtè mutatã, diuersis variarũ virtutũ plãtis consitam esse. Hoc est enim mirabile illud opus quod per Esaiã Dñs se editurũ pollicetur, cùm ait; Ponã desertũ in stagna aquarũ, & terram inuiam in riuos aquarũ. Dabo in solitudine cedrum, & spinam, & myrtũ, & lignũ oliuæ, vt videant & sciant, & recogitent, & intelligãt, quia manus Dñi fecit hæc. Quid igitur aliud his metaphoris significare Dñs voluit, quàm hanc animorum mutationem cælestis gratiæ beneficio fieri? Quod vt clariùs inspiciamus, peccatricis huius animã in duplici statu, hoc est, ante pœnitentiã, & post pœnitentiã contẽplemur. Quid enim aliud anima illa ante conuersionem suam, nisi terra deserta, inuia & inaquosa erat, in qua nullũ siue cõpunctionis, siue gratiæ, siue pœnitentiæ, siue piarũ lacrymarũ vestigiũ inueniebatur? Quid, inquã, erat, nisi desertũ sterile, quod nihil aliud nisi viperas, & feras, & vitiorũ sentes ac tribulos proferebat? At vbi diuina lux affulsit, vbi cælestis virtus mentẽ eius excitauit, quàm subitò ex squalenti deserto in paradisum voluptatis cõmutata est! quàm copiosi salutaris aquæ fontes ex adulteris illis oculis eruperunt! qui deinde flores & fruges pro spinis & tribulis oriri cœperunt! hoc est, quæ puritas, quæ pietas, quæ innocentia, quæ cordis humilitas, quæ corporis & animæ castitas ibidem exorta sunt, vbi sola antè libido & impudicitia, & omnes vitiorũ spinæ mẽtem illã occupabãt! O si cui ea mẽtis acies Dei beneficio contigisset, qua in intimos animæ illius recessus penetrãs, cordis eius faciẽ, antequã ad gratiam perueniret, & vbi ad eam peruenit, intueri potuisset? Hic enim apertè vaticinij huius veritatẽ, hoc est, desertũ in paradisum, & vitiorũ tribulos in odoras virtutũ plantas cõmutatas facilè cerneret: quemadmodũ idẽ Propheta alibi dicit: Pro saliuncula ascendet abies, & pro vrtica crescet myrtus. Vt autẽ apertè videremus, hoc nõ humanæ facultatis, sed diuinæ potestatis & misericordię opus esse, tot illa Dñi verba incul-
cauit;

Marginalia: Seneca. — Esaiæ 41. — Esaiæ 55.

cauit: Vt videāt,& sciant,& recogitent,& intelligant, quia manus Dñi fecit hæc. Hac enim verborũ repetitione & gloriæ suæ Dñs,& humilitati nostræ consuluit, vt nihil nobis in hac tanta vitæ mutatione arrogāter attribueremus,sed ad illius laudem & gloriam omnia conferremus,illiusque immensam & infinitam potentiã, bonitatẽ & misericordiã in hoc opere agnosceremus. Quod vt apertè intelligeremus, sæpè Dñs homines vel aliud agētes,vel nihil minus cogitantes,aut etiã (quod est lōgè mirabilius) repugnātes,ad donorũ suorũ cōmunionem vocat. Moysem quidem Dñs elegit ex omni carne: at quid is agebat,cùm ab eo ad tantæ dignitatis gloriam est vocatus? Certè cùm de pinguiori ouiũ pabulo solicitus,minaretur gregem ad interiora deserti,vt gregis populi sui pastor esset, non modò ab eo vocatus, sed etiã renuens atq. reluctans,multisq. se rationibus excusans, non tã vocatus,quàm quodāmodo cōpulsus est. Cur igitur sic vocatus? Nō dubiũ quin hac ratione Dñs gratiæ suæ magnificentiam hoc exemplo manifestare voluerit; vt hoc argumento intelligeremus,omnia quidē illi debere, quando hunc sanctum virũ vocauit,nō modò ad hoc nihil per id tēporis agentem, sed etiam repugnantem. Hanc autē diuinæ gratiæ liberalitatē atq. virtutē non omnes agnoscunt; agnoscunt tamen illi qui a Deo illuminantur,quiq. iusti diuinorũ operũ æstimatores sunt. Talis profectò inter alios D. Bernardus extitit, qui cùm in Gallia Belgica principē quendã virum, Arnulphũ nomine, assumpto ordinis sui habitu,seculo renunciare fecisset,hanc de eo in conuentu fratrum sententiam protulit: In conuersione fratris Arnulphi nec minùs admirandum, nec minùs glorificandum, quàm in quatriduani Lazari resurrectione, Christũ Dñm fuisse; quippe qui totus in delicijs carnis, quasi alter Lazarus in tumulo sepultus claususque, viuens mortuus iacebat, qui tamen omnipotētis virtute ab hoc deliciarũ & vitiorũ tumulo ad integerrimam vitam omnium deliciarum expertem, excitatus fuit. Exod. 3. Bernard.

Sed cōmodissimũ exemplũ in peccatricis huius conuersione hodie nobis proponitur, quæ ex lebete in aureã phialam, & ex vase cōtumelię in vas glorię trãslata est. Vt enim Ecclesiasticus ait: Omnis mulier fornicaria quasi stercus in via ab omnibus prætereuntibus conculcatur. Quid ergo mirabilius, quàm hoc vilissimũ stercus, lutumq. platearum in vas ornatũ omni lapide pretioso trãsformari? Quàm multa enim in hac vitę mutatione cōmutata sunt! Pro impudicitia enim castitas, pro impudentia pudor, pro delicijs lacrymę, pro amore seculi cōtēptus seculi, pro voluptatibus carnis deliciæ spiritus, pro omni denique impuritate & flagitio, summa puritas & sanctitas repēte cōsecuta est. Demirat' propheta rubri maris aquas ad imperiũ Dñi fugatas,& Iorda- Eccl. 9.

Psal. 113. Iordanis vndas retrò conuersas, exclamat; Quid est tibi mare quòd fugisti? & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum? Ego verò hanc tantam vitæ mutationem attendens, similiter exclamabo: Quò tam subitò discessisti lasciuia? quò abiisti impudentia? quò turpitudo discessisti? quò deniq. tot vitia imis huius feminæ visceribus infixa, & diuturna peccandi consuetudine confirmata, diffugistis; quorũ nullæ reliquiæ, nulla pristina vestigia in ea mente relicta sunt? Nimirum illic à facie Domini retrocesserunt aquæ, hic verò vitia cuncta subitò fugata sunt.
Eccle. 11. Verissimè enim dictum est, facilè esse in oculis Domini subitò honestare pauperem, & ex duris lapidibus suscitare filios Abrahæ. Annon igitur manifestè in hoc opere diuinæ gratiæ potentia lucet, quæ meretricem, hoc est, stercus & lutum platearum, astris puriorem, & sole splendidiorem effecit?

Quòd si quæras, quibus tandem rebus ad hunc summum puritatis & dignitatis gradum hæc mulier à Domino perducta fuerit; non dubium, quin humilitate, charitate, fide & pœnitentia instructa, hanc tantam gratiam fuerit consecuta. Fides enim fuit, quòd ad Dominum Iesum salutarem animarum medicum curanda venit: humilitas fuit, quòd non ausa est ante conspectum eius apparere, sed stans retrò sacris eius pedibus prouoluta est: pœnitentia fuit, quòd tantam vim lacrymarum effudit, quibus animæ suæ sordes lauit: charitas verò fuit, quòd pedibus Domini oscula fixit, quòd capillis tersit, quòd vnguento vnxit. Inter has autem virtutes humilitas potissimùm illuxit.

I.

Publicanus ille ex Euangelio, malè actæ vitę conscientia territus, totusq. ex diuinæ maiestatis præsentia omnes animæ latebras penetrantis pudore suffusus, nõ audebat nec oculos qui-
Luc. 18. dem ad cælum leuare, nec propiùs ad altare Dñi accedere; sed à longè stans, percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Sic igitur Maria nostra, ab eodem spiritu edocta, horrendæ turpitudinis suæ maculas agnoscens, & se diuina præsentia indignam reputans, non ausa est illius se oculis præsentare; sed metu anxia, & pudore verecunda, accedens retrò, antè sacra Dñi vestigia sese proiecit. Ab eodẽ quippe Spiritu instructa, intellexit, quantũ humilitatis virtus, veraq. animi
Eccle. 35. seipsum introspicientis submissio ad diuinam iram auertẽdam haberet momenti; scriptum est enim: Oratio humiliantis se, nubes penetrabit; & donec propinquet, nõ consolabitur; & non discedet, donec Altissimus aspiciat. Quod quidem regius Vates apertissimè intellexit, qui hac se virtute à Dño mundari popo-
Psal. 50. scit, cùm dixit: Asperges me Dñe hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor. Hyssopi namque nomine (vt D. August.

D.Auguſt. 2. De doctrina Chriſt.lib. docet) humilitatis virtutem deſignat. Nec enim hyſſopus, aut vllum aliud herbarum genus conceptas animo ſordes eluere poteſt, à quibus mundari ſanctus ille Rex poſtulabat. Hyſſopi ergo nomine humilitatem intellexit, quæ verè pœnitentis habitus eſt, qui ſui ipſius demiſſione Deum, quem peccando contemſit, honorat, & ſui ipſius deiectione placat, quem elatione atque tumore ad irã concitauerat. Eſt enim hyſſopus herbula quædam exigua, quæ tamẽ ad pulmonis tumorem purgandum maximè ſalutaris eſt, cuius radices duriſſimos etiam lapides penetrant, quæ omnia maximè humilitati conueniunt. Primũ enim verè humilis paruulus eſt in oculis ſuis, qui etiam (vt D. Bernardus ait) non vult apparere humilis, ſed vilis. Deinde ſicut hyſſopus pulmonis tumori & inflationi medetur; ſic humilitas inter cætera laudum ſuarum inſignia hoc habet pręcipuum, quòd ingentes ſuperbię ſpiritus, ventoſamq. iactantiam cum tota vitiorum quæ ab ea oriuntur propagine, ab anima pellit; atque ita à ſeruitute diaboli hominem liberat. Vera eſt enim illa D. Auguſt. ſententia: Quemcumque ſuperbum videris, filium diaboli eſſe non dubites. Poſtremò, ſicut hyſſopus radicibus ſuis duriſſimos lapides penetrat & frangit; ſic humilitas, omnipotentis Dei iram in lenitatem vertit, & ad miſericordiam flectit. Hac igitur virtute primùm Maria inſtructa venit, cùm retrò ſtans ſe ad pedes Domini ſuppliciter abiecit; qua iram eius ita leniit, vt illum ex iracundo leone in manſuetiſſimum agnum verterit. Auguſt. Bernard. Auguſt.

Poſt humilitatem autẽ veræ pœnitentiæ lacrymas profudit, quibus Dominicos pedes rigauit. O cui mentis oculos in peccatricis huius pectus immittere liceret, quibus hanc tantam doloris vim, quam dilectionis magnitudo, & perfecta ſcelerum deformitas acuebat, cernere poſſet! Sanctus quidã pœnitens adeò acri dolore propter ſcelerũ conſcientiam torquebatur, vt nullũ cruciatum hoc ipſo acerbiorem eſſe credens, ad Dñm cõuerſus dixerit: Dñe, nullum ſupplicij genus eſt, quod ego ope tua adiutus ferrę non poſſim; ſola tamen peccati memoria adeò acriter mentem omnem dilacerat, vt vix illam ſuſtinere queam. Quicunque igitur hac tanta diuini ſplendoris luce, & charitatis ardore à Deo donati ſunt, nihil mirum ſi in hoc tam ingens odiũ ac deteſtationem peccati deueniant. Ex huiuſmodi autem deteſtatione dolor naſcitur; ex doloris autem magnitudine flumina illa lacrymatũ erumpũt, quibus pedes Dñi Maria abluere potuit. Sed non mirum eſt, ſi Spiritus ſanctus, qui charitatis ignẽ in corde eius accẽderat, intima eius omnia in fontes aquarũ eliquauerit, quibus & animæ eius ſordes ablueret, & arẽtem atq. incultã terrã, quę nihil niſi ſpinas & tribulos proferebat, in

voluptatis hortum commutaret. Qua de re sic in libro Iob scriptũ legimus: Quis dedit vehementissimo imbri cursum, vt impleret desertam & inuiam, & produceret herbas virentes? Per terram autem desertam & inuiam perditorũ hominũ corda, & ab omni iustitiæ cultu aliena intelligenda esse diximus. Super quæ tamen Dñs vehementissimum desuper lacrymarum & donorum suorum imbrem, hoc est, superabundantem diuini Spiritus gratiam effundit; quo fit, vt terra illa arida & inculta, quæ antea spinas proferebat, virentes modò pietatis & iustitiæ germinet fructus: quod in hac femina apertissimè videre licet; quæ hoc cælesti imbre irrigata, ex rudi incultoque dumeto paradisus voluptatis effecta, dignos pœnitentiæ fructus protulit.

Iob. 38.

Vbi verò hunc lacrymarum imbrem supra beata illa vestigia effudit, addit nouum tergendis pedibus instrumentum; nempe aureos capillos, quibus illa inescare stultorũ animas & illaqueare solebat, vt eorum ministerio contracta per illos crimina dissolueret. Capillis tot animas illaqueauit, & capillis suam soluit; capillis innumera peccata contraxerat, & capillis rursum eadẽ ipsa dissoluit; capillis diabolo & mundo militauerat, capillis modò Christo deseruit; capillis vitam suam corruperat, capillis modò vitã instaurat; capillis se ipsam perdiderat, capillis se modò perditam seruat. Quis hoc vmquam vidit, vt res eadẽ iustitiæ & iniustitiæ, vitæ & mortis instrumentum fieret? Hinc apertè liquet, nõ tã res, quàm rerum vsum probari, vel improbari. Sic enim opes benè collocatæ salutẽ; malè autem collocatæ, pestem suis possessoribus afferunt. Ad hunc ergo modũ huius feminæ capilli aliud effecerunt, cùm iniquitati, aliud cùm pietati seruirent: hîc enim consecrãtur ad vitã, illic destinabantur ad mortẽ. Hoc autẽ in loco videmus impletũ quod Esaias Propheta futurum in aduẽtu Christi prænũciauit: Et contaminabis, inquit, laminas argenti tui, & sculptiliũ tuorum; egredere dices eis. Quæ sunt autẽ sculptilia, siue idola, nisi ea quæ homines super omnia diligunt, & in quibus gloriãtur? At impudicæ feminæ quo amore capillos suos prosequuntur! quantũ de eorum pulchritudine gloriãtur! Hæc ergo sculptilia hodie Maria cõtaminauit, dum capillos ad puluerem & sordes pedum tergendas demisit. Tunc etiam abominationes Aegyptiorum Dño immolauit, quando capillos suos, quos illa sibi deos fecerat, Dño sacrificauit.

Esaiæ 30.

Simile.

Mos est regiæ familiæ, vbi rex fato functus est, vexilla regia per terram in mœroris significationẽ raptare. Hoc ipsum Maria fecit, in cuius hodie pectore dæmon, cui illa tanquã regi suo militabat, mortuus fuit, ideoque teterrimi regis vexillũ, nempe capillos suos, quibus ipsa ceu vexillo quodam satellites diaboli ad se vocabat, ad pedes Christi demisit atque raptauit.

Nec

Nec hoc officio contenta, osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Vnguentum capiti præcipuè, non pedibus, qui luto & puluere fœdantur, adhiberi solet. At mulier indignam se esse reputans, quæ sacrum illud caput impuris manibus cõtingeret, simul & illorum pedum dignitatem considerans, pedes, nõ caput ad vngendum elegit; quibus etiam deuotissima oscula fixit. Sed quæ tanto diuini amoris igne æstuabat, quo affectu & suauitate sacra illa vestigia osculabatur? Nondũ illa legerat, quod Esaias de noui Testamẽti concionatoribus ait: Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona! sed iam tum animo præsentiebat, quàm speciosi essent illi pedes qui toties quærendis vbiq. peccatoribus lassati fuerant, Egóne (ait illa) non figam oscula pedibus his qui me errabundã ouẽ, & iam iam à feris deuorandã ad caulas iustitiæ adduxerunt? Ego non osculabor pedes eius qui me tamdiu patiẽtissimè sustinuit, clementissimè expectauit, benignissimè vocauit, amantissimè excepit, & ex funesti draconis faucibus eripuit? Parum est pedes eius lacrymis abluere, & capillis tergere, sanguine (si liceret) abluere, & visceribus ipsis tergere voluissem. His ergo lacrymis, nõ verbis, causam suam apud iustũ iudicem egit. Oratio enim (vt quidam sanctus ait) Deum lenit, lacryma cogit, hæc vngit, illa pungit. Sunt enim apud diuinas aures maximè vocales pœnitentium lacrymæ; aliàs enim nequaquam Propheta dixisset: Auribus percipe lacrymas meas. Quid enim Ezechiæ lacrymæ non impetrauerunt, cùm is ad lectuli parietem cõuersus fleuit fletu magno? His ergo lacrymis quibus Maria Dominicos pedes lauit, animæ suæ puritatem & ablutionem impetrauit. Esaiæ 52. Psal. 38.

Nemo tamen, fratres, existimet hoc summum Christi Dñi beneficium ad vnam solam Mariam fuisse reseruatũ. Latè patet diuinæ misericordiæ cãpus omnibus qui simili officio Dñm promerentur. Sed ais: Quî fieri potest, vt in cælo iam regnanti Domino, & ab humanis osculis sublato, simili pietatis officio obsequi possim? Audi modum. Quamquam is ascenderit in cælum, pedes tamen suos, quos hoc officio prosequeremur, reliquit in terra. Qui sunt autem pedes Dñi, nisi ij qui infimi omnium videntur? nẽpe pauperes, quos & ipse Dñs minimos appellauit, cùm dixit: Quod vni ex his minimis meis fecistis, mihi fecistis. Mat. 25.
Cùm ergo videris hos pauperes, & pietatis affectu erga illos cõmoueris, lacrymis sanè lauisti pedes Iesu. Expurga etiam sordes quę à pędore & squalore paupertatis illitæ eis sunt, quod tũ màximè facies, cũ opibus, quæ tibi supersunt, illorũ inopiã subleuas: tunc enim capillis Christi pedes abstersisti. Nã per capillos, sine quib⁹ viuere possumus, significãtur ea quę vltra necessitatẽ nobis suppetũt. Oscularis aũt pedes Iesu, cũ materno charitatis af-

affectu suscipis pauperum curam, ac veluti proprios filios foues ac nutris. Nam parentum proprium est, filios deosculari, præsertim tenellos adhuc & infantes. Eiusmodi autẽ pauperes sunt, qui veluti infantes nequeunt sibi opitulari, sed aliorum indigent ope. Hac igitur ratione pium beatæ huius peccatricis obsequium etiam nunc poterimus imitari.

I I.

Videns autem Pharisæus, qui vocauerat eum, ait intra se, dicẽs: Hic si esset Propheta, &c. Hic apertè videmus impletum quod Samueli Dñs dixit; Homo videt ea quæ foris patẽt; Dñs autem intuetur cor. Pharisæus enim vulgi iudiciũ sequẽs, & anteactã peccatricis vitã, eam damnabat: Christus autẽ Dñs, de quo lõgè ante prænunciatũ fuerat; Non secundũ visionẽ oculorũ iudicabit, neq. secũdũ auditũ auriũ arguet, sed iudicabit in iustitia pauperes; cor illius charitate, humilitate, acerbissimoq. dolore contritũ intuebatur; ideoq. quã mundus accusabat, ille, qui renũ & cordis scrutator est, cõmendabat. Nec hoc solùm nomine accusandus est Pharisæus, sed hoc etiã, quòd ad verã sanctitatẽ & iustitiã pertinere credebat, peccatorũ, ac præcipuè pœnitentiũ contactũ refugere; quasi huiusmodi cõtactu pura mẽs inquinari posset. Sed tamen vana & ficta Pharisęorũ religio in huiusmodi nęnias inciderat; quæ vt ad plausum & oculos hominũ seruiebat, ita interna pietate neglecta, ea solùm quæ humanis oculis conspicua erãt, curabat. Videtur autẽ mihi Pharisęus hic quadam ex parte similis illi fuisse, qui se ipsum Publicani cõparatione iactabat; ita enim hic eiusdẽ superbię & præsumptionis sectator, huius se peccatricis cõparatione efferebat. Cuius cogitationibus Dñs tã mirabili cõsilio & arte respõdit, vt peccatricẽ illã longè ipso iustiorẽ esse declararet; & is tamẽ hac respõsione nihil offenderetur. Ait igitur: *Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister, dic. Duo debitores erãt cuidã fœneratori, &c.* Delicatæ aures, nisi his ambagibus & parabolis, veritatẽ quę illos perstringit, audire recusant. Sic enim Nathã Propheta scelus adulterij Dauidi Regi proposuit, vt non à Propheta reprehensus, sed à se ipso dãnatus fuisse videretur. *Duo*, inquit Dñs, *debitores erãt cuidam fœneratori, vnus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta. Nõ habentibus illis vnde redderẽt, donauit vtrisq;. Quis ergo eum plus diligit? Respondẽs Simon, ait. Æstimo quia is cui plus donatum est. Ait illi Iesus, Rectè iudicasti. Et cõuersus ad mulierẽ, &c.* Animaduertite, quęso, fratres, Dñi misericordiã & gratiã; mulier faciẽ Dñi verita, accessit retrò: at is qui humiles corde nõ auersatur, terga petẽti faciẽ reddidit. Moysi faciẽ Dñi videre cupiẽti, posteriora vidẽda traduntur, ac huic peccatrici retrò accędẽti, facies Dñi vidẽda exhibetur.

1. Reg. 27 [margin]

Esaiæ 28. [margin]

tur. *Conuersus* enim *ad illam, dicit Simoni, Vides hanc mulierē? Intraui in domū tuā, aquā pedibus meis non dedisti; hæc autē lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculū mihi nō dedisti, hæc autē ex quo intrauit, nō cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meū nō vnxisti: hæc autē vnguento vnxit pedes meos.* Mirā in hac officiorū supputatione consolationem animus meus percipit. Hoc enim argumēto facilè coniicio, quibus immensa illa bonitas oculis piorū hominū rectè facta contēplatur; quando omnes boni operis circumstātias, atq. (vt ita dixerim) particulas adeò vigilanter excutit, vt simplex officiū minutatim in tot partes diuidat, quot circumstantias habet, quo vnicuiq. suum præmiū tribuat. Simili modo misericordiæ opera, quibus pauperū necessitatibus consulimus (quæ vnico nomine cōprehendi poterant) singillatim in extremo iudicio diuidet, cùm illis sua præmia decernet. Esuriui, ait, & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere, &c. Matth. 25
Itaq. fratres sicut Apostolus ad bene operandi studium spe futuræ resurrectionis Corinthios adhortatur; ita vos ego ad idē studium hortor; quòd iustissimum vestrorum operum æstimatorē in cęlo habituri sitis, cui non sit necesse oratorē adhibere, qui vestra rectè facta amplificet, & rem ipsam cū partibus ante eius oculos ponat; ipse enim & bonorū operū retributor, & idoneus amplificator est; quiq. non solùm boni operis, sed omnium etiā vel minimarum circumstantiarum rationem habeat.

Quid igitur sibi Saluator hac officiorū enumeratione voluit? Primùm hinc apertè colligit, quam ille peccatricem damnabat, esse illo sanctiorē; quòd videlicet maiori esset charitate prędita: quam rem maiora charitatis officia indicabant, cū ille pręter hospitij conuiuium nihil addidisset, hæc verò mulier omnia illa ardentissimæ charitatis officia præstitisset. Itaq. ex operum præstantia, charitatis excellentiam; ex hac verò, sanctitatis præstantiam nō obscurè intulit; quod ille fortasse minus intellexit.

Sed nō leuis tamen dubitatio circa hanc Dñi conclusionem oritur, qua is proposita duorum debitorū parabola, quorū alter minus, alter plus deberet, intulit; *Propter quod dico tibi, dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.* Videtur enim inuersa cōclusio. Si enim ex duobus debitoribus plus diligit, cui plus dimissum est; ex hoc colligi videbatur, vt hæc mulier cui multa debita dimissa sunt, multū diligeret. Itaque maioris debiti remissio maioris dilectionis causa est. At hìc contrà Dñs maiorem dilęctionem remissionis causam esse intulit, cùm ait, *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Huic dubitationi facilè quidē (quāuis ad populum obscurè) Theologi respōdēt; quòd quemadmodū diuina gratia, ita & charitas, quę ex gratia manat, iustificationē hominis antegredi-

greditur, & cōsequitur; quod in diuerso causarũ genere contingere posse non est ambiguũ. Sed quoniã hæc Philosophia subtilior est quàm vt à populo percipi possit, tentabo illã alia ratione rudibus etiam conspicuam facere. Ad hoc autem necesse est, vt ea quæ iustificationem hominis antecedunt, explicemus; cuius rei cognitio iis qui vel ad Deum conuersi sunt, vel cōuerti student, maximè vtilis & necessaria est. In homine igitur iustificando motus fidei primo loco ante omnia concurrit, qui Deum homini tamquã iustum iudicem proponit, qui vnicuiq. secundùm opera sua, siue præmia, siue supplicia redditurus sit; eundemque repræsentat, vt infensum improbis, ita contrà propter Christi merita clementem & propitium verè pœnitentibus. Ex hac autẽ fide, Spiritu sancto excitante, & afflatu suo ad gratiam præparãte, consequitur primùm timor ex diuini iudicij & admissi criminis recordatione. Quem quidem metum spes excipit & lenit, quæ ex diuinæ miserationis, & meritorum Christi cōsideratione procedit; per quam sperat, peccata sua sibi cōdonanda, & amissam Dei gratiam & amicitiam illius meritis & pretioso sanguine recuperandã. Ex qua re non modo spes venię propter Christũ, sed amor etiam in ipsum excitatur, vt qui immeritos nos tantopere dilexerit, tantisq. doloribus suis primam nobis gratiam promeruerit. Ex quo amore dolor cōtinuò nascitur, cùm cōsideramus quàm multis sceleribus illũ offendimus, à quo sic conditi, sic redempti, sic à diaboli tyrannide fuimus liberati. Cum dolore verò ac detestatione peccati propositum simul nascitur vitandæ eius rei quam super omnia detestamur, quæque tantum nobis dolorem incussit. Cùm verò ad hoc propositũ ventum est, quo pristina mala detestantes, Deo deinde militare atque seruire toto pectore, totaque mente decernimus; ibi protinus cælestis gratia mẽtibus nostris illabitur, quę nos ex iniustis iustos, & ex inimicis amicos Dei facit. Hæc igitur series earũ rerũ est, quæ animũ ad iustificationẽ pręparare solent. Redeo igitur ad spem, de qua paulò antè dixi. Hæc, quatenus ex natura sua est, amorẽ eius parit, per quem nobis sperata salus, & peccatorum venia cōtingit; qui non alius quàm Christus

Ioan. 1.

salutis nostræ auctor est, Agnus videlicet ille qui tollit peccata mundi. Quæ quidem spes quo vehementius à diuino spiritu roboratur, eo maiorem in Christum amorem excitat. Ea verò in hac peccatrice tãta fuit, vt ardentissimum in eius pectore amoris ignẽ accenderet, per quem tantum sibi beneficium firmiter conferendum esse sperauit. Quo verò spes firmior & certior, eo charitas exstitit ardentior. Quæ quidẽ charitas vt peccatorũ remissionẽ cōsecuta est (dilexit enim multũ, quia multa ei debita condonata sunt) ita etiã præcessit, quoniã certissimè sibi ea remit-

mittendá esse sperauit. Firma enim alicuius boni potiundi spes non minus interim afficere animũ quàm ipsa possessio solet; vt non minùs ferè gaudeat qui certissimè bonum aliquod sperat, quàm qui in manibus habet. Itaque Maria dilexit multum, vbi illud à Dño lætitię & exultationis verbum audiuit; *Remittuntur tibi peccata tua*; & ante hoc etiam verbum dilexit multum: quia firmissima spe credidit esse sibi peccata multa remittenda. Hoc enim non obscurè Dominus indicauit, cũ ait; *Fides tua te saluam fecit, vade in pace.* Hac enim fide & futurã per Christum remissionem credidit; & quia credidit, sperauit; & quia sperauit, auctorem tantæ salutis dilexit. Hoc est autem quod cęlestis magister in hac parabola intulit, quod erat videlicet obscurius; quod enim per se satis manifestũ erat, iudicio reliquit auditorũ. Hæc autem ipsa, quæ diximus, vno Dauidis versiculo apertissima faciam: is enim sic ait; Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocẽ Psal. 114.
orationis meæ. Dilexi, ait. Quare diligis? quod à Deo beneficiũ percepisti vt eum diligas? Quoniam, inquit, exaudiet Deus vocem orationis meę: hoc est, quoniam hãc spem firmiter animo concepi, in quacunq. die ad Dñm clamauero, exauditurum esse vocem meam: hæc futuri boni firma spes iam dudum in animo meo amorẽ erga illũ accendit, nõ minus quàm si hoc iam mihi beneficium præstitisset. Huius verò spei firmitatẽ alibi ostẽdit, cùm ait: Scitote quoniam mirificauit Dñs sanctum suum. Qua Psal. 4.
in re mirificauit? quibus opibus & beneficiis te conspicuum & mirabilẽ reddidit? Subdit protinus; Dominus exaudiet me cùm clamauero ad eum. Quid enim maius quàm summũ illũ rerum omnium Dñm habere adeò fauentem ac propitium, vt non semel aut iterum, sed quoties ad eum clamauero, eius mihi opem non defuturam certò sciam? An non igitur hunc Dñm toto pectore diligam, colam, & perpetuis laudibus celebrabo? Hoc ipse Psal. 17.
adhuc alibi apertiùs profitetur his verbis; Ab insurgentibus in me exaltabis me; à viro iniquo eripies me. Propterea cõfitebor tibi in nationibus Domine, & nomini tuo psalmũ dicam. Videtis ergo futurorum beneficiorum spem, laudãdi atque diligendi Dñm studium excitare? Ad hunc ergo modum hæc sancta femina non modò Christũ ardentissimè dilexit, cùm peccata sibi dimissa cognouit, sed etiam quia dimittenda sperauit. Neque enim aut nouũ, aut mirũ est, spẽ boni futuri, amorẽ & gaudium in pręsenti excitare. Ex qua quidẽ philosophia illud colligimus, fratres, duplici nomine pios omnes ad Christi dilectionẽ teneri; altero, quòd peccata illis dimissa sunt; quod tamen nemo certũ & exploratũ habere potest: altero, quòd si deinceps in peccata labãtur (modò illos malorũ suorũ pœniteat) dimittẽda sint. Qui Matth. 18
enim homini remittere iussit septuagies septies, multo magis ipse

ipſe præſtabit quod aliis faciendũ eſſe præſcripſit. Ex hoc itẽ loco aliam rurſus diligendi Dñm cauſam colligimus, nempe quòd is electos ſuos hoc pulcherrimo & maximo beneficio affecerit, vt omnia illis vertantur in bonum, etiam ipſa peccata, vt D. Au-
Auguſt. guſtinus ait. Vbi enim ad Dñm conuerſi præterita crimina deſeruerunt, eorundem cõſideratio humilitatem, gratitudinẽ, ſalutarẽ dolorẽ, & ſolicitã ſui cũſtodiam parit; ita fit, vt quod letiferum & perniciofum erat, virtutis & pietatis occaſio fiat. Quod huic peccatrici euenisse videmus; cui peccatorum multitudo multã etiam diligẽdi occaſionem præbuit. Quam etiam omnes illi habent, qui poſt diuturna flagitia miſericorditer à Dño vocati, & in gratia conſtituti, ad finem vſq. inconcuſſam pietatis fidem ſeruauerunt. Nemo tamen huius ſpei obtentu diutiùs in ſceleribus perſeuerandi occaſionem ſumat, quandoquidem de huiuſmodi vocatione, & ſuperabundanti diuinę gratiæ auxilio incertus ſit; imò verò quo diutiùs in peccato manet, eo magis ſibi ſalutis aditum præcludit.

Auguſt. Sequitur deinde altera quæſtio, quam D. Auguſt. longa oratione hoc in loco vehementer vrget. Cùm enim Dñs dicat, Mariam dilexiſſe multum, quia multa ei peccata dimiſſa ſunt; & minus diligat, cui minus dimittitur: aliquis hinc fortaſſe anſam arripiet plura peccandi, vt plus diligat, cui plus dimittendum ſit. Itaq. metuendum eſt, ne his qui cupiditatibus ſuis indulgent,
Rom. 3. ſubrepat illa ſententia quam Apoſtolus his verbis inſinuat; Et ſicut quidã dicunt nos dicere, faciamus mala, vt veniant bona. Dicet enim aliquis: Si cui modicum dimittitur, modicum diligit, cui autem plus dimittitur, plus diligit; expedit autem plus diligi, quàm min⁹ diligi; oportebit ergo multũ peccare, vt multũ debeamus, vt ita demũ propter maiora debita dimiſſa, Deum magis diligamus. Huic quæſtioni ita reſpondet Auguſt. vt contendat non minus illum diligere debere, quem Deus ita gratiæ ſuæ virtute præuenit, vt in multa ſcelera minimè laberetur, quàm is cui multa ſcelera condonata ſunt. Ait igitur: Accedit ad eũ ſupplex aliquis peccator coopertus ſpinis tanquã ericius, & nimis timidus tãquam lepus; ſed petra tamen, hoc eſt, Chri-
Pſal. 103. ſtus Dñs (vt Pſalmus ait) huiuſmodi ericiis & leporibus refugium eſt. Alius gubernante Deo nõ multa cõmiſit. Cui deputat ille quod dimiſit, huic & iſte deputat quod nõ cõmiſit. Adulter non fuiſti in illa vita tua plena ignorantia. Hoc dicit tibi Dñs Deus tuus; Regebã te mihi, ſeruabã te mihi, vt adulterium non committeres; ſuaſor defuit; & vt ſuaſor deeſſet, ego feci. Affuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus; vt non conſentires ego terrui. Agnoſce ergo gratiam eius cui debes, & quod non cõmiſiſti. Mihi debet iſte quod factũ eſt, & dimiſſum eſt; mihi
debes

debes tu quod non fecisti. Nullum enim est peccatum quod faciat homo, quod non possit facere alter homo. Extat locupletissimum huius rei exemplum Abimelech Regis Palæstinorum, quamuis ethnici, quem tamen Dominus cohibuit ne Abrahæ vxorem violaret. Cùm enim is vellet eam sibi matrimonio copulare, Domino autem ipsum propter hoc castigante, & corripiente, ille se simplici corde hoc fecisse testatus est; quòd eam non vxorem, sed sororem Abrahæ esse crederet. Cui Dominus: Et ego, inquit, scio quòd simplici corde feceris; ideoque custodiui te ne peccares in me. Videris ergo Regem hunc, quamuis ethnicum, beneficio tamen Domini à peccando cohibitũ? Non ergo minus hic diuinæ misericordiæ debet, quòd ab hoc crimine immunis fuerit, quàm si admissum crimen illi condonatum esset. Quamuis enim eximiam laudem promereatur vera pœnitentia; maiorẽ tamen obtinet innocentia. Præstat enim non peccasse, quàm post peccatum pœnituisse. Ergo, fratres, debitores sumus Deo, siue quibus peccata dimissa sunt, siue à quibus commissa non sunt: illi, quoniam veniam à Domino perceperunt; isti, quoniam eo gubernante in peccata minimè inciderunt. Quare (vt idem Augustinus ad Virgines quasdã scribit) existimare debemus, nobis dimissum, quicquid non est illo donante commissum: vt vtrique summo Deum amore diligentes, ad charitatis plenitudinem, quæ in æterna patria viget, peruehire mereamur: præstante Domino Iesu Christo, cui est honor & imperium in sæcula sæculorum, Amen.

Genes. 20

August.

IN FESTO BEATI IACOBI APOSTOLI, CONCIO PRIMA, IN QVA lectio Euangelica, ac deinde verba in themate proposita explanantur.

THEMA. *Calicem quidem meum bibetis.* Matth. 20.

HODIE, fratres, beatissimi Apostoli Iacobi festũ diem maiori (vt arbitror) alacritate quàm aliorum Apostolorum festa celebramus: vtpote qui de hoc tãto Hispaniæ nostrę patrono meritò gloriamur. Is enim præcipuè ex sacro illo Apostolorum choro, qui Dominum Saluatorem, dum in hoc mundo versaretur, comitari meruerunt, in Hispaniam venire, ibique fidei semen iacere diuina dispensatione voluit. Nec in vita so-

lum, sed in morte etiam sedem apud nos eligere dignatus est, vt quos cælesti doctrina ad fidem erudierat, sacri corporis sui præsentia ab hoste defenderet. Fuit certè diuinus hic Apostolus valdè nobis amicus, qui nec viuens, nec vita functus deserere nos voluit; qui cùm patriam agnosceret Iudæam, tumulo tamen atque doctrina honorare atque defendere voluit Hispaniam. Nec dubium quin plurimum possit in cælo regnans, qui apud vnicum Dei filium tantam meruit gratiã inuenire. Hunc enim cum Ioanne fratre, & Apostolorum principe Petro, gloriosæ transfigurationis suæ testem esse voluit. Eosdem etiam secum solos ad Archisynagogi filiam suscitandã ingredi voluit. Nec in prosperis solùm, sed in aduersis etiam eosdem sibi comites adsciuit, cùm ante passionis suę certamẽ cœpit cõtristari & mœstus esse. Nec insigni gloria caret, quòd is primus inter Apostolos fuerit martyrij corona laureatus, primus seipsum holocaustum viuũ Domino obtulerit; primus glorioso propter illum cruore perfusus fuerit; primus morti, quã Saluator dignatus est pro omnibus pati, morte sua vicem repẽderit, & pro vita vitam, pro sanguine sanguinem reddiderit. Hic igitur tantus Apostolus nunc quidem patronus est noster: prouidendũ autem summo studio nobis est, ne qui modò est patronus, in extremo iudicio noster fiat aduersarius, quemadmodum de legislatore Moyse Dominus dixit; Est Moyses qui accusat vos, in quo vos speratis. Qui enim obsequentibus patroni sunt, rebellibus atque immorigeris aduersarij fiunt.

Lucæ 9. Marci 5. Mat. 26. Act. 12. Ioan. 5.

Cæterùm hodierna sancti Euangelij lectio, quæ Iacobi & Ioannis fratris petitionem continet, non omnino ad eorũ laudem & gloriam pertinet. Habet enim aliquid quod meritò laudari, & quod etiam accusari debeat: illud autem ad Dei gloriam; hoc verò ad humanę naturę spectat ignominiam. Vtraque igitur de re hodie dicturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Matth. 4. Scitis iam, fratres, Petrum & Andream fratrẽ eius, ante cæteros Apostolos à Domino fuisse vocatos. Cũ enim in mari Galilęæ retia laxarent, à Dño ad aliam multo digniorem atq. vberiorem piscationem vocati sunt. Vbi autem hos vocasset, procedens inde vidit alios duos fratres, Iacobum nostrum, & Ioannem cum Zebedæo patre, reficiẽtes retia sua, & vocauit eos. At illi relictis retibus & patre, secuti sunt eũ. Quid hac diuina vocatione mirabilius? Quid piscatorum statu, atque eorum præcipuè qui reficiendis laceris retibus vacabant, abiectius? quid verò Apostolici muneris dignitate in Ecclesia sublimius? Et tamen mirabili hac Saluatoris dignatione, abiectissimi piscatores ad

tantam celsitudinis gloriam vocati sunt, vt appareat verum esse quod Sapiens ait; Facile est in oculis Domini subitò honestare pauperem. Et; Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem: vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Si huius vocationis causam quæris; causa est diuina liberalitas atque voluntas, quemadmodum ipse Dominus ait; Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, &c. Ne quis habeat vnde meritò ex se gloriari possit.

Eccle. 11. Psal. 112. Ioan. 15.

Horum ergo duorum discipulorum mater, Zebedæi vxor, & beatissimæ Virginis soror, quæ Maria Salome, scilicet filia, appellabatur (illa inquam, Salome, quæ cum Maria Magdalena, & Maria Iacobi matre, summo mane cùm aromatibus ad Dominicum corpus vngẽdum venerat) cùm videret filios suos inter primos Apostolorũ à Domino vocatos, & sanguinis coniunctione propinquos; petit, vt eos regni sui (quod terrenum ac temporale, Iudæorũ more, futurum somniabat) summos principes faceret, eisque ad dexteram suam atq. sinistrã consessum præberet. Mater ergo à filiis subornata, & materno amore decepta, hunc tantum honorem filiis in Christi regno petebat, qui paulo antè cum Zebedæo patre lacera retia reficiebãt. Vt autem huius petitionis causam & originem intelligamus, pauca mihi de honoris appetitione & cupiditate (à qua hæc petitio manauit, & qua vehementer omnes laboramus) priùs dicenda sunt.

Marc. 16. Matth

I.

Satis constat, fratres, inter omnes humani cordis affectus, honoris & glorię cupiditatem latissimè patere. Nemo enim est neque tanta humanitate prędictus, neque tam agrestis & inhumanus, neque tãtis honoribus insignis, neq. tam obscurus & ignotus, neque tot virtutis ornamentis excultus, neque tam multis flagitiis coopertus, qui non flagret infinita quadam glorię cupiditate. Hoc autem vel ex eo patet, quòd cùm nihil hominibus vita ipsa charius sit, multi, ne honorem amitterẽt, aut vllum in se dedecus admitterent, vitam profundere maluerunt. Cumque Theologorũ sententia sit, nullibi magis lapsæ naturæ morbum, quàm in carnalis commercij cupiditate desæuisse: multæ tamẽ feminæ magnam huius concupiscentiæ vim maiori honoris & famæ cupiditate superant; adeò huic honoris cupiditati ceteræ vel potentissimæ cedunt. Quæ res non tam in agrestibus ingeniis, quæ ferè voluptatẽ & vtilitatem honori anteferunt, quàm in ingenuis & cultioribus animis maximè locum habet. Hi enim decus & gloriam vtilitati & voluptati præferunt. Quod Alexandro Magno, Scipioni, aliisque nonnullis, scriptores historiarum contigisse referunt; qui oblatas ingentes voluptates repudiarunt, ne nominis sui gloriam aliqua infamiæ labe asper-

Q. Curtius. T. Liuius.

aspergerent. Pompeius verò ille Magnus, cùm intra priuatos
Plutarch. parietes (vt Plutarchus in eius vita memorat) libertini sui vxore
vteretur, ad bellum tamen Mithridaticum profectus, feminas insigni forma atque decore oblatas contingere noluit, sed eas vel parentibus, vel viris suis intactas honorificè tradidit.

Cùm igitur constet affectum hunc adeò esse vehementem, adeoque latè patere; inquisitione dignum est, cur naturæ conditor Deus hunc animis nostris affectum ingenerauerit. Cui quæstioni respondemus; id quidem singulari opificis consilio factum esse. Honoris enim appetitio, & (quod est consequens) ignominiæ odium, vehementer nos ad virtutis studium alliciunt, & à vitiorum turpitudine reuocant. Vidit enim sapientissimus ille rerum fabricator, neque à virtute laborem & difficultatem (quam hominum natura refugit) neque à vitiis abesse voluptatem, quam eadem natura vehementer appetit. Vt eos igitur neque difficultas illa à virtute retraheret, neq. rursum ea voluptas ad inhonesta & inconcessa raperet, in virtute quidem honorem & gloriam collocauit (cuius flagrantissimum desiderium animis nostris inseuit) in vitiis autem dedecus & ignominiam posuit; à quibus nos pudoris & verecundiæ freno arcere
Seneca. voluit. Vt enim ait Seneca; Plures homines pudore magis quàm bona voluntate prohibitis abstinent. Iustissimũ quidem erat vt nos solus diuini numinis timor & ad virtutis cultum induceret, & à flagitiis auocaret; at summus ille virtutis amator, & vitiorum hostis, non solùm muro, sed etiam antemurali virtutem sepire voluit, vt quos diuini numinis respectus ad virtutem minùs incitabat, honoris saltẽ appetitus & ignominiæ me-
Simile. tus in officio contineret. Simili consilio, quamuis in re longè diuersa, princeps huius mundi dæmon vsus est: qui, quoniam homines ad idolorũ cultum trahere volebat (in quo nulla erat illecebra voluptatis, quæ illos ad hoc alliceret) fœdissimas voluptates, & magnã vitiorũ licentiã (qua homines maximè capiũtur) nefario illi cultui admiscuit, vt hac voluptatis suauitate miseri homines inescati, à vera religione ad impiã illam, voluptuosam & superstitiosam raperentur. Quod ergo generis humani hostis fecit, vt homines ad impietatem traheret, hoc ipsum diuersa ratione amator hominum Deus fecit, vt homines à vitiorum turpitudine ad honestatẽ traduceret, dum in illis dedecus & ignominiam, in hac decus & gloriam collocauit. Simile quiddam Medici quoque in officio suo facere solent: qui cùm viderint ægrotos salutares cibos fastidire, & noxios appetere, salutaribus noxios adiungunt; vt dum auidè sumunt quod noxium est, sumãt etiam quod illis salutare futurum est. Cæterùm virtuti honorem & gloriã deberi, non modò omnis philosophorũ schola,

ſed ipſe etiam communis naturæ ſenſus probat. Conſtat enim, honorem, & laudem, & gloriam, & reuerentiam rebus excellentiſſimis deberi. Nil autem in vita virtute clarius, nihil excellentius. Contrà verò vitia eſſe dedecore, ignominia & contemptione digna, idem naturæ ſenſus apertè docet. Vt enim rebus excellentiſſimis gloria; ita fœdiſſimis (cuiuſmodi ſunt omnia vitia) dedecus debetur & ignominia. Qua ex re liquet, quàm ſapienti conſilio virtutis amator Dominus hos duos affectus, honoris & verecundiæ mentibus noſtris impreſſerit.

Sed quid nos tandem facimus? quo nam modo his diuinis beneficiis vtimur? Nimirum eo modo, quo aliis eiuſdem conditoris muneribus, quæ vitio noſtro ſic inuertimus, vt virtutis & religionis inſtrumenta in vitiorum irritamenta vertamus. Nihil enim animis noſtris impreſſum & inuſtum eſt, in quo non diuinum beneficium agnoſcere valeamus; nos tamē illis naturæ principiis, quæ nobis ad ſalutem tributa ſunt, peruersè vtentes, noſtra dementia in perniciem incurrimus. Nam ira, cupiditas, ſpes, metus, dolor, voluptas, & reliqua generis eiuſdem, quibus animos vel incendi, vel reſtingui; vel incitari, vel remitti; vel efferri, vel contrahi; vel alio quouis pacto commoueri & agitari ſentimus, nobis donata ſunt, vt noxia repellentes, & ſalutaria adſciſcentes, naturæ ſtatū conſeruemus; nos verò ea plerumque omnia ad flagitiū atque vitæ peſtem cōferimus. Quo autē ſunt illa maiora & ampliora quæ accepimus, eo ex illorum abuſu grauioribus malis implicamur. Largitus eſt enim Deus nobis rationem, qua maximè à belluis diſtemus, & ad diuinam naturam propiùs accedamus: nos autem eandem ſæpenumerò rationem huc & illuc verſantes, ea ſcelera cōcipimus, vt belluas etiam immanitate ſuperemus. Habemus etiā à natura animos imbutos religione, qua incitati, prçcellentē illam naturam, diuinamq́ue vim hominum generi conſulentem, ex operibus agnoſcentes, eam caſtiſſimo pietatisq́. pleniſſimo cultu veneremur. At hominum amentia factum eſt, vt ab illo naturæ ſenſuduceretur omni ſcelere contaminata ſuperſtitio; quæ fuſa per omnes nationes, multis ſeculis omnium ferè animos opprimeret, mortaleſq́. miſeriis infinitis implicatos & conſtrictos teneret. Nihil denique, ne plura perſequar, eſt nobis à natura inſitum, quod non ſit vel ad corporis tutelā, vel ad animi cultum aptiſſimum; ſed nos plerumque diuinis muneribus ad noſtrum exitium & deformitatē abutimur. His igitur exemplis apertè liquet, quid de honoris appetitu iudicandum ſit. Vt enim ſcelerati & perditi homines illam animi propenſionem, qua ad religionis & veri Dei cultum naturæ beneficio incitabatur, ad falſa numina impiè tranſtulerunt; & quod erat pietatis incitamentum, totius

Ex H. Oſor. lib. 1. de gloria.

impuritatis seminarium fecerunt; sic modò multi honoris desiderium,quod in virtute colenda impendi debebat, non in virtute,sed in opibus, in diuitiis,in potentia,in ampla familia, in ingenti patrimonio, in varia ac diuite supellectili posuerunt: eos qui hisce rebus abundant, claros cum primis & illustres existimantes, quamuis sint scelestissimi; eos verò qui paupertate & inopia premuntur, miseros arbitrantes, quamuis sint virtutum omnium ornamentis exculti. Honorem igitur in diuitiis; pudorem autem & verecundiam in paupertate collocarunt. Videtis igitur, fratres, humanæ mentis peruersionem,& diuinorum munerum abusum?

Simile. Vnde liquet, id hac in parte euenire, quod in multis quoque aliis rebus contingit; quarum aliæ quidem veræ, aliæ adulterinæ sunt. Est enim verum aurum, est & adulterinum, quod auri speciem, non veritatem refert. Sic etiam sunt gemmæ & margaritæ verè pretiosæ; sunt aliæ rursum quæ fallaci specie gemmarum & margaritarum pulchritudinem mentiuntur. Ad hunc ergo modum sunt veri honores, sunt & falsi atque adulterini. Veri sunt,qui hominibus ob virtutem & res præclarè gestas tribuuntur; falsi autem sunt, qui ob res futiles & interituras exhibentur. Hinc insignis ille historiæ scriptor, Diuitiarum, inquit, & formæ gloria fluxa & fragilis est; virtus clara æternaque habetur. Diuitiæ namque scelestissimis sæpè hominibus contingunt; qui non ideò honore digni sunt, quamuis Cræsum diuitiarum opulentia superent, cùm sint sceleribus infinitis infames;contrà verò pietatis & iustitię cultores,quamuis Lazaro mendico pauperiores sint, veris honoribus dignissimi sunt. Hac enim de causa Reges terræ, atque adeò vniuersus Christianus orbis Iacobum Apostolum prædicat & honorat,& sacra eius limina magna religione frequentat;non quòd is terrenis opibus abundauerit (qui pauperis Christi discipulus & imitator exstitit) sed quòd eximia sanctitate, omniumque virtutum opibus locupletissimus fuerit. Hæ sunt enim veræ opes,quibus verus honor summo iure debetur.

Sallust.

Lucæ 16.

II.

Vt igitur ad institutum redeamus, discipuli adhuc in Christi schola rudes, qui veros honores à falsis discernere nesciebant, vulgique tunc errorē sequebantur,hunc falsum honorem à Domino petebant, nempe consessum ad dexteram & sinistram in regno eius. quod terrenum atque temporale esse arbitrabantur. Quibus Dominus,*Nescitis*, ait,*quid petatis*. Verè enim quid peterent, nesciebant,qui veræ solidæque dignitatis & gloriæ ignari, hanc vulgarem dignitatem & gloriam ambiebant. Quod autem illis à Domino responsum est, nobis quoque responsum pute-

putemus, qui simili morbo, similique errore laboramus. Omnes enim ferè veri honoris materia (quam in virtute sitam esse diximus) neglecta, falsi honoris cupiditate flagramus; dum inania hæc fortunæ lenocinia omni studio & auiditate captamus. Quodque dolendum magis est, vsque adeò in hoc errore persistimus, vt si Deus nobis optionem daret, vtra bona mallemus, an ea quę fallaci honori; an quę honori vero materiam præbēt; illa magis quàm hæc eligeremus, hoc est, terrenas & interituras opes magis quàm pietatem & virtutem, quæ sunt immortales & sempiternæ opes. Quid igitur indignius, quid magis præposterum quàm vt homines mentis compotes, gloriæ cupiditate incensi, falsam & mendacem gloriam veræ gloriæ dignitati anteferant? Si nobis quisquam referret, habitare sub æquinoctiali linea barbaros & immanes quosdam populos; qui pluris adulterinum aurum facerent quàm verum; pluris adulterinas gemmas & margaritas quàm veras; quis illorum barbariem & amentiam non rideret? At nos ipsos minimè ridemus, qui tantum nobis religionis & prudētiæ nomine tribuimus: qui in similē barbariem, atq. adeò periculosiorē incidimus, quando falsam atq. fallacem gloriam verę atq. solidę anteponimus, maiorique studio & contentione mendaciū quærimus, quàm veritatem; quandoquidem nullum terræ marisq. laborem, nullum vitæ periculum propter hæc falsa & fallentia bona recusamus, qui tamen propter virtutis & honestatis amorē vix loco moueri volumus. Miser homo, quid agis? quid quæris? quid tam anxiè desideras? Ego, inquis, honoris & gloriæ desiderio flagro. Intellige ergo, miser, verum honorem esse, qui virtuti & sanctitati & religioni tribuitur; hoc enim te in hoc seculo & in futuro, & corā Deo & hominibus clarū in primis & illustrem reddet. At ingens patrimoniū, ampla domus, magnus seruorum & equorū apparatus, culta vestis, & splendida mensa, cæteraq. huiusmodi fortunę ludibria, quæ per singula penè temporum momenta eunt & redeunt, nullo modo te vera laude atque honore dignum efficient. Fieri enim potest, vt omnibus his fortunæ externis muneribus ornatus, mentem habeas omnibus flagitiis & sceleribus inquinatam: fieri potest, vt sis impurus, adulter, auarus, mendax, impudicus, periurus, blasphemus in Deum, impius in parentes, & in cæteros homines iniurius & contumeliosus: quam ergo tibi gloriam opes illæ omnes conciliabunt, cùm hæc teterrima vitia omnibus veræ gloriæ ornamentis spoliatum, summa te ignominia atque dedecore afficiant? Hac enim de causa regius Propheta in hos mendacis gloriæ amatores inuehitur, cùm ait: Filij hominum, vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Vtrumque enim in Psal. 6.

huiuſmodi gloriam cadit; quæ & inanis eſt, cùm nihil veræ & ſolidæ felicitatis contineat: & mendax item; quę, quam laudem & felicitatem externa ſpecie pollicetur, adeò non præſtat, vt ingentem etiam curarum & laborum materiam ſecum afferat. Quam rem non obſcurè primus ille Iſraëlitici populi ductor Moyſes declarauit: qui quamuis ad munus ſuum feliciter adminiſtrandum diuino fultus eſſet præſidio, diuinoque in rebus agendis conſilio vteretur; curæ tamen paſtoralis pondere adeò premebatur, vt mortem etiam à Domino poſtularet, ne tantis
Num. 11. afficeretur malis. Itaque ait; Cur affixiſti ſeruum tuum? quare non inuenio gratiã coram te; & cur impoſuiſti pondus vniuerſi populi huius ſuper me? Numquid ego concepi omnẽ hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi; Porta eos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum; & defer in terrã pro qua iuraſti patribus eorum? Vnde mihi carnes, vt dem tantæ multitudini? flent contra me, dicentes; Da nobis carnes vt comedamus. Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc populum, quia grauis eſt mihi. Sin aliter tibi videtur, obſecro vt interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Quæ cùm ita ſint, meritò Dominus diſcipulos, qui felicitatem & quietem in principatu inueniri exiſtimabant, corripit his verbis, *Neſcitis quid petatis:* quando humanæ felicitatis auidi, curarum atque laborum materiam poſtulatis. Neſcitis *etiam quid petatis:* quoniam eodem errore decepti, veræ gloriæ dignitatem ignorantes, de falſa & inani eſtis ſoliciti. Nec hoc ſolùm nomine erratis, ſed ob id etiam, quòd regnum meum temporarium atque terrenum, communi Iudæorum errore, fore putatis: ideoque primũ huius terreni regni locum concupiſcitis. Regnum autem meum tot Prophetarũ vaticiniis & oraculis prænuntiatum, non ad hæc falſa & fallentia bona, ſed ad vera & ſolida, cuiuſmodi cæleſtia & ſempiterna ſunt, referendum eſt. Tale enim regnum Meſſiæ gloria & maieſtate dignum eſt. *Neſcitis* ergo *quid petatis*, cùm ab auctore & largitore verorum bonorum falſa & inania bona exquiritis.

Quia verò fœcunda ſolet eſſe ignorantia, & vnus inſignis error multorum ſæpè errorum cauſa eſt; ideò in hoc etiam diſcipuli errabãt, quòd temporum rationem & ordinẽ inuertebant: quando futurorum ſoliciti, præſentia non cogitabant, à quibus
Leo Pap. futurorum ſpes & ratio pendet. Quam rem Leo Papa expreſſit his verbis: Intelligamus inter tentationes huius vitæ priùs tolerantiam poſtulandam eſſe quàm gloriam. Ad hunc autem ordinem conſeruandum diſcipulos Dominus reuocare voluit, cùm dixit, *Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum?* quod perinde eſt ac ſi diceret; De merito debetis eſſe ſolliciti, non de

præ-

præmio;de labore, non de requie; de seruitio, non de primatu; de humilitate obediendi, non de principatu dominandi; ac postremò de calice passionis, qui in hac vita bibitur, non de calice dulcedinis,qui ad alterã reseruatur. Verè ergo nescitis quid petatis, qui officiorum atque temporum rationem & ordinem hac vestra oratione permutatis. Erratis etiam toto cælo, cùm existimatis me humanis rationibus ita moueri, vt quod virtuti & religioni meritisque debetur, istis rationibus tribuam. Nihil me ista mouent, quæ nullius apud Patrem meriti sunt; sola me mouet inuicta fides atque constantia, quæ malorum turbini non cedit, quæ neque doloribus aut periculis frangitur, quæ acerbissimæ passionis calicem bibere parata est, priusquam diuinæ maiestatis oculos offendat. De hoc ergo calice bibendo soliciti esse debetis (hoc enim ad vos spectat) sedium autem & dignitatum curam sempiterno iudice relinquite, qui vnicuique Psal.61. reddet iuxta opera sua. *Nescitis* ergo *quid petatis.*

In eo etiam grauiter erratis, quòd petitio vestra intempestiua est. Vt enim musica in luctu est importuna narratio;ita post Eccle.22. tantam passionum mearum humilitatem & acerbitatem, quas modò vobis exposui, cùm dixi me tradendum gentibus ad illudendum, Mat.20. & flagellandũ, & crucifigendum, vt vos exemplo meo ad humilitatis & patientię virtutes excitarem: vos contra vsque adeò magisterij mei doctrinam inuertitis, vt hoc ipso tempore honoris & dignitatis cathedras postuletis. Non igitur vno tantùm ac simplici errore, sed multis modis à veritatis tramite deuiatis. *Nescitis* enim neque *quid petatis*, neq; à quo petatis, neque quo nomine & ratione petatis, neque tandem quo temporis articulo petatis.

III.

Ab hac igitur inanium bonorum cupiditate ad vera bona traducere discipulos suos Dominus volens, ait illis; *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* Animaduertite, quæso fratres, quàm latum inter carnis & spiritus philosophiam discrimẽ sit. Olim discipuli iter cum Domino faciẽtes, ac inter se de primatu in Christi regno contendentes, à Dño quæsierunt; quis nam Marc.6. maior esset in regno cælorum. At sapientissimus magister, latẽs Mat.23. in eorum pectore ambitionis virus agnoscens, ab hac dignitatis & sublimitatis appetitione ad lõgè diuersam viam eos reuocat, dicens; Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini Ibidem. sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum: quod perinde est ac si diceret: Video vos principem locum, in regno cælorum appetere; tantum verò abest vt hac vna cupiditate atque conatu magni in hoc regno efficiamini, vt nullum omnino in eo regno dignitatis locum habituri sitis, nisi contraria prorsus via

ingrediamini, vosq́. ipsos ad huius paruuli humilitatem deiiciatis, & cum Propheta dicatis: Elegi abiectus esse in domo Dei mei magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Ad hũc ergo modum cũ in præsenti Euãgelio Dominus hos duos discipulos animaduerteret à dextris & sinistris consessum, hoc est, requiem & placidam vitam (quæ sedis nomine designatur) appetere; eos à quiete ad laboris, & certaminis, & cõtentionis studium reuocat, dicẽs: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* quasi diceret: Erratis discipuli mei, dum alienam curam suscipitis, & vestram amittitis. Ad Patrem quidem meum spectat quas concupiscitis sedes distribuere; ad vos autem, variorum laborum tolerantia eas promereri. Hoc igitur curate, hoc agite, in hanc vnam curam incumbite, vt calicem meũm bibatis, vt crucem meam feratis, vt aduersus carnis vestrę cupiditates continenter bellum geratis. Sic enim per pugnam venitur ad coronam, per labores ad requiem, per crucem ad regnum, & per calicem passionis ad calicem illum de quo Propheta cecinit;
Psal. 22. Calix meus inebrians quàm præclarus est! Hac igitur de causa Saluator ait: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?*

Dicunt ei, Possumus. Videtis hoc in loco præsumptionem ambitioni esse coniunctam. Quisquis enim honorem aut dignitatem vehementer ambit, hoc affectu ipse sibi imponit, dum ad eam dignitatem consequendam se idoneum putat. Mentitur
Psal. 26. enim sæpè iniquitas sibi. Sed quantum inter boni operis propositum & bonum opus intersit, hoc exemplo discimus. Cùm
Mat. 26. enim ad calicem Dominicę passionis ventum esset, qui se illum bibituros spoponderant, relicto magistro fugerunt. Ideoque, fratres, nemo firmitati propositi sui nimium fidat, nemo in hac vita (quæ tota tentatio esse dicitur) securum se esse arbitretur: cùm hoc exemplo videatis ipsos Christi Apostolos, & Apostolorum quoque Principem, qui ea miracula viderat, quæ ferrea etiam corda ad fidei confessionem inducere potuissent, in primo periculi limine defecisse, & turpi fuga saluti suæ consuluisse. Quocirca vigilandum semper & orandum nobis est, &
Psal. 24. cum Prophetá dicendum; Oculi mei semper ad Dominum; quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Ad hoc enim Sal-
Mat. 26. uator ipse hortatur, cùm ait: Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.

Cùm ergo discipuli se calicem Domini bibituros dixissent, ait ad illos Dñs: *Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus para-*
August. *tum est à Patre meo.* Verba sunt Domini (vt diuus Augusti-
Mat. 11. nus ait) in forma serui loquentis. Nam ex persona filij idem
Ioan. 16. ipse ait: Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et, Omnia quæ-

cumque

cumque habet Pater, mea sunt. Et, Quæcumque Pater facit, Ioan.4.
hęc & Filius similiter facit. Ad hanc autem diuinitatis Filij gloriam & prædestinatio & cælestium sedium distributio non minus quàm ad Patrem pertinet. Hactenus de Euangelica lectione; nunc verba thematis breuiter excutiamus.

TRACTATIO THEMATIS.

IIII.

Hæc discipulorum petitio, & Dominica respõsio non minus ad nos, fratres, quàm ad Discipulos Domini pertinet. Illi namque præcipuas in Christi regno sedes, (quod tamen terrenum esse arbitrabantur) ambiebant; nos verò ad sempiternam felicitatem & beatitudinem adspiramus. Ad hanc enim gloriã facti & informati à Deo sumus; ad hoc nobis spiritus & vita datur; ad hoc nobis cælum, terrę, maria & creaturę omnes deseruiunt; & (quod omnia superat) ad hoc vnigenitus Dei filius, & rerum omnium conditor in carne venit, & calicem passionis hausit, vt nos sempiternæ felicitatis calice potaret.

Quando igitur vos omnes bibendi suauissimi huius calicis desiderio incensi estis, scitote passionis calicem priùs bibendum esse, vt per calicem ad calicem perueniatis. Quod ergo discipulis Dominus dixit, omnibus quoque nobis dictum putemus, qui hãc felicitatem desideramus; ad quam nisi per calicem, hoc est, per varios labores atque certamina peruenire nõ possumus. Hoc autem (ne quis laborem subterfugiat) & sanctarũ scripturarum testimonia, & Christi Domini, atque Sanctorum omnium exempla apertissimè confirmant. Hinc cælestis magister,
Contendite, inquit, intrare per angustam portam; quia lata por- Lucæ 12.
ta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt
qui intrant per eam. Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ Matth.7.
ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam! Eos etiam
qui cælestis verbi semine suscepto, bonis operibus vacant, fru- Lucæ 8.
ctum ait afferre in patientia. Multa enim ferenda, multi labores tolerandi sunt, vt in pietatis & virtutis curriculo ad finẽ vsq.
perseueremus. Quid verò illud? Si quis vult venire post me, Matth.18
abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Quid autẽ difficilius, quàm crucẽ tollere, & seipsum abnegare? hoc est, seipsum non agnoscere, seipsum non tanquã familiarẽ amicũ & notũ, sed tanquã exterũ & alienũ, & interdum etiam tamquam inimicum tractare. Ne quis verò hæc abnegationis & crucis, & patientiæ documenta ad perfectioris vitæ studiosos tantummodo pertinere putet, præmisit his Dñi verbis sanctus
Euangelista Marcus: Et conuocata turba cum discipulis ait; Si Marc.8.
quis vult me sequi, &c. Huiusmodi loca passim in Euangelicis litteris reperire licet, quę crucẽ, & patientiã, & laborem, & pauperta-

pertatem & sui abnegationem commendant; & luxum, voluptates atque delicias vehementer accusanr: vt non immeritò
Cant.1. in Canticis sponsa Sponsum suum fasciculum myrrhæ appellauerit: quoniam si eius doctrinam omnem spectare velis, nihil frequentius quàm laboris, doloris, lacrymarum, patientiæ, inopiæ, & amaritudinis myrrham deprehendes.

Neque verò solam eius doctrinam, sed vitam quoque ipsam amaritudinis myrrha plenissimam fuisse, calicis nomine declarat in hoc Euangelio, cùm ait; *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* Vtroque igitur modo, verbis scilicet & exemplis, nos ad laborum tolerantiā inuitat. Si ergo rerum omniū Dominus, nullis nostris meritis prouocatus, sed sola misericordia & im-
LeoPapa. mensa bonitate & charitate inductus (vt enim Leo Papa ait, Miserendi nostri causam Deus nisi in sua bonitate non habuit) si, inquam, talis ac tantus Dominus non pro se, sed pro me calicem hausit passionis; cur ego tali exemplo excitatus, & tam gratuita misericordia præuentus, pro salute mea non faciam,
Idem. quod is pro aliena facere non dubitauit? Rectè enim idem Leo Papa Dominicam passionem sacrificiū esse dicit, & exemplum: & sacrificio quidē infensum nobis Patrē placasse; exemplo autē homines ad sui imitationem allexisse. Cùm autem vtrumque in Christi Domini passione considerandum sit, hæretici solam sacrificij virtutem attendunt, vt salutem sibi otiantes alieno labore parent; virtutis autem exemplum minimè considerant, ne illum imitari cōpellantur Nos igitur qui Catholicę Ecclesiæ filij sumus, vtrumque in Christi calice considerare debemus, vt sacrificij eius merito spem cōcipiamus, & passionis exemplo ad charitatem & patientiam excitemur. Quid autem nos magis ad harum virtutum amórem, quàm immortalis Dei mors inflammare debeat? Quis enim inter homines non miretur, cū Deum mortuum propter homines audit? Ne verò quisquam minus se Redēptori suo debere putet, quòd is non ex diuina, sed ex humana natura calicem hauserit passionis; sciat Catholicè & propriè dici, Deum mortuum, & passum atq. sepultum. Tam arcto quippe vinculo humanam naturam diuinę copulauit, tantaque inter vtramque naturam (personalis vinculi ratione, quo vtraq; subsistit) vnitas est, vt quæ sunt humanitatis, Deo; quæ verò diuinitatis propria sunt, homini conuenire dicantur. Quo fit, vt quamuis assumptæ naturæ ratione Deus mortuus esse dicatur, verè tamen & propriè Deum mortuum, passum, atq. sepultum, in fidei Symbolo confitemur. Quod ideò dixi, vt hac ratione intelligatis, fratres, quantū illi rerum omnium Domino debeatis, qui nulla sua necessitate, sed sola vestri charitate sic altissimam illam & incōprehensibilem maiestatem ad ignominiosissimum

&

& acerbissimum crucis supplicium demisit, vt non solùm hoc sacrificio debita nostra expiaret, sed etiam vt nos hoc mirabili exemplo ad bibendum calicem passionum animaret.

Hoc autem exemplo nullum cõstat esse maius. Si præter hoc alia desideratis, habetis omnes Christi Domini discipulos, qui simili passionis sacrificio Dominum glorificauerunt. Habetis in præsenti Euangelio duos fratres, Iacobum & Ioannem, qui hunc calicem biberunt, dicente Domino; *Calicem quidem meum bibetis.* Et quidem Iacobus hunc calicem bibit, quando primus Apostolorum iugulum lictori, propter fidei confessionem, præbuit. Quis autem verbis consequi possit, qua animi promptitudine & alacritate vir diuinus ad supplicij locum procedebat? Si Agatha virgo, quasi ad epulas inuitata, lætissimè & glorianter ibat ad carcerẽ; quid de hoc sanctissimo Apostolo pietas Christiana credere debet, qui tanto maiori fide, spe, & charitate plenus erat; vtpote qui plenitudinem Spiritus acceperat; qui tot magistri sui miracula viderat, tot ipse etiam eius inuocato nomine ediderat; quique certissimè sciebat transacta illa momentanea pœna, ipsius animam inter Angelorum choros esse collocandam, & sempiterna felicitate donandam? Act. 11. Acto 2.

Vnus tamen dolor piissima eius viscera sauciabat; nempe cæcitas & incredulitas eorum qui ipsum ad necem postularunt, ac præcipuè Iosiæ, qui iniecto ad collum fune vinctum ad Herodem traxerat, & tunc, lata iam mortis sententia, eodem fune ligatum ad mortem ducebat. Huius enim vicem (qui omnes persecutores suos immanitate superabat) sanctus Apostolus vehementer dolebat. At fidelis & pius Dominus, qui tum vel maximè suis adest, cùm eos videt propter nominis sui gloriam vehementiùs premi, hunc Apostolo suo mœrorem adimere ita voluit, vt carnificem & lictorem martyrij socium atque participem momento temporis faceret; vt tanto libentiùs Apostolus iugulum præberet, quãto magis de carnificis sui salute atq. gloria lætabatur. O beate Iosia, cui, nullis antecedentibus meritis, momento temporis datum est quod multis viris sanctissimis qui hanc martyrij gloriam desiderauerant, non est concessum! Certè beatissimus pater Dominicus auidissimè hanc coronam sitiebat; qui tamen, post tot virtutum insignia, vir beatus atque humilis corde, se illa indignũ iudicabat. Quanta ergo Apostoli gratia, cuius meritis tanta gloria Iosiæ concessa est, vt ex persecutore fidei fidelis, ex carnifice martyr efficeretur; & qui eò venerat, vt Apostoli caput amputaret, ipse caput suum & iugulum pro Christo lictori præberet! Quomodo autẽ res gesta sit, exponã. Cùm Apostolus ad necis locum pergeret, oblatũ in via paralyticũ, Christo nomine inuocato, sanauit, vt Clemens Alexandri- Clemens Alex.

xandrinus (teste Eusebio in historia Ecclesiastica) refert. Quo miraculo stupefactus Iosias, & singulari quadam clementissimi Dei misericordia & benignitate tactus, fune, quem Apostoli ceruicibus iniecerant, extracto, se ad illius pedes demisit; magnis precibus petens vt & sibi ignosceret, & se sacro lauacro expiaret. Iacobus, qui hæc illum diuino afflatu ductum dicere intelligeret, rogare eum cœpit, Iesum ne Christum, quē Iudæi in crucem egissent, verū Dei filium esse crederet? quod cùm ille se credere profiteretur, Abiatharus Pontifex eum statim comprehendi iussit, eodemq. mortis genere, quo Apostolum, multatum iri dixit, nisi quàm primùm & Iacobo se disiungeret, & nomini Christi malediceret. Sed cùm maledictum illius nomen, Christi autem benedictū voce magna diceret, Abiathar os eius pugnis cædi, eumque cum Iacobo securi feriri iussit. Cùm autem ventum esset ad locum supplicij, lictorē Iacobus rogasse dicitur, vt antequam feriret, aquam iuberet afferri. Allata aqua, quæsiuit à Iosia Apostolus, num in Christum Dei filium crederet? qui cùm se credere diceret, expiatus est ab Apostolo aqua salutari, osculoque dato, cruce frons illius consignata est. Quibus ritè perfectis, vterque eadem hora, eodemque loco morte multatus migrauit ad Christum. Quis igitur cùm hoc audit, immensas diuinæ bonitatis & misericordiæ opes non agnoscit, quæ tantum beneficium in eum subitò contulit, cui sempiternum gehennæ
4. Reg. 1. incendium debebatur? Principem quinquagenarium, & quinquaginta milites qui cum ipso ad capiendum Eliam venerant, ignis è cælo lapsus combussit; rursusque alium simili comitatu ad idem facinus venientem idem ignis absumpsit. Quid, quęso, minus Iosias merebatur, qui Christi Apostolū iniustus ad Herodem traxit, & modò iustus ad necem ducebat? At verò tantum abest vt hoc modo in illum diuina cēsura sæuierit, vt etiam Apostoli in passione socium, & martyrij consortem effecerit. Quis autem negare audeat, hoc tantum munus Apostoli meritis & precibus tributum fuisse? Qua enim Apostolus alacritate ad mortem propter Christi fidem pergeret, qui tali miraculo eius gloriam illustrasset, & talem in passione socium nactus esset? Qua fiducia, & inuicti animi fortitudine, iugulū propter Christi fidem Apostolus offerret, quam videbat infidelem hominem eodem sanguinis & passionis testimonio profiteri? Hac enim ratione, multisque aliis, quas enumerare longum esset, pius Dominus labores leuare solet eorum qui variis calamitatibus propter eius gloriam premuntur. Verissimè enim dictum
Psal. 33. est; Iuxtà est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles
Psal. 36. spiritu saluabit. Et, Salus autem iustorum à Domino, & protector eorum in tempore tribulationis, &c.

Hoc

Hoc ergo modo Iacobus Apostolus calicem passionis securi percussus bibit; vt verax inueniatur, qui tanto ante ipsius atque Ioannis fratris certamen prædixerat; *Calicem quidē meum bibetis.*

At Ioannes quomodo calicem Domini bibit, de quo constat, quia nequaquam per mortem passionis de corpore exiuit? nisi quia duobus modis idem calix bibitur; vno videlicet, cùm à persecutore illata mors patienter suscipitur; alio modo, cùm mens ad passionem prompta habetur, & vita martyrio digna geritur. Nam & Ioannes ipse quàm fuerit paratus ad potandū pro Domino mortis calicem, docuit, quādo cum cæteris Apostolis (sicut in Actibus eorum legimus) carcerē, & verbera gaudenti animo tolerabat, quando propter verbū Dei, & testimonium Iesu in Pathmos insulam exilio relegatus est; quando (sicut historia narrat Ecclesiastica) à Domitiano Principe missus est in feruentis olei doliū, de quo tamen propitio Domino tam sospes & mundus exiit, quàm fuerat ab omni carnis contagio alienus; & in exilium ab eodem missus, quo magis humano solatio destitutus esse videbatur, eo ampliori supernorum ciuium meruit frequētia consolari. Vnde ipse quoque veraciter calicē Domini cū fratre Iacobo, qui occisus est gladio, bibisse intelligitur: quia qui tanta pro veritate sustinuit; quàm promptus etiam ipsam mortem, si offerretur, exciperet, ostendit. Sed & nos, fratres charissimi, etiam si nil tale perpetiamur, si non vincula, nō verbera, non carceres, non supplicia corporis, non vllam hominum persecutionem propter iustitiam toleramus; calicem tamē Saluatoris accipere poterimus, si castigare corpus nostrū, & seruituti subiicere curamus; si in spiritu humilitatis, & animo contrito, Domino supplicare assuescimus; si illatas à proximo contumelias placida mente suscipere satagimus; si & eos qui nos odio habent, qui iniurias nobis inferunt, diligere, his benè facere, pro horum vita & sospitate gaudemus exorare; si cum virtute patientiæ bonorum quoque operū fructibus adornari contendimus. Sic enim conuersantibus nobis, & corpora nostra iuxta Apostoli vocem, hostiam viuentē, sanctam, Deo placentem exhibentibus, Domino largiēte dabitur, vt communi cum eis, qui membra sua in mortem pro Christo dederunt, gloria remuneremur; quia sicut mors illorum, sic & vita nostra pretiosa fit in conspectu Domini; disruptisq. vinculis carnis, & ipsi atria supernæ ciuitatis intrare, atq. inter choros beatorū Martyrum, vota gratiarum Redemptori nostro reddere merebimur; qui viuit & regnat per infinita seculorum secula, Amen.

Act. 4.

Rom. 12.

IN EODEM FESTO BEATI IACOBI APOSTOLI, CONCIO SECVNDA, IN QVA lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.* Matth. 20.

N hodierna sancti Euangelij lectione imago quędam humanæ infirmitatis in duobus Christi Domini Apostolis Iacobo & Ioanne nobis ob oculos ponitur. Hi namque in Christi schola (quæ veræ humilitatis magisterium erat) enutriti, & diuinis eius præceptis imbuti, post hanc tantam veræ sapientiæ & humilitatis disciplinam, modò, subornata matre, dextras & sinistras sedes, hoc est, summum in Christi regno (quod terrenum Matth. 4. esse arbitrabantur) principatum petũt, qui paulo antè reficiendis retibus operam dabant. Hic planè non parua nobis timoris materia exhibetur. Si enim in his duobus fratribus, qui toties ab inexhausto illo veritatis & sapientiæ fonte potati fuerant, honoris & principatus sitis extincta non est; quid de nobis sperandum erit, quibus ea felicitas minimè contigit, quorumque vota ac desideria ad hanc terrenæ felicitatis gloriam continenter aspirant? Hanc enim nobis, hanc amicis & consanguineis optamus: hanc auida mater filiis, quos in sinu gestat, precatur: pro hac vota facit, & eos solos felices putat, qui huius felicitatis compotes sunt. Quàm altè hæc honoris & principatus cupiditas visceribus nostris infixa sit (vt alia prætereamus Gen. 37. exempla) declarat fratrum Ioseph inuidia, qui fratris somnium de principatu suo adeò indignè tulerũt, vt de indignissima eius nece pessima consilia inierint. Vsque adeò enim ambitionis virus multorum pectora inficere solet, vt ne somniando quidem sibi præferri aliquem æquo animo patiatur. Quid verò duos Gen. 25. gemellos fratres, Iacob & Esau, referam, qui in ipsis materni vteri visceribus constituti, mutuò collidebantur, & de dignitatis primatu contendebant.

Hæc igitur humani cordis appetitio, quæ tantopere honoris & gloriæ dignitatem ambit, dictu mirum est & quàm latè pateat, & quãtas in vita variorum laborum & curarum tragœdias excitet; quæ tunc magis vexat, cùm homines simul & cum indigẽtia & cum honoris cupiditate cõflictantur: ad quod mundi

huius princeps dæmon suos frequenter adigit. Quid enim acerbius, quàm cùm inopia & paupertate premaris, terrenũ honorem & dignitatem tueri; quæ nisi in magna rerum opulentia conseruari non potest? Hoc est enim grauissimum illud supplicium, quo crudelis Pharao filios Israël premebat, cùm paleas Exod. 5.
illis negari, & similem tamen laterum mensuram quam antea, cùm paleæ ad opus præberentur ab eis exigi præcipit. Quam quidem exactionem adeò indignè miseri tulerunt, vt ad Pharaonem dicerent; Paleæ non dantur nobis, & eadem laterum mensura imperatur. En serui tui flagellis cædimur, & iniustè agitur contra seruos tuos. Hic est igitur, fratres, crudelissimus principis huius mundi, hoc est, diaboli dominatus, quo multis hominibus rerum suarum angustia laborantibus tantum ambitionis virus infundit, vt in illa sua mendicitate atque indigẽtia diuitum hominum apparatum & cultum simulare cogantur; & cùm vix in diem viuere valeant, splendorem tamen & opulentiam nobilium fallaciter ostentare nituntur. Vtinam qui tales sunt, principis sui vim atque tyrannidem agnoscentes, aduersus illum indignantes dicerent: Quæ nam hæc tyrannis atque violentia est, vt cùm paleas non præbeas, similem à nobis laterum mensuram exigas; hoc est, tantum à nobis cultum & vitæ splendorem reposcas, quantum ab his qui opibus atque diuitiis abundant? Hæc est enim fornax illa ferrea, qua Israëlitæ qui- Deut. 4.
dem in Aegypto, & ambitiosi in hoc mundo premuntur.

Sed vt ad institutum redeamus, cùm hic terrenæ dignitatis & gloriæ affectus adeò altè visceribus nostris infixus sit, quærere aliquis meritò poterit; Cùm homo carne simul & spiritu cõstet; cur si corpus, quæ corporis sunt, & sapit, & quærit, deteriore animus conditione sit, qui sua quoque, hoc est, spiritualia bona (quæ naturæ suæ cognata sunt) nõ requirat? Ad hoc igitur cum Philosophis respõdemus, eam esse rerum omniũ conditionem, vt vnumquodq; eius rei naturam induat, in qua receptum est. Si enim aut clarissimã aquã in atramentũ, aut purissimum Simile.
vinum in aceti doliũ fuderis, claritatẽ aquę in obscurum atrũq; colorem, & vini puritatẽ in acetũ cõuerteris. Ad hunc ergo modum cùm spiritus noster carni immersus sit, in carnis quodammodo naturã degenerat; adeoq; carnis naturam refert, vt interdum etiã ipsius carnis mãcipium fiat: nisi diuini spiritus beneficio ab hac seruitute liberetur. Sicut enim qui adhæret Deo, 1. Cor. 6.
vnus cũ eo spiritus fit; ita qui huic meretrici, hoc est, carni suæ adhæret, in eius quodãmodo naturam transit. Hinc multos passim videre licet, quorum omnis cogitatio, omnis actio, omnis cupiditas in sola earum rerũ inquisitione, quæ ad carnis voluptatem & vsum spectãt, posita est, ac si nulla alia bona nisi sola

hæc corporea esse putarent. Et quidē Stoici Philosophi tria genera bonorū statuunt; quorū alia ad animū pertinēt; cuiusmodi sunt sapientia & virtutes: alia ad corpus; qualia sunt vires, robur, & bona valetudo: alia verò (quæ ipsi externa appellant) quæ ad corporis obsequiū referuntur; cuiusmodi sunt opes & facultates, cæteraque his similia; qui tamen sola ea quæ animum excolūt atque ornant, in numero bonorū ponūt; cętera verò nullo modo inter bona collocanda esse definiūt. At improbi homines eò stuporis adducti sunt, vt prima illa bona quæ verè bona sunt, prorsus negligentes, in posterioribus illis, hoc est, in falsis bonis consectandis omne vitæ studiū consumāt. Quis autē hos finis, quæ
Ierem. 17 sors in futurū maneat, Ieremias apertè expressit, cū ait: Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur; recedentes à te in terra scribētur; quia derelinquerunt venam aquarum viuētium Dominum: hoc est, quoniam terrā solùm, terrenaq. bona, Deo neglecto, quæsierunt, hæc eis solùm obuenient, neque vllam in cælestis hęreditatis possessione partem obtinebūt. Hoc est enim quod ait: In terra eos esse scribēdos; quoniam de libro sempiternæ vitę deleti sunt. Hoc autem animo fuere olim Sadducęi, qui adeò crasso hebetique ingenio erant, vt nihil in rebus conditis, nisi ea solùm quæ corpore & materia constant, esse putarent; adeò vt neq. Angelum, neq. spiritum esse crederent: vnde consequens erat, vt sola terrena & corporea bona captanda esse ducerent.
Act. 33. Hac eadem & mente fuerut olim, & sunt hodie Iudæi, qui Messiam quendam terrenis opibus, supra cūctos etiam Romanorum Imperatores affluentem, suosq. his opibus cumulantem expectant. Hac item mēte pro illius temporis ratione & Christi Domini discipuli, & Iacobus & Ioannes fratres fuerunt, cùm principem in regno Christi locum subornata matre, petierunt.

I.

Accessit ergo mater ad Dn̄m *Iesum, adorās, & petēs aliquid ab eo.* Quis huius orationis exordiū audeat improbare? Adorare enim & orare, vtrumq. ad religionis officiū pertinet, quæ est omnium mortalium virtutum pręstantissima; ad quam post Theologicas virtutes, diuini numinis cultus pręcipuè spectat. Et tamē si quis orationis huius mentem propositumq. consideret, inueniet eam vanitatis & ambitionis labe prorsus infectam. Ideò enim hæc mulier Christum adorat, ideò se illi supplicem exhibet, vt terrenam dignitatē filiis impetret. Quo exemplo monemur, fratres, vt solicitè in iis operibus quæ cum pietate suscipimus, maximā intentionis & finis quem intuemur, rationem habeamus. Cùm enim homo carne & spiritu constet, adeò sese caro piis etiam actionibus immiscet, vt ferè semper tributum aliquod sibi impendi postulet, semper (nisi solicitè perspiciamus) vtilitatis, aut
volupta-

voluptatis suę rationē habeat. Constat autē omnes actiones nostras ex fine, quē mente cōcipimus, esse diiudicandas. Nō enim ex eo quod extrà nitet, sed ex eo quod intus latet, ęstimādę sunt. Hinc D. Aug. Hoc, inquit, affectu & desiderio colēdus est Deus, vt sui cult⁹ ipse sit merces. Nā qui Deū ideò colit, vt aliud magis quàm ipsum promereatur; nō Deū colit, sed illud quod assequi cōcupiscit. Hactenus ille. Nō ergo quid faciamus, sed qua mēte atq. proposito faciamus, interest. Quod vt apertiùs intelligatis, sciendum est, quòd quemadmodū homo ipse corpore & anima constat, anima tamen corpori vitam tribuit, quam à se non habet; ita eiusdem hominis opera suum quoque corpus, suamque animam habēt. Et corpus quidem, opus externum; animam verò, intentionem operis & finem quem sibi quisq. in hoc genere proponit, appellamus. Vt igitur corpus ab anima vitā ducit (sine qua putridum cadauer esset) ita externum opus quod molimur, ab animi destinatione ac fine nomen & dignitatem capit. Auguſt. Simile.

Hanc autē doctrinā non modò Christiana, sed secularis etiam Philosophia apertè profitetur. Negat Arist. verā & solidā fortitudinis rationē in Diomedē cecidisse, cùm Gręcis omnibus in fugā cōuersis, ipse solus maneret, malletq. summo cū periculo Hectoris impetū sustinere, quàm ignominiosę fugę se mādare. Cur ita tandē? nūquid nō fuit pulchrū facinus, omnibus metu & formidine perterritis, Diomedē solū, aut cū paucis extitisse, qui turpi vitæ mortē præclarā anteponeret, maioremq. rationē gloriæ duceret quàm salutis? Pulchrū sanè, inquit; sed quia facinus illud egregiū non ad debitū finē, sed ad popularis laudis ambitionem referebat (dicebat enim, vereri sese, ne Hector in suarū laudum cōmemoratione Diomedē à se fugatū prædicaret) veræ virtutis fructū non tulit. In eodē etiam numero Hectora reponit, quòd apertè fateretur formidare se rumores Troianorum & Troianarū, eaq. de causa pugnā sibi alacriùs capessēdā putabat. Hos igitur vir acutissimus, propterea quòd nō intuebātur solā ipsius honestatis pulchritudinē (quā potissimū vitæ finē cōstituit) virtutis ordine mouet; & in secundā classem coniicit, in qua collocauit eā virtutis imaginē, quæ gloriæ studio tuetur officiū, & legib⁹, atq. disciplina ciuili cōtinetur. A fine igitur pēdet (vt Aristoteli etiā videtur) omnis honestatis ratio. Eadē siquidē actio & honestissimè, & sine vlla dignitate suscipi potest, interdū etiā cū dedecore & turpitudine, pro rei propositæ varietate. Ita fit, vt viri fortes ij demū appellādi sint, qui in verū virtutis finē respiciētes, præclarè mortē oppetūt: qui rumusculos intuētur, & ob id pericula subeūt, inanes & leues; qui verò nefaria libidine, & flagitiosa animi perturbatione ad rē strenuè gerēdā impellūtur, improbissimi. Vnde id efficitur, illos minimè fortes fuisse, Hectora inquā & Ex Osor. lib. de Nobil.

Diomedem; Achillem verò atque Paridem, non solùm parum fortes, sed etiam turpissimos. Hic enim vt nuptias perfidia & scelere partas tueretur, in aciem irruebat: ille verò vt immoderatā animi iracundiam expleret, immēsas illas strages hostium faciebat. Cùm igitur tota operis nostri dignitas ex fine pēdeat, solicitè admodum, quid nos in pietatis operibus moueat, quò intentionis nostræ oculus tendat; quid præcipuè captet, indagare debemus; ne fortè bonū opus quod molimur, aliqua inanis gloriæ labe polluatur. Ad hoc ipsum autē nos D. Gregorius fatuarum virginum exemplo diligenter adhortatur, cùm ait: Sæpe vos, fratres charissimi, admoneo praua opera fugere, mundi huius inquinamenta deuitare: sed hodierna sancti Euangelij lectione compellor dicere, vt & bona quæ agitis, cum magna cautela teneatis; ne per hoc quod à vobis rectum geritur, fauor aut humana gratia requiratur: ne appetitus laudis subrepat, & quod rectum foris ostenditur, intus à mercede euacuetur. Ecce enim redemptoris voce decē virgines; & omnes dicuntur virgines; & tamen intra beatitudinis ianuā non omnes receptę sunt: quia earum quædam dum de virginitate sua gloriā foris expetunt, in vasis suis oleum habere noluerūt. Hactenus Gregorius.

Gregor.

Quisquis igitur hac lege opera sua solicitè explorauerit, fortasse multa in eis deprehendet, propter quæ magis timere quàm præsumere, magisque se habere cur flere, & veniam à Deo petere, quàm virtutis mercedē exigere debeat. Amoris enim proprij vis & natura non solùm potētissima, sed etiam subtilissima est; quæ in piis etiam operibus viam sibi aperit, qua aliquid sibi commoditatis, nobis sæpe ignorantibus, venetur. Cuius rei memorabile maximéque adnotandum exemplū in Actis Apostolorum legimus. Cùm enim Paulus ante Præsidem Felicem de extremi iudicij acerbitate amplissima quadā oratione disputaret; tantum Præsidi timorem incussit, vt totus præ horroris magnitudine tremefactus fuisse dicatur. Quid verò post hunc adeò vehementem affectum cōsecutum putatis? Mira profectò res. Simul (ait Lucas) sperabat se pecuniā accepturum à Paulo: propter quod frequenter eum accersebat. Quis crederet, cum tam terrifica illa animi commutatione, iudiciique diuini formidine, talem affectum, hoc est, turpis lucri cupiditatem, locum habere potuisse? Videtis ergo quàm sit subtilis amoris proprij vis, & quomodo inter nobiles etiā affectus, & pręclara opera aliquid sibi vtilitatis cōparare studeat? Quam rem quotidianis ferè exemplis cernere licet. Sic nobiles multi & principes viri rem quotidie diuinā magis dignitatis & auctoritatis cuiusdam gratia, quàm veræ religionis amore inducti audiunt: multi præterea curiositatis magis quàm ædificationis obtentu ad conciones

Act. 24.

nes audiendas veniunt: multi ad sacram Eucharistiam frequentiùs percipiendam vel sola cõsuetudine, sine vllo deuotionis affectu permoti, vel necessitate cogẽte, vel ne alijs inferiores minusque religiosi videantur accedunt. Quidam eleemosynas indigentibus, vel ob inanem mundi gloriam, vel mendicantium importunitate victi, vel verecundia & pudore petẽtium ducti, largiuntur. Sunt & alij qui ab omni maleficio abstinẽt, & bona aliquot opera exequuntur, partim vt principum gratiã venentur, partim vt ad digniora officia, siue in Ecclesia, siue in republica promoueantur; partim etiam vt casti & integri in populo habeantur, & ne ab illa existimatione, quam homines de illis conceperunt, cadant. Quàm multi, siue viri siue feminæ, corporis castitatẽ, nullo diuini timoris respectu, sed solo humani pudoris atque dedecoris metu conseruant! Quàm multi quotannis ad Confessionis sacramentum accedũt, qui si excommunicationis fulmen & infamiæ notam non timerent, numquam ad illud accederent! Nam quos eiusdem sacramenti virtus atque necessitas toto anni tempore, tot sacris festis intercedentibus, numquam ad se traxit, nec illo quidem tẽpore traxisset, nisi ad hoc eos infamiæ atque dedecoris metus adegisset. Videtis ergo, fratres, quàm multis in rebus vis amoris proprij sese operibus nostris adiungat, earumque puritatem labe aliqua aspergat, vt apud æquissimum Iudicem Deum (qui renes scrutatur & corda) vel nihil valeant, vel minùs valeant, vel interdum etiam eius offensionem incurrant? Psal 7.

Quocirca, quisquis salutis suæ curam habet, sollicitam in operibus suis intentionis suæ rationem habeat, adeoque de illis non efferatur, vt semper etiam timeat, ne fortè ignoranti sibi, aut minùs aduertenti, terrenus aut humanus aliquis respectus obrepserit. Hanc autem sibi quisque ante oculos regulam statuat, vt quoties ex aliquo bono opere aut humana laus & commendatio, aut aliqua sibi vtilitas siue voluptas consequatur, semper timeat, & an horum aliquid mentem eius ad illud opus edendum induxerit, vereatur. Non enim vsque adeò amoris proprij affectus dormitat, vt his commoditatibus ante oculos propositis, non illarum desiderio commoueatur. Vt enim accipiter visa præda, ita huius amoris vis, quauis commoditate ante oculos posita, vehemẽter excitatur. Qua de causa viri sanctissimi in ijs etiam actionibus quas cum pietate suscipiebant, trepidi semper atque pauidi subsistebant: hoc enim innocentissimus Iob (cui nemo similis erat in terra) de se ipso fatetur: Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquẽti. Idemq. rursus; Et si habuero, ait, quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor. Sciebat enim vir sanctus Simile. Iob 1. Iob 9. Ibidem.

Iob 10. aliter Deum, aliter homines (vt idem ait) videre, & aliter etiam
Heb. 4. iudicare. Sciebat Spiritu docente, quod Apostolus ait, nempe Deum esse discretorem cogitationũ, & intẽtionum cordis, nullamque creaturam esse inuisibilem in conspectu eius; sæpeque apud illum sordere quod apud homines in pretio est. Huius ergo rei gratia timebat, nosque omnes exemplo suo ad huiusmodi salutare timorem adhortatur; ne videlicet externa virtutis specie decipiamur. Quod huic feminæ cõtigisse videmus, quæ Dominum Saluatorem suppliciter adorans, vanitatis & ignorantię plenissimam petitionem illi, suo & filiorum nomine proposuit, cùm ait: *Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram, & vnus ad sinistram in regno tuo.*

Sed quæretis: An non hi duo discipuli diuinæ gratiæ participes effecti erant? Erant planè: quod negari non potest. Quomodo ergo animus diuinæ gratiæ splendore illuminatus, hanc sibi principatus vanitatem proposuit? Certè, quia cum exigua gratia (qualis tunc Apostolorũ ante Spiritus sancti aduẽtum erat) hæc occulta ambitionis fibra in eorum mentibus residere simul
Simile. poterat. Vt enim subacta ab Hebræis Chananæorum terra, nõ-
Iudic. 1. nullæ indigenarum reliquiæ (Deo ita permittente) apud eos relictæ sunt; sic superatis maioribus vitiis, minutula quædam, vel ad humilitatis documentum, vel ad virtutis exercitium, vel ad sollicitam nostri curam gerendam (Deo ita permittente) relinquuntur; quæ tamen, nisi diligenter nobis ab illis caueamus, nõ parua ex socordia nostra incremẽta capient, atq. ita nos de om-
Simile. ni statu mẽtis deiicient. Sanguisuga enim transibit in colubrũ, coluber in serpentem, serpens autem sæpe in draconem euadet, qui nos flatu suo interimat: non quòd venialia peccata in mortifera transeant, sed quòd illis interdum aditum ex dormitantia nostra præbeant. An non fabulam illam legistis, quæ agricolam refert paruulum in agro serpentem inuentum, domum attulisse, atque blandè nutriuisse; qui tamen vbi adoleuit, duos eius filios necauit? Hæc igitur siue fabula, siue similitudo nos admonet, vt cuiusuis ambitionis aut superbiæ vel minimam etiam labeculam studiosè fugiamus, ne videlicet ea, ex paruo serpente in draconem postea, hoc est, in ingentem superbiam (quæ peccatorum omnium initium est) erumpat.

Quæ quidem cautio quamuis ad omnes in communi pertineat, tamen ad eos qui iam mũdo renuntiarunt, & bonis operibus vacant, maximè necessaria est. Cuius rei imaginem sanctus ille Lot appositissimè exhibet; cui ab execrandis Gomorrhæorum finibus fugere, & ad montem conscendere pręcipitur, vt ab
Gen. 19. imminenti incendio eriperetur. Quò tãdem perueniens, à duabus filiabus inebriatus, incestuoso cum eisdem congressu pollu-

tus

tus fuit. Hac igitur imagine Origenes eos admonet, qui mundi & vitiorũ incendia singulari Dei ope euaserunt, & montẽ conscendere iubentur (montem videlicet vitæ perfectioris, mõtem Sion; ex quo cælestium mysteriorum abdita contemplentur) vt sibi à duabus sororibus diligenter caueant; quarũ maior superbia, minor verò inanis gloria nuncupatur. Quas ideò filias hominis appellari ait, quoniã sępe ex ipsis bonis operibus quę molimur occasionem nos impetendi sumũt. Sic enim dũ pius homo vel ieiuniis, vel cilicio, vel verberibus sponte susceptis carnẽ macerat, vel larga manu indigentibus succurrit, vel pias in oratione lachrymas fundit, vel spirituali interdum luce & suauitate perfunditur, tacitas intra se gloriandi, vel sibi ipsi blãdiendi cogitationes excitari sentit. Vt enim sapienter Eucherius ait, hoc pręcipuè superbia à cæteris vitiis distat, quòd vitia quidem alia vitiis aluntur & sustentantur; superbia autem eiusque filia ambitio, & inanis gloria, virtutibus interdum ipsis insolescunt atq; nutriuntur; cùm solis virtutibus laudem & gloriam tribui debere intelligãt. In ipso igitur portu quodammodo naufragium facimus, dum ex ipsis virtutũ operibus superbiæ atq. inanis gloriæ occasionem arripimus. Vnde rectè quidã inanis gloriæ vitium, animi tineam esse dicunt. Tinea namque ex veste nascitur, quæ tamen vestem ipsam, à qua nata est, exedit atque demolitur.

Origen. Eucher. in epist. Simile.

II.

Hactenus ambitiosam huius feminæ petitionẽ exposuimus, nunc huius tãti erroris causam excutiamus. Errasse enim illam patet, cùm Dominus, & illi & filiis dixerit: *Nescitis quid petatis*. Et quidem in promptu erroris huius causa est; vehemens quippe matris erga filios affectus eam in hunc tam apertum errorem compulit, Est enim affectus omnis velut nebula quædam, rationis lumini obiecta, quæ ingentes illi tenebras & caliginẽ offundit. Vt enim nebula, cùm nimium densa est, Solis, Lunæ, Siderum, atque aliarum rerum aspectum adimit, adeò vt interdum quæ homini proxima sunt minimè cernere sinat; sic omnis impotens affectus, cùm in anima dominatur, totum penè rationis lumẽ extinguit, modò id assequatur, quod ardenter concupiscit. Itaque vt hi qui viride aut rubeum vitrum ante oculos ponunt, res omnes quas intuentur, eiusmodi esse iudicant; ita qui aliquo vehementi affectu & cupiditate flagrant, res quas cupiunt, non pro earum dignitate atque natura, sed pro affectus sui ratione æstimare solent. Quocirca orãdus nobis Deus semper est, vt nos ab impotenti affectuum dominatu eripiat; hoc enim dominãte, homo rationis lumine & officio per id tẽporis quodãmodo spoliatur, & in pecudum naturam degenerat, quæ non ratione (qua carent) sed impetu & cupiditate feruntur. Atque vt in litibus decer-

Simile. Simile. Simile.

decernendis ſuſpectus per leges eſt iudex, qui amore aut odio litigantis laborat; ita nos nobis ſuſpecti eſſe debemus, qui nimium noſmetipſos diligimus, vbi vehemẽti aliquo affectu concitamur. Sed quæretis forſitan: Cùm hæ duæ animæ noſtrę vires, intellectus ſcilicet & voluntas, adeò inter ſe differant; quî fieri poteſt, vt altera alteri has tenebras offundat? In cauſa eſt, quòd vtræque iſtæ animæ vires, germanæ filiæ ſint, ab eadem matre, hoc eſt, ab eadem anima noſtra prodeũtes, quæ ſe nimio
Simile. amore complectuntur: niſi fortè velimus eas viro & vxori viro dilectiſſimæ comparare; cui vir, cùm illam anxiè aliquid cõcupiſcere videt, facilè conſenſum præbet, vt illam ab ea concupi-
Geneſ. 3. ſcentiæ moleſtia liberet. Sic olim primus generis noſtri parens, interdictæ arboris fructum à dilectiſſima vxore oblatum comedit: non quòd diuinitatis ſcientiam eo cibo ſe adepturum ſpe-
Auguſt. raret, ſed (quemadmodum D. Auguſtinus ait) ne delicias ſuas,
Simile. reiecto cibo, cõtriſtaret. Sic etiã mater febricitanti filio nocituram aquam anxiè petenti inuita præbet, ne illum hoc deſiderio cruciari videat. Ad hũc ergo modum cùm intellectus voluntatẽ alicuius rei vehementer appetitę deſiderio flagrare animaduertit, non rarò & conſenſum illi præbet, & (quod eſt indignius) rationes etiam excogitat, quibus id probet quod malè concupitum eſt. Quiſquis igitur ab hoc periculo tutus eſſe cupit, nullo modo affectibus, ſed cõſilio atq. rationi gubernacula vitę com-
Eccle. 37. mittat. Sic ſapiens ille: Ante omnem, inquit, actum, conſilium ſtabile. Quid enim indignius quã neglecto rationis lumine vitæ noſtræ gubernacula affectibus cõmittere? Omnia enim funditus interibunt, cũ huic cęco iudici vitæ noſtræ ducatũ cõmi-
Simile. ſerimus. Vt enim idẽ naturæ cõditor oculos homini cõtulit, vt pedes, cæteraque membra dirigeret; ſic mentem homini dedit, vt affectus (qui pedes animę eſſe dicuntur) gubernaret. Vt igitur monſtri eſſet, oculos à pedibus dirigi; ita monſtri genus eſt, mentem & rationem affectibus parere, & eorum ductum atque motum ſequi. Huiuſmodi autẽ monſtris hodie plenus eſt mundus. Rari enim homines ſunt, qui affectibus dominentur, qui-
Pſal. 72. que, vbi ij aliò vocant, non illos, ſed rationis iudicium ſequantur, & conſilio, nõ affectibus vitam moderentur. Hos autẽ Propheta dicit tranſiſſe in affectum cordis: quod perinde eſt ac ſi diceret, eos in pecudum naturam degeneraſſe: vtpote qui non rationis iudicio, ſed cupiditatis impetu, pecudum ritu, in rebus
Simile. gerendis vtantur. Vt enim frequẽter vinum tranſit in acetum; ita iſti vitio ſuo à rationis præſtantia deiecti, in beſtiarum naturam tranſierunt.

Qua quidẽ ex re liquet, hoc potiſſimùm inter probos & improbos, ſapientes & ſtultos diſcrimen eſſe, quod ſapientiſſimus Salomon

Salomon paucis descripsit, cùm dixit: Et cognoui quòd tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris. Sapientis oculi in capite ipsius: stultus in tenebris ambulat. Quid hoc sibi vult? an non omnes homines, siue sapientes, siue stulti, oculos in capite gestant? Gestant planè oculos carnis, non tamen oculos mentis; nisi soli sapientes. Voluit igitur Salomon hac loquendi forma significare, quòd quemadmodum naturæ conditor oculos in capite, hoc est, in sublimi corporis parte collocauit, vt ibidem tanquam in edito loco constituti, ceteris membris lucem præferrent, vt agenda cognoscerent: sic sapiens mētis oculos velut in capite, hoc est, in specula quadam gestat, vt inde vitam omnem, hoc est, expetenda & fugienda discernat; vt inde affectus, inde linguam, inde cogitationes & opera sua ita dirigat & regat, vt nihil extra præscriptum ordinemq. rationis agat. Quod contrà stultus facit, qui in rebus gerendis (vt paulo antè diximus) non lege aut iudicio, sed cæco impetu & impulsu agitatur, atque ita demum velut qui in tenebris ambulat, passim offendit & ruit: & hic quidem castitatem, ibi charitatem; hic patientiam, illic obedientiam, cæterasque virtutes amittit. Ideóque rectè pium quemque idem Sapiens admonet, cùm ait: Oculi tui recta videant, & palpebræ tuę præcedant gressus tuos. Pręcedat ergo rationis iudicium, & affectus deinde consequatur. Quem ordinem in summa illa ac beatissima Trinitate animaduertere suo modo licet: in qua, ordine originis, prior est cognitio quàm amor: & ita pater priùs hoc ordine filium cognoscit, & cognitum infinito amore cōplectitur. Sic ergo nos priùs quidem iudicemus, deinde diligamus: iudicium amorem, non amor iudicium præcedat. Hac autem de causa pia hæc Zebedæi vxor errauit, qui amoris impatientia superata, quid peteret, non aduertit.

Eccles. 2.

Prou. 4.

Simile.

III.

Sed iam quid Dominus huic ambitiosæ petitioni responderit, videamus: *Nescitis*, ait, *quid petatis*. Acriùs sanè Dominus respondere poterat: verùm solita vsus benignitate, ignorantię tribuit quod ambitionis & insignis vanitatis erat; quā tamen non minor ignorantia præcedebat. Verè enim qui honores, qui seculi dignitates, qui excelsas sedes postulabant, nesciebant quid peterent: quando pacem, tranquillitatem & felicitatem in ijs rebus esse credebant, quæ non modò curis & laboribus, sed etiam animarum periculis & præcipitiis plenę sunt. Est enim ambitio (vt D. Bernardus ait) subtile malū, secretū virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, vitiorū origo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, ex medicina languorem generans. Hactenus Bernardus. Est autem

Bernard.

tem ambitio superbiæ filia, auaritię mater, humilitatis nouerca, virtutum mors, ruinarum atque multorum malorum initium. Ambitio æquales cõtemnit, minores fastidit, superioribus inuidet, nulli subiicitur, nullius consilio regitur, sibi tantùm fidit, & maiora sæpe suis viribus audet. Sic enim duo isti discipuli, qui hoc morbo laborabãt, vt ambitiosi in dignitatibus petendis, ita & præsumptuosi seipsos ad bibendum Domini calicem exhibuerunt; qui tamen Dominum (vbi ad passionem ventum est) turpi fuga deseruerunt. Hæc & his similia mala, ambitionis pestis secum affert.

Math. 10

Simile.

Nec minus periculi in honoribus & sedibus, quàm in ipsa ambitione est. Ampli siquidem honores instar vini meri sunt, qui sæpe homines de mente deducunt, & sui ipsorum cognitionem adimunt, perficiuntque vt tales se esse credant, quales dignitas ea quam assecuti sunt, requirit, qualesque adulator populus quotidianis vocibus prædicat. Vt autem sui ipsius cognitio veræ sapientię initium, ita contrà sua ignoratio stultitię atq. periculorum, & ruinarum omniũ origo est. Hinc serenissimam illam Catharinam Angliæ reginam dicere solitam memorant, se quidem æqualem in vita (si liceret) fortunam optare; quòd si hoc minimè contingeret, aduersam se malle quàm secundam; aduersitate enim iactatis aiebat nunquam defuisse solatium; nimium autem secunda fortuna vsis, mẽtem ferè ac iudicium defuisse. Ex qua quidem prudentissima sentẽtia illud sane colligimus, quòd quamuis vtriusq. fortunæ inæqualitas periculosa sit, periculosior tamen secundâ sit quàm aduersa. Quam rem insignis quidam Philosophus apertissima ratione cõfirmat; cuius sententiam (quoniam obseruatione dignissima est) hoc in loco attexere libuit. Sic igitur ait: Difficilius prosperæ fortunæ regimen puto quàm aduersæ; aliquantoque formidolosior & (quod constat) insidiosior est fortuna blãda quàm minax. Quod vt sic opiner, non me scribentium fama, nõ verborum laquei, nodiq. sophismatum, sed rerũ experimenta vitæq. huius adigũt exempla, & magnũ difficultatis argumentũ, raritas. Nam qui damna, qui pauperiem, qui exilium, qui carcerẽ, qui suppliciũ, qui mortẽ, & peiores morte graues morbos, æquo animo tulerunt, multos vidi; qui diuitias, qui honores, qui potentiam, nullum. Ita sæpenumero me spectante contra omnem fortunę violentiam inuictos, ludo facili prosperior strauit, humanique robur animi, quod minæ non fregerãt, inflexêre blãditiæ. Nescio enim quomodo mox vt mitior esse cœperit fortuna, incipit mẽs emollita tumidior fieri, & suæ sortis obliuionem adiuncta prosperitate concipere. Neq. de nihilo dictum est, iamq. apud nostros homines in prouerbiũ venit; Magni laboris esse, ferre prosperitatem.

Petrarcha de prospera & aduersa fortuna.

Neque

Neque temerè Flaccus ait: Bene ferre magnam disce fortunam. Difficilem nempe censebat artem, quæ nisi studio adhibito nesciretur. Hactenus ille. Flaccus.

Iam verò clarissimus apud mortales Philosophos Seneca, quãtũ ad virtutẽ aduersa fortuna cõferat, quãtũmq. laboris & periculi in secũda sit, variis in locis luculẽter ostẽdit. Alibi enim ait: Marcet sine aduersario virtus. Tũc apparet quãta sit, cùm quid possit patientia ostendit. Et mox: Non fert, inquit, vllum ictum illisa felicitas. At vbi assidua fuit cũ incõmodis suis rixa, callum per iniurias duxit. Alibi verò; Magis, inquit, vrgent sæua inexpertos. Graue est non assuetis ferre ceruicibus iugũ. Quamlibet viam iumẽta patiũtur, quorũ dura in aspero vngula est; in molli palustriq. loco saginata citò subterũtur. Deniq. ait: Cùm omnia quę excesserũt modũ, noceãt; periculosissima est felicitatis intẽperantia. Vina Annibalẽ Falerna soluerũt, & indomitũ illũ niuibus atq. Alpibus virũ eneruauerũt fomenta Campaniæ. Armis vicit; vitiis victus est. Hæc omnia ex Seneca; qui quidẽ hãc sententiã suã Annibalis exẽplo cõfirmat. Nos verò inter alios Alexandrũ illũ Magnũ, orbis domitorem, proferre possumus; qui in mediis laboribus & periculis pręclarissima virtutũ exẽpla edidit; qui tamen periculis omnibus defunctus, & secũda fortuna vsus, tot vitiis inquinatus fuit, vt omnibus anteactæ vitæ virtutibus obscuritatẽ attulerit. Quòd si minùs nos ethnicorũ exẽpla mouent Dauidẽ regem sanctissimũ in mediũ proferemus; qui cùm profugus vagã atq. inopẽ vitam in desertis ageret, sic pietatẽ colebat, vt verè dicere potuerit: In terra deserta, inuia, & inaquosa, sicut in sãcto apparui tibi. Hoc est: ita me tibi, Domine, supplicem atq. deuotũ in hac vasta & inculta solitudine exhibeo, ac si in sanctuario tuo coram arca fœderis essem: quę virtus & gloria tua nũcupatur. Idẽ tamẽ cõstituto regno, cùm pace & otio frueretur, in grauissima crimina lapsus est. Proferã item Salomonẽ eius filium, quem D. Hieron. ideò putat corruisse, quoniam secunda semper fortuna vsus in deliciis vitam egerit. Minutissimum autem exemplum est, si inter ista referatur, quòd in vita beatissimi præsulis Antonini memoratur; quod tamen silentio prætereundũ non est. Ambrosiana fortè via solenni die de more iter faciens, in pauperis tecti culmine adesse Angelos contemplatur. Rei admiratione perculsus, cùm domũ introisset, viduã, ac tres vnà filias reperit, nudis omnes pedibus & laceras; quę vt paupertatis iniuriam propulsarent, lanificio, seu textrinæ incumbebãt. Antoninus, qui totus misericordia redũdabat, ne celebri die operã lanificio cogerẽtur dare, simul ex proximè commorantibus edoctus, esse probis moribus & ingenuis, statim iubet quantum sat esset non modò ad inopiam fugandam, sed ad com-

Seneca. Psal. 62. Hieron. in Epist.

commodos quoque vſus erogari. Labente tempore cùm illac rurſus iter faceret, iam non Angelos, ſed dæmonem videt faſtigio domus inſidere; ac tum ſubeſſe mali aliquid ſuſpicatus, quærit quid id eſſet, num prolapſæ in ſcelus aliquod, florem virgineum delibaſſent, aut dedecoroſum quippiam admiſiſſent? Cognito, quòd refertæ eleemoſynis iam cum inopia non pugnarent; quòd lanificio non intenderent; quòd multum à religioſo illo viuendi more concidiſſent; quòd delicias demum in veſtibus, tum reliquos ornatus corporis adamarent; ingratitudinis maximæ coarguit, quòd in muliebres luxus, quæ ad fugandam inopiam dederat, conuertiſſent: tum quòd Angelos primùm, mox dæmonem vidiſſet, explicuit; malam eſſe rerum conuerſionem factam; nempe quod ſimplici cultu, amico Angelis, antea vixiſſent, nunc inſolentiores factæ, ad luxus & illecebras demoni aures præberent. Redirent itaque ad ſe, antiqua viuendi inſtituta reſumerent, & nullum otio, nullum dæmoni locum darent. Ex illo peritus artifex, tametſi nūquam non inopiam ſubleuauit, non commiſit tamen vt alerentur pinguiùs, & veſtirentur cultiùs quàm par eſſet. Vidiſtis hoc etiam exemplo, fratres, quid ſecunda fortuna mali, quid aduerſa boni ſecum attulerit?

Quid? quòd non terrena opulentia modò, ſed cæleſtia quoq. & ſpiritualia dona animos interdum piorum hominum efferunt? D. Gregor. in tertio libro Dialogorum ſanctiſſimū quendam virum memorat, qui variis à Domino miraculorum ſignis fuerat honeſtatus: is cùm ad preces Sanctimonialium quarundam dæmonem ab obſeſſi pueri corpore expuliſſet; hoc miraculo tantiſper elatus, facultatem dæmoni iterum inuadendi pueri præbuit; nec ipſe ſolus, ſed ſanctorum quorundam monachorum precibus adiutus, dæmonem iterùm profligauit. Seuerus quoq. Sulpicius in dialogo anachoritā refert mira ſigna edentem, dæmonéſque ab obſeſſis corporibus expellentem: cuius rei gratia à multis opem ab eo petentibus frequentabatur. Interea ſancto viro vt ex virtute honor, ita ex honore vanitas cępit obrepere; quod malum vbi ille primùm potuit in ſe agnoſcere, diu diſcutere conatus eſt, ſed repelli penitus non potuit: vbique nomen eius dæmones fatebantur: excludere à ſe confluentem populum non valebat. Virus interim latens ſerpebat in pectore: & cuius nutu ex aliorum corporibus dęmones fugabat, ſe ipſum occultis cogitationibus vanitatis purgare nō poterat. Totis igitur precibus conuerſus ad Dominum orauit, vt permiſſa in ſe diaboli poteſtate, ſimilis illis fieret, quos ipſe curauerat. Quid multis? ille præpotens, ille ſignis atque virtutibus toto Oriente vulgatus, ille, ad cuius limina populi antè cōfluxerāt, correptus à dæmo-

Greg. li. 3 Dialog.

Seuerus Sulpicius.

à dæmone est, ac retentus in vinculis, omnia illa quæ energumeno solent fieri, perpessus. Quinto demum mense purgatus est, non tantùm dæmone, sed quod illi erat vtilius atq. optatius, vanitate. Hactenus Sulpicius. Si ergo tot secum pericula sublimitatis dignitas; atque ipsa etiam spiritualis prosperitas affert; an non iure meritoque ad illam nimis auidè aspirātibus dicere Dominus potuit, *Nescitis quid petatis?* Verè enim nesciebant quid peterent, cùm sub obtentu felicitatis & securitatis, periculorum atque curarum sibi materiam postularent.

IIII.

Adiecitque deinde Dominus: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* Quorsum hæc? Viam illis certè regiam ostendit, qua non ad temporariā & inanem, sed ad veram dignitatem & gloriam peruenitur: quæ non alia quàm variorū laborū patientia est. Hoc enim passim diuina volumina prędicant atque decantāt. Si quis, ait Dominus, vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Idemque alibi; Qui non accipit, inquit, crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Et Apostolus Paulus: Qui Christi, inquit, sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Itaq. non satis est & vitiis & vitiorum cupiditatibus obsistere, easque cruci affigere; sed ipsam quoque carnem, quæ & vitiorum & cupiditatum seminarium est, eiusdem Apostoli exemplo castigarę monemur, dicentis: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo; ne cùm alijs prędicauero, ipse reprobus efficiar. Lucæ 9. Matth. 10 Galat. 5. 1. Cor. 9.

Nec Paulus modò, sed cęteri quoque Apostoli hac eadem via ingressi sunt. Atq. ij etiam duo fratres, quibus nūc Dominus calicem suum proponit, alacriter illum biberunt. Alter enim in feruentis olei dolium missus, & exilio multatus; alter verò ante omnes alios Apostolos martyrio fuit laureatus. Ita qui principem inter alios locum petebat, meliori conditione principatum adeptus est: dum enim primus omnium calicem bibit, clarissimum fidei & constantiæ suæ exemplum reliquit. Act. 12.

Quid igitur ex his consequitur, fratres? Illud certè quod Apostolus enumeratis veterum Patrum laboribus adiecit: Habentes igitur tantam nubem testium, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen; aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesum; qui proposito sibi gaudio (videlicet de salute nostra per mortem suam constituenda) sustinuit crucem, confusione contempta. Additque deinde: Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis, aduersus peccatum repugnantes. Hebr. 12 Ibidem.

Nunc

Nunc ad nos ipsos veniamus, fratres. Si tot sanctarum littera-rum testimonia, tot oracula diuina, tot sanctorũ Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, & Confessorũ exempla, & (quod caput est) ipsius ducis ac principis nostri crux, claui, ludibria, verbera, & ignominiosissimum mortis supplicium nos ad laborum tolerantiam, ad calicẽ passionis hauriendũ, ad crucẽ sensibus & cupiditatibus nostris affigendã, inuitant: qua, quæso, fronte qui vitã omnẽ in otio ludoq. & carnis indulgentia consumunt, ęternæ vitæ mercedem se consecuturos sperant? Nemo nostrûm est qui nõ intelligat, summum & infinitum bonũ esse quod piis in cælo propositum est; extremumque malorum omnium (post lethale peccatum) apud inferos cõstitutum; nemo qui non cupiat beatissima illa felicitate frui, & ab illa sempiterna miseria liberari. At vidistis hactenus omnia diuina oracula, omniaq. Sãctorum exempla, per varios labores atque certamina æternam illã palmam fuisse consecutos; illorumq. omniũ vocem esse, Transi-

Psal. 65. uimus per ignẽ & aquam, & deduxisti nos in refrigerium. Cùm hæc igitur ita sint, nequeo satis mirari, quónam modo sibi cohæreant, sibique ipsis cõsentiant, qui huius felicitatis desiderio flagrant, nullis tamen pietatis operibus vacãt, nullam cupiditatibus suis cohibendis curam adhibent, non linguæ frenum, non oculis custodiam, nõ cogitationibus suis terminum vllum præfigant, non vllum propter virtutis amorẽ subire laborẽ cupiant; sed omnis eorum vita in honoribus cõsectandis, in patrimoniis cumulandis, in sola carne curanda, nutrienda, oblectanda, & modis omnibus reficienda consumitur. Qualis autem horum sors futura sit, non mea, sed veridica iudicis ipsius sententia per

Isaiæ 22. Isaiã tremẽdis his verbis declaratur: Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctũ, ad caluitium, & ad cingulum sacci; & ecce gaudium, & lætitia occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus & bibamus; cras enim moriemur. Et reuelata est in auribus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dñs exercituum. Quid his, quęso, verbis formidabilius? quid terribilius? Si ergo credimus hãc esse Dei vocem atq. sententiam; quomodo non metu concutiuntur qui vitam omnem carnis obsequio manciparunt? qui vino, qui epulis, qui iocis & lusibus, & scurrilibus verbis, ne dicam turpibus, & aliorũ existimationi nocẽtibus, perpetuò vacãtes, & sinẽ vllo virtutis aut benignitatis fructu vitam omnẽ Epicureorum more in voluptatibus transigẽtes, sempiternam sibi felicitatem promiserunt; quam sancti omnes per crucem, & calicem, & sanguinem adepti sunt? Num ergo alia tibi in cælum via sternẽda, aliæ leges præfigendæ, aliud Euangelium denuò condendum, quod

quod aditum tibi in cælū sine vllo labore patefaciat? At clamat contra te illa Domini sententia: Cælum & terra transibunt; verba autem mea non præteribunt. Et, Iota vnum, aut vnus apex non preteribit à lege, donec omnia fiāt. Expergiscimini, quæso, fratres, quicunq. salutem vestram charam habetis; & à lethargico isto somno, qui vos oppressos tenet, excitamini: alia via incedite, alios mores induite; ad bibendum calicem Domini præparamini, ad portandam crucem accingimini, eam cupiditatibus vestris, eam cogitationibus, eā oculis, eam auribus, eam postremò linguæ intemperantiæ affigentes; vt sic tandem per crucem ad regnum, per labores ad requiem, per pugnam ad sempiternam palmam peruenire mereamini & coronam.

Matth. 14
Matth. 5.

IN FESTO BEATISSIMI PATRIS NOSTRI DOMINICI, CONCIO PRIMA, in qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Matth. 5.

HVNC ordinem videmus à diuina prouidentia in rebus quę natura constant, institutum, vt quædam præcipiendi & mouendi; quędā verò obtemperandi, & eorum motibus obsequēdi munus exæquantur. Superiora enim, hoc est cælestia corpora, sol, luna, cæteraque astra, atque illa in primis quæ errantia appellamus, agendi atque mouendi principatum obtinent; inferiora verò, quibus corporeus hic mundus refertus est, illorum actionibus & motibus mira obedientia obsequuntur. Quam rem in sole præcipuè ac luna quotidie cernere licet, quæ magnam vim habent ad hæc inferiora corpora variè pro ratione lucis, qua illa contingunt, immutanda. Quia ergo idem est gratiæ & naturæ conditor; qua ratione naturam omnem administrat, eadem Ecclesiam suam regit, & moderatur. Gratiarum enim & verbi sui ministros velut clarissima quædam sidera in Ecclesiæ suæ firmamento collocauit, quæ splendore vitæ atque doctrinæ aliis prælucerent, eorumque mentes cælestium rerum amore incenderent. Ne verò cuiquam inepta hæc cōparatio videatur, hoc ipsum Dominus Danielis voce insinuasse videtur, cùm verbi sui ministros stellis & cælo comparauit; sic enim ait: Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellę in perpetuas æternitates. Dan. 12.

Qui-

Quibus verbis & prędicatorum officium, & dignitatem, & sempiternę felicitatis præmium, quod illos post hanc vitam manet, non obscurè significauit. Quoniã autem variis modis hoc pietatis officium exequuntur, variis quoq. nominibus in hodierna sancti Euangelij lectione à Domino desīgnãtur. Eos quippe sal terræ, lucem mundi, ciuitatem in monte sitam, & lucernam supra candelabrum positam appellat; quarum appellationum rationem in eadem lectione declarat: quam in hodierna cõcione elucidare, aspirante diuina gratia, debemus. Quod vt salubriter & religiosè præstare possimus; cæleſtem opem, ſacratissimę Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Cùm cælestis Magister discipulos suos ad prædicationis officium instituere, eosque idoneos Euangelij sui ministros creare vellet; his verbis officij huius fructum, dignitatem, & periculum etiam aperire exorsus est; *Vos*, inquit, *estis sal terræ.* Hoc autem salis nomen ad Apostolos, & Apostolorum successores, hoc est, Episcopos & verbi Dei ministros præcipuè dirigitur. Ad eos enim spectat, mores hominũ cõdire, & à peccati corruptione diuinæ sapiẽtiæ ministerio præseruare. Sal enim in scripturis sanctis pro sapientia atq. doctrina accipitur; qua præcipuè humana vita conditur. Qua quidem appellatione verbi Dei acrimoniam adnotare licebit: non enim aut mel, aut vnguentum, siue quid aliud molle, sed sal nuncupatur, quod nonnihil acri-

Heb. 4. moniæ & mordacitatis habet. Qua de causa & ignis & gladius,

Ierem. 23 & malleus conterens petras, in litteris sanctis appellatur. Quocirca, fratres, neque mirari, neque succensere nobis debetis, si quando cõcionatores acriter in corruptos hominum mores inuehuntur, & medicandis animæ vlceribus dolorem incutiunt. Quid enim aliud à sale, igne, gladio, & malleo expectari potest? Sal enim mordet; ignis vrit; gladius vulnerat; malleus petras, hoc est dura & lapidea pectora conterit. Hoc igitur facit, quisquis sincerè ac legitimè verbum Dei prædicat; qui iuxta Apo-

2. Tim. 2. stolum, exhibet se operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis. Contrà, de iis qui popularem auram, & im-

Ezech. 23 peritæ multitudinis plausum captare student, scriptum est: Væ qui consuunt puluillos & ceruicalia sub omni cubito manus (vt videlicet blandiùs homines in flagitiis suis dormiant) & liniunt parietem luto absque paleis, ne videlicet peccati turpitudo atq. deformitas appareat. Hi sunt qui se corruptis hominũ desideriis accõmodant, & diuinæ legis acrimoniam blandis interpretationibus molliunt & eneruant: de quibus per Isaiam Do-

Esaiæ 1. minus; Vinum, inquit, tuum mistum est aqua. Quod faciunt, qui

qui diuinarum legum austeritatem, terrenæ prudentiæ aqua indulcare, & carnalium hominum moribus aptare nituntur; de quibus Dominus per eundem Prophetam; Popule, inquit, meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & semitas pedũ tuorum dissipãt. Quo in loco diuus Hieronymus: Ille, inquit, est Doctor ecclesiasticus, qui lachrymas, non risum mouet, qui corripit peccatores, qui nullum beatum, nullum dicit esse felicem. Hoc enim proprium eorum munus est qui salis officio funguntur. Subditque Dominus: Esaiæ 3. Hieron.

Quòd si sal euanuerit: hoc est, si vniuersum sal acrimoniã suam & saliendi vim amiserit, *in quo salietur*? hoc est, qua re alia pristinam vim atque saporem suum recipiet? Quod perinde est ac si diceret; si vnus tantùm in vrbe sit medicus, qui ægrotis omnibus medeatur, is autem infatuatus fuerit, quis illum curare poterit? Quis enim medebitur incantatori à serpente percusso? Ad hunc igitur modum si priuatus homo infatuatus fuerit, sale cõdiri poterit; at sale ipso infatuato, qua re alia pristina illa vis restitui & reparari queat? Hinc diuus Hieronymus: Si monachus, inquit, ceciderit, rogabit pro eo sacerdos; pro sacerdotis lapsu quis rogaturus est? *Ad nihilum valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Cùm autem sal præter eam saliendi vim quam habet, ad alia nihil conferat (neq. enim in sterquilinium, quo arua fecundantur atque pinguescunt, vtilis est; quin potiùs immodica siccitate sua agros steriles efficit) consequens est, vt tanquam res prorsus inutilis abiiciatur, & conculcetur ab hominibus. Cùm enim omnia alia munera, siue militaria, siue ciuilia, per ecclesiasticas leges sacerdotibus interdicta sint, quo diuinarum rerum studio, condiendisq. hominũ moribus vacare liberè possint; si hoc vnum munus, quod illis iniunctum est, negligant, in quem vsum Christianæ reip. ciuibusque suis esse poterunt? Rectè ergo de his Dominus: *Ad nihilum*, inquit, *valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Quia enim Ecclesiæ ministri, dum malè viuunt, Deum honore debito fraudant, iusto Dei iudicio ipsi quoq. suo honore fraudantur. Quod autem infelici nostro seculo impletum cernimus, ante multa annorum centenaria per Malachiam Dominus prænũtiauit, cùm dixit; Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege. Irritum fecistis pactũ Leui, dicit Dominus. Propter quod ego dedi vos contemptibiles & humiles omnibus populis; sicut non seruastis vias meas, & accepistis faciem in lege. Quid igitur his verbis insinuatur, nisi quod hoc in loco Saluator ait: *Si sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Sed ad alia ministrorum Euangelij nomina veniamus. Hieron. Malach. 2.

Non contentus enim Dominus sal terræ eos appellasse, vocat etiam lucem mundi. Magna profectò prædicatorum dignitas, qui voce Veritatis eodem nomine designantur, quo se ipsam Veritas nuncupauit, quæ ait; Ego sum lux mũdi. Hæc igitur primaria lux, hac secunda luce, quæ ab illa deriuatur, velut instrumento quodã vtitur ad hominum mentes illuminãdas, & diuini amoris igne inflammandas. Vt enim solis & stellarum lux, quæ ad nos vsque pertingit, instrumentum est quo hæc cælestia corpora in hæc inferiora vim suam influũt, & omnia quæ terra marique nascuntur, producunt & nutriunt; sic diuina prouidentia Prophetis primùm, deinde Apostolis, tum verbi sui ministris ceu viuis quibusdam instrumentis ad animarum salutem vtitur. Itaque cùm concionatoris vox pium aliquem motum in animo tuo excitat, Deus eius rei primus auctor est, qui prædicatoris organo ad salutem tuam vtitur. Quare illi vocanti, atq. interiùs te hoc instrumento mouenti, gratias cum primis agere debes. Nemo enim api, quæ fauum conficit, sed ei qui apem mellificare in vsum hominum docuit, gratias agit.

Ioan. 8. Simile. Simile.

Addit & aliud nomen Dominus non minùs illustre, nempe, ciuitatem supra montem positam; ad quam omnes non solùm belli tempore confugiunt, vt eius præsidio salutem suam tueantur; sed etiam ex finitimis locis ad eam confluunt, vt ibidem, quæ ad vitæ vsum necessaria sunt, quærant. Tales igitur esse Ecclesiæ pastores decet, qui videlicet more Pauli, omnibus omnia fiant; vt in eis æger curationem, mœstus lætitiam, desperatus fiduciam, imperitus doctrinam, dubius consilium, pœnitens veniam atque solatium, & quidquid tandem ad salutem necessarium sit, omnes inueniant.

1. Cor. 9.

Postremò, nomen aliud suprà positis adiungit, nempe lucernam super candelabrum positam. Lucerna autem ardet & lucet. Quia enim suprà dixerat; Ecclesiæ Doctores lucem esse mũdi; ne quis huic muneri se satis fecisse putaret, si doctrinę suæ splendore aliis præluceret, eaque doceret, quæ non opere, sed meditatione didicisset; addidit lucernæ nomen, quæ non modò lucet, sed etiam ardet; qualis beatus Christi præcursor exstitit; quem Dominus lucernam ardentem & lucentem appellauit; qui videlicet doctrinæ luce homines erudiebat, & charitatis suæ exemplo alios ad Dei amorem incendebat. Sequitur deinde:

Ioan. 5.

I.

Nolite putare quoniam veni soluere legem aut Prophetas. His verbis Dominus tacitæ cuidam discipulorum quæstioni respondere videtur. Dicere siquidem poterant, Prædicatores nos, Domine, Euangelij instituis; scimus autẽ ex Hieremiæ vaticinio, in aduentu Messiæ aliud testamentum nouum, veteri longè dissimile,

Hier. 31.

simile, esse condendum; num ergo aliquid contra legem, aut Prophetas docere debemus? Huic Dominus quæstioni respondet: *Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut Prophetas: non veni soluere, sed adimplere.* Quæ enim ad inculpatæ vitæ mores in lege & Prophetis continentur, adeò non dissoluam, vt multis etiam accessionibus perfectiora reddam. Quòd statim facere incipit, cùm pro eo quòd lex præcipit non occidendum, ipse addit etiam non irascendum; pro eo quòd amicos diligere iubet, ipse etiam inimicos diligendos, & beneficiis prosequendos consulit; atque item de cæteris. Ea etiam quæ vetus lex & Prophetæ siue promittunt obsequentibus, siue inobedientibus minantur, sic implenda sunt, vt ne vnum quidem iota, aut apex à lege præterire debeat, donec omnia fiant. Iota, inter omnes alphabeti litteras minima est; apex autem adhuc minor quàm iota. Significat ergo hac asseueratione, nihil ex his quæ diuinis oraculis continentur, quamlibet exiguum & minimum sit, non ad vnguem implendum; quamuis hoc ipsum modò ab hominum conspectu longè positum esse videatur. Itaq. si piis diuinæ felicitatis communio (quæ in aperta immensæ illius pulchritudinis visione consistit) promissa est; non dubium, quin ij, promissionis huius aliquãdo participes effecti, dicant; Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum. His autem verbis quidam valde religiosus Pater, postquam è viuis excessit, D. Thomam Aquinatem magna affecit lætitia; cuius rei historiam (quoniam non ingratam vobis futuram spero) paucis exponam. Oranti quodam tempore S. Thomæ Neapoli in templo Dominicanorum apparuit frater Romanus S. Theologiæ Doctor, quem ille sibi Parisiis in prælectionibus reliquerat successorem; qui non ita pridem obierat, D. Thoma ignorante. Vt ergo illum vidit iuxta se stantem, Gratulor, inquit, te huc aduenisse; sed quando, oro, venisti? Respondit ille; Ego iam excessi è corpore; permissum autem mihi est pro tuo merito tibi apparere. Territus eo responso nonnihil sanctus vir, cùm collegisset, ait; Adiuro te per Dominum, vt indices mihi, num placeant Deo opera mea. Respondit Romanus; Perseuera in hoc statu, nec dubites grata esse Deo quæ facis. Et Thomas, Tecum verò, inquit, vt agitur? Respondit; Ego vita fruor sempiterna; attamen ob negligentiùs curatum testamentum à Parisiensi Episcopo mihi traditum, pœnas lui in locis purgatoriis ad dies quindecim. Et Thomas, Scis, inquit, crebrò nos in disputationem illam adduxisse quæstionem, an permaneant in animo sciẽtiæ in hac vita acquisitæ; quæso vt eam mihi expedias. Respondit Romanus; Ego Deum intueor; noli hac de re ex me sciscitari. Et Thomas; Vides ne, inquit, Deum sine medio, aut aliqua re interposita? Tum ille;

Exod. 9. Matth. 5. Leuit. 29. Marc. 5.

Psal. 47.

Sicut audiuimus, ait, sic videmus in ciuitate Domini virtutum: moxque disparuit, & S. Thomam magna reliquit consolatione perfusum.

Nec minùs vera sunt quæ de damnatorum suppliciis in eisdem sacris litteris prodita sunt. Si enim ignis æternus, si immortalis vermis, si tenebræ exteriores, si fletus & stridor dentiū in gehenna esse dicuntur; erit certè quando hæc supplicia perditis hominibus subeunda sint. In eisdē etiam futurum in fine mundi iudicium legimus, in quo de otioso etiam verbo reddituri rationem sumus; in quo oues ab hædis separatæ amabilem illam Domini vocem audient, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi: hædi verò horribilem illam atque tremēdam; Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Quo diuinæ vocis fulmine icti, incipient dicere montibus: Cadite super nos; & collibus, O perite nos. Hęc omnia sine dubio improbis hominibus experienda seruantur, ita vt ne iota vnum, aut vnus apex ex iis omnibus prætermittendus sit. Cùm igitur hæc omnia (vt Petrus Apostolus ait) dissoluenda sint; quales oportet nos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectātes & properantes in aduentum diei Domini, per quem cæli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent. Inter has autem pœnas, maximam esse constat, illius summæ & infinitæ pulchritudinis conspectu perpetuò abdicari. Hæc enim pœna bis infinita est, quòd ea videlicet & infinito bono priuat; & per infinita tempora, hoc est, per numquam finienda spatia durat. Sed hanc tantam pœnam scelerati homines minus formidant; quia quale illud bonum sit, ne cogitatione quidem attingere possunt. At cùm ignis pœnam quotidie experiātur, quî fieri potest, vt æternum ignis incendium non exhorreant? Non horrent autem illum, qui sese vitiorum omnium turpitudini addixerunt, quos videlicet superbia inflat, auaritia vrit, luxuria inquinat, ira dilaniat, inuidia consumit, voluptates dissoluunt, cæteraque vitiorum monstra obsessos tenent, qui postremò ita viuunt, quasi nulla prorsus eos pœna maneret. Qualis verò hæc pœna sit, hoc indicio coniecturam aliquam facere potestis. Adrianus Imperator, ira atque furore ebrius, hoc crudelissimo martyrij genere beatum Eustachium (vt Nicephorus in Ecclesiastica historia refert) cruciari præcepit. Iussit enim & illum, & coniugē, & duos simul filios in tauro æneo includi, & igne supposito ibidem concremari. Nunc expendite, quæso, fratres, cùm sancti viri in exiguo illo candentis ferri sinu, in horrendis illis tenebris, in angustissimo illo spatio, vbi nullum esset corporibus voluendi atq. se gyrandi locus, torquerentur, quando pius pater con-

Matth. 25
Esaiæ 66.
Matth. 8.
Matth. 22
Matth. 12
Matth. 25
Matth. 25
Osee 10.
2. Pet. 3.
Niceph.

coniugem & liberos, & hi rursum parentem tam crudeli mortis genere torqueri cernerēt; quo dolore afficerentur, quas voces, quos gemitus, quos clamores in horrendo illo tauri vtero emitterent? Horret animus hæc meminisse, & cor ipsum, dum hæc recolit, pauet & contremiscit. Quid autem hic adeò formidabilis cruciatus, si cum sempiterno illo gehennæ cruciatu compa-retur, nisi fumus, & vmbra est? Nam in illo sanctorum supplicio duo maxima illos solatia sustentabant; alterum, quòd breuissimo temporis spatio erat pœna illa duratura; alterum, quòd post breuem illam morulam, momentanea pœna esset æterna felicitate commutanda. Neutrum autem horum eos qui in gehenna cruciantur, consolatur; neque enim spes vlla aut præmij percipiendi, aut doloris finiendi eorum tormenta leuare aliqua ratione potest; cùm & pœna sit æterna, & frustra sine vllo emolumento subeunda. Hæc qui cum animo suo cogitat, etiam si innocentiam colat (quia tamē dum in vita est, à via deflectere potest) quomodo non totus corde & corpore contremiscat? quomodo dies noctesque in perpetuo luctu & squalore non agat? quomodo præ timoris magnitudine non totus obrigeat? Quòd si innocentes hoc metu carere non debent (qui sanctissimos sæpè viros solicitabat) quantum, quæso, ij formidare debent, qui in eo statu manent, in quo secundùm diuinæ iustitiæ leges, si mors illos subitò intercipiat (quod euenire non rarò solet) fulmine ocyùs ad inferos exturbabūtur? Miror, fratres, miror cùm hæc ipsa dico, quo modo non etiam cum his verbis animam simul cum sanguine fundo. Euigilate, quæso, fratres, euigilate, & ab hoc lethali somno, qui vos tenet oppressos, expergiscimini; atque hoc tempore, dum vita manet, dum pœnitentiæ locus est, dum iudex ipse nos & patienter expectat, & clementer vocat, hos tantos cruciatus redimere studeamus; quandoquidem hæc vitæ spatia non ad ludum & fastum, non ad luxum & crapulam, sed ad pœnitentiam nobis data sunt. Sed ad sequentia veniamus; subdit enim Dominus:

II.

Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit, &c.

Minima hoc in loco diuus Augustinus mandata illa appellat; Non occides; Non mœchaberis; Non furtum facies; Non falsum testimonium dices, & quæ sunt his similia: quòd hæc mandata plerique etiam vel non Christiani seruare studeant. Cuius rei non grauabor vnicum saltem exemplum ex multis commemorare. Cùm Themistocles populo Atheniensi dixisset, se daturum consilium quod maximam esset reip. vtilitatem allaturum, esse tamen eiusmodi, vt nullo modo esset vulgādum; præcepit populus vt illud vni Aristidi denuntiaret. Quod cùm ille

Aug. Exod. 21.

fecisset, Aristides ait: Themistoclis quidem consilio nihil vtilius, sed nihil tamen iniustius. Quo audito, populus ab eo consilio Themistoclem supersedere iussit. Itaque quamuis gens illa esset veræ religionis & pietatis expers, omnem tamen vtilitatem, quæ esset cum iniustitia coniuncta, repudiandam censuit. Hæc igitur iure mandata minima nuncupantur, quæ ciuiles etiam leges præcipiunt, earumque violatores legitimis pœnis coërcent. Sunt verò alia maiora, quæ ad Euangelicæ vitæ perfectionem spectant, per quæ ad summum illud diuinæ dilectionis mandatum peruenitur, quod Saluator mandatorum omnium maximum & primum esse ait. Itaque fingere animis

Matth. 22. debetis, iter in cælum esse instar confragosi & ardui montis adscensus, ad cuius radices sunt mandata hæc quæ minima esse di-

Exod. 20. ximus. Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non oderis proximum tuum: nec vxorem eius, aut quidquam aliud, quod ad illum pertinet, concupisces. Post hæc verò in aduersum scandentibus maiora illa occurrunt, non modò

Matth. 5. non habere odio inimicos, sed eos etiam beneficiis afficere; non solùm alienam vxorem non concupiscere, sed omnes etiam impudici amoris occasiones deuitare; non solùm aliena non appe-

Ibidem. tere, sed propria etiam largiri. Huc enim diuinæ legis mens atque sententia tendit, vt ita se quisque à cæde contineat, vt odiũ quoque & iracundiam frenet; ita libidini obsistat, vt oculorum etiam petulantiam coërceat; ita manus ab alienis rebus abstineat, vt sua potiùs in aliorum vtilitatem conferat. Itaque qua lege prohibetur crudelitas, eadem humanitas & clementia præscribitur; qua verò iubetur obuiam ire libidini, castitas & puritas sancitur; qua deterremur à furto & latrocinio, eadem ad liberalitatem & beneficentiam incitamur. Cùm verò lex vetat, ne labem aliorum nomini falso testimonio inferamus; id etiam præcipit, vt quantum possimus, hominum famæ & dignitati consulamus.

His autem gradibus paulatim ad summum huius montis verticem peruenitur, in quo perfecta charitas est, quæ indissolubili nos amoris vinculo Deo copulat; in quo summa hominis felicitas & perfectio vitæ huius posita est. Cæterum immensa

1. Tim. 2. illa bonitas, quæ vult omnes homines saluos fieri, quamuis perfectionis viam prouectioribus ostendat, non eos tamen abiicit, neque à cælestis patrimonij hæreditate arcet, qui vel minora illa mandata seruauerint. Qua in re mira Dei nostri benignitas elucet, quæ (infirmitatis humanæ habita ratione) tam exiguo

Rom. 6. pretio tantam tribuit mercedem. Hinc Apostolus, Humanum, ait, dico propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatem, ita

nunc

nunc exhibete ea feruire iuftitiæ in fanctificationem. Conftat planè longè maiori ftudio iuftitiæ & fanctitati, quàm iniquitati feruiendum effe; Apoftolus tamen carnis noftræ infirmitatem confiderans, hoc faltem à nobis exigit, vt quo ftudio iniquitati olim feruiebamus, eodem iuftitiam colamus, eiufque obfequio fenfus & membra noftra addicamus. Sic etiam Salomon, Si fapientiam, ait, quæfieris quafi pecuniam, & quafi Prou. 2. thefauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & fcientiam Dei inuenies. Quis ambigit, tanto maiori ftudio fapientiam, quàm pecuniam effe quærendam, quanto eft fapientia quàm pecunia ipfa præftantior? At vel hoc folum à nobis requirit Dominus, vt pulcherrima fapientiæ fuæ munera hominibus largiatur. Idem quoque in cæleftis mercedis retributione facit, quam minimorum etiam mandatorum obferuationi tribuit, vt Propheticum illud implere videatur; Pro nihilo faluos facies illos. Pfal. 55. Nunc ad vos fratres, Si tam exiguo labore & pretio largitur Deus, quod ipfe non fibi, fed vobis fanguinis fui pretio mercatus eft; quid in fupremo illo examine refpondere poteritis, quid prætexere, quam defenfionem parare, cùm ne gratis quidem oblatam regni cæleftis hæreditatem accipere volueritis? Iam verò qui fe ob neglectam hanc adeo leuem farcinam à cælefti hæreditate expulfos, æternifque fuppliciis addictos videant, quo angore cruciabuntur? Marc. 9. quo furore aduerfum feipfos infanient, cùm ifta duo animis perpetuò voluant atque reuoluant; quid videlicet amiferint, & cuius rei gratia amiferint? Audiftis frequenter, inter gehennæ fupplicia immortalem vermem numerari, qui vifcera damnatorum æterno morfu dilaceret atque exedat. Nolite putare hunc vermem corporeum fimilemque noftris effe. Vermis hic eft harum rerum perpetua confideratio, quas velut in bilance quadam perpetuò appendunt; in quarum altera fummum illud & infinitum bonum quod amiferunt, in altera verò cuius rei gratia illud amiferunt; appendentes, numquam fatis ftuporem & amentiam fuam furibundi & attoniti demirari queunt, præfertim cùm tot Ecclefiæ vocibus hac de re admoniti fuerint, ipfi tamen obftinatis animis hanc tantam falutem gratis penè oblatam neglexerunt; cuius recuperandæ fpem omnem prorfus amiferunt. Hic igitur eft vermis ille, qui eos in furorem agitat, qui illorum rabiem aduerfum feipfos, atque adeò aduerfus ipfum iudicem Deum accendit, & ad horrendas blafphemias impellit. Vos igitur fratres, qui hæc modò auditis, qui hæc indubitata fide creditis, qui tempus nunc & fpatium pœnitendi habetis, quod illi mille gehennis (fi eis liceret) redimerēt; cur hanc tantam tuendæ falutis veftræ opportunitatem negligitis?

Quid hîc agit fides vestra? quomodo vos non stimulis suis pungit & vrget? quomodo vos lucis suæ radiis non in vitam reuocat atque deducit? Nempe quia istam veræ fidei lucernam non super candelabrum, sed sub modio posuistis; ideo nihil mirum si vos luce sua minimè illustrat. Ipsa quidem vera lux est, sed his tamen integumentis impedita nihil apud vos agit. Modius autem est immodicus terrenarum rerum atq. vestri amor, qui ita mentem occupat & replet, vt sub hoc pondere inclusa & quodammodo sepulta iaceat fides, nullamque sui significationem det. Denique subdit Dominus:

Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. Quæ quidem verba beatissimo Patri Dominico maximè conueniunt, qui non solùm continuo doctrinæ ministerio, sed multo magis eximiæ sanctitatis exemplo, & consequentibus signis

Matth. 10 Dei Ecclesiam illuminauit. Qui autem hoc faciunt, Dominicæ vocis testimonio in regno cælorum, hoc est, in vtraq. Ecclesia, in ea videlicet quæ modò militat, & in ea quæ post militiæ agonē in cælis coronata triūphat, magni & habentur & appellātur. De huius ergo beatissimi Patris spirituali magnitudine pauca nobis modò dicenda sunt. Quia verò magnitudo hæc non armis, aut terrena potentia (qualis Alexandri Magni, aut Pompeij Magni exstitit) sed maximarum virtutum meritis constat

Lucæ 1. (qualis Ioannis Baptistæ fuit, qui magnus coram Domino dictus est) harum virtutum magnitudinem, in quibus beatus Pater maximè excelluit, breuiter expendamus.

III.

Principio igitur illud constat, Christianæ vitæ perfectionem in diuini amoris perfectione sitam esse. Huic autem amori immodicus amor sui (quo quis carnem suam, & ea omnia quæ ad carnis indulgentiam pertinent, auidissimè conquirit) ita repugnat, vt in eodem pectore vterque simul amor habitare non possit. Quocirca prima eorum cura, qui ad diuini amoris perfectionem aspirant, in eo posita est, vt hunc immoderatum sui amorē à se expellant; immo eò peruenire contendāt, vt pro hoc sui amore sanctum sui odium in animum inducant. Memine-

Ioan. 12. runt enim à Domino Saluatore dictum esse: Qui amat animam suam, hoc est, corporis sui vitam; perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Hoc igitur primum studium, primaque, vt dixi, cura eorum esse debet, qui ad charitatis fastigium nituntur. Hanc autem curam beatissimus Pater Dominicus, diuina gratia præuentus, in infantili etiam ætate non tam arripuisse quàm præsagisse visus est. In hac enim ætatis teneritudine deprehensus sæpe fuit lectulum relinquere, mollitiemque strati declinare, & in nuda humo

humo infantilia membra reponere ; quod poſtea , in maturiori ætate conſtitutus , infatigabiliter obſeruauit. Quia verò opus hoc non naturę erat, ſed gratię; facilè Dominus hoc argumento declarare voluit, nō minùs gratuita dona eſſe quæ ſancti viri in matura ætate geſſerunt , quàm quæ in infantia præceſſerunt. Omni enim ratione in hoc Dominus præcipuè contendit, vt bona omnia noſtra vni illi accepta referamus ; nihilque nobis, præter nihilum, ex quo facti ſumus, & peccatū, quod ipſi fecimus, adſcribamus ; quo ab omni ſuperbiæ tumore liberati, fida humilitatis virtute ſtabiliamur. Hæc igitur prima virtutis rudimenta futurorum laborum præſagia erant. Carnē quippe ſuam vir ſanctus, vbi pueriles annos exceſſit, ieiuniis, vigiliis, vilitate ciborum ac veſtium , & rebus omnibus quæ ad corporis vſum ſpectant, infatigabili ſtudio macerauit. Nec his contentus, catena ferrea lumbos cingebat, quam (quod maximè mirum eſt) ne in ipſa quidem extrema ægritudine , qua cælo animam reddidit, à ſe abſtulit. Itaq. cùm fratres ſacrum eius corpus ad ſepeliendum inuoluerent, catenam hanc lumbis cohærentem inuenerunt, quam F. Rudolphus reuerenter adſeruans, poſtea Magiſtro Ordinis pro magno munere dedit. Quid verò illud? quàm nouum & mirabile ! quòd hac ipſa catena vir ſanctus ter ſingulis noctibus innocentiſſimum corpus ad ſanguinis vſque effuſionem acriter verberabat , eumque ſanguinem primùm quidem pro debitis ſuis (quæ tam exigua erant) deinde pro animabus quæ purgatorio igne expiantur , tum pro his qui flagitioſè viuerent, ſuppliciter Domino offerebat. Quid nos ad hæc dicemus, fratres, qui tot irretiti ſceleribus, tot peccatorum debitis adſtricti, vſque adeò ab hoc macerandæ carnis ſtudio abhorremus, vt omnia quæ ad illius indulgentiam & voluptatem pertinent, auidiſſimè conquiramus; cùm vir ille ſanctiſſimus innocentiſſimam carnem ſuam ſic affligeret , qui tamen nullius ſibi lethalis criminis conſcius erat ? O quàm diſſimiles ſunt ſanctorum viæ à viis noſtris , & ſtudia eorum à ſtudiis noſtris ! Hæc igitur ſanctiſſimi Patris magnitudo prima fuit , qua magno & ingenti animo perpetuum carni ſuę, hoc eſt, domeſtico & familiari hoſti bellum indixit. Meminerat enim ſcriptum eſſe : Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum ſuum , poſtea inueniet eum contumacem. Prou. 29.

Huic autem virtuti comes indiuiduus eſſe debet oratio: Quis enim carnem ſuam , arctiſſimo ſibi naturæ fœdere copulatam, odio habere poterit; niſi cæleſti virtute roboratus, ſe ſupra naturam quodammodo attollat , ſeque ipſo maior atque ſuperior fiat ? Niſi enim hac virtute fulciatur ; qui fieri poterit , vt carnis ſuæ amorem , hoc eſt , affectionum cunctarum potentiſſi-

mam expugnare valeat? Ad orationis autem officium spectat, hanc cælestem vim non solùm promereri, sed etiam impetrare; eademque, dum spirituali suauitate orantis animam oblectat, omnes carnis molestias libenter perferre facit. Huius autem virtutis beatissimus Pater adeò fuit studiosus, vt tota eius vita, perpetua quædam oratio exstitisse videatur; adeò vt nec itineris lassitudine & fatigatione pressus, orandi officium intermitteret. Itaque ad socios, iter faciens, aiebat; Præcedite, cogitemus de Saluatore nostro. Dabat igitur vir sanctus operam, vt neque domi quiescens, neque foris iter faciens hoc studium intermitteret. Quin & morti proximus, inter tria documenta, quæ velut testamento legata fratribus reliquit, hoc primum extitit, vt omni tempore vel cum Deo vel de Deo loquerentur. Ex hac enim familiari cum Deo consuetudine vir sanctus illud consequi intelligebat, vt homines paulatim humanitatis infirmitate deposita, cum Deo semper agentes, diuini
1. Cor. 6 quodammodo fierent, iuxta illud; Qui adhæret Domino, vnus spiritus est. Hæc est autem maxima illa dignitas & fe-
August. licitas, quam diuus Augustinus, cum Deo loquens, expressit his verbis: Beati quorum spes tu solus es, & omne opus eorum oratio. In hoc autem officio beatus Pater totas penè noctes du-
Psal. 133. cebat insomnes, propheticum illud implens: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. Ne verò tam longo temporis spatio fatigaretur, atque vt varietate aliqua deuotionis affectum excitaret, varias quoque (quod ad corporis figuram attinet) orandi formas habebat. Aliquando enim toto corpore humi pronus ante diuinę maiestatis conspectum prosternebatur; aliquando stans erectis in cælum oculis orabat, aliquando manibus in crucis modum expansis, quandoque verò sursum erectis, interdum verò vulgari modo genibus flexis preces ad Dominum fundebat. His enim mutationibus & corporis laborem leuabat, & varios item deuotionis motus hac vicissitudine excitabat. Sæpe etiam vsque adeò mente in Deum rapiebatur, vt graue corpus & ponderosum cum spiritu simul sursum ageretur, atque in sublime pendulum maneret. Quæ res in hoc sanctissimo Patre eo exstitit mirabilior, quòd is non in solitudine (vt anachoritæ olim) sed in media hominum frequentia vitam ageret: vtpote qui se totum lucris animarum, & benignitatis atque misericordiæ operibus addixerat. Quæ tamen duo officia adeò inter se distãtia vir sanctus ita diuina aspirante gratia coniunxerat, vt neutrum alteri impedimento esset; hoc est, nec actio contemplationis quietem interturbaret, neque rursum contemplationis quies actionis exerci-
Ezech. 1. tia impediret. Itaq. sicut sancta illa Ezechielis animantia ibant
&

& reuertebantur in similitudinem fulguris coruſcantis; ita vir ſanctus ſumma alacritate foras ad proximos ibat, & intrò ad contemplationis intimæ ſecretum celerrimè reuertebatur. Quo nomine meritò in illum quadrat quod de huiuſmodi Apoſtolicis viris Eccleſia canit, quos & oliuæ ſpecioſæ in campis, & cupreſſo in altitudine ſeſe attollenti comparat. Conſtat enim has duas arbores plurimùm inter ſe differre, cùm altera humilis ſit atqui fecunda, altera ſterilis atque procera. Vtrumque autem in eos meritò quadrat, qui ſic mentis altitudine ad cæleſtia rapiuntur, vt tamen ad proximorum miſerias ſubleuandas ſe miſericorditer inclinent; & contemplationis quidem ſublimitate inter angelos verſentur, miſericordię tamen & benignitatis officiis inter homines agant. Hos autem D. Gregorius per illum Iſraëlitici populi ducem Aod figurari ait, qui vtraque manu pro dextra vtebatur; quos idem ſanctus Pater hac de cauſa Ambidextros appellat, vtpote qui non minori dexteritate ſeſe in contemplationis officio quàm in miſericordiæ operibus exerceant. Quod quidem raræ cuiuſdam virtutis eſſe, idem ſanctus affirmat quam in beatiſſimo Patre noſtro perfectiſſimam fuiſſe, tota eius vita loquitur.

Eccleſ. 3.
D. Greg. Iudic. 3.

IIII.

Ceterùm cùm inter virtutes omnes, tres illæ quæ Theologicę dicuntur, principem locum teneant; quales hæ in beatiſſimo Patre noſtro fuerint, expendamus. Harum autem prima eſt Fides. Qualis autem illa viri ſanctiſſimi fides exſtitit, quæ tot miracula patrabat? quæ dæmonibus imperabat? quæ morbos omnis generis ſanabat? quæ toties alimenta eſurientibus miniſtrabat? quæ peregrinis linguis eloquia Domini perſonabat? quæ defunctorum etiam corpora ad vitam reuocabat? Ex multis autem, ob temporis anguſtiam, pauca referam, & ea ſolùm referam, quæ ſingulare aliquid in miraculorum operatione habent. Præerat vir ſanctus monaſterio ſororū S. Sixti; de ſalute autem filiarum ſolicitus, acceſſit ad locū, & è ſorore Conſtantia Rotularia (ſic enim vocant eam, quæ reddit reſponſa aduentantibus) ſciſcitatus eſt num rectè valerent ſorores Theodora & Thedramia. Reſpondente Conſtantia, febribus illas vexari, & Theodoram iam ex paroxyſmo decumbere, vir miſericors ait ad eam, Abi, & dic eis, me iuſſiſſe ne deinceps febricitent. Fecit illa vt iuſſa erat, & mox omni morbo expeditæ ſorores, incolumes extitere, aliis ſororibus videntibus, & ad tantum miraculum ſtupentibus. Reuerſa ad virū Dei Conſtantia (expectabat enim eā) indicauit rem totam. Ille gratias agēs Deo, abſceſſit. Hoc exēplo animaduertere licet, quanta ſit obedientiæ vis atque potentia. Vt enim cætera ſileamus, hoc ab illo iuſtiſſimo virtutū remune-

ratore singulare præmium accipit, vt quoniam verus obediens Deo plenissimè obtemperat, ipsæ quoque Dei creaturæ, quamuis sensus & rationis expertes, eius imperio obedientes sint. Qualis enim virtus atque potentia est, vt mortalis homo morbis imperet, & obediant ei? Quid verò pluuias & imbres commemorem, quæ simili modo eius mandato parebant? Ipso namque cum socio iter faciente, magnaque cælo pluuia cadente, socij laborē miseratus, crucis signo aëri impresso, pluuia virum Dei ac eius socium reuerita, quocumque pergerent, locum ingredientibus dabat, neque eorum vestes attingere potuit. Hic ego non tam miraculi magnitudinem & nouitatem nusquam antea visam miror, sed multo magis singularem illam quam vir sanctus de Domini benignitate conceperat fiduciam, quæ hanc tantam rem sibi de immensa eius bonitate pollicebatur, quam concipere nullo modo poterat, nisi eius erga se charitatem & familiarem amicitiam mille argumentis cognitam & exploratam haberet. Quam quidem hoc exemplo Dominus non obscurè declarauit; qui illud itineris propter se suscepti incommodum miseratus, hunc affectum in viri sancti mentem immisit, vt signo crucis edito, à se, socioque cadentem pluuiam arceret. Quis enim hunc affectum, quis hanc fiduciam, nisi Deo inspirante, habere potuisset?

Ceterùm si sancti Patris nostri miracula omnia (quæ clarissimum fidei eius testimonium ferunt) commemorare vellem, dies me antè quàm sermo deficeret. Vnum tamen silentio præterire non possum, cui vix simile aliud inter sanctorum hominum miracula reperitur. Cùm enim inter miracula omnia præstantissimum esse videatur, mortuos vitæ reddere; hic vir diuinus non vnum aliquem, sed quadraginta mortuos vna ad Deum oratione fusa ad vitam reuocauit. Quomodo autem hoc factum sit, exponam. Viro Christianissimo Comite Montisfortis cum cruce signatis obsidente Tolosam, venerunt peregrini ex Anglia D. Iacobi limina visitaturi. Ij propter excommunicationem aduersus Tolosanos hęreticos latam, vitantes Tolosam, in nauiculam se contulerunt, vt fluuium transirent. Præ multitudine verò hominum, qui erant ferè quadraginta, depressa est nauis, & omnes submersi sunt, ita vt nec capita ab aquis exstarent. Orabat tum in vicina Ecclesia S. Dominicus, clamoreque pereuntium, & circumstantis exercitus permotus, festinus eò accurrit; cernensque præsentissimum periculum, cōmiserationis affectu sauciatus, toto corpore prosternitur, expansis in crucis formam manibus, flensq. acerbissimè clamat ad Dominum, vt suos peregrinos seruet à morte. Paulo pòst surgens ab oratione, conuersus ad fluuium, cum multa in Deum fiducia ita ait:

Præ-

Præcipio vobis, vt omnes ad littus euadatis. Mira res, sed ab illo facta, qui facit mirabilia magna solus. Cōfestim ad eam vocem omnes, qui tamdiu sub aquis pressi latuerant, cunctis cernentibus qui ad illud triste spectaculum confluxerant, super vndas emerserunt. Mox vndique accurrentes, porrigentesque eis lanceas & hastas, vniuersos è fluctibus incolumes eduxerunt, clementiam Saluatoris, & almi eius confessoris Dominici merita laude & prædicatione efferentes. Quis igitur hoc argumento viri sanctissimi fidem, & miserationis viscera, à quibus hoc tantum opus manauit, non agnoscat? Quid verò maius ab homine mortali potuit exspectari? Hoc enim opus illius tantum esse videtur, qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Hic autem beatus Pater obedientiæ præcepto imposito, eos qui vitam amiserant, ad vitam reuocauit. Quia enim amicorum omnia sunt communia, fidissimus ille Sanctorum amicus Dominus, quod sibi vni debebatur, in amicos etiam contulit. Psal. 135. Rom. 4.

Hæc de viri sanctissimi fide dicta sint. Fidem autem sequitur spes; quæ tanto est firmior, quanto fides viuidior, & charitas ardentior est. Huius autem virtutis vir beatus non in vita solùm, sed in morte quoque (vbi innocentissimi viri trepidare solent) clarissimum specimen dedit. Beatus Pater Arsenius in hoc agone constitutus tanto timore correptus fuit, vt discipuli (qui innocentiæ & sanctitatis eius testes erant) admirati, ad illū dicerent, Et tu quoque nunc Pater trepidas? Quibus ille, Non est, inquit, ô filij, nouus hic meus timor, semper enim quamdiu vixi, hūc diem timui. Beatus autem Agathon, inter illos antiquos monachos insignis, cùm simili modo morti iam proximus trepidaret, à discipulis rogatus cur qui innocentissimè vixerat, tantoperè in morte timeret? Quoniam, inquit, ô filij, alia sunt Dei, alia hominum iudicia. At beatus hic Pater in ipso mortis aditu positus, adeò de salute sua securus erat, vt aliis quoque salutem ope sua polliceretur. Filiis enim transitum eius & solitudinem atque orbitatem suam lamentantibus, Nolite, ait, timere filioli; in eo enim loco ad quem pergo, vtilior vobis ero. Quid igitur hac spe firmius? quid mirabilius? Quàm felix illa mors, quæ hoc tantum spei solatium habebat? Quo nos eius filij tanto salutis pignore percepto, his quotidie vocibus datam ab eo fidem postulamus; O spem miram quam dedisti mortis hora te flentibus, &c.

Superest virtutum omnium regina, charitas. Quis autem hanc in viro sanctissimo pro meritis non dico amplificare, sed vel explicare valeat? Eius tamen mirabilem vim declarant ardentissima martyrij sitis, continuus prædicationis labor, distractio librorum, & rerum omnium quas habebat, vt esurientibus

subue-

ſubueniret. Quibus omnibus diuenditis, cùm nihil ſupereſſet quod erogare indigentibus poſſet, ſeipſum venalem exhibuit. Cùm enim inops quædam vidua auxilium ab eo peteret, vt captiuum ab hoſtibus filium redimeret, nec pauper Chriſti aurum aut argentum haberet; tanto erga illam charitatis affectu eius viſcera commota ſunt, vt ſe ipſum venditioni exponere voluerit, quò eius pretio captiuum filium redimeret. Quod & feciſſet, niſi illum Dominus ad maiora ſeruaſſet. Quid igitur hoc charitatis & miſerationis affectu ardentius? Iam verò illa ignominiarum ſitis, vnde niſi ex eodem charitatis fonte prodibat? Cum enim Toloſana vrbe relicta, frequentiùs atque libentiùs apud Carcaſonam agere vellet, cur id faceret rogatus, Quoniam, inquit, apud Toloſam magnus mihi honor ab omnibus exhibetur, apud Carcaſonam autem magnis contumelis & iniuriis afficior. Hic enim affectus non ſolùm veræ humilitatis, ſed ardentiſſimæ etiam charitatis erat; quæ vt variorum laborum auida eſt, ita etiam ignominiarum propter Dei gloriam magno deſiderio flagrat. Cõſtat autem perfectam charitatem cum perfecta obedientia coniunctam eſſe. Idem enim velle, idemq; nolle, ea demum firma amicitia eſſe dicitur. Hinc
Ioan. 14. Saluator alibi quidem ait; Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit; alibi verò; Qui habet mandata mea, & ſeruat ea, ille
Ibidem. eſt qui diligit me. Quantum autem vtraque hæc virtus in beatiſſimo Patre enituerit, inſigni quadam reuelatione Dominus beatiſſimæ virgini Catharinæ Senenſi (quæ ſub eius ſignis militabat, quæque ſingulari erga illum deuotione affecta erat) demonſtrare dignatus eſt, quam ſancta virgo confeſſario ſuo fideli narratione declarauit. Aſſerebat igitur ſancta virgo, ſe aliquando imaginaria viſione aſpicere, quemadmodum æternus Pater ex ore ſuo coæternum ſibi vnigenitum Filium producebat, qui ſe illi in aſſumpta natura tanquam verus homo repræſentabat. Deinde verò videbat beatiſſimum Patrem Dominicum ſplendidiſſima luce circumfuſum non ex ore, ſed ex Patris pectore manantem; ſimulque Patris vocem audiebat hæc verba dicentem: Ego, dilectiſſima filia, quemadmodum vidiſti, duos hos filios protuli; quorum alter natura, alter adoptionis gratia filius meus. Cumque ſancta virgo huius comparationis ſublimitatem miraretur, eiuſdem Patris vocem, hanc comparationem explicantem, audiuit his verbis; Quemadmodũ dilectiſſimus filius meus in aſſumpta natura ad mortem vſque mihi obtemperauit; ita alter adoptionis filius ab infantia ſua ad extremum vſque vitæ diem voluntati meæ perfectiſſima obedientia paruit; idémque eam corporis & animæ puritatem, quam per baptiſmi gratiam percepit, illibata innocẽtia
reti-

retinuit & conſeruauit. Et quemadmodum qui mihi natura filius eſt, palàm locutus eſt mundo, clariſſimumque veritati teſtimonium perhibuit, quam ego illi prædicandam commiſi; ſic alter adoptionis filius contra Catholicæ fidei hoſtes apertiſſima oratione prædicauit. Et quemadmodũ prior ille filius diſcipulos ſuos ad prædicationis officium miſit; ita poſterior hic fratres ſuos, qui tum cum ipſo erant, quique deinceps ſub eius diſciplina victuri eſſent, ad hoc idem munus deſtinauit. Et quemadmodum naturalis filius meus vitam ſuam, & opera ſua omnia, & quidquid in hoc mundo ſiue factis expreſſit, ſeu verbis docuit, ad animarum ſalutem inſtituit; ſic alter adoptionis filius omne ſtudium ſuum, omneſque curas & cogitationes ſuas in hoc præcipuè locauit, vt animas à diaboli laqueis ereptas ſuo reſtitueret creatori. Hic autem ardor, hoc fraternæ ſalutis deſiderium eius mentem impulit, vt nouum ordinem in Eccleſia conderet, ſelectiſque & fructuoſis illum plantis conſereret, quæ fructum ſuum darent in tempore ſuo. Hæc igitur omnia ſancta virgo Catharina ad beatiſſimi Patris ſui gloriam, & filiorum qui ſub eius diſciplina militant, ſolatium, fideliter narrauit. Pſal. 1.

Ex his ergo, quæ de beatiſſimi Patris noſtri virtutibus, & prędicationis ſtudio dicta ſunt, apertè liquet, illum verè magnum eſſe in regno cælorum; vtpote qui ſalutari doctrina Chriſti Eccleſiã illuſtrauit, & ea quæ fideliter docuit, clariſſimis virtutum exemplis confirmauit. Quocirca non dubiũ, quin ipſius Domini teſtimonio, Magni titulum mereatur, dicentis, *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Fuit enim magnus in corporis caſtigatione, magnus in orationis aſſiduitate, magnus in fide, magnus in ſpe, magnus autem & verè mirabilis in charitate; atque ideò in cunctis virtutum operibus magnus; quandoquidem omnes ex charitatis radice deriuantur, Apoſtolo teſtante, qui ait, Charitas patiẽs eſt, benigna eſt, nõ æmulatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati, omnia credit, omnia ſuſtinet, omnia ſperat. Quicumq. igitur in charitate magnus eſt, in his quoque virtutibus quæ ab ea pullulant, magnus ſine dubio eſt. O verè optãda & votis omnibus expetenda magnitudo! Si enim tanta mortales auiditate in hoc mundo eſſe magni cupiunt (cuius magnitudo vitro fragilior, ventis inſtabilior, ſtipula vilior eſt, quæque exiguo temporis ſpatio definita, in vermes tandem & puluerem deſinit) quanto ardentioribus votis magnitudo illa expetenda erit, quæ vera, ſolida, ſtabilis, nullis incommodis agitata, nullis caſibus obnoxia, nulloque fine circumſcripta eſt! Quiſquis igitur ad hanc veram & ſolidam magnitudinem aſpirat, habet vtique 1. Cor. 13

in bea-

in beatiſſimo Patre noſtro exemplum quod intueri, quodque
1. Cor. 9. imitari poſſit. Caſtiget corpus ſuum, & in ſeruitutem ſpiritus redigat; aures diuinas aſſiduis precibus pulſare non ceſſet; inconcuſſam retineat fidem; ſalutarique ſpe fultus, in omni calamitate ad opem Domini fidenter confugiat; charitate verò incenſus, omnes homines materno pietatis ſinu complectatur; nemini noceat, nemini detrahat, neminem oderit, nemini malè precetur, omneſque, quantum facultas permiſerit, benignitatis officiis, ſi poterit; ſi non poterit, orationis ſaltem & miſerationis affectu proſequatur. His enim virtutum meritis verè magnus erit in regno cælorum; ad quod nos perducere dignetur Chriſtus Dominus, qui cum Patre & Spiritu ſancto regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIS NOSTRI DOMINICI, CONCIO ſecunda, in qua verba thematis explanantur.

THEMA. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, &c.* Matth. 5.

Gen. 30.
LEGIMVS in libro Geneſeos, ſanctum Iacob, qui Laban ſoceri ſui greges paſcebat, hac conuentione ſe ad hoc officiũ addixiſſe, vt quæcumq. oues varios & maculoſos fetus parerent, in ſortem ſuam cederent; quæ verò vnius eſſent coloris, ſiue albi, ſiue nigri, ad ſocerum pertinerent. Iacob igitur, vt oues varia & maculoſa parerent, ſubiiciebat in canalibus virgas populeas ex parte decorticatas, vt oues in earum cõtemplatione concipientes, varios quoque fetus parerent. Hæc, & multa his ſimilia, Spiritus ſanctus, ſcripturarum ſanctarum auctor, nequaquam ſacris litteris mandari voluiſſet, niſi vel myſterium aliquod inſigne, vel ſalutarem aliquam doctrinam fidelibus profuturam continerent. Hanc igitur hiſtoriam ab ouibus ad animas traducentes, inueniemus gregem hunc eſſe Eccleſiam; oues, fideles; paſtorem, prædicatorem Dei; fetus verò ouium, fructum eſſe bonorum operum. Debet ergo prudens prædicator variorum virgas colorum, hoc eſt, varias virtutes & exempla Sanctorum ante rationalium ouiũ conſpectum ponere; vt mentis oculis in harum virtutum contemplatione defixis, & earum amore & admiratione perculſis, ſimilia intra ſe opera concipere, eademque tanquam pietatis & iuſtitiæ fetus

fetus parere valeant. Hac enim de causa Dominus voluit Sanctorũ dies festos in Ecclesia celebrari, & clarissima eorum gesta fidelibus proponi, vt haberent quos intueri, quos suspicere, quorum opera imitari, quorum contemplatione socordiam atque negligentiam suã accusare, & ad eorum imitationẽ incendi possent. Et quamuis Christus Dominus absolutissimum virtutum omnium exemplar sit; propter imbecillitatẽ tamen nostram voluit nobis humiliora Sanctorum exempla proponi; vt ea, tanquam fragilitati nostræ propiora, minori negotio amplecti & imitari possemus. Cùm enim Christus Dominus non modò verus homo, sed etiam verus Deus sit; potuisset vtique infirmitas nostra ab eius imitatione retardari, & excusationẽ propriæ fragilitatis obtendere: at in Sanctis nihil est quod prætexere meritò possit, cùm eadem sit vbique natura; eadem, in qua omnes concepti fuimus, culpa; eademque (quæ nulli defutura est) diuina gratia. Quare nihil est quod nos ab eorum imitatione deterreat, & multa sunt quæ prouocent & alliciant. Facilè enim homines, quæ sunt sibi cognata atque vicina, arripere & ad se traducere possunt. Hinc D. Bernardus in Canticis de se ipso queritur, quòd audiens aliquando præclara Sanctorũ gesta atque virtutes, miro modo afficeretur & oblectaretur, & in lachrymas etiã prorumperet; quòd illi Saluatoris Domini gesta contemplanti non semper accideret. Hac ergo de causa, post perfectissimũ illud totius sanctitatis exemplar, hæc nobis humiliora Sanctorum exempla necessaria fuerunt. Et quamuis vnius sancti viri vita ad imitationem nobis sufficeret, nihilominus tamen varias eorum virtutes & exempla nobis ob oculos Ecclesia ponit: quoniam licet omnes in omnium virtutum officiis enituerint, singuli tamẽ in quibusdam alios excelluerunt. Hoc ipsum enim de beatis illis mentibus confitemur, quòd quamuis omnes omnia gratiarum & virtutum dona perceperint, alia tamen aliis largiùs tributa sunt. Hinc supremi illi & Deo coniunctissimi spiritus, quos Seraphinos appellamus, ceteros omnes charitate; Cherubini verò sapientiæ lumine antecellunt; & sic item alij alios. Ad hunc ergo modum quamuis sancti viri virtutibus cunctis fuerint ornati, singuli tamen in singulis virtutibus maximè claruerunt. Sic enim commendamus obedientiam Abrahæ, patientiam Iob, castitatem Ioseph, mansuetudinem Moysis, deuotionem Dauidis, zelum Eliæ, fidem Petri, charitatem Pauli, virginitatem Ioannis, paupertatem Francisci, atque ita de aliis. Hanc igitur virtutum & exemplorum varietatem spiritualis Ecclesiæ pastor, spiritualibus quotidie ouibus ante oculos ponere debet; vt similes virtutũ formas animo concipientes, similes bonorũ operum fetus pariant. Hoc autem magnũ illum Antonium monachum

Bernard. in Cant.

Athanas. fecisse scribit in eius vita Athanasius, quòd videlicet singulorum monachorum, ad quos discendi studio pergebat, virtutes hauriret; huius continentiam, illius alacritatem sectabatur; istius lenitatem, illius vigilias, alterius legendi æmulabatur industriam, istum ieiunantem, illum humi quiescentem mirabatur. Quibus exemplis animatus, & ad sedem suam reuersus, omnia ibi secum animo voluens, omnium in se bona nitebatur exprimere. At si in qua potissimùm virtute beatus Pater noster Dominicus excelluerit, à me requiratis; audebo planè dicere, nõ in vna aliqua virtute, sed in omnibus ita excelluisse, vt discernere nequeas, quæ cui anteferenda sit, adeò in illo summa reperiuntur omnia. Quam rem facilè animaduertet, quisquis singulas eius virtutes fuerit contemplatus; nempe charitatem, humilitatem, voluntariam paupertatem, fidei ardorem, laborum tolerantiam, abstinentiam, sacras vigilias, eleemosynas, orandi & prædicandi studium, carnis macerationem, fraternitatis amorem, martyrij sitim, cæterasque virtutes, quę omnes in illo summæ fuerunt. Sed vt insignius aliquid ex tot virtutum floribus delibemus; charitatis ardor, & ex ea profluens animarum zelus, hoc est, fraternæ salutis vehementissimus ardor in eo potissimum illuxit. Ideoque non immeritò hodierna sancti Euãgelij lectio in eius festo legitur; quæ tota de virtutis huius officiis & muneribus differit. Esse enim sal terræ, lucem mundi, lucernam super candelabrum, & ciuitatem supra montem positam, ac demum facere & docere, eorũ sanè est, qui zelo & ardore flagrant salutis animarũ. Hæc igitur omnia præsens sancti Euangelij lectio continet. Sed quia singula hæc vnica concione persequi nimis operosum esset; ideò quemadmodum in superiori cõcione de salis, ita in præsenti de luminis natura & officio disseremus; de quo in propositis verbis thematis mentio fit, cùm dicitur: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, &c.* Sicut enim salis, ita lucis officium perfectissimè huic

Diuisio. beatissimo Patri conuenit. Primùm igitur, quàm multiplex hoc lumen sit, indicabimus; deinde, qua ratione hoc lumen potissimùm eluceat, aperiemus; ac postremò, quomodo beatus Pater noster verum Ecclesiæ lumen fuerit, explicabimus.

I.

Principio igitur sciendum est, Christum Dominum, quem

Ioan. 1. Ioannes lucem veram esse ait, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; triplici potissimũ ratione homines ad salutem animæ consequendã illuminasse. Primùm enim mirabili huius mundi fabrica, & rerum ordine, pulchritudine, varietate, vtilitate, ad conditoris omnipotentiam, sapientiam & prouidentiam cognoscendam, mortaliũ mentes mirabiliter illuminauit,

minauit, dum omnia in numero, pondere & mensura, hoc est, exactissimè & perfectissimè fabricatus est. Hinc Salomon breuissimè paucis quidem, sed grauissimis verbis hoc ipsum docet, cùm ait; Non est addere vel minuere quicquam operibus quæ fecit Deus vt timeatur. Est hæc res profectò admiratione dignissima, quòd in tam multiplici rerũ omnium varietate, quæ in terra mariquę visuntur, siue in stirpibus, siue in animantibus, siue in reptilibus, siue in piscibus, siue in auibus nihil prorsus deprehendi possit, quod ad vitam conseruãdam vel desit, vel redundet. Quæ res immensam diuinæ mentis solertiam, potentiam atq. prouidentiam apertissimè declarat, humanasque mentes sic ad diuini numinis cultum & venerationem excitat, vt Apostolus inexcusabiles gentium nationes dicat, quæ cùm hac tam aperta creaturarum voce summum illum rerum omnium conditorem ignorare non potuerint; non tamen illum vt Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed diuinitatis gloriam ad lapides & ligna transtulerunt. Atque hac de causa Theologi asserunt, in lege quoque naturæ implicitã de Christo fidem ad salutem fuisse necessariam; quoniam cùm rerum cõditarum conspectu facilè homines Dei prouidentiam, qua singulis quibusque rebus quæ ad vitam & incolumitatem spectant, plenissimè prouidet, agnoscerent; non difficile ad intelligendum erat, non defuturum hominibus ad salutem, qui cæteris rebus omnibus non defuisset, quæ propter vnius hominis obsequium conditæ essent. In qua quidem cognitione (infusa tamen) fides implicita de mediatore & seruatore nostro claudebatur, qui salutis humanæ parens & vindex est.

Eccle. 3.
Rom. 1.
3. Sentẽt.

Sed maius tamen certiusque humanæ salutis lumen, diuinæ legis puritas, sanctitas & maiestas est; de qua idem Propheta exposita in eodem Psalmo prioris luminis ratione, quæ ex creaturarum contemplatione proficiscitur, protinus subdit: Lex Domini immaculata conuertens animas, &c. Quæ enim orationis vis mirabilem, diuinæ legis dignitatem, æquitatem & elegantiam poterit explicare? quàm videlicet magnificè ea de diuina maiestate sentiat? quàm sanctis legibus hominum vitam informet? quàm magna præmia virtuti proponat? quàm horrendis suppliciis homines à sceleribus deterreat? quãta æquitate, ea quę variis personarum conditionibus debentur, persoluere iubeat? quantopere cũ rationis lumine à Deo mentibus nostris impresso consentiat? quàm spiritualibus rebus amica, quàm carni carnisq. cupiditatibus aduersa, cum qua cõtinenter irreconciliabile bellũ gerit; dum pro spirituali vita tuenda, omnes carnis delicias respuat, eamq. vigiliis, ieiuniis, piisq. laboribus spiritui non imperare vt dominam, sed seruire vt ancillã cogat? Hoc autẽ quid

Psal. 18.

aliud est, quàm hominem, exuta humanitatis corruptione, in Deum quodammodo transire? Quis autem non videat, hanc tantam diuinæ legis puritatem & sanctitatem non ab hominibus impuris, sed à solo puritatis auctore manasse?

Est tamen adhuc tertium longè clarius, pulchrius, & iucundius veritatis diuinæ lumen; nempe eadem ipsa lex, non tabulis incisa, sed mentibus insculpta, purissimisque atque candidissimis moribus expressa. Quemadmodum enim pretiosæ vestes venustatem & elegantiam suam, dum in artificis domo visuntur, ostendunt; elegantiores tamen apparent, cùm decentissimo corpori applicantur (tunc enim finem suum quodammodo consequuntur) ideoque duplici nomine delectât, suo videlicet, corporisque decore; quorum alterum altero augetur: ita planè lex diuina pulchra quidem apparet in libris cùm legitur, pulchrior tamen in hominibus piis: hoc est, pulchra quidem cùm legitur, pulchrior autem cùm opere exercetur. Cuius pulchritudinis vis tanta fuit, vt initio nascentis Ecclesiæ, cùm religio & innocentiæ puritas in Christianis maximè vigeret, multique Gentilium sacrilego furore perciti, omni suppliciorum genere fideles persequerentur; tamen lucis huius splendore illustrati, non poterant hanc tantam vitę puritatem & candorem non vehementer admirari; ac penè fateri, eam religionē esse diuinam, in qua homines diuinam quodammodo vitam ducerent. Hoc autē Apostolus Petrus insinuauit, cùm de infidelibus loquens ait; In quo admirantur, non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem. Diuus verò Athanasius eosdem ipsos idolorum cultores, & nominis Christiani hostes, puritatem virginum Deo dicatarum ita demiratos fuisse ait, vt vel inuiti fateri cogerentur, eas viuum Dei templum esse, solumque apud nostros verum Dei cultum ac religionem inueniri. Quo factum est, vt multi hoc diuino splendore illuminati, relicta idolorum sacrilega superstitione, se nostrę religioni adiunxerint. His enim clarissimis virtutum exemplis Ecclesia creuit, & granum illud sinapis, inter olera omnia minimum, in ingentem arborem euasit. Certè Iustinus inclytus Christi martyr, & Philosophus insignis, vt ipse in Apologiam ad Imperatorem Adrianum scribit, hoc argumento conuictus, religionem nostram & probauit & coluit. Cùm enim, vt ipse ait, probatissimorum Christianorum vitam, ac præcipuè martyrum constantiam miraretur, qui alacri & inuicto animo pro tuenda fide omnia tormentorum genera subibant; intellexit vir sapientissimus constātiam illam & alacritatem non ab hominis natura, quæ vt deliciarum & voluptatum auida, ita mortis & cruciatus inimica est, sed aliunde, hoc est, à Deo, totius virtutis & constantiæ auctore, prodire; quare hanc

Simile. 1.Pet.4. Athanas. Matth.13 Iustinus Martyr.

vnam esse veram religionem credidit, & ita credidit, vt gloriosissimam pro ea mortē oppetierit. Aliud quoque huius rei memorabile exemplum Ruffinus ac Theodoretus referunt, nempe apud Iberos, qui magno studio idolorum superstitioni seruiebant, fuisse captiuam quandam feminam in paruo tuguriolo habitantem, quę tamen innocētissimam & sanctissimam vitam duceret. Hoc autem in causa fuit, vt qui eius vitam propiùs contemplabantur, vehementer hanc tantam puritatem admirati, inquirere cœperint, quam hæc mulier religionem profiteretur, aut quem Deum coleret, qui tales faceret cultores suos. Atq. hęc res primùm in ea regione abolendæ impiæ superstitionis, & veræ religionis colendæ initium fuit. Iam verò constat, D. Augustinum, audita beati Antonij vita, vitam suam commutasse, & exclamando verba illa protulisse: Surgunt indocti, & rapiūt nobis paradisum, &c. Videtis ergo, fratres, meritò quidem Dominum pios homines lucem mundi appellasse; vtpote quorū pietas & innocentia homines ad Dei Patris gloriam prædicandam excitarent? Videtis, quanto sit splēdidius atque potentius innocentis vitæ, quàm splendidæ doctrinæ lumen? Doctrina quidem velut lex mortua, vita verò inculpata ceu lex viua est, quæ sine verborum strepitu mentes hominum potenter excitat atque afficit.

Ruffinus. Theod.

August.

Hoc est autem quod Apostolus ad Corinth. ait; Epistola nostra vos estis, quę scitur & legitur ab omnibus, manifestati quòd epistola estis Christi, ministrata à nobis & scripta non atramento, sed spiritu Dei viui; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis. Videtis hîc duplicem legem Christi, alteram atramento in codicibus scriptam, alteram spiritu Dei viui in tabulis cordis exaratam; quarum disparitas facilè ex ipsa collatione perspicitur. Hanc verò epistolam ait esse inculpatam fidelium vitam, quæ splendore & pulchritudine sua oculos in se omnium conuertit & trahit; hoc est enim quod ait: Quæ scitur & legitur ab omnibus. Scripta quippe lex in arca latet, possessori suo nota; at vitæ splendor omnibus conspicuus, omnium perstringit oculos. Hoc ipsum etiam Apostolus sub alia similitudine insinuauit cùm dixit, Christi bonus odor sumus Deo, aliis quidem odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem. Quo boni odoris verbo, Christianæ vitæ suauitatem, lenitatem, & morum venustatem omnibus gratam & iucundam designauit, quæ suauissimi odoris sui fragrantia humana ad se corda allicit, atq. ita illis vitæ causa existit. Idem autem absque vllis verborum inuolucris ad Timotheum discipulum scribit his verbis: Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Titum quoq. simili modo hortatur, vt se ipsum exem-

2. Cor. 3

2. Cor. 2

1. Tim. 4.

Tit. 2.

plum præbeat bonorum operum, vt is, inquit, qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. Hoc igitur vbique captat Paulus, vt fideles omnes, ac potissimùm Ecclesię ministri, magis exemplo vitæ quàm ministerio doctrinæ, fidei veritatem astruant. Quod Pauli cōsilium quia fideles eo tempore secuti sunt, Christiana religio maxima cepit incrementa; modò autem cùm in diuersum commutata res sit, & Ecclesię ministri magis splendore doctrinæ quàm probitate vitæ hoc negotium vrgeant, adeò nihil partis adiecimus, vt etiam quæ parta sunt, seruare non potuerimus; cùm nostro infelicissimo seculo tam magna orthodoxæ fidei ruina facta sit. Cæteri verò fideles ita viuunt, vt non modò bonorum operum exemplo Dei gloriam non illustrent, sed eius etiam nomen per eos blasphemetur in Gētibus. Quid verò cogitari indignius potest, quàm vt qui tanquam sidera in firmamento posita, & lumen mundi, aliis prælucere deberemus, in carbones redacti, tenebras magis mortalium oculis offundamus? Notissimo autem exemplo, quod dixi, confirmabo. In indigenas Indiæ, qui in hoc Nouo orbe nostra ferè ætate inuenti sunt, ita à militibus sæuitum est, tantaque in eos crudelitate bacchatum, vt illis (suprà quàm credi potest) Christianum nomen propter hanc facinorum atrocitatem inuisum sit. Vnde cùm ad eos Euangelij prædicandi gratia monachi veniunt; ne ipsi ob Christianum nomen eos exhorreant & fugiāt, admonet eos familiaris quidam amicus, illos non esse Christianos, sed Patres, qui ad eos fouendos, & in fide instituendos veniant. Qua re quid cogitari luctuosius aut indignius potest? Sicut igitur sanctus Patriarcha Iacob grauiter querebatur, quòd filij, crudelitate sua, inuisum se Chananæis reddidissent; ita modò Christus Dominus queri meritò poterit, quòd nostra immanitate ac feritate odibilem eum hominibus fecerimus. Siccine igitur gloriam Seruatoris nostri illustramus? sic eius doctrinam bonis moribus exornamus? sic hoc eius mandatum implemus, *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est?*

Gen. 34.

II.

Sed hac tamen iustissima querela prætermissa, secundo loco quærendum est, qua ratione lumen hoc, de quo nobis est sermo, hominibus potissimum eluceat. Hoc appositissimè adumbrat illustris illa victoria, qua Gedeonis exercitus castra Madianitarum fugauit. Fractis enim lagenis, inclusum intra eas lumen effulsit; quo territi hostes præcipites se in fugam dederunt. Sic igitur dum sancti viri corpora sua variis propter Christum cruciatibus & laboribus obtulerunt, fidei & virtutis eorum ita lumen effulsit, vt mundus, qui immanis antea Christi

Iudic. 7.

sti hostis erat deposita hostili immicitia, eius se iugo subdiderit.

Quòd si hac præcipuè ratione, cùm corpus atteritur, virtutis splendor elucet; quantum in Ecclesia beatus Pater Dominicus effulsit, qui tam multis modis sacri corporis sui lagenã attriuit? Quis enim eius labores, quis ieiunia, quis vigilias, quia orationũ instantiam, quis lacrymarũ flumina, quis tot hæreticorum persecutiones & insidias, quis eorundem probra & cõtumelias verbis consequi possit? Quis non miretur virum innocentissimum (qui cũ beato Iob dicere poterat. Nec reprehẽdit me cor meum in omni vita mea; quia nullius sibi lethalis criminis cõscius erat) ter singulis noctibus catena quadam ferrea innocentissimum nihilq. commeritum corpus adeò acriter verberare, vt riui sanguinis ad terram vsque defluerent? Quid itinera nudis pedibus confecta memorem? qui tamen dum oppida ingrederetur, calceos induebat; vt facilè appareat, illũ non quidem apparere, sed esse sanctum voluisse? Quid lectum eius, quid parcissimũ somnum referam; qui in orationibus pernoctans, vbi repugnantem somnus imminens oppressisset, fatigatum corpus sæpissimè super humum, vel nudam tabulã reclinabat? Itineris verò labore confectus, & ægrotare incipiens ea ægritudine qua diem clausit extremum, nullis precibus adduci potuit, vt vel carnibus vesceretur, vel ea nocte matutinis laudibus deesset, tanta erat eius in virtutis studio, & corporis castigatione constantia. Iob 27.

Si quis autem quærat, cur hic sanctissimus Pater, atq. omnes item Sancti adeò acres in corporum suorum castigatione fuerint; ad hoc respondemus, flagrantissimam in Deum charitatem huius tantæ seueritatis causam exstitisse. Hæ namque tres virtutes, amor Dei, peccati odium, & carnis maceratio, pari propè mensura se inuicem consequuntur. Ex Dei quippe amore exitiale aduersus peccatum odium nascitur. Quia verò caro nostra originis peccato infecta, omnium ferè peccatorum ministra atque seminarium est; ideò qui tanto contra peccatum odio inflammantur, pari propè odio carnem suam, quo peccatum, prosequũtur. Sicut igitur ex amore Dei, peccati odiũ, ita ex eodem fonte maceratio carnis oritur. Tunc ergo pius homo maximè Deum diligere comprobatur, cùm dilectissimam sibi atque germanam carnem proterit atque cõculcat, & hostili quodam odio insectatur. Summum enim amoris argumentum est, quas res charissimas habemus, propter maiorem in Deum charitatem contemnere, & pro nihilo ducere. Quod fecit omnium credentium pater Abraham, quando propter imperium Domini, dilectissimũ filium manibus suis immolare paratus fuit. Cùm ergo sua cuiq. caro dilectissima sit; quisquis eam propter Dei gloriam mactat, is vtiq. velut suũ Isaac in sacrificium Domino immolat, Gen. 22.

Est & alia macerationis huius causa maximè notanda, quæ ab eodem charitatis fonte dimanat. Cũ enim varij in charitatis virtute gradus & merita sint; summus ille putatur qui acerbissimos propter Dei gloriam dolores libenter sustinet: quem gradum in sanctis Martyribus cernere licet. Quisquis igitur magno erga Deum amore flagrat, si illi subeundi martyrij facultas desit, ad hoc spirituale martyrij genus conuertatur, quo desiderij sui sitim expleat. Est enim hoc martyrij genus (vt D. Bernardus ait) passionis quidē acerbitate leuius, sed tēporis diuturnitate grauius. Hac ergo de causa beatissimus Pater noster, qui ardentissimo martyrij desiderio flagrabat, quiq. aliquando barbam crescere sinebat, vt ad terras infidelium pergens, sitim hanc sanguine suo expleret; hac occasione sublata, ad hoc se carnis suæ spiritale martyrium conuertit, quam incredibili austeritate attriuit, spirituiq. seruire coēgit. Quæ res in eo quidem mirabilior quàm in sanctis illis Anachoritis exstitit; quòd illi quidē in solitudine vni Deo vacabant; hic autem in media hominũ turba constitutus, prędicationis & exhortationis officio sine intermissione incumbebat, multaque itinera nudis pedibus conficiebat; cuius rei gratia torpori suo parcere, atque illud paulo indulgentiùs fouere potuisset. Quem tamē naturalem affectum ingenti ergá Deum charitatis feruore superauit.

Bernard.

Quid nos ad hæc dicemus, fratres, quorũ omne ferè studium in oblectatione atque indulgentia carnis nostræ positum est? In hoc semper incumbimus, in hoc opes omnes exhaurimus, & ad hoc, quas non habemus, ardenter exquirimus, vt habeamus quo carnem diuite mensa, molli lecto, & splendida veste ornare atq. fouere possimus. Nec nos illud mouet, quòd cùm hoc facimus, hostem nostrum aduersum nos crudeliter armamus. Nec peccatorum nostrorum debita nos terrent, quæ quoniam carnis instigatione patrata sunt, eiusdem carnis maceratione expianda erant. Si enim beatissimus Pater Dominicus, qui nullius sibi lethalis criminis conscius erat, tam multis modis innocētissimam carnem suam macerabat; quomodo nos, qui peccauimus super numerum arenæ maris, non modò nullam ei molestiam inferimus, sed omni studio eam oblectare atque recreare contendimus? Quòd si nos sanctorum exempla minus mouent; moueat saltem miserandum illud diuitis epulonis exemplum, qui quoniam deliciis corporis tota vita seruiebat, aquæ guttā inter tormentorum suorum incendia constitutus petiit, nec impetrauit. sic enim eam petenti sanctus Patriarcha respondit: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Quis igitur hoc tanto fulmine non terreatur? Sed nos miseri sic viuimus, vt hæc

Lucæ 16.

Euangelij fulmina fabulas esse credamus. Erit tamen cùm periculo suo improbi discent verissimum esse quod à cælesti magistro in sacra huius diei lectione dicitur: *Amen dico vobis, donec transeat cælum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Qua oratione non inanes fabulas, sed certissima Dei oracula, ipsaque veritate veriora diuina eloquia esse pronunciauit; quæ & præstabunt quod promittunt, & quod minantur implebunt.

Sed vt ad institutum redeamus; cùm beatissimus Pater noster adeò fortiter corporis sui lagenam contriuerit, quo splendore vitę mundum illuminasse credendus est? Nouerat enim vir sanctus humanas mẽtes non tam verborum pondere, quàm splendore vitæ commoueri. Hinc de eo legimus, quòd cùm celebris disputatio cum hæreticis constituta esset, ad quam Episcopus loci cum multa pompa esset iturus, humilis Christi pręco Dominicus Episcopo dixit, Non sic, mi Domine Pater, non sic aduersus filios superbiæ est progrediendum; sed humilitatis, patientiæ, religionis, aliarumque virtutum exemplis reuincendi sunt hostes veritatis, non fastu elationis, & ostẽtatione gloriæ secularis. Armemur ergo deuotis precibus, & humilitatis insignia præ nobis ferentes, detractis calceis contra illos procedamus. Assensit Episcopus consilio pietatis, & omnes à se calceos amouerunt. Cumque de itinere essent incerti, obuium quendam hæreticum habuerunt, quem Catholicum putabant. Is promisit quidem se illos rectà perducturum ad locum destinatum, sed perfidus in siluam quandam eos abduxit, vbi inter vepres & spinas pedes eorum sauciabantur, & tibiæ sanguine conspergebantur. Tum verò beatus Dominicus cum omni patientia id ferens, & in iucundas Dei laudes erumpens, ad collaudandum Deum, & comiter ferendas molestias, illos omnes adhortabatur, ita dicẽs: Cõfidite in Domino, charissimi, quia de cælo manet nos triumphus & victoria; iam enim peccata nostra sanguine expiantur. Cernens autem veterator ille miram illorum & iucundam patientiam, optimis beati viri sermonibus compunctus, errorem suum professus, hæresim abiurauit.

Addam hîc aliud; quod sancti viri in animarum salute procuranda singularem prudentiam declarat. Didicerat enim ab Apostolo, modis omnibus irreprehẽsibilem esse debere, qui aliorum vitia reprehendere, & vitam instituere debet. Quod consilium idem Apostolus qui Timotheum instruxerat, adeo castè integreque seruauit, vt de se ad Corinthios scriberet: Et ego, fratres, in timore & tremore multo fui apud vos, videlicet (quemadmodum Theophylactus interpretatur) solicitus ne vllum Christi Euangelio offendiculum præberem. Hoc igitur exemplo

1. Tim. 3.
1. Cor. 2.
Theophy.

sanctissimus Pater ne vel minima labecula officij sui dignitatem aspergeret, cùm fatigatus de via, & siti confectus veniret, si fontem in itinere deprehendisset, sitim prius quàm ad mensam accumberet, in fonte sedabat, ne plus solito bibens, hanc adeò paruam offensionis materiam fratribus præberet. Quis igitur sanctissimam illam animam non amplecti & exosculari cupiat, quę tanta cura ac prudētia studebat, ne vel hac tantilla re eorum oculos offenderet, quibus se in patrem & virtutis exemplū propositum esse sciebat? Quanta quæso cura maiora caueret, qui tanto studio etiam minora curabat?

Nec hoc tamen officio contentus, altera manu tubam tenens, clarissima prędicationis suę voce castra Madianitarum, hoc est, hęreticorum, cęterorumque diaboli satellitum conciliabula deiecit, & Christianum populum, sub diaboli tyrannide seruientem, ab impietatis iugo liberauit. Nec sola vocis suæ tuba contentus, socios quoque secum adsciuit, qui simili studio & ardore tubis Euangelicis personantes, Dei nomen & gloriam longè latéque diffunderent. Quod vt non solùm ætate sua, sed perpetuò in Ecclesia fieret, nouum Prędicatorū Ordinem, nusquam antea institutum, creari, ardentissimis precibus ac desideriis & à Christo Domino, & ab eius in terris Vicario impetrauit. Itaque Psal. 20. desiderium animæ eius tribuit ei, qui & ipsum contulit desiderium; Ordoq. nouus Apostolica auctoritate fundatus est. In quo impletum videre licet in seruo, quod longè antè de vnigeno Dei Esaiæ 59. Filio prænuntiatum fuerat: Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui amodò & vsque in sempiternum. Qui quidem spiritus vsque adeò huic Ordini coniunctus est, vt non ad filios modò, sed ad filias quoq. peruaserit. Vna certè Catharina Senensis ita sanctissimi huius Patris spiritum hausit, vt (quod ex Ecclesiasticis historiis constat) nulla sanctarum feminarum adeò se totam fraternę salutis studio, quemadmodum illa, addixerit. Nō enim verbis & epistolis modò, sed libris etiam ad posteritatis memoriam editis, ac diuina non humana doctrina refertis, hunc mentis suæ ardorem testata est.

Quin etiam Apostoli Pauli (cuius illa eximio amore flagra-Rom. 7. bat) charitatem & exemplum imitata, ardentissimis à Domino precibus postulauit, vt ipsa quoque fieret anathema pro fratribus, & gehennæ suppliciis torqueretur, vt ipsi ab illis immunes conseruarentur. Quis igitur hunc virginis animum non miretur? quis ardentissimam charitatis huius flammam non obstupescat? quis non vel hoc vno argumento salutis suæ negotiū negotiorum omnium summum esse non videat? quod hodie (prò humanarum mentium stupor!) in postremis habetur. Quis hic

lethar-

lethargiam & phrenesim mundi non agnoscat; quandoquidem ibi mundus otiatur & ridet, vbi qui diuino sensu præditi sunt, propter eius morbum acerbissimo luctu conficiuntur? Ab hoc igitur pestifero somno, fratres, excitemur, & Sanctorum charitas, salutem nostram ardentissimè sitientium, mortemque nostram acerbissimè lugentium, euigilare nos faciat; vt curam nostri gerentes, & malè actæ vitæ crimina deflentes, ad æternæ felicitatis gaudia per luctum & lacrymas peruenire mereamur; præstante Domino Iesu Christo, cui est honor & imperium in secula seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIS NOSTRI DOMINICI, CONCIO tertia; in qua, post Euangelicæ lectionis explanationem, de eximia charitate, qua tum hic beatissimus Pater, tum cæteri quoque sanctissimi & Apostolici viri flagrauerunt, agitur.

THEMA. *Vos estis sal terræ.* Matth. 5.

HODIE, fratres charissimi, beatissimi Patris nostri festum diem celebramus; cui nos hoc ipsum debemus, quòd eius filij sumus (eius videlicet lacte nutriti, & institutis educati) vos verò, quòd nostro ministerio ad salutem vestram perpetuò vtimini. Vtrique igitur debitores sumus, vtrique hodie pari deuotione ac pietate festum eius diem celebrare debemus. Cæterùm cùm hodie de virtutibus & laudibus sanctissimi huius Patris dicendum sit, neque vnus sermo innumeris eius virtutibus prædicandis sufficiat; solam eius charitatem quæ virtutum regina est, & flagrantissimum fraternæ salutis desiderium, quod in eo potissimùm emicuit, explicare constitui. Vt autem hoc ad Dei nostri gloriam, & vestram salutem pro dignitate tractare possimus; cęlestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Vos estis sal terræ. Paulo ante vèrba hæc Dominus totius Euangelicæ vitæ summam breuiter complexus fuerat, in qua paupertatem, luctum, persecutiones, opprobria & maledicta propter iustitiam commendauerat. Sed quoniam vehementer mundus ab huiusmodi doctrina abhorrere videbatur, declarat protinus, qui

qui & quales esse deberent, qui hæc dura Euangelicæ philoso-phiæ dogmata hominibus persuaderent, dicens, *Vos estis sal terræ:* Apostolis enim loquebatur, quos sal terræ futuros esse dicebat. Est autem vt scitis, salis proprium, primùm quidem cibos con-dire; deinde etiam carnes à putredine & corruptione seruare.
Psal. 72. Hoc autem sale maximè homines indigebant; qui carnis nomi-ne in litteris sanctis passim appellantur. Vnde est illud: Recor-datus est quia caro sunt, spiritus vadens, & non rediens. Caro autem ne corrumpatur, salis condimento eget. Quid igitur? an non habet caro hæc spiritum & rationalē animam, à qua vitam trahit? Habet planè; sed ipse tamen rationalis anima, carni con-iuncta, in ipsius quodammodo carnis naturam degenerauit. Sicut enim si pretiosum vinum aceto misceatur, in acetum ver-titur; & suauissimum etiam vnguentum, si supra cœnum effun-datur, eius quoque tetrum odorem refert; ita rationalis anima, carni immersa atque coniuncta, sic in eius naturam transit, vt (nisi hoc sale condiatur) nihil aliud sapere, nihil cogitare, nihil cupere, aut agitare nisi quæ carnis sunt, tanquam ipsius effrena-tæ carnis mancipium, sciat. Ad huius igitur carnis condimen-tum hic à Domino sal in Ecclesia positus est. Quisquis autem salis huius efficaciam nosse cupit, mundi faciem sibi ante huius Apostolici salis remedium contempletur. Et ne diu multumque in hoc laboret, caput primum Epistolæ ad Romanos perlegat, vbi hanc tetram & funestam mundi faciem suis (vt ita dicam)
Rom. 1. coloribus depingit Apostolus, ea ibi horrenda Gentilium vitia recensens, quæ pię aures vel audire nefas esse putant. In hoc au-tem malorum barathrum præcipitari eos necesse fuit, qui Dei gloriam ad ligna, & lapides, & serpētes, variaque reptilia trans-
Hieron. Esaiæ 1. tulerunt. D. quoque Hieronymus illa Esaiæ verba explanans, Et pueris alienis adhæserunt; quo nefanda Iudæorum scelera Propheta à Gentilibus mutuata commemorat; sic ait: In tan-tum autem Gręci & Romani hoc quondam vitio laborauerunt, vt & clarissimi Philosophorum Græciæ haberēt publicè concu-binos; & Adrianus, Philosophiæ artibus eruditus, Antinoū con-secrarit in Deum, templumque ei, ac victimas, & sacerdotes in-stituerit, & ex eo Aegypti ciuitas ac religio nomen acceperit. Inter scorta quoque in fornicibus spectaculorum pueri stete-runt publicæ libidini expositi, donec sub Constantino Impera-tore, Christi Euangelio coruscante, & infidelitas vniuersarum gentium, & turpitudo deleta est. Hactenus ille. Quoque magis miremini addam aliquid horribilius. In vetustis historiis legi-mus, apud Gallos, ante salis huius remedium, hunc execran-dum morem fuisse, vt masculi (perinde atque feminæ solent) publicè in matrimonium ducerentur, & eorum nuptiæ celebra-rentur.

rentur. Ex hoc autem cætera hominum vitia diuinare facile erit. Qualis ergo erat mundi facies, quæ tam tetris atque horrendis vitiorum maculis deformata erat? At vbi Euangelico sale condiri cœpit orbis terræ, & Dei agnitio Apostolorum prædicatione inuecta est; ex brutis, & tanquam ratione carentibus animantibus, non homines, sed Angeli euasere. Neque enim solùm ea carnis vitia quæ naturæ limites transgrediuntur, abominari cœperunt; sed coniugij vsum, qui naturæ legibus vt res honesta conceditur, multa hominum millia virorum ac feminarum contemnebãt, propterea quòd fruendæ cælesti philosophiæ impedimento esse videbatur. Deserta quoque loca & solitudines quæ vix feris erant peruiæ, hominibus repletæ fuerunt, qui ob hoc à cæterorum hominum cœtu disiungebantur, vt Euangelicis institutis commodiùs vacarent, & consuetudinem cum cælo tantùm haberent. In omnibus item quamuis barbaris regionibus, vbicumque Euangelica lux proferebatur, continuò crudelitas omnis atque efferi mores, & vitia, quibus vsque ad ea tempora fuerant assueti, reiiciebantur. Qui iniuria alios afficere antea consueuerant, ipsi postea iniuriam inferentibus minimè succensebant. Qui aliena rapere consueuerant, sua libenter largiebantur, neque solùm malum pro malo non reddebant, sed pro maleficio beneficium rependebant. Hæc igitur omnia salis huius, hoc est, Euangelicæ doctrinæ virtute facta constat.

Quę cùm ita sint; inquisitione dignissimum est, quî fieri possit, vt cũ nos quoque vos quotidie hoc eodẽ sale condiamus; hoc est, cùm eandem Euangelicam doctrinam (quæ semper integra & illibata seculis omnibus conseruata est) prędicemus, vix quicquam horum efficiamus? Vnde tanta in hominibus morum corruptio, cùm tantum super eos salis quotidie effundatur? Si quis enim per totum Ecclesiæ corpus, perque omnes personarum ordines oculos circumducat, inueniet planè apud multos verum esse quod Propheta dicit: Omnes declinauerunt, simul inutiles Psal. 13. facti sunt. Vnde ergo tanto sale fuso, tanta vitæ corruptio? Nolo, fratres, adeò grauis exactor esse, vt huius tanti mali in solos vos causam coniiciam, sed inter vos tamen atque nos, hoc est, huius officij ministros, partiri culpam volo.

Nos igitur primùm in causa sumus qui non præstamus factis quod verbis adstruimus; qui non rectè factis, quæ dicimus, confirmamus. Homines namque (vt Lactantius ait) malunt exempla quàm verba; quia loqui facile, præstare difficile. Lactant. Vnde Dominus in præsenti lectione magnos in regno cælorum futuros ait, qui & fecerint, & docuerint. Quorum cùm sit vtrumque necessarium, plus tamen rectè facta quàm dicta mouent, quæ &

vere-

verecundè facienda docent, & possibilia esse quæ præcipiuntur, ostendunt, & ad imitandum stimulos atque animum addunt. Nos igitur hac ratione in causa sumus, cur hoc sal Euangelicum frustra sæpe spargatur.

Vos quoque fratres, non minus forsitan quàm nos huius tanti mali causa estis; qui nulla ferè animi præparatione, nullo deuotionis affectu, nullo proficiendi studio, sed languida mente, solaque audiendi consuetudine ducti, ad conciones audiendas confluitis; quo factum est, vt hac diuturna audiendi consuetudine callos auribus ita obduxeritis, vt diuinorum verborum vim & acrimoniam minimè sentiatis. Tales autem Apostolus, quasi iam desperatos, ac penè cõclamatos, deplorat; quos cauteriatam consciẽtiam habere ait; quo verbo obduratos improborum animos designauit. Quemadmodũ enim ea pars corporis cui cauterium impressum fuit, sentiendi vim amisit; ita qui cauteriatam conscientiam habent, eò perducti sunt, vt omnem penè spiritualem sensum amiserint; quibus illud Salomonis conuenit; Peccator, cùm venerit in profundum malorum, contemnit. Quocirca nihil mirum, si tales verbi Dei sale minimè condiantur, quando etiam nec diuinis plagis, quotidianisq. cladibus corripiuntur. Ne verò me, dum hæc dico, somnia consectari existimetis, rationem assignabo, qua summum hoc vitæ nostræ periculum euidenter ostendam. Constat Israëliticum populum ab Aegypto egressum, & per deserta vagantem, durissimæ ceruicis fuisse; quod non semel Moyses in Deuteronomio significauit; vtpote qui aduersus Dominũ semper contenderit; idemq. Dominus ipse declarauit, cùm dixit: Quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi, semper hi errant corde, & iterum: Scio enim quòd durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & transgressorem ex vtero vocaui te. Quo in loco duabus rebus durissimis, videlicet neruo & ferro, maximam illius populi duritiem & rebellionem designauit. De hoc tamen populo, quamlibet duro ac rebelli, scriptum legimus; Cùm occideret eos, quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Hic enim ferè huius populi mos fuit (quemadmodum liber Iudicũ passim ostendit) vt cùm vehementer à finitimis Regibus premeretur, cladibus suis eruditus ad Dominum rediret; at nos miseri eò stuporis perducti sumus, vt nos tot ætatis nostræ plagæ, tot bella, tot hominum cædes, quas ætate nostra vidimus, tot hæreses (quibus maxima Christiani orbis pars hæreticorum veneno infecta est) nihil nos moueant, nihil solicitent. Itaque meritò hoc tempore Propheticum illud inclamare Dominus poterit; Magno labore sudatũ est, & non exiuit de ea nimia rubigo eius neq. per ignem. Idem modo ambitionis & superbiæ

Margin notes: 1. Tim. 4. — Simile. — Prou. 18. — Psal. 94. — Esaiæ 48. — Psal. 77. — Ezech. 24

perbiæ tumor, eadem pecuniæ sitis, idem luxuriæ ardor, eadem odij & furoris rabies, idem inuidiæ liuor, eadem maledicendi, & obloquendi, & malè precandi virulentia, eadem iurandi & peierandi praua consuetudo, idem diuinarum legum contemptus, pauperumq. neglectus, qui antea fuerat, dominatur. Vbique meretrices, vbique lenones reperire licet. Cùm igitur hæc tanta hominum strages, tantaque diuini furoris significatio vix quicquam apud nos effecerit, an non satis constat, nos in profundum penè malorum decidisse, quando hæc ipsa contemnimus, & pro nihilo ducimus? Quid amplius, Domine, in posterum facturus sis, prorsus ignoro. Nihil enim intentatum reliquisti, nec tamen profuisti. Mordet fortasse vos hæc mea castigatio, fratres; sed quid mirum si Euangelicus sal suo fungatur officio? Salis enim est mentis vlcera non quidem vngere ac delinire, sed mordere ac pungere, nisi fuerit infatuatus.

I.

Hæc de sale dicta sunt; sequuntur deinde alia nomina, quibus Ecclesiasticorum Doctorum dignitas & officium in hoc Euangelio designatur. *Vos*, inquit, *estis lux mundi*. Nihil in mundo luce pulchrius ad videndum, nihil ad agendum efficacius; Sol enim, & Luna, cæteraque inerrantia sidera lucis ministerio inferiora corpora alunt atque gubernãt. Idem ergo in mundo efficit Euangelicæ doctrinæ splendor, quæ errorum tenebras dispulit, & veritatis atque doctrinę lucem humanis mentibus prętulit, qua viam quæ ad immortalitatem ducit, apertè cognoscerent. Verùm si lucis nomine Euangelicam doctrinam accipimus; cur Dominus paulo inferiùs eosdem doctrinæ ministros lucernam vocat supra cãdelabrum positam, vt luceat omnibus qui in domo sunt? Videtur enim lucis & lucernæ nomine idem veritatis splendor significari. Sit ita sanè. Veruntamen illic Dominus doctrinæ lucem, hic verò vitæ fulgorem significare magis voluit. Quod quidem non obscurè insinuauit, cùm subdit; *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrẽ vestrum qui in cælis est.* Illic ergo de verbis, hic de rectè factis, & virtutũ exemplis mentionẽ facit. Quamuis enim verba necessaria sint, superiori tamen loco bona opera habenda sunt, longeq. magis cælestem Patrem glorificant. Nostro verò seculo minor operum, maior verborũ cura est. Vtrunque autem præstandum erat, vt videlicet doctrinæ vocem operis testimonium confirmaret; vt ita demum verbis nostris fidem apud auditores faceremus. Hinc Paulus, De cætero, inquit, fratres, quæcunque sunt vera, quæcunq. pudica, quæcunq. iusta, quæcunque sancta, hæc cogitate; quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me. Videtis ergo quomodo Apostolus Philip. 4.

lus vtrumque iunxit, cùm ait, Audiſtis, & vidiſtis in me? Talem
Seneca. autem Doctorem agnouit & commendauit Seneca, cùm dixit; Ille promiſſum ſuum impleuit, quem cùm audieris & videris, idem eſt; in quo videlicet neque à doctrina vita, neque à vita do-
Exod. 24. ctrina diſcordat. Elegãter autem hoc Dominus olim in pontificali veſte adumbrauit, ex cuius extrema ora pendere tintinnabula malogranatis admixta iuſſit, ita vt tintinnabulis intertexta malogranata eſſent. Quid autem per tintinnabula, niſi prædicatoris vocẽ? quid per malogranata (ad quæ videnda ſpon-
Cant. 7. ſus in Canticis inuitatur) niſi vnitatẽ charitatis, & vitæ ordinẽ intelligimus? Vtrumque ergo Eccleſię miniſter habere debet, vt videlicet doctrinæ ſonitu, & innocentis vitæ exemplo populum
Hieron. erudiat: aliter enim (vt diuus Hieronymus ait) delicatus magiſter erit, qui pleno ventre diſputet de ieiuniis. His etiam adde, quòd verbi Dei miniſter hoc tantum negotium non ſolùm vitæ integritate, ſed aſſiduis etiam precibus vrgere debet. Hinc diuus
Auguſt. de doct. Chriſtiana. Auguſtinus, Prædicator, inquit, laboret, vt intelligenter, vt libenter, vt obediẽter audiatur; & hoc ſe poſſe magis pietate orationum, quàm oratoris facultate, non dubitet; vt orando pro ſe, ac pro iis quos eſt allocuturus, ſit priùs orator antequam doctor; & ipſa hora accedens, priuſquam exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam ſitientem, vt ructet quod biberit, vel quod impleuerit effundat. Hactenus ille. Quo minùs mirãdum eſt, ſi beatus Pater Dominicus perditos homines ad veteris vitę pœnitentiam, & pietatis cultum ſalutaris doctrinę monitis traduceret; qui non ſolùm ſumma vitę innocẽtia, ſed lacrymis etiã & precationibus aſſiduis hoc tãtum opus agebat. Quomodo autem diuina illa pietas, quæ fraterna charitate tantopere delectatur, huic tantæ charitati negare poterat, quod per eam petebatur? At nos, qui tam longè ab hoc officio diſtamus, qui totum hoc opus magis volubilitate linguæ, quàm integritate vitæ, & orationis ſuffragio fieri arbitramur; quem ex hoc ſtudio fructum referre poſſumus?

II.

Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad beatiſſimum Patrem Dominicum veniamus, qui etiam ipſe verè ſal terræ fuit. Cùm enim mater eius grauida eſſet, vidit in ſomnis ſe catulum in vtero geſtare, accenſam in ore faculam baiulantem. Diuerſa quidem metaphora, ſalis & canis; ſed idem tamen officium, vtriuſq. enim eſt mordere. Quod munus beatus hic Pater perfectiſſimè exercuit, qui zelo diuini honoris incenſus, ſeueriſſimus vitiorum obiurgator fuit. Sed quoniam charitas, zelus ac ſitis fraternæ ſalutis in eo inter ceteras eius laudes potiſſimùm enituit, de hac ipſa charitate, qua tum ſanctiſſimus hic Pater, tum

tum etiam cæteri sanctissimi & Apostolici viri flagrauerunt, dicendum nobis erit.

Constat autem (vt hinc dicendi initium faciamus) omnia quæ sunt, dilectionis vi non modò inter se deuinciri, sed etiam gubernari. Et quidem Deus ipse beatissimus, suæ bonitatis atq. electorum amore captus, hunc mundum condidit, cuius fructibus homines pascerentur, & ex mirabili eius fabrica ad conditoris sui cognitionem & amorem excitarentur. Intelligentiæ quoque cælestium orbiũ motrices (vt Aristoteles ait) primi & summi motoris amore inductæ, vt illi in officio suo obsequantur, atque illi similes, hoc est, Deiformes efficiantur, eorundẽ orbium motu inferiorem hunc mundum moderantur. Animantia verò cuncta, ac homines præcipuè, sui ipsorum amore ducti, ea quæ ad vitæ vsum & conseruationem pertinẽt, summo studio inquirunt. Vnde Stoici Philosophi vnumquemque hominum amori sui, velut cuidam pædagogo atque tutori, à natura commissum esse testantur. Quid verò de filiorum procreatione dicam? An non constat, totam hanc sobolis educandæ & procreandę curam ex ardentissimo parentum erga filios amore proficisci? Omnia igitur vt ex amoris fœdere colligantur, ita amore sustinentur. Quo minus mirandum est, si animarum quoque salus & procuratio ab eodem hoc dilectionis fonte proficiscatur. Aristot.

Ex hoc enim summum quoddam diuinæ gloriæ studium, & fraternæ salutis amor in piorum cordibus excitatur. Quisquis enim ardentissimo amore Deum diligit, tantum ei obsequi & placere desiderat, quantum diligit. Cùm autem inter omnia obsequia nostra, fraternæ salutis cura gratissimum illi sacrificium sit, huic potissimùm operi, quanta potest diligentia, incumbit, quisquis ardenter Deum diligit. Meminit enim ipsum Dominum per Oseam dixisse: Misericordiã volui & non sacrificium. Nulla autem misericordia maior, quàm hominem ab æterna miseria liberare. Deinde, quisquis Dei amore flagrat, eos etiam vehemẽter diligit, qui à dilecto suo diliguntur. Cùm verò Christus Dominus tanto homines amore dilexerit, vt pro eorum salute mori non dubitauerit; cõsequens etiam est, vt qui Christum eximiè diligit, eximio etiam salutis hominum amore teneatur. Osee 6.

Atque vt ad beatissimum Patrem nostrum veniamus, quanta fuerit eius charitas (à qua salutis humanę desiderium proficiscitur) vt alia prætermittamus argumenta, admiranda martyrij sitis maximè declarat. Cùm enim multi sint in charitate gradus (qui à sanctis Patribus describuntur) ille præcipuus esse videtur, qui eò pertingit, vt vitam (qua nihil homini charius est) propter Dei gloriam profundere alacriter & sitienter appetat. Hoc enim Domini testimonio comprobatur, qui ait; Maiorem hac dile- Ioan. 15.

ctionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. At verò tantus in hoc beatissimo Patre martyrij ardor & desiderium fuit, vt de eo dictum sit: Sitiebat seruus Christi martyrium, sicut sitit ceruus ad aquæ fluuium. Cumque hęretici mortem illi minitarentur, is multa cum fiducia respondebat: Non sum ego dignus martyrio, nondum merui mortem istam. Itaque transiens per loca ea vbi structæ illi ferebantur insidiæ, cantans & alacer ingrediebatur. Ea re in admirationem adducti satellites Antichristi dicebant ei: An non mortis horrore tu afficeris? quid acturus eras si te comprehendissemus? Obsecrarem, inquit, vos, ne me celeri morte absumeretis, sed sensim omnes corporis mei artus membratim dissecaretis; deinde oculis meis videndos subiiceretis, vt hoc gratissimo spectaculo animum meum oblectarem; post hæc verò erutis aut confossis oculis corpus truncum & mutilum in suo sanguine volutari sineretis. O vocem omni laude & prædicatione dignissimam! ô admirabilem charitatis ardorem, à qua talis flamma prodibat! Non contentus enim vna morte, tot mortibus vitam volebat abrumpere, quot membra habebat in corpore; nec contentus simplici corporis martyrio, omnes corporis artus martyres effici cupiebat; & quando illi non dabatur nisi vna tantum morte occumbere, eam volebat longissimo spatio dilatari, vt hac ratione vna mors instar multarum esset. Quantum ergo in sacro illo pectore charitatis ignis æstuabat, ex quo hæc tam ingens desiderij flamma prodibat! Quia verò hanc tantam sanguinis fundendi sitim inter fideles agens explere non poterat, ad infideliũ nationes transire destinabat, & ad hoc aliquo tempore barbam nutriuit, vt hac ratione vel Christi fidem inter infideles propagaret, vel certè desiderata martyrij corona frueretur. Dominus tamen, futurorum præscius, huic eius voto obstitit, quia eum ad Ecclesiæ suæ salutem destinauerat.

I. Ex hoc autem charitatis fonte, bone Deus, quàm multa charitatis officia manarunt. Hæc enim charitatis flamma in sacro illo pectore æstuans faciebat, vt cùm tot in mundo flagitia, tot animas præcipites in gehennam ruere videret, arderet vtique quasi facula zelo pereuntium. Hęc autem piissima affectio sanctissimum eius pectus sibi totum vindicarat, vt animas proximorum lucraretur, & suo coniungeret creatori. Hoc lacrymis & precibus à Domino contendebat, & feruentissimis concionibus ac miraculis per eum editis Dominus compleuit. Optabat cum
1.Cor.12 Apostolo impendi, & superimpendi pro animarũ salute, idque exemplo Saluatoris, qui se ipsum tradidit pro animabus nostris.
II. Ex hoc eodẽ charitatis fonte maxima illa compassio prodibat, qua erga afflictos, & variis calamitatibus oppressos afficiebatur.
Hanc

Hanc enim excellẽtiſſimam charitatis gratiam habebat à Deo; flendi ſcilicet pro peccatoribus,& miſeris atq; afflictis omnibus condolendi. Qua in re ſanctiſſimi Iob miſerationem imitabatur, qui inter cætera virtutum ſuarum inſignia hoc etiam de ſe ipſo ait: Flebam quondam ſuper eo qui afflictus erat,& compatiebatur anima mea pauperi. Quod quidem miſericordiæ opus non ſolùm diuitibus,ſed pauperibus etiam in promptu eſt; quibus quamuis deſit cenſus, non deerit tamen (ſi modò viſcera charitatis adſint) miſerationis affectus. Iob 39.

III.

Ex hoc eodem charitatis fonte prudentiſſima illa temporis partitio proficiſcebatur,qua ſic animarum ſaluti operam dabat, ne ſalutis propriæ curam negligeret. Memor quippe illius conſilij erat,quo Apoſtolus Timotheum inſtruit,cùm ait: Attende tibi & doctrinæ, hoc enim modo & teipſum ſaluum facies, & eos qui te audiunt: & illud item Eccleſiaſtici; Recupera proximum ſecundùm virtutem tuam,& attende tibi ne incidas. Horum conſiliorum vir Dei memor,ſic temporum ſpatia diſponebat,vt nocte quidem ſacris vigiliis,& piis precibus deſtinata,totum diem ſaluti impenderet animarum. Ex hoc item fonte tot itinera prodibant,quæ nudis pedibus conficiebat,quibus ab Hiſpania in Galliam, ex Gallia in Italiam; ex Italia rurſus in Hiſpaniam contendebat. In quibus non ſeculi dignitates,non claritatem nominis,nõ terrenos theſauros,ſed ſolam Dei gloriam, cum animarum ſalute coniunctam, ſtudioſiſſimè quærebat. III. 1.Tim.4 Eccl. 29. IIII.

Ex hoc etiam charitatis igne,ignea illa verba emicabant,quæ in admirationem, & amorem in Deum mentes hominũ rapiebant. A quibus aliquando rogatus; Vbi nam mira illa,quę populis prædicabat,didiciſſet? In libello,inquit,charitatis. Hæc enim virtus mirabiliter prædicatoris linguam & erudit, & incendit. Ad alia quidem docenda, verborum & rerum ſciẽtia plurimùm valet; ad diuina tamen eloquia pro dignitate tractanda,& languentia hominum corda inflammanda, charitatis ignis mirè facit. Adde quòd hæc eadem charitas non modò dicentem incendit, ſed mirabilem quoque perſuadenti vim tribuit, dum aptiſſimas rationes excogitat, quibus eos ſanet quos ardentiſſimè ſeruare cupit. V.

Nec verbis ſolùm,ſed multo magis precibus,& exemplis hoc negotium beatus Pater agebat. Vnde ſingulis noctibus catena ferrea corpuſculũ,vigiliis & inedia confectum, propter ſceleratorum hominum crimina verberabat. Hinc etiam factum eſt, vt cùm mulieres,apud quas hoſpitabatur,ab hæreticis deceptas offendiſſet,tanto ſalutis earũ deſiderio flagrauerit,vt integram Quadrageſimam ſolo pane & aqua victitarit, humique ſuper VI. VII.

nudam tabulam cubitarit; idque cùm totos dies in docendi atq; prædicandi labore cõsumeret, ad quod laterum firmitate & vocis robore opus erat; quæ duo nisi salutari cibo & somno parari nequeunt. Quo tam insigni sanctitatis exemplo effecit, quod nullis fortasse persuasionibus obtinere potuisset; nempe, vt mulieres illæ, hęretica prauitate repudiata, ad sanctæ matris Eccle-
VIII. siæ gremium humili erroris sui confessione redierint. Quid verò illud? quibus laudibus & prædicatione commemorandum? Cùm enim quidam nobilis, paupertate pressus, ad hęreticos (qui perfida pietate inopiam eius leuabant) defecisset; tanto ex hac re doloris affectu pectus illud piissimum sauciatum fuit, vt cùm opibus pauper Christi destitueretur; seipsum incredibili pietatis ardore vendendum obtulerit, vt ille venditionis pretio inopiam suam leuaret, ne eius occasione à fidei sinceritate deficeret. Quis igitur sacrum hoc pectus non exosculetur? quis non apertè videat, illum in eo sedem sibi delegisse, qui seipsum pro-
Marci 26. pter mundi salutem proditori discipulo venalem exhibuit? At-
IX. que vt vno tantùm argumento rem omnem absoluam; ex hoc eodem fonte in Ecclesia Dei celebris Prædicatorũ Ordo manauit. Cùm enim vir sanctus totũ se ad animarum studium contulisset, & sitis hæc in eius pectore incredibili ardore flagraret; priuato labore atque opera sua minimè contentus, socios, vndecunque potuit, adsciuit, qui eodem spiritu acti, se in hoc pietatis opere exercerent. Cumque res illi feliciter cederet, diuinæ opis fiducia fretus, ad maiora animum extulit; nempe vt in Ecclesia Prędicatorum Ordinem, nusquã antea institutum, excogitaret; cuius hoc esset munus, hoc præcipuum studium, exemplo vitæ, & assiduæ doctrinæ officio animarum salutem curare; vt quemadmodum olim ante conuersionem suã Saulus, dum protomar-
Act. 7. tyr Stephanus lapidaretur, lapidantium vestes seruabat, vt eum manibus omnium lapidaret; ita contrà beatus Pater amore salutis humanæ incensus, hunc Prædicatorum ordinem instituit, vt animarum salutem, & Christi gloriam non solus ipse, sed cum multis aliis; nec seculo suo tantùm, sed omnibus etiam seculis per tot filiorum ora, quot hactenus fuere, quotque in posterum futuri sunt, quæreret.

IIII.

Hæc igitur officia, fratres, hi labores atque certamina (vt antè diximus) ex flagrantissima in Deũ charitate profecta sunt. Quę quidem charitas simili ardore, similiq. fraternæ salutis & diuinę gloriæ studio in sanctissimis quibusque viris flagrauit. Hinc illæ
Psal. 68. Prophetæ voces: Zelus domus tuæ comedit me. Et, Vidi præua-
Psal. 118. ricantes & tabescebam; quia eloquia tua non custodierunt. Et,
Ibidem. Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici

mici mei. His autẽ comedendi & tabeſcendi verbis Vates ſanctus ſatis indicat, adeò vehementer omnia interiora ſua cruciari & exedi, vt ex vi & impetu interni cruciatus macies & pallor & tabes in corpore ſequerentur. Simili etiam affectu atq. adeò acriori Apoſtolus angebatur, cùm diceret: Quis infirmatur & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror? Eliæ vero Prophetę pro Dei gloria flagrantiſſimum zelum quis non miretur? Sic enim aduerſus hominum ſcelera incanduit, vt oratione ſua trium annorum & ſex menſium ſæuiſſimam famem à Domino impetrauerit. Vnde ad Achab perfidum Regem pręcipuumque perfidię popularis auctorem diuino Spiritu concitatus ait: Viuit Dominus Deus Iſraël, in cuius conſpectu ſto, ſi erit annis his ros & pluuia, niſi iuxta oris mei verbum. Ex his autem verbis colligere licet, virum ſanctum hoc modo oraſſe: Domine Deus meus, tu, qui nulla re indigens omnia propter temetipſum, hoc eſt, propter nominis tui gloriam condidiſti (tu enim es α & ω, hoc eſt, principium & finis rerum: ſicut enim nullum aliud eſſe rerum principium potuit niſi tu; ita nullus alius finis, cui omnia deſeruirent, præter te) ſic tamen omnia in ſapientia tua diſpoſuiſti, vt cæli quidem, terræ, ac maria, & omnia quæ cæli complexu continentur, humanæ vitæ vſibus deſeruirent; homo autem, harum rerum dominus, te vnum ſuſpiceret, te coleret, tibi omnia accepta referret, tibi pro tantis beneficiis gratias ageret, tibique inſeparabili amoris vinculo copularetur. Hoc niſi fiat, quis huius mundi, quis rerum omnium in hoc inferiori mundo conditarum vſus dignus erit? At miſerandi homines eo cæcitatis atque veſaniæ, Satana dementante, peruenerunt, vt nihil minus cogitent, nihil minus curent, nihil minus faciant, quàm id ad quod facti & conditi ſunt; immo verò gloriam tibi vni tot nominibus debitam, ad lapides & ligna impiè atque nefariè tranſtulerunt. Quæ cùm ita ſint; non video in quem vſum tales homines in mundo agere, vel cur ſuperſtites eſſe, vel cur cæteræ illis creaturæ obſequi & ſeruire debeant, cùm ipſi communi omnium Domino minimè obſequãtur. Fac ergo, Domine ne cęli deſuper pluuiam in terram demittant. Vim cælorum, imbrium, nubium, ventorum, maris & fontium contine; vt neque cæli rorem, nec terra germen illis præbeat, quo acerbiſſima fame præuaricatores conficiantur & intereant, atque meritas ſcelerum ſuorum pœnas pendant. Ad has ergo preces, non vnius anni, ſed trium annorum & ſex menſium ſterilitas ſecuta eſt. Quo quidem tempore, cùm vir diuinus tantam illam cladem cerneret, cùm hic pueros clamantes, & lamentabili voce panem poſtulantes, alibi cadentes, & animam præ famis magnitudine efflantes,

2.Cor.11

3.Reg.17

Apoc.21.

alios rapientes, & vim aliis (si quid fortè panis alicubi repositum esse intelligerent) inferentes, alios verò lurida facie, & pallore oris famē & maciem ostentantes, & omnia denique luctu, lacrymis & morte plena cerneret; nunquam tamen vir sanctissimus hoc tam diuturno & miserabili spectaculo ad misericordiam flexus est, vt vel guttam aquæ impetraret his quos vita indignissimos iudicabat. Nec hoc tandem in animum induxit, donec de sceleris auctoribus, nempe sacerdotibus Baal, supplicium sumpsit. Vbi enim insigni edito miraculo populum
3. Reg. 11 ad Dei cultum traduxisset, & quadringentos prophetas Baal vno die super vno lapide iugulasset, corporaque eorum inhumata in torrentem præcipitari iussisset, tunc demum impiorum cruore atque vindicta exsatiatus, pluuiam à Domino pe-
Num. 12. tiit, & impetrauit. Quid verò Moyses? quo diuini ardoris zelo incanduit, vir alioqui super omnes qui morabantur in terra mi-
Simile. tissimus? Is enim qui regi apum exemit aculeum, huic, populi sui principi, omnem irę impetum ademit. Quanto verò is diuinæ gloriæ zelo exarsit, cùm è monte descendens populum ante
Exod. 32. vitulum, quem sacrilega perfidia pro Deo fabricauerat, ludentem inuenit! Tanto enim furore ac dolore exagitatus fuit, vt sacratissimas illas tabulas ipsius digito Dei mirabiliter inscriptas, & quadraginta dierum ieiunio impetratas, ad saxa montis illiserit; ac deinde in castra veniens, conuenientibus ad se Leuitis præcepit vt per medium castrorum districtis gladiis irrumpentes, amicos, fratres, filios, ac ipsos denique parentes ferro trucidarent, nullique vel sexui, vel ætati, vel sanguinis communioni parcerent. Quod vbi animosè factum est, Consecrastis, ait, hodie manus vestras Domino, vnusquisque in filio & in fratre suo. Et animaduertite, quæso, mirabilem viri sanctissimi pietatem. Is, qui ita aduersus infidelem populum desæuierat,
Exod. 32. tanto erga illum compassionis affectu commotus est, vt rursum quadraginta dierum ieiunio indignantis Domini iram tanto studio lenire curauerit, vt dicere non dubitauerit: Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro in quo scripsisti me. Animaduertite quæso, fratres, quanta hîc lenitas, quanta illic seueritas; quanta illic indignatio, quanta hîc compassio; quantus denique illic furor, quantus verò hîc amor! His enim verbis hoc dicere videbatur: Tanto Domine, huic populo, quem mihi seruandum tradidisti, amore conglutinatus sum, vt nullo modo me ab illo secernere valeam; sed quæ illius sors futura sit, eadem mihi cum illo communis sit; neque enim illo pereunte,
Exod. 32. salus mea esse mihi grata poterit. Quare aut vtrosque seruare, aut vtrosque damnare debes, ideoque precor, vt vel dimittas eis hanc noxam, vel de libro in quo me scripsisti, deleas. Quis igitur

hanc

hanc tantam veræ charitatis flammam non miretur? non obstupescat? non meritis in cælum laudibus tollat? Quid verò illud? quàm stupendum quòd Paulus Anathema fieri pro hominum salute optauit! Vnde quæso te Paule, tantus hic fraternæ salutis amor? vnde hæc ingens charitatis flamma? vnde tantus dolor propter eos quos à cælesti hæreditate excidere videbas? Respondere vtique is poterat; Nimirum, quia quæ bona isti amittant, & in quas sese miserias coniiciant, non solùm fide teneo, sed oculis etiam contemplatus sum. Cùm enim in paradisum delatus fui, ac illius immensæ pulchritudinis speciem contemplatus sum; vidi quæ pios felicitas, quæ improbos maneat infelicitas, qui hoc tanto bono priuandi sunt. Quæ res animum fraterna charitate flagrantem acerbo dolore cruciat, vt bene mecum agi putarem, si illis hac tanta felicitate fruentibus, ab ea ego exciderem. Rom. 9. 2. Cor. 12

Nunc ad vos, fratres: diligenter quæso hoc negotium expendamus. Si tantum illud bonum est, quod piis in cælo repositum est, & quo reprobi omnes priuandi sunt, vt tanto se Paulus discrimini obiiceret, quo nullum excogitari maius potest, ne homines tantam felicitatem amitterent, (cùm eorum tamen salus ad se nihil pertineret) quis hanc tantam cæcitatem & amentiam hominum ferre poterit, qui propter suam ipsorum salutem ne leuissimę quidem diuinæ legis sarcinę humeros supponere velint, cùm Apostolus tanto se oneri non propter suam, sed propter aliorum salutem verè & ex animo subiecerit? Quis non obstupescat? cuius viscera non disrumpantur? quis non etiam clamores in cælum tollat? Quis hoc argumento dæmonum potentiam, & hominum dementiam, & stuporem non videat? Quid hic ratio, quid consilium, quid cælestis doctrina in pectore Christiano facit? quomodo aduersus eos qui eam in iniustitia detinent, non inclamat?

Quid ergo nunc superest, fratres, nisi deprecari vos atque obtestari, vt tot propositis argumentis & exemplis intelligatis tandem, qua solicitudine & studio salutis vestræ negotium curare debeatis; quandoquidem tam multa propter illud sanctissimi quique viri & fecerunt & pertulerunt. Ferreus enim sit oportet, quisquis tam magnis propositis argumentis & exemplis, ad pietatem non emollitur. Quod à nobis auertat Christus Iesus, qui cum Patre & sancto Spiritu viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIS NOSTRI DOMINICI, CONCIO quarta; quæ, post breuem Euangelicæ lectionis explanationem, clarissima eiusdem Patris miracula, ab eius incomparabili fide & charitate manantia, precenset.

THEMA. *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Matth. 5.

Eccli. 42. MNIA (inquit Ecclesiasticus) duplicia, vnum contra vnum, & non fecit quidquam deesse. His verbis, fratres charissimi, diuinæ prouidentiæ sollertia declaratur, quæ videlicet nunquam deficit in necessarijs, quæque rebus noxiis salutares atque contrarias adiunxit, quæ illarum vim & nocumenta repellerent. Sunt quidem lupi gregibus insidiantes, sed sunt contrà canes, gregem aduersus eorum rabiem tuentes. Sunt viperæ hominibus infestæ, est & theriaca præsentissimum contra viperas remedium. Sunt herbæ noxiæ, morbos inferentes? sunt rursum salutares, morbos auertentes. Apud Orientales Indos, ac in ea præcipuè insula quæ Ceilam appellatur, capillares colubri sunt, qui venenato morsu celeri morte interimunt; at diuina prouidentia, vt huic præsenti periculo succurreret, eam regionem feracissimam esse quarundam arborum voluit; quarum vel odore vel gustu ab hoc periculo homines liberantur. Pomponius Cosmographus in quadam ex Fortunatis insulis duos fontes verè mirandæ & occultæ naturæ esse ait; ex quorum altero, si quis biberit, risu soluitur; cuius mali remedium est, ex altero bibere. Sed dicet aliquis forsitan: An non satius fuisset, si diuina prouidentia à nocituris creandis abstinuisset, quàm si cum nocituris etiam profutura creasset? Minimè quidem; hac enim ratione non ita admirabilis diuinæ prouidentiæ cura eluceret, quæ modò manifesta est, dum tam varia & exquisita remedia aduersus tam multa incommoda excogitauit. Hac enim ratione, qualem nostri curam gerat, multis ac maximis argumentis declarauit. Quorsum hæc? Nempe vt in operibus etiam gratiæ, diuinæ prouidentiæ sollertiam agnoscamus. Cùm enim humana natura, propter commune originis peccatum, multis modis læsa

Pomponius.

& fauciata fuerit, multis quoque medicamentis & remediis indiget. Inter omnia autē vitiata naturæ mala, quatuor præcipuè numerantur, nempe, cęcitas in intellectu, languor in voluntate, in libero arbitrio infirmitas, & in sentiendi appetitu variarum prurigo cupiditatum. Aduersus autem quatuor hæc mala, post sacramentorum medicamenta, diuini verbi ministerium cælestis medicus opposuit, quod præsentissimum malorum omnium remedium & medicamentum est. Sic enim de eo in libro Sapientiæ legimus: Non herba aut malagma sanauit eos, Sap. 16.
sed sermo tuus Domine, qui sanat omnia. Hoc igitur medicamento quatuor illa animæ nostræ vulnera sanantur; ideoque quatuor nominibus verbi huius ministri in hodierna sancti Euangelij lectione designantur. Primùm enim, vt ab hoc incipiamus, sal terræ appellantur; quoniam appetitus, & cordis nostri pruriginem diuini verbi mordacitate & acrimonia à peccati corruptela præseruant. Deinde mundi lumen, & velut spiritualem solem eos vocat, qui eiusdem diuini verbi luce prauarum opinionum atque errorum tenebras à mentibus nostris discutiunt. Exinde verò illos ciuitatem supra montem positam esse ait; quoniam ipsi, cælestis doctrinæ virtute, nutantia infirmorum hominum corda, cùm eos humani generis hostes adoriuntur, confirmant, quod planè faciebat ille de quo scriptum est; Nutantes confirmauerunt sermones tui, & genua Psal. 108.
debilia roborasti. Postremò, lucernā ardentem eosdem nominat; quoniam algentia hominum pectora diuini amoris igne inflammant. Videtis ergo, fratres, verum esse quod Ecclesiasticus ait: Omnia duplicia, vnum contra vnum à diuina prouidentia conuenientissimè instituta fuisse. Eccli. 42.

Ceterùm, quanta sit eorum dignitas qui hoc diuini verbi ministerio in Ecclesia funguntur, in sacræ huius lectionis fine Dominus ostendit, cùm ait: *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Matth. 5.
Quæ quidem verba summam Dei nostri bonitatem, summamque erga genus hominum charitatem maximè declarant; quandoquidem adeò magnum præmium alienæ salutis auctoribus proponit, vt inter principes & magnos viros in eo regno numerentur, in quo magnum esse summa dignitas & gloria est. Hac enim tanta gloria prædicatoribus constituta, non obscurè declarauit, quanto salutis nostræ amore Simile.
teneatur. Sicut enim Rex, qui multa aureorum millia pollicetur ei qui homicidam aliquem prodiderit, hoc ipso quàm sit iustitiæ cultor & amator ostendit; sic, cùm Dominus tam magnifica præmia iis qui aliorum saluti student, proposuerit, satis declarat, quantopere hominum salutē sitiat. Idem etiam non minus apertè ostēdit, cùm ad inferēda Sodomę supplicia pergens,

Gen. 18. ait ad Abraham: Nunquid celare potero Abraham quæ facturus sum, cùm futurus sit in gentem magnam? Amicorum maximè proprium est, arcanorum communio, quemadmodũ Saluator ait: Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos; quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis. Ad hanc ergo tantã dignitatem sanctus ille Patriarcha euectus fuit, vt amicus Dei nominaretur, & esset; ideoq; contra leges, & sanctissima amicitiæ iura se facturum Dominus insinuat, si consilia & arcana sua ab eo absconderet: vnde ait: Non celare potero, &c. Vnde verò hæc tanta dignitas? vnde tanta gloria? Subdit causam: Scio enim quòd pręcepturus sit filiis suis, vt timeãt Dominum. Hanc veluti præcipuam huius amicitiæ causam affert, quæ non modò in Episcopos, & Ecclesiæ Doctores, sed etiam in bonos patres familias (qualis ille erat) cadere potest; vt hinc intelligatis, qui seruorum aut filiorum greges habetis, quàm lata vobis ad amicitiam Dei promerendã via pateat. Nec verò merces illa, quam Iacobus Apostolus præscribit, paruifacięnda est; sic enim ait: Qui conuerti fecerit peccatorẽ ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorũ. Cur hoc præmium, quod veræ pœnitentiæ proprium est, officio docendi tribuit? Nimirum, quia sicut is qui prauis consiliis alium inducit ad flagitia, flagitiorum eius particeps efficitur; ita qui alium reuocat ab illis, hanc à superno iudice mercedẽ percipit, vt ipse à suis quoq; sceleribus liberetur. His igitur tantis præmiis propositis, fratres, hoc agamus, hoc diligentissimè curemus, vt partim verbo, partim exemplo, partim piis admonitionibus, partim etiam precationibus alios ad saniorem mentem perducere studeamus. Cùm enim alienæ salutis negotium gerimus, nostram planè causam agimus; sicut scriptum est: Anima quæ benedicit, impinguabitur; & quę inebriat, ipsa quoq; inebriabitur. Hac autem ratione beatissimi Patris Dominici ingentes gratiarũ opes & virtutes colligere licebit. Si enim qui fecerit & docuerit, magnus est habendus in regno cælorum (hoc est in Ecclesia, quæ nunc contra hostes militat, & in ea quæ gloriosa de triumphato hoste trophæa reportat) quàm magnus vtrobique erit, qui tot animarum millia, vitæ atque doctrinæ suæ ministerio tum per se, tum per Ordinis à se instituti ministros, Christo lucrifecit?

Ioan. 15. · Iacobi 5. · Prou. 11.

I.

Hanc autem singularem beatissimi Patris nostri magnitudinem declarat non solùm eius vita sanctissimè acta, sed etiã miraculorum magnitudo, quæ eiusdem sanctitatis, locupletissimus testis est. De his ergo, fratres, in pręsenti cõcione dicere institui; sed ita tamen orationem meam temperabo, vt non solùm tantarum

tarum rerum admirationem, sed multo magis imitationis cupiditatem animis vestris iniiciam. Quid enim nostra refert, præclara sanctorum gesta, virtutesque mirari, si vita nostra à sanctissimis eorum moribus institutisque abhorreat?

Principio igitur satis constat, tam multas esse causas, propter quas salutis & vitæ nostræ auctorem Deum diligere & colere debeamus, vt si omnes Angelicę mentes in linguas verterentur, non modò pro dignitate explicare, sed nec percensere quidem eas & enumerare possent. Quia tamen varia sunt hominum ingenia, varijque mores & affectus, aliæ causæ alios mouere magis solent. Quosdam enim cælestis præmij spes & amor vehementer allicit; quo affectu sanctus ille rex aiebat: Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem. pro quo Hieronymus ex Hebręo vertit, propter æternam retributionem. Sunt rursus alij, quos gehennæ metus vehementer concutit, & ad officium inducit. Quod quidem de se D. Hieronymus in Epistola ad Eustochium de virginitate seruanda fatetur; in qua, vbi solitudinis & inediæ suæ labores, quos in deserto pertulerat enumerasset (in quo cibus illi crudæ herbæ, potus aqua, socij feræ & scorpiones erant) tandē ait; Ego ipse, qui gehennæ metu tali me carcere damnaueram, scorpionum tantùm socius & ferarum, &c. Sunt autem alij, quos extremi iudicij metus, & horrendus ille tubæ sonus, quo sepulta omnium corpora excitabuntur, & ad præteritæ vitæ iudicium vocabuntur, illudque diuinę sententiæ fulmen, Ite maledicti in ignem æternum; magnopere perterrefaciunt, & à peccando cohibent, ne hoc adeò tremendo fulmine feriantur. Alios verò quotidianæ mortis conspectus, & incerta mortis hora, & sepultura, atque defuncti cadaueris horror, & ratio in morte reddenda, & incertæ sortis metus plurimum mouet, & ad mundi contemptum inducit. Sunt alij, quos non tam harum rerū spes aut metus, quàm diuinorum beneficiorum, ac præcipuè Dominicæ passionis & redemptionis consideratio allicit, cùm animaduertunt se totos debere illi, à quo, cùm non essent, conditi; & cùm perditi essent, non corruptibili auro & argento, sed pretioso eius sanguine redēpti sunt. Huius enim beneficij merito Apostolus fideles ad pietatis labores & certamina prouocat his verbis, Recogitate eum qui talē sustinuit à peccatoribus contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis, aduersus peccatū repugnantes.

Psal. 118.
Hieron.
Hieron. ad Eustoch.
Mat. 25.
1. Petr. 1.
Heb. 12.

Hæc igitur quæ diximus omnia, haud dubium quin ingentes homini aculeos ad pietatē admoueant, cùm satis ad hoc vel singula esse deberent. Sed inter has tamen causas potentissima est Dei erga pios omnes amicitia & charitas, quæ ab inexhausto boni-

bonitatis eius fonte dimanat. Amor enim beneficiorum omnium & primum, & maximum, & aliorum omnium causa existit. Quisquis enim verè amat, seipsum primò, deinde (quod est consequens) quæ sua sunt, ea elargitur. Quod quidē intelligens Ioannes Euangelista, cùm se Apostolum, Prophetam, Euangelistam, & virginem, Virginisque matris adoptionis filium appellare potuisset, his magnificentissimis titulis silentio pressis, vbique se discipulum quem diligebat Iesus, appellat; vt qui probè nosset, omnia alia dignitatis insignia hac vna dignitate contineri.

Ioan.21.

Qua autem dilectione pios Dominus prosequatur, neque vlla ratione prædicari, neque vllius amoris comparatione comprehendi potest. Quamuis enim sponsi erga amantissimam sponsam, & parentum erga filios amor maximus sit (quod Dauidis erga parricidam filium amor ostendit) & quicunque alij sint his etiam vehementiores; algent tamen, si cum Dei erga amicos suos dilectione conferantur.

2.Reg.18

Ceterùm ex immensa diuinæ bonitatis magnitudine huius summæ dilectionis coniecturam facere possumus. Cùm enim eximiæ bonitatis proprium sit, bonos diligere, quoque bonitas maior est, hoc sit vehementior hęc dilectio; qua, quæso dilectione bonos diliget, cuius ineffabilis, incomprehensa, & infinita bonitas est? Veruntamen ex donis, atque magnificentissimis beneficiis, quibus Dominus amicos suos honorat, huius dilectionis coniecturam facere licet; cùm dona hæc velut scintillæ quædam sint, quæ ex huius dilectionis fornace emicant. Cuius rei cùm tot nobis exempla suppetant, quot sancti ab origine mundi ad hanc vsque ætatem exstiterunt, in quos Dominus magnificentissima dona & beneficia contulit; vnum tamen beatissimi Patris Dominici in medium proferam; cuius clarissima signa & miracula incomparabilem Dei nostri ergo suos amicitiam apertissimè declarant. Quid enim illi diuina charitas & benignitas contulit? immo verò quid non contulit? Is namque & dæmonibus potenter imperabat, & omnis generis morbos sanabat, pluuiis & imbribus imperabat, peregrinis linguis eloquia Domini prædicabat; futura multa prophetico spiritu prædixit, obdurata hominum corda potenti virtute ac precibus flexit & emolliuit. Sed quoniam hæc generatim dicta minus fortasse moueant animos, ad singularia miraculorum eius opera descendamus; quibus apertè intelligemus, quo honore amicos suos Dominus prosequatur, quamque verè ab eodem Domino dictum sit: Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum. O si quicunque seculi honores ardenter exquiritis, huius honoris ambitione flagraretis.

1.Reg.2.

II. Mit-

II.

Mitto igitur communia hæc miracula, quibus sanitates ęgris redditæ fuerunt: ad mortuos quos vir sanctus ad vitam reuocauit orationem conuertamus; à minoribus ad maiora transitum facientes. Quodam in loco fratribus in structura laborantibus, architectum quendam conductitium in crypta moles supernè dissoluta contriuit, & sub tanto pondere diu iacentem penitus exstinxit. Concurrunt fratres ad miserabile spectaculum, summo dolore affecti. At pius Pater Dominicus, & inopinatę mortis casum vehementer miserans, & filiorum mœrentium afflictionem non ferens, extinctum cadauer è cauerna ad se iussit deportari, fusisque precibus mox illum & viuum & incolumem restituit, & tristes filios gaudio & cōsolatione affecit. Qualis ergo fides illa atque fiducia de diuina benignitate fuit, quæ mortuum hominem, atque ruina ipsa attritum, tam facilè potuerit vitæ integrum reddere? Addam aliud simile, nec minùs tamen mirandum. Erat Romæ matrona quædam vidua, quæ mira erga beatum Dominicum deuotione ferebatur. Habebat autem filium vnum paruulum, mala affectum valetudine. Cumque vir Dei in Ecclesia concionem habiturus esset, matrona hæc desiderio audiendi verbum Dei ex ore eius, relicto filio, venit ad concionem. Ea finita, domum reuertens, filium exanimem inuenit; sed immodicum dolorē ex eius morte conceptum silentio premens, & tum de Dei virtute, tum de beati Dominici meritis fiduciam concipiens, assumptis ancillis suis, tulit filium ad Ecclesiam sancti Sixti, vbi tum vir sanctus cum fratribus morabatur. Inuenit autem virum Dei stantem ad fores domus, quam Capitularem vocant, tanquam ibi aliquem expectaret. Vt verò illum vidit, misit filium defunctum ad pedes eius; & prostrata corā illo cum lacrymis orabat, vt sibi filium restitueret. Dolens ergo ex animo vicem eius vir misericors, secessit paululum ab ea, humique se abiiciens, breues Deo preces obtulit. Mox surgens accessit ad mortuum, crucis in eum signum expressit; manuque eius apprehensa, sanum & incolumem erexit, reddiditque matri eius, præcipiens ne hoc ad vllius notitiam perferret. Illa verò cum ingenti gaudio discedens, beneficium Dei, quod in suscitato filio acceperat, iucunda & glorians in Domino aliis indicauit, sic vt etiam ad Pontificis aures perueniret. Qui sanè exultans, & donis Dei gratulans, quæ ipsius tempore exstitissent, decreuit vt omni populo id pro concione exponeretur. Sed verus humilitatis cultor Dominicus obstitit, protestans, si id fieret, se mare transmissurum, nec vnquam deinceps in hisce regionibus moraturum. Remisit igitur summus Pontifex decretum suum. At quanto vir Dei profundius

dius se abiicere nitebatur, tanto præpotens Deus eum sublimius erigere pergebat.

Quo exemplo, fratres, non solùm miram fidei virtutem, quę in beatissimo Patre fulsit, sed etiam humanæ gloriæ periculum intelligere licet; cùm eam vir sanctissimus, & supra firmã Euangelij petram stabilitus, vsque adeò exhorruerit, vt mare transire, & in vltimas terrarum oras fugere decreuerit, ne opus illud, (quod tantã ei gloriam allaturum fuisset) euulgaretur. O quàm dissimilia sunt carnalium & spiritualiũ hominum studia! Nos inanem gloriam per tela, per ignes, terra marique conquirimus; hic autem vir diuinus solidam gloriam, ceu pestem quandam, terra marique fugere destinabat.

Sed quanto magis ille gloriam propter humilitatis custodiam fugiebat; tanto maiore illum Dominus honore prosequebatur. Oblata est igitur illi occasio, qua magnificentissimum aliud miraculum occultari non potuit. Contigit enim virum Dei apud sanctum Sixtum cum tribus illustrissimis Cardinalibus, eiusdemque domus Abbatissa, & cunctis monialibus de earundem institutione tractare. Ecce autem his omnibus cum sancto viro astantibus (vt ea res diuinitus gesta euidenti miraculo declaretur) vir quidam eiulans, & comam vellens, voce horribili exclamat: Eheu, eheu. Cunctis exterritis, & sciscitantibus quid haberet; respõdit: Nepos Stephani Cardinalis ab equo cadẽs mortuus est. Dicebatur is Neapoleon. Ea re prorsus inopinata & miserabili Stephanus Cardinalis patruus eius attonitus atque perculsus, in beatum Dominicum caput reclinauit, alij verò excipientes sustulerũt eum. At sanctus Pater surgens, aquã benedictã in Christi nomine ei aspersit. Porrò frater Tancredus dixit ad virum Dei: Vbi est pietas tua Pater? vbi nunc fides in Dominum? Cur pro salute adolescẽtis non oras Deum? Dum vir Dei egressus, ibat ad cadauer, miseranda concussione, & immodica dissipatione horribiliter deturparũ. Iussit autẽ illud in quasdam ædes inferri; porrò F. Tancredo, & aliis qui cum ipso erãt, dixit vt pro sacrificio offerendo altare sibi præpararent. Ibant ergo Cardinales cum suis, & Abbatissa cum Sanctimonialibus ad locum vbi vir beatus erat hostiam salutarem immolaturus. Cùm autẽ iam astaret ad aram cum summa, vt solebat, reuerẽtia, immenso perfusus est lacrymarum imbre, Spiritu sancto flante: cumque corpus Christi purissimis manibus in altum eleuaret, cunctis qui aderant spectantibus & stupentibus, ipse pariter cubiti vnius altitudine à terra eleuatus est, corpus terrenũ & graue animi deuotione & spiritu gratiæ sursum attollente. Oblationis inde ministerio piissimè peracto, vir beatissimus ad corpus defuncti, Domini misericordiã imploraturus, accessit. Sequebantur

tur eum Cardinales cum famulis suis, item Abbatissa cum sororibus suis, cum mœrore & fiducia; quid in sui nominis gloriam Dominus facturus esset ignorantes. Stans autem vir piissimus ad corpus exstinctum, caput, & cætera membra conquassata, ipsósq; pedes manu sua contrectauit, suis locis accuratè & commodè omnia componendo. Deinde ad preces iuxta feretrum se contulit. Cumque hunc in modum secundò & tertiò fecisset, surgens ab oratione, signo crucis eum consignauit; stansque ad caput defuncti, sublatis in cælum manibus, diuina virtute ipse plusquàm cubito vno suspensus in aëre, magna voce clamauit: Adolescens Neapoleon, in nomine Domini nostri Iesu Christi tibi dico, surge. Confestim videntibus cunctis, qui ad tam grande spectaculum confluxerant, sanus & incolumis surrexit, dixitq; ad virum Dei: Pater, da mihi quod edam. Moxque vir pius dedit ei cibum & potum; sanumque & hilarem, nec vllum contriti corporis vestigium habentem reddidit venerabili viro Stephano Cardinali. Iacuerat exanimis à manè vsque ad horam nonam. Quàm multa sunt, fratres, quæ in hoc diuino opere mirari possumus! Et quidem, ne cui de hoc tanto ac tam insolito miraculo vlla dubitatio subrepat; meminerit illud non in angulo, aut intra priuatos parietes, sed in frequentia ac luce populi Romani gestum fuisse. Nam & de casu ac morte adeò nobilis adolescentis rumor per totã vrbem perlatus est. Excitationi autem eius tres Cardinales, totidémque eorundẽ familiæ, & magnus ille virginum cum Abbatissa sua chorus interfuerũt. Quis igitur adeò impudens esset, qui ea tempestate hoc miraculum fingere potuisset, cuius testimonio tot testes, tam multi, támq; idonei refragrari potuissent? De hoc igitur opere, quamuis adeò stupendo atq; mirabili, nulli sanę mentis homini dubitare licet. In quo quidem cùm multa sint admiratione dignissima; illud ego cum primis admirandũ iudico, potuisse virum sanctum in tanta spectatorũ frequentia sic à sensibus abstrahi, & in Deum eleuari, vt corpus etiam simul cum spiritu à terra sublatum in aëre penderet. Si hoc enim illi aut in solitudine aut in abditissimo loco degenti contigisset, vbi nihil esset quod orantis mẽtem interturbaret, non adeò mirum esset; sed quòd in media populi turba posito hoc illi contigerit, id verò maximè mirabile est. Si enim magnus ille Antonius orientem solem accusabat; quòd eius luce oculi corporearum rerum obiectu intentionem animi eius aliquatenus impedirent, cùm is tamen in deserto vitam ageret; si beatus item Siluanus, dum hortulum foderet, oculos ita contegebat, vt terram solùm adspiceret, ne per alia diffluentes oculi animi eius intentionem à Deo auocarent: cuius admirationis est, beatum Dominicum tanta spectatorum mul-

multitudine astante, & rei exitum exspectãte, potuisse sic mentem suam colligere, & omnes animæ suæ vires sic ad interiora reuocare, vt ipsum etiam graue ac ponderosum corpus à terra eleuaretur, hoc mihi planè non minùs mirum, quàm defuncti corporis suscitatio videtur. Et quidem apparet virum sanctum diuina reuelatione præuidisse, mortuum illum esse in omnium conspectu ad vitam reuocandũ; quo miraculo omnipotẽs Deus vellet & multorum fidẽ confirmare, & Ordinis à se instituti gloriam illustrare, & seruum suum magnificẽtissimo illo opere honorare. Qua quidẽ diuina bonitatis dignatione vir sanctus vsque adeò in conditoris sui amorem exarsit, vt graue corpus spiritum ad supera in amplexus cælestis Sponsi tendentem sequeretur. Cur enim ardentissimo amore non flagraret, qui se Dei filio, Lazarum à mortuis excitanti, similem quodammodo fieri
Ioan. 11. cerneret? Si enim idem filius Lazarum ad vitam reuocaturus, ob insigne illud miraculum, quo erat eius gloria illustranda, eleuata voce gratias egit cælesti Patri, dicens, Pater gratias ago tibi, quia semper me exaudis: quo mentis ardore beatus Dominicus eidem Patri gratias egit, cùm se in hoc opere Dei filio, & vniuersorum hæredi similem quodãmodo fieri vidit. Hoc etiam exemplo diuinæ prouidentiæ curam atque sollertiam animad-
Sapien. 8. uertere licet, cuius est attingere à fine vsque ad finem fortiter, & disponere omnia suauiter. Volebat enim humanæ salutis amator Dominus in Ecclesia sua nouum Ordinẽ institui, cuius professores studium suum ad animarum salutem conferrent; ideoq. eius Ordinis auctorẽ & parentem hac tanta signorũ claritate voluit apud homines illustrare, vt parentis gloria in Ordinis à se instituti gloriam & firmamentum cederet. Olim quidem Dominus Duci Iosue, quem ipse populo suo præfecerat, Iordanis aquas ad eius imperium sursum reflecti voluit, quò populus per arentem alueum transiret; vt hoc nouo miraculo eius populi fidem atq. obedientiam erga illum stabiliret; itaque
Iosue 3. ad illum ait: Hodie incipiam exaltare te coram omni Israël, vt sciant quòd sicut cum Moyse fui, ita & tecum sim. Cùm igitur beatissimus Pater intelligeret, voluisse Dominum hoc nouo & insigni miraculo & seruũ suum, & Ordinis à se instituti gloriam illustrare; tanto erga illum amore exarsit, vt eius mens hác adeo mirabilem in omnium conspectu exstasim pateretur. Hac enim ratione præclara Sanctorum cœpta felices exitus sortiuntur. Deinde illud etiam considerandum est, qua se religione vir
4. Reg. 3. sanctus ad hoc opus antè parauerit. Eliseus Propheta psaltem ad se adduci præcepit, vt suaui illa modulatione mens eius in Deum sublata, diuina acciperet responsa. At beatus Pater Dominicus ad fontem gratiæ, hoc est, ad Eucharistiæ sacramentum
accessit;

accessit;in cuius celebratione,lacrymarum flumina ex charitatis ardore emanantia ab eius oculis frequentissimè erumpebant;& ad illud omnes qui variis calamitatibus premerentur,confugere docuit.In quo opere illud etiam mirabile est, quòd vir sanctus flagrantissimo miserationis affectu humanæ gloriæ metum superauit.Qui enim paulo antea, cùm puerum infantem à morte excitasset, & Pontifex Maximus ingens illud miraculum ad fidei confirmationem promulgari voluisset, & vir sanctus adeò ægrè hoc tulisset, vt se maria transmissurum minatus fuerit, si miraculum illud in publicum proderetur;modò ingenti miserationis affectu superatus, periculum illud, diuina ope fretus contempsit:nec spe sua fraudatus est, qui tam mirabili ac stupendo opere in media vrbe Roma spectantibus Cardinalibus edito, nullo humanæ gloriæ affectu eius mens aspersa fuit. Quis igitur non hîc apertè videat, virum sanctum in mundo agentem,mundo penitus mortuum soli Deo viuere?Felices vos fratres,qui talem parentem habetis;sub cuius institutis & disciplina militatis;felices,qui talem apud Deum aduocatum atque patronum nacti estis;felices,qui hoc tantum fidei atque virtutum omnium exemplar ante oculos positum habetis; si tamen vitam vestram huic exemplari conformare studeatis; ne illos imitemini,qui cùm de Abrahamo patre gloriarentur, Abrahæ opera sectari detrectabant.Hæc autem sancti viri humilitas eo mirabilior exstitit,quòd ex eo tempore tātæ venerationi hominibus fuit,vt quocunque pergeret,certatim ad eum omnes currerent,vestiumque oras ita discinderent, vt vix illius genua vestis tegeret.Cumque socij eos qui hoc facere tentabant, à viro sancto repellerent,ille ad socios conuersus,Sinite, inquit, illos fidei suæ satisfacere. Ioan. 8.

Quamuis autem opus hoc admirationem omnem superare videatur;dubius tamen animi sum,an, quod modò subijciā, sit mirabilius.Cuidam enim religioso Patri,illiusq. familiari amico,secretò reuelauit,se nihil vnquam à Dei benignitate petiuisse, quod assecutus non fuerit. Hoc autem quid aliud est, quàm hominem quodammodo omnipotentem fieri? Quis igitur hoc exemplo nō apertè videat,verū esse quod Propheta dicit: Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum ; & quod idem Dominus per Isaiam pollicetur, cùm ait : Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet ; clamabis,& dicet, Ecce adsum ? Quàm promptam vir sanctus obediētiam Domino exhibebat, qui tam promptam erga se Domini misericordiam experiebatur!Hoc enim ideò miraculis ceteris mirabilius esse dixi, quòd hoc non semel atque iterum,sicut cetera miracula,sed frequenter ipsi contigerit. Psal 33. Esaiæ 56

III.

Sunt autem alia minora, quæ tamen diuinæ erga illum charitatis, & paternæ prouidẽtiæ clarissima indicia sunt. Quo enim minora erant, quorum summa illa maiestas curam gerebat, hoc maiorem erga illum dilectionis vim ostendebat. Cùm vir sanctus prædicando discurreret, crebrò fluuiolum Aregiam pedibus transibat. Accidit autem, vt libri, quos in sinu ferebat, dum se succingeret, in medias aquas laberentur. Tum ille benedicens Deum, cuidam religiosæ matronæ id indicauit. Tertio die piscator, capiendis illic piscibus intentus, cùm se speraret grãdem piscem hamo extracturum, libros extraxit vsque adeò inuiolatos, ac si in bibliotheca asseruati fuissent. Quod miraculum ea res mirificè amplificat, quòd nec pannum, nec quicquam munimenti habebant codices, præter beati viri merita. Eos matrona cum ingenti gaudio Tolosam misit seruo Dei. Addam aliud huic non dissimile miraculum. Traiecit quandoque cum multis aliis vir sanctus quendam fluuium. Is autẽ qui eos transuexerat, importunè denarium ab illo pro naulo exigebat. Respõdit ei vir sanctus, Seruus Dei sum, & discipulus Iesu Christi. Act. 3. Argentum & aurum nõ est mihi; mercedem regni cælorum tibi promitto. Quod miser ille vilipendens, institit acriùs, & sanctum vi per cucullam trahens, Aut cucullam, inquit, hîc relinques, aut denarium persolues. Tum ille sublatis ad cælum oculis parumper intra se orauit; moxque in terram aspiciens; denarium diuino nutu illic iacentem vidit, aitq. homini, Ecce, frater, tolle quod petis, & me liberum in pace dimitte. His exemplis, fratres, animaduertere licet, qualem superna illa maiestas filiorum suorum curam & prouidentiam gerat; quippe quæ non ad maiora solùm, sed ad minima etiam eorũ negotia curanda sese demittere non dedignetur. Quæ mihi non tã prouidẽtia, quàm Seneca. materna quædam suauitas & indulgentia esse videtur. Seneca, acerrimus alioqui inter Stoicos prouidentiæ defensor, nequaquam tamen eam ad minutissima quæque prouidenda descendere arbitratur; itaq. ait: Nunquid à Deo sperandum est, vt bonorum virorum sarcinas seruet? At diuersum planè his exemplis animaduertimus, cùm Dominus serui sui res minimas, hoc est, amissos libellos, quos sinu gestabat, duplici miraculo, & à piscatore inuentos, & ab aquarum humore intactos illi restituendos curauerit; & naulum etiam, vt exactori flagitanti satisfaceret, cælitus prouiderit. Ceterùm quo vir sanctus charitatis ardore æstuauerit, quo spiritus gaudio exultauerit, cum his argumentis talem erga se omnipotentis Dei curam & prouidẽtiam contemplatus est, non est facultatis nostræ hoc verbis consequi. Nec minus tamen sancti Patris spes, quàm charitas his miracu-

lis

lis aucta est. Quid enim à Deo non speraret, qui tantam hanc eius erga se benignitatem & indulgentiam experiebatur? Quo enim studio curaret maiora, qui in his etiam minimis sic fideli seruo suo prospiciebat?

Quid igitur ex his quæ hactenus dicta sunt, colligere licet, fratres? Multa sanè, si in his Domini operibus philosophari rectè sciamus. Constat planè salutis nostræ fundamentũ & initiũ in diuinæ bonitatis cognitione positum esse. Eius enim consideratio ad ipsius amorem (in quo Christianæ vitæ summa constituta est) nos vehementer accendit. Hanc autem bonitatem, dum in hac vita sumus, & per fidem, non per speciem ambulamus, per maxima illa beneficia quæ in bonos confert, præcipuè cognoscimus. Quãta enim illa bonitas est, quæ bonos viros tanto amore prosequitur, quæ tam solicitam eorum non in magnis solùm, sed in minimis etiam curã gerit, quæ sic dæmones, sic omnis generis morbos, sic insuperabilem mortem, sic postremò elementa omnia, & naturæ leges, quæ solius Dei imperio parent, eorũ imperio & voluntati subiecit! Si enim amoris magnitudo magnificis operibus & beneficiis agnoscitur; quo pios Dominus amore complectitur, quando quæ sibi vni reseruauit, in illos confert: vt hac ratione apertè doceat, amicis suis bona quoque sua esse communia! Ad Regum filios pertinet, vt in paterna domo famuli omnes filiorum imperio perinde atque parentis obtemperent. Hunc autem honoris principatũ Dominus amicis suis confert, vt in amplissima huius mundi domo, quam Deus inhabitat, cuius famuli omnes creaturæ sunt, sic eæ omnes amicorum Dei præceptis, atque ipsius conditoris imperio pareant. Quid igitur hoc esse dicam, nisi homines ipsos, hoc est, exiguos vermiculos ad supremæ diuinitatis consortiũ euehere? Quia enim illi se totos conditoris sui obsequio tradiderunt, ipse vicissim se illis totum tradidit: quia illi se fideles erga illum seruos præstiterunt, ipse fidelem se illis Dominum exhibet: quia illi filiorum affectu Deum vt parentem dilexerunt, ipse illos vt charissimos filios paterno prosequitur affectu: quia ipsi sanctissimam eius voluntatem plenissimè impleuerunt, ipse contrà erga eos implet, quod per Prophetam pollicitus est, cùm ait: Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Denique quia ipsi nihil eius amori prætulerunt, nõ opes, non honores, non voluptates, nõ patrem, aut matrem, aut filios, non postremò vitam ipsam; ita is nullam inferioris huius mundi creaturam ab eorum obsequio exemptam esse voluit. Quis igitur tam ferreus esset, tamq. sui ipsius inimicus, vt hanc tãtam Dei erga se amicitiam non tota animi contentione atque ardore expetat? Quis hanc tantam summi

[Margin notes: 1. Cor. 9. — Simile. — Psal. 144.]

Dei bonitatem & fidem erga suos non tota mente, totisque viribus diligat? Quis in tantæ huius pulchritudinis amorem, siquidem id fieri posset, non se totum cõuertere studeat? O mortalium auaritia, quæ tantùm perituris & caducis rebus inhias! O ambitio, quæ tanto ardore futiles honores, & variantis fortunæ ludibria conquiris; cùm tamen has tantas diuinæ bonitatis & magnificentiæ opes fastidias! Quid hoc aliud est, quàm iumentorum more inanes paleas & fœnum auro & margaritis anteferre? Sed dicetis forsitan: Hæc tam magnifica priuilegia, quæ hactenus percensuisti, non omnium, sed paucorum, hoc est, sanctissimorum virorum sunt. Sit ita sanè: sed ea tamen, quanta sit illa bonitas, quãta erga pios charitas, quæ totum nostrum amorem suo sibi iure vẽdicat, apertissimè declarãt. Non excitabis mortuos, sed tamen ille te in peccatis mortuum, sempiternæ morti addictum, si ad illum conuersus fueris, suscitabit: non sanabis ægrotantiũ corpora, sed is tamen lethalia animæ tuæ vulnera sanabit: non fugabis à corporibus obsessis dæmones, sed (quod est multo salutarius) ab anima tua eos pellet. Quamuis igitur ad aliorum salutem miracula patrare tibi minimè concedatur: hæc tamen paterna Dei cura & prouidentia, quæ ad tuam ipsius salutẽ maximè pertinet, tibi parata & promissa est. Nec ad hoc in longinquas oras proficisci, aut maria transmittere, aut ingentes opes insumere necesse est. Hoc enim tantum opus in tua modò volũtate situm est; si vitiis repulsam dare velis, si diuinis legibus obedire constituas, si non peccata modò, sed omnes etiam peccãdi causas fugias, si assiduis precibus misericordiam Domini depreceris, si ad sacramentorũ, hoc est, cælestium medicamentorum opem & medelam confugias, si panem tuum esurienti tribuas, si prauas dæmonis suggestiones in ipso primo aditu atque congressu celeriter abs te abigas. His enim rebus in gratiam & amicitiam Domini recipieris, & in ea stabilieris; ac sic tandem ad sempiternæ hæreditatis gloriam, quæ fidelibus Dei seruis in cælo parata est, feliciter peruenies.

IN FESTO B. LAVRENTII, CONCIO PRIMA; IN QVA POST EVANgelicæ lectionis explanationem, laborum tolerantiam atque patientiam, ad virtutem & sempiternæ gloriæ coronam obtinendam esse necessariam, multis rationibus, & præcipuè beatissimi Laurentij Martyris exemplo comprobatur.

THEMA. *Qui amat animam suam, perdet eam; & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Ioan. 12.

ODIERNA sancti Euangelij lectio, fratres charissimi, Dominicæ passionis fructum, simul & exemplum quod imitari debeamus, breuiter exponit. Huic autem doctrinæ tradendæ Gentiles quidam, qui ascenderunt vt Dominum in Ierusalem adorarent, occasionem Domino præbuerunt. Hi namque audita mirabilium operum eius fama, eiusque videndi desiderio incensi, Philippum adiêre, hoc illi desiderium suum declarantes. Philippus autem hoc ipsum Andreæ significauit, & vterque Domino. At Dominus, qui altissima semper mysteria animo versabat, hac occasione, hoc est, pio Gentilium desiderio commotus, de Gentium conuersione, quæ sacratissimæ passionis suæ merito & sacrificio iamiam perficienda erat, differere cœpit his verbis:

Amen dico vobis, nisi granū frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructū adfert. Appositissima comparatione seipsum frumenti grano in terram iacto similem facit. Vt enim huiusmodi granum, nisi moriatur, ipsum quidem integrum manet, nullum tamen alium fructum profert; at si gremio & humore terræ confotum intereat, & radices altiùs iaciat, calamis & culmo erigitur, & vberem ex se messem profert: ita si granum illud, quod ex cælesti horreo in terram decidit, integrum, hoc est, à morte & crucis supplicio liberum permansisset; ipsum solum inter homines æterna salute potiretur; at si per passionis & mortis suæ sacrificiū scelera nostra expiauerit (quæ aditum nobis in cælestes illas sedes intercludebant) innumerabiles secum homines felicitatis & gloriæ

suæ consortes, passionis suæ merito effecerit. Non enim pecudum strage (quæ ex natura sua nullius apud Deum meriti est) sed pretiosi corporis & sanguinis sui oblatione litauit; in qua (præter infinitam offerentis personæ dignitatem) perfectissima obedientia, altissima humilitas, flagrãtissima erga Deum & homines charitas, insuperabilis & inuicta patientia, & plenissima erga miseros misericordia mirabiliter eluxerunt. Quæ quidem virtutes gratissimæ cælesti Patri fuerunt; qui solo virtutum & sanctitatis suauissimo odore mirificè pascitur & oblectatur. Huius igitur tanti sacrificij merito, hominibus (quibus primi parentis vitio infensus fuerat) placatus, propitius iam & amicus effectus, amici in illos officia exercere cœpit, dum omnes in eos gratiarum & donorum suorum opes atque thesauros copiosissimè effudit. Vnde factum est, vt barbaræ immanesque nationes feris moribus, & diis commenticiis repudiatis, se Christi seruatoris sui imperio adiungerent, & pietatis ac veræ religionis cultu, meritisque virtutum sempiternam sibi salutem compararent: & illius gloriæ participes efficerentur, cuius meritis & sanguine à diaboli seruitute, & peccati iugo redemptæ fuerant. Hic est igitur copiosus ille electorum omnium fructus, qui ex cælestis huius grani morte consecutus est; qui omnes hoc tãtum salutis suæ beneficium vni illi acceptum referẽtes, in Apocalypsi
Apoc. 5. Ioannis magna voce clamant: Redemisti nos Domine in sanguine tuo ex omni lingua, & populo, & natione; & fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram.

Subdit autem illico Dominus: *Qui amat animam suam, perdet eam; & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Quorsum hæc? Opportunè admodum, ad multorum videlicet errorem eliminandum; qui existimant, ita salutem suam à Christi Domini passionis merito constitutam fuisse, vt sine vllo suo labore & pietatis cultu se illam adepturos arbitrentur. Hos ergo admonet, illis quoq. exemplo suo laborandum, & quatenus cuique licuerit, carnem suam cum vitiis & concupiscentiis esse
Galat. 5. crucifigendam, & salutari odio prosequendam. Hoc enim mentibus vestris altissimè infixum esse vellem, fratres, tria potissimùm in Christi Domini passione esse diligẽter cõsideranda, & quid vnumquodq. eorum à nobis exigat, ponderandum; nempe sacrificium, beneficium, & exemplum. Et quidem sacrificio, Dei Filius patrem placauit; beneficio autem homines ad sui amorem pellexit; exemplo autem suo ad virtutum suarum imitationem cõpulit. Sacrificio igitur spes nostra roboratur; beneficio charitas accenditur; exẽplo autem patientiæ eius ad imitationem inuitamur. Ad hoc verò postremũ nos hortatur, cùm subdit, *Qui mihi ministrat, me sequatur.* Sequimur autem Dominum

num non gressibus corporis, sed passibus mentis, hoc est, imitatione laborum atque virtutum; vt videlicet quemadmodũ ipse amplexatus est crucem, vt obedientiam Patris impleret, ita nos 2.Cor.4.
crucis mortificationem in corpore nostro circũferamus, vt diuinæ legis præcepta fideliter exequamur. Huius igitur doctrinæ summa est, vt quoniã Christianæ vitę finis in charitate positus est, nihil autem, post lethale peccatũ, charitati magis quàm immodicus sui amor obsistit: aduersus hunc amorem sic arma capiamus, vt pro hoc amore sanctũ nostri odium mentibus nostris insigamus. Hoc enim dominante, perfectus Dei amor locum in nobis habere non potest. Quod quidem euidens fiet, si vtriusq. amoris collatione facta, quantum inter vtrumque intersit, inspiciamus. Primùm enim Dei amor omnes vitæ actiones in Deum, tanquam in vltimum vitæ finem, refert: amor autem sui quæ agit omnia, ad seipsum dirigit, seque vltimum vitæ suæ finem statuit. Ille solam Dei gloriam, cum sua etiam ignominia, captat; hic nullam diuini honoris, sed sui tantùm curam gerit. Ille priùs vitam, & omnia vitæ commoda quàm charitatem amittere paratus est; hic cuiusuis vtilitatis gratia diuinas leges violare non veretur. Ille castigat corpus suum, & in seruitutem 1.Cor.5.
spiritus redigit; hic totus in oblectãda carne molliterq. tractanda semper intentus est. Ille soli Deo; iste sõli carni & seculo placere & obsequi cupit. Ille diuinis eloquiis, sacrisq. lectionibus, & precibus pascitur; huic omnia diuina eloquia, omnisq. spiritualium rerum commentatio tædio & fastidio est. Ille suauiter & iucundè cum Deo, tãquam cum amico dilectissimo, loquitur & conuersatur; hic ab omni hac suauitate & consuetudine alienus est. Ille grauibus & seriis rebus; hic iocis & lusibus semper intentus est. Ille cælestia atq. diuina; hic terrena solùm cogitat. Ille silentio; iste loquacitate gaudet. Ille publicum fugit, & solitudinẽ amat, vt solus soli Deo vocare possit; iste frequentiã diligit, vt inter homines humana solùm atq. terrena tractet. Hinc in sanctissimis quibusque viris tantus ardor ab hominibus secedendi, & deserta loca penetrandi exstitit, vt diu noctuq. diuinæ pulchritudinis contemplatione sine vllo impedimẽto vacarent. Cuius rei memorabile, inter alia, exstat beati Arsenij exẽplum; à quo cùm Theophilus Alexãdrinæ vrbis Episcopus, eiusq. socij sermonem aliquem spiritualis doctrinæ postulassent, ille facturum se respõdit, si sibi, quod ab eis peteret, cõcederetur. Illis annuẽtibus ait, Hoc à vobis flagito, vt vbicunq. Arsenium esse audieritis, eò nunquam accedatis. Cumq. iterũ idem Theophilus facultatem illius adeundi per nuntium petiisset, ille respondit; Quod postulas concedam, sed hoc tamen loco cedam. Cur autẽ vir sanctus se ab hominibus adiri adeò ægrè pateretur, breui

responſo declarauit. A quodam enim Abbate interrogatus cur id faceret; ſe cum Deo & hominibus ſimul omnino eſſe non poſſe reſpondit; vſque adeò vel modica alicuius interpellatione ſe à diuinæ contemplationis dulcedine auocari indignè ferebat. liquet igitur ex hac tam longa collatione, quantum inter Dei ſuiq. ipſius amorem interſit. Atque vt paucis rem omnem abſoluam, Dei amor virtutes omnes; ſui autem immodicus amor omnia vitia parit. Veriſſimè enim à D. Auguſtino dictum
August. eſt: Radix bonorum omnium charitas: radix verò malorum
1. Tim. 6. omnium, cupiditas. Vnde conſequens eſt, vt nulla ratione vterque amor in eadem ſimul mente cohabitare poſſit: ideoque alter pellendus eſt, vt alteri locus ſit. Expelli autem amor noſtri non poteſt, niſi ſpiritualem crucem & mortem mẽtibus noſtris affigamus; tunc enim animus noſter verè Deo viuit; cuius vita in charitate eſt, cùm ſibi fuerit mortuus. Quiſquis enim Deum diligit, viuit; qui non diligit, mortuus eſt. Quocirca rectiſſimè
Ioan. 12. cæleſtis magiſter ait: *Qui amat animam ſuam, perdet eam*: hoc eſt, qui immoderato amore corporis vitam diligit, ſeque totum illius obſequio & voluptati tradidit, is planè non vitã animæ ſolùm, ſed corporis ſimul cum anima vitam ſempiternæ morti addicit. *Qui verò odit animam ſuam*; hoc eſt, qui ſalutari ſanctoque odio carnem ſuam proſequitur, qui eius ſemper cupiditatibus obſiſtit: qui turbidos illius motus & impetus frangit, qui eam ieiuniis & inedia ſubigit & macerat, ne aduerſus ſpiritum inſoleſcat, & ſeſſorem excutiat; hic planè carnem ſimul
Bernard. cum ſpiritu ad ſempiternã vitã ſeruat. Hinc D. Bernardus quibuſdam ſeculi hominibus, qui monachorum eius abſtinentiam & aſperrimum vitæ cultum accuſabant, quòd videlicet ſeipſos odio habere viderẽtur (quippe qui hoſtili odio corpora ſua proſequi viderentur) prudentiſſimè reſpondit, Vos, inquiens, eſtis qui corpora veſtra odio habetis; quandoquidem propter temporariam & exiguam voluptatis illecebram, ad acerbiſſimam eam mortem nullo vnquam tempore finiẽdam damnatis. Sic igitur perditi homines cùm ſeipſos nimium diligunt, oderunt; contrà verò pij, cùm ſeipſos ſalutari odio proſequuntur, veriſſimè diligunt. An verò ſeipſum D. Hieronymus odio habebat, cùm ſe,
Hieron. vt ipſe ait, gehennæ metu, aſperrimo vitæ cultu quaſi ad carcerem damnauerat? Immo verò tunc ſe maximè diligebat, cùm temporaria pœna æternam euadere curabat. Hoc item modo ſe
Apoc. 12. ipſos (vt Ioãnes in Apocalypſi ait) ſancti Martyres odio habuerunt; qui non dilexerunt animas ſuas vſque ad mortem, hoc eſt, qui corporis vitam propter fidei confeſſionem perdiderunt; ideoque ſempiternam vitam pro temporaria percipere meruerunt. Quod pleniſſimè beatiſſimus Laurentius præſtitit, qui
non

non vno mortis genere, sed multis hanc vitam mercatus est.

Quia verò sic se odisse, propter vehementem amoris proprij vim, difficile admodum est, maximũ illico Dominus huius odij præmium proponit; vt quos operis difficultas terret, mercedis magnitudo ad laborem inuitet. Vbi enim dixisset, *Qui mihi ministrat, me sequatur*; subdit protinus; *Et vbi sum ego, illic & minister meus erit.* Magna sanè felicitas, & qua nulla maior esse potest vt (quemadmodũ D. August. ait) ibi sit adoptatus, vbi est vnicus. Auguſt. Additq. deinde, *Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eũ Pater meus.* Cur hoc honorandi hominis officium præcipuè exhibuit Patri, cùm ipse quoq. hoc etiam prestare queat? Certè quia nihil aliud vnigenitus Patris Filius in vita, quàm Patris honorẽ & gloriam quæsiuit; sicut ipse ait, Pater manifestaui nomen tuum, hoc est, Ioan.17. nominis tui gloriam hominibus. Et iterũ: Ego te clarificaui super terram. Ibidem. In huius ergo fidelissimi obsequij premium, hoc suscipit Pater, vt qui filio suo fuerint obsequentes, illique (vt ipse ait) fideliter ministrauerint, sempiternis atq. diuinis honoribus ab ipso afficiantur. A quo honore perfecta laus, plenissima felicitas & summa gloria est. Hactenus de Euãgelica lectione: nũc sententiã verbis thematis comprehensam tractare incipiamus.

TRACTATIO THEMATIS.

I.

Inter varios multorum hominum errores, quibus miserè implicati sunt; non postremus is est, quem in hodierna sancti Euangelij lectione cælestis magister eliminare præcipuè voluit. Sunt enim multi, qui passionis eius merito fidentes, sine vllo suo labore aut contentione, cælestis regni præmium sibi pollicentur. Tales igitur ab hoc errore vindicare Dominus volens, *Qui amat*, inquit, *animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Et iterum: *Qui mihi ministrat, me sequatur, & vbi sum ego, illic & minister meus erit.* Cùm ergo fideles omnes auidissimè cum Christo regnare cupiant, cum Christo tamen pati, & calicis eius participes fieri recusant. Regnum quidem cælorum desiderant; iter tamen, quo ad hoc regnum peruenitur, omni ratione fugiunt. Volunt sine certamine vincere, & sine victoria coronari. Sanctorum gloriam appetunt, sed sanctorum vitam imitari detrectant. Portum quidem felicitatis auidissimè concupiscunt, nauigationis tamẽ laborem, quæ ad illum perducit, vehementer exhorrent. Nolunt in lacrymis seminare, & volunt tamẽ cum exultatione metere. Psal.125. Diuinam quidem gloriam & felicitatem desiderant, sed diuinos mores induere nolunt. In vtroque igitur seculo felices, in vtroq.

beati esse cupiunt; quod tamen fieri nulla ratione potest. Impossibile quippe est, vt homo ex deliciis transeat ad delicias; vt hîc ventrem expleat, illic mentem; & in vtroque seculo primus, in vtroque felix habeatur.

Aduersus hunc autem communem multorum errorem & præsens sancti Euangelij lectio, & omnia sanctarum scripturarum volumina apertè militant. Quia verò homo rationis est particeps, & rationibus magis quàm testimoniorum auctoritate gaudet, rationes hodie afferam, quibus hunc errorem apertissimè refellam.

Principiò igitur constat, cælestem gloriam, quæ in aperta diuinę pulchritudinis visione consistit, supernaturale Dei donum esse. Nulli enim creaturæ, non dico humanæ, sed ne Angelicæ quidem, hoc naturæ lege, ne per diuinam quidem potentiam, conuenire potest. Cùm igitur finis ad quem tendimus, talis sit, ea quoque quæ nos ad illum ducunt, eiusdem ordinis & dignitatis esse debent. Vnde consequens est, vt vita, quæ nos ad hunc finem ducit, talis esse debeat, vt non humana, sed diuina; non communi aliorum hominũ more, sed singulari quadam & supernaturali virtute instituta esse videatur. Quam rem non obscurè illa Ioannis verba indicant, qui de huiusmodi hominibus loquens, ait: Qui non ex sanguinibus, neq. ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt; hoc est, qui repudiato prioris natiuitatis ingenio, & affectibus carnis conculcatis atque compressis, non vt ceteri filij hominum, sed vt filij Dei vitam longè diuersam agunt. His etiam adde, quòd quemadmodum finis ad quem tendimus, supra hominis naturã positus est; ita gratia quę nos ad illum dirigit, supernaturalis quędam forma mentibus nostris indita & impressa est. Cumque iuxta Philosophorum traditionem, actiones omnes formæ naturã & conditionẽ sequantur; efficitur, vt quoniã forma gratiæ, quę nos diuinos esse, diuinæq. naturæ (vt Petrus Apostolus ait) participes efficit, diuina quoque in nobis & spiritualia opera moliatur. Nemo autem hæc opera moliri, & hanc spiritualem atque diuinam vitam degere sine labore, studio, & contentione poterit. Cùm enim tantum inter carnalem & spiritualem vitam discrimen sit; fieri nullo modo potest, vt homo spiritualem vitam, nisi carnali extincta & eliminata, degat. Vt enim nemo in stabulo regium palatium extruere potest, nisi stabulo prius diruto; ita qui pectus suum immanium ferarum, hoc est, variarum cupiditatum stabulum fecerat, nequaquam illud in Dei templum erigere poterit, nisi stabulo prius deiecto, ferisque omnibus ab eo exturbatis; quod sine labore & cõtentione fieri nullo modo poterit. Expugnandus enim est immodicus amor sui, qui imis visceribus

Ioan. 1.

2. Pet. 1.

Simile.

sceribus est infixus. Expugnandi quoque ceteri affectus, qui ab hoc eodem amoris fonte procedunt. Affligendum & extenuandum corpus, ne aduersus spiritum ferociat, atq. à sede sua deijciat. Sensuum oblectamenta repudianda; linguæ frenum inijciendum; oculorum lasciuia comprimenda; cordi custodia adhibenda; peccatorum occasiones vitandæ; prauorum hominum consortia fugienda; oratio quoque frequentanda est, qua diuinę gratiæ opē aduersus naturæ lapsæ incentiua assiduè postulemus. Iam verò si anteactæ vitæ vitia diuturna consuetudine armata sunt, acrior nobis contentio & pugna capessenda est, & contra duplicem hostem dimicandum. Videtis ergo, fratres, neminem hanc cælestem & supernaturalem vitam sine labore & certamine tueri posse; cùm tota vis naturæ lapsæ, atq. inueteratæ consuetudinis superanda, & peccati regnum exscindendum sit? Vt enim supra naturam assurgamus, natura prius subijcienda & calcanda est; cuius vires potentissimæ sunt. Hæc igitur prima laboris & certaminis nostri causa est, si supernaturalem & cælestem beatitudinem volumus adipisci. Hoc enim modo illam Apostoli secuti sunt, quibus à Domino dictum est: In patientia vestra possidebitis animas vestras; hoc est, sempiternam animarum vestrarum salutē, passionum & laborum meritis obtinere debetis. Ad hoc ipsum autē nos Apostolus inuitat, cùm ait; Ne segnes efficiamur, sed imitatores eorum qui fide & patientia hæreditabunt promissiones. Vtrumq. Apostolus necessariū esse dixit, fidem videlicet, & patientiam. Fides enim initiū, patientia verò virtutum omnium adiumentum & complementum est.

Lucæ 12.
Heb. 6.

II.

Altera verò laboris & patientię causa, variæ hostium nostrorum insidiæ atque certamina sunt. Vt enim cùm Dei templum, & sanctæ ciuitatis mœnia post Babyloniæ captiuitatem ædificabātur, pars hominū operi instabat, pars verò armata hostium impetus, opus ipsum impedire volentium, sustinebat; ita, quoniam nos quoque cùm spirituale Dei templum (quod non lapidum serie, sed virtutum structura fundatur) ædificare volumus, ab hostibus circumsidemur, duplici cura & labore indigemus: nempe vt virtutes, quibus illud extruitur, assequamur, & hostium vim, qui nos ab hoc opere reuocare volūt, repulsemus. Est enim truculentissimus hostis dæmon, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret; aduersus quem nos arma capere ac decertare monet Ecclesia, cùm ait; Estote fortes in bello, & pugnate cum antiquo serpente, & accipietis regnum æternum. Est & caro nostra familiaris & domesticus hostis, quem & nutrire, & nobiscum circumferre necesse est; qui tamen commoditatibus suis intentus, perniciem germano spiritui perpetuo machi-

1. Esd. 6.
1. Pet. 5.

machinatur; à quo tamen eximio amore diligitur, ideoque infensior & periculosior hostis habetur. Hæc est enim velut altera
Iudic. 10 Dalila, quæ virum suum deliciis emollitū in potestatem tradidit hostium suorū; ea verò sub vnico carnis nomine non vnum,
Psal. 55. sed plures secum hostes affert: hinc Propheta, Miserere, inquit, mei Domine, quoniam conculcauit me homo, tota die impugnans tribulauit me. Conculcauerunt me inimici mei tota die, quoniam multi bellantes aduersum me. Quinam isti? Omnes animi nostri affectus, omnes carnis nostræ sensus; qui, quoniam carnales sunt, spiritualia fastidiunt, & ad carnalia (quemadmodum caro ipsa, à qua proficiscuntur) semper aspirāt. Caro enim
Rom. 8. legi Dei subiecta non est; nec enim potest: hoc est, ex natura sua (nisi aliunde regatur) non habet, vnde alia, quàm quæ sibi sunt cognata & similia, videlicet carnalia, concupiscat. Qua quidem concupiscentia vehementer germanum spiritum ad intemperantiæ suæ consensum trahit.

Est tertius quoque hostis, mundus, hoc est, perditorum hominum societas; inter quos, nisi in deserta loca secesseris, vitam agere necesse est. Inter tot autem malos bonum esse, inter tot scorpiones vitam agere, nec lędi; super prunas ardentes ingredi, nec comburi; inter tot laqueos incedere, nec irretiri; inter tot postremo prauorum hominum exempla & iniurias vitam agere, nec innocentiam amittere; diuinæ virtutis & gratiæ opus &
Mat. 24. beneficium est. Non enim frustra saluator ait: Quia abundabit iniquitas, refrigescet multorum charitas. Nec sine causa regius Propheta ad Dominum clamabat, Saluum me fac Deus,
Psal. 11. quoniam defecit sanctus; quoniam diminutæ sunt veritates à filiis hominum: nisi quòd intelligeret, quantum iustitiæ atque innocentiæ periculum perditorum hominum contubernio & quotidiano conuictu immineret.

Cùm igitur tot hostibus vndiq. circumsedeamur, totq. modis impetamur; an non necesse est aduersus illos spiritualia arma capere, & pro vallo murisque excubare, & in acie semper armis illis instructum esse, quæ nobis strenuus ille huius militiæ dux capere suadet? hoc est, firmam in Deo spem, insuperabilem fidem, loricam iustitiæ, orationis præsidium; quibus à dextris &
Ephes. 6. sinistris, hoc est, in secūdis & aduersis rebus muniti incedamus; ne aut illis efferamur, aut istis animo concidamus? Quis autem aduersus tot hostes dimicare sine labore & contētione poterit? Nec enim stertendo aut dormiendo, vitamque omnem in ludo & otio insumēdo, sed vigilem sensibus & cogitationibus nostris custodiam adhibendo, turbidosque luxuriantis animi nostri motus comprimendo hæc victoria paratur. His enim virtutibus Sancti omnes instructi, his muniti præsidiis, pericula à se

omnia

omnia propulſarunt, de atrociſſimis his hoſtibus triumpharunt, his armis innocentiam tutati ſunt. In cuius rei argumentum Ioannes in Apocal. ſe illos ante Dei thronum vidiſſe ait, candidis veſtibus amictos, palmaſq. in manibus geſtantes. Candore autem veſtium, eorum innocentiam; palmarum autē geſtatione (quod partæ iam victoriæ inſigne eſt) glorioſos eorū triumphos & victorias deſignauit. Igitur nunc quidem certandi atq. laborandi; tunc regnandi, triumphandi, & partæ iam victoriæ ſpolia colligendi tempus erit. Tunc enim oraculum illud, quod vox è cælo demiſſa ad eundem Ioannem detulit, fideliter implebitur: Audiui, inquit, vocem de cælo dicentem mihi, Scribe: hoc eſt, oraculum quod tibi nunc denuntio, digniſſimum eſt quod non voce tenus, ſed congruentibus etiam litteris ad poſteritatis memoriam, & piorum hominum in curriculo pietatis laborantium ſolatium conſignetur. Arripe igitur calamum Ioannes, & ſcribe. Quid igitur ſcribam? Beati, inquit, mortui qui in Domino moriūtur. Amodò enim iam dicit Spiritus, vt requieſcāt à laboribus ſuis; opera enim illorum ſequuntur illos. Hæc igitur vox, fratres, ad laborantes è cælo demiſſa eſt; hos Dominus appellat, his requiem poſt laborem promittit. Qui igitur vitam omnem ſine vllo pietatis aut laboris fructu conſumunt, qui ſupra Chriſti dorſum ſalutis ſuæ ſpem fabricantes, vitam omnem in luxu, in ſomno, in ſocordia, in voluptatibus carnis, & in omni vitiorum intemperantia conſumūt, ad hanc requiem minimè vocantur. Hæc igitur ſecūda piorum laborum cauſa eſt, fratres, quæ ex hoſtium noſtrorum impugnatione colligitur.

Apoc. 5.
Apoc. 14.
Ibidem.

Eſt & tertia, quæ ex Dominicæ paſſionis exemplo ſumitur, quam in ſacra huius diei lectione cæleſtis magiſter aſſignauit; qui vbi mortis ſuæ, & ſalutaris fructus qui ex ea ſecuturus erat, mentionem feciſſet, protinus ad eiuſdem mortis imitationem ſpe cęleſtis mercedis inuitat, cùm ſubdit: *Qui amat animam ſuam, perdet eam; & qui odit animam ſuam in hoc mundo* (quod ego in paſſione mea vitam morti exponendo feci) *in vitam æternā cuſtodit eam.* Ergo Dominicæ paſſionis ſacrificiū non deſides & inertes manet, ſed eos qui & grata voluntate beneficium accipiunt, & quatenus licet, redemptoris ſui paſſionibūs configurari, hoc eſt, ſimiles fieri nituntur. Vnde myſticus ille agnus, cuius immolatione Iſraëliticus populus ab Aegyptiaca ſeruitute erat liberandus (qui veri Agni Chriſti in cruce pro nobis immolati imaginem præferebat) cum lactucis agreſtibus mādu cari præcipiebatur: vt intelligeremus, paſſionis Dominicæ fructum non ad homines voluptuoſos & Epicureos, ſed ad eos qui eiuſdem paſſionis amaritudinem, compaſſionis affectu, & aſperioris

Num. 5.

rioris vitæ amaritudine sectari conantur.

III.

Simile. Quisquis igitur virtutis amore captus est, fortitudinis & constantiæ virtutē sibi tanquam sponsam indissolubili vinculo copulare debet, seque totum illius studio atque amori addicere. Aiunt Venetiarum Ducem quotannis cum mari sponsalia solenniter celebrare, atque in eius fœderis signum anulum illi porrigere. Quo symbolo innuere vult, præcipuum studiū suum in classibus instruendis versari debere; quòd maximum eius ditionis munimentum in hoc præsidij genere constitutum sit. Ad hunc ergo modum virtutis cultor laborum patientiam in sponsam sibi dilectissimam assumere debet, seq. totum illius studio adiungere. Hac enim vna re facilè virtutum omnium compos effici poterit. Nihil enim homines ab hoc studio deterret, nisi difficultas & labor, qui virtutibus implicitus est. Qui autem sic Dei amore fuerit incensus, vt quò illum pleniùs demereatur, non modò laborem non recuset, sed etiam auidè concupiscat; nihil habebit quod ipsum à virtutis studio remoretur; cùm virtus natura sua vt nobilissima, ita iucundissima atque gratissima sit. Contrà verò qui sic corporis deliciis atque voluptatibus deditus est, vt laborem omnem fugiat atque detrectet; hunc necesse est virtutum omnium expertem, atque adeò hostem esse; & ne vllum laborem excipiat, omnem à se virtutem excutiet. Quid igitur hoc homine infelicius, qui adeò se impotentem ad omnem honestatis elegantiam fecit? Quid verò illo felicius, qui solius patientiæ beneficio viam sibi facilem ad omnia virtutum officia muniuit? Quibus igitur laudibus hæc patientiæ virtus prædicanda est; quæ tantam homini dignitatem & gloriam præbet?

At inquies; Difficile admodum est, vt homo, qui in sui ipsius amorem adeò propensus est, adeoque suauitatis amicus, laborem, quem natura ipsa refugit, auidè concupiscat. Non abnuo difficile hoc esse, sed amplissimus tamen vtilitatis fructus nos ad hanc molestiam deuorandam impellere debet. Vtrumque autem Salomon sub strenuæ mulieris imagine nos docuit, cùm Prou. 31. ait: Mulierem fortem quis inueniet? procul & de vltimis finibus pretium eius. En virtutis huius difficultas simul & raritas. Ceterùm eius deinceps mirabiles fructus toto hoc capite Ibidem. percenset. Sequitur enim: Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit. Reddet ei bonum & non malum omnibus diebus vitę suæ. Ceteræ deinde virtutum & officiorum laudes, quas idē Salomon enumerat, ab hoc vno fortitudinis fonte manare docet. Quo vno argumento, quàm latè fortitudinis huius fructus & laudes pateant, intelligere licet. Si igitur fortitudo hæc omnia

omnia bona parit, & à malis omnibus immunem hominem conseruat; quanto illam studio atque amore complecti par est? Quid verò sempiterna illa merces, quæ virtutum laboribus in cælo reposita est? An non hæc etiam animos nostros ad omnem virtutis laborem per se sola excitare poterit? Si nemo athleta sine labore coronatur; quomodo illam sempiternæ gloriæ coronã sine vllo labore adepturos speramus? Considerate quæso diligenter, fratres, sic ab auctore Deo res omnes institutas, vt nihil magnum sine labore mortalibus cõtingere voluerit; quod multarum rerum exemplis intelligere licet. Nemò ferè patrimonium suum augere & cumulare sine magnis laboribus terra mariq. exantlatis potest. Nemo ad virtutis & perfectionis culmen sine diligenti studio & labore peruenit. Nemo sapientiam, variarumq. rerum scientiam, nisi magno studio, magnisque vigiliis vnquam adeptus est. Quam rem disertissimus Demosthenes declarauit; qui interrogatus, qua ratione singularem illã dicendi facultatem adeptus esset, Plus, inquit, olei quàm vini consumendo. Quid verò duces & imperatores? quis horum victoriam sine sudore & sanguine obtinuit? Quid hi qui nominis gloriam immortalitati consecrarunt? An non hi per tela, per ignes id quod quærebant assecuti sunt? Quid dulces nati, quàm acerbis parentis doloribus in lucem eduntur! quàm multis laboribus educantur! Postremò quid ipsa pretiosa metalla, argentum & aurum, referam? An non ea naturæ cõditor in imis terræ visceribus latere voluit, vt nisi summo labore & periculo erui inde non possent? Si ergo nihil pretiosum aut magnum sine maximis laboribus homini contingere mundi opifex & moderator voluit; quis adeò demens erit, qui summum illud & infinitum bonum (cui cetera omnia seruiunt) sine vllo virtutis studio atq. labore parari posse credat? Quale enim illud bonum est, in quo bonis omnibus quæ humana mens cogitatione comprehendere potest, beati omnes perfruentur! Quale illud bonum est, à quo omnis amaritudo, omnis languor, omnis timor, omnis cura & solicitudo, ac omne denique malum longissimè abest? Quale erit inter sanctorũ Angelorum & Archangelorum choros sedem habere, ad opulentissimam illam Dei mensam cum Apostolis accumbere, immensæ illius pulchritudinis contemplatione pasci, incircumscriptũ lumen videre; nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari? Quale postremò erit, diuinæ felicitatis & gloriæ participem fieri, & in ipsum Domini sui gaudium, fidelibus seruis promissum, nunquã inde amplius exiturũ, intrare? An non igitur dignũ erit pro hoc tanto bono adipiscẽdo vel omniũ etiã Martyrũ tormẽta tolerare, nedum exiguũ virtutis laborem perferre? Si enim tã multa seculi

Simile.

Demosthenes.

homines

homines propter exigua illa & infima bona, quæ paulo antè commemorauimus, patiuntur: quis quæso stupor, quæ cæcitas, quæ insania est, pro cælesti illa corona (cui omnia quæ cæli ambitu continentur comparata, exigui pulueris instar sunt) minimum virtutis & iustitiæ laborem perferre nolle? vnde, quæso, hæc tam dēsa humanarum mentium caligo? vnde hæc tam detestabilis & execrāda vecordia? Certè hoc vno exemplo aduertere licet, quàm sit apud multos extincta & emortua charitas, quàm infirma fides, quàm languida & emortua spes: vtpote quæ nullum in mentibus nostris summi illius boni desiderium, nullam amoris scintillā excitat. Sic enim credimus, quasi prorsus non crederemus; sic speramus, vt nulla promissi & sperati boni cura & cupiditate tangamur; quando nullum prorsus pro eo adipiscēdo, ne leuissimum quidem laborem perferre dignamur. O deplorandam hominum cæcitatem! ô incredibilem humanarum mentium stuporem!

IIII.

Quanto aliter Christi Martyres se gesserunt, qui nullos cruciatus, nulla tormentorū genera pro hoc tanto bono adipiscendo recusarunt? Vt prudentissimi illi mercatores terrena contempserunt, vt inuenirent celestia; temporaria reliquerunt, vt possiderent æterna; vitam corporis ad horam neglexerunt, vt animæ simul & corporis vitā, & sempiternam gloriam mercarentur. Mitto nunc alios; vnus nobis Laurentius satis erit, qui tam multis atque horrendis cruciatibus hoc tantū bonum mercatus est. Primùm enim cùm beatum Papam Sixtum ad carcerem trahi videret, vnde ad martyrij palmam processurus erat; tanto fuit simul patiendi desiderio incensus, vt sanctum Pontificem his vocibus compellaret: Quò progrederis sine filio Pater? quò Sacerdos sancte sine ministro properas? nunquid degenerem me probasti? Experire certè vtrùm idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem. At sanctus Pontifex bono illum animo esse iubet, fore pollicens vt nequaquam desiderata martyrij corona fraudandus esset. Interim tamen Ecclesiæ thesauros eius fidei commissos pauperibus distribui iussit, ne in sacrilegas tyrannorum manus deuenirent. Quod ille officium mira deuotione & alacritate obiuit. Noctu enim fidelium indigentium latebras exquirens, primùm quidem eorū pedes summa animi & corporis demissione & charitate abluebat, fusisque multis super eos lachrymis deuotissimè osculabatur, ac postremò larga illis manu subueniebat. Quod vbi factum est, iterum patiendi desiderio inflammatus, lætus ad Patrē rediit, Noli, inquiens, me derelinquere Pater sancte; quia iam thesauros tuos expendi quos tradidisti mihi. At ille, Non, inquit,

Simile.

inquit, ego te desero fili; neque derelinquo:sed maiora tibi debentur pro fide Christi certamina. Nos quasi senes leuioris pugnę cursũ suscepimus; te autẽ quasi iuuenem manet gloriosior de tyranno triumphus. Post triduum me sequeris Sacerdotem Leuita. Hac voce cõmoti carnifices, Laurentium apud Imperatorem deferunt, Christianum illum, & thesaurorum Ecclesiæ custodem esse proclamantes. At Tyrannus fidei nostræ odio incensus, & auaritiæ facibus inflammatus, Diis sacrificare, & thesauros prodere Laurentium iubet, ni mallet omnia tormentorum genera experiri. Quid hic sanctus adolescens? Num ad imperatoriæ maiestatis præsentiam expauit? Num tormentorum immanitate ante oculos posita, aut metu concidit, aut aliquantulum titubauit, aut demissa voce verbum aliquod fide sua indignum protulit? Minimè verò; sed incredibili cõstantia, Deo plenus, quasi ante sordidum quendam hominẽ astitisset, vocem illam emisit, quam mundus expauit, dæmones exhorruerunt, & Angeli in cælo demirati sunt: infelix, inquiẽs, Imperator qui me istis machinis terrendum putas; ista mihi non arma, sed ludus; non tormenta, sed virtutis excitamenta; non gladij, sed ludicra puerorũ territamẽta sunt; ista me tu miser formidare putas? Has epulas ego semper optaui, tantum abest vt illas formidare debeam. Cumque Tyrannus respondisset: Dic ergo vbi tui similes sunt, vt simul epulemini; ille contrà, admiranda diuini Spiritus vi cõfirmatus, non minùs generosè quàm antea, Non es, inquit, dignus eorum aspectibus præsentari. O inuicta fides! ô flagrantissima charitas! ô certa futurorum spes, quanta est potentia tua! Quo enim maiori conuicio potuit ille orbis Monarcha dehonestari, quàm cùm audiuit indignum se eorũ aspectu esse quos omnium mortalium vilissimos iudicabat? Iam mihi videtur Laurentius non in terra, sed in cęlo quodammodo esse, vnde iam Deo plenus, & in sublimi loco positus, ac de felicitate sua sęcurus, talia in illum orbis Monarcham conuicia iactare non timebat. Mundo enim excelsior factus, quid mundus aduersus eum moliri posset, non agnoscebat.

Quid Tyrannus? Hac tanta (vt ille putabat) contumelia irritatus, totusq́. furiis dæmonum inuectus, & in furorem rabiemque conuersus, scorpionibus immanissimè Martyrem cædi iussit; vt hoc tormentorum genere, quam aduersus illum conceperat, rabiem expleret. Nec sic tamẽ exsatiatus, quasi parum esset totum Martyris corpus scorpionibus lacerum & cruentatum, sanguinisque riuos ex eo vndique fluentes cernere; aliud flagellorum genus, nempe virgarum adhiberi iussit; quò verbera verberibus, & vulnera vulneribus addita, Martyris constantiam frangerent. Qui tamen quo vehementiùs cædebatur, eo fortior

atque constãtior reddebatur. Sed nec sic tamen Tyranni rabies & furor conquieuit. Tertium enim flagellorũ genus, multo dirius, hoc est, plũbata proferri iussit; quo videlicet sauciatum & lacerum scorpionibus & virgis corpus plumbata contunderent, & ossa confringerẽt. Sic factum est, vt in toto Martyris corpore nulla pars vulnere & sanguine vacaret. At crudelis Tyrannus ne hoc quidem cruore exsatiatus. Sacrifica, inquit, Diis; sin minus, nox ista in tuis expendetur suppliciis. Cumq. sanctus Martyr hoc sacrilegum facinus, & facinoris auctorem libera & constãti voce detestaretur, ignis, & craticula, & furcæ ferreæ parantur, sanctissimumq. corpus ferreis nexibus constrictum, in craticula, supposito igne, ponitur, & furcis ferreis comprimitur. Ibidemque iam tostus atque combustus ad impiissimum Tyrannum lætissimo vultu dixit; Assatum est, iam versa, & manduca; quia iam video quod diu desideraui, & clarissima voce inuictum spiritum per manus Angelorum in cælestes mansiones deportandum tradidit. Quis, quæso fratres, ad hanc Martyris vocem attonitus non miretur & obstupescat? Alij cùm vruntur, præ acerbissimi doloris magnitudine continere nequeunt, quin voces & clamores in cælum tollant; at hic nouus homo inter craticulam ignis & mortem positus adeò non clamat, vt dicteriis etiam & facetiis ludat, & astantem Imperatorem irrideat. Vnde hæc tam noua & inaudita virtus? vnde hæc adeò miranda fortitudo atque constantia? Non vtiq. à fragili natura carnis & sanguinis (quæ doloris magnitudine victa succumbit) sed à vulneribus & meritis Saluatoris. Gratias tibi Christe Redemptor tuę agimus creaturæ, qui infirmitate tua imbecillitatem nostram roborasti, & suppliciis atque doloribus tuis infractos Martyres ad omnia suppliciorũ genera fecisti. Miratur antiquitas vnum illum Scæuolam Romanum potuisse subiectæ faci immotum brachium sustinere, nos Laurentium, nos Vincentium, nos innumerabiles Martyres, nos etiam teneras virgines & puellas dabimus, quæ toto corpore ignes, cruces, craticulas & equuleos infracto animo, Christi virtute confirmatæ, sustinuerunt.

Sed ad Laurentium rediens, paucis cũ illo agere volo. Quid, quæso, nunc beate Martyr agis? quæ cogitationes versantur in animo tuo? Mille iam anni à passione tua fluxerunt, in quibus vnius tantùm diei & noctis laboribus cum inæstimabili gloria frueris: nunc autem infinita annorum spatia supersunt, in quibus eadem gloria fruiturus es. Quas ergo gratias tantæ felicitatis auctori ages qui & in tormentis salutari gratiæ suæ ope, & Angelico ministerio, & miraculorum gloria confirmauit, ac diuinis armis sepsit, & modò te claritatis & gloriæ suæ in omni seculorum æternitate consortem facit? O quàm felices nuncil-
los

los tuosq; agones & certamina iudicabis! felices craticulas, felicia vulnera & verbera, quæ momento temporis exacta, sempiternam tibi gloriam, sempiternam requiem & laudem pepererũt! Quàm velles (si id quidem fieri posset) mille iterum craticulis propter tantæ felicitatis auctorẽ aduri, qui te non in cælis modò, sed in terra quoque adeò gloriosum fecit? Quem enim ex sanctis Martyribus tanta solẽnitate per totum orbem terrarum Ecclesia celebrat? Passionis tuæ diem solennem & festum esse voluit; hunc verò diem indicto omnibus ieiunio præueniri voluit; septem exinde diebus laudes tuas prædicat; varia vbiq. terrarũ altaria tibi & templa dicauit; craticulæ tuæ Sole ipso splendidiùs fulgent. Templum magnificentissimum, ac toto terrarum orbe celeberrimum craticulis tuis per omnes angelos insignitum, inuictissimus Hispaniarum Rex Philippus nomini tuo consecrauit; quo die clarissimam illi victoriã tribuisti. Vbiq. gloriosus, vbique & in cælis & in terra fulges, vniusque diei tormentis omnium seculorum felicitatem promeruisti. Hoc igitur exemplo discimus, fratres, exiguum & breuem virtutis laborem non horrere, quòd sempiternam nobis ex eo felicitatem partum iri certò confidamus. Flagret saltem in nobis Christi charitas, & facile erit omne difficile. Nihil enim charitate potentius, nihil ad ferendos labores fortius. Quid, quæso, non tolerat charitas parentum ob educationem filiorum? Hanc igitur assiduis precibus à Domino postulemus; sic enim fiet, vt oratio charitatem impetret, charitas laborem toleret, labor perfectam in nobis virtutem pariat, virtus sempiternam nobis gloriam & felicitatem largiatur.

IN FESTO BEATISSIMI LAVRENTII MARTYRIS, CONCIO SECVNDA:

in qua, post Euangelicæ lectionis enarrationem, ad dolorum atque miseriarum, quibus hæc vita referta est, tolerantiam adhortamur, ad quod nos beatissimi Laurentij inuicta fortitudo & patientia inducit.

THEMA. *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Ioan. 21.

RIA ad hanc vitam rectè degẽdam maximè esse necessaria, Sapiens quidam docet, nempe prudentiam, amicitiam, atq. patientiam; quæ quidem ille breuiter his memorabilibus verbis expressit: Oculus vitæ, prudentia; sal vitæ, amicitia; baculus vitæ, patientia. Ex his porrò tribus vitæ nostræ fulcimentis tertium hoc, quod patiẽtiæ virtutẽ cõmendat, in præsenti concione tractare constitui; quòd hoc nec ab Euangelica lectione, neq. à beatissimi Laurentij die festo abhorrere videatur. Cùm enim inter Martyrum laudes (quos nobis ad imitãdum Ecclesia proponit) patientia præcipuè commendetur, alienum vtique non est de laborum atque dolorum tolerantia in eorum festis disserere. Quàm sit autem hic patientiæ baculus ad innumeras huius vitæ molestias leniter sustinendas necessarius, res ipsa, & quotidiana, quibus infestamur, mala satis indicant. De hac igitur adeò necessaria virtute dicturi, & solatia nonnulla his qui cum assiduis miseriis conflictamur, præbituri, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Simile. Quemadmodum nobilissima inter creaturas sol splendorem suum liberalissimè ita vbique diffundit, vt nihil neque in cælo, neque in terra sit, quod lucis & splendoris illius expers sit; sic ea bonitatis natura est, vt se vbique diffundat, & opes atque diuitias suas liberalissimè in omnes elargiatur. Hinc fit, vt summa illa & immensa Dei bonitas, omnibus bene facere, omnes ad se allicere, de omnibus bene mereri, in omnes opes suas effũdere, mortalesque omnes ad felicitatis & gloriæ suæ communionem

(cuius

(cuius eos capaces condidit) inducere nunquam cesset. Nihil enim odit eorum quę fecit, quin & omnes homines (vt Apostolus ait) vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Sap. 10. 1. Tim. 1

Huius autem rei gratia non vnam aliquam parandæ salutis rationem, sed multas esse voluit, vt qui minus vnâ poterant incedere, aliâ ingrederentur viâ. Omnes tamen ad duas præcipuè referuntur; quarum altera mandatorum, altera consiliorũ, hoc est, altera imperfectorum, altera perfectorum est. Vtramque enim cælestis magister pio cuidam adolescenti proposuit; quem primùm quidem mandata seruare; deinde rebus omnibus renuntiare, easque pauperibus erogare monuit. In sacra autem huius Euangelij lectione omnes quidem, sed eos potissimùm instituit, qui mortis & crucis suæ exemplo, mortificationis crucem in omni vita portare decreuerunt, per quam, viam sibi ad cæleste regnum munierunt. Sic igitur ait: Mat. 19.

Amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Hac eleganti comparatione Dominus (qua se frumenti grano in terram iacto similem facit) & passionis suæ ignominiam, & eiusdem passionis incomparabilem fructum breuiter ostendit. Neque enim diuinæ sapientiæ est, rem omnium maximè mirabilem, exiguæ alicuius vtilitatis gratia moliri. Quid autem maius aut mirabilius, quàm summi rerum omnium Domini mors atque supplicium? Finis enim, & ea quæ ad finem instituta sunt, eiusdem ordinis & dignitatis esse debent. Magnus igitur fructus ex hoc tam magno & stupendo opere sequendus erat.

Si quis autem quærat, quisnam cælestis huius grani fructus exstiterit; Ioannem in Apoc. audiat: qui postquam centum quadraginta quatuor millia electorum ex tribubus Israëlis enumerasset, vidisse se ait turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & populis, & linguis qui stabant ante diuinæ maiestatis thronum, amicti stolis albis, victricesq. in manibus palmas gestantes. Totus igitur hic electorum numerus ex hoc fecundissimo grano productus est. Ex hoc enim innumerabilis Martyrum exercitus prodiit; ex hoc myriades sanctorum Pontificum & Confessorum; ex hoc purissimus sanctarum Virginum chorus: ex hoc item clarissima Monachorum & Anachoritarum examina: ex hoc denique quidquid electorum in libro vitæ scriptũ est. Omnes enim isti in ducem suum in edito crucis loco positum, oculos conijcientes, & mirabilem eius charitatem, patientiam, constantiam, obedientiam, fortitudinem & humilitatem, reliquasq. eius virtutes considerantes, ab eo spiritum & virtutem traxerunt, quibus & mundũ, mun- Apoc. 7.

dique delicias & pompas contemnerent, & per varios labores atque certamina suum ducem sequerentur. Quid verò mirum, si Saluator proposito sibi huius tam multiplicis fructus gaudio, libenter mori voluerit, vt tam copiosus fructus ex huius grani morte prodiret?

Quia verò Saluator noster non ob hoc solùm passus est, vt nos mortis suæ merito & sacrificio redimeret, sed etiã vt exemplo suo nos ad sui imitationem, hoc est, ad laborum patientiam atque tolerantiam induceret, subdit protinus: *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitã æternam custodit eam.* Hoc est: Quisquis carnis suæ affectus, variasque cupiditates, & procliuitatem ad malum ex originalis peccati morbo contractam considerat, & quãtum eius nos ingenium atq. natura à cælestium & spiritualium rerum commentatione abducat, & ad terrena atque carnalia bona (quę sibi cognata atque germana sunt) pertrahere nitatur, animaduertit; atque hac de causa totum studium suum in ea frenanda & conterenda, eiusque vitiis & cupiditatibus crucifigendis atque mortificandis ponit; is planè ac spirituali morte, & salutari odio non quidem eam extinguit, sed in vitam æternam custodit. Itaq. dum carnem suam odit, amat; dum amat, odit; dum illam molliter nutrit, perdit; dũ verò illi necem infert, in vitam ęternam seruat. Quantum autem nos hoc salutare carnis nostræ odium ad amorem erga Deum consequendam adiuuet, paucis indicabo.

I.

Est igitur sciendum, perfectę amicitiæ proprium esse, vt qui verè amat, & amicorum eius, quem amat, amicus, & inimicorum inimicus existat. Talis enim amicitiæ affectus non solùm ad eum qui diligitur, sed in alios etiam trãsit. Quocirca necesse est, vt qui hoc amore Deum diligit, & amicos eius eximio amore, & inimicos capitali odio prosequatur. Vtrumque autem se præstitisse regius Propheta confitetur; illud quidem cùm ait:
Psal. 15. Sanctis qui sunt in terra eius, mirificauit omnes volũtates meas in eis (pro quo alij verterunt: Erga Sanctos qui sunt in terra eius, & præclaros, omnis voluntas mea in eis) hoc autem poste-
Psal. 138. rius, cùm alibi ait; Nónne qui oderunt te, Domine, oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi. Qui sunt autem iuratissimi Dei inimici, nisi qui etiam animæ nostræ hostes sunt? Quia enim animæ nostræ salus cum Dei cultu & religione copulata est, efficitur planè, vt quicunque animæ nostræ inimici sunt, iidem etiam Dei hostes necessariò existant.

Ceterùm cùm inter tres animæ nostræ hostes caro præcipua numeretur (vtpote quæ familiaris ac domesticus hostis sit, idé-

que naturali & vehemẽtissimo amore cum anima nostra copulatus) efficitur planè, vt post lethale peccatum, nullus capitalior Dei & veræ religionis hostis quàm caro nostra sit. Parum enim aut mundus aut dæmon nobis obesse possent, nisi intra nos satellitem hunc haberẽt, qui illis aditum præbet, & tacitas eorum suggestiones ad animæ nostræ aures non solùm defert, sed etiã acuit & incendit. Vt enim antiquus olim serpens primum illum generis nostri principem dilectissimæ vxoris suasu atque opera in peccatum impulit: ita nũc idem carne nostra (quam ipse venenato sibilo suo infecit, & in qua aliquid, quod à se manauit, agnoscit) quasi ministro vtitur ad spiritus nostri constantiam tentandam atque labefactãdam. Si igitur (vt ad propositum redeamus) perfectæ charitatis est, eius quem diligis inimicos odio habere; consequens est, vt post peccatũ (quod summo odio detestandum est) carnem nostram, peccati labe infectam, hoc salutari odio prosequamur; quæ & amoris proprij, & peccati, & malorum omnium fons & origo est. Hoc autem odio constituto, & nostri ipsorum amore (qui præcipuum diuini amoris impedimentum est) vi eius ab anima nostra pulso, charitas protinus erga Deum in spiritu nostro efflorescit. Vt enim si lapidi, in edito ædificij loco posito, fulcra quibus sustentatur, abstuleris, sponte sua illicò ad inferiora loca relabitur; ita si spiritui nostro affectionum & cupiditatum vincula, quibus ad terrã deprimitur, & à spiritualium rerum cõtemplatione & amore deducitur, sustuleris, ad spiritualia protinus (quæ naturæ suæ cognata & finitima sunt) atque adeò ad supremum illum Spiritum (cui fruendo conditus est) protinus rapietur. Simile.

Hinc præcipuum Sanctorum omniũ qui ad hunc diuinum amorẽ aspirabant, studium exstitit, sempiternas cum carne sua inimicitias exercere, & aduersus omnes eius cupiditates continenter bellum gerere. Quo enim magis in hoc sancto sui odio proficiebãt, eo magis in Dei amore crescebãt. Sunt enim amor Dei, atque sui, velut bilances; in quibus quo magis altera deprimitur, hoc magis altera attollitur. Sui enim amore decrescente, Dei amor crescit; contrà verò vbi sui amor augetur, Dei protinus amor friget. Simile.

Sed obijciet aliquis: An nõ satis erit huic immodico sui amori obsistere, & quæ iniustè appetit, denegare, ne nos in peccati foueam præcipitet, vt necesse non sit seipsum hoc odio prosequi? Est hoc planè satis ad communem fidelium vitam; viris tamen studio perfectionis incẽsis hoc satis non erit. Quemadmodum enim qui luctatur cum hoste, non hoc solùm curat, ne ab eo prosternatur, sed illum etiã prosternere nititur, quo longiùs à periculo ruinæ absit; sic sancti viri non satis sibi esse putabant, si Simile.

amoris proprij vi non succumberent, sed illud etiam curabant, vt quatenus fieri posset, illum etiam extinguerent, sanctumque sui odium pro illo substituerent; vt hac arte ab amoris sui periculo quàm longissimè abessent.

Sed quæret rursus alius: Qua ratione hūc in animo affectū potero generare, cui tota carnis militia repugnat? Non alia certè quàm illa ipsa qua alij virtutum habitus frequenti vsu generantur & perficiuntur. Vt enim abstinentiæ virtus, assidua inedia atq. ieiunio acquiritur; & patientia, frequenti iræ cohibitione, & iniuriarum atque laborum tolerantia gignitur, & altas in anima nostra radices agit: ita sui ipsius odium, hostilibus operibus quibus carnem nostram affligimus, blanda & voluptuaria illi cuncta subtrahentes, molestaque ingerentes, omnesque eius libidines & voluptates resecantes, ac postremò hostili animo omnes eius cupiditates expugnantes, ipsius odium atque contemptum paulatim acquirimus. Qui verò cōtrà faciunt, & pro disciplinæ securitate, molli indulgentia corpus suum nutriunt,
Prou.19. illud sanè experientur quod est à Salomone dictum: Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea inueniet eum contumacem.

Sed rursus dicet aliquis: Quis adeò inhumanus, & à communi sensu alienus erit, qui hostili animo aduersus carnem suam
Ephes.5. concitetur, cùm præsertim Apostolus dicat, Nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit ac fouet eam? Quis, inquies? Ille certè, qui diligenter cōsiderauerit, eam malorum omnium seminarium & capitalē animæ nostræ atque Dei hostem esse; adeò vt ne tota quidem inferorum potentia acriùs contra animæ nostræ salutem, ac Dei gloriam pugnare, maiusque aduersus diuinitatem bellum gerere queat. Quisquis igitur Deum super omnia diligit, quomodo aduersus hunc atrocissimum Dei hostem non animo cōmouebitur? nō eius odio exardescet? non dies noctesque de illius pernicie & interitu cogitabit? Quòd si magna prēmia ad magnos labores excitare homines solēt; quod maius huic salutari odio præmiū proponi potest, quàm vera sapientia, & flagrātissima in Deum charitas, quæ hoc odio cōparatur? His adde sempiternam animæ salutem; adde vnigeniti Filij Dei societatē, & contuberniū, adde postremò singularem cælestis Patris honorem. Hæc enim adeò magnifica prēmia nobis præsens sancti Euangelij lectio proponit, cùm ait: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* En salus animæ sempiterna. Deinde verò addit: *Qui mihi ministrat, me sequatur, & vbi sum ego, illic & minister meus erit.* En Christi societas, & felicissimum contubernium. Postremò autem addit: *Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.* En summi parentis

rentis honor, à quo honorari,summus honor,& vera gloria est. His igitur tam magnificis præmiis propositis;non adeò difficile erit,supra naturam,per gratiam assurgere : & hanc aduersus carnem suam pugnam capessere.

Non sum tamẽ,fratres, adeò communis fragilitatis ignarus, vt tam acriter aduersus vos ipsos pugnare moneam;hoc enim eorum est,qui ad perfectionis vitæ studium aspirant ; ad quos huius Euangelij doctrinam pertinere initiò diximus. Satis mihi erit,primùm quidem , vt contra affectus & cupiditates vestras (vbi cum diuinæ legis præceptis pugnauerint) strenuè atque viriliter decertetis , malitisque Deo interdictæ arboris fructum prohibenti,quàm serpenti decipienti,aut Euę,hoc est,carni vestræ blandienti,& lethale venenum propinanti, obtemperare. Deinde,quoniam (vt D.Gregorius ait) ille maximè ab illicitis abstinet, qui ea quæ cõmuni lege licent,à se interdum abdicat; illud etiam à vobis requiro,vt si non semper,sæpe tamen communi more concessis (ob illius gratiã,qui nulla sua necessitate, sed sola vestri charitate ductus,mortem,cuius debitor nõ erat, amplexatus est) vobis interdicatis. Itaque aliquando sitim, aliquãdo famem ob illius amorem ferte;sæpe etiam iocis, ludis & festiuis amicorum colloquiis abstinete; sæpe item linguã, sæpe oculos ab earum rerũ intuitu, quæ grata vobis esse potuissent, comprimite. His enim veluti rudimentis virtutum eruditi & assueti,facilè hoc sanctum ac salutare odium,imo verò clarissimum supra vos imperium,quouis alio præstantius, obtinebitis. Rectè enim Salomon,Melior est, inquit,patiens viro forti, & Prou. 16. qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Hactenus de Euangelica lectione.

Nunc ad vos breuiter sermonem conuerto,fratres. Scitis hãc esse arctam illam viam salutis , qua sancti omnes ingredientes tantam gloriam & honorem à Christo Domino propositũ per carnis suæ crucem adepti sunt. Quid igitur hi dicent , aut quid sibi polliceri poterunt,qui omnes opes & facultates suas,omnes curas & cogitationes suas in carne suã molliter tractãda, & oblectanda insumunt; qui omnẽ pietatis,honestatis & pœnitentię laborẽ non minùs quàm tactum aspidis refugiunt ; qui nullam crucis Christi,nullã cultus animæ suæ, nullam incertæ mortis, nullam reddendæ rationis, nullam æterni supplicij curam habent,qui ita viuunt,vt quamuis aliud fide teneant , re tamen ipsa atque vitæ institutione illud dicere videantur, quod homines Epicurei in libro Sapientiæ dicunt: Exiguum, & cum tædio Sap. 2. est tempus vitæ nostræ,& non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reuersus ab inferis; quia ex nihilo nati sumus,& post hoc erimus tamquam si non fuerimus. Venite

ergo & fruamur bonis quæ sunt; & vtamur creatura, tanquã in iuuentute celeriter. Vino pretioso, & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant; nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Horum autem miserabilem sortem & exitum
Philip. 2. Apostolus lamentatur, cùm ait: Multi ambulãt, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est. Quid igitur infelicius quàm talẽ Deum colere, talemq. finẽ & vitæ exitum exspectare? Qui igitur talem deum colunt, qui tota vita ventri seruiũt, nónne magis inter bruta animãtia, quę natura prona, atq. ventri obediẽtia finxit, quàm inter homines connumerãdi sunt? Quo pacto igitur talẽ sedem sibi in cælo petẽt, qui in terris positi, pecudũ more viuunt? Et quidẽ nos omnes dum salutis nostrę sacrificiũ immolatur, postulamus vt inter Angelos & Archangelos, inter Thronos & Dominationes, atq. adeò inter Seraphicos illos Spiritus socia exultatione & cõmuni voce cõmunẽ Dominum laudemus dicẽtes; Sanctus, sanctus, sanctus Dñs Deus Sabaoth. Qua erga frõte inter hos choros locũ & vocem à Deo petunt, qui in terra pecudũ more vitã ducunt? Quid autẽ talibus, cũ hoc poscũt, respõderi poterit, nisi quod sanctus ille
Lucæ 16. Patriarcha voluptuario illi diuiti respondit: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala; nunc autẽ hic consolatur, tu verò cruciaris? In quãto autem isti salutis suæ
Lucæ 6. discrimine versentur, apertè Saluator ostẽdit, cùm ait: Væ vobis diuitibus qui habetis hîc consolationem vestram. Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis. Væ qui ridetis nunc, quia flebitis. Quis igitur adeò ferreus erit, qui hæc iudicis nostri nõ tam verba quàm fulmina non pertimescat? Sed hæc aliàs. Nunc ad baculum patientiæ, quem initio proposuimus, quiq. ad infirmitatem nostram sustentandã maximè necessarius est, reuertamur.

II.

Cùm multi ac maximi diuinorum eloquiorũ fructus & vtilitates sint; tum ille maximus, maximeque ad huius ærumnosæ vitæ miserias perferendas necessarius est, quem Apostolus ex-
Rom. 15. pressit, cùm ait: Omnia quæ scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Sciebat enim vir diuinus non defuturos vnquam labores & calamitates, quamdiu in turbido & procelloso huius vitæ pelago nauigamus. Hoc autem ipsa miserandæ vitæ nostræ cõditio, quæ ad exiliũ, ad lachrymas, & labores damnata est, facilè declarat. Cùm enim duo sint totius generis humani
Genes. 3. parẽtes; alteri dictũ est: Maledicta terra in opere tuo. Et, mul-
Ibidem. tiplicabo ærumnas tuas, & cõceptus tuos; in dolore paries filios.

Quid

Quid ergo genus humanum ex tali propagatum radice sibi faustum & felix in hac vita polliceri poterit? Quid nisi illud quod in libro Iob scriptum est: Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis; qui quasi flos egreditur & cōteritur, &c. Inter has autem hominum miserias, ea primo loco numeratur, quòd ex tam fragili principio, nempe ex muliere ortum duxerit. Vt enim D. Gregor. ait, Quid habere potest fortitudinis, qui natus est ex infirmitate? Quòd si (vt Physici definiunt) maximam humano corpori materiæ partem femina ministrat; quale id erit quod ex tam vili & fragili materia procreatum emersit! quāta erit corporis infirmitate pressum! quot miseriis implicatum! quot ægritudinibus circumuolutum! quot ærumnarum generibus expositum! Denique idem sanctus Iob vitam nostram perpetuam quandam militiam esse ait, diesque nostros mercenarij diebus comparari. Quo in loco D. Gregor. Ipsa, inquit, vita nostra militia esse dicitur; quia hoc iam est facta quod tolerat; adeò pœna ipsa in naturam quodāmodo versa est. Quòd verò dies hominum, mercenarij diebus comparat, hoc significare voluit; quòd sicut mercenarius seruus, inopia cogente, in cōtinuo labore vitā ducit (quo enim die non laborat, vix habet quo sustentare vitā possit) ita omnis homo, quātum ad laboris conditionem attinet, verè mercenarius est; quia quamuis multi à corporis labore immunes sint, nemo tamen à laboribus animi, & curarū fluctibus liber est. Pro varietate nāque tum delictorum, tum personarum, æquissimus ille mundi arbiter varia laborum genera singulis quibusque distribuit; vt quemadmodum nemo à culpa immunis, ita nemo pœnæ laborisque expers sit. Hinc apud eundem Iob gigantes gemere dicuntur sub aquis, vt intelligamus, quòd quamuis multorū fortuna sublimis sit, & à cōmunibus miserorum laboribus aliena, habet tamen diuina prouidentia atq. iustitia profundiores variarum calamitatum aquas, quibus hos mergit, sub quibus ipsi quoque alta suspiria & gemitus edant; quamuis dignitatis magnitudine excelsi & sublimes admodum sint. Hos autem humanæ vitæ turbines & procellas, quibus diuina prouidentia homines iactari patitur, regius Propheta expressit, cùm ait; Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum: hoc est, tribulatio tribulationem vrget, & calamitas calamitatem cumulat, & varia vndique pericula circumstant: cùm tu, Domine, peccatis nostris exigentibus, turbines atque procellas calamitatum in huius vitæ pelagus tam frequenter immittis.

Iob 13. Gregor. Iob 7. Gregor. in Moral. Iob 16. Psal. 62.

Ceterùm ne pij homines hac laborum cōmemoratione perterrefiant, lætum discrimen inter piorum improborumq. labores hoc in loco referendum putaui. Cùm enim hæc laborū atq.

pœna-

pœnarum lex ad omnes vniuersè siue pios siue improbos spe-
ctet; cùm omnes in eodem freto nauigẽt, atque adeò eadẽ naui
vehantur; hæc tamẽ inter vtrosque differentia est, quòd impro-
bos quidem Dominus laboribus vexandos atque agitandos pro
eo atque eorum scelera exigunt, permittit, vt in illis impleatur
2. Par. 24. Osee 4. quod per Prophetam dicitur: Dereliquistis Dominum, vt dere-
linqueret vos. Et illud Osee: Oblita es legis Dei tui: obliuiscar
& ego filiorũ tuorũ. Piis verò, quoniam tota mẽte illi tanquam
amantissimo parenti obsequi & placere cupiunt, ipse quoq. pa-
terna cura & prouidentia sic laborantibus & periclitantibus ad-
Psal. 36. est, vt cùm ceciderint, non collidantur, quia ipse supponit ma-
Psal. 40. num suam. Hinc illud Prophetæ: Salus autem iustorum à Do-
mino, & protector eorum in tempore tribulationis; & adiuuabit
eos Dominus, & liberabit eos, & eruet eos à peccatoribus, & sal-
uabit eos: quia sperauerunt in eo. Hoc ipsum discrimen D. Cy-
Cyprian. cõtra Demetrian. prianus cõtra Demetrianum assignat his verbis: Pœnam de ad-
uersis mundi ille sentit, cui & lætitia & gloria omnis in mundo
est. Ille mœret & deflet, si sibi malè sit in seculo, cui bene non
potest esse post seculũ; cuius viuendi fructus omnis hîc capitur:
cuius hîc solatium omne finitur. Ceterùm nullus dolor est de
incursione malorum præsentium, quibus fiducia est futurorum
bonorum. Denique nec consternamur aduersis, nec frangimur,
nec dolemus; neq. in vlla aut rerum clade, aut corporum vale-
tudine mussitamus, spiritu magis quàm carne viuẽtes, firmita-
te animi infirmitatem corporis vincimus. Per ipsa quæ nos cru-
ciant & fatigant, probari & corroborari nos scimus & confidi-
mus. Putatis nos aduersa vobiscũ æqualiter perpeti, cùm eadem
aduersa videatis à nobis & vobis nõ æqualiter sustineri? Quàm
diu enim corpus hîc permanet, cõmune cum ceteris sit necesse
est. Intra vnam domum boni & mali interim continemur.
Quidquid intra domũ euenerit, pari sorte patimur, donec æui
temporalis fine completo, ad æternæ vel mortis vel immortali-
tatis hospitia diuidamur. Non ergo idcirco compares vobis &
æquales sumus, qui in isto adhuc mundo & carne cõstituti, mũ-
di & carnis incommoda vobiscum pariter incurrimus. Nam
cùm in sensu doloris sit omne quod punit, manifestum est eum
non esse participem pœnæ tuæ, quem videas tecum æqualiter
non dolere. Hactenus Cyprianus. Videtis ergo, fratres, cùm bo-
ni ac mali variis huius vitæ laboribus exagitentur, quantum in-
ter vtrosque discriminis sit? Si enim diligenter vtrorumq. sor-
tem consideres, intelliges, illos quidem sub ardentissimo solis
æstu sine vmbraculo aduri, istos verò diuinarum alarum vmbra
protectos à solis ardore defendi. Illi, velut in media acie, nudi
& inermes telis patent hostium suorum (illa Cain verba vsur-
pantes,

pantes, Omnis qui inuenerit me, occidet me:) isti verò diuina custodia armati, clypeoq. diuinæ protectionis muniti, inter medios hostiũ cuneos tuti & impenetrabiles incedũt. Illi per huius seculi vndas in naui, clauo maloque destituta, ventorum atque fluctuum incursionibus variè iactantur: isti verò in nauicula Christo gubernatore maria sulcante nauigãt, qui imperat ventis & mari, & fit tranquillitas magna: hoc est, qui & mundi rabiem ac tempestatem sedat, & mentes nostras inuictis viribus sepit, ne nos procella mundi submergat. Genes. 4. Luc. 8.

III.

Hoc ipsum autem (vt cetera Sanctorum exẽpla taceam) vel vnius beatissimi Laurentij Martyris exemplo cõprobare licet; cui Dominus & patiendi materiam, & robur inuictum, & propensam ad patiendum voluntatem, & alacritatem contulit. Primum enim scorpionibus, iubente Imperatore (cuius animus dæmonum furias agitabatur) immanissimè toto corpore cæditur & laceratur. Deinde nouo alio flagellorum genere, iisdem temporibus vsitato, hoc est, crudelibus virgis sæuissimè cæditur. Cùm autem gloriosus Christi Martyr, corpore quidem lacero, sed animo tamen integro, quo magis torquebatur, eo fortior atq. constantior in eius confessione persisteret, crudelis tyrannus contemni se putans, & se frustra hæc tentasse indignè ferens, aliud flagellorum genus, multo dirius, nempe plumbata, afferri iussit; vt quoniam nullus iam erat vulneribus in lacero corpore locus, plumbata corpus lacerum contunderent, & ossa confringerent. Cùm ergo sanctus Martyr mortem sibi iam imminere credidisset, sublatis in cælum oculis, cælestem Imperatorem his verbis appellat: Domine Iesu, suscipe spiritũ meum. Quid ad hæc Dominus Iesus? O miranda diuinæ sapientiæ consilia! Ad hanc martyris petitionem clarissima è cælo vox delapsa est, quam ipse etiam crudelis Tyrannus audiuit; Adhuc multa tibi desunt certamina. Clemẽtissime Domine, liceat mihi tecum paululum ratiocinari. Iustus quidem, Ieremias ait, es tu Domine, si disputem tecum; veruntamen iusta loquar ad te. Ier. 12. Cur, quæso, mi Domine, sanctum Martyrem tuum diutiùs atq. immaniùs torqueri vis; cùm tam strenuè hactenus diu pro tui nominis gloria decertauerit? Ter iam martyr effectus est, qui ter tot verberibus, tot plagis laceratus & contusus, nullum habet in corpore membrum quod tibi non obtulerit in holocaustum. Adde incomparabilem animi constantiam, qua Tyranno minitanti respondit: adde Ecclesiæ thesauros tanta fide & deuotione distributos: adde vitam innocentissimè actam, quam edita miracula probant: adde illam inexplebilem martyrij sitim, quæ apud

apud iustitiam & ęquitatem tuam martyrij instar est. Num igitur doloribus & cruciatibus hominum pasceris, qui ad alia grauiora certamina Martyrem vocas? At hoc vsque adeò ab immensa bonitate & charitate tua alienum est, vt ne nos vulneraremur, vulnera nostra excipere; ne nos ad mortem duceremur,
Iere. 52. tu mortis supplicium subire volueris. Quin & sanguinarios illos parentes odisti, qui liberos suos in falsorum deorum honorem iugulabant; quod execrandum sacrificij genus tu maximè auersaris. Cur ergo nunc tormenta Martyris iam penè consumpti, diutiùs augenda & protelanda cælesti voce denuntias? An non periculum est, ne fideles tui, tantorum tomentorum metu
Rom. 11. perterrefacti, concidant & à fide deficiant? O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei! O admiranda ratio diuinorum consiliorum! Hæc sanè diceret hoc in loco prudentia carnis. At prudentia spiritus miras in hoc diuino consilio rationes deprehendit. Hac enim passionum acerbitate Dominus & Martyrem mirabiliter illustrabat, & nominis sui gloriam, & gratiæ suæ potentiam, & prouidentiæ suæ curam atque solertiam apertissimè declarabat, & Ecclesiæ suæ fidei prudentissimè
Psal. 67. consulebat; ac postremò, quàm sit is in Sanctis suis mirabilis, ostendebat.

Quid enim mirabilius (vt ab hoc primùm incipiamus) quàm hanc tantam, tamque insuperabilem animi cõstantiam & fortitudinẽ in homine fragili carne septo (qui vix culicis morsum
1. Cor. 4. patienter ferre potest) deprehendi? potuit ne Deo, Angelis, & hominibus spectaculum gratius mirabiliusque proponi, quàm Laurentius cum scorpionibus, cum ignibus, cum craticula, cum furcis ferreis, & cum ipso orbis monarcha adeò fortiter & ani-
Seneca. mosè decertâs? Amplificat Catonis fortitudinem Seneca cum mala fortuna dimicantem, his verbis: Ecce par Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna compositus, vtiq. si & prouocauit: Non video, inquam, quid habeat in terris Iupiter pulchrius, si cõuertere animum velit, quàm vt spectet Catonem iam partibus non semel fractis, stantem nihilominus inter ruinas publicas erectum. Hactenus Seneca. Si hoc igitur spectaculum tam gratũ Deo fuisse vir hic disertissimus & iustissimus virtutum æstimator credidit, Catonem videlicet inter illas fracti exercitus reliquias animo infracto extitisse, neque Cæsaris arma & potentiã extimuisse: quale quæso spectaculum fuit, adolescentulum nudum & inermem, omniq. humana ope destitutum, aduersus totam mundi atque inferorum potentiam dimicasse, vicisse, atque triumphasse? Domuerunt Romani Imperatores mundum, & sub iugum atque ditionem suam redegerũt: at hic Romanus Imperator atque orbis domitor, itemque omnibus

nibus dæmonum furiis exagitatus, adhibitis omnibus tormentorum machinis, quas vel crudelitas hominum, vel furor dęmonum, vel Imperatoris potentia potuit excogitare, adolescētem hunc adeò non vicit, neque à fidei suę constantia (quod vnum ille captabat) reuocare potuit, vt is in mediis ignibus & craticula constitutus, & furcis ferreis compressus, adeò non cesserit doloribus, vt ad teterrimum Tyrannum victor ignium diceret: Agnosce miser, & reipsa doctus intellige, me istis tuis ignibus adeò non terreri, vt ij mihi magno etiam refrigerio sint: agnosce ergo te victum: agnosce te mea fide & constantia superatum, & conatus tuos omnes irritos & inanes fuisse: agnosce totam Imperij Romani potentiam ab vno adolescente deiectam: agnosce me torqueri quidem & mori, vinci tamen minimè potuisse: agnosce cruciatus tuos corpus tantùm meum impetere valuisse, sed animi robur & constantiam non fregisse, nec ab eo quod tot artibus, tot machinis extorquere cupiebas, impetrare potuisse. Agnosce ergo, miser, Romanum Imperatorem non modò ab vno adolescente superatum, sed etiam irrisum atque contemptum. Itaque assasti vnam partem, gyra aliam & manduca. Videtis, fratres, quantum ex hac passionis acerbitate Martyris gloria creuerit?

*Quid verò diuini nominis gloria? quātum hac passione illustrata est? Vnicū sanctorū omnium studium fuit, modis omnibus Dei gloriā magnificis laudibus & operibus celebrare. Itaque alij cāticis & hymnis, alij variis sacrificiorum generibus, alij puritate & innocentia vitæ, & plenissima mandatorū obedientia eius imperium & gloriam magnificauerunt. Nulla tamē diuini nominis magnificādi ratio dignior & illustrior, quā quæ Martyrum sanguine & morte declaratur. Hinc Ioannes in Euangelio de Petri morte à Domino prænuntiata loquens ait: Hoc autem dicebat, significans qua morte clarificaturus esset Deū. Dei enim gloria, fide & obsequio seruorū eius maximè declaratur. Quod autē maius obsequium vel à Deo requiri, vel ab homine impendi potest, quàm illatam mortem, & acerbissima tormēta prius perpeti, quàm illius numen violare, fidē prodere, maiestatem offendere, & ab obedientia & reuerentia illi debita desciscere? Non est enim in tota humanæ naturæ facultate, diuino etiam præsidio munita, quò vlteriùs in Dei fide, amore & obedientia progredi valeat. Quod cùm ita sit; quantum, quæso, beatissimus Laurentius Dei gloriam illustrauit, cuius tantam maiestatem, tantam gloriam, tantum imperium esse credidit, vt pro ludo habuerit omnes tormentorū machinas, omnē Imperatorum potentiam, ne cælestem Imperatorem suum aliqua infirmitatis nota offenderet! Tota enim mundi potentia à fide & cha-

Ioan.21.

& charitate huic maiestati debita, ne ad momentum quidem illum potuit auocare. An non igitur hæc tanta passionum acerbitas Dei gloriam (cui omnia seruire debent) maximè extulit?

Ceterùm vt fidelis famulus in Dominum, ita fidissimus Dominus exstitit in seruum; qui tanto illum spiritus robore donauit, totque miraculis eius fidem confirmauit, & certissimam illi spem salutis & gloriæ mox futuræ ostendit. Nam cùm in carcere esset, signo crucis subitam & insperatam videndi facultatem cæcis contulit, & his miraculis Hippolytum, carceris custodem eiusque familiam ad Christi fidem ita conuertit, vt martyrij participem effecerit. Cælesti quoque voce, qua Dominus & præsentiã suam, & voluntatem declarauit, & ad futura certamina erexit, ipsumque armauit & corroborauit. Quin & pulcherrimum è cælis Angelum misit, qui Martyris sui sanguinem ex vulneribus defluentem, linteo abstergeret. Quo miraculo Romanus miles, qui tum aderat stupefactus, & ad Laurentium conuersus, Video, ait, ante te iuuenem pulcherrimum linteo vulnera tua tergentem; & ideò adiuro te per Deum, qui suum ad te Angelum demisit, ne me derelinquas. Opportunitate verò accepta, à B. Laurentio baptizatus, clamare cœpit se Christianum esse. Ideoque Imperatoris iussu capite truncatus, Christi martyr effectus est. His igitur externis fidei & spei adiumẽtis, & internæ gratiæ præsidiis fidelem seruum fidelior Dominus ad certamen illud clarissimum adiuuabat. Hoc ergo modo fidissimus cum fideli seruo Dominus certare quodammodo videbatur. Quo enim martyr grauiora tormenta patiebatur, hoc maiora illi Dominus ad patiendum præsidia & adiumenta conferebat.

Iam verò ad Catholicæ fidei exemplum & firmamentum quantum roboris hæc Laurentij tormenta præbuerunt! Quo enim immaniora supplicia, ne à fidei sinceritate deficeret, passus est, hoc clarius & firmius sanguine suo Catholicæ veritatis & fidei testimonium tulit.

Quid verò de Martyris gloria & corona hac tam dira passione aucta dicam? Vnus martyrij dies totam æternitatis gloriam illi contulit; tantoque maiorem, quanto passionis certamen acrius fuit. Quo quidem fructu sanctus Martyr fraudatus fuisset, si postremum hoc craticulæ supplicium illi defuisset. Eius igitur gloriæ & felicitati Dominus consulebat, cùm maiora illi certamina superesse cælesti voce denuntiabat. Non vulgari beneficio diuitem mercatorem afficit, quisquis oportunam mercium materiam illi subministrat, qua is in arca repositam & otiosam pecuniam locupletare mercimoniis exercendis valeat.

Simile.

At beatus Laurentius diuinæ gratiæ opibus ditissimus erat; cuius virtute tormenta illa, & multò etiam atrociora sustinere poterat. Quocirca magnum diuinæ prouidentiæ beneficium exstitit, huic tantæ gratiæ, quæ in sancti Martyris mente latebat, hanc tantæ fortitudinis & constantiæ segetem & materiam præbere; cuius fructus & in Ecclesia ad piorum exemplum, & in cælo ad Martyris gloriam sempiterno æuo permaneret.

Quid ex his quæ hactenus diximus, colligere licet, fratres? Multa sanè; sed illud in primis, quantum á veritatis scopo aberrent, qui metu laboris quem in diuinæ legis obseruatione esse putant, ab ea deterrentur. Non enim diuinæ gratiæ virtutem (quam fortasse nunquam experti sunt) agnoscunt, cuius tanta vis est, vt non modò legis diuinæ suaue iugum, & onus leue, sed Mat. 11. ferrum etiam, & ignes, & scorpionum verbera, & crates ferreas alacriter ferre possit. Quæ quidem gratia omnibus qui se ad eam parare student, in promptu est; cùm ipsius gratiæ auctor perso- Act. 10. narum acceptor non sit, sed omnibus ad se redire volentibus misericordiæ suæ opes explicare & impartiri soleat. Vnde meritò D. Bernardus magis ait diuinam gratiam queri posse quòd Bernard. homines illi desint, quàm quòd ipsa desit hominibus. Quam ergo ignauiæ nostræ excusationem in extremo illo examine prætexere poterimus, cùm gratiæ collator expansas semper manus in cruce habeat, vt sua in nos munera largiatur?

Hinc etiam colligere licet, quanta sit illa supernæ patriæ felicitas, quam omnes sancti Martyres dignam putauerunt, propter quam omnia tormentorum genera perpeti decreuerint; cùm tamen certum sit, ne omnes quidem passiones simul congestas vel vnum felicitatis huius diem æquare posse, nisi diuinæ gratiæ virtus eas hac felicitate dignas efficeret. Quanta ergo dementia, quanta cæcitas est, nolle solo diuinæ legis suauissimo iugo sine vulnere & sanguine mercari, quod Martyres omnes membrorum omnium dilaceratione sibi compararũt? Quid hi, quæso, facient, cùm videant se ab hac tãta gloria excidisse, quam tam leui diuinæ legis sarcina sine ferro & vinculis promereri potuissent? O qualis tunc erit luctus, quantus furor, cùm hanc tantam socordiam & amentiam suam ad mentem reuocauerint? Vt igitur hunc tantum fletum euadere mereamur, fratres, hac saltem ratione Martyrum exempla sectari contendamus; vt quando mori propter Christi confessionem non datur, membra saltem nostra (vt Apostolus ait) mortificare studeamus super terram, fornicationẽ, immunditiã, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiam (quæ est simulacrorum seruitus) propter quæ venit ira Dei in filios incredulitatis; vt his pestibus liberati, ad gloriosa Martyrũ cõtubernia peruenire mereamur; præstãte

Domino Iesu Christo, cui est gloria & imperium per infinita seculorum secula. Amen.

IN FESTO ASSVMPTIONIS BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ, concio prima: in qua lectio Euangelica & literali & mystica expositione enarratur; ac deinde sacræ Virginis laudibus, & Assumptionis eius festo accommodatur.

THEMA. *Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessarium; Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Lucæ 10.

ONSENTANEVM erat, fratres dilectissimi, vt dignitati festorum quæ statis diebus celebranda nobis proponit Ecclesia, pietas quoque & deuotio nostra ita responderet, vt festorum magnitudinem religionis & pietatis nostræ deuotio æquaret. Constat autem inter omnes Sanctorum dies festos, beatissimæ Virginis festa principatum tenere; quando & ipsa inter omnes sanctorum ordines principem locum tenet. Inter omnia verò eius festa, id quod hodie de gloriosa eius in cælum assumptione celebramus, esse præcipuum, Ecclesia initio statim solennitatis huius prædicat his verbis: Hæc est illa preclara festiuitas omnium sanctorum festiuitatibus incomparabilis; in qua gloriosa & felix, mirantibus cælestis curiæ ordinibus, ad ætherium peruenit thalamum. De hac igitur tam gloriosa solennitate Bernard. sermo nobis hodie habendus est. Tempus enim (ait Bernardus) loquendi est omni carni, cùm assumitur incarnati Verbi mater in cælum; nec cessare debet à laudibus humana mortalitas, cùm hominis sola natura super immortales spiritus exaltatur in Virgine. Sed quid nos rudes & imperiti de tanta Virginis glo- Idem. ria dignum dicere valeamus? Fateor (ait idem) imperitiam meam; pusillanimitatem propriam non abscondo. Non est equidem quod me magis delectet, sed nec est quod terreat magis, quàm de gloria Virginis Mariæ habere sermonem; quia licet de ea loqui gestiant omnes, tamen quidquid dicitur de indicibili, eo ipso quod dici potuit, minus placet.

Hoc autem festum sancti Apostoli primi omnium dignissimè hodierna die celebrarunt. Qua de re D. Dionysius cùm de laudi-

laudibus Hierothei magistri sui dissereret, sic ait: Cùm nos & plerique ex sanctis fratribus nostris ad contuendum corpus illud quod auctorem vitæ Deumque ceperat, conuenissemus, (aderat autem & frater Domini Iacobus,& Petrus, supremum decus & antiquissimum Theologorum columen) vbi post contuitum placuit vt infinitè potentem bonitatem Pontifices laudarent omnes, quisque pro captu suo, ille (scilicet Hierotheus) post Apostolos,omnibus aliis laudatoribus superior erat:totus excedens,totus se deferens,eorumque laudabat consortium patiens. Ab omnibus denique à quibus audiebatur, videbatur, & agnoscebatur, & non agnoscebatur, afflatus Deo, diuinusque laudator iudicatus est. Hactenus ille. Hic certè vir diuinus pro dignitate huius diei festum celebrauit. Hoc nos hodie spiritu & affectu dicere; hoc vos audire oportebat, fratres, vt aliqua saltem ex parte huius diei solennitati satisfacere possemus. Sed quoniam hoc cæleste donum est descendens à Patre luminum, eius opem,sacratissimæ Virginis interuentu(cuius hodie festum celebramus) suppliciter imploremus.

Dionys. de diuin. nominibus ca. 3.

Iacob. 1.

AVE MARIA.

Lectio sancti Euangelij,fratres charissimi, si nudam solùm rei gestæ historiam,quæ in ea describitur,spectare velitis, nihil ad præsentem solennitatem facere videbitur: si verò rei gestæ mysterium attendatis,nihil ad eam commodius afferri potuit. In ea verò narratur, duas illas sorores, Martham & Mariam, Dominum Iesum,vbi castellum quoddam ingressus esset, intra domum suam excepisse, & omnia illi hospitalitatis & humanitatis obsequia deuotissimè exhibuisse. Prudentissimè enim piæ sorores hospitis sui mores & ingenium agnoscentes, sic inter se officia partitæ sunt,vt altera sacri corporis eius, altera animæ pascendæ officium sibi sumeret; & altera quidem illum in domo sua, altera in mente reciperet:Martha enim satagens circa frequens ministerium, mensam, qua corpus Domini reficeretur,apparabat; Maria verò deuotione, & amore, atque cælestis verbi auditione, prædicantis Domini animam,dum pasceretur,ipsa pascebat. Nouerat enim,ipsum vbi Samaritanã mulierem docuisset,& ad fidem conuertisset, discipulis cibum offerentibus dixisse: Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Cumque illi de hoc cibo quæsissent, Meus (inquit ille) cibus est vt faciam voluntatem eius qui misit me, & perficiam opus eius. Cùm ergo hoc probè teneret Maria, simili obsequio Dominum reficere curauit, ad illius pedes sedens, & verbum eius deuotissimè audiens, illumque hoc modo non solùm reficiens,sed etiam intra animæ suæ hospitiũ excipiens.

Ioan. 4.

Cùm ergo Martha satageret circa frequens ministerium, sororemque ad pedes Domini assidentem sine vlla solicitudine cerneret, studio magis hospitalitatis quàm indignatione commota, ad Dominum ait: *Domine non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondens ait illi Dominus: Martha, Martha, solicita es & turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessarium: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Multa sunt, fratres, quæ tum in hac Marthæ querela, tum in Dominica responsione commentari possemus; sed illud præcipuè hoc in loco obseruãdum est, quod sancti Patres annotarunt, nempe per has duas sorores, duo viuendi genera, quibus in Ecclesia pij omnes exercentur, commodissimè designari. Martha enim, quæ in hospitalitatis & misericordiæ opere desudabat, actiuam vitam repræsentat; Maria verò, quæ ad pedes Domini sedens audit verbum illius, contemplatiuam designat. Est enim actiua vita, quæ in iis operibus versatur, propter quæ Dominus in extremo iudicij die cæleste regnum ouibus suis se

Mat. 25 esse largiturũ promittit, cùm ait: Esuriui, & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me; nudus, & operuistis me. Contemplatiua verò vita est ab his quidem operibus (cùm necessitas charitatis non vrget) feriatim

Psal. 33. vacare, & gustare quoniam suauis est Dominus; hoc est, diuinarum rerum contemplationi toto pectore incumbere, diuinis amplexibus inhærere, diuinæ pulchritudinis speciem puris animæ oculis contueri, soliusque conditoris amore ac desiderio inardescere; ac postremò cælestem in terra vitam meditari. Hoc est igitur contemplatiuæ vitæ officium, quod sancti illi Anachoritæ in desertis vitam agentes profitebantur, qui ab omnibus huius vitæ curis & negotiis secedentes, in hoc vno studio dies noctesque intenti erant, corpus atterentes, vt animam cælestibus dapibus saginarent; terrena bona contemnentes, vt mentem spiritualibus opibus locupletarent. Horum igitur præcipuum & singulare studium erat, illa Prophetæ verba in corde

Psal. 17. & in ore semper habere; Diligam te Domine, fortitudo mea; Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & libera-

Psal. 41. tor meus. Et, Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei mei?

Quæri autem solet, ex hac duplici vita, cùm vtraq. sanctissima, Deoque gratissima sit, vtra sit illi gratior atque præstantior. Cui quidem quæstioni cælestis magister in Euangelica huius diei lectione respondere videtur, cùm Marthæ quærenti ait: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Sed quoniam

(vt

(vt Philosophi tradunt) scire,est rem ex causis cognoscere,non erit alienum,quod Dominicæ vocis testimonio verum esse cognoscimus, causis etiam redditis comprobare; iis præsertim, quæ nos ad huius vitæ amorem & studium excitare possint. Illud igitur hanc vitam maximè commendat,quòd in ea actione versatur,ad quam præcipuè homo à Deo conditus est. Quam rem hac distributione atque ordine Seneca declarat; Externa siquidem omnia, atque adeò totum hunc mundũ, quem oculis vsurpamus, ad humani corporis obsequium pertinere ait: corpus verò propter sensus datum esse definit,vt per eos magnifica Dei opera contueri & sentire possimus. Sensus verò menti atque intellectui deseruire ait, dum varias ei rerum differentias repræsentant,in quibus ipse philosophari queat. Porrò autem mentem ipsam,in qua intellectus inest atque voluntas,ad hoc nobis esse concessam, vt ex iis quæ sensuum ministerio deprehenderit,in conditoris sui cognitionem & amorem assurgat. Ad quod officium hominem conditum esse Seneca testatur. Constat enim quæ inferiora sunt, superioribus deseruire; non contrà. Non est enim dominus propter seruum,sed seruus propter dominum; neque eques propter equum,sed propter equitem atque sessorem equus. Non igitur mens nostra inferioribus seruire, sed inferiora menti seruire natura ipsa debent. Rectè ergo Seneca, externa omnia propter corpus, corpus verò propter sensus, sensus autem propter mentem, mentem verò propter diuinæ pulchritudinis speciem contẽplandam & amandam conditam esse docet. Quod cùm ita sit,consequens est, vt præstantissimum illud opus esse fateamur, ad quod & totus hic mundus, & homo ipse præcipuè conditus est,quod quidem est contemplatiuæ vitæ proprium.

Seneca in epist.

Idem.

Adde etiam, quòd quicunque rectè philosophati sunt, in hac ipsa cõtemplatiuæ vitæ actione humanam felicitatem & summum hominis bonum posuerunt;quamuis neque supernaturalem eius beatitudinem,neq. supernaturalia Spiritus sancti dona naturali rationis lumine agnoscere potuerunt. Nos autem supernaturalia Spiritus sancti dona adiũgimus,quibus & intellectus nostri aciem dono sapientię illustramus,& voluntatẽ charitatis ardore incendimus, quibus hæ duæ supremæ animæ nostræ vires perficiuntur & nobilitantur; vt his veluti alis subleuatæ,ad diuinæ pulchritudinis speciem contemplandam attollantur. Ex his autem quæ diximus,huius vitæ dignitas apertè colligitur. Inter omnia quippe Spiritus sancti dona principẽ locum obtinet Sapientia. Proprium autem sapientiæ opus est,diuina contemplari. Necesse est autem præstantissimum esse, quod à præstantissimo Spiritus sancti dono proficiscitur. Constat item

inter omnes virtutes atque habitus, cælitus menti nostræ inditos, principatum tenere charitatẽ. Erit ergo nobilissimus actus, qui à nobilissimo habitu procedit; hic autẽ quis alius est, quàm summum bonum diligere? Quid verò aliud huius vitæ sectatores agunt, quàm diuinis amplexibus, diuinæque dilectioni vacare? Vt enim D. Gregorius ait, Tales amant, & ardent; & in ipso suo amore requiescunt: quia nihil hoc amore superius est, ad quod illum referre & ordinare debeant; ideoque in eo, tanquam in fine, plenissimè requiescunt. Qua quidem ex re huius vitæ dignitas apertè colligitur, quãdo id agit in terra, quod beatæ mentes in cælo semper exercent. Vnde alia etiam eius dignitas intelligitur; nempe, quòd cùm multa virtutum officia simul cum vita finiantur, hoc tamen munus & officiũ tunc perfectius incipitur, cùm in hac vita finitur. Vt enim Apostolus ait, Charitas nunquam excidit; siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ cessabunt, siue scientia destruetur; ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cùm autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Quibus verbis Apostolus designare voluit, charitatis munus & officium manere in patria, cùm tamen alia Spiritus sancti dona, & benignitatis officia ibidem locum habere non possint, vbi miseria nulla, nulla imperfectio est. Quam quidem rem apertè Saluator exposuit, cùm Mariæ partem nunquam ab ea auferendam esse dixit. Fides enim & spes non erunt in patria; charitas verò, & diuinæ pulchritudinis cotenmplatio perpetuò in ea manebunt. Ex his autem illud etiam colligitur; nempe, hac familiari & assidua cum Deo, rebusque diuinis consuetudine, paulatim hominem humana omnia dediscere, & in spiritualem atque diuinum hominem euadere, Apostolo testante, qui ait: Qui adhæret Domino, vnus spiritus est.

Gregor. — 1. Cor. 13. — 1. Cor. 6.

Hæc igitur omnia, fratres, satis indicant contemplatiuæ vitę dignitatem. Vnde quisquis huic studio addictus fuerit, gloriari verè cum Propheta poterit, dicens: Funes ceciderunt mihi in præclaris. Verè enim feliciſſimus esse putandus est, cui diuino beneficio hæc tam præclara sors contigit, vt vitam omnem in hoc piissimo studio insumat. Quam rem D. Gregorius Theologus elegãti descriptione testatur: qui cùm Episcopatus sarcinam fuga & latebris declinasset, hoc nomine aduersus accusatores suos fugam suam tuetur, quòd contemplatiuæ vitæ amore, cui semper fuerat addictus, pastoralem curã refugisset: sic enim ait: Nihil enim fortunatius eo homine esse videbatur, qui clausis compressisq. corporis sensibus, atq. extra carnem mundumque positus, in seque collectus, nec (nisi summa necessitate impellente) quicquam humanarum rerum attingens, & secum, in se, & cum

Psal. 15. — Gregor. Theologus in Apolog.

& cum Deo colloquens; superiorem rebus in aspectum cadentibus vitam agit, diuinasque species & imagines puras semper, nec vllis terrenis & errabundis formis permixtas in seipso circumfert, ac Dei rerumque diuinarum purum omnino speculum efficitur, lucique lucem, obscuriori videlicet clariorem adiungit; ac iam futuri æui bono fruitur, & cum Angelis versatur; & adhuc in terris agens, terram deserit, atque à spiritu in cælo collocatur. Si quis vestrũ hoc amore correptus tenetur, quid dicam, intelligit, atque affectui ei in quem tum incidi, facilè ignoscet. Hactenus ille. Ex cuius verbis liquet, quanta sit huius vitæ dignitas, quantumque à veritate aberrent, qui eam vt vacantem & otiosam contemnunt: vtpote quòd per eam homines sibi ipsis tantùm, non etiam publicę saluti & vtilitati prospiciant. Aduersus hos autem D. Bernardus ait: Otiosum non est vacare Deo, sed negotium negotiorum omnium. Quod quicumque in cella non agit fideliter & feruenter, quidquid aliud agit, quod non propter hoc agit, (scilicet vt Deo seruiatur) in eo quod agit otiatur. Felix igitur illę est, fratres, qui se totum à mundo abdicauit, totumque huic studio addixit; qui videlicet curas omnes in hanc vnam curam, negotia omnia in hoc vnum negotium, desideria cuncta in hoc vnum desiderium, amores omnes in hunc vnum amorem, & gaudia omnia in hoc vnum gaudium, studia omnia in hoc vnum studium commutauit. Quisquis enim ob amorem Christi omnia reliquit, eadem centuplum aucta, non in altera solùm vita, sed etiam in præsenti percipiet. Bernard.

Erunt fortasse nonnulli inter vos, qui his auditis, ad huius pulcherrimæ vitæ amorem excitentur, & ad eam capescendam aspirare incipiãt. Hos igitur monitos volo, duobus primùm gradibus ad hanc vitam esse ascendendũ. Vt enim in Ecclesia nefas esse ducitur ad sacros ordines promoueri per saltum, vt aiunt; ita præposterũ est, hoc vitæ genus profiteri, nisi duo isti gradus, vel saltem vnus eorum antè præcesserit. Sic enim priùs Lia fecunda, quàm formosa Rachel in matrimonium ducitur: sic actiua vita contemplatiuam antecedere debet. Verùm dicet aliquis: Huic vitæ mihi vacare nõ licet; vel quia opes mihi desunt, quibus aliis subueniam; vel facultas in publicum prodeundi deest; quoniam domi inclusus maneo, ideoque liberum mihi non est, quæ aliena sunt, curare. Si hoc tibi non licet, est tamen gradus alter necessariò subeundus, nempe vt cupiditates omnes, earumque radicem, hoc est immoderatum tui amorem superare contendas, quò diuinæ dilectioni in mente tua locum pręparęs. Amor quippe immodicus sui, & amor Dei, non minus quàm vterque mundi polus sibi mutuo aduersantur. Amor quippe Simile.

Dei omnia ad Deum, tanquam ad vltimum finem, dirigi & ordinari postulat; contrà verò immodicus amor sui & Deum ipsum, & cetera omnia ad se, suamque vtilitatem destinari vult: atque ita seipsum tanquam vltimum finem statuit. Quisquis igitur ad hanc felicem vitam ascendere parat, conscientiæ puritati, atque cupiditatum omnium cohibitioni diu multumque

Sapien. 1. insudare debet. In maleuolam quippe animam non introibit sapientia, neque habitabit in corpore subdito peccatis. Vnde

Cant. 1. sponsa in Canticis cùm Sponsum ad lectum inuitat (hoc est ad internę quietis, & spiritualium deliciarum locum) floribus illum respersum esse ait; hoc est, non prauis cupiditatibus, sed piis affectibus, & sanctis desideriis plenum. Libenter enim Sponsus ad huiusmodi loca declinat.

I.

Ceterùm quamuis has tantas laudes contemplatiua vita mereatur; actiua tamen vita tantum meriti atque laudis habet, vt in extremo iudicij die cæleste regnum misericordiæ operibus (quæ ad hanc vitam pertinent) tribuendum esse iudex ipse di-

Matth. 25 cat. Electis enim ad dexteram suam constitutis dicet: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratū est ab origine mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me; nudus, & operuistis me, &c. Quærentibus autem piis quando hæc in Dominum benignitatis officia contulerint, respondebit iudex:

Ibidem. Amen dico vobis, quamdiu vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis. Hoc satis erat ad laudem & cõmendationem huius vitæ, quòd cùm ceteris quoq. piis operibus æterna merces parata sit, de his solùm in illo die se mentionem facturum esse Dominus testatur; adde etiam quòd interdum ad hæc misericordiæ opera sic adstringimur, vt altissima etiam contemplatio propter illam deserenda sit; quando laborantis proximi necessitas hoc à nobis

August. requirit. Vnde est illud Augustini: Otium sanctum quærit charitas, negotium sanctum exigit necessitas charitatis. Quam sarcinam si nullus imponat, contemplandæ veritati vacandum est. Ipsa quoque in Deum charitas quò magis amorem nostrum excitat in eum, eò magis ad diligendos homines instigat propter

Gregor. Deum; quoniam (vt D. Gregorius ait) quātò ea valentiùs attollitur ad summa, tantò potentiùs recurrit ad ima. Hoc autem nobis innuit flagrātissima illa Pauli in Deū charitas, ex qua tantus dilectionis ardor in homines effluxit, vt posteaquam totam spiritus sui vim in exhortandis Corinthiis effudisset, eosq. multis maximisq. salutaris doctrinæ monitis imbuisset, neque tam longa & mirabili exhortatione calor ille dicendi deferbuisset,

2. Cor. 6. tandem ait: Os nostrum patet ad vos, ô Corinthij; cor nostrum dilata-

dilatatũ eſt;non anguſtiamini in nobis.Quid eſt quòd ait, Os noſtrum patet ad vos ô Corinthij?Metaphora ſumpta eſſe videtur ab iis qui nimio calore æſtuãtes hianti ore auram captare non ceſſant,qua caloris incendium refrigerare queant: ſic diuinus hic vir ſalutis humanę ardore incenſus erat,vt neque continuum monẽdi homines officiũ,neq.labores ob hanc cauſam ſuſcepti, non pericula,nõ vincula,nõ verbera,ignẽ illum ita refrigerare aut extinguere poſſent,vt nõ aperto ore alia atq. alia periculorum & laborũ genera propter eos ſitiret;ideoq.ait:Os noſtrũ patet ad vos,ô Corinthij.Quẽ verò ipſe ignẽ in pectore geſtabat,in diſcipulorũ mentibus accendere nitebatur,cũ poſt hęc verba protinus ſubdit:Eandẽ autem habẽtes remunerationem, tanquam filiis dico,dilatamini & vos:hoc eſt, eadem charitatis & miſericordiæ viſcera non erga me ſolùm, ſed quàm latiſſimè erga omne genus hominum geſtate.Quod initio naſcentis Eccleſiæ fideles faciebant;qui non minore charitatis affectu idolorum cultoribus in calamitate poſitis,quàm domeſticis fidei ſuccurrebant. Hinc D. Cyprianus, atrociſſima peſte Carthagini graſſante, fideles ſibi ſubditos ad hæc pietatis & miſericordiæ officia infidelibus exhibenda ſedulò hortabatur. Intelligebat enim vir ſanctus,quàm ſummo illi miſericordiarũ parẽti grata eſſet in homines,quos ipſe ad imaginẽ ſuã fingit, miſericordia. Quòd ſi huius rei cauſam quæras,illa inter ceteras nõ poſtrema eſt,quòd viri miſericordes cooperatores Dei in hominum ſalute conſeruanda ſint.Cùm enim is mundi huius gubernationi perpetuò intentus ſit,& inferiorũ cauſarũ miniſterio,animantiũ ac pręcipuè hominũ(propter quos cetera condita ſunt) vitas tueatur,& neceſſaria illis ad vitæ cultũ ſuppeditet;quiſquis indigenti proximo ac de ſalute periclitanti manũ porrigit, an non is Domino ad ſalutẽ hominũ cooperatur,& quodãmodo paruus quidã Deus cũ illo efficitur? Hoc enim à Deo vir miſericors diſtat in hoc officio;quòd Deus quidẽ (cuius immẽſa bonitas & potẽtia eſt)omnibus prouidet:ipſe verò(cuius tenues opes ſunt)non omnibus,ſed paucis hominibus cõſulit. Quã rẽ breuiter Eccleſiaſticus ſignificauit,cũ ait:Miſericordia hominis ad proximum ſuum,miſericordia autẽ Dei ad omnẽ carnẽ. Quod cùm ita ſit, quomodo Deus non eximio illũ amore proſequatur,quẽ ſecum cernit cooperantẽ,& adiutrices manus ad opus quod ipſe indefeſſa cura molitur,porrìgentẽ? Si enim qui recipit Prophetam in nomine Prophetę,mercedẽ accipit Prophetę(quòd hac ratione ad idẽ munus cooperatur,atq. ita Propheta cum illo effici quodammodo videatur)quid de illo ſentiendum eſt,qui ipſum Domini opus vrget,& eandẽ ſalutis humanę tuendæ curã ſuſcipit? Nemo igitur Marię partẽ,quã Dñs optimã pręd icauit,ſic attol-

Ibidem.

Cyprian.

Eccle.18.

Mat.10.

lat,vt Marthæ munus & officium deprimat, quæ hominem Dei imitatorem,& germanum filium,ac penè diuinum efficit. Hoc enim munus electorum,& Deo charissimorū esse Paulus defi-
Coloss.3. nit,cùm ait;Induite vos sicut electi & dilecti Dei, viscera misericordiæ. Sicut electi,inquit, & dilecti: videtis electorum, & eorum quos Deus diligit, proprium esse, misericordiæ viscera gestare.Itaque non contentus quacunque arida & ieiuna misericordia,viscera misericordiæ à nobis exigit, quod est multo maius;nec hoc cōtentus,non gestare tantùm,sed induere ea voluit: quo significauit,totū hominem,hoc est,omnia eius facta,dicta, cogitata, misericordiam præ se ferre, misericordiam spirare, & omnia tandem benignitatis & lenitatis speciem exhibere, qua miseros omnes & calamitosos non modò à se non abigant, sed modis omnibus ad se trahant & alliciant.

Verùm hoc in loco illud non segniter aduertendū est,hoc genus vitæ,quod in proximorū miseriis leuandis consumitur,non prorsus contēplatiuę vitæ expers esse debere;hoc est aliquo studio sanctarū orationū & meditationū oportere iuuari: ne videlicet homo externis semper operibus vacans,& cum hominibus seculi assiduè versans, rubiginis aliquid ex humanę vitę consuetudine contrahat,si internis omnino deuotionis officiis vacuus sit.Vehementer enim timendū est, ne interiùs euacuetur, si totus ad externa dilabatur. Quam rē illa Marthæ verba innuere videntur, quibus sororis auxilium postulat.Verè enim mystica Martha à Maria petit adiuuari;quoniam actiua à contēplatiua vita vigorem mutuat.Ideò namq. hæ duæ mulieres, quæ in hodierna sancti Euāgelij lectione referūtur(quę videlicet vtriusq. vitæ huius imaginē referūt)sorores fuisse perhibentur;quarum est,se mutuò germana charitate iuuare.Certè actiua sine aliqua contemplationis particula diu subsistere vix poterit.Quam rem
August. cautè atq.prudenter D. Augustinus admonuit; qui quamuis vbi proximus opera nostra indiget,nos à veritatis contemplatione auocet,& in opus mittat,subiungit tamen deinde: Non est omnino deserenda veritatis suauitas,ne si desit suauitas, opprimat charitatis necessitas.

II.

Verùm de his hactenus:iam enim tēpus est vt ad sacræ Virginis festum veniamus:quamuis ea quæ hactenus dicta sunt, non omnino ab eius laudibus abhorreāt.Dum enim mysticę Marthę atque Marię officia explicauimus, sacræ Virginis laudibus viam muniuimus;quę vtriusque sororis officium in hac mortali vita plenissimè executa est.Quo argumento intelligere licebit, quā hodie gloriam,quodque prēmium à filio receperit, quę illi vtriusq. sororis huius officio perfectissimè famulata est.Ne me
Anselm. verò hoc fingere existimetis,D. Anselmum,sacrę huius virginis studio-

studiosissimum, in medium proferā, hæc ipsa quæ diximus prædicantē. Videamus, inquit ille, quid alij, qui Marthæ officio funguntur, operentur; & quid sacra Virgo operata sit. Alij quēlibet hospitem in domo suscipiunt; hæc non quemlibet, sed proprium Dei filiū (qui non habet vbi caput reclinet) non in domo, sed in vtero suscepit. Alij nudū quemlibet veste mutabili atq. corruptibili operiunt; hæc verbum Dei virginea carne operuit, quæ sine fine incōmutabilis atq. incorruptibilis permanebit. Alij quemlibet esurientē & sitientem cibo & potu exteriori reficiunt; hæc Deū hominū humanitus indigentē nō solùm exterioribus cibis pauit, verùm etiam vteri sui lacte aluit: & vt breuiter sex illa misericordiæ opera percurramus, quę cū vni ex minimis eius fiunt, Deus sibi facta confitetur; hæc non quemlibet ex minimis, sed summum Dei filium hospitē suscepit, nudū pannis operuit, esurientē pauit, sitientē lacte potauit, infirmū per infantiā & ætatem non solùm visitauit, sed etiam fouendo, leniendo, gestando frequentauit, vt meritò de ea dicatur; Martha autem satagebat circa frequēs ministeriū. Cōprehenso & crucifixo, quasi in carcere posito, adfuit, sicut scriptū est; Stabat autē iuxta crucē Iesu mater eius. Inter hęc autē turbabatur, & solicita erat cū fugeret in Aegyptum à facie Herodis, qui eius filiū adeò persequebatur, vt multos suspectæ ætatis pueros occideret. Turbabatur etiā, cū Iudæos insidiantes, & mortē ei inferre molientes cognoscebat. Lucæ 9. Ioan. 19.

Ad vltimū turbata est valde, & iuxta Simeonis vocem, ipsius animā pertransiuit gladius; cùm videret filium suum comprehendi, ligari, flagellari, cōspui, spinis coronari, derideri, colaphizari, crucifigi, mori, sepeliri. Vnde bene ei congruit quod dicitur: Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima. Hactenus Anselmus. Sed quonam modo Maria nostra alterius Mariæ ad pedes Domini sedentis officium executa sit, quæ verbum eius deuotissimè audiens, hospitium illi in anima sua parabat, quis pro dignitate poterit explicare? De ipsa namque D. Augustinus ait: Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi feliciùs Christum corde quàm carne gestasset. Lucæ 2. August.

Sed expendamus, quænam sint præcipuæ illæ virtutes quæ hospitium in corde nostro Deo præparant. Harum prima, fides est; fides, inquam, quæ per dilectionem operatur, quæque tantum diligit, quantum credit; de hac enim Apostolus ait, Christum per fidem habitare in cordibus nostris. Quæ autem fides illustrior, quàm eius cui dictum est, beata quæ credidisti, quoniam perficientur in te ea quæ tibi dicta sunt à Domino? Virginitas quoque habitaculum Deo parat; sicut B. Lucia dixit, castè viuentes templum esse Spiritus sancti. Quæ autē virginitas sublimior, quàm eius quæ prima inter omnes feminas virginitatis Ephes. 5. Lucæ 1.

tatis votum emisit, & hoc pulcherrimum inuentum excogitauit? Propter quod meritò Virgo virginum appellatur. Humilitas quoque Dei templũ efficit, ipso dicente: Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilẽ & mansuetum? &c. Quæ verò humilitas maior, quàm eius quæ non minùs humilitate quàm virginitate Deo placuit? Sed inter hæc charitas maximè hospitium Deo parat. Vt enim Ioannes ait, Deus charitas est; & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Quę verò charitas maior, quàm eius quæ plena gratia fuit, quæ videlicet Deum non modò dilexit vt Deum, sed etiam vt vnigenitum & amantissimum filium; vbi cum amore gratiæ, amor quoq. naturæ interfuit. Postremò puritas & sanctitas pręcipuè locum Deo parant. Domum enim Dei decet sanctitudo in longitudine dierum. Quæ autem puritas & sanctitas maior, quàm huius sacratissimæ Virginis, quæ (quod nulli sanctorum contigit) ab omni etiã venialis peccati labe perpetuò immunis fuit? Hinc D. Augustinus: O mater Domini, sicut in prima femina abũdauit delictũ, sic in te superabundauit omnis plenitudo gratiæ; & ideò super omnes ignara delicti. Idemque rursus: Charitas, fecisti vt non solùm Maria nõ peccaret, sed nec peccatum quidẽ cogitare potuerit. Quid verò mirabilius, quàm in tota vita ne semel quidem in veniale peccatũ incidisse? Clamat sanctus Euãgelista: Si dixerimus quia peccatũ non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Denique Apostolos Dominus orare docuit; Dimitte nobis debita nostra; quoniam ipsi quoque, quamuis Spiritu sancto pleni, & in gratia confirmati, non tamen omnino à venialibus peccatis immunes exstiterunt. An non ergo mirabile est, cùm septies in die cadat iustus, feminam similem nobis passibilem, sexaginta & eo amplius annis, quibus in hoc mundo cum immundis hominibus versata est, nunquam, neque verbo, neq. opere, neq. cogitatione in peccatum vllum veniale incidisse? Hoc planè non humanæ, sed angelicæ puritatis est. Quid verò mirum angelica puritate effulsisse, quæ Angelorum Dominum, & gratiarum omnium fontem nouem mensibus in vtero gestauit? Benedixit olim Dominus domui Obededom: quoniam eius arca tribus apud illũ mensibus mansit. Qua ergo is benedictione, quibus opibus Virginem locupletauit, in cuius virgineo vtero non vmbratilis arca illa, sed idem ipse Dominus nouem mensibus habitauit, & in cuius mente, tãquam in regali palatio cunctis virtutum gemmis adornato, perpetuò mansit?

Isaiæ 66. | 1. Ioan. 4 | Psal. 92. | August. | Idem. | 1. Ioan. 3. | Matth. 6. | 2. Reg. 6.

Quæ igitur sic Marthæ atq. Mariæ officium non vno aliquo die, sed per omnem ętatem adeò perfectè executa est, quam hodie mercedem, quam gloriæ coronam pro tot tantisq. meritis à filio recipiet? Quis ascendenti ei locus in cælo parabitur, quæ descen-

descendenti in hunc mundum Dei filio tale parauit hospitium? Rectè enim D. Bernardus: Neque in terris locus vllus dignior virginalis vteri templo, in quo Dei filium Maria suscepit; neq. in cęlis regali solio, in quo Mariam hodie filius sublimauit. Felix nimium vtraque susceptio; ineffabilis vtraque; quia vtraque inexcogitabilis est. Bernard.

Sed inter hæc omnia danda nobis opera est, fratres, vt paulisper oculos ab externa Virginis gloria deflectentes, ad internam mentis eius lætitiam contēplandam (quatenus ruditati & ignorantiæ nostræ conceditur) penetrare valeamus. Ad hoc igitur sciendum est, familiare viris sanctissimis semper fuisse, cùm ab infimo ad summum dignitatis gradū euecti essent, aut magnis opibus locupletati, vix vnquam ab illa infima sorte & conditione, in qua fuerunt, oculos dimouere, quò vocantis Domini gratiam pristinæ vilitatis comparatione apertiùs agnoscerent; atq. ita in se quidem humiles, Deo autem grati atque deuoti permanerent. Sic Paulus pristini erroris sui memor, seipsum contumeliosum, blasphemum & persecutorem appellat. Sic Dauid ad regni solium euectus, prioris fortunæ memoriam non deposuit, sicut ipse ait; Et elegit Dauid seruum suum, & sustulit eum de gregibus ouium, depost fetantes accepit eum, pascere Iacob seruum suum, & Israel hæreditatem suam. His exemplis, fratres, collatione facta, beatæ Virginis mentem atque animum vtcunque conijcere poterimus. Cùm ipsa enim ex altera quidem parte recoleret, se olim cuidam humili fabro (qui securi & serra quotidianoque labore sibi victum parabat) fuisse desponsatam, illiq. in domesticis curis extitisse subditam & obsequentem; ac deinde ad eam doloris & calamitatis magnitudinē peruenisse, vt vnigenitum filium tanquam facinorosum & seductorem inter latrones appensum in cruce vidisset, seq. à perfido populo facinorosi & seductoris matrem æstimatam & appellatam fuisse; ex altera autem animaduerteret, se à Deo in matrem electam, & super omnes sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, ceterorumq́. Sanctorum ordines, atq. supra Cherubin & Seraphin exaltatam, & iuxta filij solium, vt veram eius matrem, collocatam, vt supra se nihil nisi conditorem suum, infra se verò quicquid à Deo conditum est, cerneret; cùm hæc, inquam, omnia prudentissima & sanctissima Virgo cum animo suo cogitaret; qua quęso mente, quo animo erga tantorum bonorum largitorem esset? quo illū amore diligeret? quas illi gratias ageret? quibus laudibus eius immēsam bonitatē prædicaret? Hoc vtcūq. coniici potest, verbis autē explicari nō potest. Quid verò, cùm se à cunctis beatarū mentiū agminibus in tanto pretio & honore haberi vidit? Queadmodū enim cùm Deus pater primo-

1.Tim.1.

Psal.77.

Simile.

Hebr. 1. primogenitum in orbem terræ introduxit, Angelis præcepit, vt hominem illum tanquam verum Deum adorarent; ita cùm eiusdem filij matrem hodierno die in cælum intulit, & in solio sibi debito collocauit, iisdem Angelis præcepit, vt illam tanquam Domini sui matrem, & cęlorum atque Angelorum Dominam & Reginam agnoscerent, suspicerent, & humili obsequio & reuerentia honorarent. Quis igitur animus, quis sensus beatissimæ Virginis erat, cùm ita se ab omnibus cælestis curiæ ordinibus suspici & honorari cerneret? Cùm Dauidi Dominus per Nathan Prophetam æternam regni sedē promisisset, seque ex tam infima conditione ad tam amplam dignitatem extulisset, tanto amoris ac deuotionis affectu incensus fuit, vt tunc vel maximè cor suum se inuenisse diceret, quò ardentissimo affectu Dominum oraret, eiusque magnificentiam prædicaret, quòd se vnum ex cunctis hominibus ad regni solium elegisset, dignumque fecisset, in quem tam magnifica dona conferret. Quòd si Dauidis animus sic affectus fuit; qualem beatissimæ Virginis animum hodierno die fuisse putandum est, quæ se non solùm inter omnes homines, sed inter omnes etiam creaturas, quæ sunt, erunt & fuerunt, exaltatam vidit; quæ tamen se in hoc seculo pauperis & humilis fabri sponsam fuisse recolebat, extremamque crucis & mortis filij ignominiam pertulerat? Quid verò cùm hanc adeò stupendam dignitatem diuinæ largitatis & gratiæ munus esse clarissima luce cognouit? Hoc est enim quod illa in Cantico suo apertè cecinit, cùm ait: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ; ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quibus verbis ostendit, hanc tantam maternæ dignitatis gloriam supra omne meritum esse, soloque diuinæ gratiæ beneficio sibi contigisse; hoc enim est quod ait: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Quo in loco, humilitatis nomine, non humilitatis virtutem, sed conditionis suæ vilitatem significauit; ideoq. gratuitum diuinæ mentis respectum huius tantæ dignitatis causam fuisse testatur. Quid verò cùm post hanc tantam gloriam amantissimum & desideratissimum filium vidit non iam in humili gremio matris, sed in sinu omnipotentis Dei patris; non vbera sugentem, sed sanctorum animas beantem; non inter latrones pendentem, sed inter cælestes spiritus regnantem; quo tunc affectu illa Sponsæ verba in Canticis dicere potuit: Inueni quem diligit anima mea; teneo, nec dimittam?

2. Reg. 7. [margin note beside "ret, quò ardentissimo"]

Lucæ 1. [margin note beside "cecinit, cùm ait"]

Cant. 3. [margin note beside "re potuit"]

Ad hanc tantam gloriam, fratres, post tot labores beatissima Virgo hodie euecta est; ad hanc nos à Deo conditi, atque in sacro baptismatis fonte hæredes eius instituti sumus; hæc nos tanta feli-

ta felicitas manet; hanc nobis Christus Dominus sanguinis sui pretio emit. Ad hanc igitur toto studio contendamus, nihilque eorũ quæ oculis vsurpamus, eius amori anteferamus. Vita breuis, modicus labor; optatissima verò & sempiterna merces. Nihil ergo nos ab hoc itinere remoretur, nihil detineat; non carnis illecebræ, non terrenæ opes, non mundi gloria, non vita, non mors, non denique quidquid in hoc seculo vel optamus, vel timemus; hæc omnia post se relinquat sempiternæ felicitatis amor. Ibi & beatissimæ matris & Filij gloria perfruemur; ibi diuinæ pulchritudinis contemplatione satiabimur; ibi electorum omnium gaudia nobis quoque cum illis mutuæ dilectionis iure communia erunt: quæ nobis Christus Dominus concedere dignetur, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

IN ASSVMPTIONE BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ, CONCIO SECVNDA:

in qua primùm de magnitudine meritorum atque laborum Virginis, ac de magnitudine item gloriæ, ad quam hodie assumpta est, agitur: secundo verò loco, quid nobis facto opus sit vt ad eius gloriæ consortium veniamus, disseritur.

THEMA. *Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea.* Lucæ 10.

ODIE, fratres charissimi, beatissima virgo Maria ex hac lacrymarum valle cum summa totius curiæ cælestis lætitia in superas illas sedes in æternũ regnatura migrauit. Hodie exiliũ in patriam, mortem in vitã, mœrorem in gaudiũ, laborem & lacrymas felici commercio in æternam lætitiam commutauit. Hodie sanctarum animarum septa agminibus, & Angelorum vallata choris, ad ætheriũ thalamum, sibi ab æterno destinatum, cum clamore & iubilo deducta fuit. Si enim B. Martini, multorumque aliorum Sanctorum corpora hymnis canora cælestibus turba ad tumulum vsq. prosecuta est; quid de sanctissima Virgine pietas Christiana credere debet, quæ tanto maiori gloria digna fuit? In libro Regũ legimus, Dauidẽ olim arcam Dei cum hymnis & canticis, cum clamore & iubilo, maximaque totius populi frequentia, ad locum quem ei parauerat, adduxisse. 1. Reg. 4.

Qua

Qua ergo hodie lætitia, quibus cæleſtium virtutum laudibus & cāticis, non vmbratilis, ſed vera arca in qua Dei filius nouem menſibus requieuit, ab eodem filio in cælum deducta eſt? Quæ igitur dum in hac vita maneret, dignum Dei filio & in corpore, & in anima ſua parauit hoſpitium, qualem hodie ab eodem filio hoſpitalitatis huius mercedē accepiſſe credenda eſt? Hac enim de cauſa lectio ſancti Euangelij, quæ hoſpitium deſcribit, quo Martha & Maria Magdalena Dominum exceperūt, (quarum altera corpus Domini neceſſaria miniſtrando paſcebat; altera eius verba audiendo, ipſius animū reficiebat) in hac ſacra ſolennitate legitur; vt in hoc piæ hoſpitalitatis officio beatiſſimę Virginis officium quod erga Dei filium exercuit, intelligamus: quę, præterquàm quòd illum in viſceribus ſuis excepit, & humanitatis noſtræ veſte induit, non ſemel aut iterum, ſed toto vitæ eius tempore ad crucem vſque illi miniſtrauit. Ex huius autem hoſpitalitatis & officij dignitate, mercedis magnitudinem quam hodie mater à filio recepit, poterimus vtcumque conijcere. De hac igitur hodie dicturi, cæleſtem opem, eiuſdem ſacratiſſimæ Virginis interceſſione, ſuppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Partitio. Duo à nobis præſentis ſolennitatis ratio exigere videtur; alterum, vt dignitatis & gloriæ magnitudinem ad quam hodie beatiſſima virgo euecta eſt, explicemus; alterum, vt qua via nobis eò eundum ſit, quò illa hodie glorioſa proceſſit, exponamus. Illud enim ad eius gloriam, hoc ad noſtram pertinet ſalutem; fruſtrà enim eius gloriæ magnitudinem prædicamus, ſi ab eiuſdem gloriæ conſortio, vitio noſtro ſecludimur.

I.

Vt autem glorię magnitudinem, quam hodie beatiſſima Virgo à filio ſuo percepit, intelligamus, meritorum eius magnitudo expendenda priùs eſt; quandoquidem vitæ meritis, retributionis merces reſpondet in cælis. Conſtat autem ex communi Patrum ſententia, cæleſte præmium charitati ita reſpōdere, vt quo maior fuerit charitas, hoc & præmium ſit magnificentius. Quæ quidem res pauperibus & illiteratis hominibus maximo ſolatio eſſe debet; quia quāuis opibus & doctrina deſtituti, nihil egregium in Eccleſiæ luce moliantur, ſi tamen in angulo ſuo conſtituti, diuinæ pulchritudinis cōtemplationi & amori vacantes, in eo ipſo amore proficiant, & quotidie amando maiòra diuini amoris incrementa capiant, maiorem in cælo gloriam percipient, quàm qui multa egregia pietatis opera patrauerint, ſi minore charitate præditi ex hac vita deceſſerint. Quę res hodierna quoq. ſancti Euangelij lectione comprobatur: in qua Dominus collatione

collatione Marthæ atque Mariæ facta (quarum altera Christo Domino ac discipulis eius ministrabat; altera ab hoc officio feriata: ex docẽtis ore pendebat, totaq. in eius amore suspẽsa erat) Mariæ quiescẽtis officium operoso Marthæ officio prætulit dicens; *Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Apostolus verò nõ modò charitatis, sed etiam piorum laborum in cælesti retributione habendam esse rationem docet, cùm ait; Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem. Hinc Martyrum Christi gloriam meritò insignem esse confitemur, quòd summos labores propter Christum perpessi fuerint. Cùm ergo cælestis præmij magnitudo primùm quidem Sanctorum charitati, deinde verò labori respondeat; hæc iam duo in sacra Virgine expendere incipiamus.

Quod verò ad charitatem eius attinet, quæ vis orationis non hominum modò, sed etiam Angelorum pro dignitate illam explicare queat? Vt enim riuus fonti, á quò scaturit; ita charitas gratiæ magnitudini, à qua profluit, respondet. At sanctissima Virgo priusquam nasceretur, fuit plena gratia; & cùm ab Angelo salutata fuit, plena etiam gratia prædicatur; & vbi Dei filium concepit, superueniente Spiritu sancto, copiosior in eam effusa est plenitudo gratiæ. In die verò Pentecostes cum Apostolis orãs longè maiorem quàm illi gratiæ plenitudinem adepta est. Sed quid ego singularia hæc persequor, cùm certissimè constet, sanctissimam Virginem nihil vnquam in tam longo vitæ spatio aut egisse, aut dixisse, aut animo agitasse, quod nõ incremẽtum perceptæ gratiæ mereretur. Qualis ergo charitas ab hoc inexhausto & perenni gratiæ fonte permanasse credenda est? Adde etiam totius vitæ consuetudinem in amantissimi filij contubernio atque conspectu transactam: quem nunquam aspexit, quin ardentissimi amoris facibus inflammaretur. Charitatem verò suis actibus magis quàm aliarum virtutum actionibus intendi constat; præsertim cùm intensiores vehementioresque sunt. Hæc de Virginis charitate breuiter: nunc eius labores enumerare incipiamus.

Lucæ 1. Actor. 2.

Primus eius labor & cruciatus extitit Simeonis vaticinium: quia ad Virginem de filio loquens ait: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur: & tuam ipsius animam pertransibit gladius. Ex hoc igitur tempore doloris gladius in purissimo & amantissimo eius corde ferè semper infixus hæsit. Cùm enim amoris magnitudinem doloris magnitudo cõsequatur; quæ tam ardenti charitate diligebat filium, quo dolore sauciata est, cùm futuros filij cruciatus & dolores Simeone prophetante cognouit? Alius post hunc

Lucæ 2. Matth. 2.

hunc labor, fuga in Aegyptum exstitit; habitans apud eos qui
Act. 17. animam Virginis iniquis operibus cruciabant. Si enim Pauli spiritus, dum Athenis ageret, incitabatur in seipso, videns idololatriæ deditam ciuitatem; quo dolore intemeratæ Virginis pectus cruciaretur, cùm homines ad imaginē Dei conditos, omne genus reptilium & muscarum pro vero Deo colere videret? Alius & incomparabilis labor fuit, cùm stans ante crucem, piis oculis lacerum amantissimi filij corpus, luxata mēbra, disrupta verberibus terga, spinis obsitum caput, transfixos ferro pedes & manus, depressum pondere suo corpus, cōfossum latus contemplata est. Quo quidem tempore haud dubium quin piissimum illius cor cum filio ita cruci affixum fuerit, vt quidquid ille in corpore passus est, illa fuerit in corde perpessa. Cum illo ergo vinculis ligata, alapis cæsa, opprobriis saturata, verberibus attrita, spinis coronata, cruci affixa, felle & aceto potata fuit. Huius autem doloris vim & acerbitatem, quæ vis orationis explicare, quæ mens cogitatione consequi possit? Qua in re nunquam satis in hac parte mirari queo diuinæ sapientiæ consilium. Cùm enim facilè Christus Dominus potuisset, vel inscia, vel absente matre, acerbissimum passionis suę calicem haurire, voluerit eam & præsentem adesse, & tantorum dolorum atque tormentorum
Simile. testem atque sociam fieri. Cùm quidam vir nobilis ex medicorum cōsilio pluribus cauteriis vlceri (quo grauissimè laborabat) impressis, mederi decreuisset, omni ratione curauit, vt inscia vxore (quam vnicè caram habebat) hæc carnificina perficeretur; ne dilectæ vxoris animus hoc tam diro spectaculo cruciaretur. Si igitur tu, Domine Iesu, sanctissimam matrem tuam ita diligis, vt post æternū Patrem nihil nec in cælo nec in terra charius habeas; cur dedita opera huius tanti doloris consciam, & testem, & participem esse voluisti? Quis autem adeò diuinarum rerum imperitus erit, qui hoc casu magis quàm summo diuinæ sapientiæ consilio factum esse credat? Consilium autem fuit, vt perfectissima inter omnes sanctos hac summa charitatis & patientiæ laude (quæ Deo supra cuncta alia obsequia gratissima est) minimè destitueretur. Quòd si rursus quæras, cur amator hominum Deus tantopere ipsorum lacrymis & mœrore delectetur? Ad hoc facilè respondemus, nequaquam illum doloribus nostris oblectari; oblectari tamen nostra in illum fide, charitate & patientia: quæ virtutes nullibi magis quàm in rebus arduis ac difficillimis probantur & perficiuntur. Hac igitur de causa quos Deus charissimos habet, maximis in hac vita laboribus exercet ac perficit. Nullum quippe aliud probatæ atque perfectæ virtutis certius argumentum est. Quo minus mirandum erit, si Dei filius, qui miro charitatis affectu piam matrem prosequeba-

sequebatur, noluerit eam hac tanta laude priuari; cuius meritum & gloria erat in æternum permansura.

Postremus autem virginis labor fuit, tamdiu in hoc mundo post filij ascensum in cælum, permansisse. Quantus autem hic cruciatus fuerit, quis pro dignitate poterit explicare? Si enim Tobiæ mater filij peregrè profecti absentiam continuis lachrymis deflebat: si Apostolus Paulus ob eximiam in Christum charitatem tanto eius videndi desiderio flagrabat, vt dissolui cuperet, vt eius præsentia frueretur: si Dauidi Regi dicere licuit; Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: quale beatissimæ Virginis videndi filij desiderium fuisse putandum est, quæ tanto maiore charitatis ardore flagrabat! Si de sanctis omnibus verè dictum est, quòd mortem habeant in desiderio, & vitam in patientia; quid de hac sanctissima Virgine credendum est! Quidam verò magnus Christi amator tam ardenti desiderio mortem sitiebat, quo desiderabat illius faciem cernere, vt frequenter ad mortuorum funera visenda properaret, vt mortis conspectu lætaretur, quòd ea optanti sibi obuenire aliquando deberet. Beata verò Catharina Senensis, tanto videndi Sponsi sui ardore æstuabat, vt hanc ad illum orationem, non sine multis lachrymis, & amarissimo corde, effunderet: Mi dulcissime, & super omnia dilectissime Domine, cur quæso me tam diu à tuo suauissimo complexu diuelli sinis? Iam, Domine, nulla me huius vitæ delectatio tenet: nihil aliud cupio, nihil quæro nisi te, nihilque aliud diligo nisi te. Cur ergo vilissimi huius corporis gratia ab hac tanta excludor felicitate? O clementissime omnium dominantium Domine, educ quæso de carcere animam meam, & de corpore mortis huius libera me. Huic autem petitioni Dominus ita respondit: Ego quidem, amantissima filia, quamdiu inter homines versatus sum, nunquam voluntatem meam, sed eius qui misit me, semper impleui. Vnde quamuis ego magno vrgerer desiderio Pascha cum discipulis meis celebrandi, & salutis humanæ opus perficiendi; tempus tamen à Patre meo definitum humiliter expectaui. Idem ergo te facere conuenit, vt videlicet patienter tempus tui transitus expectes, quod à me constitutum est. Tum illa, Fiat, inquit, amantissime Domine, in me tua voluntas; sed interim tamen ego petitiunculam quandam abs te peto, ne confundas faciem meam. Peto igitur atque obsecro, vt quando per te mihi modò præsentiæ tuæ deliciis frui non licet, fruar tamen acerbissimis doloribus tuis: vt quando gaudiorum tuorum in cœlis particeps esse non possum, dolorum saltem tuorum in terris particeps efficiar. Hæc beata Catharina. His

Tob. 10.
Philip. 1.
Psal. 41.
Lucæ 22.

igitur exemplis, fratres, ceu gradibus quibusdam ad beatissimæ Virginis desiderium intelligendum vtcumq. assurgere poteritis. Si enim quo maior est dilectio, hoc ardentior dilecti vidẽdi, & eius præsentia fruendi cupido est; quæ tantum in charitatis virtute ceteros omnes sanctos anteibat, quanto maiore videndi amantissimi filij desiderio flagrabat? Hoc planè nulla mẽs, nulla cogitatio nostra assequi potest. Adde, quòd prudẽtissima Virgo (quæ diuinis quotidie illuminationibus erudiebatur) nõ erat suæ dignitatis ignara. Ab ore enim Angeli, diuinæ veritatis interprete, audierat, se inter omnes feminas benedictã. Ipsa quoque multo antè Spiritu Dei acta, dignitatem suam prædicauerat, dicens: Quia fecit mihi magna, qui potens est. Et, Beatam

Lucæ 1. me dicent omnes generationes. Sciebat vtique se matrem Dei, ac proinde tanto præstantiorem in cælis locũ super omnes beatarum mentium ordines habituram, quanto maior gloria Regis matrẽ, quàm Regis seruos & ministros decet. Quæ igitur hæc omnia probè tenebat, quo animo fuisse putanda est, cùm hoc adeò ingens & ineffabile bonum tam longo tẽporis spatio dif-

Prou. 13. ferretur? Verè enim à sapiente dictum est; Spes quæ differtur, affligit animam.

Verùm huic dolori perfectissima eius obedientia occurrebat, quæ mœrorem leniret, quæque illam diuinæ voluntati plenissimè subiiceret. Semper enim voluntas illa adeò diuinæ voluntati

Simile. consentiens & subdita erat, vt quemadmodum cælorum orbes motoribus suis sine vlla mora subduntur ad motum (quoniam nihil in se habẽt, quod huic motui repugnet) sic beatæ Virginis voluntas ita Deo subdita erat, vt nihil penitus in ea esset, quod diuinæ voluntati vlla ex parte contrairet. Itaque cùm in oratio-

Matth. 6. ne Dominica dicebat, Adueniat regnum tuum; magnum in ea videndi eius regni desiderium excitabatur. Cùm verò protinus adiiciebat, Fiat voluntas tua; statim hoc ipsum desiderium diuinæ voluntati plenissimè subdebatur. Hanc autem virtutem alij obedientiam, alij sui ipsius abnegationem, alij resignationem, quidam verò, vt hanc obtemperandi propensionem magis amplificent, propriæ voluntatis annihilationem nuncuparunt; hoc videlicet insinuantes, vt quidquid in nobis proprium, quidquid à diuina voluntate dissonans & alienum esset, non solùm eraderetur, sed etiam (si id fieri posset) ad nihilum redigeretur. Qui autem hoc dixerunt, nõ quid fieri ab hominibus soleat, sed quo potissimùm eniti debeant, admonere voluerunt. Hoc autẽ quod in sanctis aliis minùs inuenitur, in hac sacra Virgine perfectissimè atq. plenissimè deprehẽsum fuit. Ideò nihil in illa erat, quod illam à diuinæ voluntatis amplexu retraheret. quo factũ est, vt Virginis voluntas sic in diuinam voluntatẽ translata esset, vt ex duabus

duabus voluntatibus vna quodammodo effecta, & quasi conflata videretur. Itaque adeò libenter vitæ huius exilium sustinebat, vt si diuinæ voluntatis esse intellexisset, vsque ad extremum iudicij diem in eodem permanere, minimè recusasset. Sed hæc tamen obedientiæ alacritas & facilitas nihil impediebat, quo minus huius tam diuturni exilij labor magni apud Deum meriti esset. Alacritas enim & promptitudo voluntatis minuit quidem laboris acerbitatem, sed præmij magnitudinem adeò non minuit, vt etiam cumulet. Hilarem enim datorem diligit Deus. 2. Cor. 9.

II.

Expendimus vtcumque Virginis merita; nunc meritorũ præmia videamus. Si igitur præmij magnitudo charitatis magnitudini respondet (vt antè diximus) quale, quęso, præmium tantæ charitati cõstitutum erit, quæ tam longo interuallo Sanctorum omnium charitatem superauit? Nam vt breuiter hanc partem absoluam, omnes illi Deum tanquam Dominũ, nemo verò tanquam filium, sicut ipsa, dilexit. Præterea, si (vt Apostolus ait) 1. Cor. 3. vnusquisque propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem; qualem hodie mercedem percipiet, quæ tot labores cum Christo, & propter Christum passa est? Ait ad discipulos suos Lucæ 22. Dominus, Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis: & ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. At hi paruo tempore Christum secuti sunt, quem tandem passionis tempore (quod minimè decebat) deseruerunt. Quod igitur regnum illi paratum erit, quæ ab infantia ad crucem vsque filium secuta est, & quæ iuxta crucem stetit, vbi & amantissimi filij vocem loquentis audiuit, & sanguinis riuos ab eius vulne- Ioan. 19. ribus defluentes piis oculis vidit, & ignominiarũ filij, tanquam vera eius mater, particeps effecta est? Si verò martyribus tam copiosa in cælo merces constituta est; quod martyriũ cum hoc Virginis martyrio comparari potest? Nullus enim martyrum tam charam corporis sui vitam habuit, quàm Virgo filij: vnde consequens est, vt maiorem dilectionem maior cruciatus consequeretur. Præterea, si rectè à Salomone dictum est, Desiderium si compleatur, oblectat animam; &, Lignum vitæ desideriũ ve- Prou. 13. niens; si sacra Virgo tanto videndi filij desiderio æstuabat, quo Ibidem. nunc gaudio repleta fuit, cùm amantissimi filij faciem videre, brachiis stringere, oscula figere, & amantissima eius præsentia frui datum est? Ad hæc, si gratia & gloria ita sibi inuicẽ respondent, vt magnitudini gratiæ sublimitas respõdeat gloriæ; qualis eius erit gloria, in quam tota se infudit plenitudo gratiarum? Rectè enim Bernardus, Quantũ, inquit, gratiæ in terris adepta Bernard.

 est

1. Cor. 2. est præ ceteris, tantum in cælis obtinet gloriæ singularis. Quod si oculus non vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se; quid præparauit gignenti se?

Bernard. Quæ cùm ita sint, quis (vt idẽ Bernardus ait) cogitare sufficiat, quàm gloriosa hodie mũdi regina processerit? & quãto deuotionis affectu tota in eius occursum cœlestiũ legionũ prodierit multitudo? & quibus gaudiis redundauerit, cùm Regis ac Domini sui matrem in cælo ascendentẽ vidit? Qua lætitia sanctarum virginum chori persultarunt, cùm virginum Reginam venientem viderunt? Quid sancti Cõfessores, cùm eius gloriam contemplati sunt, quam ipsi dum viuerẽt, humilitatis, puritatis, charitatis, omniumque virtutum sibi exemplar proposuerunt? Quid triumphalis Martyrum exercitus, cùm dolorum suorum sociam, & plus quàm martyrem in passione filij, gratulabundi, & lætantes exceperunt? Quid Prophetæ, qui Spiritu sancto pleni, tam multa de ea olim vaticinati sunt? Quid sancti Patriarchæ, cùm filiam suam in tanta gloria & felicitate cælestes sedes petentem admiratæ sunt? Longè tamen maior beatarum mẽtium admiratio exstitit, cùm mortalem naturam supra immortales substantias euectam, & feminam carnis pondere circumdatam, spiritibus ipsis qui ab omni corporea mole secreti sunt, puriorem & sanctiorem viderunt. Hinc admirantes dicere cœperunt;

Cant. 8. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa

Cant. 3. super dilectum suum? Quæ est ista quæ ascendit sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi pulueris pig-

Cant. 6. mentarij? Quæ est ista quæ ascendit quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, vtpote quæ Sole amicta, luci illi inaccessibili videtur immersa? Quàm familiaris huic soli facta es ô Domina, quàm proxima, quàm intima! Quãtam inuenisti gratiam apud eum! In te manet, & tu in eo; vestis eum, & vestiris ab eo. Vestis eum substantia carnis, & vestit te ille suæ gloria maiestatis. Vestis nube Solem, & Sole ipso vestiris.

Verùm hæc admirantes Angeli dicunt. Quid ipse dignissimæ & sanctissimæ matris filius? quàm læto vultu, quàm serena facie, quàm diuinis amplexibus hodie ab eo suscepta, & super omnem est exaltata creaturam, cum eo honore, quo tãta mater digna fuit; cum ea gloria, quæ tantum decuit filium? Felicia prorsus oscula labiis impressa lactentis, cui virgineo mater applaudebat in gremio. Sed quanto nunc feliciora censebimus, quæ ab ore sedentis in dextera Patris hodie in beata salutatione suscepit! Verùm ad quem putatis locum, ad quam sedem sublata est?

3. Reg. 2. Cùm Bersabee post Dauidis mortem ad Salomonem filium in aulam regiam ingressa fuisset filius in occursum matris progrediens,

dens,iuxta thronum suum matri thronum apponi iussit. Si hac igitur gloria Salomon adulteram matrem honorauit, qua gloria Virginis filius virginem matrem hodie decorauit? Super omnes igitur Sanctorũ ordines, super omnes Angelorum choros exaltata, ad dexteram filij gloriosa hodie consedit, vocem illam ex Cant. libro repetens; inueni quem diligit anima mea, tenui, nec dimittam. Cant. 3.

III.

Sed quid nostra refert, fratres; quòd Virginis gloriam prædicamus, si ab eiusdem gloriæ communione ignauia nostra secludimur? Itaque iam dudum desiderare vos credo, vt quibus potissimum gradibus ad huius tantæ gloriæ consortium perueniatur, exponamus. Multi sunt planè, quos mystica illa scala Iacob adumbrabat. Gen. 28. Vnus tamen est, qui omnia præstat, nempe non vulgare & languidum, sed ardens & incitatum eius gloriæ consequendæ desiderium: hoc enim omnia quæ ad eam obtinendam necessaria sunt, simili ardore concupiscere facit.

Sed dicetis forsitan: Rectè sanè, bene habet: in tuto iam salus nostra sita est; quando nemo est, qui non ad felicitatem istam aspiret, qui non vehementer eius desiderio flagret. imò verò, fratres, longè aliter se res habet: atq. vtinam ego in hac re pseudopropheta essem! Arbitror enim minimam hominum partem hoc desiderio teneri. Ad quod non leui cõiectura ducor: ait enim D. Augustinus: Ille cęlestẽ hęreditatẽ verè & ex animo desiderat, qui eam iis quæ in terra præstantissima habentur, facilè anteponit; hoc est, qui cùm aut terrestris patrimonij, aut alicuius insignis vtilitatis iactura facienda sit, terrena omnia perire mauult, quàm ab illa spe cælestium bonorum excidere; talis sempiternam illam felicitatem verè desiderat. August. in Cõfes. A quo tamen affectu adeò longè vulgus hominum abest, vt non modò quæ pretiosissima in vita habentur, sed etiam quæ vilissima & abiectissima sunt, illi felicitati præferat. Si enim quoties in lethale crimẽ incidimus, summum illud bonum amittimus; nos autem pro rebus nihili huiusmodi crimina committimus; an non vilissima quæque huius mundi, regno illi anteferimus? Quod cùm facimus, quonam modo nos eius boni desiderio flagrare dicimus?

Quia verò peruersio hæc ex immodico terrenarum rerum amore nascitur, hunc à se primùm ablegare debet, quisquis in cælũ contendere parat. Hic enim mentem nostram à cælestibus ad terrena adeò potenter auocat, vt qui eo vinctus est, vix aliud cupere aut cogitare, vix aliud quærere aut sapere, nisi carnalia & terrena sciat. Vbi enim est thesaurus eius, ibi & cor, & omnis cura & cogitatio eius. Matth. 6. Hunc igitur immoderatum terrenarum rerũ amorem ab anima sua primum pellere debet, quisquis per illam scalam Iacob (cuius modò mentionem fecimus) in cęlum

ascendere cupit. Cuius cùm multi sint gradus, primus tamen omnium à terra eleuatur: quo intelligimus, terram primùm esse deserendam ei qui in cælum ascendere desiderat. Quæ quidem res non modò veræ sanctitatis initium, sed magna etiam sancti-
Origen. in Leuit. tatis portio est. Hinc Origenes, sanctitatis nomẽ (quod frequẽter in literis sanctis reperitur) definiens, ad Græci nominis etymologiam recurrit, quod est ἅγιος, quod ab α, & γῆ compositum hominem sine terra significat; hoc est, qui terrenarum rerũ studio & amore sublato, se totum diuinarum rerum studio & amori tradidit. Quemadmodum, ait ille, quæ Deo sanctificata sunt, (vt sacra vasa, ceteraque similia) à profanis vsibus secernuntur: ita qui veræ sanctitatis amatores existunt, terrenis curis & negotiis minimè implicari debent. Hoc est autem quod Petrus
1. Pet. 2. Apostolus obnixè à nobis exigit, cùm ait: Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animã. In quibus verbis vult nos Apostolus non tanquam ciues, sed tanquã aduenas & peregrinos in hoc mũdo versari: ideoq. vetat, ne altas carnalium desideriorum radices in eo iaciamus, quibus terræ affixi, peregrinationis nostræ memoriam deponamus. Proprium enim peregrini est, ad patriã tendere, eò cursum dirigere, in ea, mente, studio & cogitatione versari, nullibi radices figere; & loca omnia, ad quæ declinat, non tanquam patrias sedes, sed tanquam hospitia, quæ protinus deserenda sunt, existimare. Idem autem facit, qui patriam in cęlis quærit, qui in hoc mundo se tanquam aduenam & peregrinum
Hebr. 13. gerit: vt qui sciat cum Apostolo nõ habere se hîc ciuitatem manentem, sed futuram inquirere. Quàm sit autem spiritualis peregrinatio nobis necessaria, mira figura Zacharias Propheta designauit: qui posteaquam aquas viuas è Hierusalem ad mare orientale, & ad mare nouissimum dimanaturas esse prænunciauit (per quas Euangelij gratiam, quæ aquarum nomine significatur, per vniuersum mũdum dilatandam intelligit) paulo pòst subiungit; Et omnes qui reliqui fuerint de vniuersis gentibus,
Zach. 14. ascendent vt adorent Dominum Regem exercituum, & celebrent festiuitatem Tabernaculorum. Et erit, qui non ascenderint de familiis terrę ad Hierusalem, vt adorent Regem Dominum exercituum, non erit super eos imber. Mira planè lex, nec minùs miranda comminatio. Cur enim Dominus veteris legis festa & ceremonias, aduẽtu Christi antiquatas, modò renouat? Cur item ex tam multis veteris legis solennitatibus, hanc vnam Tabernaculorum potissimùm elegit, quam inuiolatam esse voluit? Hoc certè argumẽto apertè liquet, Zachariam Prophetam ab occidente litera ad viuificantem spiritum traducere nos voluisse. Festum autem Tabernaculorum ad hoc lege institutum fuerat,

fuerat, vt in eo filij Israël antiquã illam quadraginta annorum Exod 28.
peregrinationem, quibus ab Aegypto egressi, per desertum vagantes, non in domibus, sed in tabernaculis (tãquam peregrini, Deut. 10. Exod 10.
qui sedes patrias inquirunt) morabantur, ad memoriam reuocarent. Hoc autem festum, quod iuxta historiæ seriem iamdudum cum ceteris veteris legis ceremoniis antiquatum est, iuxta spiritualem intelligentiam vult Dominus à fidelibus perpetuò celebrari: vt sicut illi quadraginta annorum spatio se tanquam peregrinos, qui patriam inquirebãt, gesserunt; ita nos quamdiu in hoc corpore militamus, peregrinos in hoc seculo nos esse credamus, qui ad cælestem patriam (quæ nobis ab origine mundi parata est) indefesso cursu contendamus: ad nihil videlicet aliud nos conditos, & in hanc lucem editos intelligẽtes, quàm vt hoc breuis æui spatio pietatem colẽtes, & auctorem tãtæ felicitatis Deum debitis obsequiis promerentes, sempiternæ quietis & felicitatis sedem percipere mereamur. Ad hanc enim curã & studium nati sumus, ad hoc à Deo alimur & sustentamur, ad hoc misericorditer & patienter ab eodem expectamur; ad hoc tot internis & externis Dei & Ecclesię vocibus quotidie inuitamur, ad hoc nobis cælum, terra, mare, Sol, Luna, ceteraque cæli astra & elementa famulãtur, vt nos eorum auctori debitum famulatus obsequium exhibeamus. Super eos verò qui aliter se gerunt, qui hoc Tabernaculorũ festũ in spiritu non celebrãt; qui videlicet omnes curas & cogitationes suas ad terrenas cupiditates non tanquã peregrini, sed tanquã mundi ciues abiecerũt, minatur Dominus cælestem imbrẽ, hoc est, cælestem gratiam defuturã; quæ sola mentem reficit, sola sitim eius sedat, sola terram cordis nostri fecundat, & æternæ vitæ fructus germinare facit. Nulla autem grauior pœna legis huius transgressoribus apponi potuit: hoc enim spirituali imbre sublato, cor nostrum protinus velut terra deserta & inculta manet, quæ nihil aliud quàm tribulos & spinas in ignẽ conijciendas profert. Hunc autem peregrini hominis affectum atque animum ideò tantopere nobis Dominus commendat, quòd intelligat, omnium malorum nostrorum causam esse, quòd in hoc mundo non tanquã incolæ & peregrini, sed tanquã ciues atq. domestici nos gerimus. Sic enim vitã nostrã instituimus, sic terrenis rebus affixi sumus, quasi ad hanc solùm vitam nati essemus, & nihil à morte expectaremus; neque post eam vllum iudicium, aut vllum siue præmium, siue supplicium superesse crederemus. Hi sunt autem quos Propheta in terra obliuionis degere significauit, cùm ait; Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis? Quid terrã obliuionis appellas? Fixerunt Poëtæ ante inferorum aditum esse Lethæas quasdam aquas, è quibus de- Psal. 87.
 functo-

functorum animæ bibentes, omnium quæ in hoc nostro orbe geruntur, obliuiscerentur, hoc planè fabulam esse cõstat. At generis humani hostis alias similes his aquas habet, quas seculi hominibus propinasse videtur, quæ illos sic de mente deducunt, vt sui ipsorũ; hoc est, vt finis cuius gratia conditi à Deo sunt, & eorum quæ ad hunc finem consequendum necessaria sunt, penitus obliuiscantur. Hi sunt igitur, qui in hac terra obliuionis habitare dicuntur. Tu igitur, qui tota ferè vita nunquã seriò de Deo, de anima tua, deq. salute tua cogitasti, qui nunquam ad te ingressus, intra te rationem inire atque dicere cœpisti. Quis me condidit? ad quid condidit? ad quid in hanc lucem processi? quis auctor, & quis finis vitæ meæ? quid hactenus designaui? in quo vitam & annos expẽdi? quis me manet exitus? quæ post hãc vitam sors? quisquis, inquam, hæc nũquam seriò cogitasti, in hac vtique terra obliuionis habitas: in qua neq. mirabilia Dei, neque iustitia mandatorum eius agnoscitur aut cogitatur. Cuius illa pœna est, quam is per Prophetam comminatur, cùm ait; Oblita

Osee. 4. 1. Cor. 14. es legis Dei tui, obliuiscar & ego filiorum tuorum. Et illa item: Ignorans, ignorabitur. Non agnoscis Deum, non agnosceris ab eo: & ita cùm fores cæli pulsaueris, audies funestã illam Domi-

Mat. 13. ni vocem; Amen dico vobis, nescio vos. Quicunque igitur hoc modo in terra obliuionis habitant, hoc Tabernaculorum festum non celebrant; vtpote qui non tanquam peregrini & incolæ, sed tanquam huius mundi ciues se in eo gerant: ideoque futurorum obliti, sola præsentia captant, sola cogitant, sola sectantur.

Sed dicet fortasse aliquis: Quî fieri potest, vt amorem à rebus visibilibus ad inuisibilia trãsferam, cùm has coràm videam, harum specie delecter, & fructu viuam, & contubernio fruar; spiritualia autem neque oculis cernere, neque manibus contrectare, neque aliquo externo sensu percipere queam? Quamuis enim spiritualia quę non videntur, longo interuallo iis quę videntur præstantiora atque diuiniora sint, vehementer tamen amorem erga illa impedit, quòd earum species nullo sensu percipi potest.

Respõsio prima. Mat. 27. Ad hoc igitur primùm illud respondemus, nos quidem non nostra, sed diuinæ gratiæ virtute (quæ piis mentibus per Christum donatur) hoc præstare posse. Quid enim aliud significat, quod pecunia illa quæ Dominici sanguinis pretium exstitit, sepultura in agro figuli empta est, in qua peregrini tumularentur? Quid autem sepultura, nisi quietis & mortis locus est? At sanguinis huius pretio atq. meritò hęc sepultura comparata est, in qua spirituales isti peregrini quiescant, & in qua mũdo mortui atq. sepulti, soli Deo viuant. Hoc autem modo mundo mortui sunt, qui neque secundis rebus efferuntur, neq. aduersis contrahuntur,

trabuntur, neque honoribus tument, neq. iniuriis commouentur; sed in quauis fortuna eundē animi statum retinere conātur. Ex hac autem spirituali morte placidissima quies animi oritur, quam nec prospera mundi, nec aduersa interturbare possunt. Quisquis enim terrenarum à se rerum amorem abdicauit, non habet cur vel earum prouentu gaudeat, vel earum iactura torqueatur. Qui autem hoc animo est, verus in hoc mūdo peregrinus est, & in hac peregrinorū sepultura requiescit, quæ illi sanguinis Christi pretio empta est. Hoc igitur primum est, quo vnigenitus Dei filius adiuuat peregrinationem nostram.

Adiuuat etiam beatissima eius mater, assidua intercessione, quę (vt D. Bernardus ait) mediatrix pro nobis ante filiū est, sicut filius ante Patrē. Cùm enim recolit peccatorū occasione Verbum Dei carnem nostram induisse (vnde ipsa ad tantam dignitatis celsitudinem euecta sit) quomodo non maximam eorum curam geret, qui huius tantæ gloriæ occasionē illi præbuerunt? Prætereà cùm Virginis in Deum charitas tanta sit, quantā paulo antè explicauimus; fieri non potest, quin ea quæ tanto in Deum amore flagrat, non maximo etiam amore homines ad imaginem Dei conditos prosequatur. Quò enim ardentiùs charitas fertur in Deum, eò etiam vehementiùs in eos rapitur, quos tanquam diuinum aliquid diligit propter Deum. Quod mysticè thalamus ille significat, quē iuxta Orientalis portæ introitum Ezechiel Propheta in illius admirandi ac mystici templi fabrica descriptæ: cuius parem longitudinis & latitudinis mensurā esse ait. Thalami autē nomine D. Gregorius hoc in loco charitatem intelligit, in qua, velut in spirituali quodam thalamo cælestis Sponsus requiescit. Deus enim charitas est; & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Hic ergo charitatis thalamus parem longitudinis & latitudinis mensuram habet: quoniam charitas quātum se versus Deum in altum effert, tantum se per fraternæ salutis amorem in latum porrigit. Quæ cùm ita sint; qua quæso Virgo beata dilectione naturæ suæ consortes diligere credenda est, quæ tantopere Deum diligit? Quid verò ad se piè suppliciter confugientibus non impetrabit, quæ simul & mater misericordiæ est, & iudicis mater? Vt enim misericordiæ mater, pro nobis orabit: vt verò iudicis mater, quod petierit, impetrabit. Quod quidem eius auxilium vt iustiùs promereamur, erit sanè operæ pretium vt eiusdem Virginis Psalterium (quod omnem filij matrisque vitam continet) illi quotidie quanta poterimus deuotione offeramus. Hoc enim officio vtrique, hoc est, matri simul & filio poterimus gratificari. Constat enim inter omnes precandi formas, & spiritualia exercitia, nullum esse cui tot gratiæ à Romanis Pontificibus concessæ sint: quas

Bernard.

Ezech. 40.

Gregor.

1. Ioan. 4.

quas ætate noſtra Pius V. Pontifex Maximus non modò cõfirmauit,ſed etiam auxit & locupletauit. Conſtat etiã nullum eſſe ſtudium quo faciliùs mens noſtra ad diuinitatis cognitionem & amorem aſſurgere valeat. Cùm enim quãdiu hac corporis mole ſepti ſumus, Deum niſi per opera & beneficia ſua cognoſcere nequeamus; certum eſt, omniũ ſiue operum, ſiue beneficiorum diuinorum Chriſti incarnationem & paſſionem maximum extitiſſe: quã in hoc Virginis Pſalterio recolunt, quicunque illud piè ac religiosè meditantur. Qui autem hoc agunt, Mariæ vtiq. officium exercent, quę ſedẽs ſecus pedes Domini audiebat verbum illius, cæleſtiaque myſteria, quæ ab ore narrantis excipiebat, intra pectus ſuum deuotiſſimè condebat. Quod quidem officium Saluator ipſe pio ſororis officio (quamuis maximè laudabili) prætulit, cùm ait: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quam quidẽ partem D. Bernardus his verbis commendat: Mariæ quidem vita eligenda, Marthæ verò toleranda eſt. Ea enim vita, quæ ſemper cũ Deo verſatur, ſemper Deum intuetur, planè optanda; ſed altera tamen ob parendi neceſſitatem & humanæ vitæ neceſſitatem patienter eſt toleranda. Ad illã pertinet gaudium & lætitia; huius verò propria eſt patiẽtia.

Bernard.

Sed ais forſitã; Vita hæc ad eos magis pertinet, qui monaſteriis incluſi, & à moleſtiſſimis huius ſeculi curis & negotiis feriati ſe totos diuinarum rerum contemplationi tradere poſſunt. Sit ita ſanè: non tamen deſunt alij in ſeculo, qui diuini Spiritus fauore adiuti, ſint etiam cæleſtis huius vitæ ſectatores; qualis ſancta illa femina exſtitit, quã D. Hieronymus ait in vrbe turbida eremum inueniſſe monachorũ. Adde etiam, quòd quicunq. negotiis familiaribus implicati ſunt, quæ vel imperat charitas, vel domeſtica exigit neceſſitas, non omnino diuinę contemplationis expertes eſſe debent. Oratio enim cõtemplationis particula quædam eſt; quæ piè in Chriſto viuere volentibus familiaris admodũ eſſe debet: alioqui, quis ſine eius ope inter ſeculi homines verſans, inter tot laqueos & pericula, inter tot hoſtium tentationes & inſidias tutus incedere poterit? Monachos igitur ſtatus ſui profeſſio; ſeculi autem homines periculi ſui magnitudo ad orandi ſtudium adigit: illi, vt in dies ſanctiores euadant; hi, ne præſentibus malorum periculis deteriores fiant. Illi, vt monaſticæ vitæ perfectionem aſſequantur; iſti, ne Chriſtianæ vitæ innocentiam amittant. Qua quidem ex re intelligere licet, egere Marthã auxilio & ſocietate Mariæ. Quod planè eadem ipſa confitetur, cùm ſe ab ea poſtulat adiuuari. Actioni enim non omninọ deeſſe debet oratio: neque rurſum contemplationi (vbi id fraterna charitas aut neceſſitas vrget) piæ actionis operatio; ſed altera alteram tanquam fidelis & germana ſoror adiuuet, & ab

Hieron. in Epiſt.

ab altera iuuetur: ne vel oratio sterilis & ieiuna, vel operatio arida sit atque molesta, si fuerit orationis pinguedine & solatio destituta. His igitur duabus alis suffulti, fratres, facilè in sublimia feremur, atque ad cælestem patriam euolabimus: in qua præter innumera alia gaudia, fidelibus operariis proposita, beatissimæ Virginis Mariæ (quæ in cælestem illam Hierusalem hodie assumpta est) felici contubernio in omni æternitate perfruemur: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO ASSVMPTIONIS B. VIRGINIS MARIÆ, CONCIO tertia: in qua primo loco Euangelica lectio, ac precipuè verba Thematis explanantur: deinde de huius diei festi gloria, & communi Virginis, ac cælestis curiæ lætitia agitur.

THEMA. *Vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Lucæ 10.

INTER omnes dies festos, quos Ecclesia in sacratissimæ Virginis laudem & honorem celebrat, non dubium quin hodiernus dies principem sibi locum vindicet. Ceteris enim diebus ea mysteria recolit, quæ in hoc mundo celebrata sunt; hoc est, in hoc mari magno, in quo nunquam tempestates & procellæ, nunquam turbidi fluctus & nubila desunt: ideoque vix aliquid adeò faustum & felix euenire in eo potest, quod non aliqua tristitiæ nebula respersum sit. Magna fuit ea lętitia qua beatissima Virgo mundi Saluatorem enixa est, quam Angeli cęlestibus canticis & diuinis laudibus illustrarunt: sed hanc tamẽ lætitiam stabuli horror, præsepij duritia, pauperes panni, & infantis vagitus, & lachrymę temperarunt. Magna fuit Virginis lætitia, cùm octauo à natiuitate Domini die gloriosum & salutare Iesu nomen (quod est super omne nomẽ) puero impositum fuit: sed ea tamen cum pretiosi sanguinis profusione, & filij lacrymis atq. dolore coniuncta fuit. Magna itẽ lætitia paulo pòst cõsecuta est ex Simeonis & Annæ viduæ testimonio, cùm infans in templo Domino offerretur; vbi pater & mater mirabãtur super his quæ dicebantur de illo: sed qualis mæror hanc lætitiam consecutus est, cùm senex inter varia laudum præconia, agones & certami- Lucæ 1. Ibidem.

na

na filij, & matris dolorem, & gladium, eius animam saucian-
tem, vaticinatus est? Iam verò resurrectionis faustissimum gau-
dium, quod intemeratæ Virginis animam miro modo lætifica-
uit, non ita lætificauit, vt recentis sanguinis, & acerbissimæ paf-
sionis imaginem ab eius mente penitus aboleret. Vulnera quip-
pe illa Virginis animo, quãdiu vixit, altissimè semper impressa
fuerunt. Iam verò Ascensionis Dominicæ gloria atque lætitia
quàm magna & miranda fuit! Quid enim mirabilius, atq. ho-
mine Deo dignius, quàm vt in cælum, cælorum cõditor ac Do-
minus per mediam aëris regionem propria virtute cõscenderit?
Ad hæc tanta Virginis lætitia non omnino doloris expers fuit,
cùm se ab amantissimo filio diuelli, & illo discedente, in valle
1.Reg.6. miseriarum relinqui vidit. Si vaccæ illę arcã] Domini è regione
Philistinorum in terram Israël ferẽtes, acres mugitus edebant,
quòd à vitulis suis separarentur; quid de hac matris & filij sepa-
ratione sentiendum erit? Videtis ergo, fratres, omnia beatę Vir-
ginis festiua gaudia, quę in hac vita percepit, doloribus semper
admixta fuisse. At verò in huius diei gaudio nullus miscetur ex-
traneus, nulla interuenit vel exigua mœroris nubecula, quę hu-
ius diei serenitatem inficiat; sed contrà potiùs omnia læta & iu-
cunda, omnia fausta atq. felicia. Hęc enim dies terminus labo-
rum, finis lacrymarum, & placidus atque tutus longissimę na-
uigationis portus exstitit. De huius ergo diei lætitia hodie di-
cturi, cælestem opem, eiusdem sacratissimæ Virginis interces-
sione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Partitio. Primo loco lectionẽ sancti Euangelij, ac præcipuè Thema-
tis verba (quæ singularem quandam philosophiam continent)
explanabimus; ac deinde ad sacratissimæ Virginis laudes, & fe-
stum eius dein veniemus. Ait ergo sanctus Euangelista in-
trasse Dominum in quoddam castellum, ibique à muliere qua-
dam hospitio exceptum: *Cuius erat soror nomine Maria: quæ sedens
secus pedes Domini audiebat verbum illius. Martha autem satagebat
circa frequens ministerium.* Cumque Martha sororis auxilium à
Domino postulasset dicens, *Domine, non est tibi curæ quòd soror mea
reliquit me solam ministrare?* Ille Mariæ causam & patrocinium
suscipiens, expostulanti sorori ait: *Martha, Martha sollicita es, &
turbaris erga plurima.* Porrò *vnum est necessarium: Maria optimam par-
tem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Magna hoc in loco inter Docto-
res quæstio est: quid sit hoc Vnum, quod necessariũ esse Salua-
tor ait? Non defuerunt enim qui literæ nimium adhęrẽtes dice-
rent, hac oratione Dominũ non multa ad prandium fercula, sed
vnum tantùm esse necessarium ac sufficiẽs, voluisse significare.
Verùm hac opinione, ceterisque prætermissis, si rem ipsam de
qua

qua agebatur, attentiùs inſpiciamus, inueniemus planè, Vnum illud eſſe neceſſarium, quod Maria agebat; nēpe Deo per cognitionem & amorem indiſſolubili charitatis vinculo adhærere.

Sed dicet aliquis forſan; quonam modo vnum hoc tantummodo neceſſarium eſſe dicatur, cùm multa alia ad corporis ſalutem neceſſaria eſſe videamus: an nō edere, bibere, ceteraque, ſine quibus hæc vita non tranſigitur, neceſſaria quoq. eſſe perhibentur? Sunt fateor iſta quoque neceſſaria; ſed quemadmodum ſtellæ (quarum ſplendor à cælis ad terram vſque, hoc eſt, ad remotiſſima loca pertingit) vbi in lucem Solis incurrerint, ſplendorem ſuum amittūt: ſic planè diuinitatis cognitio atque amor ad veram ſalutem nobis neceſſarius eſt, vt terrena omnia, huic neceſſitati comparata, minimè neceſſaria eſſe dicātur. Vt enim quæcunq. inter creaturas bona & pulchra ſunt, diuinæ bonitati & pulchritudini collata, nec bona nec pulchra ſunt, nec omnino ſunt; ita omnia alia quæ ab hominibus neceſſaria eſſe putantur, ſi cum pietatis & iuſtitiæ neceſſitate comparentur, neceſſitatis nomen amittunt. Adde etiā, quòd ſecluſa hac ipſa comparatione, veriſſimè à Domino dictū eſt, hoc Vnum eſſe neceſſarium: quia ſi quis hoc Vnum fideliter præſtiterit, omnium aliarum rerum, quæ ad tuendam vitam dicuntur eſſe neceſſaria, compos erit. An nō hoc apertè Saluator declarauit, cū ait, Quærite primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis? An non idem etiam illa Pſalmographi verba pollicentur, Timete Dominum omnes ſancti eius: quoniam nihil deeſt timentibus eum; Diuites eguerunt & eſurierunt, inquirētes autē Dominum non deficient omni bono? Liquet igitur, ſiue hac ratione, ſiue ea quam antè commemorauimus, veriſſimum eſſe quod veritas dixit, Vnum eſſe tantummodo neceſſarium, cetera verò huius comparatione velut otioſa & ſuperuacanea eſſe.

Simile. Simile. Matth. 6. Pſal. 33.

I.

Hoc ita conſtituto, libet nunc, fratres, rem omnium maximè mirabilem inter omnia quæ hactenus in mundo contigerunt, quæq. in poſterum futuris ſeculis contingent, paulo fuſiùs explicare. Permittite autem mihi ſeptē illa mundi miracula, quæ à ſcriptoribus gentium referuntur, breuiter enumerare. Inter quæ primùm Babylonis muri numerantur; qui (vt Plinius ait) ſexaginta millibus paſſuum protendebantur; eaque latitudine erant, vt ſex per eos currus ingredi ſine offenſione poſſent. Referuntur & pyramides Aegypti, miræ magnitudines & artificij: & Rhodi Coloſſus in Solis honorem formatus, qui ſexaginta cubitis in altum attollebatur: & Mauſoleum Artemiſiæ Reginæ, hoc eſt, inſigne ſepulchrū quod hæc femina viro ſuo Mauſolo ad ſempiternam eius memoriam ædificauit: templum quoque

quoque Dianæ,quod Ephesi bis centum annis miro opere extructum fuit: quod tamen quo die Alexander Magnus natus est,arsisse dicitur. Hæc & quædam alia his similia,sunt quæ homines inter maxima mundi mirabilia numerant. Ego autẽ hac Domini sententia conuictus, rem adeò mirabilem vobis modò ante oculos ponam,vt hæc ipsa quæ commemoraui,& quæcunque alia humano ingenio fingi possunt, huic collata, neq. mirabilia sint,nec omnino aliquid sint. Si enim ex his quæ diximus, apertè constat,vnũ tantùm esse in hac vita necessarium (quod superiùs exposuimus)cetera verò omnia huic vni collata velut otiosa & superuacanea,ac omnino nihil esse; quid,quæso, mirabilius quàm fidelem hominem, qui hæc ipsa certa & indubitata fide tenet,omnia alia studiosissimè curare,& illud solùm negligere, quod solùm spretis omnibus, vtpote solum necessarium captandum erat? Hæc res,quam quotidie oculis cerno(imò vix aliud in vita hominum cerno)tanta me admiratione afficit, vt vix vllo tempore hunc ab animo affectũ excutere possim. Quia verò iustissimum est,vt hoc eodẽ admirationis affectu vos quoque,fratres, concutiamini, quò omnẽ diuini numinis offensionem vehementiùs vitare possitis, rem totam & causam eius, à prima repetens origine,vobis ante oculos ponam. Expendamus igitur,quis hunc mundum condiderit; & cui potissimùm, & in quem vsum condiderit.

Deum autẽ esse huius tantæ molis architectũ & conditorem, non modò catholica fides,sed ipsa quoq.ratio & humana philosophia confitetur. Cùm autem vel ex ipsius Aristotelis sentẽtia Aristot. constet hominum gratia hunc mundum esse conditum (Sumus enim nos,inquit ille,quodammodo finis omnium)quærendum protinus est,cuius rei gratia homo ipse conditus sit,propter quẽ cetera facta sunt. Nunquid enim hic tãtus artifex tam nobilem creaturam frustra condidit? Nunquid,ait Propheta, vanè constituisti omnes filios hominum? Quis hoc nisi mente captus af- Psal. 88. firmare audeat? Frustra enim cetera condidisset, si frustra esset homo,cuius gratia cetera condita sunt. Quòd si propter aliquẽ finem condidit,nunquid in hoc condidit,vt vel congerendis opibus,vel vanis honoribus captãdis,vel vt Sardanapali more omnibus se deliciis & turpissimis voluptatibus dederet, atque ita in porcorum naturam qui in cœno volutantur, degeneraret? Quis mentis compos credere possit,perennem illum sanctitatis & bonitatis fontem in hunc finem tam nobilem creaturam destinasse? Fides igitur catholica atque ratio ipsa nos docet, optimum conditorem in optimum finem hanc adeò nobilem creaturam condidisse. Nullus autem præstantior finis, quàm vt auctorem,& mundi principem atque parentem,eundemque summum

mum bonum (ſicut Auguſt. ait) intelligeret, intelligēdo amaret, amando frueretur, atque ita demum diuinitatis eius conſors & particeps fieret. Ad hoc igitur munus & officium homo conditus eſt, ad hoc ipſum illi mundus ſeruit, dum & commeatum ſuppeditat, quo vitam corporis tueri & conſeruare poſſit, & diuinæ bonitatis & ſapientiæ argumenta præbet, quibus ad illius cognitionem & amorem aſſurgere valeat. Hæc igitur vna cauſa exſtitit, cur naturæ conditor, & hominem, & ampliſſimum hoc rerum omnium theatrum creauerit. Vnde factum eſt, vt cùm ante diluuij tempus homines vix vllam diuini honoris & religionis curam habuiſſent, neque id præſtarent cuius gratia conditi erant (omnis quippe caro corruperat viam ſuam) nullam diuina mens cauſam eſſe putauit, cur diutiùs mundum hunc inferiorem eſſe pateretur. Itaque illum funditus deleuit, & alluuione obrutum ſepeliuit. Auguſt. Geneſ. 6.

Hæc igitur prima cauſa eſt, cur homines pietatem colere debeant: quando in hunc præcipuè vſum à Deo ficti atque formati ſunt; fruſtra quidem victuri (quicquid aliàs moliantur) niſi huic officio ſatisfaciant. His adde diuinæ maieſtatis amplitudinem, infinitaſq. eius laudes, propter quas (vt nihil ab eo vel anteà perceptum, vel in futuro tempore ſperandum eſſet) iuſtiſſimum erat, vt ſi mille mortes ob eius gloriam quotidie nobis obeundæ eſſent, libentiſſimo animo eas oppeteremus, & ne hac quidem re illum pro dignitate venerari poſſemus. Omnes enim rationes & cauſæ quæ nos ad inſignium perſonarum obſeruantiam adigunt, in vno illo cū infinita acceſſione pleniſſimè inueniūtur. Itaque ſi nos regia dignitas, ſi conſanguinitatis neceſſitudo, ſi amicitiæ ratio, ſi nobilitas, ſi bonitatis & ſanctitatis ſplendor, ſi opes & potentia, ſi inſignis ſapientia, ſi veneranda canities, ſi percepta beneficia, ſi ingentis vtilitatis ſpes, & quidquid aliud eſſe poteſt, quod nos in amorem, & obſeruantiam, & venerationem aliorum hominum rapiat; an non hæc omnia in ſummo illo bono infinitis partibus aucta reperiuntur? an non hęc omnia ante illius ſplendorem ſic ſunt, quaſi non eſſent? an non velut momentum ſtateræ, ſic eſt ante illum orbis terrarum; & quaſi gutta roris antelucani, qui deſcendit in terram? Omnes enim homines, inquit Iſaias, ſic ſunt coram eo quaſi non ſint, & quaſi nihilum & inane reputati ſunt ei. Quo fit, vt omnis obſeruantia, quæ omnis generis hominibus, quamlibet eximijs, aliquo iure debita eſt, cùm ea quæ vni illi rerum omnium Principi atque Parenti debetur collata, nulla ſit; ſicut perſonæ ipſæ, quamlibet excelſæ, illi comparatæ, nihil ſunt. Sap. 11. Eſaiæ 40.

II.

His etiam adde, quòd nos omnes ita ab vno illo pendemus, vt

eius virtute ac poteſtate & viuamus, & moueamur, & ſimus; ita vt nec reſpirare, nec pedē aut manum mouere ſine illius ductu & imperio valeamus: ſine quo omnia quęcunq. fiunt, in nihilum reciderent ex quo facta ſunt. Neq. in præſenti modò, ſed etiam in futuro ſeculo, ac poſtremò omnibus in rebus quæ ad vſum vitæ pertinent, ſic ab illius voluntate & poteſtate pendemus, vt nihil nobis ſine eius prouidentia ſiue lætum ſiue triſte euenire valeat. Ipſe enim paupertatis atque diuitiarum, ægritudinis & ſalutis, mortis ac vitæ, gehennæ & cæleſtis glorię claues habet in manu ſua. Vnde apparet, quanto illum ſtudio colere debeamus, qui omnibus in rebus ſic ab illo pendemus. Quid ſi his omnibus titulis Dominicæ paſſionis & mortis beneficiū omni obſequio & honore digniſſimū adiecero? oleum vtiq. flammæ adiecerim, quæ ad cælū vſq. pertingat. Conſtat igitur ex his quæ dicta ſunt, nihil eſſe in hominum vita nec iuſtius, nec dignius, nec honorificentius, nec magis debitum, nec pluribus titulis commendatum, nec magis humanæ naturæ proprium, nec maiori contentione maioribuſque tum minis, tum promiſſis à nobis requiſitum, nec quod maiorem nobis commoditatem afferat ſeruatum, nec maiora detrimenta neglectum. Quid ergo indignius, quàm hoc ſolum negligere, cætera verò curare?

Cùm ergo tot tantiſq. nominibus cōditori, conſeruatori, & ſalutis noſtræ auctori obnoxij ſimus, cùm omnia vitæ momenta vni illi debeamus; cùm omnia quę ſiue in cęlo ſiue in terra oculis vſurpamus, illius beneficia ſint; cùm illius ſit omnis ſanctitas, omnis dignitas, omne decus & gloria, illiq. proinde omnis timor & amor, & omnis reuerentia & obedientia debeatur: quæ vis orationis explicare queat, quanta ſit hominū dementia, quanta cęcitatis & ſtuporis immanitas, nullam eius rationem habere, nullo eius amore & reuerentia tangi, nihil illi ex tot beneficiis acceptum ferre; nullas pro tantis muneribus gratias agere, nihili eius leges & præcepta facere, nec illius auctoritaē vereri, nec maieſtatem honorare, nec bonitatē diligere? Cumq. omnia præ illius recordatione nobis excidere deberent, aliorum omnium meminiſſe, ipſum verò è memoria noſtra penitus eliminare: cùm cætera omnia præ illius amore deberemus faſtidire, omnia propter vnum illum amare: cùm hoc ſolum ſtudium (vt antè diximus) neceſſarium, cætera verò ſuperuacanea ſint, hoc ſolum negligere, cętera verò ſtudioſiſſimè curare. O rem omniū maximè deplorandā! ò inſaniā deteſtandā! ò ſtuporē horrendū! ò plus
Ier. 2. quàm ferrea hominum præcordia! Obſtupeſcite cæli ſuper hoc (ait Dominus) & portæ eius deſolamini vehemēter. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuę, & fecerunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas,

aquas. An non contra hos illa etiam Moysis verba vsurpare meritò possumus; Generatio praua atque peruersa, hæccine reddis Domino popule stulte & insipiens? Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit, & fecit & creauit te? An non igitur hæc tanta hominum rebellio & peruicacia, supera & infera omnia stupefaciat? an non vel terra contremiscere, vel cautes etiam & rupes huius tantæ rei indignitate commoueri atque disrumpi meritò debeant? Si esset aliqua in mundo gens adeò immanis & fera, vt nullum in ea inter patres & filios fœdus, nulla amicitia esset, sed parentes filiorum, filij verò parentum carnibus vescerentur, & vtrique se mutuò vili pretio exteris nationibus diuenderent: quis non attonitus hanc tantam immanitatem obstupesceret, cùm maxima & arctissima naturæ iura (quæ nec feræ, nec serpentes violant) sic deleta & obliterata cerneret? At quanto, quæso, maiori necessitudinis vinculo rerũ omnium parenti Deo astricti sumus, à quo non corpus modò, sed animam quoque, & omnia quæ ad vtriusque vitæ cultum requiruntur, trahimus? Quid ergo mirabilius, quàm non modò nullo amore erga hunc parentem affici, sed etiam rebus vilissimis & indignissimis eius amorem & gratiam commutare? An non igitur miraculum hoc (si ita loqui fas est) septem illa mundi mirabilia, quæ antè commemorauimus, longissimo interuallo superat? & tamen illa mundus in summa admiratione habuit; hoc nemo miratur, quod planè cunctis miraculis mirabilius est. Deut. 32.

Video, fratres, vos huius tantæ rei indignitate stupefactos tacitè quærere, vnde hic tantus stupor in mores hominum inuectus sit. Cùm enim videamus, animantia sic à naturæ conditore Deo informata esse, vt nihil eorum prætermittant quæ ad naturam & vitam suam conseruandam requiruntur; quonam modo solus homo (cuius gratia cætera condita sunt) sic inuersus est, vt non modò in parentem suum Deum rebellis & contumeliosus, sed suæ etiam salutis proditor sit? Hæc quæstio, fratres, adeò grauis atque difficilis est, vt multorum ingenia torserit, & multis item magnarum ruinarum occasio fuerit. Certè sanctissimus ille Iob sic cum Domino agit; Quare me, inquit, posuisti contrarium tibi, Iob 5.
& factus sum mihimetipsi grauis? Magna certè querela, multoque maior miseria. Cùm enim summa humanæ vitæ perfectio sic in imitatione diuinæ perfectionis & bonitatis posita sit, vt quo creatura fuerit illi similior, eo sit & perfectior; quæ maior miseria fingi potest, quàm non modò illi non esse similem, sed esse etiam contrarium? quando quod ille vult, ego nolo: quod ille diligit, ego detestor: quod ille odit, ego amplector: quod illum oblectat, me infelicem cruciat. Ex quo planè

ſequitur, vt cùm ſalus & felicitas mea cum diuino cultu & pietate coniuncta ſit, qui aduerſus Deum rebellis & iniurius ſum, neceſſe eſſe vt mihi ipſi grauis, hoc eſt moleſtus, oneroſus, immò infeſtus & exitioſus ſim.

Hæc igitur humanæ mentis abſurditas, multorũ (vt dixi) errorũ ſeminarium fuit. Cùm enim huius ſeculi ſapiẽtes animaduerterent, quàm eſſet indignũ, rerum omniũ Parentem ac Dominum non modò non diligere & venerari, ſed etiam obliuiſci atque contemnere, eò perducti ſunt, vt alij Deum res humanas minimè curare dicerent; alij res quæ apud nos gerantur, ignorare; alij verò ipſum neq. hominis, nec rerum viſibilium conditorem eſſe. Vnde Manichæorum error manauit, qui duo principia poſuerunt: alterum viſibilium, alterum inuiſibilium: alterũ bonorum, alterum verò malorũ auctorem; atq. hunc ipſum hominis opificem & architectum fuiſſe dixerunt. Neq. enim perſuadere ſibi poterant, bonum Deum rem adeò deteſtabilem atque deformẽ, qualis ſceleratus homo eſt, condere potuiſſe; cùm optimi & perfectiſſimi artificis opera omnia perfecta, & numeris omnibus abſoluta ſint. Quę quidem hęreſis non modò Arriana antiquior, ſed etiam diuturnior extitit. Ad tempora enim beati Petri Martyris vſq. peruenit, cuius parentes hoc errore fuiſſe infectos, in eius vita legimus. In quo etiam errore D. Auguſt. ad trigeſimũ vſq. annum perſeuerauit: iſq. in Confeſſionum ſuarũ libris longa oratione cõmemorat, quantũ ſe hæc quęſtio, de origine videlicet & cauſa mali, torſerit. Hæ igitur hæreſes vtcunq. declarant quã deteſtabile atq. execrandũ Philoſophis etiam viſum fuerit id quod in multorũ moribus paſſim videmus; nempe diuinæ maieſtatis, diuinarumque legum neglectum atque contemptum; hoc eſt, vnum illud neceſſarium, quod antè diximus, prætermittere; & cætera omnia, quæ ſine illo ſunt otioſa & ſuperuacanea, & ſæpe etiam pernicioſa, auidiſſimè conſectari.

Auguſt.

Ex iis autem quæ diximus, tria quidem ſcitu digniſſima colligere licet: Primum quidẽ, eſſe originale peccatũ. Homo enim qui rectus à Deo conditus eſt, vtpote in optimo ſtatu ab optimo opifice creatus, vitio ſuo à conditionis ſuæ dignitate degenerauit: quo factum eſt, vt à corupta & læſa natura, corrupta quoq. opera prodirent. Deinde illud etiam ſequitur, eſſe perſecutores hominum dæmones, hoc eſt, principes tenebrarũ; qui ideò hoc nomine appellantur, quòd eorum perpetuum ſtudium ſit, tenebris & caligine mentes hominũ excæcare, vt conditorem ſuum ignorantes, in eam peruerſitatem & impietatem quam audiſtis, incidant. Poſtremò inter peccati ſupplicia, quæ in hac vita perditis hominibus inferuntur, extremum, maximeque formidandum eſſe, mentis obdurationem & cæcitatem, ad quam vbi miſeran-

ferandus homo peruenit,hoc tam tetrum facinus molitur,vt salutis suæ auctore atque parente neglecto, res inanes & ludicras amplectatur. Nimium in hoc loco immorati sumus, fratres, quòd huius tantæ rei indignitas (vnde omnia mala oriuntur) non potuit breui orationis compendio explicari. Quocirca ab hoc loco digressi, quod reliquum est concionis,in laudibus Virginis insumamus.

III.

In cuius festo sacra præsentis Euangelij historia legitur,vt per eam primùm quidem Virginis officium & meritum, ac deinde præmium quod hodie percipit, aliqua saltem ratione intelligamus. Ipsa enim est quę Dei filium in huius mundi castellum venientē, virginalis vteri hospitio recepit: ipsa, quæ perfectissimæ Marthæ atque Mariæ officiis functa est; quæ longè perfectiùs quàm Martha illi non vno die sed tota vita ministrauit,ac longè deuotiùs & attentiùs quàm Marthæ soror,verba eius semper audiuit,& eius dilectione flagrauit. Huius autem hospitalitatis, cæterorumque laborum ac meritorum cumulatissimum præmium hodierna die cum summa totius cælestis curiæ gratulatione atque ineffabili gaudio percipere meruit.Cui nos quoque pro eo ac debemus, quamuis exigui homunciones,pro modulo nostro congaudemus simul & gratulamur. In qua quidem solemnitate cùm multa sint,ac penè innumera, commemoratione dignissima; illud solum attingam, quod huius diei maximè proprium esse videtur:hoc est,qua celebritate ac lætitia hodierna die sacratissima Virgo à supernis ciuibus excepta sit.

Principio igitur constat,inter alia Angelorum ministeria hoc in primis numerari,quòd sint animarum nostrarum(si piè vixerimus)in cælum portitores. Sic enim mendicus ille Lazarus ex Euangelio, ipso Domino referente, ab Angelis in sinū Abrahæ portatur. Sic etiam beati Patris nostri Dominici animæ in cælum ascendenti Angelorū chori plaudentes occurrerunt,ipsumque ad cęleste regnū ouantes adduxerunt. Diuus quoq. Gregor. in lib. Dialog. memorat, Angelos cum supernis ciuibus virginem quandam sanctissimā,vita functam,cum laudibus & canticis in cælum fuisse prosecutos,eorumq. voces in terris auditas; & quo illi altiùs ascendebāt,paulatim defecisse. Quòd si ex vngue leonem (quod aiunt) æstimare licet; iam tum coniicere poterimus,qua celebritate & pompa, quibus hymnis & canticis,& qua cęlestis illius Senatus lætitia mater Regis æterni hodie excepta sit. In terrenis quippe regnis hoc videmus,quòd cùm noui Regis nuptiæ celebrantur, ac filius regni hæres nascitur, aut etiam Rex ad Imperatoris dignitatem euehitur,& imperatoria corona redimitur, regni Proceres, quo quisque Regi charior, &

Lucæ 16.

Gregor.

Simile.

in eius regno præstantior est, eo sumptus maiores in Principis sui gratiam facere, maioremq. lætitiæ significationẽ dare. Cùm igitur hoc die Regis æterni mater in cælum conscenderit, vt regiam coronam, dignitati & meritis eius debitam, perciperet; superni illi ciues, qui tanto charitatis ardore communem Dñm & Regem suum prosequuntur, qua hodie lætitia persultarunt! qua frequentia ad hunc diem celebrandum conuenerunt! quibus hymnis & canticis matris Domini sui laudes prædicarunt! cùm omnes intelligerent, gloriam matri Dei exhibitam, in Regis sui gloriam redundare. Quale autem hoc genus obsequij fuerit, nemo poterit mente complecti nisi qui charitatis magnitudinem, qua communem Dominum sancti diligunt, potuerit pro dignitate æstimare; quæ solis ipsis, ac Deo cognita est.

Accessit & alia causa, quòd cùm superni ciues felicitatis suæ gloriã, & omnia gratiarũ genera, quibus ad illã peruenerunt, humanitati Christi debeãt, hoc est innocẽtissimo illi Agno, qui occisus est ab origine mundi, cui omnes salutem suam in Apoc. magnis vocibus acceptam ferant: cùm igitur tantum honoris & gloriæ huic sacræ humanitati & sanguini debeant; consequens erat, vt proximo loco beatissimę Virginis se debitores profiterẽtur, ex cuius intemeratis visceribus illa caro, ille sanguis, illa humanitas delibata est. Illã igitur post filium tanquã mediatricem salutis, matrem gratiæ, ministram gloriæ, cæli fenestram, & vitæ ianuam agnoscunt, diligũt, amplectuntur, & toto affectu reuerentur. Itaque hodierna die nõ solùm in gratiam filij, sed etiam ob grati animi officium erga beatissimam matrem omnes è soliis suis surrexerunt, omnes Virgini occurrerunt, omnes sacris eius pedibus prouoluti sunt, omnes eius laudes & gloriam cecinerunt, illiq. post filium salutis & felicitatis suæ beneficium acceptum retulerunt. Vbi Iudith vidua, abscisso principis Assyriorum capite, Iudæorum populum ab imminenti exitio liberauit; seniores populi & sacerdotes magnificis eam titulis ornãtes; Tu (aiebant) lætitia Israël, tu gloria Hierusalem, tu honorificentia populi nostri. Benedicta filia tu à Dño, quia per te fructum vitæ communicauimus. Quanto igitur iustiùs hæ voces & laudes beatissimę Virgini conueniunt, quæ non principis Assyriorum, sed serpẽtis antiqui capite cõtrito, nós à diaboli seruitute, à morte peccati, & gehennæ incẽdio liberatos, cælestis regni ciues effecit? Illam igitur meritis laudibus ornant, illius gloriam prædicant, illam magnificis titulis nuncupãt. Tu (inquiunt) genitrix gratiæ, inuentrix vitæ, mater salutis. Tu stella illa orta ex Iacob, ex qua radius processit, qui vniuersum mundũ illuminauit. Tu viuum & animatum templum Dei, in quo salus mundi nouem mensibus habitauit. Tu arca illa mystica testamenti, quę cęleste man-

Marginal notes: Apoc. 13. — Iudith vltimo.

manna,hoc eſt, Angelorum & hominũ panem continuiſti. Tu aureum illud propitiatorium, per quod infenſum ſceleribus noſtris diuinũ numen placatur. Tu veri Salomonis thronus;tu aula regia; tu thalamus in quo cælorũ Rex & Dominus requieuit. Tu hortus concluſus,& fons ſignatus,qui nulli vnquã,niſi cęleſti Sponſo,patuit. His igitur titulis,his vocibus Sanctorum Patriarcharũ & Prophetarum,cæterorumq. Sanctorum chori Virginis beatæ gloriam prædicabant. Ibi ſanctus Iacob myſticam illam ſcalam, quam is in ſomnis fuerat contemplatus,vidit,per quam ſalus mundi ad homines deſcendit. Ibi ſanctus Dauid virgã illam ex radice Ieſſe ortã intuitus eſt:ex qua pulcherrimus ille flos ortus eſt,ſupra quẽ requieuit Spiritus ſanctus.Ibi Iſaias intemeratam illam Virginem contemplatus eſt, quam is prædixerat Deum & hominem parituram. Ibi Ieremias feminam illam vidit, quæ nouo miraculo virum erat circumdatura. Ibi Ezechiel Propheta orientalem illam portam demiratus eſt,quę cæteris clauſa, ſoli cælorum Principi patefacta fuit. Ibi primus ille generis humani parens mulierem illam vidit, quæ antiqui ſerpentis (cuius fallacia mundus interierat) caput erat contritura; hoc eſt, eius potentiam & peccati regnum euerſura.
Gen.28. Iſaiæ 7. Ier. 31. Ezech. 44

Quæ autem vis orationis explicare valeat, qua lætitia ſimul & admiratione beatæ illæ mentes completæ fuerunt, cùm incomparabilem Virginis puritatem,& pulchritudinem,& clariſſima virtutum eius odoramenta perceperũt? Eorum quippe nomine hodie canit Eccleſia: Vidi ſpecioſam, ſicut columbam, aſcendentem deſuper riuos aquarum, cuius inæſtimabilis odor erat nimis in veſtimentis eius,& tanquam dies verni circumdabant eam flores roſarum, & lilia conuallium.

Sed inter has tamen Sanctorum laudes & voces multo dulciùs Virginis auribus dilectiſſimi filij vox inſonabat,qui placidiſſimo vultu matri occurrens,his vocibus eã cõpellabat: Surge,propera amica mea,colũba mea,formoſa mea,& veni: Iam enim hiems trãſiit, imber abiit,& receſſit,flores apparuerũt in terra noſtra. Veni ſponſa mea,veni de Libano,veni,coronaberis. Ad electos Saluator in extremo iudicij die ſe dicturum eſſe ait: Venite benedicti Patris mei,percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Eſuriui enim,& dediſtis mihi mãducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram,& collegiſtis me: nudus, & cooperuiſtis me. Quanto ergo iuſtiùs hæc eadem verba ad matrem filius inclamabit? Veni,inquiens,benedicta Patris mei, & accipe thalamũ tibi ante mũdi conſtitutionẽ pręparatũ;quę me eſurientem pauiſti, ſitientem potaſti, nudum carne veſtiſti, & hoſpitem ac peregrinum in terris intra pudicum pectoris tui hoſpitium excepiſti, lactaſti, & omni pietatis obſequio fouiſti.
Cant. 2. Mat. 25.

Hoc igitur splendidissimo comitatu, hac communi supernorum ciuium lætitia, hodierna die ad Thronum sibi à Deo paratum beatissima Virgo deducta est. Hæc, fratres, solemnitas, quæ nobis anniuersaria, illis cõtinua est: quia & huius diei gaudia, & cætera eorum gaudia quamuis vetustissima & antiqua sint, illis tamen nouo semper & recentia in illa immarcescibili gloria videntur. Ad hanc autem gloriam nos quoque conditi sumus, ad hanc Christi sanguine redempti, ad hanc in sacro baptismatis fonte purgati, vocati, & Sanctorum ciues atque Dei hęredes effecti. Quid ergo agimus? quid cessamus? Quid moramur tantorum bonorum participes fieri? Quid nos detinet quo minùs ad

Psal. 4. hanc tantam felicitatem remis velisque properemus? Filij hominum vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Vt quid pro rebus caducis, fluxis, & interituris, gaudia amittitis sempiterna? Cur, cũ ingẽtes in cælo thesauros modico nunc labore recondere possitis, otio magis atque

Simile. desidia marcescere vultis? Quæ dementia esset, si militibus post victoriam opulentissimam aliquam vrbem diripientibus, & aliis spolia ampla colligẽtibus, aliis thesaurorũ apothecas perfodientibus, aliis onustos auro sinus deferentibus, & huc atq. illuc prædandi studio circumcursantibus; vnus aliquis eorum cum pueris in platea luderet, & occasionem illam ditescendi, languore animi atque desidia impeditus, prętermitteret? Tales igitur nos sumus, qui cùm multos seruorum Dei videamus omnibus rebus mundi spretis atq. contemptis hoc vnũ studiosissimè agere, hoc moliri, hoc votis omnibus captare, vt virtutum meritis atque laboribus opes sibi sempiternas, & coronas in æternum mansuras comparent, nos puerili mente puerilium bonorũ amore capti, ludrica bona veris, caduca sempiternis, fluxa mansuris, inania solidis, immunda puris, & mortalia immortalibus anteferimus. Opportunè ergo mihi nunc in mentẽ venit cum Salomone clamare; Vsquequò paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quę sunt

Prou. 1. sibi noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiam? Quid hìc appellas scientiã? Non aliã certè, quàm Christi philosophiam: quæ alio nomine vera sapientia nuncupatur: quam nemo, nisi qui piè Deum colit, ipsumq. magistrũ habet, assequi potest. Hoc est enim quod tam multis modis Epistolæ hodiernæ verba significant, quibus sapientia ipsa ex imperio Domini hoc modo loquens inducitur: Qui creauit me, requieuit in tabernaculo

Eccle. 24. meo; & dixit mihi, In Iacob inhabita, & in Israël hæreditare, & in electis meis mitte radices: Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, &c. Animaduertite, quæso, quàm multis verbis, eodem tendentibus, hoc vnum designare voluit, perfectã veramque sapientiam nisi in piis hominibus nullo

nullo modo inueniri posse. Cur ita? Quia re vera omnis scientia, quæ à Dei timore seiuncta est, multis sæpe erroribus, & interdum etiam superbiæ obnoxia est. Hinc Propheta, Disce inquit, vbi sit prudentia, vbi sit virtus, vbi sit intellectus; vt scias simul vbi sit diuturnitas vitæ & victus, vbi sit lumen oculorum & pax. Hæc enim vera & summa sapientia est, vt homo inanibus huius vitæ curis spretis atq. contemptis, Dei gratiã & amicitiam, animæ suę salutem, & sempiternam felicitatem omni contentione & studio consectetur. Hac vna re felix & beatus erit, vt nihil aliud possideat: ea verò destitutus, stultus erit & miser, etiam si cæterorum bonorum omnium compos fuerit. Quam quidem mentem & sensum Christus Dominus, qui est vera Patris sapientia, & lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, nobis largiri dignetur; qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Bar. 4.

Ioan. 1.

IN FESTO BEATI BARTHOLOMÆI APOSTOLI, CONCIO PRIMA, SECVNDVM vsum Romanæ curiæ; in qua lectio Euangelica explanatur, ac deinceps beati Apostoli martyrium exponitur.

THEMA. *Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Et cùm dies factus esset, vocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominauit.* Luc. 6.

NON omnes idoneos esse diuini verbi auditores, declarat illa toties in Apocalypsi repetita sententia; Qui habet aures audiendi, audiat. Multos enim aure corporis, non cordis, verbum Dei quotidie in Ecclesiis audire cernimus; qui tot concionibus auditis nihilo meliores euadunt. Cæterùm ad salutarem Euangelicæ historiæ fructum percipiendum non satis est idoneas habere aures, quibus Christi Domini doctrinam vtiliter audiamus, sed perspicaces etiam oculos habere conuenit, vt clarissima virtutum exempla notare atque imitari valeamus. Vtriusque autem rei gratia Esaias ait; Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum: & aures tuæ audient vocem post terga monentis, Hæc est via, ambulate in ea. Quod perinde est ac si diceret;

Apoc. 8.

Esaię 30.

Videbunt oculi tui virtutum exempla quæ imiteris;& aures audient doctrinã,quam amplectaris;quorũ altero intellectus erudiatur, altero affectus ad imitationis studium accendatur. Verè enim non minus nos Christus Dñs exemplis quã verbis edocet. Quod in hodierna sancti Euangelij lectione animaduertere licet, in qua Dominus exemplo suo, sine vllo verborum strepitu, perfectissimã nobis orandi formã regulamq. demonstrat. Dum enim aduesperascente die in montẽ ascendit,& in oratione pernoctat, ac deinde facto mane ex discipulis Apostolos eligit; ostendit planè & quo loco,& quo tempore,& qua perseuerãtia, & quibus potissimùm in rebus orandũ sit. Electurus enim Apostolos duodecim,qui fidei fundamenta iacerent, Euangelijq;doctrinam vbiq.terrarum disseminarent,hanc orationẽ præmisit; vt nos exemplo suo doceret,nihil magnũ & arduum sine prçuia & longa oratione quenquam moliri debere. Qua ex re liquet, quod initio diximus, non aures modò, sed oculos etiam ad Euangelicæ historiæ fructum percipiendũ adhibendos. Vtrunque autem habere, diuinæ benignitatis donum esse Salomon
Prou.20. apertè docet, cùm ait, Oculum videntem, & aurem audientem Dominus fecit vtrumque. Vt igitur hos oculos & aures Euangelicæ doctrinæ accomodare valeamus; cæleстem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Quemadmodum nulla in hoc mundo creatura adeò vilis & abiecta est, quam diuina potentia non condiderit: ita nulla est, cuius non singularem curã & prouidentiam habeat. Quid formica vilius? & tamen in illo paruo corpusculo tantũ prouidentiæ conditor posuit,vt miris modis eius vitę consulat atque prospiciat. Primùm enim gregatim formicæ coëuntes, mutuamq; sibi operam præstantes,communi labore tritici aceruum inuadunt, granariumque egesta terra conficiunt, ibique opportuno tempore alimenta condunt, quibus hieme vescantur. Ne verò alimenta humi recondita putrescant, sereno tempore foras ea protrudunt:& ne humore confota nascantur,extremam granorum partem, qua pullulare deberent, ore delibant atque corrodunt. Quis igitur non hîc apertè diuinæ prouidentiæ solertiam videat, quæ in tam exiguo corpore tantum prudentiæ collocauit? Quo minus mirandum est, si inertem hominem Salomon
Prou.6. formicarum exemplo corripere atq. erudire velit, cùm ait; Vade ad formicam, ô piger, & considera semitas eius, & disce sapientiam;quæ cùm non habeat ducem ac prçceptorem,parat in æstate cibũ sibi, & cõgregat in messe quod comedat. O vtinam hanc vnam nobis Dominus prudentiam immitteret, vt mentis nostrę aciem non ad præsentia solùm,sed ad futura etiam pro-
tende-

tenderemus? Hoc est enim quod magnus ille Propheta ciuibus suis desiderabat, cùm diceret; Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent! Nouissimum autem omnium, vitæ nostræ finis est. Cur autem ab hoc fine oculos mentis auertimus? cur in hoc prouidentia à formicis homines superamur? Formica in æstate, ad futuram hiemis sterilitatem præcauendam, opportuno tempore alimenta congerit. Sic enim quodammodo ratiocinari videtur: Aestas fecunda est, & alimentorum copiam suppeditat, quam sterilis hiems nequaquam præstat: in æstate igitur reponamus, quo in hieme vescamur, ne fame intereamus. Si igitur ad hunc modum formica sibi consulit; cur qui ratione præditi sumus, non eodem modo nobis consulemus? Quod enim formicis æstas, hoc nobis presens hæc vita est, in qua magnam meritorum copiam parare nobis licet. Quod illis sterilis hiems, id nobis futura vita est, in qua non satisfaciendi aut merendi, sed recipiendi, & partis fruendi tempus est. Cur ergo in huius vitæ æstate non colligimus, quo in alterius hieme vescamur? Cur hanc temporis opportunitatem, vacuam abire sinimus, nunquam iterum redituram? Nonne hoc est quod nos opportunè Salomon admonet, cùm ait; Quodcunque potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas? Quid autem ex hac negligentia consequi necesse est, nisi quod idem Salomon ait; Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei. Sic enim fatuæ illæ virgines mendicarunt, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis: quibus responsum est; Amen dico vobis, nescio vos. Hæc obiter à nobis, fratres, formicarum occasione dicta sunt: nunc ad id quod instituerámus, recurrat oratio.

Deut. 31.

Eccle. 9.

Prou. 20.

Mat. 25.

Si tam latè diuinæ prouidentiæ cura atque solertia patet, vt ea etiam quę minima & abiectissima sunt non negligat; quid de homine existimandum est, quem inferioris huius mundi principem constituit, & cuius gratia hæc omnia condita sunt? Certè quo eius dignitas inter omnia magis eminet, hoc maiori cura illi diuina prouidentia consulit, dum nihil quod ad eius salutem & incolumitatem spectet, prætermittit. Quam rem non modò Christiana, sed etiã Ethnicorum philosophia apertè profitetur: sic enim Cicero, Commoda, inquit, quibus vtimur, lucem qua fruimur, spiritum quem ducimus, à Deo nobis dari & impartiri videmus. Veruntamen alia prouidentiæ ratio ad hominem, alia ad cætera animantia pertinet. Animantibus enim, quæ neque in officio delinquere, neque officium præstare possunt, salutaria semper, & vitæ necessaria prouidet: hominibus autem, qui vtrumque possunt, pro varia meritorum ratione modò

Cicero.

secunda,

Eccle. 11. ſecunda, modò aduerſa immittit. Hinc in Eccleſiaſtico legimus; Bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à Deo

Eſaiæ 45. ſunt. Idemque Dominus per Prophetam: Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras; faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.

Denique, vt paucis multa complectar, tam latè hæc diuinæ

Lucæ 12. prouidentiæ cura patet, vt Saluator in Euangelio dicat: Nónne quinque paſſeres væneunt dipondio: & vnus ex illis non eſt in obliuione coram Deo? ſed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus pluris eſtis. Non poterat vllis verbis hæc diuinæ prouidentiæ cura magis amplificari, quàm cùm capillorum noſtrorum numerum Deo notum eſſe dixerit, quorum nec vnus quidem ſit periturus.

Cæterùm quod ad gratiæ dona attinet, quibus mentes hominum purgantur & ſanctificantur, atq. in Dei filios, & regni eius hæredes cooptantur; apertè liquet ea non à terra, ſed à cęlo pro-

Ioan. 15. dire, cùm Saluator dicat; Sicut palmes non poteſt ferre fructum niſi manſerit in vite: ſic nec vos niſi in me manſeritis: quia ſine me nihil poteſtis facere. Perſuaſum igitur nobis eſſe debet, fratres, omnia ſiue naturæ ſiue gratiæ beneficia, ſiue quæ ad corporum ſalutem & incolumitatem, ſiue quæ ad animarum ſanctitatem & innocentiam pertinent, non à terra, ſed à cælo, hoc

Simile. eſt, à diuina benignitate deſcendere. Vnde quemadmodum hic inferior mundus omnibus in rebus à ſuperiori, hoc eſt, à cæleſti regione pendet (illius enim vi omnia gignuntur, aluntur, conſeruantur, & ad iuſtam maturitatem perueniunt,) ſic vita, ſalus, dignitas, ſanctitas, atq. felicitas noſtra ab illo inexhauſto bonorum omnium fonte dimanat. Quod planè Iacobus Apoſtolus

Iacobi 1. confitetur, cùm ait: Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum.

Quorſum hęc, fratres? certè vt hac ratione vos ad imitandam illam Dñi Saluatoris in orationis ſtudio perſeuerantiam, quam in ſacra huius die lectione vidiſtis, excitarem. Video enim vos omnes, vt veros Chriſti fideles, veriſſima eſſe quæ à me hoc in loco ſanctarum ſcripturarũ teſtimoniis comprobata ſunt, credere: nempe, ſiue bona ſiue mala, ſiue ſecunda ſiue aduerſa: quæ hominibus in vita contingunt, Deo diſpenſante vel permittente prouenire. Video etiam omnes homines, quæ ſecunda ſunt, ſitienter appetere; & quæ aduerſa, vehementer aduerſari. ad hoc enim vnumquemque noſtrûm amoris proprij vis (quæ cunctarum affectionum noſtrarũ potentiſſima eſt) acriter impellit. Si ergo tantoperè quæ nobis profutura ſunt exquirimus, & nocitura refugimus, vtraque autem in manu Dei ſita eſſe inconcuſſa fide credimus; quid, quæſo, aliud agere, quid moliri, quo

quo in studio atque exercitatione continenter versari debemus, quàm vt mentis nostræ aciem in cælum semper intentam habeamus, vt omnes curas & cogitationes nostras ad Deum referamus, vt vni illi obsequi, vni placere, vni obtemperare studeamus, vt salutarem eius opem & misericordiam assiduis vocibus imploremus, & cum Propheta dicamus; Ad te leuaui oculos meos qui habitas in cælis? Et, oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos? Et illud Iosaphat Regis: Cùm ignoremus quid facere debeamus, hoc solum habemus, vt oculos nostros dirigamus ad te. Rectissimè quidã dixerunt, hominem esse arborem inuersam, quæ radices fixas habeat in cælo, ramos verò expansos protendat in terram, qui radicum virtute aluntur, & fructus ferunt. Vt igitur pomariorum cultores omnem operam & studium in excolendis arborum radicibus ponunt (hac enim vna cura vberes sibi arború fructus pollicentur) ita nos studium omne radicibus in cælo fixis excolendis impendere debemus, si copiosum cælestium donorum fructum in terra colligere volumus. Radices autem excolimus, cùm mentem ad Deum attollimus, & omnes curas & cogitationes nostras in cælo fixas habemus. Hoc enim faciebat ille qui dicebat; Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino qui fecit cælum & terram. Et ne frustra illum putes ad hoc se asylum contulisse, subdit protinus; Non det in commotionem pedem tuum, neque dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit, &c. Per diem sol non vret te, neque luna per noctem. Videtis ergo quàm firmum in Domino pij homines ad omnia præsidium habeant.

Psal. 122. Psal. 24. 2. Par. 20 Simile. Psal. 120.

Hoc est igitur, fratres, proprium atque præstantissimum vitæ Christianæ munus, à Deo pendere, ab ipso omnia expectare, in illo felicitatem & spem omnium dignitatis & salutis collocare, & omnia quibus indigueris, suppliciter ab eo postulare. Hoc ipsum autem olim Dñs in Israëlitico populo insigni quadam legatione declarauit. Tertio enim mense ab egressu Aegypti cùm in montem Sina ventum esset, populusq. è regione montis staret, Moyses solus ascendit in montem ad Deum. Vocauitque eum Dominus de monte, & ait: Hæc dices domui Iacob, & annuntiabis filiis Israël. Vos ipsi vidistis quæ fecerim Aegyptiis, quomodo portauerim vos super alas aquilarum, & assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis (mea est enim omnis terra) & vos eritis mihi in regnú sacerdotale, & gens sancta. Quid est igitur quòd ait; Regnú sacerdotale? Hoc certè significare voluit, eius regni ciues longè alia conditione quàm omnes alios esse victuros. In aliis enim exterarum gentium regnis

Exod 19.

gnis cùm ciues neque verum Deum colant, neque quicquam ab eo auxilij referant, omnem operã suam in terrenis præsidiis vndique comparandis collocant. Vos autem, quorum omnis salus, vita, dignitas, & opes à vero Deo, quem colitis, dependet (in cuius manu sunt omnium potestates, & omnium iura regnorum) totum studium vestrum ad illius cultum & religionem conuertere debetis, illum semper intueri, ab illo omnia sperare, & illius opem (quò salua sint vobis omnia) continẽter petere. Hoc enim sacerdotum munus & officium est, quod vos omnes sectari conuenit; vt sic tandem sacerdotale ipsi regnum sitis, cuius videlicet ciues omnes sacerdotum officium orantes exequuntur. Vt autem eorum spem in hoc officio positã esse declararet, magnifica illa & stupenda opera, qui propter eos ab Aegyptiaca seruitute liberandos pàtrauerat, in primis connumerat: quò videlicet ex præteritis beneficiis futura discerent: sic enim ait; Vos ipsi vidistis quæ fecerim Aegyptiis, quo modo portauerim vos super alas aquilarum, & assumpserim mihi. Dicit autem hoc, quoniam aquila pullos suos, quos vehementer amat, pręter aliarum auium morem super alas suas defert, quoties aliò migrare, aut eos ad volandum excitare vult. Qua similitudine Dominus & flagrantissimam erga populum suum charitatem; & paternam curam ac prouidentiam apertè declarauit, vt ex ea omnia sibi fausta & salutaria promitteret, si hoc sacerdotali officio ritè fungeretur. Quod illis igitur, fratres, dictum est, nobis dictum putemus, quia eundem Dominum colimus: quod illis promissum est, nos quoque fideliter expectemus, si tamen quod illis officium indictum est, nos solicitè præstemus; hoc est, vt sacerdotum munus, quod in orationis studio positum est, diligenter exequamur.

Ibidem.

I.

Quòd si nos hæc ratio minùs fortasse ad hoc officium mouet, moueat illud saltem, quòd in medio laqueorum positi sumus, quodque innumeris vndique tentationibus & periculis cincti sumus, quæ nos de gradu virtutis per singula penè momenta deiicere tentant: moueant innumera quoq. Sanctorum exempla; qui infirmitatis suæ conscij, vitam omnem in orationis studio consumebãt. Inter quę non parùm beatissimi Apostoli Bartholomæi exemplũ eminet: quem ferunt centies in die, & centies in nocte orare solitum. Et is tamen Spiritu sancto cum cæteris Apostolis repletus, & in gratia confirmatus erat: quin & cęlestis regni promissionem cum eisdem Apostolis à Domino perceperat, cùm ad eos dixit, Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælis: qui tot tantisque diuinæ gratiæ priuilegiis insignitus, dies noctesque in orationis studio insumebat,

Act. 1.

Luc. 10.

bat, eiusdem gratiæ, quam plenissimã acceperat, incrementum per singula penè momenta petēs. Si hoc igitur tantus hic Apostolus faciebat; quid de illis sperandũ est, qui in medio laqueorum positi, & impura carne circumdati, & vanarũ cupiditatum stimulis agitati, in hoc mundo inter scorpiones atque serpentes Ezech. 2.
habitantes, vix oculos in cęlum tollunt, vix vnquam ad tot pericula depellenda opem Domini implorant? O miserandam hominum cæcitatem! ô detestabilem mentium tarditatem! Quid enim ex hac tanta cæcitate consequi necesse est, nisi vt qui diuinam gratiam non postulamus, eius auxilio destituti simus, atq. ita in omnes diaboli laqueos, & peccatorum præcipitia incidamus? Hos autem non video qua ratione pudefacere valeam, quàm Ethnicorum hominũ exemplo, quorum multos legimus nequaquã opus aliquod egregiũ audere solitos, nisi priùs commentitios illos suos Deos solemnibus sacrificiis & orationibus placassent. Certè clarissimũ illum ducem Scipionem Africanum legimus nunquam arduum aliquod opus moliri voluisse, quin priùs à suo illo Ioue auxilium & cõsilium postularet, quò res illi bene verteret. Qua de causa multi illum Iouis filium crediderunt. Quantus ergo pudor, fratres, quantũ Christiani nominis dedecus est ab Ethnicis & cæcis hominibus in religionis officio superari? Quanta cæcitas & amentia nostra est, quòd ad verum Deum, nos ad se vocantem, & secunda omnia pollicentem, non confugimus; cùm illi non vocati, ad falsa numina nihil opis & auxilij pollicentia, adeò se studiosè conuerterent? Miseri profectò & amentes, qui quam habemus fidem, frustra habere videmur. Sed ad Euangelicæ lectionis institutum redeamus.

Potuissem quidem, fratres, multas alias afferre commoditates, quibus vos ad hoc orandi studium adhortarer; sed eam potissimum commemorare volui, quæ præsentis Euangelij instituto maximè quadrat: in quo Dominus bona omnia nostra à cælesti Patre pendere oratione sua testatus est, cùm Apostolos, hoc est, Ecclesiæ suæ principes electurus, longam orationem præmisit; vt electio illa cælestis Patris beneficio felix & fausta esset.

Nec solam orandi necessitatem nos exemplo suo docet, sed etiam orandi modum atque leges præscribit. Oraturus quippe secedit à turbis, & secretum locum petit. Nam & locum & tempus ad orandum, & orationis materiam, & eiusdem perseuerantiam, & orandi causam nos exemplo suo docet. Locum enim orandi designauit, cùm relictis turbis in secretum locum secessit: quo nos exemplo suo, cùm orare volumus, idem facere moneret. Cum superna enim illa & immensa maiestate locuturi, ab hominum frequentia (nisi cùm in templis oramus) secedere debe-

debemus; vt nihil extrà sit, quod animi nostri intentionem aliò deflectere valeat. Nec satis est corpore secedere, nisi animo etiã secedamus. Fieri enim potest, vt aliquis in frequentia hominum solus sit, & in solitudine non solus, si in ea cogitationum strepitum atque tumultum patiatur. Hoc est enim quod nobis Dominus innuere voluit, cùm oraturus montem conscendit, qui in valle poterat orare. Hinc D. Ambrosius, Qui bene, inquit, orat, à terrenis ad superiora progrediens, verticem curiæ sublimioris ascendit. At ille in montem non ascendit, qui de seculi diuitiis & honore solicitus est: non ascendit in montem, qui fundi ius optat alieni. Ascendit ille, qui Deum quærit: ascendit ille, qui ad vitæ suæ cursum Dominica adiumenta deposcit. Quemadmodum igitur S. Abraham filium in monte immolaturus, seruos & asinum ad radicem montis expectare præcepit: ita nos seruilia opera atque terrena omnia à tergo relinquere debemus, quoties hunc montem ascendere paramus. Itaque (vt D. Bernardus ait) cogitationibus nostris dicere debemus, Expectate hîc cum asino corpore; & postquam adorauerimus, reuertemur ad vos, & huc citò reuertemur.

Ambros. | Gen. 12. | Bernard.

Deinde verò quòd nocturnum tempus Saluator ad orandum elegit, esse tempus hoc ad orandum aptissimũ declarauit, in quo à diurnis curis & negotiis feriati, tenebris & silentio, atque solitudine noctis iuuamur: quo tempore neque oculi rerum imaginibus, neque aures alienis vocibus mentem turbant, neq. negotia eandem rerum cælestium intuitu & contemplatione auocant. Hanc porrò temporis opportunitatem nos captare Propheta monet, cùm ait; Consurge in nocte in principio vigiliarũ, & effunde sicut aquam cor tuum in Dominum. Effunde, ait, cor tuum; hoc est, quicquid animum tuum angit atq. solicitum reddit, quicquid lacerat & pungit, ante cęlestis medici conspectum propone, & salutaria ab eo medicamenta cũctis vulneribus tuis pete. Ad hoc ipsum pios omnes regius Propheta inuitat, cùm ait; In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. Nec minore cura ipse præstabat, quod alios facere adhortabatur. Media, inquit, nocte surgebã ad confitendũ tibi. Et, Memor fui nocte nominis tui Domine. Idem quoque Isaias Propheta de seipso profitetur, cùm ad Dñm ait: Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordiis meis de manè vigilabo ad te. Magnus verò ille Antonius tenebris & silentio noctis gaudebat, luce verò offendebatur: quòd nonnihil mentis suæ intentionem rerum conspectu interturbaret. Beatissimus verò Pater Dominicus Saluatoris sui exemplum secutus, diem saluti animarum, noctem Deo impendebat. Deniq. Sancti omnes vsque adeò nocturnum hoc tempus diuinis laudibus & pre-

Thren. 2. | Psal. 133. | Psal. 118. | Ibidem. | Isaiæ 26.

precibus destinarunt, vt beatissimus pater Franciscus (qui vigiles cum Deo noctes transfigebat) appositissimo nomine verum monachum, Cicadam noctis appellarit; quòd cicada sine vlla intermissione sole vigente canat. Quin & Plinius Iunior Traiano principi scripsit, nulla in Christianis eius ætatis crimina reperiri, nisi quòd antelucanos hymnos in cuiusdam hominis laudem, qui in Palæstina crucifixus erat, decantarent. Quibus exemplis intelligere licet, fratres, quàm fuerit apud sanctissimos quosque viros vsitatum, nocturni temporis silentia diuinis laudibus & precibus consecrare. Quam rem hoc in loco nos Dominus exemplo suo docet, cùm *pernoctat in oratione Dei.* O vtinam his exemplis permoti, fratres, salutare hoc institutum amplecti vellemus, vt aliquã saltem noctis partem huic verè Christiano studio impenderemus; non dubium quin miros hac exercitatione fructus consequeremur, quibus felicissimam vitam degeremus. Plinius Iunior.

Ceterùm quamuis orandi virtus assidua & familiaris homini Christiano esse debeat, tum tamen instantiùs atque deuotiùs orandum est, cùm egregium aliquod opus moliri decernimus; quod diuina pietas cœptis nostris aspiret. Quam rem Dominus hoc quoque exemplo suo in præsenti lectione docet, qui duodecim Apostolos electurus, longa priùs oratione Patrem exorauit. Si ergo vnigenitus Dei filius, & vniuersorũ hæres ac Dominus, nequaquam sine præuia oratione hoc opus ordiri voluit; qua fronte nos, qui toties in conciliis & electionibus nostris hallucinamur, sine orationis suffragio aliquid graue & operosum moliri audemus; præsertim cùm verissimum illud sit quod in libro Sapientiæ scribitur, Cogitationes mortalium timidæ & incertæ Sap 9. omnes prouidentiæ nostræ? Illud enim homini Christiano persuasum esse debet, fratres, ea omnia, quæ diuinis auspiciis atque ductu gerimus, faciles semper exitus habitura; contrà verò quæ consiliis nostris freti inconsulto Deo gerimus, infausta atq perniciosa sæpe futura. Quam rem quotidianis fermè exemplis comprobare licet. Quoties enim filiorum atq. filiarum nuptias, quoties nauigationes, mercimonia, & lites quas intendimus, ceteraque negotia, quæ salutaria nobis futura speramus, adeò votis & consiliis nostris minimè respondent, vt in diuersum etiam cedant, & vehementer noceant, quæ profutura credebantur; in quibus pro pace bellum, pro otio negotium, pro tranquillitate contentiones, pro honore ignominiam, ac denique pro diuitiis paupertatẽ & inopiam inuenimus. Cur hoc, nisi quia nimium ingenio atque prudentiæ nostrę tribuentes, Deum res humanas negligere re ipsa profitemur; quando illum consiliorum nostrorum auctorem atque participem efficere noluimus? Sic sanctus

Iosue 8. Iosue, ceteriq. Israëlitici populi principes in petitione Gabaonitarum lapsi fuere, quoniam os Domini minimè interrogasse perhibentur; ideoque illos Dominus labi atque errare permisit. Sic etiam apud Esaiam filios Israël Dominus accusat, quòd se inconsulto atque relicto, suis consiliis atque humanis præsidiis

Esaiæ 30. niterentur. Væ, inquit, filij desertores, vt faceretis consilium, & non ex me; ordiremini telam, & non per Spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum; qui ambulatis vt descendatis in Aegyptum, & os meum non interrogastis, sperãtes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Aegypti. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia vmbræ Aegypti in ignominiam. Et paulo pòst humanæ fiduciæ

Esaiæ 31. præsidium deprimens, Aegyptus, inquit, homo & non Deus, & equi eorum caro & nõ spiritus. Et Dominus inclinabit manum suam, & corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium. Hac autem de causa cùm idem populus iniussu Dei cum hostibus in deserto confligere vellet, Moyses diuinorum arcanorum inter-

Num. 14. pres eos ab hoc temerario vsu reuocare volens, aiebat; Nolite ascendere; non est enim Dominus vobiscum, ne corruatis coram inimicis vestris. Amalecites & Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eo quòd nolueritis obedire Domino, nec erit Dominus vobiscum. Quid illi interim ad hæc? Sanctissimi viri voces aspernati, ad pugnam se parãt. Sed cùm primùm appropinquantes hostes conspicati sunt, terga verterunt, eorumq. gladiis fœdè concisi perierunt. Sic igitur euenit, vt qui claram & insignem sibi victoriam peperissent, si pugnare voluissent eo tempore quo fuerant ad pugnam Dei imperio conuocati, cùm Dei iniussu manus cum hoste conserere voluerunt, confestim fusi fugatiq. sint, & magna eorum pars ferro & vastitate consumpta. Quicumque igitur sapienter vitam instituunt, nihil audet, nisi de summi Dei sententia, decernere, nihilq. omnino, nisi ex illius imperio, cõsilio, & prçscriptione, moliri. Itaq. semper se ipsos excitant ad Dei verbum mente concipiendum, nec aliud in vita meditantur, quàm vt ductum & imperium summi illius ducis & moderatoris alacres & expediti sequantur; vsque adeò, vt ne licita quidem & communi more atque lege concessa aggredi velint qui summa fide ornati sunt, nisi priùs in Dei numen inspiciant, ipsumque auctorem & monitorem habeant; absque ductu enim illius se loco mouere minimè tutũ arbitrantur. Vnde vox illa Moysis, qua veniam atque pacem exposcit, Deumque pro salute populi sibi commissi veneratur: Si tu ipse, inquit, non præcedas, non educas nos de loco isto. Intelligebat enim vir excelsus, tolerabilius multo fuisse in vasta illa solitudine incommodis omnibus vexari, atque senio fœdisque mor-

bis intabescere, quàm viam aliquam, in qua Deus non esset ductor, inire. Illo enim duce non ad incertum euentum omnis vitæ labor impenditur, sed ad certissimam vitæ felicitatem omne studium destinatur.

II.

Vt igitur hanc verè Christianam philosophiam nos cælestis magister doceret, Apostolos electurus pernoctat in oratione Dei; in qua Patrem orabat, vt cælesti Spiritu atque virtute ex alto hos Euangelij ministros ita corroboraret, vt nullis laboribus aut difficultatibus ab hoc ministerio deterreretur. Quæ quidem oratio adeò efficax fuit, vt per eam cęlestis pater spiritus sui plenitudinem in Apostolorum pectora demiserit. Qua sic instructi & armati fuerunt, vt vniuersum terrarum orbem peragrantes, Euangelium Christi longè lateque disseminarent. Non illos ab hoc officio locorum interstitia, non itineris labor, non Imperatorum minæ, non cruciatuum immanitas, non ferrum & ignis, non dæmonum, quorum altaria & templa euertebant, furor & rabies, non denique omnes reges terræ & principes, qui frementes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius, deterrere potuerunt. Psal. 2. Duodecim ergo piscatores, hoc cælesti spiritu instructi, omnem mundi atque inferorum potentiam debellarunt. Denique tanta animi fortitudine hoc opus aggressi sunt, vt quamuis, quod ad naturæ indolem attinet, rudis atque vilis ingenij, & piscatores essent, omnes tamen priùs vitam amittere, & omnes cruciatus perferre, quàm commissum sibi officium deserere maluerint. Vnde alij, instar magistri sui, patibulo affixi; alij capite truncati; alij lapidibus obruti; alij lanceis confossi; alij candentis ferri laminis adusti; alij detracta pelle excoriati (quod beatissimo Apostolo Bartholomæo contigit) clarissimum constantiæ atque fidei suæ exemplum posteris reliquerunt. Solus Ioannes Euangelista in pace occubuit; qui tamen in Actis Apostolorum cum alijs Apostolis cæsus, Actor. 15. deinde in feruentis olei dolium missus, & in Pathmos insulam exilio relegatus, Apoc. 1. postea in pace quieuit. Martyrij namque instar fuit, quòd dilectissimi magistri in cruce morientis comes adstitit indiuiduus.

Hunc autem duodecim Apostolorum numerum multis modis voluit Dominus & in veteri & in nouo testamento figuris clarissimis adumbrari atque honorari. Hos enim duodecim Patriarchæ filij Iacob designarunt; Gen. 35. quia vt illi carnalis populi, ita isti spiritualis patres exstiterunt. Hos etiam duodecim illi boues 2. Par. 4. adumbrarunt, supra quos impositum illud æneum mare erat, in quo sacerdotes lauabantur. Sic enim isti baptismatis mare per totum mundum detulerunt, quo peccatorum omnium sordes

Exod.15. abluentur. Hos item duodecim illi fontes Elim figurarunt; quia ex horum fontibus salutaris sapiētię aquam populi omnes hau-
Exod.39. serunt. Hi sunt etiam duodecim illæ gemmæ in summi sacerdotis Christi ornamento collocatæ; quos Paulus Ecclesiarum
1 Cor. 8. Apostolos; & Christi gloriam appellat. Hi sunt etiam duodecim
Apoc.12. illæ stellæ in corona Sponsæ miro doctrinæ splēdore fulgentes;
Apoc.21. Ibidem. hi duodecim nouæ ciuitatis fundamenta, duodecimque portæ, quæ ex singulis margaritis constant; quoniam hi primùm fidei fundamenta in mundo iecerunt, & per eos nobis aditus in cælestes illas sedes patefactus est.

Hos igitur duodecim ex discipulorū numero Dominus vo-
Ambros. cauit; quos (vt ait Ambrosius) ad propagandum auxilium salutis humanæ per terrarum orbem satores fidei destinaret. Simul aduerte cæleste consilium; non sapientes aliquos, non diuites, non nobiles, sed piscatores & publicanos, quos dirigeret, elegit, ne traduxisse prudentia, ne redemisse diuitiis, ne potētiæ nobilitatisque auctoritate traxisse aliquos ad suam gratiā videretur; vt veritatis ratio, non disputationis gratia præualeret. Hactenus Ambrosius.

Hoc etiā in loco flagrantissima Christi erga nos charitas apparet, qui tam longa oratione Patrē exorauit, vt nascentis nouę Ecclesiæ idoneos ministros & duces sibi designaret, qui perditos homines in viam salutis & sempiternæ felicitatis dirigerent. Si autem nostra salus tam fuit cordi Christo, quàm eadem nobis
Idem. chara esse debet? Quid enim (vt idem Ambros. ait) te pro salute tua facere oportet; quando pro te Christus in oratione pernoctat? Sed quid mirum si pro salute tua orat, qui pro eadem & in mundum venire, & innumeros labores, ac postremò acerbissimum crucis supplicium perpeti dignatus est? Quid agis Domine Iesu? quæ te vis amoris tot pericula, tot adire labores impulit, vt non dies solùm, sed noctes etiam in salute nostra promouenda expenderes; nec virilem modò ætatem, sed ipsam
Matth. 3. quoque infantiam, paupertatem, nuditatem, exilio, hostilique Herodis odio conficeres? Num vt gratiæ tuæ, aut gloriæ opibus aliquid adijceres, quod antea aut non haberes, aut promeritus non esses? minimè verò. Quid igitur est, quod te, cuius sanctitati & gloriæ nihil addi, nihil detrahi potest, in hoc tātum laborum atq. dolorum pelagus immisit; cùm nos præsertim, quorum causa vigiles in oratione noctes transigis, totas noctes dormiamus, aut in chartarū & alearū ludo insumamus, aut in stratis nostris lasciuiamus, aut certè hoc ipso tēpore alienæ pudicitię insidias tendamus? Cur igitur aliena salus te tātopere solicitat, cùm nos nulla eiusdem cura tangat? In causa certè immēsa charitas,
Psal.9. & sapientia tua est. Tu enim solus laborem & dolorem consideras;

ras; tu solus humanæ salutis pōdus atq.dignitatem intelligis;tu cælestis gloriæ magnitudinem;tu pœnarum gehennæ acerbitatem, quæ hominibus constituta sunt, plenissimè perspicis; ideoque eximia charitas tua facit, vt nos omni ratione à tantis malis ereptos ad sempiternę felicitatis gloriā perducas. Quemadmodum ergo pius pater pro phrenetici filij salute anxius atq. solicitus varia vndecunque medicamenta conquirit,& quo magis filius ridet atque delirat,aliisque, deliriis suis, risum incutit, hoc maiori cura atque dolore pius pater conficitur:ita Christus Dominus sese erga nos gerit,qui phreneticorū more malorum nostrorum ignari, tota vita stertimus atque ridemus; cùm tamen pius hic pater pro salute nostra sollicitus nulli labori parcat,& nec dies, nec noctes à salute nostra procuranda desistat. Quo vno argumento quantum sit salutis nostræ negotium, perspicere licet;quòd omnipotentem Dei Filium sub hoc onere sudare,ac tot labores perpeti coëgerit;quod nos tamen phreneticorum more tantopere negligimus. Simile.

III.

Sed iam dudum inquirere vos puto,fratres,cur Dominus inter hos duodecim Ecclesiæ suæ duces Iudam etiā elegerit,quem proditorem futurum sciebat. Huic quæstioni Theophylactus respondet,eo tempore Iudam non indignum ea electione fuisse, qui tamen posteà tantopere ab hac Apostolica dignitate degenerauit. Nec enim nouum aut inusitatum est, quos Dominus in excelso dignitatis gradu collocauerit, ab ea dignitate decidere. Sic enim Saul à Domino in populi sui principem electus,fœdissimè atque miserrimè posteà lapsus,innoxios Domini sacerdotes trucidauit,& sibi ipsi acerbissimā mortem intulit. Sic Salomon,qui amabilis Domino vocatus est, eò quòd ab eo fuerit dilectus,& in sede regia collocatus, mirisq; beneficiis auctus & cumulatus;tamen posteà aras & templa vxorum suarum Diis erexit. Sic Nicolaus inter septem diaconos Spiritu sancto plenos ab Apostolis electus,à fide posteà deficiens,hæresum seminator effectus est. Quo fit,vt nemo electioni & vocationi diuinæ nimiùm fidens securitatem sibi polliceatur; cùm felicibus initiis infaustos nonnunquam fines succedere contingat;contrà verò felicissimi fines post damnāda initia interim cōsequantur. Hinc.D.Hieron. Non laudātur,inquit,in Christianis initia,sed fines. Paulus malè cœpit,sed bene finiuit; Iudæ laudantur exordia,sed finis proditione damnatur. Qua in re stupenda Domini opera atque iudicia animaduertere licet; cùm Iudas præuia oratione à Christo Domino electus,ex Apostolatus culmine in proditionis barathrum ceciderit; Paulus autem ex truculentissimo Ecclesiæ persecutore ad eandem Apostolatus dignitatem

Theoph. 1.Reg 18. 1.Reg 12. 1.Reg 15. 2 Reg.12. 3.Reg 12. Acto.6. Apoc.2. Hieron. Lucæ 12. Actor.9.

fuerit euectus. Ille ex agno lupus, ex amico hostis, ex discipulo magistri proditor: contrà verò hic ex lupo agnus; ex persecutore defensor; ex Ecclesiæ hoste, eiusdem Ecclesiæ propagator effectus est. Quis igitur in hac tam miranda rerum cõmutatione non obstupescat? non etiam diuinorum iudiciorũ metu paueat? Pauebat certè sanctus ille rex, quamuis innocentiæ suæ sibi
Psal. 118. conscius esset, cùm diceret: Confige timore tuo Domine carnes meas, à iudiciis enim tuis timui. Pauebat etiam, quamuis innocentissimus, sanctus ille Iob, cùm diceret; Semper enim quasi
Iob 31. tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. Quid verò Hieremias, ex vtero matris sanctus? an
Hier. 15. non is quoque hoc metu perterrefactus aiebat, Sedebam Domine solus; quia comminatione replesti me? Et ne quis inanem formidinem hanc existimaret, ipsum Dominum eius auctorem facit, cùm de ipso ait; Quia cõminatione replesti me. Nouerant enim omnes isti verissimum esse quod est à Propheta dictum:
Psal. 35. Iustitia tua sicut mõtes Dei; iudicia tua abyssus multa; hoc est, iudicia tua Domine altissima & impermeabilis abyssus. Quis enim cõprehendere valeat, cur multi, qui diutissimè piè & inno-
3. Reg. 11. Simile. center vixerunt, extremo vitæ tempore (quod Salomoni contigit) fœdissimè corruerũt? Itaq. hoc illis euenisse videtur, quod iis qui cùm ab orientis Solis regionibus ad nos vsq. felici cursu nauigarunt, in ipsis portus faucibus naufragium fecerunt. Quis etiam ingenio cõsequi poterit, cur ex duobus latronibus in cru-
Mat. 27. Lucæ 23. ce pendentibus, atque initio Dominum blasphemantibus, alter eligitur ad paradisum, alter relinquitur ad supplicium? Cur ex duobus fratribus, ex eodẽ patre atq. matre natis, eodéq. partu
Gen. 15. Rom. 9. in lucem editis, Iacob videlicet & Esau, alter à Domino diligitur, alter reprobatur? Quisquis igitur hæc diuina iudicia, occulta quidem illa sed non iniusta, prudenter considerauerit, intel-
Psal. 118. liget planè sibi cum Propheta clamandum: Confige timore tuo carnes meas; à iudiciis enim tuis timui. Quibus verbis vir sanctus tantam salutaris huius timoris vim à Deo postulat, vt non mens tantùm, sed ipsum etiam corpus hoc timoris aculeo configatur. Vsque adeò enim mentem suam hoc timore occupari atque repleri cupiebat, vt eius vis ac plenitudo in corpus etiam
Esaiæ 66. redundaret, ipsumque tremefaceret. Hoc enim timore securitatem parari intelligebat; cùm probè nosset, Spiritum Domini in illorum præcipuè mentibus sedem sibi deligere, qui tremunt ad verbum eius.

Sed inter hæc occulta Domini iudicia, non postremum est id cuius paulo antè meminimus, Pauli videlicet persecutoris electio, & Iudæ Apostoli reprobatio. Quis enim definire poterit, cur Paulus ex iuratissimo hoste, Apostolus; Iudas autẽ ex Apostolo

ſtolo proditor factus, laqueo ſibi vitam eripuit; ſiquidem hor-rendi facinoris pœnitentia ductus, proiectis in templo argen-teis, ſeque peccaſſe confitens, laqueo ſe ſuſpendit? Ex cuius pœ-nitentia colligere licet, quòd quemadmodum prædeſtinatis omnia cedunt in bonum, etiam ipſa peccata, quæ eos humilio-res & cautiores reddunt; ita contrà reprobis bona quoque ipſa in malum cedunt. Quod Iudæ exemplo intelligimus, qui ex Sal-uatoris doctrina, quæ maxima ex parte in peccati odio atque deteſtatione verſabatur, tanto animi dolore ſauciatus atq. con-ſternatus fuit, tantumque ſibi diſplicuit, vt quo acerbiſſimum illum doloris aculeum euaderet, vitam ſibi eripuerit. Hoc enim conſilio perditi ac deſperati homines ad laqueum confugere ſo-lent. Quia enim acerrimo alicuius rei dolore punguntur, neque vllam doloris eius leniendi rationem inueniunt, conſilium de morte obeunda ſuſcipiunt; vt hac ſaltem ratione acerbiſſimum illum doloris ſenſum euadant. Hic igitur tãtus doloris aculeus, qui Iudam corripuit, ex cæleſtis magiſtri doctrina perperam intellecta originem duxiſſe exiſtimandus eſt. Cuius tamen mi-ſeranda ruina Dominus paſſionis ſuæ acerbitatem augeri & ſo-latium piis hominibus (cùm ab amicis produntur) parari voluit. Vnde & illud Diui Cypriani; Nec nobis ignominia eſt pati à fratribus, quod paſſus eſt Chriſtus, nec illis gloria, facere quod fecit Iudas. Marc.17. Cyprian.

Hîc, quæſo, fratres, diligenter mecum aduertite, quantum mali in auaritia poſitum ſit (quę immodicus pecuniæ amor eſt) quandoquidem hęc peſtis infeliciſſimum diſcipulum ad tam di-rum facinus impulit, vt innocentiſſimum magiſtrum pecunia teterrimis hoſtibus proderet; nec illum tot miracula quæ vide-rat, quæque ipſe patrauerat, non apoſtolatus dignitas, non man-ſuetiſſimi Agni innocẽtia ab hoc ſacrilego opere reuocauit, vſq. adeò hæc auri cupiditas mentem excæcat, & ad quæuis tetra flagitia impellit. Quod ſi ita eſt, quantus hîc lugendi atque lamentandi campus nobis aperitur, cùm tot penè Iudas, quot auaros in mundo videamus; qui ſi tunc exſtitiſſent, fortaſſe Do-minũ ſimili pretio vendidiſſent. Quis enim inter mortales non pecuniæ ſtudio flagrat? non peſtis huius exitiali morbo laborat? Itaq. modò etiam videre licet hoc ipſum quod Dominus apud Ieremiam queritur, qui cunctos homines, à minore vſque ad maiorem, auaritiæ ſtudere ait. Et apud Amos, Auaritia, inquit Dominus, in capite omnium. Quibus verbis, quàm latè peſtis hæc pateat, apertiſſimè declarauit: cuius merito vrbem & tem-plum euertendum eſſe deſignauit, cùm Prophetæ in eodẽ tem-plo Dominum videnti ait, Percute cardinem, & cõmouebuntur ſuperliminaria. Quibus verbis tẽpli euerſionem vaticinatus eſt, Ierem.6. Amos.9. Ibidem.

causamque euersionis huius subiecit: Quoniam, inquit, auaritia in capite omnium. Quis igitur lacrymas continere queat, cùm hãc tam diram pestẽ tam latè in mundo dominari cernat; à cuius cõtagione vix quisquam expers sit? Beatus certè vir, qui post aurum non abiit, neque sperauit in pecuniæ thesauris: verumtamen quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua. Sed hanc acerbissimi luctus materiam in aliud tempus differentes, ad beatissimi Apostoli Bartholomæi martyrium veniamus.

Eccle 31.

IIII.

Cùm autẽ multa eius exempla colligere valeamus, tum illud præcipuum est, vt nullum laborem recusemus, quo eius gloriæ consortes fieri valeamus. Quis enim sola diuinorum mandatorum obedientia cælestis regni hæreditatem mercari detrectet, quam sanctus Bartholomæus detracta corporis pelle mercatus est? Qui enim pellem dedit, omnia corporis membra dedit; atq. tot mortes acerbissimas pertulit, quot membra carnifici excoriãda tradidit. Nouum supplicij genus, non tam ab hominibus, quàm ab illo sanguinario hoste excogitatum, qui homicida erat ab initio. Cùm enim S. Bartholomæus idolum, quod Astyages Rex vt Deum colebat, confregisset, & in frusta comminuisset, tanto crudelis tyrannus aduersus Christi Apostolum furore incanduit, vt non contentus illum fustibus crudelissimè cecidisse, atrocissimum hoc supplicij genus, nusquã anteà visum, Satana instigãte excogitaret, quod & acerbitate sua, & nouitate, & diuturnitate, Christi Apostolum immanissimè cruciaret. Nudatur ergo à carnificibus vir diuinus, stipitique, ne se commouere posset, alligatus; accedũt crudelitatis ministri nouaculis acutissimis armati, detractisque vestibus, vt expeditiores ad opus illud nefarium essent, sulcare & scindere hinc & inde sanctissimũ illud corpus incipiunt, & inter cutẽ carnẽq. vias ferro aperire, rimari secreta viscerum, & altera quidem manu pellem ad se trahere, altera ferrum stringere, & cutem à cetera carne separare. Atque hac immanitate diuini viri & terga, & pectora, & brachia, & femora, & crura conscindunt, lacerant atque discerpunt. Fluebat sanguis, qui ex omnibus corporis membris scaturiebat, terrãque latè irrigabat. Diuinus autem Apostolus sanguinolentum corpus vt regalem purpuram intuebatur; carnifices autem illos, coronarũ ministros atque fabricatores reputabat; corpus verò lacerum, holocaustum & hostiam viuam Deo placentem existimabat; & mentis oculis in crucifixi Domini sui imagine defixis, incredibili mẽtis alacritate triumphabat; quòd se illi per mortis supplicium similem fieri videbat, & sanguini, quo redemptus fuerat, vicem sanguine suo rependebat. Quin & totus spei plenus,

nus,& se iamiam breuissima illa mora transacta inter Angelorum & Apostolorum choros perpetuò regnaturum sperans, & in cælesti illa mensa (quam illi magister suus promiserat) cum illo se epulaturum sciens, infracto & alacri pectore cruorem suum spectabat,membraque dilaniata cernebat, quæ sempiternum sibi decus & gloriam essent præbitura. Lucæ 9.

Quid nos ad hæc dicemus, fratres? En Apostolus omnium membrorum dilaceratione cæleste regnum emere non dubitauit;nec se in hoc mercimonij genere fraudatum existimauit, cùm se paucarum horarum labore,totius ęternitatis felicitatem & gloriam mercari intelligeret. At nos miseri & amentes tam densis tenebris & caligine circumfusi sumus, vt ne sola quidem diuinorum mandatorum obedientia, & suaui Christi iugo ceruicibus imposito, hoc tantum bonum emere velimus,quod Apostolorum & Prophetarum chorus, quod innumerabiles Christi martyres omnium membrorum excarnificatione mercati sunt.

Cæterùm si nos tantæ gloriæ felicitas minus mouet,moueat saltem horrenda illa pœnarum ęternitas & acerbitas,quę rebellibus, & diuinarum legum contemptoribus parata est. Ferrea enim præcordia gestat,quem tam atrox & immane supplicium sempiternis seculorum ætatibus duraturũ, ad leue illud Christi onus, & piam diuinæ legis sarcinã ferendam non inducit.Quid autem supplicij huius consideratio efficere debeat,hoc exemplo iudicandum curabo. Refert in Ecclesiastica historia Eusebius, Euseb. quendam Christi Confessorem,Natalem nomine,qui multas à Tyrannis plagas ob fidei confessionem acceperat, quorundam hæreticorum (qui sectam suam illius auctoritate populo commendare volebant) prece & pretio non vulgari inductum,se eorum Episcopum & fautorem appellari passum fuisse; tantum ambitionis & auaritiæ virus apud illum potuit. Quem enim equulei tormenta non fregerant; auaritia & dominandi libido ad tam immane nefas impulerunt.Pius autem Dominus plagarum eius & fidei prioris memor, nocturnis visis & monitis ad pœnitentiam eum inuitabat,sed frustra.Illum namque hæ duæ pestes,quas memoraui, vinctum atque captiuum tenebant. At misericors Dominus nec hac rebellione lacessitus, acerbiori illum medicamento curare agressus est. Duos enim Angelos misit, qui tota fermè nocte illum flagris ob commissum scelus acerbissimè verberarunt. At ille diuini furoris metu perculsus, orta luce,sacco indutus,& cinere capite cõsperso,lachrymabundus & gemens ad Zepherini Pontificis pedes, multis coram astantibus se abiecit, erroris sui veniam postulans, & accepta propter Christum vulnera ostentans,tanto lachrymarum imbre

effuſo,vt aſtantes omnes ad lachrymas prouocaret. Quæ igitur, fratres, huius tam acerbæ pœnitentiæ cauſa exſtitit? Non dubium quin noctis vnius plagæ atque verbera. Si igitur nox vna in tormentis tranſacta tantum apud illum potuit, vt & epiſcopatus dignitatem, & reditus dignitati pares repudiaret, & tam acerbo ſe luctu in omnium conſpectu conficeret; qualis eorum cæcitas,qualis ſtupor & caligo mentis eſt, apud quos æterna illa nox,quam nulla lux illuſtratura eſt,æterna ſupplicia,æternus & immortalis vermis, æterna dæmonum & laruarum teterrimarum ſocietas, æternum incendium, æternum patriæ cæleſtis exilium,æterna fames & ſitis,æternus fœtor & horror, æternus luctus & gemitus non agit,quod apud hūc vnius noctis verbera egerunt. O amētiam! ô ſtuporem! ô cæcitatem! ô magnam dæmonis potentiam,quæ ſic miſeros homines dementare poteſt! Euigilate,quæſo,fratres;& dum tempus habetis,dum vita manet,prophetica illa vox veſtris auribus inſonet; Venit manè, ve-
Eſaiæ 23. nit nox:ſi quæritis, quærite,conuertimini,& venite. Conuertimini à viis veſtris peſſimis,& per vias iuſtitię ingredimini. Conuertimini per veram pœnitentiam,& venite per iuſtitiam; vt ſic tandem inuenire mereamini Domini miſericordiam, peccatorum veniam,& ſempiternam vitam.

IN EODEM FESTO B. BARTHOLOMÆI APOSTOLI IVXTA QVARVNDAM ECCLESIARVM conſuetudinem, in quibus legitur Euangelium: Hoc eſt præceptum meum; Concio ſecunda: in qua de fraternæ dilectionis præcepto (de quo Euangelica lectio diſſerit) ac deinde de mundi conuerſione,& Apoſtolorum prędicatione agitur.

THEMA. *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.* Ioan. 15.

HODIERNA ſancti Euāgelij lectio,fratres chariſſimi, duas complectitur partes, quarum altera fraternæ dilectionis præceptum,altera mūdi conuerſionem,& Apoſtolorum prædicationem continet; quā Dominus in extrema ſacræ huius lectionis parte breuiſſima oratione complexus eſt, cùm ad Apoſtolos ait: *Poſui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.* De

De hac igitur nos quoque breuiùs;de illa verò (quoniam plurimum ad vitæ nostræ institutionem pertinet)paulo fusiùs disseremus. Quod quo pleniùs exequi possimus; cælestem opem,sacratissimæ Virginis interuentu,suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Regius Propheta in eo Psalmo cuius est initium,Cæli enarrant gloriam Dei (in quo miro diuini spiritus artificio Dei gloriam celebrat) duas potissimum eius laudes prædicat; alteram quæ ex pulcherrima vniuersitatis huius fabrica,& totius naturę concinnitate colligitur; alteram quæ in æquitate & sanctitate legis à se hominibus latę perspicitur. Postquam enim Propheta dixisset,Cæli enarrant gloriam Dei,& opera manuum eius annuntiat firmamentum; & cetera quæ deinceps in hanc sententiam subdidit; protinus diuinæ legis laudes aggreditur,dicens: Lex Dñi immaculata, conuertens animas; & quæ deinceps sequuntur. Illo igitur opere diligēter animaduerso,facilè quis immensam diuinæ maiestatis potentiam, sapientiā, & mirabilem rerum omnium prouidentiam perspicere poterit. Ex hoc autem (id quod in Deo mirabilius, & humano iudicio sublimius est) infinitam eius bonitatem,sanctitatem,benignitatem,& ardentissimam in genus hominum charitatem , & viscera misericordiæ colligere poterit. Vt enim aquæ fontium eorum locorū saporem referunt per quos transeunt (vt quandoque dulces,quandoque salsæ sunt) ita cùm diuina lex è sacro illo pectore ad nos manarit, non potest non eius pectoris vnde ipsa deprompta est, saporem atque naturā referre. Quocircà ea nobis instar purissimi speculi est, in quo non solùm animę nostræ macula (vbi à diuina lege deuiamus) sed etiam diuinæ bonitatis & charitatis imaginem contemplemur. Quid enim dulcius, quid amantius vel vna illa lege quam omnium aliarum legum cōpendium esse Saluator ait,nempe; Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines,& vos facite illis? Hæc est enim lex & Prophetæ. Potuit ne quicquam salutarius atque iucundius hominibus præcipi? Quid enim ea vita beatius esset, in qua omnes homines hoc aliis præstarent,quod sibi ipsis exhiberi volunt? Sed hac tamen ceterisque similibus legibus prætermissis(quæ facilè diuinæ benignitatis naturam repræsentant)ad eam quæ in hodierna sancti Euangelij lectione traditur,veniamus.

Psal.18.

Simile.

Matth.7.

Hoc est (ait Dominus) *præceptum meum.* Digna certè vox legislatore Deo,cui vni ex seipso præcipiendi ius est; à quo sicut omnis paternitas,ita omnis potestas in cælo & in terra nominatur. Non est enim (ait Apostolus) potestas nisi à Deo. Sed expecto Domine quid mihi præcipias,quam legem feras,quæ sacrificiorum genera mihi præscribas, quod obsequij genus iniungas, propter

Rom.13.

propter quod cæleſtem mihi hæreditatem largiaris? *Hoc eſt*, ait, *præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.* Quid hac lege blandius? quid iucundius? quid amantius? quid legiſlatore Deo dignius? Quid nobis vel ad vitam commodius, vel ad pacem ſecurius, vel ad quietem dulcius præcipi poterat, quàm vt fraterna dilectione, mutuiſq. beneficiis nos ipſos proſequeremur, nobiſq. inuicem ſuccurreremus? Cùm enim omnia mala & bona hominibus ab hominibus inferãtur (propter quod rectè ſapientes dixerunt, Homo homini Deus; & homo homini dæmon; vtrumq. enim frequẽter homo homini eſſe ſolet, dum aliquando mortẽ infert, aliquando à morte liberat) ſi hac dilectione ſe homines mutuò complecterentur, quid illis boni deeſſe, quídve

Simile. mali euenire ab aliis poſſet? Sic igitur in ſumma pace atque otio tranquillam ſine vllo timore vitam ducerẽt. An non igitur Dñs hoc præcepto, paternæ pietatis in nos viſcera ſatis apertè de-

Simile. clarauit? Si pater aliquis, filiorum amantiſſimus, mandata illis daret, quibus placidã & tranquillam vitã degerẽt; quę alia, quæſo, commodiora dare potuiſſet? Hinc ſcriptores Gentilium memorant Regẽ quendam, multorum filiorum patrẽ, morti proximum, hoc dilectionis mandatum hac ratione filiis cõmendaſſe. Præcepit enim vni eorũ vt virgarũ faſcem ante ſe poſitũ frangeret. Quod cùm ille fruſtra tentaſſet, admonitus à patre, ſingulatim virgas omnes confregit; quas ſimul congeſtas frangere non potuerat. Hoc igitur ſymbolo pius pater mutuam dilectionem filiis cõmendauit; aſſerens eos omnes, ſi concordes & vnanimes eſſent, inſuperabiles futuros; ſi verò priuatis inter ſe odiis diſſiderent, facilè à quouis impeti & euerti poſſe. Qua ergo mente & affectu pater hic filios ſuos ad pacem & mutuam dilectionem hoc exemplo excitabat, hoc eodem cæleſtis Pater hac lege lata nos ad eandem charitatis vnitatem hortatur, dicens,

Ioan.13. *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem; ſicut dilexi vos.* O quàm verè à Propheta dictum eſt, Lex Domini immaculata, conuertens animas! Verè enim hæc diuina lex piorum animas ab inſano terrenarum rerum amore ad caſtiſſimam & ardentiſſimam legiſlatoris huius dilectionẽ conuertit. *Hoc eſt*, ait, *præceptũ meum, vt diligatis inuicem.* Quot hìc verba, tot ſunt amoris incẽdia. Hoc enim perinde eſt, ac ſi diceret; Lex mea, præceptum meum, & ſacrificium, quo ego placor atque oblector, eſt pax veſtra, ſalus veſtra, quies, tranquillitas, & incolumitas veſtra, quam ego hac lege mea ſancio & conſtituo.

Diſſimil. Conferte, quæſo, fratres, legem hanc cum ſanguinolentis falſorum Deorum legibus. Illi cultoribus ſuis præcipiebant, vt filios luſtrarent per ignem, eoſque in ſolemnibus ſacrificiis infanda crudelitate trucidarent, quod ſcelus Propheta deſignauit

cùm

cùm ait; Et immolauerunt filios suos, & filias suas dæmoniis. Et effuderunt sanguinem innocentem, &c. Et in Esaia Dominus, Immolantes, inquit, paruulos subter eminentes petras quæ non mandaui, neq. ascendit in cor meum. Quo verbo innuere Dominus voluit, quàm longè ab immensa illa sua charitate, humani generis altrice, fuerit, tam crudelia pręcepta hominibus dare, cùm eius summum & singulare præceptum sit, vt nos inuicem diligamus, & omnia charitatis & humanitatis officia alij in alios conferamus, nec humanum sanguinem effundamus, qui maximè apud illum pretiosus est. Vnde facilè apparet, sanguinolenta illa idolorum sacrificia àb illo instituta esse, qui homicida erat ab initio, quiq. humanum sanguinem vt crudelissimè, ita & auidissimè sitit. Sed hîc, fratres, non parua lamentandi materia sese mihi offert, cùm animaduerto, quanto maiora isti propter sanguinarios illos & commentitios Deos, quàm nos propter verum & amantissimum nostri Deum faciamus. Infelicibus istis non graue erat propter diaboli cultum & obsequium vitam profundere, nobis graue atq. molestum est vel vnius diei inediam propter verum Deum sustinere, vel paulò diutiùs in oratione persistere, vel acceptam iniuriam erranti proximo cõdonare, vel cupiditatum nostrarum intemperantiam non ferre, sed diuini timoris gladio abscindere, vel frustum panis petenti Christo in paupere suo porrigere; cùm illi tamen frustra vitam & sanguinem dęmonibus largirentur.

I.

Hoc est, ait, *præceptum meum*. Quid est quod addit, *meum*? an non alia quoque diuinæ legis præcepta eundem habent auctorem & legislatorem? Cur igitur hoc peculiare dicit esse suum? Ad hoc facilè quisquam respondere posset, hoc vno dilectionis præcepto cetera legis præcepta contineri, Apostolo testante, qui ait; Qui diligit proximum, legem impleuit. Et: Plenitudo legis, est dilectio. Sed est tamen aliquid sublimius, quod hac loquendi figura Dominus voluit significare; nempe inter omnia eius præcepta nullum magis bonitatem, benignitatem & misericordiam eius, quàm hoc ipsum repræsentare. Constat enim, inter innumeras diuinæ maiestatis laudes nullam esse magis prædicandam, nullamque, quæ magis diuinitatis naturam deceat; nullam, quæ magis ab hominibus cognosci & prædicari debeat, quàm immensa eius bonitas & misericordia. Miserationes enim eius super omnia opera eius. Cùm autem bonitatis & misericordiæ proprium sit de hominibus benè mereri, eosque bonorum suorum particeps facere, ipsorumque saluti & incolumitati consulere; quid magis summam illam bonitatem decuit, quàm id nobis præcipere, quod nobis esset maximè salutare, ac

Rom. 13.
Ibidem.

proinde

proinde bonitati & misericordiæ illius magis consentaneum?

Neque suum esse mandatum hoc modo, sed nouum quoque apud eundē Ioannē apellat, cùm ait; Mandatū nouū do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Et hoc quoque inquisitione dignum est, cur nouum mandatum appellet, quod cùm ipso homine, atq. adeò cum ipso mūdi exordio natū est. Quid enim magis secundùm hominis naturā, quàm humanitas & benignitas? Hinc D. Aug. ait: cùm præclara illa Comici sentētia, Homo sum, humani nihil à me alienum puto, in theatro recitata esset; totum populum assurrexisse, & cum clamore & plausu eam approbasse. Attamen idem Ioannes Euangelista in epistola sua diuersum sentire videtur, cùm ait; Non mandatum nouum scribo vobis, sed quod habuistis ab initio, vt diligamus inuicem. Quomodo ergo Ioannes vetus mandatum appellat, quod Saluator nouum esse ait? Ad hoc facilè respondemus, idem mandatū vetus pariter & nouum esse; vetus quidem institutione, sed antiquatum hominum prauitate; quod tamen Dei filius tum verbis & exēplis, tū etiā maximis dilectionis stimulis renouauit. Sicut enim pictores senio & vetustate exesas atque penè obliteratas imagines nouis additis coloribus renouare solent (quo fit vt eędem tabulæ nouæ simul & veteres dicendæ sint) ita Christus Dominus magno artificio, mirisque coloribus hoc mandatum, ab hominibus ferè neglectum, instaurauit; atq. ita factum est, vt vtrumque in illud nomen caderet. Quid enim aliud tota eius vita & doctrina, nisi dilectionē & charitatem sonat? quid aliud eius incarnatio innuit? quid natiuitas, miracula, vita, & mors, omnesque mortis eius acerbitates & opprobria, nisi ardentissimam eius charitatem prædicant? Qua enim alia de causa idem dixit, Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur? Tot enim charitati nostræ stimulos addidit; præsertim cùm pro salute nostra calicem passionis hausit; vt (quemadmodum D. Chrysost. ait) etiam si lapidei essemus, hac tāta dilectione exhibita, instar mollis ceræ liquefieri deberemus. Hac ergo ratione nihil mirum si mandatum hoc nouū à Domino appelletur, quod tam multis mirisq. rationibus confirmatum, & mentibus hominum infixum fuit. Vt omittam interim mandatum hoc ad nouam legem maximè pertinere, quę hoc à veteri distat, quòd (vt D. Augustinus ait) illa timoris, hęc amoris lex sit; ideoque rectè hoc mandatum nouum dicitur, quia ad nouam pręcipuè legem pertinet; in qua non solùm charitas adeò strictè hominibus præcipitur, sed etiam fidelium cordibus infunditur per Spiritum sanctum, qui illis donatur.

Ioan. 13.

August. in libro Confess.

Hieron.

Lucæ 12.

Chrysost.

August.

Et quidē satis erat huius præcepti suauitas simul & vtilitas, vt nos ad eius obseruationem adigeret; sed addit Dominus vtilitati

præcepti nouum obedientiæ aculeum, nempe dilectionis suæ exemplum, dicens; *Sicut dilexi vos.* Efficacissimum enim docendi genus est, cùm doctoris præceptum præcipientis exemplo commendatur. Hac enim ratione Paulus Philippenses ad charitatis officia hortatur, eximiam suam in eos charitatem priùs commemorans, cùm ait: Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Iesu Christi. Et hoc rogo, vt charitas vestra magis ac magis abundet. Hoc igitur modo Saluator cùm ad fraternã dilectionem inuitat, se ipsum in efficacissimũ dilectionis exemplum proponit, cùm ait: *Sicut dilexi vos.* Quantum verò dilexerit, exponit deinde, cùm subdit: *Maiorẽ hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Hoc autem exemplo quid efficacius proponi nobis potuit? Non enim exemplum solùm est, sed summum etiam beneficium, dum pro nobis à morte liberandis ipse vitam suam morti exposuit. Quo quidem exemplo vsque adeò ad amoris vicem exhibẽdam permotus Apostolus fuit vt diceret; Charitas Christi vrget nos: quod perinde est ac si diceret: Ea Dominicæ charitatis vis atque potentia est, tantumque mentes nostras ad mutuæ dilectionis officia impellit, vt etiam vrgeat, & quodãmodo vim faciat, vt nemo iam habeat quo inhumanitatis suæ excusationem obtendere possit. Meritò ergo nos Saluator ad hãc dilectionis magnitudinem adigit, qui adeò cumulatè prior ipse præstitit quod præcepit. Hinc Ioannes in epistola sua; In hoc, inquit, cognoscimũs charitatem Dei, quia ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Quę quidẽ res tũc pręcipuè nos obligat, cùm salus animę periclitatur; nec alia suppetit ratio, qua periclitanti fratris animæ subuenire valeamũs. Vnde animaduertere licet, fratres, quousq. charitatis Christianę lex progredi debeat, vt aliquando vitam etiam ipsam (qua nihil homini charius esse solet) pro Christianis impẽdere teneamur. Quod cùm ita sit; quid de illis existimandum est, qui ne frustum quidem panis egenti fratri porrigere volunt? Cùm enim (vt D. Greg. ait) incomparabiliter maior sit anima qua viuimus, terrena substantia quam possidemus; qui non dat pro fratribus substantiam suam, quomodo pro eis daturus est animam suam? Verùm hæc querela longiorem desiderat tractatum.

Phil. 2. — 2. Cor. 5. — 1. Ioan. 2. — Gregor. in Hom.

II.

Sed quoniam nos hoc in loco Dñs ad dilectionis suæ imitationem inuitat, cùm ait: *Sicut dilexi vos*; expendamus modò ceteras dilectionis eius circunstãtias, si qua fieri possit, vt eas aliqua saltem ratione imitari possimus. Si quis igitur paulò attentiùs hanc Christi dilectionẽ considerauerit; inueniet planè, illũ dilexisse nos fortiter, dulciter, ardẽter, perseuerãter, atq. simpliciter.

For-

Fortiter quidem dilexit, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta. Quam eius fortitudidem Euangelista Lucas insinuauit, cùm ait; Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse firmauit faciem suam, vt iret in Hierusalem. Verbo enim firmandi faciem, admirandam Domini fortitudinem, animiq. promptitudinem, qua ad mortis supplicium properabat, satis apertè indicauit: quod etiam Euangelista Marcus apertiùs adhuc designauit, cùm de hoc ipso itinere loquens ait; Erant autē in via ascendētes Hierosolymam, & præcedebat illos (scilicet discipulos) & stupebant, & sequentes timebant. Stupebant quidem; quòd illum præcedere vidissent (quod in eo nouum & insolitum erat) & timebāt, quoniam periculum, quod illis impendere Hierosolymis intelligebant, humana formidine metuebāt. Sed illa tamen Domini præparatio, & (vt ita dicam) præcessio, animi eius feruorem & alacritatem, qua ad salutis nostræ sacrificium consummandum properabat, non obscurè demonstrat. Hoc enim summum eius desiderium, hic amor, hic salutis nostræ ardor erat, pro quo omnia passionis suæ tormēta atque opprobria non modò nō formidabat, sed ad ea etiam alacriter properabat; ideoque discipulos in hoc itinere præcedebat. Huius verò infractæ atque inconcussæ fortitudinis gratia Apostolus petram illū appellat, quæ cęlestis iustitię virga percussa, sitienti populo largissimas diuinarū gratiarū aquas fudit; ipsa tamen illæsa & integra permansit. Et ob hoc item in lege Dominus præcepit, ne paschalis agni ossa cōminuerentur: Os, inquit, non comminuetis ex eo. Quæ quidem cautio superuacanea & otiosa esset, nisi per eam Dominus immobilē Christi Domini fortitudinem designare voluisset. Dilexit etiam nos dulciter, quod eius in Euangelicis litteris non solùm gesta, sed etiam dulcissima verba declarant. Ad gesta enim pertinet, quòd procumbens humi discipulorum pedes lauit; quod blandissimæ charitatis officium est; ad verba autem, quòd discipulos suos aliquando fratres, aliquando filios, aliquando etiam filiolos suos (quod est multo dulcius) appellabat; & omnes deniq. homines à se amantissimis verbis inuitabat, dicens; Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Quibus verbis quid dulcius? quid amantius? Ardenter autem se dilexisse ostendit, quando tanto salutis nostræ desiderio flagrabat, vt diceret: Baptismo habeo baptizari, quomodo coarctor vsque dum perficiatur? Instante autem iam mortis hora, eodem permotus desiderio proditori ait: Quod facis, fac citò; quòd videlicet passionis suæ tempus ob salutem nostram accelerari vehementer optaret. Perseueranter autem se dilexisse, satis illa Ioannis verba indicant; Cùm dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit

Lucæ 9. Marc. 10. 1. Cor. 10. Exod. 12. Mat. 28. Ioan. 13. Mat. 11. Lucæ 11. Ioan. 13.

dilexit eos. Et illa item quæ is per Prophetam multò antè prædixerat;In charitate perpetua dilexi te:ideò attraxi te miserās. Iere. 31.
Hinc Iudæis petentibus vt è cruce descenderet,quò illum esse Ioan.13.
Dei filium crederent,assentiri noluit, quousque redemptionis opere perfecto, dixit, Cōsummatum est. Verùm inter has diuini amoris laudes,& nos vel maximè ad mutuam amoris vicem incitare debet,quòd simpliciter,hoc est sine vllo suo emolumēto ita dilexit,vt atrocissimum mortis supplicium nō pro sua,sed pro nostra salute subire non recusauerit. Cùm enim duplex in Christo natura sit;diuina scilicet & humana;satis constat, diuinæ naturæ vtilitatis nihil accedere neq. decedere potuisse. Humana verò natura, cùm à primo sacratissimæ conceptionis suæ momēto fuerit beata,& immēsa gratia plena;quid illi amplius, præter corporis & nominis sui gloriam(quam tunc etiam promeruit)accedere potuit? Videtis ergo quàm gratis,hoc est, sine vllo suo emolumēto nos Christus Dominus dilexerit? Quisquis autem hanc diuinæ dilectionis gratiam pio affectu fuerit contemplatus,mirum erit si non totus præ stuporis & amoris magnitudine extra se quodammodo rapiatur.Hanc ergo amoris sinceritatē & puritatem toto affectu imitari studeamus,fratres; gratis nos quoq.proximos diligamus, gratis eis benefaciamus: hoc est enim quod Apostolus à nobis exigit, cùm ait; Qui tribuit,in simplicitate:id est,dum tribuit, tantùm tribuat,nō aliud Rom.12.
tribuendo impetrare sub liberalitatis velamine intendat. Aliud enim charitas, aliud negotiatio est. Qui verò cùm diligit, aut obsequitur,aut benefacit,lucrū aliquod captat;non charitatem, sed mercaturam exercet; non proximum, sed se ipsum diligit; non postremò Christo militat,sed sibi. Quisquis ergo hanc dilectionis sinceritatem imitari cupis, iis potissimum benefacere stude,à quibus nihil sperare,nihil timere queas:hoc est, maximè inopes,abiectos, & ab hominibus derelictos homines elige, in quibus nihil omnino prĕter vnū Christū intueri possis. Hæc enim est vera,pura,sincera atq.germana charitas;hæc pulcherrima virtutis species, ab omni fuco aliena; quæ si mortalibus oculis cerneretur,mirabiles sui amores excitaret.Hæc in primis Plato.
Deo gratissima,hæc acceptissima est;quæ tantò maiorem in cælo fructum percipiet,quantò minus terrenum aliquid intuetur. Ad huius verò dilectionis puritatem nos magister cęlestis simplicissimis verbis inuitat, cùm ait: Cùm facis prandium aut Lucæ 14.
cœnam,noli vocare amicos tuos,neque fratres tuos,nec cognatos, nec vicinos diuites, ne fortè te & ipsi reinuitent, & fiat tibi retributio:sed voca pauperes ac debiles, claudos & cæcos, qui non habent tibi retribuere: retribuetur autem tibi in retributione iustorum. O quàm sublimis philosophia in his Domini

verbis continetur? quid igitur, Domine, an non charitatis est, amicos, vicinos, atque parentes inuitare, & eos beneficiis prosequi; præsertim cùm multorum Theologorũ sentẽtia sit, vt magis debitã, ita maioris meriti esse amicorũ quàm inimicorũ beneuolentiam? Sit ita planè: sed altiùs tamen aliquid Dñs in hoc opere introspiciebat? nẽpe huius dilectionis puritatẽ, quę in hac cognatorũ & amicorũ beneficentia periclitari facilè potest (cùm magis nos cognationis & amicitiæ necessitudo, quàm sincera charitas ad officium impellit) à quo periculo beneficẽtia secretò in pauperes inopesque collata longissimè abest: atq. id quidem est quod in bonis operibus potissimũ captare debemus, vt ea pura & simplici mente faciamus. Quis autẽ satis explicare queat, quã lõgè ab hac charitatis simplicitate abhorreat mũdus! Que-
Malach. 1 rebatur olim Dñs per Prophetã, cùm dixit; Quis ex vobis est qui claudat ostia, & incẽdat altare meum gratuitò? At multo magis nunc queri posset; Quis est qui gratuita beneficia hominibus tribuat? qui puram gratiam & misericordiam impẽdat? qui non aliquid, dum benefacit, aucupari intendat? Denique quis modò puram sinceramque amicitiam vel inter fratres deprehendat? Sibi quisque cõsulit, sibi prospicit, sua vbique commoda captat. Nemo seminat, vbi se nihil frugis collecturum sperat: quia vbi totum hominem occupat cupiditas, nihil sibi vindicat charitas.

Vidistis hactenus, fratres, qua ratione Dominus ad charitatis sinceritatem exemplo suo simul & prȩstantissimo beneficio nos excitauerit. Verùm ne his quidem stimulis adeò acribus cõtentus, addit tertium, nempe ingẽs huius dilectionis & obedientiæ præmium, dicẽs: *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos, &c.* Quid hoc præmio vel magnificentius ad gloriã, vel ad dignitatẽ sublimius? Si enim summa & cõstantissima fides in Dei amicitia est, & amicorum omnia sunt communia; quid quæso vel in hoc seculo ad tuendam vitam, vel in futuro ad consequendam gloriam omnipotentis Dei amico de-
Epilogus esse poterit? Hoc igitur nomine Christus Dominus mercedis huius immensitatem complexus est. Quid enim ad Dei amicitiam adijci maius possit? Vt igitur ad id quod initio proposuimus, redeamus: ex hac charitatis lege immẽsam Dei nostri bonitatem, benignitatem, misericordiam & charitatem in genus hominũ colligere apertissimè licet. Satis enim ad hoc erat, eam legẽ tulisse, quæ tota ad vitæ nostræ vtilitatem, tranquillitatem, & incolumitatem intenta est. Addit ad hoc, perfectissimæ suæ dilectionis exemplum: quod ita est exemplũ, vt sit etiam summum beneficiũ, quo vel maximè ad eius dilectionẽ incitamur. Hoc enim fuit oleum camino, & ignem addere igni. Et quasi

hæc

hæc ipsa exigui ponderis essent, adiungit etiam locupletissimam mercedē, si id fecero, quod nulli magis quā mihi vtile est: quod planè nulla lege admonitus, nullo exemplo inductus, nulloque beneficio adstrictus, ob eam ipsius cōmoditatem præstare debuissem. Quid igitur hac diuina bonitate maius? hac benignitate dulcius? hac paterna cura prouidentius? Quis adeò ferreus sit, qui non ad hunc diuinæ charitatis ignem colliquescat? qui non huius legislatoris amore flagret? qui non in hac lege velut in purissimo quodā speculo viscera misericordiæ & diuinæ bonitatis inspiciat? Tua sunt hæc, Christe, opera; tua, Pater clementissime, charitas & prouidentia, quando pro eo quod maximè filiis tuis expedit, cælestia præmia polliceris. Sic enim videmus pios parentes ægrotantibus filiis & potiones amaras recusantibus dona & xenia promittere, si medici præceptis obtemperauerint; cùm tamen salutis beneficium non tam parentum quàm filiorum sit. Sic igitur cælestis ille parens nobiscum agit, cuius præcepta omnia (si ad vnguē examinare velis) deprehendes sanè non ipsi, sed nobis vtilia & salutaria esse: qui tamen pro illorum obseruatione ingentia nobis præmia pollicetur: vt meritò dubitare debeamus, pro quo beneficio magis illi obnoxij simus, an propter mandata quæ præcipit, an propter præmia quę obedientibus promittit? **Simile.**

III.

Hactenus priorem Euangelicæ lectionis partem absoluimus; nūc ad alteram, quam ad Apostolorum gloriam pertinere diximus (quo præsenti solennitati aliqua ex parte satisfaciamus) veniendum est. In ea verò Dominus maximū & pulcherrimum operum suorum, hoc est mundi cōuersionem, & idololatriæ deiectionem breuissima oratione complexus est, cùm ait: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat.* His verbis apertissimè Gentium vocationē, Euangelij prædicationem, & crucis suæ triumphum vaticinatur. Iuuat igitur, fratres, huius diuini operis excellentiā breuiter contemplari: quod D. Augusti. miraculorum omnium maximū esse meritò testatur. Huius verò contemplationis fructū Esaias exponit, cùm ait: Tunc videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quādo conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Mirabitur, inquit, & dilatabitur cor tuum, vbi excellentissimi huius operis magnitudinem, & prædictionum atq. vaticiniorum omnium (quæ multo antè præcesserunt) veritatem fueris contemplatus. Tunc enim & in fide solidaberis, & in spe cælestium bonorum confirmaberis, & in tantæ salutis auctorem amore inflammaberis, atque ita suauissimis maximisque diuini spiritus deliciis affl ues. **August. Esaiæ 60.**

Esse autem mundi conuersionem inter maxima Dei opera atque miracula computandam, rei magnitudo, & ministrorum, quibus in id diuina sapiētia vsa est, imbecillitas apertissimè declarat. Cùm enim vniuersus ferè orbis, sublata veri Dei cognitione, obscurissimis atq. horrendis tenebris circumfusus in omnibus flagitiis & turpitudine versaretur; pauci viri, Iudæorum stirpe propagati, Regibus, Imperatoribus, atque omnibus ferè mundi nationibus repugnantibus, atque omnia tormentorum genera aduersum illos intentātibus, vniuersum penè genus hominum ex tetris illis tenebris eripuerunt, & ad fidem atque obedientiam vnius hominis, quem in crucem sublatum sciebant, breuissimo temporis spatio adduxerunt. Quorum de numero beatissimus Bartholomæus exstitit: qui in Indiam vsq, penetrauit, & Euangelium, iuxta Matthæi traditionem, in Indorū sermonem conuertit, & latissimè prædicauit; in quem tamen veritatis hostes adeò acriter exarserunt, vt eum immanissimo atq. inaudito crudelitatis genere mactare decreuerint. A capite enim ad pedes vsq. sanctissimi viri pellem nouaculis acutissimis detraxerunt. Neq. hic solus Apostolus, sed ceteri quoque Apostolicæ dignitatis cōsortes (vno Ioanne excepto) variis tormentorum generibus Christi Euangelium, Satana cum satellitibus suis modis omnibus repugnante, in toto terrarum orbe disseminarunt. Nec solùm commenticia numina peruerterunt, verùm & libidinem, ambitionem, odium, crudelitatem, auaritiam ex animis eorum qui se ad Christi nomen adiunxerant, exterminarunt. Quæ cùm ita sint; quis dubitare poterit, hanc tantā rem Dei numine, mente & consilio fuisse perfectam? Hoc igitur argumento constat verum esse quod sancti Patres aiunt, nequaquam hoc tam præclarum opus sine multis maximisque miraculis perfici potuisse; aut si miracula defuerunt, nullum potuisse illustrius miraculum excogitari, quàm hanc tantam rem sine miraculis perfectam fuisse.

Sed vt ad nos ipsos, fratres, redeamus, habemus hoc in loco vnde non solùm mirari, & deliciis affluere (vt Propheta dicit) sed etiam vnde timere quoq. debeamus. Quónam modo? Dicam planè. Cùm hæc omnia quę humano sensu impossibilia videbantur, multis antè seculis consona omnium Prophetarum voce prænunciata sint; quæ nos tamē apertissimè impleta videmus: hoc eodem argumento colligere possumus, cetera quoque omnia quæ eodem spiritu, eademque auctoritate, de extremo iudicio, deque atrocissimis & sempiternis reproborum pœnis, igne scilicet inextinguibili, immortali verme, tenebris horrendis, gemitibus intolerandis, carcere tetro, dæmonum contubernio, immortali morte, vita mortifera, variisque suppliciorum gene-

generibus (per quæ paria prçteritis delitiis tormenta inferuntur) prædicta sunt, ad vnguem esse suo tempore implẽda: euenturumque aliquando, vt quæ modò futura, & longè absentia sunt, præsentia videamus; quandoquidem (vt D. Gregor. ait) præteritarum rerum exhibitio sit futurarum certitudo. Vidimus iam conuersionem mundi, vocationem Gentium, euersa dæmonum altaria, principem huius mundi profligatum, tyrannos deuictos, portas inferorum fractas, Ecclesiam semper quidem impugnatam, permanere tamen semper inuictam (quæ omnia prophetæ & Euangelia prædixerunt) sic etiam certum est, visuros nos aliquando extremum & horrendum iudicium, & signa, quæ ipsum antecedẽt, in sole, luna & stellis, & in terris pressuram gentium, prç confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione quæ superuenient vniuerso orbi. Videbimus etiam iudicem in nubibus cæli veniẽtem cum potestate magna & maiestate, oues ab hœdis decernentem; & oues quidem à dextris, hœdos verò à sinistris collocantem; & illas quidem ad æterna præmia dulciter inuitantem, istos verò terribili & minaci vultu ad sempiterna & ineluctabilia supplicia, ad flammas, ad ignes, ad tenebras, ad bonorum omnium abdicationem, malorumque omnium perpessionẽ damnantẽ. Hæc ergo, fratres, cogitate, hæc vobis semper ante oculos ponite, hæc certo certius futura esse credite, illamq. Salomonis sententiam assiduè recolite; Cuncta quç fiunt adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum fuerit, siue malum sit. His enim ille nouissimis verbis longissimæ illius siue concionis siue disputationis summã complexus est. Hoc enim ad hominum salutem constituendam satis esse putauit, si huius diuini iudicij districtionem ante oculos semper haberemus. Quisquis enim hoc facit, protinus illud etiam exequetur, quod idem Salomon paulo antè expressit, cùm dixit: Quodcunq; potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos, quò tu properas. His verbis Salomon omnes euadendi iudicij diuini vias complexus est. In hac enim vita vix vllum tam præsens periculum est, quod non aut opera nostra, aut amicorum, aut rationis solertia, aut sapienti consilio depellere valeamus: vbi autem ad inferos ventum est, & à superno illo iudice dãnationis sententia lata fuerit, nihil est quod eam vlla ratione aut reuocare, aut etiam mitiorem reddere possit: non gemitus, non lachrymæ, non longa dies, non pœnitentia (quæ apud inferos nulla est) non sacramentorum virtus (quibus ibi locus nõ est) non Sanctorum patrocinia, non Christi sanguis, non denique vlla ars aut ratio opis quicquam conferre miseris potest. Omnes quippe aditus spei, salu-

Gregor. Eccle. 12. Eccle. 9.

tis, veniæ, & misericordiæ illis penitus interclusi sunt. Itaq. clamant perpetuò miseri; Transiit messis, finita est æstas (in qua videlicet commeatum nobis parare potuissemus) & nos saluati non sumus. Hoc enim messis tempore victum sibi homines parare solent: quod qui facere negligunt, necesse est vt famē deinceps & inediam patiantur. Hoc est igitur quod infelices illi lamentantur, quòd hanc videlicet metendi opportunitatem (in qua minimo labore atque negotio opes in æternum mansuras colligere potuissent) socordia sua perire passi sunt; quam certò sciunt nunquam iterum rediturам. Quid nunc animi putatis epulonem illum diuitem habere, fratres, cùm animo recolit, se micis quæ cadebant ex mensa sua, cæleste regnum mercari potuisse; qui quoniam hoc facere neglexit, aquæ guttam infelix tot annorum millibus flagitet, nec accipiat?

Ierem. 8.

Hac igitur de causa, qui rectè sapiunt, qui tamē non præsentia modò, sed multo magis futura tempora sibi ante oculos ponunt, omni ratione saluti suæ opportunè prospicere, & delictorum veniam à superno iudice impetrare contendunt. Meminerunt enim scriptum esse; Pro hac (scilicet peccatorū venia) orabit ad te omnis sanctus in tēpore opportuno. Opportunum autem orandi & veniam impetrandi tempus modò est, quando nec calix quidem aquæ frigidæ debita mercede caret, quādo vel vna lachryma ex toto corde effusa totius vitæ sordes eluere, animamque astris puriorem efficere potest: cùm tamē huius temporis opportunitate transacta, etiam si damnatus homo totum se in lachrymarum fontē verteret, imò tot lachrymas (si id quidē fieri posset) funderet, quot Oceanus vndas cōtinet, ne vnius quidem venialis peccati (vt D. Thom. ait) maculam diluere poterit. Quocirca opportunè nos Sapiens ille admonet; Ne tardes conuerti ad Dominū, & ne differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Quid est autem, Subitò veniet ira illius? Certè improuisus & repentinus aderit tibi iudex ille, qui de tota æternitate sententiam laturus est. Quia enim (vt Salomon ait) viri mali nō cogitant iudicium, (aliter enim vitam instituerent, si hoc cogitarent) ideò dies ille iudicij semper illis repētinus & improuisus venit. Qua de causa Apostolus diem Domini furi comparat, qui ea ad furandū tempora captat, in quibus homines negligentiùs & securiùs agere solent. Quam quidem similitudinem Saluator ipse explicauit, cùm de malo & inerti seruo loquens ait; Veniet Dominus serui illius in die quam nescit, & hora quam ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. Itaque, fratres, introrsum nunc oculos vestros reflectite, & an securitatem hāc, & diuturnioris vitæ spatia, tacita vobis cogitatione polliceamini, pru-

D. Tho.
Eccles. 5.
Prou. 28.

prudenter aduertite. Quòd si intra vos illam deprehenditis, vehementer trepidare debetis, ne hæc iam instet hora, qua improuisus iudex ad fores vestras pulset, qui tunc propior esse solet cùm longiùs abesse putatur.

Quid igitur nos facere mones? Hoc nos breuiter Sapiens ille docet, cùm ait; Ante iudicium para iustitiam. Qua ratione iustitiam parabo? primùm quidem, si dederis operam, vt cùm iudex aduenerit, iustus inueniaris. Iustus autem est, qui præteritæ vitæ peccata veræ cōtritionis atq. confessionis virtute delet; eademq. studiosissimè vitare proponit. Hoc enim propositū totius diuinæ legis summā continet. Ceterū qui hoc in animo suo firmiter statuit, ea quoq. simili ratione cōsectari debet quæ ad hanc firmitatem cōstantissimè retinendā necessaria sunt. Omnes igitur aditus, per quos peccato in animam nostram ingressus pateat, obstruendi, & virtutibus muniendi sunt. Itaq. adhibenda oculis custodia est, & cum Propheta clamandum; Auerte oculos meos ne videant vanitatem, ne oculus meus deprędetur animā meam in cunctis filiabus populi mei. Adhibenda item auribus, & Sapientis illius vox amplectenda, qui ait; Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequā. Adhibenda multo magis linguæ; in cuius manu vitam & mortē sitam esse Salomon ait; & cū Propheta clamandū; Pone, Domine, custodiam ori meo, & ostium circūstantiæ labiis meis. Quid verò cor nostrum? qua diligentia custodiendum? cùm idem Salomon dicat, Omni custodia serua cor tuum: quoniā ex ipso vita procedit. Est ita sanè, si cor purum integrumq. seruetur: quod si nō fiat, de eodem mortē procedere Saluator ipse testatur, cùm ait: De corde procedūt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ. Necesse est igitur vt homo attentissimis oculis supra cordis sui custodiam vigilet, & quum primùm turpem aliquem motum intra se excitari senserit, quanta poterit celeritate accurrat, & venenatum germen, priusquam radices agat, diuini timoris gladio abscindat. Quid verò caro nostra, antiquus & quotidianus hostis, quę vix vnquam spiritum impugnare cessat? An non hæc etiam sobrietate & parsimonia extenuanda est, ne ferociat, & sessorem spiritum excutiat atque deijciat?

Eccli. 18. Psal. 118. Eccli. 28. Psal. 140. Prou. 4. Mat. 15.

Quis autem hæc omnia sine assiduæ orationis suffragio (quo diuinæ gratiæ opem imploramus) præstare commodè poterit? Sanctus Bartholomæus primùm Christi Domini discipulus, deinde Apostolus, qui cum Dei filio in terra versatus est, qui eum sæpè dicentē audiuit, miracula edentem vidit, & Spiritum sanctū in die Pentecostes cū ceteris Apostolis accepit, cēties in die, & centies in nocte flexis genibus ad Dn̄m orabat, eiusq. spiritū & gratiā suppliciter postulabat; & is tamen Spiritu sancto reple-

tus,& in gratia confirmatus erat,& cæleſtis regni promiſſionem cum ceteris Apoſtolis à Domino perceperat, cùm ad eos dixit;
Mat. 11. Gaudete & exultate, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis; qui tamen tot tantisque diuinæ gratiæ priuilegiis inſignitus, dies noctesque in orationis ſtudio inſumebat, eiuſdem gratiæ, quam pleniſſimã acceperat, incrementũ per ſingula penè momenta petens. Si hoc igitur tantus hic Apoſtolus faciebat; quid de illis ſperandum eſt, qui in medio laqueorum poſiti,& impura carne circumdati, & variarum cupiditatũ ſtimulis agitati, in hoc mũdo inter ſcorpiones atq. ſerpentes, habitantes, vix oculos in cælum tollunt, vix vnquam ad tot pericula depellenda opem Domini implorant? O miſerãdam hominum cæcitatem! ô deteſtabilem mentium tarditatem atq. ſtuporem! Quid enim ex hac tanta cæcitate conſequi neceſſe eſt, niſi vt qui diuinam gratiam non poſtulamus, eius auxilio deſtituti ſimus, atque in omnes diaboli laqueos,& peccatorum præcipitia incidamus?

Si cui autem hæc ipſa difficilia videntur (vt omnia Martyrum & Apoſtolorum prætermittamus exempla) in vnum Bartholomæũ oculos conijciat; qui poſt tot exantlatos in fidei dilatatione labores, ad extremum totius corporis dilaceratione cæleſtem hæreditatem mercatus eſt. Dignam ſiquidẽ eam putauit, quam hoc tam caro pretio ſibi compararet. Meminerat enim verum
Iob 2. eſſe quod olim mendacij pater dixerat: Pellẽ pro pelle,& cuncta quæ habet homo, dabit pro anima ſua: hoc eſt, nulla res tã chara in hac vita erit, quam non libenter homo pro redimẽda vita largiatur, etiam ſi pellis ipſa corporis tribuenda ſit. Quòd ſi hęc vita (quæ non tam vita, quàm longa dolorum colluuies,& longi patientia carceris eſt) hoc tam caro pretio emitur, vt pellem pro pelle,& cuncta quæ habet homo, propter illam tuendam largiatur; quid mirũ ſi ego (inquiet ille) pro ſempiterna illa vita quæ mortem neſcit, quæ lachrymas ignorat, quæ malorum omnium expers,& bonorum omnium compos eſt, corporis mei pellem tribuam, immortalitatis veſtem pro ea illico percepturus? Itaque libenter me carnificibus excoriandum præbeo, & hanc crucifixo Domino meo pellem offero, vt eius mihi pretio ſempiternæ vitæ hæreditatem donare dignetur! Hoc igitur pretio S. Bartholomæus, poſt innumeros labores atq. certamina, hanc hæreditatem mercatus eſt. Nos tamen, fratres, ea quæ hactenus diximus, ſolicito & caſto timore cuſtodientes, minori vtique compendio ad eandem hæreditatem, Domino aſpirante,& iter noſtrum bene fortunante, peruenire poterimus.

IN

IN NATIVITATE B. VIRGINIS, CONCIO PRIMA, IN QVA PRIMVM morales quædam ſententiæ ex hac Patrum ſerie colliguntur, quæ ad vitæ noſtræ inſtitutionem pertinent; deinde eiuſdem Virginis beatiſsimę laudes commemorantur.

THEMA. *Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham.* Matth. 1.

SOLENT huius ſeculi Principes natalitium diem ſuum feſtiuis gaudiis celebrare; mortis verò diem luctu atq. lachrymis proſequi. At longè aliū Thraciæ populis morem fuiſſe hiſtoriæ gentium referunt. Hi namq. filiorū natiuitatem lamentantes, mortis diē lætum atq. fauſtum eſſe prædicabant. Prudēter enim videbant, quàm multis ærumnis & calamitatibus, quàm variis caſibus hæc vita obnoxia ſit, quæ corpus tā multis morbis, animum verò tam multis curis & angoribus vexat atque diſcerpit: quorum omnium finem, mortem eſſe dicebant. A quorum iudicio atq. ſententia non admodum inſignis ille philoſophus Anaxagoras diſſidebat, qui tædio atq. odio vitæ mortē ſibi conſciſcere per inediā volebat: ac multò minus ille qui dixit; Nemo vitā acciperet, ſi daretur ſcientibus: tantum in ea malorum ac miſeriarum eſſe intelligebat. Hunc autem Thraciæ morem, quamuis alio ſpiritu & conſilio, probare videtur Eccleſia, quæ natales Sanctorum dies ſilentio tranſiens, mortis diem ſolennibus officiis, & communi alacritate celebrat; eundemq. non mortis, ſed natiuitatis diem appellat. Quam rem D. Auguſtinus in ſermone de B. Cypriano demiratur his verbis: Quid eſt hoc, fratres? quando ſanctus hic natus ſit, ignoramus; & tamen quia hodie paſſus eſt, natalem eius hodie celebramus: ſed quando natus eſt, etiam ſi ſciremus, nequaquam diem illum celebraremus. Illo namque die in peccato natus eſt, iſto autem die peccatum omne finiuit: illo die ex faſtidioſo matris vtero in hanc lucem proceſſit, quæ oculos carnis illecebrat; iſto autem die ex profundiſſimo carcere in illam lucem diſceſſit, quæ viſum mentis illuſtrat.

Seneca.

Auguſt. in Serm. de B. Cypriano.

Ab hoc autem cōmuni Eccleſiæ more beatiſſima Virgo ſingulari ratione excepta eſt, cuius non modò pium defunctionis diem, ſed natiuitatis etiam totius orbis gratulatione & gaudio celebrat; non ſolùm quia natiuitas eius Saluatoris aduentum

prænūtiabat, sed etiam quia omnis peccati expers ab vtero matris in hanc lucem processit. Cùm enim domum Dei sanctitudo deceat; consequens profectò erat, vt quæ in Dei domum electa erat, antè etiam quàm nasceretur, & ab omni peccato libera, & eximia sanctitate cumulata esset. Qui enim eam sibi in domum elegit, eandem cælestis gratiæ ope præuenire voluit. Cui
Psal. 41. meritò propheticum illud aptari potest; Adiuuabit eam Deus manè diluculo; pro quo alij verterunt; Adiuuabit eam Deus in ipso ortu matutino. Verè enim illam in hoc matutino ortu adiuuit, qui antequam in lucem ederetur, Spiritu sancto repleuit. Nec minùs illi conuenit quod ibidem dicitur; Deus in medio eius non commouebitur. Deus enim aliquādo ab anima, in qua commoratur, recedit; aliquando cōmouetur, aliquādo verò neque recedit, neque commouetur. Recedit quidem, cùm lethaliter peccamus: qua de re sic Dominus; Væ, inquit, eis cùm recessero ab eis.
Oseæ 9. Cōmouetur autem, cùm leuiter in officio delinquimus: quod de se Propheta confitetur, cùm ait; Impulsus euersus
Psal. 117. sum vt caderem, & Dominus suscepit me. At ab hac sanctissima Virgine (quam Deus in ipso ortu matutino gratiæ suæ benedictione præuenit) nec recessit, nec in ea commotus fuit: quia nec lethali nec veniali aliquo delicto maculata fuit. Cumque Sanctorū omniū illa vox sit: Si dixerimus, quòd peccatum nō habemus, ipsi nos seducimus; huic solùm Virgini concessum est,
1. Ioan. 1. vt nulla prorsus peccati labe fuerit aspersa, nulla in hoc mundo rosa sine spinis inuenitur; at hoc candidæ puritatis liliū ab om-
Simile. nibus spinarum aculeis immune fuit. Aiunt qui de natura scripserunt, neque laurum, neque aquilam fulminis ictu tactas vnquam fuisse, quod planè huic semper virenti lauro, atque regiæ aquilæ (quę in arduis posuerat nidum suum) maximè conuenit, quam nullum peccati fulmē vnquam attigit. Meritò igitur natalem Virginis diem lætis hodie cāticis & laudibus Ecclesia celebrat: quia vbi nullum agnoscit peccatum, nullam lugendi, sed maximā contrà lætandi causam habet, præsertim cùm post auroræ splendorem, proximum esse iam veri iustitiæ solis ortum intelligat. Vt igitur faustissimum hunc diem religiosa deuotione & alacritate celebremus; cælestem opem, eiusdem Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Hodierna sancti Euangelij lectio vix vnam aliquam sententiam continet, quæ nobis philosophandi materiam præbeat: verùm si res gestas, atque exitus eorum qui in hac Patrum catena numerantur, euoluere voluerimus, immensam quandam variarum rerum siluam deprehendemus, quæ multis etiam concionibus satis amplam materiam tribuat, quod quidem cōmentandi genus

genus in præsenti concione sequendum duxi. Mirè enim ad vitæ nostræ institutionem historiarũ cognitio valet. Est enim historia (vt eleganter Cicero dixit) testis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, & magistra vitæ, quæ facit vt adolescentes senilẽ prudentiã assequãtur, vtpote qui nõ modò ætatis suæ, sed superiorum etiam temporũ res gestas norint, quarum cognitione gerendarum rerum sibi prudentiam cõparant. Hinc Demetrius insignis philosophus Ptolomæum Aegypti Regem ad huiusmodi lectionẽ adhortabatur, vt ex rebus præclarè gestis quid sequendum, ex contrariis verò quid fugiendum esset addisceret. Historiam enim verè & sincerè admonet, quod adulatorum greges (quibus stipati reges incedunt) delicatis eorum auribus ingerere metuunt. Atque vtinã qui bonã diei vel noctis partem aut in chartarũ ludo, aut in mẽdacibus historiis legẽdis insumitis, sacras historias, aut Sanctorum vitas euoluere studeretis, non dubium quin maximum ex ea re fructum ad vitæ vestræ institutionem caperetis. Nos igitur in Regum ac Patriarcharum historiis (quorum in hac serie nomina referuntur) philosophari iam incipiamus; deinde ad sacræ Virginis laudes (de quibus in huius Euangelij calce breuis mentio fit) veniemus. Cicero. Historia ad

I.

Principio igitur, si totam hanc Regum & Principum, qui in hoc Euangelio referuntur, exitus consideremus, quàm breuis & fragilis sit huius seculi dignitas & gloria (quam mortales omnes adeò sitienter appetunt) intelligemus. Quàm multi enim hîc reges numerantur, quorum imperium atque potentia multis erat terrori atque formidini? quorũ purpuræ pretiosis gemmis ornabantur? quorum diademata aureis floribus atque lapillis redimita fulgebant? quorum regia palatia pretiosis aulæis aureisque laquearibus splendebant? quorum postremò voluntates, populorum atque gentium leges erant? Iam verò quis splendidas eorum mensas; quis auro & argento fulgentes abacos; quis regiæ domus atque familiæ apparatum & luxum; quis adulatorum greges, qui eos in cælum tollebant, & diuinis propè honoribus prosequebantur, oratione consequi possit? Sed quis tamen est, qui se ita in sublime attollat, vt supra mortalitatis humanæ mensuram erigere possit? Transierunt hæc omnia velut vmbra volans, & tanquam nuntius præcurrens; & tanquam nauis quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius, cùm præterierit, non est vestigium inuenire. Quocirca merito D. Prosper insolentiam eorum hominum qui vel diuturnam sibi vitam pollicentur, vel in terrena opulentia gloriantur, castigat his verbis: Respice te, quæso homo, quia mortalis es, & quia terra es, & in terram ibis. Circumspice eos qui ante te sidereis fulsere splendoribus. Sap. 5. D. prosper

Ybi

Vbi sunt quos ambiebant ciuium potentatus? vbi insuperabiles Oratores? vbi qui cōuenientiùs festa disponebāt? vbi equorum splendidi nutritores? vbi exercituū duces? vbi Satrapæ & tyranni? Nónne omnia puluis? nónne omnia fauillæ? nónne in paucis versibus eorum vitæ memoria est? Respice sepulchra, & vide quis seruus, quis dominus, quis diues, quis pauper? Discerne si potes vinctū à Rege, fortē à debili, pulchrum à deformi. Hactenus Prosper. Hęc cùm ita sint, fratres, apparet sanè prudētissimè ab Homero vitā hominū foliis arborū cōparari. Vt enim quotannis folia arborum decidunt, & alia noua rursum consequenti anno generantur, atq. his iterū decidentibus, sequenti anno alia pro istis subrogātur: sic vir iste sapientissimus ætates hominum huic foliorum inuicem sibi succedentium vicissitudini similes facit. Modo enim homines qui in hac ætate viuimus, instar foliorum à vita excedemus; nobis autem decidentibus, alios pro nobis futura ætas proferet; atq. hoc ordine ætates hominū aliæ aliis instar foliorum sibi mutuò succedūt. Hoc ipsum Salomon significasse videtur, cùm dixit; Generatio præterit, & generatio aduenit; terra autem in æternum stat: hoc est, homines quidem variè commouentur atque iactantur, terra autem immota manet, veluti theatrum, in quo hæc fabula vitæ peragitur. Terra igitur immota manet, cetera verò quæ in terra degunt, quotidianis mutationibus obnoxia sunt. Itaque cùm ait, aliam generationem præterire, & ea extincta aliam venire, foliis vtique arborum (quæ diximus) vitam nostram comparauit.

Simile. Eccle. 1.

Et tamen cùm vita quoq. regū ac principū, sicut aliorum hominum, adeò breuis, fragilis & caduca sit; dictu mirū est, quāto aliud insipientibus appareat. Quamdiu enim potentes isti superstites in vita manent, bone Deus, qua eos reuerentia populi venerantur! quibus obsequiis demereri studènt! quibus laudibus prosequuntur! quid non faciunt! quos labores & certamina non suscipiunt, vt in eorum gratiā & amicitiam recipiātur! Denique cùm mortales sint, fragiliq. corporis natura constent; eos tamen populi immortales quodammodo futuros arbitrantur, vixque post multa secula felicitatem & gloriam eam finem habituram sperant. At vbi inopinatus fortè finis aduenit, omnem illam felicitatem & gloriam, somni instar ac fabulę fuisse deprehēdunt. Habentes igitur, fratres, hanc tantam nubem testium, qui huius seculi gloriam, & humanæ sortis breuitatē nobis ob oculos ponunt; nihil nobis in hac adeò fragili, & fugaci vita aut magnum aut diuturnū polliceamur: sed cùm omnia celeri cursu ad finem properare videamus, quòd certò euenturum scimus, iam venisse credamus, vt in hoc seculo tanquam hospites & peregrini, non tanquam ciues vitam agamus.

In hac item Regum serie non solùm humanæ gloriæ breuitatem, sed fortunæ quoque inconstantiam animaduertere licet, quæ modò Reges ex seruis, modò Reges ipsos ad seruilem conditionem deijcit. Sic videmus beatum Ioseph, qui à regia Dauidis stirpe genus trahebat, eò paupertatis & inopiæ deuenisse, vt serra atque securi victum sibi tenuem compararet. Nec minus mirandum, Virginem sanctissimam, quę eadem nobilitatis gloria eminebat, humili fabro desponsatam, inopem in hoc mundo vitam perduxisse. Quam eius inopiam illa turturū aut columbarum oblatio (quæ pauperibus per legem indicta erat) satis declarat. Nec enim sanctissima Virgo auaritia cogente, sed paupertate premente, agnum offerre destitit. Talē in hoc seculo vitam vixit, quæ modò nō in cęlo solùm, sed in toto terrarū orbe, summa cunctorum mortalium reuerētia celebratur: cuius altaria tam multis lampadibus argenteis diu noctuque refulgēt. Sic enim ille, qui cùm diues esset, pro nobis egenus factus est, Euāgelicæ paupertatis virtutem voluit honorari. Hoc autem exemplo nostrarum virginum vanitas & superbia damnatur, quę opificum coniugia dedignantur, maluntque otiosos & cultos adolescentulos, licet egētes ac tenues, quàm diuites opifices in coniuges accipere; cū quibus postea, inopia constrictæ, miserrimam vitam agant. Hoc item exemplum eos etiā grauiter accusat, qui eodem vanitatis & superbiæ spiritu acti, cùm etiam paupertate premantur, eas artes exercere dedignātur, quibus consulere inopiæ suæ possunt; maluntque fame & inedia cruciari, quàm ad huiusmodi artium officia se dimittere. Quo fit, vt inopia cogente, malis artibus sæpe quærant, quod bonis consequi potuissent. Sed iam ex hoc loco digressi ad alia veniamus.

Lucæ 1.

2. Cor. 6.

Ex hac item Regum & Patrum serie apertè colligere licet, nobilitatem generis, quam vulgus hominum miratur, si virtutibus destituta sit, solisque maiorum imaginibus nitatur, inanem prorsus atque cōmenticiam esse. Vera quippe nobilitas nō magis sine virtute, quàm homo sine ratione intelligi potest. Nobilitatis enim nomine non tam vulgares virtutes, quàm præstantissimas & nobilissimas cōplectimur: qualis, videlicet, cōstantia, magnanimitas, magnificentia, fortitudo animi, & rerum gerendarū prudentia est. Eos namq. qui his præstantissimis virtutibus instructi, reipublicæ salutares exstiterūt, verè nobiles atq. generosos appellamus: ceterùm qui sine propriis virtutibus, propter maiorum suorum res præclarè gestas, nobilitatis sibi laudē vindicant, inanissimi sunt, falsoq. sibi quod non merētur arrogant. Si enim liberi nunquam à parentum moribus degenerarēt, esset meritò vulgaris hęc nobilitas in pretio habēda: at vel ex hac ipsa auorum & atauorum Christi serie lōgè aliud animaduertere licet.

cet. Ex patre enim sanctissimo Isaac nascitur profanus Esau. Ex Iacob autẽ Isaaci filio, parricidæ filij nati sunt, qui innocentissimum fratrem Ioseph in seruum vendiderunt: quos idẽ Ioseph apud patrẽ pessimi criminis accusauit. Ex Dauid autem (vt alios prætercam) nascitur sceleſtiſſimus Absalom, qui sanctiſſimum patrem vita & regno spoliare conatus est, eiusq. vxores nefariè violauit. Iam verò sapientiſſimus Dauidis filius Salomon stultiſſimum genuit Roboam, qui paterno regno stultitia & amentia sua excidit. Sanctiſſimus verò Ezechias omnium regũ impiiſſimum genuit Manaſſem: quem sacræ litteræ referunt sanguine Prophetarum Ierusalem repleſſe vsque ad os: atq. ob eius scelera iram Domini in vrbem illam & regnum incubuiſſe. Nec minùs à religioſiſſimo Iosia Sedechias filius degenerauit: ob cuius impia facinora ciuitas & templum à Chaldæis euersum & exustum est. Quid referam Nabaal, quem sacrę literę pessimum & malitiosum appellant, qui tamẽ à Caleb viro sanctiſsimo genus ducebat? Quid Samuelis Prophetæ filios, qui ab eo populi iudices constituti, patrias virtutes negligentes, acceperunt munera, & peruerterunt iudicium? propter quorum auaritiam & insolentiam populus & regem petiuit, & Domini regnum à se repulit. Verùm inter hæc exẽpla longè mirabilius est, quod Ionathas filius Gersan, qui patrem habuit Moysem (qui cum Deo facie ad faciem loquebatur) sacerdos Idolorum tempore Iudicum fuerit. I nunc igitur, & generis nobilitatem iacta, à qua tam multos degeneraſſe videmus. Hoc autem argumẽto, fratres, facilè intelligere poſſumus, si quid virtutis aut honeſtæ indolis in nobis fuerit, nequaquam maiorũ nobilitati, sed vni Deo, bonorum omnium auctori tribuendũ eſſe; cùm videamus tam multos maiorum suorum splendori tenebras & obscuritatẽ offudiſſe. Imò verò ſæpe fit, vt multi nobilitatis occasione insoleſcant, & infimos quosq. superbè despiciant, & nobilitatis obtentu omnia sibi licere putẽt. Mens quippe humana ad licentiã magis & voluptatẽ quàm ad honeſtatẽ procliuis; magis à nobilitatis dignitate superbiendi, quàm patrias virtutes imitãdi occasionem arripere solet. Quod Dionyſij ſenioris Syracusanorũ tyranni filius exẽplo suo oſtẽdit; qui cùm à patre corriperetur quòd Syracusani cuiusdã ciuis vxori vim intuliſſet, atq. inter alia diceret, si vnquã audiuiſſet à se rem similem factam fuiſſe? filius ita ei reſpõdit; Hoc accidit quòd nunquam patrem Regem habuiſti. At vnus hic Regis filius multos habet intemperantiæ suę sectatores; qui nobilitatis occaſione omnia ſibi licere arbitrentur; cùm tamen in maxima potentia, minima eſſe licentia debeat.

Gene. 37. 2. Reg. 25. 2. Par. 23. 4. Reg. 21. Baruch 1. 1. Reg. 25. Iud. 18. Fulg. lib. 7.

Cùm igitur in hac patrum serie tam multos liberos à parentum moribus degeneraſſe videamus, relinquitur planè, nequaquam

quam hos de parentū genere (qui adeò degeneres fuerunt) gloriari iure posse; quod Iudæi faciebant, qui cùm scelerate viuerent, de Abraham patre gloriabātur. Quorum superciliū Ioannes Baptista, & Saluator ipse in Euangelio compressit. Nō enim refert (quod ad diuinum iudicium attinet) quo genere ortus sis, sed cuius exemplū sequare, cuius vestigiis insistas, cuius te similitudini conformes. Non multum interest cuius speciem corpore referas, sed cuius vitam & actiones imitere. Nam cū patris opus sit similem sibi speciē formare, magis est pater appellādus is, qui claro virtutis exēplo multos incēdit ad virtutis studium, & ita sui specimen in eorū animis, qui illum sequuntur, ingenerat, quàm qui gignit filios sibi corporis specie similes, moribus autem & vita dissimillimos. Videtis ergo, fratres, inanē esse improborum hominum nobilitatem, quam vulgus hominum miratur: quæ quidem non laudanda, sed vituperanda magis est, vtpote quæ maiorum suorum virtutibus obscuritatem afferat?

II.

Est & aliud quod in hac Regum serie non solùm cōsiderare, sed etiam lamētari debeamus. Ex hoc enim tot Regum numero, tres solùm Ecclesiasticus religionis & iustitiæ cultores fuisse memorat his verbis: Præter Dauid, & Exechiam, & Iosiā, omnes peccatum cōmiserunt; nam reliquerūt legē Altissimi, & contēpserunt timorem Dei. Qua ex re non solùm humanæ naturæ morbus, & ad malum pronitas, sed multo magis potentiæ atque principatus periculum agnoscimus. Cùm enim (vt ait Seneca) omnia quæ modum excessere, noceant; maxima est felicitatis intemperantia. Nimia enim prosperitas, excelsus locus, & singularis honor instar vini meri sunt, quæ animos hominū parum in virtute firmos inebriare, atque de mente deducere sæpe solent. Quocirca D. Bernardus difficile putat, esse in honore sine tumore, in prælatione sine elatione, in dignitate sine vanitate, raramque esse humilitatem honoratam. Verè enim ac propriè diuinum est, cùm omnia possis, te in arcto constringere, nihilq. posse, nisi quod iustū est, & cū Apostolo dicere; Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Iam verò tot adulatorum gregibus, quibus reges stipantur, occlusas aures habere, neque quid homines de te prædicent, sed quid tu intra te videas iudicare, singularis & rarissimæ prudentiæ est. Neque enim omnium est poëtarum illud implere, *Ne te quæsiueris extra.* Sed quid rationibus agimus, cùm in hac ipsa Regum corona apertissima huius periculi exempla videamus? Dauid enim rex, qui inter tot calamitatū fluctus fidissimus semper Deo exstitit, & in terra deserta, inuia & inaquosa perinde atq. in Dei sanctuario esset, sic se illi supplicem exhibebat, vbi iam ab omnibus periculis liberatus, ad fasti-

Eccli. 49.
Seneca.
Bernard.
1. Cor. 6.
Psal. 62.

fastigium regni peruenit,gloriæ atque imperij sui magnitudinē elatus,numerari populum iussit;vt potentiæ atq.principatus sui magnitudine perspecta,in ea gloriaretur.In cuius elationis pœ-
2.Reg.24 nam trium calamitatū optio ei à Domino per Prophetam data est;videlicet pestis , famis , aut turpis ab hostibus suis fuga. Quid verò hîc miserandā Saulis Regis tragœdiam referam?Is enim posteaquam à Deo electus,& in Regem vnctus,& Spiritu sancto plenus fuit,adeò regiam dignitatem extimuit,vt latebras etiam quęsierit,quò eam effugeret:quem tamen regni sublimitas adeò dementauit,vt optimum Regem in crudelissimum carnificem,atrocissimumque sacerdotum Dei parricidam commutauerit, & ad infelicissimum vitæ exitum perduxerit.His igitur exemplis(vt alia,quę sunt innumera,prętereamus) quantum sit
Seneca. principatus periculum intelligere licet. Quocirca Seneca Principem,in cuius potestate sunt omnia, cuiq. omne quod libet licet,opportunè admonet,vt in hoc statu se cautè & prudēter velut in lubrico retineat. Quo argumento apertissimè cunctorum ferè mortalium cęcitas atque demētia colligitur, qui tanta auiditate atq. ardore ad seculi dignitates & sublimia loca aspirant, quæ non tam loca quàm pręcipitia sunt;in quibus adeundis,per multa pericula ad maius certè periculum peruenitur. Hinc cla-
Bernard. mat Bernardus: Quem sequimini filij Adam,quem sequimini? Nónne videtis Satanam sicut fulgur de cælo cadentem?

Illud etiā in hac ipsa Regum serie diligenter considerandum est,quanta pace & otio cum dignitate,quātaq. rerum omnium abundantia Israëliticus populus fruebatur,cùm ij clauum regni & sceptra tenerēt,qui religionis & iustitiæ cultores erant.Summus enim ille mundi moderator & virtutum amator Dominus, hunc Respublicas omnes cursum tenere voluit,vt si earum rectores debitum sibi cultum & honorem exhiberent,ipse illos vicissim magnis fauoribus & beneficiis afficeret, florētissimamq. eorum Rempubilcā efficeret.Quam rem in Dauidis, Ezechiæ, atque Iosiæ temporibus cernere licet,in quibus populus felicissimam vitam cum omnium rerum opulentia sub eorum imperio egit.Quibus etiam Iosaphat tempora adiungere possumus: qui quoniam diuinæ legis cultor exstitit (quam in omnibus regni sui ciuitatibus Sacerdotum atque Leuitarum ministerio legi & explanari præcepit) Regē ipsum Dominus diuitiis & gloria cumulauit,terroremque suum in finitima regna immisit,nē contra ipsum arma capere auderēt: contrà verò cùm reges diuinæ legis obliti,diis alienis,prophanæque religioni seruire cœpissent,omnia illis in diuersum cadebant, nullusque calamitatum & miseriarum populi finis erat. Hac enim ratione Dominus voluit, vt calamitatum suarum experimento populus cognosceret

nosceret quod per Prophetam dixit; Scito, & vide quia malum & amarum est dereliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te. Quam rem cùm multis exemplis ex hoc Regum numero confirmare possem, vnius tamen Ioas Regis clade comprobabo. Cùm is enim principum suorum obsequiis & adulationibus delinitus, diis alienis cum iisdem seruire cœpisset, excitata est aduersus populum ira Domini. Cumque euolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ: venitq. in Iudæam & Hierusalem, & interfecit cunctos Principes populi, atq. vniuersam prædam miserunt Regi in Damascum. Et certè cùm permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quòd dereliquissent Dominum Deum patrum suorũ: in Ioas quoq. ignominiosa exercuere iudicia. Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem contra eum serui sui in vltionem sanguinis Zachariæ filij Ioiadæ sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est: sepelieruntq. eum in ciuitate Dauid, sed non in sepulchris Regum. Videtis igitur hoc exemplo, fratres, quantum malorũ agmẽ ex prauo capite, totius Reipublicæ mẽbris impendeat? Quocirca cùm generis humani hostis populo nocere vult, Principi insidiatur; vt capite Reipublicæ cõminuto, totũ Reip. corpus conquassetur. Quam rem verba illa ex 1. Paralip. lib. satis apertè designant: Consurrexit Satan aduersus Israël. Et quid tandem fecit? Incitauit, inquit, Dauid, vt numeraret Israël; hoc est, caput impetiuit, vt toti corpori noceret. Quæ cùm ita sint, magna & quotidiana cura, fratres, illud Apostoli consiliũ implere debemus, quo admonet orationes & obsecrationes fieri pro Regibus, & Principibus, & his qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. Sciebat enim vir diuinus verum esse, quod est ab Ecclesiastico dictum; Qualis rector ciuitatis, tales & inhabitãtes eam. Hoc autem adeò verum est, vt non modò in diuersis Regibus, sed in eodem etiam Rege idem contingat. Quo enim tempore Rex aliquis iustitiã & pietatẽ coluit, Deum habuit propitium atq. fauentem, & larga manu omnia suppeditantẽ: cùm verò idẽ iustitiam deseruit, Deum sibi fecit infensum, variasque ipsi calamitates immittentem. Quod quidẽ in Salomonis historia cernere licet: qui quo tempore Dei cultor exstitit, Reges omnes diuitiis & gloria superauit; vbi autem vxorum suarum blanditiis demẽtatus à Deo defecit, & sacrilegas aras ac templa vxorum suarum diis erexit, vndiq. Dominus (qui plenissimam illi pacem largitus fuerat) aduersarios ex finitimis nationibus excitauit; quodque maximè calamitosum & miserandũ fuit, opulentissimi regni maximam

Hier. 2.
2. Par. 24.
1. Par. 21.
1. Tim. 2.
Eccle. 10.

partem ab eo auulsit: ex duodecim enim tribubus, vndecim ab eo post eius mortem defecerũt, qui deinde idolorum cultui dediti, ducentis & quadraginta annis elapsis (in quibus eos diuina patientia ad pœnitentiã expectauit) æterna captiuitate ab Assyriorum Rege Theglathphalasar mulctati sunt. Quo in loco quàm multa sunt, fratres, in quibus philosophari licet? Primùm hinc liquet, summam sapientiam (qualis in Salomone fuit) si Dei timore & præsidio destituta sit, minimè ad salutem sufficere. Vnde in Ecclesiastico legimus: Quàm magnus est qui inuenit sapientiam & scientiam: sed non est supra timentem Dominum: timor Domini super omnia se superposuit.

Eccli.25.

Verùm illud hoc in loco maximum piis etiã hominibus timorem incutere poterit, cùm videãt sapientissimum Salomonem, qui Dei Spiritu plenus tam multa atq. miranda doctrinæ monumenta Ecclesiæ reliquit; qui Cantici Canticorum altissima mysteria penetrauit, & scripsit; cuiq. Dñs bis apparẽs ab hoc infando scelere cauere iussit; tamen tot fidei atq. virtutis retinaculis constrictus, sic à fide defecit, vt nefãdis dæmonibus funestas aras & templa erexerit. Quis igitur hoc exemplo non totus expalleat, & contremiscat? quis tantis diuinę gratiæ opibus adeò circumfluat, vt securitatem sibi ad finem vsq. polliceatur? quis altissimam hanc diuinorum iudiciorum abyssum non miretur & stupescat? quis non cum Apostolo clamet; O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quocirca rectè nos Petrus Apostolus monet, vt cũ timore incolatus nostri tẽpore vitam agamus. Beatus enim homo qui semper est pauidus, semper de periculo solicitus, semperque sibi de seipso timidus.

3.Reg.3. 3.Reg.9. Rom.12. 1.Pet.1. Prou.28.

Est & aliud quod in hac Saluatoris genealogia obseruare licet, finem videlicet diuinarũ promissionum, singularemq. Dei erga fideles seruos charitatem. Hanc enim testatissimam nobis esse voluit, cùm se vindicare peccata patrum in filiis in tertiã & quartam generationem comminatur: misericordiam verò his qui ipsum diligunt in mille vsq. generationes pollicetur. Quibus verbis significare voluit, quanto esset in bonis præmiandis liberalior, quàm in peccatis puniendis seuerior. Quæ res vehementer nos ad tanti benefactoris obsequium & amorem impellere debet. Hoc autem apertè in Dauidis filiis demõstrauit: nunquam enim in eius stirpe Iudææ Reges, propter eiusdẽ patris merita & pietatem, deesse voluit. Qua in re nõ modò eximiam erga sanctissimum illum Regem charitatẽ seruauit, sed fidem etiam & veritatem promissionis suæ ostẽdit. Promiserat enim nunquam ab eius stirpe defuturum qui populi sui sceptra teneret: quam quidem promissionem plenissimè impleuit, quam-

quamuis multi ex eius posteris ea scelera designassent, propter quæ & ipsi, & posteri eorum regia dignitate priuari potuissent.

III.

Satis iam diu, fratres, in hac Patrū corona versati sumus; reliquum est, vt ad sacratissimæ Virginis laudes veniamus: cuius dignitatē & gloriam paucis Euangelista in huius lectionis fine expressit, cùm ait: *De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.* Hac vna breui sententia sanctus Euangelista aditum nobis ad huius beatissimæ Virginis laudes & gloriam prædicandam aperuit. Hac enim materna dignitate, simulq. diuinæ bonitatis natura diligenter inspecta, matris gloriam, & ingentes gratiarum eius opes apertissimis argumentis colligimus. Si enim ea diuinæ bonitatis natura est, vt seipsam adeò liberaliter rebus omnibus communicet, & his præcipuè, quæ se maxima puritate & innocentia ad illius gratię splendorem excipiendum pręparant; quo, quæso, gratiæ splendore Virginis mentem perfudit, quæ ipsis astris, atque adeò Angelicis mentibus purior exstitit? Videmus enim purum speculum, si Soli obiiciatur, vsque adeò eius splendorem participare, vt Solis ipsius imaginem quodammodo referre videatur. Quæ res in hanc purissimam Virginem maximè quadrat, quæ Solis iustitiæ splendoribus irradiata, ipsum Solem eximia vitæ sanctitate repræsentabat: vtpote in cuius moribus nihil nisi diuinum atque cæleste apparebat. Quocirca nihil mirum, si oratio nostra eius laudibus prædicandis impar sit, quandoquidem mentis nostræ acies eximia sanctitatis eius splendoribus excæcata, ad eius virtutes intelligendas caligat. Solis itaque earum rerum coniecturis quæ nobis notæ ac familiares sunt, ad earum cognitionem vtcumque assurgimus. Simile.

Primùm igitur, si Moyses, quòd quodraginta dierum spatio cum Deo in monte versatus est, tāta fuit claritate illuminatus, vt filij Israël nisi velamine super faciem posito in eam intendere non valerēt: quid de hac Virgine sentiēdum est, quæ nouem mensibus clarissimum iustitiæ Solem intra purissima & immaculata viscera sua cōtinuit? De eodem item Saluatore Euangelistæ referunt, quòd omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Si igitur quotquot Saluatorem nostrum, aut eius etiam vestē contingebant, optatum salutis beneficium percipiebant; quas in illam gratiarum opes contulisse putandus est, quæ infantem illū in sinu gestabat, virgineis vberibus lactabat, brachiis stringebat, & omne illi obsequiū deuotissimè exhibebat? Quid verò Apostoli Petri vmbrā commemorem? Si tantam illi Dominus virtutem contulit, vt ægrotorum corpora quæ attigisset, sanaret; quam sibi virtutem Exod. 30. Moyses Lucæ 6. Act. 9.

reſeruauit; qui tantum ſeruo ſuo donare potuit? Quæ igitur non Chriſti vmbram, ſed ſacrū eius corpus in manibus ſemper habebat; quas, quæſo, virtutū, & gratiarū diuitias ab eo ſemper hauriebat? His aliud non minus fortaſſe mirandum adijciam. Legimus enim Dñm opes & greges Laban auxiſſe, domuique eius benedixiſſe, quòd Iacob virum ſanctum ac ſimplicem in domo & obſequio ſuo haberet. Quam rem ipſe quoque Laban teſtatus eſt, cùm ad illum dixit: Experimento didici quòd benedixerit mihi Dñs propter te: idemq. Iacob ad ſocerum; Modicum habuiſti antequam venirem ad te, & nunc diues effectus es; benedixitq. tibi Dominus ad introitum meum. Si ergo tanta diuinæ bonitatis liberalitas & magnificentia eſt, tantaq. erga fideles ſeruos charitas, vt impios etiam homines atq. idolorū cultores beneficiis proſequatur, quòd intra domos ſuas pios & innocentes viros haberent: quibus illam donis & beneficiis cumulaſſe iudicandus eſt, quæ non Iacob, ſed ipſum Dei Filium; non ſeruum, ſed Dominum; nō ſanctum virum, ſed ſanctorum omnium ſanctificatorem intra domeſticos parietes retinuit, aluit, & omnia ei humanitatis obſequia materna pietate & flagrantiſſima charitate exhibuit? His aliam quoq. non leuiorem coniecturam adijciam, quæ ex hac ipſa materna cum filio conſuetudine colligitur. Si enim odoriferum & pretioſum vnguentum in alabaſtro aut quouis alio vaſe diutiùs adſeruetur, eundem ipſum odorem vas illud ita refert, vt non vnguenti locus, ſed vnguentum ipſum ibidem redolere videatur: cùm vnicus ille totius ſuauitatis & ſanctitatis auctor tam diu & in mente, & viſceribus ſacratiſſimæ Virginis reconditus & ſeruatus fuerit; quid ex his conſequi poterit, niſi vt quæ tam diu Deum intra ſe retinuit, diuinos mores, diuinam puritatem, diuinæq. ſanctitatis gloriam ita redoleret, vt quiſquis illā videret, Deum ipſum quodammodo in illa videret? Quod quidem magno illi Dionyſio, cùm primò illā vidit, dicitur contigiſſe. Poſtremò illa etiam coniectura hoc in loco negligenda non eſt. Conſtat enim animam noſtram, vbi primùm corpori, quod ex primo parēte originem ducit copulatur, originalis peccati maculam cōtrahere, atq; omnium huius vitæ miſeriarum, ad quas primus ille parēs damnatus eſt, participem fieri. Conſtat item multo eſſe præſtantiorem Chriſti carnem ad ſaluandum atq. ſanctificandum, quàm Adæ carnem ad nocendum. Si ergo tantum ex ſe malorum vitiata illa caro contactu ſuo fundit; quantum, quæſo, cęleſtium donorum atq. gratiarum ſanctiſſimam & immaculatam Chriſti carnem in Virginem effudiſſe credendum eſt; quæ illam virgineo vtero nouem menſibus retinuit?

Gen. 30.

Simile.

Iam verò quæ vis orationis cōſequi poterit, quibus hoc tempore

pore deliciis sanctissima Virgo ex hac felicissima cum filio consuetudine, & qua item admiratione fruebatur, cùm tot eius miracula cerneret? Ex eo enim miraculorum nomen originē trahere videtur, quod nouitate sua ingentem admirationem commoueat. Sic Petrum legimus stupefactum in noua illa atq. insperata captura piscium: sic eodē Petro claudum ex vtero matris suæ sanante, spectatores qui aderant, in stuporē atque ecstasim rapti fuisse perhibentur. Qua igitur admiratione atq. ecstasi sanctissima Virgo rapiebatur, cùm tot circa se miracula videret? Nec enim oscitanter, sed maxima cum attentione illa contēplabatur. Quā rē non obscurè Lucas significauit, cùm dixit: Maria autem conseruabat omnia verba hęc, conferens in corde suo. Qua ergo admiratione replebatur, cùm animo versaret admirādam illam atq. ineffabilem Christi de Spiritu sancto conceptionem? Elisabeth vaticinium? Ioannis Baptistę tripudium? partum doloris & corruptionis expertē? pastorū adorationem? Angelorum voces? Magorum oblationem? Simeonis cāticum? Annæ viduæ confessionem? Cùm igitur hæc omnia mirabilia prudentissima Virgo in corde suo versaret, iustisque ea ponderibus libraret; qua admiratione, qua ecstasi, qua delectatione, quibus deliciis sacratissimum eius pectus plenum fuisse credendum est? Hæc omnia certè non modò omnem dicendi vim, sed omnem etiam mentis humanæ captum facilè superant.

Quæ igitur tot cælestibus donis cumulata fuit, quæ tantum apud filium valet; quibus donis atque muneribus eos afficiet, qui se totos illius obsequio tradiderint? qui spē suam post Christum in eius misericordia collocauerint? qui Psalteriū eius (quo tota matris & filij vita continetur) deuotis mentibus frequētauerint? Diximus initio, neque laurum, neque aquilam fulminibus tangi: sub hac igitur aquila regia, & sub hac semper virentis lauri vmbra quiescamus, fratres, vt eius virtute à peccati fulmine liberi & incolumes permanentes, ad eiusdem tandem Virginis (quæ ab omni peccati labe immunis fuit) consortium peruenire mereamur, præstante Domino Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat in secula seculorum, Amen.

IN EADEM NATIVITATE BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ,

Concio secunda; in qua, post breuiter Euangelicæ genealogiæ rationem expositam, verba in themate porposita beatissimæ Virgini accommodantur; deinde ad fidelium mores, eiusdem Virginis exemplo, applicantur.

THEMA. *Fecit Salomon thronum ex ebore, & vestiuit eum auro fuluo nimis.* 3. Reg. 10.

1. Cor. 10. VONIAM (vt Apostolus ait) omnia in figura veteri illi populo contingebant, consentaneũ est, vt huius throni Salomonis fabrica insignis alicuius mysterij imago esset: alioqui non erat, cur Spiritus sanctus, qui historiæ diuinæ auctor est, adeò diligẽter hoc opus describi voluerit: cuius si externã faciẽ spectes, nihil in eo deprehendes quod ad religionem, sed magis quod ad pompam & fastum mundi pertinere videatur. Huius 3. Reg. 10 ergo throni fabrica (cui nulla in omnibus regnis similis inueniri potuit) nihil conuenientius, quàm beatissimę Virginis corpus & animam, in qua verus Salomon Christus requieuit, puto significari; quando is & in eius anima sanctissima semper, & in virgineo corpore nouem mensibus requieuit. Quia igitur spiritualis hic thronus hodierna die fabricari cœptus est qua gloriosam virginis natiuitatem celebramus, eius mihi hodie fabrica describenda, & ad Virginem accõmodanda est: si priùs tamen genealogiæ rationem, quæ in hodierna sancti Euãgelij lectione describitur, breuiter exposuero. Vt vtrunq. autem piè & religiosè præstare possimus, cælestem opem, eiusdem sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Prima Pars.

Quoniam in hodierna sancti Euangelij lectione de Seruatoris nostri genere & nobilitate (quæ à Regibus originẽ ducit) S. Euangelista differit; non alienum puto, priusquam ad alia veniamus, de nobilitate & ignobilitate paucis agere: præsertim cùm videam plerosque homines vehementer in huius rei æstimatione, quam semper in ore habent, & periculosè hallucinari, & quid sit vera, quid falsa nobilitas, quidq. ignobilitas, prorsus ignorare.

Sciendum igitur eſt, duplicem eſſe nobilitatem: eſt enim Chriſtiana nobilitas, eſt & ciuilis. Chriſtiana verò nobilitas eſt, à Deo prognatum eſſe, Deum Patrem agnoſcere, hauſtoq. intra nos Dei Spiritu, Dei puritatem, ſanctitatem, innocentiam, atque diuinos mores imitari, eiuſque imaginem (quemadmodum filij carnalium parentũ) referre atq. repræſentare. Quam quidem nobilitatem ſanctus Euangeliſta expreſſit, cùm de his nobilibus ait; Qui nõ ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Non enim mores carnalium parentum, à quibus carnem & ſanguinem trahunt; ſed cæleſtis Patris, cuius Spiritum hauſerunt, mores & vitam referunt. Hæc eſt igitur non modò Chriſtiana, ſed vera & firma nobilitas. Quid enim maius quàm à Deo genus ducere, Deumq ipſum amplè & clarè patrem appellare? Porrò autem ſi regiam nobilitatem iactat, qui à ſtirpe regia prognatus, regiique ſanguinis particeps eſt, qualis ea nobilitas erit, quæ diuinæ naturæ participatione conſtat? Si tanta in regij ſanguinis communione nobilitas eſt, qualis in diuini Spiritus communione nobilitas erit? Hæc eſt igitur vera & ſumma nobilitas: qua nulla maior excogitari poteſt; quæ genus ſuum ad ipſum rerum omnium Conditorem & ſummũ Principem refert. Hac autem generis dignitate Sancti omnes nobilitati fuerunt: ſoli quippe verè nobiles ſunt, qui à Deo noua natiuitate geniti, de Deo Patre gloriantur. Ioan. 1.

Vt autem quæ ſit ciuilis nobilitas expediam, obſeruandum primò eſt, nobilitatem inter humana bona numerari, eamq. in boni alicuius adoptione cõſiſtere. Tria autem bonorum genera Philoſophi ſtatuũt, honeſtũ, vtile, atq. iucundum. Honeſtum autem omnia virtutum officia complectitur: cui ſoli laus & gloria debetur; quodque, iuxta Stoicorũ philoſophorũ ſententiam, verè & propriè boni nomen meretur. Cætera enim ipſi nõ vera bona, ſed vitæ cõmoda & oblectamẽta nuncupãt. Hoc ita conſtituto, ſciendum eſt, quòd cùm varia ſint hominum ingenia, variæque ipſius naturæ dotes & munera, varij quoque ſiderum poſitus (vnde tantam in hominum moribus & ingenij varietatem, quantã in eorundem corporibus cernimus) quidam adeò infeliciter (vt ita dixerim) nati ſunt, vt nullam honeſti, nullam veri honoris & laudis, quæ honeſtati debetur, rationem habeãt; ſed omnis eorum cupiditas, omnis cura & cogitatio in ſola corporis vtilitate & voluptate poſita ſit: adeò vt nullum dedecus, nullamque ignominiæ notam ſubire vereantur, modò vel aliquã corporis voluptatem, vel vtilitatem adipiſcãtur. Apud hos autem ſola penè cura Veneris & vẽtris eſt, quem ſibi (vt Apoſtolus ait) deum fecerunt: illiq. ſummo ſtudio litandum curant,

dum omnem operam & industriam in poculentis & esculentis
Pro. 23. ponunt. Aduersus hos autem Salomon inclamat: Cui væ? cuius patri væ? cui suffusio oculorum? cui sine causa vulnera? Nónne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Idemq. rursus, Qui diligit, inquit, epulas, in egestate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur. Est autem hoc vitium ignobilis atq. seruilis ingenij maximè propriũ, à quo præclaræ indolis ingenia maximè abhorrere solent. Quicunq. igitur hoc animo atq. ingenio sunt, nisi diuini Spiritus cõmunione nobilitentur, verè ignobiles, agrestes atq. rustici existimandi sunt.

Sunt autem alij (vt ita dixerim) feliciùs nati, qui vsque adeò in veræ laudis & honoris (qui rectè factis debetur) amorẽ propensi sunt, vt propter eum adipiscendũ & omnia corporis emolumenta atq. oblectamenta magno animo contemnant, & vitam quoq. in summum discrimen adducant, modò laudem, & gloriam, & nominis celebritatem consequantur. Cùm autẽ hoc in loco gloriam & honorem nomino, non fallacem & fucatum,
Simile. sed verum intelligo. Vt enim in aliis rebus quædam sunt veræ atque sinceræ, quædam verò simulatæ atque fallaces, quæ verarum imaginem mentiuntur (est enim purum & sincerum aurum, est falsum & adulterinum) sic etiam est falsus & verus honor, falsa & vera gloria; vera est, quæ rebus dignissimis (qualis virtus, sapientia, scientia, prudentia, fortitudo, magnanimitas & magnificẽtia est) exhibetur. Falsus autẽ honor est, qui propter solas opes & facultates, & amplos reditus, amplamq; familiam tribuitur. Hæ namque res (quæ improbissimis etiam hominibus tyrannisq. contingunt) nihil habent cur laudari aut in pretio haberi debeant. Honor igitur propter hæc fortunæ ludibria hominibus impensus, nõ verus honor, sed fucatus & inanis est. Hos igitur, quibus hãc ciuilem nobilitatem tribuimus, nequaquam inanis & fallaces huius, sed veri honoris amantes esse dicimus; quam vt adipiscantur, non æstus, non frigora, non inediam, non rerum omnium penuriam, non deniq. aut vulnera, aut mortem etiam reformidant; imò verò (vt ille ait) vitam volunt pro laude pacisci: tantus laudis & gloriæ ardor eorum mentibus insidet. Illud autem persuasum sibi habent, quod est ab ingenioso Poëta dictum;

Venter, pluma, Venus, laudem fugienda sequenti.

Plumæ autẽ nomine, strati mollitiem, inertiam, somnum, & omnia deliciarũ genera complexus est. Quamuis autẽ superiores illi, labores ingentes corporis aliquando perferãt, hos tamen seruili animo, lucri videlicet gratia tolerant: at isti omni lucri specie abiecta atque contempta, labores omnes, laudis & gloriæ, & communis salutis gratia, generoso & magno animo tolerãt.

Hæc

Hæc autẽ omnia, quæ nos paulò fusiùs persecuti sumus, breui oratione Cicero complexus est: sic enim ait: Hominum duo sunt genera; alterum indoctũ & agreste, quod antefert semper vtilitatem honestati; alterum expolitũ, quod rebus omnibus dignitatem anteponit. Itaq. huic generi laus, honor, gloria, fides, iustitia, omnisq. virtus; illi autẽ alteri, quæstus, emolumentum, fructusq. proponitur, atq. etiam voluptas, quæ est maximè inimica virtuti, quam immanissimus quisq. acerrimè sequitur, neque solùm honestis rebus, sed etiam necessariis anteponit. Hactenus Cicero. Hac autem nobilitate, hoc animo fuisse multos Romanorum & Græcorum Imperatorum constat: quales Curij, Decij, Scipiones, Pompeij, Agesilai, Phociones & Aristides exstiterunt; quos scimus & cõtinenter vixisse, & patrimonia sua minimè locupletasse. Hos autem qui hoc animo fuerunt, quiq. hac ingenij præstantia Respublicas suas tutati sunt, & ad summum gloriæ fastigium perduxerunt; cùm tantum inter ceteros homines eminerent, tantumq. à communibus hominum moribus abhorrerẽt, adeoq. salutares ciuibus suis existerẽt, nõ meros homines, sed heroas atque deorum filios esse prædicabant. Neq. enim tantum in humana natura (quam vtilitatis & voluptatis supra modum auidam, & laboris inimicam experiebantur) ponebant, vt eam solam sine diuina quadam indole & virtute ad tantas res efficiendas idoneam esse crederẽt. Vnde præclara illa Ciceronis sentẽtia manauit; Neminem vnquam magnũ sine afflatu diuini numinis fuisse. Itaq. quam nos præstantiam diuino Spiritui in præclaris hominibus tribuimus; illi qui aliquid quidem videbant, cælestis tamen Spiritus vim ignorabant, carnali deorum generationi tribuebant. Sic Herculem, sic Romulum, sic Alexandrum, Iouis filios esse dixerunt.

Cicero in Par. Orat.

Cicero.

Hæc autem humanorum ingeniorũ dissimilitudo ex ea causa proficisci videtur (vt alias prætermittã) quòd qui verè amãt, præter vnũ amare vix possint. Quod in iis præcipuè rebus locũ habet, quæ sibi inuicem aduersantur. Inde autẽ fit, vt qui verissimæ laudis & gloriæ (quæ vni virtuti debetur) amore flagrat, nequaquã aut turpe lucrũ, & turpiores lucro voluptates amare velit, quæ cum vera laudis & gloriæ dignitate pugnant. Contrà verò qui ventri, qui gulæ, qui voluptatibus; & pecuniæ (quæ his vitiis fomenta ministrat) deditus est, laudem & honorem contemnit, quem vehementer his cupiditatibus aduersari videt. Humanus quippe animus sic à natura institutus est, vt minimè in contraria feratur. Liquet igitur ex his quæ breuiter attigimus, quibus in rebus nobilitas & ignobilitas posita sit. Nemo tamen ex his quæ diximus, immoderatam honoris & gloriæ cupiditatem à nobis probari putet; præsertim cùm honor non

in virtutis cultu, sed in diuitiis quæritur. Præterquã enim quòd nihil immoderatum, vitio, propter immoderantiam, caret; honor tamen qui huiusmodi rebus paratur, quæ nullam in se veram dignitatem, neque pretium habent, non verus honor (vt paulo antè diximus) sed falsus & mendax est.

I.

Hæc igitur de vera nobilitate & ignobilitate præfati, ad Euangelicã lectionẽ veniamus: in qua, prætermissis aliis quæstionibus (quæ ad vitæ nostræ institutionẽ minùs pertinere videntur) illud præcipuè inquirendũ esse videtur, cur tanta cura sancti Euangelistæ Christi Dñi genus, & auorum eius seriem describere voluerint. Numquid vt generis eius nobilitatem iactarẽt, quæ à nobilissimo Dauide Rege originẽ ducebat? Minimè
Ioan.8. gentium. Is enim qui ad Samaritani conuitium nihil respõdit, cùm ad alia responderit; satis hoc argumento declarauit, se carnalem hanc generis nobilitatem prorsus negligere. Apud illum enim iustissimum rerum æstimatorem non externa sanguinis nobilitas, sed interna animi virtus in pretio habetur: idcirco eos
Ibidem. qui de Abraham patre gloriabantur (quorum tamen opera ab illo degenerauerãt) non Abrahæ, sed diaboli filios esse dixit, cuius opera & desideria perficere nitebantur. Eosdem etiam non Israëlitas, sed Chananęos & Amorrhæos per Prophetam vocat,
Ezech.16 cùm ait: Radix tua & generatio tua de terra Chanaã: pater tuus Amorrhęus, & mater tua Chetęa. Itaq. populũ ab Israëlis stirpe prognatũ, nõ illius filium esse dixit, sed illorũ quorum vitia sectabatur. Corpus enim ab Israële, animã verò vitiis inquinatam (quæ præcipua hominis pars est) ab illis ducere videbatur. Vidit enim summa illa sapiẽtia, non alienis virtutibus, sed nostris veram nobilitatem definiri: nec quemquam alienis meritis, sed suis, laudem promereri. Quam rem Ethnici quoque sapientes intellexerunt: quorum est illa sententia,

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto.

Cùm igitur (vt ad institutum redeamus) carnalis hæc nobilitas nullius apud sapientissimum illum rerum æstimatorem pretij sit, alia causa quęrenda est, cur tanto studio tũ in Veteri, tum in Nouo testamento familias omnes, & earũ genus describi voluerit. Atq. vt alias causas omittam, hæc præcipua esse videtur;
quòd hac ratione veritatis atq. promissionis diuinæ veritas constare poterat. Promiserat quippe Deus tum Abrahę, tum Dauidi, ex eorum sobole mundi Saluatorem esse nasciturum, ideoq. necesse erat, vt vtriusq. generis ratio diligẽtissima haberetur, vt Deum in promissis fidelem atque veracem agnosceremus. Vix autẽ explicari potest, quàm multis modis hanc ipsam Dei fidẽ
& veri-

&veritatẽ Spiritus ſanctus in ſacris literis patefacere curauerit. Nam & Deum ipſum in Pſalmo Deum veritatis appellat: ait enim, Redemiſti me Dñe Deus veritatis. Et alibi, Miſericordia, inquit, ædificabitur in cælis, præparabitur veritas tua in eis: hoc eſt, tam firma & ſtabilis promiſſionum tuarũ veritas erit, quàm ſunt ipſi cæli, in quibus ea deſcripta eſt, ne intercidere vnquam poſſit. Paſſim autẽ in ſacra hiſtoria animaduertere etiã licet; vbi aliquid impletum eſt, quod Dñs antè vel cõminatus fuerat, vel promiſerat, hæc ſtatim verba adnecti; Iuxta verbum Dñi, quod locutus fuerat in manu huius vel illius Prophetæ. Cur autem huius diuinæ veritatis & fidei conſtantiam adeò conſpicuã nobis Deus eſſe voluerit, non ſolùm ipſius gloria, ſed ingens etiam vtilitas noſtra in cauſa eſt. Quid enim magis ad fidem noſtram confirmandam, & ſpem erigendam, quàm diuinæ veritatis firmitudo iuuat? Hinc regius Pſaltes, Scuto, inquit, circumdabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno. Veritas enim qua Deus piis hominibus tutelam & patrocinium ſuum, atque paternã curã in literis ſanctis paſſim promittit, velut impenetrabile ſcutũ eſt, quod nullę dæmonũ ſagittæ, nullæ aduerſantis mũdi machinæ perrumpere queant. Cęlum enim potiùs ruere, terra incendio deflagrare, quàm diuinarũ promiſſionũ veritas vllo modo concidere poterit. Ad hoc autem velut aſylũ regius Propheta poſt fœdum illum lapſum confugiebat, cùm diceret, Miſerere mei Deus ſecundùm magnã miſericordiam tuam, &c. vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris. Quod perinde eſt ac ſi diceret; Promiſiſti opem & miſericordiã tuam atq. erratorum veniã his qui ſupplici atq. demiſſo animo opem tuam implorarent: hanc ergo mihi nunc impẽdi peto, vt te homines iuſtum atque veracem in promiſſionibus tuis hoc exemplo agnoſcant. Ad idem quoq. præſidium Moyſes in illa magna ira Dñi aduerſum perfidum populũ quem delere ob conflatum vitulũ volebat, confugit, cùm illũ veritatis & promiſſionis ſuæ admonuit, qua terram Chananæorum patribus eorum pollicitus fuerat. Ad eandem nos item confugere debemus, cùm miſericordiã Dñi, propter Chriſti Filij eius merita, poſtulamus, veridicam illam eiuſdem promiſſionem allegantes; Amen, amen dico vobis, ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Cùm igitur tam magnũ vitæ noſtræ præſidium in veritatis diuinæ firmitate poſitum ſit; nihil mirum, ſi tum in præſenti Euangelio, tum in omnibus ſcripturis ſanctis tanta cura Dñs veritatis ſuæ conſtantiam teſtatam mundo eſſe voluerit. Non ſolùm enim ſuæ gloriæ, ſed noſtræ etiam ſaluti hac in re paterna charitate & cura proſpiciebat.

Pſal. 30. Pſal. 88. Exod. 8. Ierem. 16. Pſal. 90. Pſal. 50. Num. 14. Ioan. 15.

Hac item generis ſui deſcriptione, immenſa diuinæ bonitatis &

ris & charitatis amplitudo atq. dignatio commendatur;quæ eô vsq; nostri gratia maiestatis suæ celsitudinē deiecit, vt carnē ex his hominibus sumere vellet, quorū multi impuri,perfidi atque sacrilegi exstiterūt. Vnde & ex mulieribus solæ memorātur quę vel peccatrices fuerunt, vel ab Ethnicis parentibus genus ducebant,quales Ruth Moabitis,& Thamar,& Bersabee Vrię vxor exstitere. Quāta ergo illa dignatio,quāta pietas, quæ tales parentes habere salutis nostrę gratia non erubuit?Vt enim medicorum est,ægrotorum excrementa,& alia quæ memoratu indigna sunt,nō horrere,quo ægrotorū saluti prospiciāt; ita cęlestis ille Medicus,qui peccata mūdi curaturus aduenerat,neq. peccatorū gen⁹,neq. peccatorū cōtubernia & mēsā dedignari debuit, sicut ipse ait,Nō est opus valētib⁹ medicus,sed malè habētibus.

Simile.

Matth. 9.

Hac item ratione non modò pietatis dignationem,sed etiam promissionis & gratiæ suæ magnitudinē declarauit.Hæc enim generis humilitas,hæc auorum series apertè docet, quousq. immensa illa celsitudo nostri causa descenderit, vt qui in cælo patrem habet omnipotentē Deum,patres etiam haberet in terra, non solùm homines, sed nonnullos etiam impios & sceleratos homines, ex quorū stirpę genus duceret. Quis ergo iam dubitare poterit,certa esse quæ per Deum hominem promittuntur, cùm ipsum Deum factum hominem videat?Quis dubitare poterit,homines diuinæ naturæ participes fieri posse, qui Deum videat humanæ naturæ participem effectum esse? Longè enim maius est, assumptione veræ carnis Deum hominē fieri, quàm homines diuini spiritus participatione in diuinam similitudinem trāsformari.Maius est,Deum ad terram descēdere, quàm homines eius gratiæ ope sublatos in cælum cōscendere. Maius est,Deum ad humilia nostra demitti, quàm hominem ad Dei sublimia eleuari.Deniq. maius est,sempiternū Patris Verbum, hoc est purissimum spiritū carne vestiri,quàm carnalē hominē Spiritus sancti virtute in spiritualem creaturam,& nouū hominem renouari. Hæc igitur tanta Dei nostri humilitas,promissæ dignitatis, quæ per Euangelium nobis exhibetur, fidem facit. Nec modò fidem facit,sed etiam beneficij magnitudinem amplificat. Nec enim immensæ illius sapientiæ erat, vsq. adeò maiestatis suæ celsitudinem deiicere, nisi nos in immensum dono suo vellet attollere,neque tantum (vt ita dixerim) expensarum insumere,vt exiguis nos beneficiis afficeret; cum finis,& ea quę ad finem instituta sunt, cohærere inter se & consonare debeāt. Maximum ergo Dominus in mētibus nostris opus erigere decreuit,qui tam alta operis huius fundamenta iecit. Hoc autem totum sancti huius Euangelij principium nobis innuit; *Liber generationis Iesu Christi Filij Dauid*,hoc est, liber in quo nouū filij

Dei

Dei genus describitur, per quod, qui in forma Dei erat, nouam generis & hominis formam, propter hominum salutem constituendam, assumere dignatus est. Hæc de Euangelica lectione præfati, ad sacratissimæ Virginis laudes prædicandas propiùs accedamus.

SECVNDA PARS. II.

Si hominibus ea felicitas cõtigisset, vt spirituales opes, & immensa diuinę largitatis beneficia iustis põderibus librarent, felicissimũ planè nos hodiè nuntiũ adportare crederent, cùm beatissimæ Virginis natiuitatem, quæ hodierna die celebratur, illis denunciamus. Cùm enim redemptionis humanæ beneficium, splendoris sui magnitudine ceteris diuinis beneficiis obscuritatem afferat, mentesq́. piorũ mira dulcedine reficiat; non poterit non felicissimũ nuntium existimari, quod tanti beneficij exordium continet. Natiuitas enim Virginis, natiuitatis & incarnationis Dominicæ principium exstitit. Certè Patribus illis qui tam diu Redemptoris sui aduentum in limbo exspectabant, nihil potuit felicius nunciari, quàm quòd esset iam in mũdo nata ea virgo quę Redemptorẽ & liberatorẽ suũ erat paritura. Aegroti, qui vehementissimo tota nocte febris ardore vexantur, solẽt anxiè solis ortum desiderare; quòd vel splendore lucis, vel medici aduentu, vel familiarium amicorum colloquio, partem aliquam molestiæ suæ leuari posse credunt. Itaq. cùm vel tenuissimum surgentis auroræ radium præsenserint, respirare & lætari incipiunt; quòd proximum esse iam solis ortum intelligant. Hoc ergo exemplo, fratres, cõijcere vtcunq. licebit, quo gaudio sanctæ illæ Patrum animę persultarunt (quorum spes omnis ab aduentu Christi pendebat) cùm post longissimam tot annorum noctem, crepusculum hoc, id est, venturæ lucis signum in beatę Virginis natiuitate conspicerent. Exorta enim aurora, hoc est, Christi matre, vicinum Solis iustitiæ aduentum esse intelligebant, cuius ope à tenebris in lucẽ, & à vinculis illis & cæco carcere in libertatem & gloriam filiorum Dei vindicandi erant. Simile. Rom. 8.

Hodie enim fortis illa mulier nata est, quæ caput serpentis antiqui per filium suum erat contritura: hodie paradisus voluptatis consitus est, in quo nouus Adam erat collocandus, quem nec serpẽs deciperet, nec arboris interdictę fructus alliceret; hodie delecta terra est, in qua pretiosum illud frumenti granum erat nasciturum, quod vbi mortuum fuisset, ingentem mundo fructum erat allaturum: hodie magnificum illud templum extructũ est, in quo vera Dei arca, hoc est, sacra Christi humanitas collocanda erat: hodie thronus aureus fabricatus est, in quo sedẽ sibi Rex ille pacificus eligeret, qui venerat vt faceret iudicium & iustitiam in terra. Cuius quidem imaginem thronus ille Ioan. 12.

ille gerebat, quē adeò mirabili artificio Rex Salomon fabricatus est: de quo sic in libris Regū Scribitur: Fecit Salomon thro-
3.Reg.10 num ex ebore grandem: & vestiuit eum auro fuluo nimis, qui habebat sex gradus: & summitas throni rotunda erat in parte posteriori, & duæ manus hinc & inde tenētes sedile: & duo leones stabant iuxta manus singulas; & duodecim leunculi stabāt super sex gradus hinc & inde. Non est factum tale opus in vniuersis regnis. Vt igitur throni huius mysterium excutiamus, satis cōstat, Salomonem Regem typū Dñi Saluatoris gessisse. Illa namq. rerum omnium opulentia, quæ sub eius imperio prædicatur (in quo tanta erat abundantia argenti, quāta & lapidū,
3.Reg.10 & cedrorum, quasi siluestrium lignorum) cælestium diuitiarum
Ephes.3. & gratiarum abundantiam, & imperuestigabiles diuitias, quas
Psal.64. Christus Dominus attulit in mundum, designat. De eisdem verò regius Propheta, cum Christo loquēs, ait: Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Thronus verò, quem hic Salomō noster fabricauit, Ecclesia est. Quicquid autem Ecclesiæ conuenit, singulari ratione sacratissimæ Virgini conuenit, quæ nobilissima Ecclesiæ pars est. Ea est igitur veri Salomonis thronus: in cuius anima & corpore idem placidissimè requieuit. Erat autē hic thronus ex ebore: quod appositissimè virginitatis puritatem significat. Ebur enim & candidum, & vehemēter frigidum esse dicitur: quod vtrumq. virgineo pudori maximè conuenit. Nam & candore suo virginitatis puritatē, & frigiditate immunitatem ab omni impuro carnis ardore designat. Hic autē virginalis candor, hæc tanta puritas, cui magis quàm huic virginum Virgini conueniat; quæ singulari priuilegio gaudium matris habens cum virginitatis honore, nec primam similem visa est, nec habere sequentem?

Erat præterea thronus hic vestitus auro, & quidem auro fuluo nimis. Non arbitror ignorare vos, fratres, auro, quod metallorum omnium nobilissimum est, charitatem, quæ virtutū omnium præstantissima est, significari. Hoc enim est aurum illud quod solus donare Deus potest, & à quo solo emi debere, ipse in
Apoc.4. Apocalypsi docet. Verùm cùm in auro quidam nobilitatis gradus existant, propter quos aurum auro (vt ita dixerim) defecatius & splendidius est; hoc aurum, quo eburneus ille thronus vestiebatur, fuluum nimis, hoc est, splendidissimū & purissimum erat. Quid autem magis singularem beatissimæ Virginis charitatem, quàm huiusmodi aurum adumbrare pouit? Alij namque sancti Deum quidem vt Deum & Cōditorem atque parentem suum, nemo autem vt filium dilexit: at huic sanctissimæ Virgini singulari priuilegio concessum est, vt Deum ipsum non modò vt Deum atque parentem, sed etiam vt verum filium, Spiri-

tus ſancti virtute cōceptum, & in lucem editum, incomparabili amore diligeret. Quæ quidem dilectio, mira quotidie, imò per ſingulas horas incrementa maiora capiebat. Verè enim ac piè credendum eſt, nunquam Virginem oculos in filium conieciſſe, quin ardentiſſimis amoris facibus ſacratiſſimum eius pectus incenderetur.

Conſtat prætereà, parentum erga filios amorem variè in diuerſis ætatum gradibus affici ſolere. Aliter enim erga adultos filios, aliter erga infantes, aliter erga pubeſcentes afficiuntur. Adultos enim fortiùs, paruulos autem blandiùs atque teneriùs amare ſolent. Hoc idem in beatiſſimæ Virginis dilectione erga filium Chriſtiana pietas cogitare debet: cuius dilectio variis miriſque modis in diuerſis filij ætatibus augebatur. Neq. enim quæ humanæ naturæ propria ſunt, à ſanctiſſima Virgine remouere debemus; ne dum naturam deprimimus, naturæ conditorem accuſare videamur. Quo igitur affectu infantem puerum diligebat, cùm illū in ſinu ſuo lactabat, & virginei lactis guttas ori eius inſtillabat; quem tamen ſciebat in ſinu recumbentem, Solis, Lunæ, ſiderum, atq. cæleſtium orbiū conuerſiones moderari? Quo item affectu erga eūdem duodecim annos natum in illo pubeſcentis ætatis flore rapiebatur; quo tēpore amiſſum illum inter Doctores in templo reperit! Quę igitur dicendi vis huius dilectionis magnitudinem in his ætatū incrementis, quoties amantiſſimos in amantiſſimū filiū oculos conijciebat, explicare queat? De beata Catharina Senenſi legimus, quòd accepta ſacra Euchariſtia, tāta diuinæ ſuauitatis dulcedine repleretur, vt duarum vel trium horarū ſpatio ſic in ſpiritu abſorberetur, vt omnem prorſus ſentiendi vim amitteret; adeò vt expuncta & grauiter ſauciata, nihil omnino ſentiret. Si ergo ſancta hæc virgo ſic afficiebatur, cùm Chriſtum Dñm, ſub panis ſpecie velatum, fidei oculis aſpiceret; quid Dei matrem, tanto maiori ſanctitate & charitate præditā, ſenſiſſe credendū eſt, quę eundem Chriſtum non aliena ſpeciē tectum, ſed in ipſo ſuo decore, nec fidei ſolùm ſed corporis etiam oculis cernebat? Itaq. altiùs hunc Virginis affectū mihi cōſideranti, duo inſignia miracula (vt alia prætermittam) in eius vita ſeſe offerunt: alterum, quòd tot tantiſque diuini Spiritus ſplendoribus irradiata Virgo, totq. charitatis iaculis vulnerata, vitam retinere potuerit. Conſtat enim multos vel ingēti aliqua lætitia, vel contrà magna aliqua & inſolita triſtitia affectos, vitam ſubitò amiſiſſe. Quæ autem lætitia cum Virginis lætitia in filij puerperio & educatione; quę verò triſtitia cum eius triſtitia in eiuſdem paſſione comparari queat? Nónne igitur miraculi inſtar eſt, virgineū illud pectus inter tot taleſque interni hominis motus diſruptum minimè fuiſſe?

Lucæ 2.

parentum amor

D. Cath. Sen.

fuisse? Alterum miraculum fuit, quòd cùm purissimi eius oculi, velut piscinæ Esebon, lachrymis perpetuò defluerent, videndi tamen facultatem nō amiserint. Fluxu enim assiduo lachrymarum, oculis caliginem offundi innuit D. Hieronymus, qui sanctissimam Paulam (vt is in eius vita memorat) obnixè rogabat, vt oculorū lachrymis parceret, ne à sacrarū literarum lectione impediretur. Quomodo autē Virgo sanctissima se à lachrymis continere potuisset, quoties paruulum ante se filium, & Deum magnum contemplabatur? Lachrymæ enim vt erumpūt dolore, sic lętitia manāt. Hinc D. August. de seipso narrat, quòd initio cōuersionis suæ fleret vberrimè in hymnis & canticis, suauesonantis Ecclesiæ vocibus vehemēter affectus. Si igitur Ecclesiæ voces, quæ Christi mysteria vbiq. resonāt, tantopere viri sancti animam afficiebāt; quid ipsa Christi Dñi præsentia, quid sacra humanitas in corde matris agerent? quas lachrymas elicerent? quos ardores excitarent? qua lætitia perfunderent? qua admiratione & stupore tantæ maiestatis afficerent? Si enim deuotio, lachrymarum mater est; si sancti viri, cùm diuina meditantur, à piis lachrymis se continere nequeunt: quid de illa sanctarum sanctissima Virgine credendū est, quæ semper diuina meditabatur, quæ Dei Spiritu plena erat, quæ in Dei abysso mergebatur, quæ tota, sine vllo carnis impedimento, in diuinitatis formam quodammodo transierat, & in qua nullum ius aut caro, aut mundus, aut terrenum aliquid habebat?

Hieron.

August.

Sed ad institutum redeuntes, hāc virgineæ charitatis magnitudinem nobis aurum illud nimis fuluum declarat. Sex vero illi gradus quibus ad summum throni peruenitur, virtutum omnium plenitudinē designant, quibus fidelis anima ad hanc eleuatur dignitatem, quam beatæ illæ mentes in cælo habent, quas thronos appellamus: in quibus singulari ratione residere Deus dicitur: qui in supremæ hierarchiæ ordine collocantur. Hęc autem virtutum omnium plenitudo vbi copiosiùs quàm in sacra Virgine reperitur? Constat enim nullam quidem virtutem aut gratiam fuisse alicui Sanctorum concessam, quę non eadē longè cumulatiùs atq. perfectiùs Virgini cōcessa fuerit. Ideoq. illi potissimùm conuenit, quod de huiusmodi fabrica in descriptionis eius fine dicitur, nempe quòd nullum tale opus in regnis omnibus fuerit fabricatum. Neque enim aut in cælo aut in terra, aut inter homines, aut inter Angelos tantam sanctitatis excellentiam agnouimus, quantam in Deipara Virgine fuisse certum est. Sicut enim nulla post Deum dignitas Dei genitrice maior, ita nulla sanctitatis prærogatiua sublimior. Sicut enim sacræ humanitati Dñi Saluatoris tantam gratiarū & virtutum opulentiā tribuimus, quantā maximā mentes nostræ concipere possunt;

3. Reg. 10

possunt, vt quando Deum humanitate nostra vestimus, digna sit tãta maiestate vestis; ita cùm Dei Filium habere matrem in terra confitemur, digna sit tali filio mater. Cùm enim Sapiens dicat; Dedecus filij pater sine honore: certũ est, dedecus vel decus matris ad filium maximè pertinere. Quæ cùm ita sint, necessariò fatendum est, sacram Virginem cũctorum hominum & Angelorum sanctitatem tantum superare, quantum materna eius dignitas omnes alias dignitates antecellit. Quid autem post Deum Dei matre sublimius? Huic autẽ dignitati, sanctitatis atque omnium eius gratiarum splendorem parem fuisse necesse est. Eccli. 3.

Sed cùm hæc & multa alia de sacræ huius Virginis laudibus prædicari possint, quid inter ista mihi maximè mirabile videatur exponã. Si hæc sanctissima Virgo instar Annæ viduæ vsque ad octoginta annos numquam discederet de templo, ieiuniis & orationibus seruiẽs die ac nocte; vel si intra monasterij claustra vitam ageret, & tanquam oliua fructifera in domo Dñi constituta, curisque seculi mortua, diuinis rebus semper intenta esset, non ita demirarer, potuisse eam ad tantæ perfectionis culmen deuenire; sed cùm sciam ipsam humili fabro desponsatam intra domesticos parietes pio coniugi deseruire, curam rerum domesticarum per se gerere (nec enim pauperis fabri spõsa, qui manibus victum quæritabat, ancillarum aut seruorum gregem habuisse credenda est) hoc mihi maximè mirabile videtur, quòd his officiis & familiaribus negotiis intenta, ad tantam potuerit virtutum celsitudinem peruenire, quæ animum maximè liberum & vacantẽ, nullisq. curis aut negotiis impeditum requirit. Quod quidem adeò verum est, vt Seneca dixerit, neminẽ vnquam ad bonam mentem peruenisse occupatum. Nec minus mirũ est, nõ potuisse vnquam tot externa opera atq. officia animum illius ab intuitu diuinitatis, hoc est, à diuinarũ rerũ contemplatione vel ad momentum abducere: adeò mens eius diuinitate quodãmodo perfusa ac Deo plena, in Deum ita transierat, vt sine Deo viuere aut spirare non posset. Itaq. sicut tutelares Angeli, quorum fidei cõmissi sumus, sic rebus nostris intendunt, vt nunquam à diuinæ pulchritudinis contemplatione deducantur: sic beatissima Virgo inter homines versans, & humana negotia gerens, nunquam illis ita implicabatur, vt à Dei conspectu mentis oculos auerteret. Si quis autem à me quærat, vnde in anima, carceri corporis inclusa, & pondere mortalitatis pressa, hæc Angelicæ puritatis imitatio, & cælestis vitæ conuersatio orta fuerit, planè respõdebo id ardentissimæ charitatis eius singulare munus fuisse. Constat enim verũ esse quod frequenter audistis, animam quidem magis ibi esse vbi amat, quàm vbi

Luc. 1.

Psal. 32.

Seneca.

Simile.

vitam inſpiret. Ea enim ingentis amoris vis & natura eſt, vt ad dilecti præſentiam ardētiſſimo deſiderio ſemper aſpiret, in qua ſummo gaudio, maximisq́; deliciis fruitur: quibus, velut ſpirituali quodam glutino, dilecto ſuo indiſſolubili ſocietate cõiungitur. Quid ergo mirum, ſi hæc Virgo ſanctiſſima, quæ ſupra ſanctos omnes diuini amoris facibus inflammata erat, in cælo ſemper corde & cogitatione eſſet, quę totum amoris ſui theſaurum ibidem fixum immotumque habebat? Vt enim lucernæ flamma, quamuis grauis & ponderoſi corporis mole prematur, ipſa tamen naturali vi ac propenſione ſua ad ſupera loca nititur, eoq́. flammas ſuas continenter attollit: ſic ſanctiſſima Virginis anima, quamuis graui & mortali corpore, quod ad ima deuergit, incluſa eſſet; igne tamen diuinæ dilectionis inceſſabili ardore ad ſupera attendebat. Quia verò hic cæleſtis ignis nõ ad tempus illi datus, ſed perpetuus vitæ eius comes exſtitit: ideò nihil mirum ſi cogitatione eſſet in cælo, quæ cæleſtem ſemper ignem geſtabat in corde.

Simile.

TERTIA PARS III.

Hactenus de ſanctiſſimæ Virginis laudibus dictum ſit, per quas illa veri Salomonis thronus effecta eſt. Sed quid nobis hęc Virginis dignitas cõferet, ſi nos eam imitari negligamus? quid, inquam, nobis conferet, illam Dei thronum effectam eſſe, niſi nos quoq. pro modulo noſtro eiuſdem thronus efficiamur? Neceſſe eſt enim mentē noſtrā vel Dei vel dæmonis ſedem eſſe. Quòd ſi Dei non ſumus, cuius niſi dæmonis erimus? ſic enim Apoſtolus ait; Si quis nõ habet Spiritū Chriſti, hic non eſt eius. Ergo danda nobis opera eſt, vt Dei throni, ad huius quem deſcripſimus ſimilitudinem, efficiamur. Ad hoc autē prima cura eſſe debet, vt corporis & animæ pudicitiā, quā ebore deſignari diximus, immaculato pudore cuſtodiamus; idque tanta cura, vt non modò corpus ipſum, ſed omnes etiā corporis ſenſus mentis caſtitati famulentur. Hoc enim Apoſtolus à nobis requirit, cùm Timotheum admonet vt inter feminas verſetur in omni caſtitate. Quid eſt autem in omni caſtitate conuerſari, niſi vt habitus, vt inceſſus, vt verba, vt opera, vt oculi, vt aures, vt lingua etiā ac ſenſus omnes, caſtitatis puritatem ſpirare videātur; dum nihil turpe, nihil inhoneſtum, nihil, quod cuiuſpiam oculos vel aures offēdat, in noſtris moribus inuenitur? Hac autem tam multiplici cuſtodia caſtitas eget, propterea quòd per hos omnes corporis ſenſus aditum ſibi dæmon aperire conetur, vt inęſtimabilem virtutis huius theſaurum nobis eripiat. Quocirca quemadmodum arces quę in hoſtium confinibus ſitæ ſunt, vallis, & foſſis, ceteriſq́. propugnaculis propter hoſtium incurſiones & inſidias munire ſolemus: ita virtus hæc, quam omni ſtudio

Rom. 8.

1. Tim. 5.

Simile.

ſtudio atque conatu generis humani hoſtis impetere ſolet, hac vigili cura & ſollicitudine ſepienda atque vallanda eſt. Conſtat enim verū eſſe quod D. Bernard. ait: Inter omnia prœlia Christianorum, periculoſiora eſſe certamina caſtitatis; vbi quotidiana pugna, & rara victoria. Nec enim importunus ille caſtitatis hoſtis nos aliquando vel reſpirare ſinit, vel inducias præbet; ſed omni tempore ad extremum vſque vitæ ſpiritum impugnare non ceſſat; vt ſaltem importunitate vincat, quos prauæ ſuggeſtionis impetu ſuperare non poteſt. Aiunt Phyſici, Rhinocerotem adeò ferum & immite animal eſſe, vt nunquam, vel longiſſimo etiam tempore, ad homines aſſueſcat; cùm cetera tamen cicurentur & aſſueſcant. Hoc ipſum de impuræ carnis concupiſcentia verè dicere licet. Alios enim turbidos animæ noſtræ motus, lōga dies, & virtutis vſus vel ſopire vel extinguere ſolet: hæc autem peſtis vix vnquā ſerpere & ſolicitare mentē deſinit. Conſtat enim inueniri multos Dei ſeruos, qui quadraginta aut quinquaginta etiam annorum ſpatio, neq. opere, neq cogitatione, neq. alia ratione caſtitatis integritatē violauerint; neq. tam lōgo virtutis vſu rebelles à ſe carnis motus prorſus excuſſerint; nec minus illis in ſenectute quàm in iuuentute aduerſus hunc Rhinocerotem caſtitatis armis aſſiduè pugnandum ſit. Quocirca quiſquis virtutem hanc ad finem vſq. vitæ integram illibatamq. ſeruauerit, ſpiritualis cuiuſdam martyrij præmium propoſitum ſibi eſſe ſciat: quod non quidem repentina morte, ſed longiſſima pugna & victoria comparatur. Quo etiam nomine ſancti Patres diuturnam caſtitatem ebori comparāt: quia ſicut ebur antiquum candorem in ruborem vertit; ita diuturna atque perpetua caſtitas non modo caſtitatis laudem, ſed ſpiritualis etiam martyrij coronam promeretur. Vt hanc igitur tātam gloriam adipiſci valeamus, & tota vita ſtrenuè dimicādum eſt, & caro ipſa inedia extenuanda, ne luxu inſoleſcat: & cunctis ſenſibus, ac præcipuè oculis, diligens adhibenda cuſtodia eſt; ne mors (quod Dauidi contigit) per has feneſtras in mentem noſtram ingrediatur. Quiſquis igitur hoc modo pudicitiæ candorem ſeruat, thronus Dei ex ebore factus eſt. Veriſſimè namque beata Lucia impuro iudici dixit, Caſtè viuentes templum eſſe Spiritus ſancti.

Bernard.

Simile.

Simile.

Ierem. 9.

Verùm hic thronus auro veſtiendus eſt, & quidem fuluo nimis. Auro autem charitatem ſignificari paulo antè diximus. Quòd autem hæc virtus mentes hominum, Dei quoque ſedes efficiat, apertè Ioannes Euangeliſta confitetur, cùm ait: Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Hoc autē auro omnia opera noſtra veſtire atq. ornare monet Apoſtolus, cùm ait: Omnia veſtra in charitate fiant. Quam

1. Ioan. 4.

1. Cor. 16.

 ſenten-

sententiam latiùs alibi declarat his verbis; Siue comeditis, siue
1.Cor.10. bibitis, siue quid aliud facitis, in gloriam Dei facite: hoc est, charitate & amore Dei inducti ea facite. Hac enim ratione fit, vt non modò præclara virtutum opera, sed ea etiam quæ ad vsum vitæ necessaria sunt (vt comedere, bibere, dormire, atque animi intentionem modestè aliquando relaxare) Deo grata & æterna vita digna efficiantur.

Non temerè autem aurum hoc fuluum nimis fuisse dicitur. Hoc enim verbum in solam charitatis virtutem maximè quadrat, in qua nihil modicũ, nihil nimis est. Vt enim D. Bernardus
Bernard. ait, Causa Deum diligendi, Deus est; modus est, sine modo diligere. Hoc autem in morales virtutes minimè cadit, in quibus vitio datur quidquid nimium & immodicum est. Hic etiã fulgor, sicut in auro puritatem quæ omni peregrina materia vacat; ita in charitate, eiusdem puritatem designat; quæ ea sinceritate Deum diligit, vt nihil in illo, præter illum, diligat, neque
August. ad emolumenta propria eius amorẽ referat. Rectè enim D. Augustinus; Minus te, inquit, Dñe, amat, qui tecũ aliquid amat quod nõ propter te amat. Hoc est enim quod nos sancti Patres admonent, cùm non in Dei donis atque beneficiis, sed in Deo quiescendum esse monent: ipsum videlicet propter ipsum, non propter eius merita diligentes: nec in eius muneribus, sed in vno ipso gloriantes. Talis enim charitas auro nimis fuluo comparatur.

Adduntur in summo throni leones duo, qui vtrinque collocati, manibus sedile tenent atque sustentant. Quid verò sedem hanc, id est, hominis mentẽ in officio continet, nisi diuina gratia simul cum hominis labore & industria? Quid enim homo hac gratia destitutus Deo gratum efficere poterit, cùm Domi-
Ioan.15. nus dicat: Sine me nihil potestis facere? Quid verò eadẽ gratia homine dormiente atque oscitante efficere queat? Vtrumque ergo simul iungendum est, quemadmodum Apostolus exem-
1.Cor.10. plo suo ostendit, cùm ait; Abundantiùs omnibus laboraui, non ego solus, sed gratia Dei mecum. Ad hoc autem Dominus nos
Zach.1. per Prophetã inuitat; cùm ait: Cõuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Cùm enim is ait, Ego cõuertar ad vos; apertè gratiæ suæ auxilium promittit, quæ præcipua boni operis causa est. Ideoque assiduis eam clamoribus ab ipso postulare debemus, il-
Sap.9. la Sapientiæ verba repetentes; Mitte illam, Domine, de sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit & mecum laboret: vt sciam quid acceptum sit coram te omni tempore. Cùm verò idem ait, Conuertimini ad me; libertatis & officij nostri nos admonet, atque operam & laborem nostrum à nobis exigit. Quæ quidem sententia illos præcipuè accusat, qui totũ salutis suæ negotium in di-

in diuinam gratiam & misericordiam reiecerũt: qui tamen hoc ipso misericordia indigni sunt, quòd eam inertiæ atque socordiæ suæ causam faciant; cùm Deus non stertentibus ac dormitantibus, sed vigilantibus & laborantibus eam promittat. Hoc est igitur quod duobus his leonibus, qui summum throni sedile tenent, arbitror significari.

Possunt etiam per eosdẽ duo charitatis præcepta, quæ totius diuinæ legis summam continẽt, non incongruè designari. Hoc enim præceptũ habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Quod contrà nonnulli faciunt, qui cùm assiduè precibus & meditationibus incũbant, quibus charitas in Deum pręcipuè comparatur, ad obsequia tamẽ fratrum suorum (cùm præsertim aliqua necessitate premuntur) tardiores sunt: quòd iis animi sui quietem & trãquillitatem aliquatenus perturbari dicant. Quicunq. tales sunt, illud D. August. meminisse debent: Otium sanctum quærit charitas, negotium sanctum exigit necessitas charitatis; quæ si non vrgeat, diuinæ veritatis contemplationi vacandum est. Cùm ergo proximus opera nostra indiget, cùm necessitate premitur; illa sanè contẽplationis quies deserenda est, vt indigenti fratri, imò Christo in fratre laboranti subueniamus. Semper enim sacrificia iustitiæ voluntariis anteferenda sunt; illudq. Samuelis semper ante oculos habendum; Melior est obedientia quàm victimæ. Obedientia enim necessitatis, victima verò voluntatis ac deuotionis nostræ est.

1. Ioan. 4.

August.

1. Reg. 12

IIII.

Sequuntur deinde sex gradus, quibus ad summum throni sedile peruenitur. Sedile autem hoc in quo noster Salomon sedet, puritas cordis est. Quam quidem puritatem (quæ ab omni carnalium affectuum contagio pura & immunis est) spiritualis vitæ scopum esse latè Ioan. Cassianus in prima collatione disseruit. Hæc enim puram & pacatam animam, Deoque (quatenus fragilitati nostræ licet) similem effectam, miro charitatis vinculo auctori suo copulat atq. coniungit, atq. summi Salomonis thronum efficit. Sex verò gradibus, quibus ad hoc sedile ascẽditur, virtutum omnium plenitudinem significari diximus: quæ huic puritati consequendæ deseruit. Eius enim gratia (vt idem Cassianus ait) solitudo sectanda, & cetera religiosæ vitæ studia colenda sunt. Propter hãc enim ieiunia, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem, ceterasque virtutes debere nos suscipere ait, vt per illas ab omnibus passionibus noxiis cor purũ & immune conseruare possimus. His enim virtutibus defecata mẽs, & ab omnibus carnis sordibus repurgata, & spiritualis effecta, Deo (qui purissimus spiritus est) facilè iũgitur & copulatur. Sicut enim quæ dissimilia sunt, à se inuicem separantur;

Ioannes Cassian.

Idem.

simile.

quæq. vicina & cognata sunt, facillimè cõiunguntur (sic enim videmus ardentis lucernæ flammam ingenti igni admotam, à maiori ignis flamma corripi, & sibi copulari) ita summus ille atque purissimus Spiritus, vt carnales homines, tanquã sibi dissimiles, à se abigit; sic spirituales, tanquam sibi similes atq. cognatos, eiusdemque puritatis consortes, ad se trahit, & secum ineffabili quadam ratione conglutinat.

Sed quid est quòd duo leunculi in singulis huius throni gradibus vtrimq. positi esse perhibētur? Hoc planè esse arbitror quod Apostolus præcipit, vt iustitię armis à dextris & sinistris muniti
2. Cor. 6. Deut 17. incedamus: quodq. ipse Dñs frequēter in lege sua monet, cùm, exposita mãdatorum suorum via, pręcipit ne ab ea siue ad dextram siue ad sinistram declinemus: hoc est, ne vel secundis rebus elati, vel aduersis deiecti, ab ea via quam ipse nobis ostendit, declinemus. Sunt enim qui per itinera planiora inoffenso pede gradientes, in cõfragosis & impeditis corruunt: contrà verò alij sunt, quos confragosa iuuãt, planiora verò lapsuũ mate-
Mat. 14. riam subministrant. Petrus tranquillo mari ad Dñm per vndas securus & lætus incedebat: qui tamen vbi vehementiorem auram spirare vidit, animo simul & corpore concidens submergi cœpit. Contrà verò Dauid aduersis rebus eruditus magis quàm
Psal. 62. elatus, dicere certè potuit; In terra deserta, inuia, & inaquosa, sicut in sancto, siue in sanctuario, apparui tibi: idẽ tamen constituto regno, subactisque finitimis nationibus, secundis rebus
1 Par. 21. elatus, populum vana & superba curiositate numerari iussit, &
2. Reg. 11. aliena vxore per summum scelus violata, innocentis viri se sanguine cruentauit. Ne igitur cùm per hanc viam ingredimur, vel secũda nos aura, vel inimica, ab ea via deducat, iubemur arma iustitiæ capere quibus à dextris & sinistris instructi securè
Auguft. incedamus. Vt enim D. August. ait, duplicem aciem mundus contra Christi milites instruit. Blanditur enim vt decipiat, terret vt frangat: quocirca non nos teneat propria voluntas, non nos terreat aliena crudelitas, & victus est mundus. Hoc est autem à dextris & sinistris esse armatum. Sic armatæ fuerũt sanctæ illæ virgines, Agnes, Agatha, Dorothea, Catharina, Margarita, ceteræque similes, quæ tyrannos modò blandientes, modò terrentes, modò promissis inuitantes, modò atrocissima supplicia comminantes, pari animo contempserunt: vtpote quæ à dextris & sinistris, diuinis armis septæ atque munitæ erant.

Sed quoniam, vt ait ad Lucilium Seneca, difficilius est tristia perstringere, quàm læta moderari, ideo fortitudine atq. robore animi magis indigemus ad ea quæ virtutibus obstant superanda. Adde etiam quòd ad impetranda Dei dona mirè labor adiu-
Bonauēt. uat, precationis studio coniunctus. Hinc D. Bonauentura in Medi-

Meditationibus vitæ Christi refert, beatam Virginem sanctę Elisabeth viduæ (vitæ suæ rationem & ordinem explicuisse. Inter alia verò studia, quæ ibidem commemorat, hoc etiam addit, se excepta ea gratiæ plenitudine, quā in vtero matris posita recepit, omnem aliam gratiam, & cælestia dona, non sine magno labore, continua oratione, ardenti desiderio & profunda deuotione, multisque lachrymis percepisse: addiditque; Illud igitur persuasum tibi esse debet, nullam virtutem, nullaq. cælestia dona (nisi præter cōmunem ordinem Deus aliquid moliatur) sine orationis studio, & corporis afflictione cōparari. Hactenus verba Virginis: quibus intelligere licet, quātopere in ea proficiendi studium viguerit. Quo in loco meritò D. Bernardus quærit, quomodo simul cohæreant, quòd Gabriel Angelus Virginem quidem priùs gratia plenam, deinde gratiam apud Deum inuenisse dicat. Quomodo enim aliquis quærat id quo plenus est? Cui quæstioni idem respondet his verbis: Digna prorsus inuenire, cui propria non sufficit plenitudo, nec suo est contenta bono. Hoc autem illos pręcipuè accusat, qui sibi sufficere iudicantes, vlterius in virtutis studio progredi nolūt. Audeo dicere, eos qui sibi ita placent, nondum hoc iter in cælum ingressos fuisse, cùm scriptum sit; Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient. Sed vt ad institutum redeamus: cum hac Virginis sententia, quæ corporis laborem simul & orationem commendat, sacerdotis Eliachim sententia maximè cohæret. Ad filios quippe Israël, ab exercitu Holofernis obsessos, & in magna calamitate positos, ait; Scitote quòd exaudiet Dominus orationes vestras, si manentes manseritis in ieiuniis & orationibus in conspectu eius. Quæ cùm ita sint, fratres, quicunque cælestibus donis (quæ omnem sensum exuperant) affluere concupiscitis, quicunque ad hanc gloriam peruenire desideratis, vt veri Salomonis throni & sedes efficiamini, accingite fortitudine lumbos vestros, & in hoc totis viribus incumbite, vt omnibus throni huius ornamentis mentes vestras excolatis; quatenus in vobis Deus habitare, & diuinitatis, puritatis, sanctitatis, deliciarum, ac donorum suorum, ac tandem immortalitatis & gloriæ suæ participes efficere dignetur.

Bernard.

Iudic. 4.

Philip. 6.

IN EADEM NATIVITATE BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ,

concio tertia: in qua de mirabili Euangelij virtute & gratia, ſimulque de ſacræ Virginis dignitate diſſeritur.

THEMA. *Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid.* Matth. 1.

VAMVIS hic liber generationis Chriſti eſſe dicatur, ſatis tamen conſtat vel ex ipſo libri titulo (qui eſt, Sanctum Ieſu Chriſti Euangeliũ ſecundùm Matthęum;) totius etiã Euangelij omniũq. myſteriorum Chriſti hiſtoriam in eo texi. Quia verò hoc ipſo die beatiſſimæ Virginis natiuitatem (quæ ipſius Euangelij, atque omnium beneficiorum Chriſti principium exſtitit, celebramus; non abs re futurum puto, ſi quid Euangelij nomen & myſterium contineat, explicauero. Omnes enim Euangelicę legis profeſſores ſumus, omnes ſacris diebus Euangelicam doctrinã audimus: ſed non omnes quid Euangelij nomen deſignet, ſatis intelligimus. Huius autem rei tractatio vehementer mentes noſtras ad Redemptoris noſtri amorem primùm, deinde etiam ad ſalutarem timorem excitabit: qui duo affectus velut duo pedes ſunt, quibus ea via qua in cælũ itur, ingredimur. Nihil enim deeſſe illi poterit, qui Dei timore & amore fuerit inſtructus. Vt igitur argumentum hoc piè & religiosè tractare valeamus; cæleſtem opem, ſacratiſſimæ Virginis interceſſione, ſuppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Iam primùm conſtat, inter innumeras virtutũ & perfectionum Dei noſtri laudes, immẽſam eius bonitatem maximè numerari. Hanc enim præcipuè cæleſtis Magiſter commendauit, (Mat. 28.) cùm adoleſcenti, ſe bonum appellanti, reſpondit; Quid me vocas bonum? Nemo bonus niſi ſolus Deus. Quamuis enim & Sancti omnes, & Angelicæ mentes diuinæ bonitatis participes (Simile.) ſint; vſque adeò tamen immenſa Dei bonitas eminet, vt ceteræ bonitates non magis ante illam fulgeant, quàm aſtra cæli ante meridianum ſolem. Cùm autem maximè proprium bonitatis (Simile.) ſit, inſtar radiorum ſolis in omnia ſe diffundere, opeſque ſuas omnibus communicare; hęc illum bonitas impulit, vt hũc mundum, tam miris multiſq. variarum rerũ formis ornatum, ſine

vlla sui indigentia crearet. Hanc enim creationis mundi causam extitisse Plato quoq. Philosophus confessus est. Quia verò is totius esse, omniumq. perfectionum fons & origo est, nō vna eademq. mensura seipsum rebus communicauit. Quibusdam enim esse tantùm contulit, vt elementis; quibusdam esse & viuere, vt plantis; quibusdam esse, viuere & sentire, vt brutis animantibus; quibusdam verò supra hæc omnia intelligendi vim, vt hominibus & Angelis, contulit. Vt autem bonitati bonorum suorum communio: ita summæ bonitati summa quoque bonorum communio conuenit. Hoc autem summa illa bonitas præstitit: quæ seipsam, hoc est, felicitatem & gloriam (quæ solius diuinæ naturæ propria est) & Angelis & hominibus (qui intelligentiæ participes sunt) liberalissimè communicare decreuit. Qua quidem communione nihil in hoc genere maius humana mens vel desiderare, vel cogitare potest. Plato.

Ad hoc autem primum hominem condidit, quem clarissimis virtutum cælestiumque donorum opibus instruxit, quibus ad hanc tantam gloriam præparari, & ea dignus effici posset; quasque, si in officio fideliter perstitisset, ad posteros quoque suos transfunderet. Verùm ille huic tanto muneri ingratus, inobedientiæ suę crimine & seipsum, & posteros quoq. suos his tantis bonis spoliauit. Diuina tamen bonitas nec hoc quidem inobedientiæ scelere prouocata, à propositi sui destinatione cessauit. Itaque recenti adhuc commissi sceleris rebellione vigente, primã Euangelij lucem homini lapso prætulit, cùm ad serpentem (hoc est dæmonem, tanti mali auctorem) dixit; Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen illius: ipsa conteret caput tuum: hoc est, ipsa potentiam tuam euertet, & regnum tuum (quod peccati regnum est) exscindet. Hæc igitur prima Euangelicæ gratiæ, & redemptionis humanæ promissio, quæ per benedictum sanctissimæ Virginis fructum mundo afferẽda erat; vt quoniam femina per virũ mundo mortis venenum propinauerat, femina quoque per virum, fructum vitæ mundo porrigeret: hæc igitur, vt dixi, prima Euangelij institutio, qua remedium lapso homini promissum fuit. Nunç superest, vt quale hoc diuinæ misericordię remedium fuerit, inspiciamus; vt sic tandem, quid sit Euangelium, & cur meritò faustum atque lætum nuntium appellari debeat, intelligamus. Gen. 3.

Rem igitur à prima origine repetentes, animaduertendum est, hunc esse diuinæ sapientiæ morem, vt quando vel dæmonum malitia, vel prauorum hominum opera, quæ ipse decreuisset, impedirentur, vsq. adeò à propositi sui destinatione non cessaret, vt eadem ipsa quæ destinauerat, multò auctiora & meliora

liora faceret. Nec enim fas eſt, diuinæ ſapientiæ conſilia atque decreta cuiuſquã opera aut malitia labefactari, ne quis aduerſus illum gloriari meritò poſſit. Subijciamus aliquot huius rei exempla. Synagoga olim, hoc eſt, Sponſa Dei electa, & Dei populus, Romanorum armis propter admiſſa ſcelera vaſtatus, & ad internecionem vſque deletus fuit. Pro hoc ergo exiguo populo, vniuerſum mundum; pro Synagoga, Eccleſiam latè per
Lucæ 16. orbem terrarum diffuſam erexit: & pro vno tẽplo in quo Deus colebatur, innumera templa vbiq. terrarum fabricari fecit. Prophetas quoque, eius populi patres atq; magiſtros, cum ipſo populo ſuſtulit; Lex enim & Prophetę vſque ad Ioannem: at pro ipſis Prophetis, Apoſtolos nobis & Euangeliſtas, ceteroſque Euãgelicę vitę ſectatores, Spiritu ſancto plenos, cõtulit, quem-
Pſal. 44. admodum regius Vates ait; Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: conſtitues eos principes ſuper omnem terram. Legem præterea veterem, quam illi populo tulerat, abrogauit; at pro lege veteri nouam legem, pro litera ſpiritum, pro iugo legis importabili, Euangelij gratiam nobis contulit. Quantum verò hęc noua lex
Auguſt. veterem, & Euangelium legis literam antecellat, D. Auguſtinus declarat his verbis: Legis litera, quę docet non eſſe peccandum, ſi Spiritus viuificans deſit, occidit. Scire enim peccatum facit potiùs quàm caueri; & ideò magis augeri, quàm minui: quia malæ concupiſcentiæ (quæ prohibitione augetur) etiam præuaricatio legis accedit. Denique quantum inter ſe, petere & donare, diſtant; tantum inter legem & Euangelium diſcrimen eſt. Lex enim petit; Euangelium donat. Lex quippe exigit ab hominibus plenam omnium mandatorum obedientiam; Euangelium verò Spiritum & gratiam, & voluntatis propenſionem ad hanc ipſam obedientiam alacriter præſtandam donat. Ad hæc,
Deut. 20 arca fœderis Domini (quæ eius olim gloria dicebatur) ſimul cum veteri illo tẽplo ſublata eſt: at pro arca illa, quæ legis tabulas continebat, diuiniſſimum Chriſti corpus in omniũ templorum ſacrariis, ad fidelium deuotionem excitandam aſſeruari videmus. Sacrificia quoque legis illius per Chriſti mortem abrogata fuerũt, in quibus animalium ſanguis propter hominum peccata offerebatur: at Dominus pro illo pecudum ſacrificio, ſacratiſſimum corporis & ſanguinis ſui ſacrificium in cunctis Eccleſiarum altaribus immolari conſtituit. Et quidem in veteribus illis ſacrificiis, quæ pro peccato offerebãtur, ſanguis pecudum offerebatur: quo ſignificabatur, peccantem hominem, ob admiſſum ſcelus, ſanguinis reum eſſe, Dei tamen miſericordia fieri, vt pro rei hominis ſanguine, pecudũ ſanguis ſubſtitueretur: at in noſtro ſacrificio non agnorum aut arietum, ſed ipſius vnigeniti Dei pretioſus ſanguis pro ſceleribus noſtris quoti-
dic

die immolatur: cuius sacrificij vim & dignitatem Apostolus declarat his verbis; Si sanguis taurorum, aut hircorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti? Quòd si inter hæc adeò magnifica Dei opera pusillum addere licet, adiungam Ieremiæ librum, quem Domini iussu scriptum perfidus Sedechias Rex conscidit atque combussit. At ne impium Regis facinus diuino decreto obsisteret, alium similem librum Dominus eidem Prophetę scribere iussit; in quo, ait, sermones additi sunt plures prioribus. Videtis ergo, fratres, verum esse quod idem Dominus per Prophetam dixit; Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet: adeoque non esse in vlla potestate consiliis eius obsistere, vt quo magis vel dæmonis, vel hominum malitia aduersus illius decreta nitatur, hoc magis ille gloriam suam amplificet. Accedit enim homo ad cor altum, & exaltatur Deus, & maiora potentiæ suę documenta constituit.

Hebr. 9.

Ier. 36.

Esaiæ 46.

Psal. 63.

Quorsum hæc? Certè ad Euangelicæ gratiæ explicationem, quam promisimus, spectant: quæ etiam aliqua ex parte his quæ diximus, declarata est. Diximus enim, primo illi generis humani principi gratiam & iustitiam, magnificaq. Dei munera, & illi & nobis (si is in fide & obedientia permansisset) cõcessa fuisse: cùm verò his dæmone adnitente (qui diuinis consiliis obsistere voluit) in vtroque deliquisset; & sibi & nobis eadem dona amisit. Aequum autem non erat, vt hostis ille fraudulentus aduersus Deum gloriari posset, seq. iactare, quòd eius decreta atque consilia inuertere potuisset. Quid igitur Dominus? Dignitatis & gloriæ suæ memor, maioribus nos gratiæ & misericordiæ suæ muneribus quàm antea donauit. Pro illa enim superba & inobedienti femina, feminam nobis obedientiæ, humilitatisque plenissimam, in matrem contulit: cuius hodie felicissimum natiuitatis diem celebramus. Pro illo verò primo parente, qui nos inobedientia sua perdidit, alium nobis parentem infinitis partibus præstantiorem contulit. Pro mero namque homine, Deum & hominem; pro superbo, humilem; pro seruo, filium; pro homine ex terra formato, hominem de Spiritu sancto conceptum; ac demum pro inobediente, & interdictæ arboris cibum inuadente, Filium ad mortem vsque, & mortem crucis obedientem. Quantum ergo inter Christum & primum illum parentem, hoc est, inter primum Adam & secũdum distat, tantum inter hoc & illud beneficium discrimen est. Primus enim ille homo de terra, terrenus: at secundus homo de cælo, cælestis.

1. Cor. 15.

Quid

Quid deinde? subdit protinus: Qualis terrenus, tales & terreni; qualis cæleſtis, tales & cæleſtes.

Hic igitur ſecundus parens, pro illo priori nobis initio ſeculi promiſſus, in fine ſeculorum datus eſt; in quo vno omnia quæ nobis ad ſalutem & iuſtitiam neceſſaria erant, cumulatiſſimè

Coloſſ. 1. præſtita ſunt. In ipſo enim (vt Apoſtolus ait) complacuit Patri omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia, pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt. Quod quidem adeò feliciter executus eſt, vt Eccleſia verè dicere potuerit, felicem illam culpā extitiſſe, quæ

Rom. 5. talem habere meruerit Redemptorem. Non enim (vt Apoſtolus ait) vt delictum, ita & donum. Vbi enim abūdauit delictum, ſuperabundauit & gratia. Is igitur primi parentis illius loco pater nobis datus eſt; non proditor, ſed ſaluator; non interemptor, ſed viuificator; non perceptæ hæreditatis & patrimonij diſſipa-

Eſaiæ 9. tor, ſed reſtitutor & inſtaurator. Vnde Iſaias inter cetera eius præclara nomina, futuri ſeculi patrem appellandum eſſe vaticinatus eſt: quia ipſe nos noua naſcēdi lege regenerauit: ipſe plus quàm paterna charitate à diaboli captiuitate redemit: ipſe debita noſtra exſoluit, & pro illis, ſacrificij ſui merito, ęterno Patri ſatisfecit, & nos cum illo (à quo diſſidebamus) ſublatis è medio peccatis (quæ nos ab illo ſecernebant) æterna pace reconciliauit.

I.

Quid igitur ex his cōſequens eſt? Certè, vt Deus iam amicus nobis effectus, & Filij ſui ſanguine placatus, veri amici in nos officia exerceret, & gratiarum atq. donorum ſuorum theſauros aperiens, opes ſuas in homines, nouo ſibi fœdere copulatos, effunderet; quibus priſtinam illam dignitatem & gratiam, quam prioris parentis inobedientia amiſerant, poſterioris obedientia recuperarent. Ad hoc autem Spiritum ſanctum, poſt peractum humanæ redemptionis officium, in nos demiſit: qui naturam, peccati morbo ægrā, ſanaret, omneſque animę noſtræ vires, eodem morbo infectas, ſanitati reſtitueret. Itaque intellectum lucis ſuæ ſplendore illuminauit, vt expetēda fugiendaq. ſine errore diſcerneret, eaque pro ipſorum dignitate & pretio æſtimaret. Voluntatem verò, vt hæc ipſa pro intellectus incorrupto iudicio, non pro libidine ſua amplecteretur. Affectus autē & cupiditates noſtras ita temperauit, vt non amplius furore atque impetu ſuo mentem de ſtatu ſuo deijcerent; ſed illius potius ductum & imperium ſequerentur. Carnem verò ipſam (quæ immortales cum Spiritu inimicitias gerebat, quæque nihil niſi carnalia, vt naturæ ſuę conſentanea, appetebat) ſic ſpiritualium deliciarum participem effecit, vt dicere iam pius homo poſſit:

Cor

Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Et, Sitiuit te anima mea, desiderauit te caro mea, sic enim alij legunt. His autem præcipuis hominis partibus instauratis, totus homo in nouam quandam & spiritualem creaturam animatus est. Psal. 83. Psal. 62.

His addit etiam idem Spiritus omnium virtutum habitus, quibus easdem animæ nostræ vires miro modo perficit, roborat, & ad rectè operandũ inducit; vt sic instructi & armati, omnes dæmonum assultus, omnes aduersantis mundi machinas, & omnia denique quæ sunt iustitiæ & pietati infesta & inimica, inuicta virtute superare valeamus. Nec virtutibus modò, sed septem illis clarissimis donis suis mentem armat & ornat, vt spontè atque alacriter se regenti spiritui, ad ea quæ voluerit, accommodet, & habenis pareat imperantis. His etiam adde suauissima, vereque miranda eiusdem Spiritus solatia (propter quæ is Paracleti, hoc est, cõsolatoris nomen sortitus est) quibus piorum mentes ita recreat & reficit, vt omnes alias mũdi voluptates, omnes opes & honores, atq. postremò terrena omnia fastidiant, & pro nihilo ducãt. Verissimè enim à D. Bernardo dictũ est; Gustata spirituali suauitate desipere omnem carnem. Hinc diuus Augustinus; Qui biberit, inquit, ex fluuio paradisi, cuius vna gutta maior est Oceano, restat vt in eo sitis huius mundi extinguatur. Bernard. August.

Postremò, vt vno verbo concludam, cũm iuxta Philosophorum placita, omne agẽs agat sibi simile; quid à Spiritu sancto, mentem hominis inhabitante atq. regente, sperandũ est, nisi vt hominem sibi similem, hoc est, vt ex carnali spiritualem, ex terreno cælestem, atque ex homine quodammodo Deum faciat? Sic autem fit, vt homo pristinam illam Dei imaginem, qua recèns conditus fuerat insignitus, recuperet; dum diuinos mores, hoc est, puritatem, innocentiam, iustitiam, misericordiam, benignitatem, virtutem & sanctitatem Dei imitatur: illud videlicet implens quod ab eodem Domino præscriptum est, Sancti estote: quia ego sanctus sum. Leuit. 12.

Hæc autem præstantissima Dei dona, cuius meritis & precibus, nisi Saluatoris & summi Sacerdotis nostri, in nos effusa sunt? Per illũ enim (vt Petrus Apostolus ait) cælestis Pater maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per illum efficiamur diuinæ consortes naturæ; hoc est, vt hausto intra nos Spiritu Dei, diuinam puritatem, sanctitatem, & innocentiam in hac vita sectemur. Si quis autem eorum quæ diximus veritatem plenius comprehendere cupit, in tot Martyrum, Confessorum, Virginum, & sanctorum Anachoritarum, & Monachorum vitas oculos conijciat: qui cùm homines essent, & inter seculi ho- 2. Pet. 1.

mines, simili carnis fragilitate circumdati versarentur: his tamen diuini Spiritus præsidiis atque donis informati atque adiuti, cælestem in terris vitam sic coluerunt, vt vel homines cælestes, vel terrestres Angeli meritò vocati sint.

II.

His igitur hac ratione breuiter expositis, facile erit intelligere, & quid Euangelium sit, & cur lætum nuntium appelletur. Quod enim nuntium lætius mundo nuntiari potuit, quàm has tantas diuinorum beneficiorum & gratiarum opes per Christi merita & passionem fuisse nobis exhibitas? Est igitur Euangelium (vt omnia breuiter colligamus) quòd vnigenitus Dei Filius tanto salutis nostrę amore flagrauit, vt propter eam constituendam non dubitauerit ex altissimo gloriæ suæ solio in terras descendere, humanam carnem induere, inter homines versari; vt nos & doctrinæ suæ luce erudiret, & clarissimarum virtutum exemplis, ad humilitatis, patientiæ & obedientiæ, ceterarumq. virtutum studiũ excitaret. Euangelium est, quòd non cõtentus humanã carnem induisse, seipsum quoq. in ara crucis immolauit, sanctissimoq. illo virtutũ omnium, quæ ibi eluxêre, sacrificio, pro nostris sceleribus plenissimè satisfecit, Patremq. nobis infensum placauit, & cum humano genere in gratiam & amicitiam reduxit. Euangelium est, quòd cælestis Pater hoc modo placatus, veri Patris & amici officio fungens, gratiarũ atq. donorum cælestium thesauros aperuit, & in mundũ effudit, Spiritumque suum sanctum è cælis in terram demisit, vt donorum suorum virtute, ea in mentibus nostris operaretur, quæ paulo antè cõmemorauimus. Euangelium est, quòd leges suas in cor-
Iere. 13. de atq. visceribus nostris insculpsit; quòd abstulit ab hominibus
Heb. 4. Ezech. 21 cor lapideum, & dedit eis cor carneum, & Spiritum suũ posuit in medio eorum: quo dono effecit, vt in præceptis eius ambularent, & mandata custodirent. Euangelium est, septem Sacramentorum institutio, per quæ cælestis gratiæ & meritorũ atq. dolorum Christi participes efficimur. Euangelium est cælestis regni apertio: cuius fores ab origine mundi sanctissimis etiam viris occlusæ erant. Per Euangelium enim exules reducuntur ad patriam, mortui suscitantur ad vitam, & peccatores vocãtur ad veniam. Præterea Euangelium est amoris incendium, quo Dei Filius tanta immensæ bonitatis, charitatis & misericordiæ suæ ostensione, tantaque diuinorum beneficiorum collatione ferreas etiam mentes ad sui amorem inflammauit.

Postremò Euangeliũ est, quod hac breui oratione ipse Euan-
Ioan. 3. gelij auctor cõplexus est, cùm ait: Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret. Quis autem oratione consequi posssit, quàm multa hoc vno dono contineantur? Sed qui filium

filium suum dedit, in quod, quæso, munus & officium ipsum dedit? Certè vt in vno illo haberemus omnia, & vnus ipse nobis omnia esset. Ipse enim est salutis nostræ auctor, libertatis vindex, cælestis doctrinæ magister, morborum nostrorum medicus, rationalium ouium pastor, redemptionis minister; Rex noster, Sacerdos, idemq. sacrificium, aduocatus, Dei & hominum mediator, pater futuri seculi, qui nos in filios adoptauit, & Ecclesiæ atq. fidelium animarum charissimus sponsus, qui eas sibi bonorum omniũ communione copulauit. Ad hæc igitur officia omnia dedit nobis cælestis Pater vnicũ suum, & (quod omnem superat admirationem) pro nobis illum ad mortem tradidit, vt pretioso eius sanguine nos expiaret, illius meritis nos ditaret, illius humilitate nos exaltaret, illius vulneribus vulnera nostra sanaret, ac postremò illius morte nobis immortalitatem donaret. Vt igitur quæ diximus omnia breuiter colligamus (ne rerum multitudine mentem obruamus) ad duo præcipuè capita tota Euangelij summa reuocanda est: quorum alterum, quid nobis per Euangelij gratiã donatum sit; alterum, per quem & cuius merito ea nobis gratia donata sit, explicat. Collata quidẽ est nobis (vt diximus) abundantia gratiæ, idque merito pretiosi sanguinis & passionis Christi: vel, vt breuiùs dicam, cõtulit nobis cælestis Pater Filium simul & Spiritum sanctum: quorum alter meruit, quod alter præstitit: quorũ alter nos sanguine suo redimeret, alter ductu suo nos regeret, & in cælestis patrimonij possessione collocaret. Esaiæ 9.

Cùm igitur hæc omnia per Christum nacti simus, cùm in illo habeamus omnia, & vnus ipse nobis sit omnia; an non æquum erit, vt cum beatissimo Francisco integras noctes has voces cum summa dulcedine & iucunditate identidem repetamus; Deus meus & omnia, Deus meus & omnia? Quis enim adeò ferreus erit, qui hac tanta diuinæ bonitatis & charitatis ostensione, tantaq. beneficiorum diuinorum exhibitione non liquefiat, non amore æstuet, non se totum in laudes tanti benefactoris effundat? Si enim Christus Dominus his tantis beneficiis ignem venit mittere in terram: quis adeò saxeus erit, qui non hoc igne incendatur? Si qui beneficia in hostem confert, carbones ignis congerit super caput eius; quî fieri potest, vt tanta hæc diuinorum beneficiorum abundantia nos diuini amoris igne non inflãmet? O si quis sic hoc igne incenderetur, vt Apostolus arsit: qui vbi huius lætissimi nuntij summam exposuit, cùm dixit; Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; protinus diuini Spiritus impetu concitatus, in illam amoris plenissimam vocem erupit; Quis nos separabit à Charitate Christi? tribulatio? an angustia? an

Luc. 12. Rom. 12. Rom. 8. Ibidem.

an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?
Psal. 43. sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos, & cetera quæ sequuntur.

III.

Sed dicetis, Si tam felix & faustum est hoc Euangelij nuntium; quid est in causa, cur ego hoc audiens non præ lætitiæ magnitudine gestio? non totus in tantæ salutis auctorem præ amoris magnitudine liquefio? cùm tamen, si mihi amplum aliquod beneficium à Rege collatum sit, vix me præ lætitiæ magnitudine continere valeam? Ad hoc, fratres, cum Apostolo
2.Cor.2. facilè respondemus, animalem hominem non percipere ea quæ sunt Spiritus Dei. Cùm enim ex hominibus quidam carnales & animales, quidam verò spirituales sint; hi quidem carnalia fastidientes, & pro nihilo ducentes, sola spiritualia (quæ summo in pretio habenda esse sciunt) omni studio consectantur: sic Paulus omnia arbitrabatur, vt stercora, quo Christum lucri-
Philip.3. faceret: sic etiam æstimabat Eunuchus ille Candacis Reginæ
Act.8. Aethiopum: qui vbi Philippum euangelizantem, & peccatorum veniam, atque aditum regni cælestis per Christum sibi promittentem audiuit, suscepto salutari lauacro ibat per viam suam, gaudens quòd hoc faustissimum atque felicissimũ Euangelij nuntium accepisset. Ceterùm carnales homines spiritualia bona fastidientes, sola carnalia (quæ carni familiaria & cognata sunt) degustant, sola captant, sola sitiunt. Quod planè
Rom.8. Apostolus apertè confitetur, cùm ait: Qui secundùm carnem sunt, quę carnis sunt, sapiunt: qui verò secundùm spiritum sunt, quæ sunt spiritus, sentiunt. Quod cùm ita sit, quid mirum si carnales homines hoc læto Euangelij nuntio (quo spiritualia atque inuisibilia nobis bona conferuntur) nullum lætitiæ affe-
Simile. ctum in pectore carnali excitent? Quemadmodũ enim iumenta hordeum malunt quàm aurum; quòd auri pretiũ non agnoscant: ita isti, velut muta quædam pecora, carnalia bona spiritualibus præferunt.

Adde etiam, quòd diuina beneficia nemo pro meritis æstimare potest, nisi qui eorũdem beneficiorum valorem & dignitatem agnoscit. Hæc autem cognitio non omnium est, sed eorum qui cum Apostolo dicere possunt: Nos autẽ non spiritum
1.Cor.1. huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est: vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Sine hac autem cognitione, diuina beneficia adeò non iuuant, vt interdum etiam in maiorum damnationis cumulum ingratis mentibus cedant, quòd perceptis beneficiis minimè respondeant. Quocirca nihil mirum, si, qui vitio suo hoc cælesti lumine destituti sunt, nullam
ex

ex faustissimo Euangelicæ gratię nuntio lætitiã capiant. Quid, quæso, graui vulnere sauciatus magis quàm chirurgi manum etiam cruciantẽ optat? At pueri infantes cùm simili morbo laborant, neque hanc opem requirunt, immo etiã cùm chirurgus adest, flere & vociferari incipiunt. Idẽ igitur grandęuis istis pueris contingit, qui vt peccatorum suorum vulnera non sentiunt, itá nec cælestis medici remediũ pro dignitate æstimare sciunt. Simile.

Quam rem præsentis quoque Euangelij exemplo confirmare licet: in quo Christus Dominus Abrahæ atque Dauidis filius esse dicitur; cùm tamen non minus aliorum quoque filius sit qui in eadem serie numerantur. Cur igitur horum magis quàm aliorum filius dicitur? Certè quia his præcipuè magnificentissima hæc de Christo promissio facta est, cuius ipsi dignitatem agnouerunt, & meritas pro eo gratias egerunt, eiusque cum primis gratiæ participes effecti sunt. Abraham enim exultauit vt videret diem Christi. Dauid autem dixit, se cor suum ad orandum inuenisse cùm primùm hanc à Domino promissionem accepit. Horum ergo aliorumque similium præcipuè Christus Dominus filius dicitur: eorum autem qui impiè vixerunt, filius quidem secundùm carnem est, sed illis tamen promissus fuisse non refertur. Per os igitur Christus Dominus ad nos, velut aqua per canales transiuit, quæ nullum eis beneficium contulit; per illos autem quasi per areolas, variis florum atque arborum plantis consitas, quæ illas humoris sui beneficio aluit atque nutriuit. Ioan. 8. 1. Reg. 7. Simile.

Idemque de statu hominum qui hoc reuelatæ tempore gratiæ viuunt, pronunciandum est. Dicit enim fortasse aliquis: Si tam copiosum gratiæ munus per Christum in nos effusum est; cur ego huius tanti beneficij expers sum? cur me lux ista non irradiat? cur non fores meas vel occlusas etiam penetrat? cur ab ista salute & iustitia quam Christus attulit in mundum, nulla ad me particula peruenit? Simili ratione his quoque respondere possumus. Quibusdam enim verè & venit & passus est Christus: qui eius videlicet beneficiis, salutaribusque remediis ad salutem suam vtuntur; quibusdam verò necdum aduenisse videtur; qui videlicet non magis eius beneficiis potiuntur, quàm si prorsus non venisset. Quid enim mihi doctrina Christi conferat, quam nunquã attingo? quid clarissima virtutum eius exempla, quæ nunquam recolo? quid eius passio, cuius acerbitatem nunquam ad mentem reuoco? quid Sacramenta, ad quę vix vnquam, nisi coactus, accedo? quid gratia, quæ per ipsum mundo data est, quam vix vnquam piis precibus deposco? Itaq; perinde ad me magnus ille è cælo venit medicus, ac si omnino non venisset: quando eius ego præceptis & medicamentis vti nolo.

Ipſe ergo ſe interimit qui (vt D. Aug. ait) præcepta medici ſeruare contemnit. Quam ego lucem ex orientis Solis ortu percipere potero, ſi in tenebris manens occluſas vbique fores teneo, nec vllum ad me aditum præbeo? Non enim Chriſtus ſanat inuitos, non placitis illius obſiſtentes, non oblatam lucem repudiantes; ſed eos qui vulneris ſui remediũ non aſpernantur, diffuſumq; lumen libenter accipiunt. Hoc autẽ ipſe apud Eſaiam
Eſaiæ 41. teſtatur cùm ait; Spiritus Domini ſuper me; ad annuntiandum manſuetis miſit me, vt mederer contritis corde. Quid autem per contritos corde, niſi eos qui vulneris ſui periculum & agnoſcunt & ſentiũt, & lachrymis proſequuntur, & remedium flagitant, intelligimus? Hos enim cœleſtis hic Medicus curat, his gratiæ ſuæ opes impartitur. Cæterùm ingratos, deſides, & rebelles tantũ abeſt vt hoc ſummum beneficium iuuet, vt maiorem etiam illis damnationis occaſionem præbeat. Hinc Apo-
Hebr. 10. ſtolus; Irritam quis faciens legem Moyſi, abſque vlla miſericordia duobus vel tribus teſtibus moritur: quãto ergo deteriora putatis mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti, in quo ſanctificatus eſt, pollutum duxerit, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Ille autem Filium Dei conculcat, qui ea quæ ille pro tuenda eius ſalute in terris operatus eſt, parui pendit. Ille verò ſanguinem eius polluit, qui nihilo magis pretioſum eius ſanguinẽ, quàm arietum aut agnorum ſanguinem in terra fuſum curat; neque vllas pro tanto redemptionis beneficio gratias agit. Ille verò Spiritui gratiæ contumeliam facit, qui eius ductui & vocationi obſiſtit, qui imperium repudiat, eiuſque pretioſa dona deſpicit atque contemnit. Si ergo qui legi recta monenti, neque tamen ſpiritum, aut gratiam conferenti, non paret, capitis reus eſt; qua tandem pœna plectendus erit, qui non ſcriptam legem, ſed Dei Filium, ſed eius ſanguinẽ, ſed ipſum etiam Spiritum ſanctum contemnit, & pro nihilo ducit? Videtis ergo, fratres, quod initio diximus, non amoris ſolùm, ſed timoris etiam materiam nobis redemptionis noſtræ beneficium præbere? Terret enim illa Domini
Lucæ 21. vox; Cui commendauerunt multum, plus exigent ab eo.

IIII.

Sed iam tempus eſt, fratres, vt à nobis ipſis oculos deflectentes, ad ſacratiſſimam Virginem, cuius hodie natiuitatẽ celebramus, eos conuertamus; quamuis hæc ipſa quæ diximus, magna ex parte ad illius gloriam referantur; quando ipſa non parum ad ſalutis & redemptionis noſtræ beneficium contulit, quę Redemptori noſtro carnem & ſanguinẽ, quem pro nobis immolaret, miniſtrauit. Hodie igitur cùm eius natiuitatem celebramus, redemptionis noſtræ exordiũ recolimus; quando hodie mulier

illa in mundum venit, cuius semen serpentis antiqui regnum & potentiam erat euersurum. De qua quicquid in eius laudem dicere possumus, minus est quàm quod in fine huius Euangelij Matthæus subiecit, cùm ait; *De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.* Huius enim dignitatis magnitudo facit, vt nulla mortalis lingua eius laudibus par esse queat. Hinc D. Aug. Loquamur, inquit, aliquid, fratres, in laudibus beatissimę Virginis. Sed quid nos pusilli, quid actione tãtilli, in laudibus eius referemus, cùm etsi omniũ nostrûm membra verterentur in linguas, eam laudare sufficeret nullus? Altior cælo est de qua loquimur; profundior abysso de qua dicere conamur. Si ea igitur cælo altior est, sola cælestis linguã illã pro dignitate laudare poterit. Quod quidem paucis Euangelista præstitit, cùm de illa natum mundi Saluatorem esse dixit. Quid enim hac materna dignitate sublimius? De quo quidem nihil maius lingua mortalis effari potest, quàm quòd Deus sit. Hoc enim solo nomine omnia laudum & virtutum eius insignia continentur. De femina autem nihil maius dici potest, quàm quòd sit mater Dei. Hąc vna ratione, fratres, Virginis dignitatem vtcumque æstimare poteritis; quòd videlicet femina quædam illum, cælorum & Angelorum Dominum; illum, ante cuius conspectum condita omnia, siue cælestia, siue terrestria, exigui pulueris instar sunt; illum, cuius gloriam supernæ virtutes, & Angelicę potestates trementes admirantur; illum, cuius immensam altitudinem Cherubin, & Seraphin obstupescunt; illum, qui in sublimi loco positus, immenso atque infinito interuallo omnia quæ condidit, suis pedibus subiecta videt, eademque solo nutu gubernat & continet; hunc, inquam, tantum Dominum mulier quædam, inter omnes mulieres felicissima, plena voce filium appellare audet. Sic enim illum vocauit, cùm post triduum inuento dixit: Fili, quid fecisti nobis sic? Et quomodo ipsa filium audacter & glorianter appellat; ita is eam matrem charissimã atque dignissimam sine vllo rubore prædicat & confitetur. Quid igitur hac dignitate sublimius? Si ex fructu cognoscitur arbor; qualis illa arbor exstitit, quæ talem mundo fructum protulit? Si malogranata ex malogranato, & mala punica ex malo punico nascuntur; vnde Deus nisi ex diuina quadam femina nasci debuit? Hęc est enim arbor illa de qua Isaias multo antè vaticinatus fuerat: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Radix, familia Dauidis est; virga, Maria; flos Mariæ, Christus. Qualis ergo nobilis hæc virga sit, ex flore, quem protulit, diiudicandum est. De eadem quoque femina Ieremias ait; Nouum fecit Dominus super terram; femina circumdedit virum. Verè nouum, & nusquã antea in mundo visum, quòd sola

Margin: August. — Nota Laud[?] (handwritten) — Simile. — Esaiæ 11. — Ierem. 3.

femina sine vllo viri consortio intra viscera sua circumdederit virum. Magna sanè feminæ gloria, illum intra se continere,
1.Reg. 8. quem (vt Salomon ait) cælum & cæli cælorum capere non possunt. Sed vtrum maius ac mirabilius, quòd femina Deum cir-
Apoc. 12. cumdederit, an quòd Deus ipse feminam circumdet? In Apocalypsi enim vidit Ioannes mulierem Sole amictam, cuius pedibus Luna substrata erat. Sol autem iustitiæ Christus Dominus est. Quo quidem Sole sanctissima hæc mulier amicta fuit, quæ vndique diuinæ lucis præsidiis vallata erat; ne in eius mentem, aut vllum culpæ contagium, aut vlla terrenæ cogitationis labes vllo modo posset irrepere, sed quidquid in ea esset, totum esset diuinum atque cæleste. O verè beata mater, quæ tota intus & foris, in corpore & anima, Deo plena fuisti! Deus enim extra te, Deus supra te, Deus ex te, Deus intra te. Verè enim Deus est extra te, circumdans; Deus supra te, protegens; Deus ex te, nascens; Deus intra te, dulciter requiescens. Qua autem luce, quibus splendoribus purissima illa mens irradiaretur, quæ tota Sole amicta erat? Quo verò diuini amoris igne flagrabat, quæ huic Soli, hoc est, amoris fonti, adeò propinqua erat? Quid autem ex flagrantissimo hoc diuini amoris igne consequi poterat, nisi vt Lunam, hoc est, totum hunc inferiorem mundum, variis mutationibus, instar Lunæ, obnoxium, subiectum teneret? Hoc autem modo tenebat, quæ præ diuini amoris magnitudine omnem mundi gloriam, quam Reges & Principes mundi tanti faciunt, pro nihilo putabat; hoc modo tenebat, quæ tota rerum cælestium contemplationi semper intenta, nulla huius mundi cura aut cogitatione tangebatur; hoc modo tenebat, quam neque aduersa huius mundi tristem, neque prospera lætam faciebant, sed omnibus rebus mundi superior facta, velut supra lunare cælum (quò nulla corruptionis vicissitudo pertingit) degere videretur. Talem igitur decuit esse feminam, quæ ipsum mundi Conditorem ac Dominum, filium suum poterat appellare. Cuius incomparabilem sanctitatem Euangelicæ gratiæ magnitudo (quam hactenus descripsimus) magna ex parte declarat. Ab hac namque gratia hæc tanta Virginis sanctitas emanauit, quæ Spiritus sancti primitias omnium prima recepit: salutis enim, quam ipsa per filium mundo attulit, vberrimum ante omnes alios fructum percipere debuit.
Deut. 25. Olim Dominus in lege præceperat, ne trituranti boui os alligaretur; neque enim æquum esse videbatur, vt animal quod parandis frugibus tantopere deseruit, laborum suorum expers esset; aut arcta mensura aleretur, qui copiosam aliis messem tribuit. Nunquid igitur (vt Apostolus ait) de bobus cu-
1.Cor. 9. ra est Deo? an non hæc propter homines lata à Deo lex est?
Cum

Cùm igitur hæc ſanctiſſima Virgo tota vita in redemptionis humanæ obſequio deſeruierit; quæ non modò (vt paulo antè diximus) carnem & ſanguinem ex immaculatis viſceribus ſuis Chriſto Redemptori præbuit, quam pro nobis offerret; ſed ipſum etiam redemptorem ab incunabilis enutriuit, aluit, ipſiq́ue ſtudioſiſſimè ſeruiuit; cur os eius alligandum erat? Cur redemptionis fructus communi aliorum ſanctorum menſura illi tribuendus erat, quæ & ſibi, & aliis tantopere in hoc commune ſalutis negotium incubuit?

Quin & illud hanc cauſam maximè probat, quod Saluator ait; Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Cur ita? Certè, quia qui cæleſtis doctrinæ miniſtrum domi recipit, & fouet, eiq́ue ad victum neceſſaria miniſtrat, cum ipſo quoque Propheta ad officij ſui miniſterium, qua ratione poteſt, cooperatur. Quocirca ſicut hæreticorum fautores, hæreticorum pœna puniuntur: ita contrà Prophetarum receptores & adiutores, æquum eſt vt Prophetarum præmiis afficiantur. Si ergo ſacratiſſima hæc virgo tantum in redemptionis noſtræ opere præſtitit, æquum profectò eſt vt poſt ipſum Redemptorem & ſingularem in hoc ſeculo nominis ſui gloriam, & copioſiſſimum atque vberrimum redemptionis fructum percipiat.

Mat. 10.

Diſſimile

Hanc igitur, fratres, cæleſtis gratiæ inuentricem, & redemptionis noſtræ adiutricem, ſupplicibus votis veneremur, ipſamq́ue vt redemptionis noſtræ miniſtram piè colamus; ipſam vt iudicis matrem, & peccatorum aduocatam, in omni calamitate inuocemus; eius ſingulares virtutes, ac præcipuè immaculatam caſtitatem, caſtiſſimam humilitatem, flagrantiſſimam charitatem, perfectiſſimam obedientiam, puriſſimam innocentiam, ac poſtremò erga omnes miſeros miſericordiam (quatenus infirmitati noſtræ licuerit) imitari ſtudeamus; certiſſimum fore ſperantes eos qui ſimiliores illi in hac vita fuerint in vitæ puritate atque innocentia, ſimiliores etiam futuros in ſempiternæ felicitatis beatitudine & gloria.

IN FESTO BEATI MATTHÆI APOSTOLI ET EVANGELISTÆ CONCIO prima; in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. *Præteriens Iesus vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi, Sequere me. Et surgens, secutus est eum.* Matth. 9.

EFERVNT historiæ Gentilium, Apellem illum inter pictores veteres celeberrimum, vbi perfectissimum Helenæ Reginæ simulachrum absoluisset, sui quoq; ipsius imaginem in eadem tabula ad viuum expressisse; quo & opus illud insigne, & operis artifex posteritatis memoriæ commendaretur. Hoc mihi sanctus Euangelista Matthæus fecisse videtur; qui vbi totius vitę Domini Saluatoris imaginem diuinis coloribus adumbratam ad omnium fidelium salutem & institutionem velut in tabula quadam proposuisset, se quoque ipsum, hoc est, admirabilem vocationem suam apertissima oratione descripsit. Qua in re tantum abest, vt hac historia gloriam suam, quemadmodum Apelles, quæsierit, vt cum officij sui, quod exercebat, ignominia, nomen quoque suum (quod cæteri Euangelistæ honoris eius gratia tacuerunt) expresserit. Cùm enim Sanctis omnibus hoc semper propositum fuerit, vt Domini sui gloriam cum sua etiam ignominia quærerent, quicquid ad eius gloriam amplificandam pertinebat, magnis vocibus prædicare curabant. Cùm autem ingens diuinæ bonitatis & potentiæ gloria sit, ex vili rudique materia opus efficere præstantissimum; ideo non solùm quales ipsi facti à Deo sint, sed quales antea fuerint, diligenter
1. Cor. 15 conscripserunt. Sic Paulus se Ecclesiæ persecutorem, blasphe-
2. Tim. 1. mum, & peccatorum omnium primum aperta voce pronunciat; vt hac ratione appareat, quantæ bonitatis & potentiæ
Act. 9. fuerit, hoc vas iræ & cõtumeliæ in vas electionis & gratię transformasse. Sic & Matthæus se publicanum fuisse: ac per id temporis ad telonium sedisse, & debitorum rationes computasse scribit, cùm ad Euangelici & Apostolici muneris functionem est à Domino ineffabili & gratuita pietate vocatus. De hac igitur mirabili vocatione hodie dicturi, cælestem opem sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Inter ea quæ Dñs partim admirandis operibus, partim sacrarũ litterarũ testimoniis nos docere voluit, hoc vel maximũ est,

vt omnes apertè intelligamus,quæcunque habemus,siue naturæ,siue gratiæ, siue quæ vulgus appellat fortunæ bona, eiusdem esse gratuita beneficia. Vult igitur vt apertè intelligamus, eius beneficium esse, quòd viuimus,quòd mouemur, & sumus; eius Act.17.
esse corpus & animã, quamuis in corpus nostrum efflauit; eius esse vitam,salutẽ,vires,opes,facultates, & quicquid ad corporis vsum pertinet;quodque his omnibus præstantius est,eius esse si quid rectè & cum pietate gerimus, loquimur, & molimur. Hoc Eccli.2.
autẽ ita esse Ecclesiasticus docet his verbis; Bona & mala, vita & mors,paupertas & honestas à Deo sunt. Sapientia, & disciplina, & scientia legis apud Deum. Dilectio & viæ bonorum apud ipsum. Hoc item longa oratione S. ille Iob cum Domino agens confitetur his verbis: Manus tuæ Domine fecerunt me, Iob 10.
& plasmauerunt me totum in circuitu;& sic repentè præcipitas me?Memento,quæso,quòd sicut lutum feceris me,& in puluerem reduces me. Nónne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti? Pelle & carnibus vestisti me, ossibus & neruis compegisti me,vitam & misericordiam tribuisti mihi,& visitatio tua custodiuit spiritum meum. Hac igitur oratione vir sanctus quicquid in se habebat, vni Deo acceptum referebat. Sed cùm omnia quæ habemus, in illius muneribus & beneficiis numeranda sint, hoc tamen dona gratiæ præcipuè sibi vindicant. Vsque adeò enim quicquid rectè gerimus,illius est, vt ne cogitare quidẽ aliquid piè & sanctè sine eius gratiæ ope valeamus. 2.Cor.3.
Non enim sufficiẽtes sumus cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis,sed sufficientia nostra ex Deo est.Idemque Apôstolus Philip.2.
alibi,Cum metu,inquit,& tremore vestram salutem operamini;Deus est enim qui operatur in vobis & velle,& perficere,pro bona voluntate. Quibus verbis non solũ bona opera,sed sancta etiam desideria diuinę gratiæ beneficia esse confitetur. Cælestis verò Magister appositissima similitudine hæc omnia cõplexus est, cùm ait; Sicut palmes non potest ex se ferre fructum, nisi Ioan.15.
manserit in vite;sic nec vos,nisi in me manseritis. Et mox, Sine me,inquit,nihil potestis facere. Deniq; sancti omnes in patria, Ibidem.
vbi clarissimo diuinitatis lumine fuerint illustrati, adeò apertè hoc ipsum intelligẽt,vt ad Dominum dicturi sint: Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine.Verè enim bona opera, Esaiæ 26.
quæ ipsi fecimus, magis Dei quàm nostra dicenda sunt; propterea quòd is præcipuus auctor exstiterit, nos verò velut instrumenta quadam ratione fuerimus,quæ ab illo ad bene agendum mota sunt. His igitur sanctarum scripturarũ testimoniis, & multis aliis, quæ referre non est necesse, non obscurè Dominus declarat,omnia bona nostra, ac præcipuè iustificationis gratiam, & æternam salutem,eius esse singularia dona.

Nec his tamen testimoniis & oraculis contentus, ipsis etiam operibus hoc apertè demonstrat, cùm non modò ad gratiam suã, sed ad sublimes quoque Ecclesiæ suæ dignitates, multos hominum, nullis meritis præcedentibus, sola electionis suæ gratia vocauerit. Cuius rei multa & quidem clarissima exstant exem-
Exod. 3. & 4. pla. Cùm Moyses in terra Madian propter admissum homicidij crimen profugus habitaret, socerique sui oues in deserto pasceret, ad altissimum dignitatis gradum penè inuitus & modis
3. Reg. 10 omnibus reluctans à Domino electus est. Dauid, dum idẽ officium exerceret, non modò ad regni solium euocatur, sed etiam
Amos 7. Spiritu sancto repletur. Amos rusticus & armentarius, & ruborum mora distringens, prophetico spiritu donatur. Sed hæc in
Lucæ 7. veteri Testamento. Quid in nouo, in quo meretrix tam magno dilectionis & contritionis spiritu repletur, vt oculorum suorum
Lucæ 23. fluentis pedes Domini potuerit abluere? In quo etiam latro, ob insignia latrocinia morti adiudicatus, tam potenter à Domino vocatus, tantaq; luce subitò completus est, vt supplicij sui consortem aperta voce cælorũ Regem confiteretur; & eo tempore confiteretur, quo Apostoli tot inspectis antè miraculis partim fugerant, partim etiam eum negauerant. Sed ad Apostolos venio. Quid promerebantur Petrus & Andreas mittentes rete in
Matth. 4. mare, cùm à Domino audierunt; Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum: hoc est, faciam vos humanæ salutis auctores, Ecclesiæ principes, luminaria mundi, sal terræ, diuinorum arcanorum interpretes, seculi iudices, & cælestium the-
Ibidem. saurorum dispensatores? Quid etiam merebantur Iacobus & Ioannes, cùm in reficiendis retibus occupati, ad eumdem dignitatis gradum à Domino cooptantur? Quòd si hæc parua sunt;
Actor. 9. quid merebatur Paulus, cùm spirans minarũ & cædis in discipulos Domini, Christum persequeretur, & nascentem Ecclesiam, furore infidelitatis ebrius, vbique locorum deuastaret? Mille certè gehennæ huic tãto sceleri impares esse videbantur. Sed ô immensa & verè prædicanda diuinæ clementiæ largitas! Quo tempore ille terra dehiscente in tartarũ deturbandus erat, rapitur in paradisum, fit Apostolus, & magister Gentium, &
2. Cor. 12 audit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Quis in hoc opere admirando immensas diuinæ gratiæ opes non agnoscat? Veniamus ad beatum Matthæum; cuius hodie festum celebramus. Quid is agebat cùm ad Apostolici & Euangelici muneris functionem vocatus est? Nempe ad telonium sedebat, & Publicanorum officia exercebat, qui vectigalia ab hominibus extorquebant magis quàm exigebant. Quod quidem munus (prę-terquam quòd vix sine peccato & pauperum oppressione exerceri potest) vsque adeò infame apud populũ habebatur, vt cùm

idem

idem Saluator profligatissimum hominem significare vellet, Ethnicum & Publicanum appellaret. Quod autẽ ad telonium non stare, sed sedere perhibetur, fortasse indicat quàm secura mente turpi lucro & officio operã daret. Tres enim peccatorum gradus initio statim primi Psalmi interpretes obseruant. Alij enim abeunt in viam peccatorũ, alij stant, alij sedent. Hæc autem sessio magnam in prauis operibus animi securitatem designat. Hoc autem modo mihi Matthæus ad telonium sedere videbatur, cùm est à Domino vocatus. Nihil enim minus tunc temporis animo tractabat, quàm quod illi ex immensa Dei bonitate concessum est. O si nunc mihi ea mens à Domino concederetur, qua intelligere possem, quo affectu, qua deuotione sancti Euangelistæ anima perculsa fuit, cùm hanc admirandæ vocationis suæ historiã adeò simplici & breui oratione describeret! Cùm enim ad mentem reuocaret, in quibus tenebris tam diu vixisset, seq; nihil minus aut cogitantem, aut curantem, sola vocantis Domini misericordia, ad tam amplum dignitatis gradum vocatum fuisse, vt ex Publicano Apostolus; ex terrenorum bonorum dispensatore, arcanorum cælestium doctor fieret; quo putatis illum animo, qua mente, quo affectu erga illum fuisse, qui tanto se munere donauerit? An non igitur satis his exemplis constat, singularem iustificationis gratiam, & salutem nostram, magnificentissimum diuinę benignitatis opus esse?

Mat. 28. Psal. 1.

Nec solum prima iustificationis gratia, sed quidquid etiam in gratia cõstituti piè agimus & molimur, eiusdẽ misericordiæ beneficiũ est. Vt enim non satis est vigentes & sanos oculos habere, quo aliquid videamus, nisi aliunde adsit lux, quæ oculis obiecta illuminet; ita non satis est vt piè aliquid faciamus, mentem sanatã esse per gratiã, nisi adsit etiam interna vis Spiritus sancti, quæ nos ad operandum excitet, & nobiscum etiam cooperetur. Quemadmodum enim rerum naturalium formæ (quamuis alioqui in suo quæq; genere perfectæ sint) efficere tamen per se nihil possunt, nisi adsit illis generalis primæ causæ omnia mouentis virtus; ita quamuis gratia in genere suo perfecta forma sit, nihil tamen homo æterna vita dignum efficere poterit, nisi cum illa auctor ipse gratiæ singulari quadam virtute atq; ratione cooperetur. Nec enim fas est, vt qua virtute Dñs adest animantibus vt fœtificent, & plantis vt fructificent, eadẽ adsit animæ opera æterna vita digna molienti. Alia enim virtute ad finem naturalẽ, alia ad supernaturalẽ; nempe supernaturali opus est; cùm finis, & quæ ad finem ordinantur, eiusdem ordinis atq; dignitatis esse debeant. Vnde liquet, non modò iustificationem nostrã, qua prima gratia donatur, sed quicquid etiam post primam gratiã cum pietate agimus, diuinę clementiæ munus esse.

Simile. Simile.

Quid igitur, fratres, ex hac philosophia tot testimoniis & exemplis confirmata sequitur? Primùm quidem, vt quicunq; peccati iugum à vobis excussistis, & ad iustitiæ ac pietatis studium translati, veteris vitę sceleribus renunciastis, quicumque omnia prius perpeti, quàm lethale aliquod crimen admittere parati estis, quicunque salutis vestræ negotium rebus omnibus antefertis, nihilque apud vos prius est, quàm Domino Deo vestro famulari, illum diligere, illi obsequi, illius leges & mandara seruare; hæc, inquam, omnia immensæ diuinę bonitatis liberalitati accepta ferre debetis. Fateor quidem neminem per hæc, fidei certitudine scire posse se esse diuinam gratiam consecutum:
Eccle.9. cùm nemo scire possit, vtrum odio vel amore dignus sit; nihilominus tamen hæc ipsa non vulgaria diuinæ gratiæ indicia & argumenta sunt, quæ magnam piis hominibus consolationem præbent, & in certissimam spem salutis erigunt.

Ex hac item philosophia multa alia ad salutem nostram maximè necessaria consequuntur. Hinc enim primùm vera cordis humilitas manat. Qui enim apertè intelligit, bona omnia quæ habet, à Deo se habere; qua fronte animo erigi & gloriari pote-
1.Cor.4. rit, cùm sibi ipsi illud Apostoli dicere possit, Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Itaque hac ratione humilitatis virtute in animo constituta atque firmata, magnus ab ea hostis, nempe superbia, eliminatur; qua superbus homo sic diuinis abutitur, quasi illa non à Deo, sed vel à fortuna, vel à seipso receperit.

Deinde ex hoc eodem fonte manat gratus in Deum animus, à quo videlicet, tanquam ab omnium bonorum fonte, vitam, salutē, vires, opes, & pia cuncta opera & desideria profecta esse
Psal.70. cognoscimus. Hinc prodeunt illæ voces, Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.
Psal.102. Et, Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius. Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Præterea hæc eadem Philoso-
Eccli.28. phia stimulos dilectioni erga Deum addit. Si enim (vt Ecclesiasticus ait) secundùm ligna siluæ ignis excitatur, quantus diuinæ dilectionis ignis in ea mente exardescet, quæ se tot diuinis beneficijs obsessam, ac penè obrutam videt, quæ quocunque oculos conuerterit nihil aliud quàm ingentem siluam, & innumera diuinorum beneficiorum signa contemplatur? Quomodo enim non vitam suam eius obsequio mancipàbit, qui se solo eius beneficio, & in lucem prodiisse, & viuere, & spirare intelligit? Si enim rectè à Philosophis dictum est, Beneficium qui accipit, libertatem amittit: &, Qui beneficia inuenit, compedes inuenit; quo modo sui iuris se esse patietur, qui se totum

Deo debet? Quid? quod ex hoc etiam fonte manat, vt homo supplicem se ac deuotum illi exhibeat, à quo quæ sibi desunt, bona, sperare debet? Quisquis enim apertè intelligit, bona omnia ab illo inexhausto bonorum omnium fonte manare; quo tandem, vbi se multis rebus, quæ ad bene beateque viuendum necessariæ sunt, nudatum cernit, nisi ad illum confugiat? A quo enim præterita bona, quę possidet, manarunt, futura etiam, quibus eget, manare debent. Videtis igitur quàm præclara virtutum documenta ex hac Philosophia consequantur; ad quæ tractanda occasionem nobis gratuita Matthæi cæterorumque Apostolorum vocatio præbuit.

I.

Sed quoniam vocantis Domini gratiam vidimus, vocati alacritatem & obedientiam expendamus. Quam quidem Matthæus ipse tacuit; Lucas autem expressit, dicens, illum relictis omnibus secutum fuisse Dominum; hoc est, reliquisse propria, qui fortè rapere solebat aliena. Tanta enim diuini Spiritus vi à Domino tractus est, tantoque sequendi illum ardore flagrauit, vt non eum pecuniarum amor, quas habebat, non lucra quæ sperabat, non reddendæ rationis vectigalium cura, non hominum iudicia, non Pharisæorum obtrectationes à sequendo Christum deterrere potuerint. Lucæ 5.

Sed hîc fortasse aliquis cùm tanta alacritate hunc Publicanum videat vocanti Domino paruisse, quæret, quid sit in causa, cùm Dominus, qui vult omnes homines saluos fieri, omnes ad sese incessanter vocet; alij quidē promptè & alacriter vocantem sequantur, alij verò sequi renuant? Duo sunt, quæ huic quæstioni responderi solent; quorum alterum ad hominum, alterum ad diuinæ vocationis & auxilij discrimē pertinet. Cùm enim omnes homines arbitrij libertate pręditi sint; quidam hac libertate rectè vtentes vocanti Domino consentiunt, seseque illi obsequentes & morigeros præbent; alij contrà ea abutentes obedire renuunt; qui in vacuum gratiam Dei recipiunt. Quam rem Diuus Augustinus Pharaonis & Nabuchodonosoris exemplo confirmat; quorū vterque à Deo vapulans & plagis excitatus, alter quidem durior effectus in mare mergitur, alter emendatus reuocatur ad regnum; quia ille prauè, iste rectè libertate sua, & diuina vocatione vsi sunt. Deinde id etiam prouenit ex diuinæ vocationis, diuinique auxilij varietate. Duo enim auxiliorum genera Theologi statuunt, quibus Deus homines ad se vocare solet; quorum alterum sufficiens appellant, alterum superabundans, quodque omnem superat duritiem. Et quidem priori illo auxilio excitati homines, aliquando conuertuntur, aliquando conuerti renuunt; hoc autem posteriori, quoniam

1. Tim. 2. 1. Cor 6. August. Exod. 14. Dan. 4.

quoniam maioris gratiæ & virtutis est, nemo non conuertitur.
August. Vnde D. Augustinus de hoc auxilij generé loquēs, ait: Hęc gratia à nullo duro corde respuitur; quia ideo datur, vt duritia cordis penitus auferatur. Vtriusque verò auxilij vim atq; naturam vobis apertissimo exemplo commonstrabo. Monet Angelus
Gen. 19. Domini iustum Lot vt è Sodomis egrediatur, secumque filias & generos educat; quòd Dominus ciuitatem illam demoliri statuerat. Hoc ille nuntium ad generos detulit, qui tamen visus est eis quasi ludens loqui, & ideo ab eis contemptus atque neglectus fuit. Cùm autem Angeli instarent atque vrgerent, isque vt generos seruaret, moram faceret, apprehensum Angeli foras eduxerunt, & vt seipsum in monte saluum faceret, monuerunt. Hoc igitur exemplo cernitis, fratres, & sanctum Lot, & generos eius fuisse imminentis periculi admonitos, sed aliter ille, aliter isti. Isti namque, si opportunè monenti obtemperare humiliter voluissent, à periculo liberarentur; ille verò cùm exire dissimularet, ab Angelis apprehensus, extra periculum positus est. Ad hunc ergo modum Dominus omnes homines à gehennæ incendiis, & peccati morte liberare volens, quosdam quidem sufficienti auxilio vocat, quo possent à peccato surgere, si vellent; quorū tamen multi (vt isti generi Lot) surgere nolunt, alios tamen secundùm voluntatis suæ beneplacitū maioribus auxiliis, vehementioriq; impulsu vocat, qui sic à diuina gratia præuenti, & potenter excitati, semper vocanti Domino parēt. Et quidem prius illud auxilium ad omnes homines quàm latissimè patere Theologi definiunt; nec id quidem temerè faciunt, vt quidam immeritò reprehendunt. Quid enim aliud illa Salomonis ver-
Prou. 1. ba indicāt; Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba sua, dicens: Vsquequò paruuli diligitis infantiam? &c. Quibus verbis apertè indicatur, nō minùs à diuino lumine collustrari animas, quàm à radiis Solis illuminari corpora. Nec
Ioan. 1. enim minus latè patet lux Solis iustitiæ, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quàm huius corporei solis lumen, qui flammis suis omnia terrarum opera lustrat.

Cæterùm posterius hoc auxilium ad pauciores spectat, ad illos videlicet, quos diuinæ gratiæ liberalitas hoc tanto munere donare dignatur; quæ cùm nemini ad salutem desit, nullique iniuriam faciat, qui nihil cuiquam debet; salua integritate iustitiæ, quosdam illo, quosdam hoc ad se auxilio vocans, nec illis accusandæ ipsius iustitiæ ansam præbet, & istis amplissimam prædicandæ eius misericordiæ materiam tribuit. Hoc igitur superabundanti auxilio & Matthæus Euangelista, & cæteri Apostoli à Domino vocati sunt. Quod idem ipse Dominus testatus,
cùm

cùm ait: Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos: hoc eſt, non Ioan.15.
veſtris meritis, ſed ſingulari electionis meæ gratia, huius tanti muneris amplitudine donati eſtis.

Ex his autem quæ diximus, apertè liquet, cuius periculi ſit à gratia excidere, & in lethale peccatum labi; præſertim ſi quis in eo diutiùs perſiſtat. Quiſquis enim hoc facit, in manifeſtum diſcrimen ſalutis ſuæ cauſam adducit. Incertum enim eſt, an Deus illum ſuperabundanti auxilio ad pœnitentiam vocet, & incertum eſt etiam, an is ſufficienti auxilio, quod nemini deeſt, vti rectè velit; cùm plurimos, atque adeò innumerabiles penè videamus, qui hoc auxilio ad meliorem mentem non redeunt. Vtrinque igitur huius hominis conuerſio incerta eſt. Quod igitur maius periculum eſſe poteſt, quàm hoc tantum ſalutis æternæ negotium in tam apertum diſcrimen coniicere? Quod quidem periculum tanto maius eſt, quanto diutiùs lapſus homo in peccato iacet. Graui namque conſuetudinis pondere preſſus, tanto difficiliùs à peccato ſurget, quãto plura peccauit. Vnumquodque enim peccatum velut pondus quoddam eſt, quod oneri præiacenti adiungitur. Vnde iniquitas velut talentum plumbi eſſe dicitur. Quemadmodum ergo qui vires habet, quibus Simile.
quinquaginta librarum pondus portare facilè poſſit, ſi huic ponderi noua onera adiicias, difficiliùs illud portare valeat: ita qui à recenti peccato (quod eſſet facilius) non ſurgit, quin potius noua peccatorum pondera veteribus adiungit; multo difficiliùs ſurget. Quid igitur hîc dicent qui multos iam annos in peccati cœno volutantur? qui quamuis ſingulis annis ſcelera ſua confiteantur; protinus tamen ad ea reuoluuntur. Si enim, vt Propheta dicit, iniquitas eſt quaſi talentum plumbi; quo labore, Zachar.5
qui ſub tam multorum talentorum pondere preſſus iacet, à peccato ſurget? Vt enim rectè Adrianus Pontifex ait; Rarò Adrian. Pontifex
homines ſecundùm vltimum potentiæ operantur; quod hac in re opus eſt, cùm peccati onus tot ſcelerum acceſſionibus fuerit auctum. Videtis ergo, fratres, cuius periculi ſit à gratia Dei excidere, & in peccatis diu perdurare. Sed ad ſequentia veniamus.

II.

Sequitur enim, diuum Matthæum, ſplendidum in domo ſua conuiuium Domino apparaſſe. Quod quidem magnũ alacritatis & lætitiæ, quam de conuerſione ſua conceperat, argumentum eſt. Legimus Herodem, qui infeliciſſimè natus eſt, natalis ſui diem cõuiuio magnifico celebraſſe. At quanto iuſtiùs Matthæus Euangeliſta hunc vocationis ſuæ diem celebrauit, quo in nouam vitam non corporis, ſed animæ; nec temporariam, ſed æternam diuina vocatione animatus eſt: vel certè à morte ad vitam excitatus? quemadmodum de luxurioſo filio ad pœnitentiam

tentiam

tentiam conuerſo pius pater ait; Mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus eſt. Legimus item Abraham Patriarcham magnum conuiuium feciſſe, quo die Iſaac dilectiſſimum filium ablactauit; quòd iam puer à lacte depulſus adoleuiſſet, ſolidiorique deinde cibo nutriẽdus eſſet. At Matthæus noſter animaduertens ſe à fallacibus & venenatis mundi deliciis atque opibus ablactatum, & ad cæleſtis gratiæ epulas inuitatum, vel (vt apertiùs loquar) à diaboli ſeruitute manumiſſum, & ad libertatem filiorum Dei tranſlatum, conuiuium hoc multo ſplendidius apparauit; quo animi ſui alacritatem, & piũm affectũ teſtaretur. Quid ni hoc faceret tanto munere donatus? Qua, quæſo, lætitia exultaret homo, ab aliquo tyranno captiuus, & ferreis catenis alligatus, & in obſcuriſſimo carcere poſitus, ſi ab aliquo principe ſolueretur, & in libertatem aſſertus magnis opibus ab eo ditaretur? Quanto ergo maiori lætitia afficitur, qui diuinæ lucis ſplendore colluſtratus, horrendas peccati tenebras, & duriſſimam peccati ſeruitutem, in qua tam diu iacuit, animaduertens, vera libertate, veriſque diuinæ gratiæ opibus ſe locupletatum cernit? Quo enim captiuitas animæ quàm corporis durior, & quo cæleſtes opes terrenis præſtant, hoc alacritas & lætitia hæc maior eſt. Quam quidem lætitiam Diuus Auguſtinus perceperat, cùm hac diuina luce illuminatus, & à peccati ſeruitute liberatus ad Dominum clamare cœpit; O Domine, quia ego ſeruus tuus, ego ſeruus tuus & filius ancillæ tuæ. Dirupiſti vincula mea; tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, &c. Huius verò cęleſtis luminis & libertatis effectus mox explicat, dicens; Quàm ſuaue mihi ſubitò factũ eſt carere ſuauitatibus nugarũ; & quas amittere metus erat, tunc dimittere gaudium fuit. Quibus verbis conceſſam à Domino libertatem apertè demonſtrat: quando ferreũ cupiditatis iugum, quod ad illud vſque tempus excutere à ſe non potuerat, tũc excuſſum priùs ſenſit, quàm ipſe excutere conaretur. Hæc igitur noua ac verè mirãda humani cordis commutatio atque libertas huic lætitiæ materiã prębet. Vnde cùm Iſaias lætitiæ huius magnitudinem aptiſſima ſimilitudine lætas ſegetes metentium, atque victorum ſpolia diſtribuentium expreſſiſſet, lætitiæ protinus cauſam ſubiecit, dicens; Iugum enim oneris eius, & virgã humeri eius, & ſceptrum exactoris eius ſuperaſti. Quibus verbis tum hoſtis antiqui, tum cupiditatis noſtræ immanitatem atque potentiam deſignauit; à qua ſupernæ gratiæ beneficio, qui à Domino vocati ſunt, liberantur. Eandem etiam lætitiam nobis repræſentat Eunuchus ille Candacis Reginæ, vbi Philippo cælitus ad ſe miſſo, Chriſti myſterium atque diuinitatẽ agnoſcens, & ab eodem baptiſmi gratiam recipiens, hac vera libertate & gratia, cæleſtibusque diuitiis

Gen. 21.
Simile.
Auguſt. in Conf.
Pſal. 115.
Auguſt. Ibidem.
Iſaiæ 9.
Act. 8.

diuitiis donatus est. Sic enim de eo scriptum legimus, Ibat autem per viam suam gaudens. Quid ni gauderet, qui ex diaboli mancipio se in regnum & libertatem filiorum Dei mirabiliter translatum vidit? Eandem quoque hodie lætitiam Matthæus noster facilè ostendit, cùm hoc tam magnificum Domino epulum, ceterisque amicis & publicanis præparauit. Hoc enim perinde est, ac si cum bono illo & solicito pastore diceret; Congratulamini mihi, quia inueni non ouem quam perdideram, sed me ipsum qui perieram. Vt autem vos, fratres, huius percipiendæ lætitiæ desiderium capiat, illud vos admonitos velim; hanc lætitiam, quæ initio conuersionis oritur, maiorem aliquando esse, quàm quæ ab adultis in virtute sentitur. Vt enim qui ruri semper vixerunt, vbi in insignem aliquam & opulentissimam ciuitatem venerunt; si ea præsertim celebri emporio, & portu nauibus referto ornata sit; quocunque deflexerint oculos, velut admirabundi non sine magna voluptate vrbis mœnia, amplas ædes, nauesque quas nunquam viderant, demirantur; quæ tamen admiratio post aliquot dies vsu ipso decrescit; ita planè quicunque in abiectissimo sceleratæ vitæ statu vixerunt, vbi ad amplas diuinæ gratię opes percipiendas & contemplandas euecti sunt, nunquam satis tantam rerum dignitatem & nouitatem mirari possunt; quæ tamen admiratio, vbi diu rebus diuinis assueuerunt, minor esse nonnunquam incipit, quàm cùm noua fuit. Rerum enim nouitas, in rebus etiam spiritualibus, sicut admirationem maiorem, ita maiorem quoque lætitiæ causam affert.

Ibidem.

Luc.15.

Simile.

Eadem verò alacritas effecit, vt Matthæus omnes alios ad Christum adducere, & felicitatis suæ participes efficere voluerit. Hoc enim inter cælestium & terrenorum bonorum amorem distat; quòd terrenorũ amor quanto est maior, tanto magis recondere & seruare sibi studet ea quę amat; cælestium verò amor quo maior est, eo magis communicare omnibus studet quod ipse diligit. Hinc Diuus Augustinus; Vbi, inquit, gustaueram Domine lumen tuum, frendebam quòd aliis indicare non possem; hoc est, quo magis gratiæ tuę opibus fruebar, eo ardentiùs cæteros ad eas inuitare sitiebam: eorum videlicet sortẽ miseratus, qui tantorum bonorum extorres essent. Nec Diuus Augustinus modò, sed quicunque his deliciis atque opibus fruuntur, quicunque torrente diuinæ voluptatis potantur, adeò sitienter hæc eadem celestia dona cæteris communicare appetunt, vt si fieri posset, per publicas vias & plateas ingredi, & ad cunctos mortales vociferari vellent; O filij Adam, quid facitis? quid quæritis? cur vos ipsos vano labore conficitis? cur veræ felicitatis fonte relicto per lacunas putidas & pestilentes,

August.

quæ

quæ sitim vestram non extinguere, sed acuere possunt; deerratis? O quas delicias, ô quas diuinæ gratiæ opes, quæ vobis ad manum & in promptu sunt positæ, ad quas à Deo facti & informati estis, amittitis! O quàm facili negotio, quàm modico labore thesaurum indeficientem, cælestes opes, aquam sapientię, in-
Prou. 1. ęstimabiles delicias vobis parare liceret! Vsquequò ergo paruuli diligitis infantiã, & stulti ea quæ sunt sibi noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiam? Conuertimini, inquit diuina Sapientia, ad correptionem meam. En proferam vobis Spiritum meum. Spiritus autem meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Hoc ergo Spiritu, hoc eodẽ affectu sanctus Matthæus Publicanos & amicos adduxit ad Dominum, vt eius diuino colloquio & conuictu inescati, relictis terrenis cupiditatibus & lucris, eundem Dominum exemplo suo sequerentur, eiusdemq; felicitatis & gratiæ participes fierent. Hoc est autem
Apoc. 12. quod in Apocalypsi Dominus præcipit, cùm ait: Qui audit, dicat, Veni. Hoc item quod ipse in tabernaculi fabrica designauit,
Exod. 25. cùm eius cortinas sic inter sese colligari præcepit, vt cortina cortinã traheret. Hoc autẽ in Ecclesia fit, cùm is qui diuino amore incensus est, alios incendere, & ad Christum trahere contendit.

Sed dum Matthæi laudes persequimur, Domini laudes obliti sumus. Quis enim hanc tantam Domini humilitatem cum summa charitate coniunctam satis mirari queat, cùm animaduertat, cælorum Dominum, Angelorum Regem, & totius naturæ Conditorem, qui in sinu Patris felicissimè accumbit & requiescit, ita sese salutis nostræ gratia demisisse, vt non solùm terras inuisere, & cum hominibus versari, sed etiam inter Publicanos & sordidos atque infames homines ad mensam accumbere, cibum vnà capere, miscere colloquia non erubuerit, vt ipsos lucrifaceret? O quàm verè te medicum hoc in loco appellasti, Domine! Medici enim est, non inter sanos, qui medico non egent, sed inter ægrotos versari. Medici est, vulnerum saniem atque putredinem non horrere, sed ea admotis manibus fouere, circumligare atque tractare. Indignum vobis, ô Pharisæi, videtur, quòd se Dominus ad Publicanorum conuiuia deiecerit: ego verò contrà asseueranter dico, longè dignius & excellentius esse hoc, quàm cælum & terram condidisse. Alterum enim omnipotentiæ, alterum diuinæ bonitatis immensas opes declarat. Magis autem Dominus de bonitatis suæ magnitudine, quàm de potentiæ viribus gloriatur. Bonitatis verò proprium est, omnes alios bonos, hoc est, sui similes efficere. Quòd si huius rei gratia maiestatem suam Dominus abiicit atque demittit; quo sese hac de causa magis demiserit, hoc maiora bonitatis & benignitatis

suæ documenta & exempla constituit.

III.

Nemo tamen ex hoc loco ansam arripiat cum prauis hominibus versandi. Aliud enim perfectis; aliud imperfectis; aliud in virtute confirmatis, aliud infirmis cōuenit. Ad hos autem Apostolus ait: Scripsi vobis in epistola, non commisceri fornicariis; non dico fornicariis huius mundi, (alioqui debueratis de hoc mundo exire) sed si is qui frater nominatur, fornicator est, aut immūdus, aut auarus, cùm huiusmodi nec cibum sumere. Corrumpūt enim bonos mores colloquia praua; Et, Modicum fermentum totam massam corrumpit. Qui enim (vt Sapiens ait) tangit picem, inquinabitur ab ea; &, qui communicat superbo, induet superbiam. Vnde liquet, facilius esse bonos malorū consortio corrumpi, quàm malos bonorum societate meliores fieri. Hæc est enim magna illa generis humani miseria, quam Gregorius Theologus lamentatur his verbis: Hoc est quo vitium probitatem maximè superat, quodque ipse animaduertens indignissimè acerbissimeque fero; quod cùm res facilè imitabilis & prompta sit improbitas, nihilque minoris negotij difficultatisque sit, quàm malum fieri, etiam si nemo ducem se nobis ad vitium præbeat; rara tamen atque ardua est virtutis adeptio; quamlibet multis modis ad eā inuitemur atq. trahamur. Quod etiam ipsum à beatissimo Aggæo animaduersum mihi fuisse videtur, cùm admiranda illa verissimaque imagine vteretur; Percontamini ex lege sacerdotes: Nū si caro sancta in veste cibum aliquem, aut potionem, aut vas denique aliquod tetigerit, rei admotæ sanctitatē protinus allatura est? Quod cùm sacerdotes pernegassent; Percontamini rursus, inquit, si qua res impura, hoc est, si pollutus in anima ista omnia tetigerit, num polluetur? Responderunt Sacerdotes, Polluetur. Caro ergo sancta non sanctificat quæ tangit; caro verò polluta polluit. Quibus verbis hoc significare videtur, virtutē eiusmodi esse, vt eam homines nō nisi summo labore adipisci queāt; Quemadmodū nec humida materia ignem facilè cōcipere solet; contrà verò ad vitiorum sordes omnes ferè mortales promptos propensosq́. esse non secùs, vt opinor, ac stipula ad ignem ob naturæ siccitatem facilè accenditur atque consumitur. Citiùs enim exiguum vitium vberrimè largissimeque cuipiam impartiri queat, quàm vel copiosissima virtus parcè communicari. Nam & exiguum absinthium amarorem suum melli celerrimè impartierit, mel contrà nec duplo quidem maius dulcedinem suam absinthio infuderit. Ac paruo quidem lapide submoto, flumen totum in pronum trahitur: eiusdem autem impetus firmissimo etiam aggere cohiberi, reprimique vix potest. Hæc Theologus. Quæ vir

1. Cor. 5 · 1. Cor. 5. · Eccli. 13. · Gregor. Theol. · Aggæi 2. · Simile. · Simile.

sanctus ad imperfectorum hominum doctrinam prudenter admonuit; cùm viris tamen perfectis, qui cautè se gerunt, non magis aliquid ex malorum contubernio accedat, quàm Solis radiis ex immundissimarum rerum contactu, quas quotidie attingunt.

Pharisæi autem personarum discrimina ignorantes, incognita causa sententiam aduersùs Dominum pronuntiarunt; vnde ad eius discipulos aiũt: *Quare cum publicanis & peccatoribus mãducat magister vester?* Mos est eorum qui vel ambitionis, vel inuidiæ morbo laborant, virtutibus quas in aliis vident, & quibus ipsi carent, indigna vitiorum nomina imponere; vt ipsi quidẽ non virtutibus illis carere, sed ab illis vitiis se immunes esse ostentent: sic igitur Pharisæi, cùm non essent ea humilitate & charitate præditi, vt se ad huiusmodi contubernia propter infirmorum salutem demitterent (quòd ea res eorum existimationi officere videretur) ne harũ virtutum laudibus inferiores Domino apparerẽt, virtutibus eius turpia vitiorũ nomina imposuerunt, quo ipsi nõ his virtutibus carere, sed magis ab hoc crimine alieni esse censerentur. Sic videmus illos qui vix vnquam ad diuina Sacramenta, nisi ferè coacti, accedunt, eos insectari atque mordere, qui illa deuotiùs frequẽtant. Cùm enim religionis & officij huius commendatio in eorum dedecus cedat qui ea carent, illi contrà non quidem virtutis, sed temeritatis & audaciæ religioni nomen imponunt: vt ita demum ipsi non parum religiosi, sed minimè audaces & temerarij esse iudicentur.

Ceterum Dominus nihil hac improborum obtrectatione commotus, appositissima similitudine eorum calumniam elusit; *Non est*, inquit, *opus valentibus medicus, sed malè habẽtibus. Eũtes autẽ discite, quid est quod per Oseã Dominus dixit, Misericordiã volo & non sacrificium.* Vox planè atq. sententia Deo auctore digna; quæ maximè immensam eius in genus hominum bonitatẽ & charitatem declarat. Cùm enim sacrificiorum religio ad Dei gloriam pertineat; misericordia verò ad leuandas hominum miserias spectet: quanta illa Dei bonitas & charitas est, quæ sui quodammodo oblita, ad hominum miserias subleuandas intentos nos esse vult; imò verò opus hoc sacrificij nomine donat! sic enim per Apostolum ait; Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuisci: talibus enim hostiis promeretur Deus. Hoc autem inter vtrumq. sacrificij genus interesse Cardinalis Caietanus ait, quòd misericordiæ sacrificium ex natura sua Deo gratum est; vitulorum autem mactatio, nisi religionis virtute condiatur, nihil habet cur Deo, solius virtutis amatori, grata sit. Qui quamuis omnibus virtutum officiis maximè capiatur, misericordiam hoc in loco se maximè diligere profitetur; quam sacri-

Heb. 13.
Caiet.

ſacrificiis anteponit. Cuius rei cauſa eſſe videtur, quòd cùm is miſericordiam præcipuè colat (miſerationes enim eius ſuper omnia opera eius) non poteſt, cùm ſeipſum diligat, ſui ſimiles non diligere: cùm ſimilitudo conciliatrix amoris ſit. Vnde ſicut aquilam ferunt pullorum ſuorum generoſitate ad ſolis radios explorata, quos oculis inconniuentibus Solis ſplendorem ſuſtinere viderit, tanquam legitimos filios, ſibique ſimiles diligere atque nutrire; ceteros autem tanquam nothos, ſuique diſſimiles à nido abigere: ita ſummus ille miſericordiarum pater in extremo iudicio miſericordes homines, hoc eſt, paternæ miſericordiæ ſectatores, intra ſinum gloriæ ſuæ amanter excipiet; crudeles autem & immiſericordes procul à conſpectu & complexu ſuo præcipites in tartara dabit.

Pſal.114.

Simile.

Cùm autem duplicia eſſe conſtet miſericordiæ opera; quorum quædam ad corporum, quædam ad animarũ ſalutem ſpectant (& hæc quidem tanto ſint illis nobiliora, quanto anima corpori, & ſpiritualia bona corporeis præſtãt) S. Matthæus harum præcipuè ſtudio omnem vitam ſuam dicauit. Quod enim aliud munus Apoſtolo & Euangeliſtæ propoſitũ eſt, quàm omnia vitæ ſtudia ſaluti animarum impendere, & pro illis, cùm opus ita fuerit, vitam ipſam & ſanguinẽ fundere? Vtrumq. autem B. Matthæus præſtitit: qui in Aethiopiam profectus (quæ illi prouincia in diuiſione orbis terrarum obtigerat) immanes & barbaras nationes ad fidei & pietatis cultum doctrina & miraculis adduxit: & regio puero è morte ad vitã reuocato, regem patrem cum vxore, & totam prouinciam ad fidem Chriſti conuertit. Sed Rege hoc defuncto, Hirtacus quidam regnum obtinuit; qui Iphigeniam prioris Regis filiam ſibi vxorem optabat. Matthæus verò (quo auctore virginitatẽ illa vouerat) vt in ſancto virginitatis propoſito perſiſteret, eandem hortabatur. Hirtacus igitur moleſtiſſimè ferens Iphigeniæ virginitatem conſtanter ſuis votis obſiſtentem, Matthæum (quem eius conſilij auctorem eſſe nouerat) ad altare ſacra facientem gladio confodi iuſſit. Atque ita beatus Matthæus & Apoſtoli, & Euangeliſtæ, Martyriſque coronam adeptus eſt. Cuius ſempiternæ felicitatis Chriſtus Dominus participes nos efficere dignetur: qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum.

AMEN.

IN FESTO BEATI MATTHÆI APOSTOLI ET EVANGELISTÆ, CONCIO secunda: in qua ſanctorum quatuor animalium myſtica viſio, quam Ezechiel Ptopheta vidit, explicatur.

THEMA. *Similitudo vultus animalium, facies hominis, & facies leonis à dextris ipſorum quatuor; facies autem bouis à ſiniſtris ipſorum quatuor; facies autem aquilæ deſuper ipſorum quatuor.* Ezech. 1.

VONIAM Eccleſia hodie beatiſſimi Matthæi Euangeliſtæ feſtum diem celebrat, non alienum erit ſacram Ezechielis Prophetæ viſionem, quæ quatuor illa myſtica animalia deſcribit, in præſenti concione, Domino aſpirãte, explicare. Hæc enim animalia, ſanctorum Euangeliſtarũ, & perfectorum virorum mores, officia & dignitatem deſignare, Eccleſia in hac ſacra ſolemnitate declarat, cùm ad Dominum loquens, ait: Tu inſignes Euangelij prædicatores animalium cæleſtium figura præſignaſti. His namque cæleſte munus collatum glorioſis indiciis es dignatus oſtendere. De hac igitur myſtica mirabilique viſione, quæ ſancti Patres obſeruarunt, quæque temporis anguſtiæ permiſerint, hodie dicturi, cæleſtem opem, ſacratiſſimæ Virginis interuentu, ſuppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Simile. Quemadmodũ Medici, cùm ægrotos animaduerterint faſtidio laborare, & ob eam cauſam de vita periclitari, varios modos condiendi cibos quærunt, vt quod ſub vna ſpecie & condimento faſtidium parit, ſub alia iacentem atque proſtratum edendi excitet appetitum: ſic diuina Sapientia, cùm homines videret ſpiritualis doctrinæ pabulum faſtidire, varias eius tradendæ rationes excogitauit; vt quod ſub vna doctrinæ ſpecie faſtidium fortè infirmis pariebat, ſub alia faſtidientis animę palatum alliceret. Quædam igitur tradit ſimplici doctrina, quædam hiſtoriæ dulcedine atque ſuauitate condit, quædam claro & aperto ſermone pronunciat, quædam verò parabolarum & figurarum inuolucris ſollicitè inquirenda proponit. Eſt autem poſtremum hoc docendi genus maximè copioſum & fecundum; quia cùm

non propriis,sed tropologicis verbis vtatur, plures interpretãdi rationes admittit;cùm inducta similitudo ad multa variè possit accõmodari. Habet illud prætereà hæc docendi ratio,quòd quo obscurior ac difficilior ad intelligendum est,hoc magis religiosas mentes ad recondita mysteria indaganda solicitat. Non enim temerè dictum est:

Nitimur in vetitum semper,cupimusque negata. Ouid.

Exemplo nobis erit admirãda hæc Ezechielis visio, quæ tot penè mysteriis quot literis referta est. Hunc enim Prophetã Dominus Spiritu suo repleuit,atq. eum, vt concaptiuis Iudæis vaticinari posset,Babylonẽ misit. In quo apparet quod Origenes Orig. hoc in loco adnotauit;hoc est, nũquam iustitiam Domini adeò seuerã esse,vt aliquo misericordiæ temperamẽto vacet.Iustitiæ enim fuit,peccatorẽ populum captiuitate & exilio punire; misericordiæ autem,Prophetam hunc Spiritu suo replere, & ad illum erudiendum,atque ab impietate reuocandum mittere.

Ceterùm, quoniam Prophetarum omniũ studia in promouenda hominum salute maximè intenta erant; hanc verò salutem per Christum constituendã esse sciebant; ideò prima Ezechielis visio, Christi Domini aduentum,Euangelij prædicationem,& eorum mores qui essent Euangelium annunciaturi, ac postremò salutem & conuersionem Gentium, eorũ opera perficiendã,continet.Sic igitur Propheta exorsus est : Cùm essem in medio captiuorũ iuxta fluuium Chobar, aperti sunt cæli , & vidi visiones Dei. Vidit igitur Propheta triumphalem currum, mira variarum rerum specie insignitum. In excelso enim currus loco thronus positus erat,cui insidebat hominis similitudo, ignis splendore circumamicta.Currus autem quatuor rotis mira arte elaboratis nitebatur. Rotas autem & currũ ipsum,quocunque esset eundum, deferebant quatuor animalia , mirabili quoq.ac planè stupenda forma decorata. Sancti autem Patres hoc in loco eũ qui supra currum sub imagine hominis in solio sedebat , Christum Dei Filium humana carne vestitum interpretantur. Animalia verò quæ currum deferunt , Apostolos & Euangelistas,omnesque perfectos & Euangelicos viros intelligunt, qui incarnati Verbi notitiam & gloriam,lætumq. Euangelij nuncium per vniuersum mundum detulerunt. Siquidem Psal. 18. in omnem terram exiuit sonus eorum , & in fines orbis terræ verba eorum. Rotæ verò quæ ad animalium motum mouebantur,fideles populos designãt,qui Apostolorum doctrinam amplectentes, eiusdemque fidei vestigiis insistentes,cõmuni Domino famulantur. Sunt autem rotæ volubiles ; vt hoc indicio obedientiæ promptitudinem & alacritatem, quæ in subditis populis esse debet, agnoscamus. Sed his omissis, animaliũ figuras,

quę viros Euangelicos atque perfectos designant, diligētiùs inspiciamus. Hodie namq. perfecti viri, vel perfectionis studiosi à nobis instituendi sunt. Cùm enim sapientibus & insipiētibus, hoc est, perfectis & imperfectis debitores simus, vtrosq. salutaribus præceptis instituere debemus. Illud autem in primis animaduertēdum est, vnumquodq. ex his animalibus quatuor habere facies, videlicet hominis, vituli, leonis, & aquilæ, quę in superiori loco erat. Vnumquodq. itē quatuor habebat alas; quarū duæ erectæ, simulq. coniunctæ erāt; duæ verò reliquæ corpora eorum tegebāt. Sub singulis autem alis totidem manus suppositæ erant. Aspectus autem eorū, quasi carbonū ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Pedes autem eorum recti erant, qui tamen in pedis vituli formam desinebant. Facies autē eorum, & pennę sursum porrigebantur. Quodque his omnibus mirabilius est, cùm facies, manus, pedes, & alę certo numero definitæ essent, oculorum tamen nullus erat definitus numerus; quandoquidem totum eorum corpus (vt Ioannes in Apoc. ait) oculis vndiq. antè & retrò respersum erat. Hęc de animaliū figura. De motu verò ipsorum subdit Propheta; Vbicumq. erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cùm incederent. Vnumquodq. autem ante faciem suam ambulabat; & animalia ibant, & reuertebātur in similitudinem fulguris coruscantis. Hęc, & multa alia, quæ longum esset recensere, multóque longiùs vno sermone explicare, his animalibus Propheta tribuit. Quis igitur nō apertè videat, hæc omnia mysteriis esse referta? Quis porrò adeò stupidus & mētis impos erit, qui non cupiat, hęc ipsa, quæ clausa, & mysteriis plena sunt, sibi reserari? Quis autē prouinciam hāc sine diuini Spiritus magisterio audeat attentare? Audeo enim dicere, tantum mysteriorum, tantumque spiritualis doctrinę in hoc primo Ezechielis capite esse reconditum, vt quicquid omnes qui spiritualis vitæ præcepta tradiderunt, litteris mandarunt, mira docendi ratione hoc vno capite contineatur. Quæ tamen doctrina purgatas auditorum mentes & spiritualis perfectionis studio incēsas requirit. Quod si non omnes quotquot hîc adsumus, huiusmodi aures habemus, nihilominus tamen hac sublimi & cælesti doctrina, quantum nobis ad Christianę virtutis perfectionem desit, intelligere poterimus; qui non contemnendus huius doctrinæ fructus est. Sed iam rem ipsam propiùs attingamus.

Apoc. 4.

I.

Diximus his quatuor animalibus Euangelicos viros adumbrari. Vnumquodq. autem eorū quatuor facies habere dicitur; quibus quatuor pręcipuè ipsorum virtutes significantur. Habet enim primùm omnis vir sanctus aquilæ faciem. Aquila autem

tem (vt scitis) altissima loca petit, & minimè cōniuentibus oculis solis fulgorē contemplatur; neque ad ima se deijcit, nisi cùm famis necessitas vrget; qua expleta, rursus ad sublimia recurrit, ibique tanquam in propria statione commoratur. Quid autem magis ad viuum sanctorum hominum vitam & studia repræsentat, quorum omnis penè cōmentatio in cęlestium rerū contemplatione versatur? Vnde quidam ipsorum ait, nostra conuersatio in cælis est; non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna. De viro item iusto canit Ecclesia, quòd in hac peregrinatione solo corpore constitutus, cogitatione & auiditate in illa æterna patria conuersetur. Ad hoc autem officium fideles Apostolus inuitat, cùm ait: Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est, in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Quid autem aliud nos sanctorū Anachoritarum exempla docent: qui vitam omnē in diuinarū rerum contemplatione insumentes, nunquam se ad infima hæc & terrena bona demittebant, nisi quantum ineuitabilis corporum necessitas flagitabat? Habentes enim alimenta, & quibus tegerētur, his cōtenti erāt, nec aliud præterea captabant, ne rerum terrenarum cura à cælestium rerum contuitu auocarentur. Hæc prima sanctorum hominum virtus est, aquilæ facie designata.

Philip. 3.

Coloss. 3.

1. Tim. 6.

Sed non satis est Euangelico viro aquilæ faciem retinere, nisi hominis quoque faciem gestet. Debet namq. is humanitatis & benignitatis studio se hominibus accommodare, doctrinis erudire, exemplis excitare, beneficiis deuincire, modestè ac placidè se erga omnes gerere, patienter eorum siue iniurias siue contumelias tolerare, omnibusque sese amabilem exhibere, nemini offendiculum præbere, eorumque moribus quibus cum viuit, sine vlla tamē diuinæ legis offensione, se adaptare, vt sic omnes ad pietatem allicere, & Christo lucrifacere valeat. Quàm præclarè autē hanc hominis faciē Paulus induit, qui Iudęis & Gentibus, sub lege & sine lege viuentibus, ita se accummodabat, vt meritò dicere posset: Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos! Quid verò illud ad Thessalon. Facti, inquit, sumus tanquam paruuli in medio vestri, tanquam nutrix quæ foueat filios suos: ita desiderantes vos cupidè, volebamus tradere vobis non modò Euangelium, sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti estis? Quid verò illud? quàm apertè aquilæ faciem in hominis faciē se commutasse testatur, cū ait: Siue mēte excedimus, Deo; siue sobrij sumus, vobis. Hoc est, ab altissima illa cōtemplatione, qua sicut aquilę incōniuentibus oculis diuinæ pulchritudinis splendorem contemplamur, quaque

1. Cor. 9.
1. Thes. 6

2. Cor. 5.

quaque à nobisipsis excedêtes ad sublimia & inaccessa hominibus eleuamur, ad ea nos docenda demittimus, quæ infirmitati vestræ apta sunt; videlicet, non quid ipsi Deo teste sentiamus, sed quid imbecillitati vestræ expediat considerantes. Iam verò Saluator ipse, qui Verbum inuisibile erat apud Patrem; nónne veram hominis formā induit, vt se hominibus in humana forma agnoscendum, amandum atque imitandū præberet? Quid cùm in præsenti Euangelio cum publicanis & peccatoribus cibum capit? an non hac etiam ratione hominis faciem sumpsit, vt homines saluos faceret?

Matth. 9.

Nec satis est has duas habere facies, nisi bouis quoq. imaginem sumas. Bos animal est laboris patiens, & mactationi atque sacrificio destinatum; quo nomine mortificationis virtus rectè significatur, quę ad spirituale vitam maximè necessaria est. Primùm enim cùm spirituali viro hoc sit propositum, vt mundo mortuus, Deo viuat; & compressa carnis cupiditate, spiritu ducatur; ac postremò vt iuxta Apostolum, Dei imitator tanquā filius charissimus esse velit: quo nam modo spiritualis ac diuinus esse poterit, nisi carnalis esse desinat? Quomodo autem carnalis esse desinet, nisi carnis cupiditates resecauerit? Præterea si, vt Apostolus ait, non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum, immò verò omnium ferè vitiorum germina in illa ex peccato relicta sunt; quî fieri potest, vt ego vir bonus sim, nisi diligenter in resecandis his prauis germinibus, quæ à carne mea pullulāt, occupatus fuero? Hoc autem continuū studiū sponsa sibi proposuisse testatur, cùm ait: Manus meę distillauerunt myrrham, & digiti mei pleni sunt myrrha probatissima. Myrrhę autē nomine mortificationis studium designari perspicuum est. Spōsa verò manus digitosq́. myrrha probatissima sibi plenos esse ait; quia præcipuum Christianæ vitæ officium in subigenda carne, eiusque cupiditatibus comprimendis positum est. Hoc autem citra laborem & contentionem fieri non posse constat.

Ephes. 5.

Rom. 7.

Cant. 5.

Quo in loco illud animaduertendum est, non tam in charitate, quæ Christianæ vitæ finis est, quàm in via qua ad charitatem peruenitur, laborem omnem positum esse. Videmus enim humentia ligna, cùm ob omni humore defecata fuerint; si igni admoueantur, nullo negotio ignem concipere. Hoc autē exemplo discimus, non tam in charitate, quàm in animę pręparatione ad perfectionem charitatis totum huius negotij pondus atq. laborem existere. Nisi enim pellatur cupiditatis humor, locum habere non potest charitatis ardor. Labor autem non tā in percipienda charitate, quàm in expellenda cupiditate positus est. Videtis ergo, fratres, quàm sit vituli facies, hoc est, mortificationis virtus, perfectis viris necessaria? Multi enim faciem aquilæ & ho-

Simile.

& hominis generant, qui tamen vituli faciem habere recusant, quia mortificationis laborem refugiunt. Non fugiebat tamen ille qui dicebat: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cùm aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar. 1.Cor.9.

Quarta verò facies leonis esse dicitur, quo fortitudo intelligitur: sic enim legimus: Leo fortissimus bestiarũ ad nullius pauebit occursum. Prou.30. Cùm autem duæ sint huius virtutis actiones; quarũ altera est, ardua opera cõstanter aggredi, altera verò, aduersa patienter tolerare; posterior hæc actio priore præstantior esse dicitur. Hac autẽ virtute Apostoli, ceteriq. Euangelici viri ita claruerunt, vt spectaculũ facti sint Deo, Angelis & hominibus. 1.Cor.4. Hac item virtute & mundi redemptio celebrata, & Ecclesia fundata & stabilita est. Christus enim Dominus per patientiam crucis mundum redemit, sibique Ecclesiam desponsauit. Vnde patientia eius, nuptialis vestis esse dicitur; qua indutus fuit, cùm sibi Ecclesiam in cruce desponsauit. Apostoli verò & Apostolorum sectatores, Martyres, insuperabili patiẽtiæ robore, fidem & Ecclesiam fundauerũt, & ad nos integram inuiolatamq. transmiserunt. Vsque adeò enim horrenda mortis supplicia non formidabant, vt multi etiam sitiẽter appeterẽt. Vnde cùm ex militibus beati Mauritij (cuius crastina die festũ celebrabimus) decimus quisq ad mortem propter Christi fidẽ peteretur, viri sancti quodammodo inter se contendebant, vt alius ante aliũ iugulum carnifici prçberet; ne desiderata martyrij corona fraudaretur. Prisca verò, nobilis Senatoris filia, cũ Christiani iussu Præfecti occiderentur, Præfectum grauiter accusabat, quòd cùm esset nobilis & ingenua, ignobiles illi in supplicio anteferrẽtur. Quidam verò martyr sanctissimus, cùm immanissimè tortus vocem nullam doloris indicẽ emitteret, à iudice rogatus, quónam modo inter tot dolorum aculeos vocem & gemitum contineret? Quoniam, inquit, disciplina Christianorum est, silentium seruare cùm orãt. Quid igitur hac patientia mirabilius? Hac igitur patientia Ecclesia Christi stabilita atque defensa est, ne portæ inferi præualerẽt aduersus eam. Mat.16. Quæ si sanctis Martyribus defuisset, hodie Ecclesiam nullã haberemus. Videtis ergo quomodo ad propagandam fidem, & Christi gloriam atque triumphum per omnes nationes prædicandum, talibus ministris opus erat, qui leonis, bouis, hominis & aquilæ facies simul in vna mente haberent?

II.

Diximus præterea, vnumquodq. horum animantiũ quatuor alis instructum; quarum duæ coniunctis vtrimq. pennis in sublime porrigerentur, duæ verò reliquæ tegẽdo corpori seruirent. Quia verò alis aues in sublime feruntur, non abs re alarum no-

mine cœlestium rerum contemplatio significatur. Duæ autem superiores alæ, intellectus & volũtas, quibus in altum mens nostra fertur, mihi esse videntur. Neque enim aut sine intellectu voluntas, aut sine voluntatis affectu intellectus in sublime salubriter & religiosè ascendit. Sapientia enim, quæ prima inter Spiritus sancti dona numeratur, duabus nititur actionibus; quarum altera ad intellectum, altera spectat ad voluntatem. Eæ autẽ alæ coniunctæ esse perhibentur, vt intellectus & voluntas pari gressu incedant, ita vt quod ille percipit, ista sentiat; & rerum magnitudinem, quas intellectus percipit, par volũtatis affectus consequatur; ne de nobis illud meritò dici possit, quod in multos huius seculi sapientes cadit. Præuolat intellectus, & sequitur tardus aut nullus affectus. Quæ res in Euangelicos viros minimè cadit; quorũ pennæ coniunctæ esse dicuntur; quòd intellectus & voluntas pari gressu in Deum tendant. Duabus verò alis corpora tegunt. Duæ autem istæ alæ, quæ tegendo corpori destinatæ sunt, gemina charitas, in Deum videlicet atque
1. Pet. 4. proximum esse videtur; cùm charitatis sit tegere atque operire multitudinem peccatorum. Duæ quoq. virtutes pœnitẽtiæ partes, nempe præteritorum dolor, & futurorũ cautio, animæ nuditatem per pœnitẽtiam tegunt. Iustitia quoq. & misericordia, quarũ altera nemini nocet, altera omnibus prodesse studet (ad quas virtutes aliæ reuocantur) animam tegunt atque vestiunt. Ornatus quippe eius non in gemmis & auro, sed in virtutum cultu positus est.

Quid verò est, quòd singulis alis singulæ manus subijciũtur? Mirus certè membrorum numerus & collocatio, vt totidẽ manus sunt quot alæ, & quidem suppositæ, non suprapositæ. Alarum autem atque pennarum nomine, cælestium rerum cõtemplationem significari diximus; manuum verò nomine quibus cuncta ferè opera externa molimur, operationis studium. Cùm ergo manus alis coniunguntur, hoc nobis designatur, vt nunquam ita cælestium rerum contemplationi addicti simus, vt rectè operãdi, ac proximos iuuandi studium penitus negligamus; nec rursus ita nos totos proximorum obsequio mancipemus, vt sanctarum precationum & meditationum studium prorsus abijciamus. Quamuis enim contemplatiua vita præstantior atque nobilior quàm actiua sit; illa tamen consulitur, ista præcipitur; illa magis voluntaria, hæc magis necessaria est. Quotiescunque enim proximus opera atque ope tua ita indiget, vt sine ea in magnum discrimẽ adducatur, altissima etiam cõtemplatio deserenda est, vt periclitanti fratri subuenias. Hoc autem eos præcipuè accusat, qui vt internis spiritus occupationibus vacent, ea officia negligenter obeunt, ad quæ status atque officij sui ratione

ne tenentur. Vxores igitur viris, parentibus filij, præpositis subditi diligenter obtemperare debent, eorumque præcepta tota animi deuotione implere. Quod vbi perfecerint, quicquid superit temporis, otio contemplationis addicant. Itemque de prælatis erga subditos iudicium sit; ne videlicet ob studium altissimæ etiam contemplationis, ouium suarum curam deserant; alioqui periculum erit, ne dum illi cum Moyse in monte diuinis rebus intendunt, populus in valle relictus, vitulum aureum fabricet, illique se supplicem exhibeat. Quanto rectiùs Dominus ac Saluator noster! qui instante passionis agonè sic orationi vacabat, vt discipulos inuiseret, & ab imminenti periculo cauere preciperet; rursumque ad orationem rediēs, ea finita, mox ad eosdē monendos reuerteretur, & ad vigilandū orandumque hortaretur, ne in tentationem inciderent. Quod contrà multi faciunt, qui contemplationis dulcedine inescati, & solitudinis amore capti, charitatis & misericordiæ officiis seruire renuunt. Aiunt enim se talibus officiis quietem, & animi tranquillitatem, spiritualemque dulcedinem amittere, ac multis etiam in rebus cum hominibus versantes delinquere, & à rectitudinis suæ statu deflecti. Tales autem alas quidem habēt, manus autem alis adiunctas non habent; ideoque inter imperfecta & infirma Ecclesiæ membra, connumerandi sunt. Perfectorum enim est, & in solitudine, & in turba, & cum Deo, & inter homines, & in otio, & in negotio strenuè se gerere, & (quod aiunt) ambidextros esse. Quod faciunt, qui sic animo constituti sunt, vt non minori dexteritate actionis, quàm contemplationis officia exerceant. Sic enim actioni incumbunt, vt non prorsus contemplationis officium deserant. Exercent enim (vt Climacus monet) in membris agilibus intellectualem quietem; vbi verò ab operatione cessarūt, magna celeritate ad intermissum contemplationis opus redeūt, se ipsos prophetica illa voce cohortantes: Conuertere anima mea in requiem tuam; quia Dominus benefecit tibi. Hoc enim nobis indicat, quòd sancta hæc animalia, de quibus loquimur, ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis; hoc est, quoties ad charitatis officia esset prodeundum, peracto charitatis opere, summa celeritate ad intermissum contemplationis studium redibant, priusquam ille deuotionis & amoris feruor tepefieret. Intelligebant enim, & periculo ipso didicerant, verum esse quod de magno illo Antonio Athanasius in eius vita refert, id esse piis hominibus solitudinem, & spiritualium rerum commentationem, quod piscibus aquam. Ideoque sicut pisces ab aqua extracti, ad illam se quanta possunt celeritate proripiunt; ita viri sancti, vbi charitatis necessitate cogēte, ab interna vocatione ad

ad fre-

Exo. 32. Mat. 26. Clim. Psal. 114. Athan. Simile.

frequentiam hominum prodeūt,confestim ad illam redire contendunt? ne si diutiùs cū illis versati fuerint, vel aliquid ex eorum moribus contrahant, quo mentis suę puritatē inficiant, vel refrigerato charitatis ardore de integro illis laborandum sit, vt eò perueniant vnde ceciderūt. Multi enim sunt, qui hoc parum prospicientes, externis negotiis, ad quæ initio vel charitatis necessitas, vel maiorum imperia impulerunt, sic se implicauêre, vt postea nec ab illis emerserint, nec ad priora deuotionis studia redierint, atque ita frigidi per omnem vitam remāserint. Cùm enim ad ea regredi conarentur, difficilesq. aditus inuenirent, laboris difficultate offensi ea prorsus deseruerūt. Est enim deuotio velut spiritus vadens, & non rediēs; vel certè si diu fuerit in-
Psal.77. termissus, difficulter rediens. In quod discrimen multos monachorum incidisse animaduerto, qui cùm initio conuersionis suę ab omnibus externis occupationibus feriati, soli Deo vacarent, eiusque suauissimis deliciis fruerentur, vbi postea vel obedientiæ, vel studiorū occasione ab illa interna vacatione ad externa opera transierūt, adeò incautè sese illis implicuere, vt priora interni hominis exercitia penitus reliquerint. Neque enim plenam sibi homo securitatem polliceri debet, quòd vel charitate vel obedientia impulsus, ad externas occupationes descēderit, nisi illam etiam cautionem adhibeat, vt non modò iustè, sed
1.Reg.16 prudenter etiam quod iustum est exequatur. Saul enim Domini imperio regnum inuitus & reluctās, & seipsum, vt regni dignitatem effugeret, abscondens accepit; quia tamen incautè se in hoc officio gessit, ab eodem Domino, à quo vocatus ad re-
1.Reg.28 gnum fuerat, derelictus est. Meritò igitur sancta hæc animalia à charitatis & obedientiæ officiis ad interna studia tanquam fulgura reuertuntur, ne si diutiùs illis hærerent, perpetuò eisdem implicata remanerent.

III.

Sed quoniam alarū & manuū mysteria expediuimus, pedum quoque significationem excutiamus. Pedes, inquit, eorum, pedes recti, & planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli. Scitis, fratres, pedis nomine in literis sanctis animi propensionem &
August. amorem designari. Vnde Diuus Augustinus: Pes, inquit, animæ amor est; qui si rectus est, dicitur charitas; si curuus, cupiditas. Idcircò autem amores hominum pedes nuncupantur; quia sicut pedibus corpus fertur, sic anima mouetur amoribus. Vnde
Idem. est illud eiusdē August. Quocunq. feror, amore feror. Ideòque
Lucæ 15. luxurioso filio ad patrem redeunti, cum stola prima & annulo calceamenta quoque prouidentur; ne pedes animæ, calceamentis nudati, terrenis rebus per amorem inhærerēt. Quia verò huiusmodi calceamentis Israëliticus populus nudatus erat,
de

de illo Ieremias ait: Sordes eius in pedibus eius: quo significare volui, populum immoderato terrenarum rerum amore fuisse sordidatum. Hac ergo de causa sanctorum animalium pedes recti esse perhibentur, quòd omnis eorum amor, ad quæcunque porrigeretur, rectà tamen in Deum tenderet. Quorum exemplo nos quoque monemur, vt omnes amores nostros, quos erga res conditas habemus, in Deum, tanquam in vltimum finem referamus. Amamus enim primum eos quibus aliqua naturæ necessitudine coniuncti sumus, vt parentes, vt filios, vt vxores, vt viros, ceterosque sanguinis communione coniunctos. Amamus item opes, honores, dignitates & magistratus, quibus nos publicæ saluti consulturos speramus; eademque de causa literarum studia colimus ac diligimus. In harum ergo rerum amore solerter prouidendum est, vt quamuis per hæc diuerticula amor noster deflectatur, rectà tamen in Deum tendat. Quod facimus, quando quicquid diligimus, ex charitate diligimus; tum autem ex charitate diligimus, cùm propter Deum diligimus, & ad vitam æternam hæc omnia destinamus. Quo in loco sollicitè amor noster explorandus est, ne quid illi peregrini amoris admisceatur, si purum aurum, nullique inferiori metallo admistum offerre Deo cupimus. Sępissimè enim peregrinus amor huic amori adiungitur, sæpissimeque in hoc iudicio fallimur; dum quæ propter Deum diligere nos putamus, nostri gratia diligimus. Ideoque non sine magno consilio pedes isti sanctorum animalium in pedes vituli qui vngulam findũt, terminantur: qua quidẽ diuisione discretio significatur; vt hac ratione intelligamus, omnibus his amoris affectionibus, discretionis virtutem iungendã esse, vt quid purũ aurum, quid adulterinum, quid ignobiliori metallo permistum sit, prudenter intelligamus. Natura quippe amoris proprij subtilis admodũ est, & quocunque voluerit, penetrat, & in omnibus quærit seipsam. Homo quoque hoc eodem amore captus sibiipsi blanditur, sibique ipsi adulatur, iusteq. se facere putat, quicquid vehementer optat. Præclarè enim D. Gregorius, Sæpe, inquit, mens sibi mẽtitur, & fingit de bono opere amare quod nõ amat, de mundi autem gloria non amare quod amat. Quàm multi Ecclesiæ dignitates sub prætextu pietatis ambiunt, qui tamen hac in re non tam Dei gloriam quàm suam quærunt! Quàm multi sub eadem imagine sacrarum literarum studiis incubunt, non tam vt animarum lucra, quàm vt sua captent! Quid? quod spirituales quoq. amicitiæ inter viros & feminas peregrini amoris aliquid interdũ admittunt? quod cùm initio minùs appareat, consuetudine tamen crescit. Quo fit, vt spiritualis amor (quemadmodum D. Thom. ait) in carnalem sæpe degeneret, atque ita demum

Thren. 2. Gregor. S. Thom.

Galat. 3. deinum euenit quod Apostolus ait, vt cùm spiritu cœperint, carne cõsummentur. Multos enim qui hac occasione turpiter lapsi
August. sunt, deplorat August. de quorum casu se non magis dubitare aiebat, quàm Ambrosij aut Hieronymi. Quin etiam Ecclesiasticæ historiæ memorant, illustrem quendam confessorem, post superatas vngulas & tyrannorum minas hoc laqueo irretitum fuisse; & qui carnificũ tormenta superauerat, femineis blãditiis succubuisse. Qua ex re apparet, quàm sit necessaria vngularum diuisio, vt pedum rectitudo, hoc est, affectionum puritas in animo conseruetur.

Non modò autem pedum figura, sed etiam aspectus sanctorum animalium describitur. Vnde sequitur; Aspectus eorum instar carbonum ignis ardentiũ, & quasi aspectus lampadarum. Aspectus autem, quod in animante præcipuum est, charitatem, quæ principem inter virtutes omnes locum obtinet, designare videtur. Expendite verò qualis esse sanctorum charitas debeat,
Psal. 103. quæ igni & lampadibus comparatur. Hinc illud ex Psal. Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Ad
Act. 2. hoc enim Spiritus sanctus super discipulos in igne venit; & in
Lucæ 12. hoc ipsum Dei Filius se venisse ait, vt ignẽ mitteret in terrã, quo videlicet igneos homines efficeret. Certè hoc igne flagrabant duo illi discipuli ab Emmaus redeuntes, cùm inter se dicerent:
Lucæ 24. Nónne cor nostrum ardens erat in nobis, cùm Iesus loqueretur nobis in via, & aperiret Scripturas? Hoc est igitur quod ait, sanctorũ animalium aspectum esse quasi carbonũ ignis ardẽtium, & quasi aspectũ lampadarum. Quo in loco non frustra lampadum nomen adiectum est. Carbones namq. ardent illi quidem, non tamẽ illuminant: at lampades vtrumq. prę̃stãt, illuminant quippe simul & ardent; ardent sibi, illuminant alios. Talis erat
Eccli. 48. Elias, de quo scriptum est: Surrexit Elias quasi ignis; & sermo
Ioan. 5. eius vt facula ardebat. Sic etiam de Ioanne Baptista Dñs ait, Ille erat lucerna ardens, & lucens. Quicumq. igitur ardet quidem, sed non lucet, carbo ignitus est; at Euangelici viri lampades esse debent, qui sibi ardeant, & aliis luceant.

Restat aliud in aspectu animalium considerandum. Ait enim Propheta, facies eorum, & pennas corũ in sublime erectas esse. Hoc in loco, per faciem, operum intentionem accipimus. Sicut enim inspecta facie homines agnoscimus; ita opera nostra ex intentionis puritate dignoscimus. Alius enim eleëmosynam inanis gloriæ desiderio ductus, alius Dei amore incensus tribuit; illud inanis gloriæ, hoc misericordiæ opus est. Sic cetera opera ex intentionis conditione metimur. Pennarũ autem nomine cogitationes intelligimus, quibus animus noster in sublime fertur. Cùm ergo ait sanctorum animalium & facies & pennas

pennas in altū ſubrectas eſſe,hoc admonere nos voluit, vt omnis noſtra intentio & operatio,hoc eſt,quicquid exterius molimur,vel interius cogitamus, in cælum referamus, quando iam domeſtici Dei,& cæli ciues effecti ſumus. Animaduertite quæſo,fratres,quo ſtudio à nobis Dominus requirat,vt in terris poſiti,ſemper animus noſter in cælo verſetur. Non enim contentus aquilæ faciem animalibus incidiſſe,dupliceſque alas in ſublime protenſas contuliſſe, modò etiam facies, ſicut & alas, in altum erigi vult; vt videlicet omnis noſtra actio, omnis cura & cogitatio;omnis amor ac deſiderium in cælum ſemper tēdant, eò ferantur,ad illud ſemper aſpirent,vitęque curſum & greſſus omnes dirigant. Hoc igitur ſummo ſtudio viri ſancti præſtare curabāt,cuius rei gratia cæleſtes homines, aut terreſtres Angeli nuncupantur. Theodoretus verò viros ſanctos appoſitiſſimo nomine animalia alata nuncupat; quia cùm in terris quemadmodum animalia verſentur; vt aues tamen in ſublime volant. Intelligunt enim in hoc ſe eſſe cōditos,propter hoc in vita conſeruari,propter hoc cælum,terras,maria, & quæ his locis continentur,illis perpetuò deſeruire,vt ipſi communi omnium Domino ſeruientes,cæleſtis patrimonij hæredes inſtituerentur. Et idcircò quàm diu ab hoc officio feriantur, fruſtra ſe quodāmodo viuere, fruſtraque creaturarum obſequio ſe vti arbitrantur. Vnde quemadmodum fidelis ſeruus, qui expediendæ alicuius litis gratia in curiam miſſus eſt, hoc vnum ſemper agit, hoc ſolicitè curat;modò iudices,modò aduocatos, modò ſcribas conueniens; neque aliud agit, quàm id cuius gratia miſſus eſt: ita fidelis Dei ſeruus & prudens,cùm intelligat ſe ob hoc in vitam miſſum,vt cęleſtis regni hæreditatem bonorum operum meritis conſequatur; in hoc vnum tota animi contentione incumbit,hoc curat,hoc dies,nocteſque cogitat,hoc omnes cogitationes & omnia vitæ ſtudia dirigit; cetera verò omnia tanquam aliena, & nihil ad ſe pertinentia valere iubet. Hoc eſt igitur, quod facies & alæ ſanctorum animalium,quæ deſuper extentę ſunt,nobis inſinuant.

Ephes. 2.

Theod.

Simile.

IIII.

Sed quoniam animalium ſanctorum figuram vidimus, eorum quoque motū conſideremus. De eo namq. Propheta ſubdit; Vbi erat impetus ſpiritus,illuc gradiebantur, nec reuertebantur cùm incederent. Quibus verbis admiranda quædam ſanctorū alacritas & obedientia,& perfecta propriæ voluntatis mortificatio deſignatur. Intelligunt enim viri ſancti,totius humanæ perfectionis & felicitatis ſummam in exequenda diuina volūtate,hoc eſt,in pleniſſima obedientia,ſitam eſſe. Hac enim vna re charitatis perfectio,quæ diuinæ legis finis eſt, cōtinetur,

Idem

Idem namque velle, idemque nolle, ea demum perfecta amicitia est. Hac etiam obedientia homo fit quodammodo Deiformis, atque diuinus. Qui enim sic voluntatem suam instituit, vt nihil prorsus aut velit aut nolit, nisi quod Deum velle aut nolle cognouerit, is vtique (quod ad vitæ integritatem attinet) hominem quodam modo exuisse, & Deum induisse videtur. Ceterùm, cùm intelligant, neminem ad hoc virtutis fastigium pertingere posse, nisi propria voluntate, quantum fieri possit, abdicata; in hoc totis viribus incumbunt, vt propriæ voluntati, quatenus fieri possit, moriantur. Quòd faciunt, cùm illam nõ modò inconcessa appetere nõ sinunt, sed à cõcessis etiam frequenter abstinere compellunt. Qua quidem exercitatione eò tandem perueniunt, vt sine vllo impedimento se totos diuinæ voluntatis obsequio tradant. Inde fit, quod idem Ezechiel ait, vt quò eos rapiat impetus spiritus, eò protinus rapiantur. Siue enim aliquid prçcipiat, siue cõsulat, siue nutibus & interno impulsu ad fidei regulã exploratò moueat, siue lætis in rebus versari, siue aduersis agitari velit; demisso protinus capite libentissimè quicquid ille voluerit, amplectuntur. Sic cùm beatissima virgo Catharina Senensis se morituram ob vehementissimum pectoris dolorem credidisset, eiusque discipuli obnixè ab ea contenderent, vt precibus à Domino longiorem vitam peteret, ne discipulis, quorum illa saluti prospiciebat, deesset; illa contrà, se iam voluntatem suam exuisse, & diuinam pro illa amplexatam fuisse, respondit, nec ab illa vel latum vnguem posse discedere. Sed quoniam ab hac perfecta obediẽtia multorum etiam Christianorum mores quàm longissimè distant; non verebor illos Ethnici hominis, hoc est, Senecæ exemplo accusare, qui cum Deo loquens, obedientiam suam his deuotissimis carminibus testatus est:

Seneca.

Duc me Pater, celsique dominator poli
Quocunque placuit: nulla parendi mora est,
Adsum impiger. Fac nolle, comitabor gemens.
Malusq; patiar, quod pati licuit bono.
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Hactenus ille. Cuius verba tantum pietatis & religionis habere mihi videntur, vt non dubitem vos omnes adhortari, vt ea in rebus afflictis ad mentem reuocare velitis.

Quod verò deinceps Propheta subdit: Nec reuertebantur cùm incederent: perseuerantiã nobis boni operis, studiumque semper proficiendi insinuat, quale sancti illius animalis erat, cuius hæc verba sunt; Vnum autem, quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea verò quæ sunt priora extendens meipsum, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis. Sic vaccæ illæ quæ arcam

Philip. 3.
1. Par. 6.

arcam Dñi ex terra Philisthinorũ in terrã Israël deferebãt, recta semper via itinere suo pergebãt: nec eas aut retrocedere, aut de via deflectere mugientes earum vituli impellere potuerunt. Sed quid est quod Propheta deinde subdit, vnumquodque horum animaliũ ante faciẽ suam ambulare? Hoc quoque, sicut & cetera, mysterio non vacat. Hoc enim symbolo monemur, vt quęcunq. agimus, quæcunq. molimur, loquimur aut cogitamus, solicitè ac prudenter circumspiciamus: ne qua in re à virtutis tramite vel paululũ declinemus. Scitis enim verã esse vulgatissimam illam magni Dionysij sententiam, quòd ad bonum omnes simul causæ conspirare debeãt: ad malum autem vel vnius tantum circumstantiæ omissio sit satis. Et ideo quoties vel aliquid aggredimur, vel cum animo nostro cogitamus, diligenter omnia circũspiciamus; quo modo, quo fine, apud quos, quo loco, quo tempore, & quæ sunt eius generis. Quicquid enim horum defuerit, bonum alioqui opus in cõtrarium vertit. Hoc est ergo ante faciẽ suam ambulare, suorum videlicet operum spectatorẽ ac iudicem fieri. Quam rem Salomon designauit, cùm dixit: Sapientis oculi in capite ipsius; stultus in tenebris ambulat. Stultus enim cùm nullam honesti rationem habeat, sit honestum an turpe quod agit, non attẽdit. Sapiens autem in capite oculos habere dicitur, quia ex sublimi loco, velut in specula quadam positus, opera sua atq. seipsum tanquam alterum spectat: atque ita se velut in duos homines partitur, quorum alter operatur, alter operis iustitiam & modum examinat. Hoc item nos idem Salomon admonet; Oculi tui recta videant, & palpebræ præcedant gressus tuos. Ego verò hos oculos & palpebras non solùm præcedere, sed etiam comitari, & ad finem vsq. opera nostra prosequi debere statuo; cùm antiquus hostis nõ solùm in operis initio, sed in medio etiã cursu ac fine insidias tendat. Quo interdum euenit, vt quæ rectè cœpta sunt, non rectè postea persequamur. A quo periculo sancta hæc animalia longissimè aberant, quando vnumquodque ante faciem suam ambulabat ne quid per ignorantiam delinqueret.

Dionys. Areop.

Eccles. 2.

Prou. 4.

Sed quamuis hæc omnia quæ diximus, admiratione non vacent; mihi tamen oculorum multitudo, quam illis Ioannes in Apocalypsi tribuit, maximè mirabilis esse videtur. Cùm enim Propheta definitum numerum alarum, manuum, atq. pedum hisce animantibus tribuat, oculos tamẽ sine numero assignauit per totum corpus, antè & retrò, oculis plena esse dicens. Quid igitur hæc tanta oculorum multitudo nobis indicat? Multa sanè, sed illud in primis, hostibus, laqueis & periculis esse omnia plena. Omnis etenim creatura (vt Sapiens ait) in laqueum & muscipulam pedibus insipientium facta est. Quid verò est, in

Apoc. 4.

Sap. 14.

quo serpens antiquus laqueos miseris hominibus non tendat? in cibo, in potu, in incessu, in vestibus, in colloquiis, in frequentia hominũ, in solitudine, in secundis, in aduersis rebus, ac postremò in ipsis etiã bonis operibus, quibus frequẽter nos ad inanẽ gloriam exstimulans, in portu naufragium facere cõpellit. Quę cùm ita sint, quid mirum si contra multitudinem laqueorũ necessaria nobis sit multitudo oculorũ? Quid mirũ, si cùm hostis antiquus mille habeat nocendi artes, nos quoq. mille oculos habeamus, quibus tot eius fraudes & insidias deprehẽdere valea-
Bernard. mus? D. Bernard. ex medicamẽti pretio, hoc est, sanguinis Christi, morbi nostri magnitudinẽ colligit: nos verò ex hac oculorũ multitudine, periculorũ magnitudinẽ, inter quæ quotidie versamur, colligere possumus. Nec enim tã multis oculis opus esset, nisi multis modis nos hostis noster adoriretur. Sũt etiã tot oculi antè & retro necessarij, vt nõ modò præterita, sed etiã futura prospiciamus In præteritorum enim recordatione inueniemus vnde erudiamur, vnde doleamus, & vnde gratias Dño agamus. In futurorum autẽ perspicientia, vnde timeamus, & vnde nobis oportunè prouideamus. Hanc autẽ sapientiã sanctus Prophe-
Deut. 32. ta filiis Israël optabat, cùm diceret: Gens absque consilio & sine prudentia est. Vtinam saperẽt & intelligerẽt, & nouissima prouiderent. Ad vtraq. ergo hæc tempora inspiciẽda, anteriores & posteriores isti oculi dati sunt: quin etiam ad omnia virtutũ officia moderanda, illamq. mediocritatẽ pręscribendam, sine quã nulla virtus exstare potest, necessarij sunt. Magna enim prudẽtia, quæ oculorum nomine designatur, ad hoc opus est. Ea namque virtutum omnium velut auriga quędam & gubernatrix esse dicitur: ideoq. multi oculi numerãtur, quia multa nobis prudentia opus est. Virtutes etiam, quibus ipsa præsidet, mediocritate gaudent: qua si destituantur, virtutis nomen amittũt. Prudentia verò nullis finibus coërcetur, sed quò maioribus incrementis aucta fuerit, eò perfectior erit. Ideoque cùm ea quę ad cultum templi, & sacrificiorum oblationes necessaria erant, à Rege Persarũ certa quadã mensura tribuerẽtur, sal tamen absq. vlla mensura dari præcepit. Cùm autẽ sapientia & salis & oculorum nominibus designetur; nihil mirum, si nullus certus numerus oculorum, nulla salis mensura sit. Hos igitur oculos sancti Euangelistæ habuerunt: hos etiam beatissimus Matthæus speciali quadã ratione sortitus est; cui inter sancta hæc animalia hominis facies tribuitur, propterea quòd sacratissimę humanitatis Christi opera atq. mysteria luculẽtissimè persecutus est. Post Christi verò resurrectionem profectus in Aethiopiam, quã prouinciam fuerat sortitus, verbum Domini sequentibus signis latissimè dissemmauit. Et regio puero è morte ad vitam di-

tiina ope,reuocato,Regem patrem cum vxore,& vniuersa prouincia ad Christi fidem cõuertit. Cui Regi defuncto cùm Hirtacus quidam in regno successisset, eiusq. filiam Iphigeniã sibi vellet matrimonio copulare: Matthæus, quo auctore virginitatem illa vouerat, vt in sancto virginitatis proposito persisteret, eandẽ hortabatur. Itaq. virginem constanter suis votis obsistere molestissimè ferens Hirtacus, Matthæum, quem eius consilij auctorem esse sciebat, ad altare sacra facientem gladio confodi iussit. Et sic Apostoli, & Euangelistæ, Martyrisque coronam adeptus Matthæus, ad Christum, beatamque vitam migrauit.

IN FESTO SANCTI MICHAELIS ARCHANGELI CONCIO PRIMA: in qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Quicumque humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cælorum.* Matth. 18.

SI huius sententiæ veritate sacratissimæ Virginis dignitatem & celsitudinem (vt par est) metiri velimus, non dubium quin post diuinæ maiestatis sedem, proximum eam locum in regno cælorum obtintire fateamur. Quia enim eius humilitas summa fuit, altissimum quoque in hoc regno locum ipsam tenere credendum est.

Si quis autem ex altera quidem parte sacræ Virginis humilitatem quam in hoc seculo prætulit, dum inter homines versata est, consideret; ex altera verò gloriæ magnitudinem, qua nunc in cælo fruitur, contempletur; an nõ præ admirationis magnitudine obstupescet; cùm hinc tantam abiectionem, inde tãtam gloriæ celsitudinem videat? In hoc enim seculo sic se vt paupercula mulier pauperi fabro desponsata gerebat, & circa frequens domus suæ ministerium sine ancillarum gregibus occupata, vilique cultu atque habitu induta, sponsi sui paupertatem, & quotidianum laborem opera & labore suo qua poterat ratione leuabat, colo ac tela victum quæritans. Qui igitur illam sic abiectam atque humilem in hoc seculo viderunt; quid facient, cùm illam super omnes Angelorum choros inæstimabili splendore fulgentem, & ad vnigeniti Filij Dei dextram assidentem, & sub pedibus suis supera & infera omnia cernentem viderint? Quid hoc spectaculo iucũdius? quid mirabiliꝰ? Sic enim reprobi in extremo illo iudicio admirabũtur, cùm pios homines (qui

contemptibiles in hoc seculo apparebant) ad summum dignitatis & gloriæ gradum euectos viderint. Videntes enim (ait Sapiens) turbabūtur timore horribili, & mirabūtur in subitatione insperatæ salutis, &c. Si igitur tantæ improbis admirationi erit Sanctorum gloriam intueri; quid facient, cùm summā Virginis gloriā post tantam huius vitæ humilitatē & paupertatē videāt.

Sap. 5.

Verùm hoc ad eius præcipuè laudē spectat. Ad nos illud maximè scire spectat, an sacra Virgo in tanta celsitudine cōstituta, ad paruulorum preces, quas in hoc seculo ad eam fundimus, se demittat; eosq. pio charitatis sinu amplectatur. Num igitur, ô beata mater, nostri oblita es? num præcordia tua gemitus & lachrymæ nostrę tangūt? num voces nostrę castissimas aures tuas pulsant? Prouerbium enim est, Honoribus mutari mores, & eos qui malorum ignari secunda fortuna fruuntur, miserorum curam abijcere. Sic enim pincerna ille Pharaonis, qui cum Ioseph in carcere vinctus asseruabatur, succedentibus prosperis, oblitus est interpretis sui. O quàm longè ab hoc animo clementissima Virgo abest! Nunquam enim summus ille bonorum omnium largitor Deus, magnam celsitudinē nisi cū magna humilitate, magnaq. paruulorum cura coniunctam tribuit. Quanto enim maior est dignitas Angelorū quàm hominū! At ij in iuuandis, tuendis & custodiēdis hominibus cōtinenter intēti sunt, quemadmodū cælestis Magister in hodierna sancti Euāgelij lectione docet: Angeli, inquit, eorū semper vidēt faciē Patris mei qui in cælis est. Itaq. tantùm abest, vt summa Virginis celsitudo obliuionem aut contemptum hominū pariat, vt etiā curam & charitatē eius in nos maximè auxerit. Quis enim dubitat, quin vbi maior gloria, maior etiā sit charitas & gratia; ac proinde maior erga miseros misericordia? Hac igitur misericordia nunc indigemus, fratres, vt deposito superbiæ & arrogantiæ supercilio, Virginis humilitatem sectari valeamus. Hæc enim virtus quò longiùs ab affectu carnis distat, hoc magis cælesti eget auxilio. Verè enim magnum & supra hominis facultatem positum est, vt, qui superbia elati ad concionem venimus, demisso atque humili corde ab ea recedamus. Ad hoc igitur cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

Genes. 40

Matth. 18

AVE MARIA.

Inter magnificentissima mundi opera, Salomonis templum celebratur: in cuius fabricam infinita penè auri, argenti & æris copia expensa fuit. Quo opere absoluto, Hebræi magnū se obsequium Domino præstitisse credebant. Quorum tamē ignorantiam per Esaiam Dominus corripuit his verbis: Cælū mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum; quæ est ista domus quam ædificabitis mihi, & quis iste locus requietionis meæ? Quod

Esaiæ 66

Quod perinde eſt ac ſi diceret: Domus hæc ad habitationem quidem meam ſuperuacanea & anguſta eſt, cùm cælũ mihi ſedes, terra verò ſcabellũ pedum meorum ſit. Itaque domũ hanc non tam mihi quàm vobis ædificaſtis, ad quam opem & miſericordiã meam imploraturi confugiatis. Quid igitur Domine? Si tibi quæ æſtimatione noſtra magnifica & ampla ſunt, vileſcunt; quid tibi, quęſo, gratum, Quid te dignum erit! Num taurorum & agnorum millia in ſacrificium oblata? Non, inquit ille, accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos: quoniam meæ ſunt omnes feræ ſiluarum, iumenta in mõtibus & boues. Quid igitur, expone, quæſo, Domine, maieſtatis tuæ oculis gratum ſit: hoc enim noſtra maximè ſcire refert. Pſal.49.

Sicut enim qui regum gratiam expetunt, ea ſolent diligenter indagare, quæ ipſis præcipuè iucunda ſunt: ita qui gratiam tuã ſupra omnia expetendam iudicant, quo te potiſſimùm officio demereantur, ſtudioſiſſimè quærunt. Ne ergo ingenium noſtrum in huiuſmodi inquiſitione fatigaremus, ipſe nobis arcanum hoc patefacere dignatus eſt; cùm poſt illa verba ſubiecit: Ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos? Quis hic non diuinam bonitatem collaudet, quæ hoc tantum bonum in ea re collocauit, quæ volentibus in promptu eſt? Si enim in excelſo dignitatis gradu, aut ſplendida fortuna hoc poſuiſſet, difficultatem rei cauſari tenues homines potuiſſent: at cùm non in aſcẽſu, ſed in deſcenſu poſuerit, facilem quidem & expeditam nobis ad felicitatem viam muniuit. Quo nomine D. Bernardus grauiter aduerſus hominum ſuperbiam incandeſcit: quòd cùm deſcendere ſit facillimum, difficillimum autem aſcẽdere; ipſi tamen malint cum labore & periculo aſcendere quàm cum maximo ſuo fructu, parique facilitate deſcendere. In hunc ergo humilem corde (quem pauperculum Dominus appellat) oculos ſuos figit, hunc ſe reſpicere, hunc ſibi gratum eſſe teſtatur. Meritò autem paupertatis nomine humilem appellauit: quia ille verè humilis eſt, qui paupertatem & nuditatem ſuam agnoſcit: qui ſe nihil ex ſe habere pręter peccatum & nihilum profitetur: qui omnia quæ habet ſiue naturæ ſiue gratiæ bona, vni Deo accepta refert; qui neque iudicio ſuo, neque conſilio, neque viribus nititur, ſed ſpẽ omnem ſalutis in diuina miſericordia collocat; qui totus ex Deo pendens, eius opem piis clamoribus continenter implorat. Idem etiam ad Dei ſermones tremere propter ſummum parendi ſtudium, dicitur. Vnde cùm Deus minatur, timet; cùm promittit, ſperat; cùm iubet, obtemperat; cùm loquitur, auſcultat; cùm vocat, accurrit; cùm reuocat, redit; & omnibus in rebus ſe illi obſequentem & morigerum exhibet.

Simile. Eſaiæ 66 Bernard.

Tales ergo qui in oculis suis nihil sunt, summus ille rerum omnium Conditor amicis oculis intuetur: qui verò tales non sunt, quamlibet magni sibi appareant, viles ante eum existunt. Hinc D. Gregorius verba illa Domini 1. Reg. 15. explanans, Nónne cùm esses paruulus in oculis tuis, &c. sic ait: Magnus mihi fuisti, quia despectus tibi: at nunc quia magnus tibi es, mihi es despectus. Tanto ergo fit quisque vilior Deo, quanto pretiosior sibi. Hæc ille. Idem etiam regius Vates nos docet, cùm ait: Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta (hoc est mundi iudicio ampla & illustria) à longè cognoscit: quoniam ea despicit, & pro nihilo ducit. Vera enim magnitudo in superbis cōtemnendis, & pauperibus infirmisque tuendis maximè cernitur. Hinc regius Vates cùm Deo agēs: Tibi, inquit, derelictus est pauper, pupillo tu eris adiutor. At falsa magnitudo vt potentioribus turpiter seruit, ita infimos quosque crudeliter despicit. Hanc enim Amos Propheta notauit, cùm dixit: Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, nihil patiebantur super contritione Ioseph. Sed dicetis forsitan: Quorsum hoc tam longum de humilitate principium? Nimirum quia hoc est quod præcipuè in hodierna sancti Euangelij lectione cælestis Magister docet: ea vero sic habet:

Gregor. Mor. lib. 18. — Psal. 137. — Psal. 9. — Amos 6.

I.

Accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, Quis putas maior est in regno cælorum? Expendamus primùm quæ fuerit huius interrogationis occasio. Primùm quidem, quòd Petrum inter cæteros discipulos Ecclesiæ caput & fundamentum à Domino cōstitutum fuisse audierant: & quòd in præsenti lectione tributum Dominus pro se, & pro eodem Petro solus præceperit. Qua de re sic S. Euangelista ait, Cùm venisset Capharnaum, accesserunt, qui didragma accipiebant, ad Petrū, & dixerunt ei, Magister vester nō soluit didragma? Ait, etiam. Et cùm intrasset in domū, præuenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributū vel censum? à filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus, Ergo liberi sunt filij. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies staterem: illum sumens, da eis pro me & te. Sequitur deinde: In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, *Quis putas maior est in regno cælorum?* &c. Cuius quidem interrogationis hæc causa exstitit; quòd cùm tributum illud non à singularibus personis, sed à patribus familias, qui domibus præerant, exigeretur, Dominus autem nō pro cæteris discipulis, sed pro Petro tantùm solui iussisset; hoc ipso cæterorum discipulorum, hoc est, familiæ Christi caput & primatem esse declarabat.

Matth. 17

Cùm ergo diſcipuli Petrum à Domino hac in re cęteris pręferri animaduerterent, non minùs ægrè hoc tulerunt, quàm cùm Iacobus & Ioannes fratres, dexterã & ſiniſtram in regno Chriſti, ſubornata matre, petierunt: tunc enim hæc de primatu contentio inter eos agitata fuit. Hæc igitur quæſtio, quæ ſpecie tenus pietatem referre videbatur, occultam ambitionis & inuidię radicem intus celabat. Inuidiam quippe diuus Gregorius ambitionis filiam eſſe teſtatur: neque enim ambitioſus patienter ferre poteſt, vt alius honorem quem ipſe ambit, ei præripiat, quin liuore & inuidia mordeatur. Quamobrem quiſquis inuidiæ peſtem à ſe excutere cupit, radicem eius abſcindendam curet: matre enim (vt idem Gregorius ait) exſtinċta, filia protinus interibit. Gregor.

Cùm ergo Saluator quandam ambitionis & inuidiæ (vt ita dixerim) fibram in diſcipulorũ pectore latentem huic interrogationi cauſam dediſſe animaduertiſſet, hac ratione morbum hunc curare aggreſſus eſt. *Aduocans* enim *paruulum ſtatuit in medio diſcipulorum.* Mos erat Prophetis olim, vt cùm aliquid audientium animis altiùs infigere vellent (quoniam nuda verba exiguam ad hoc vim habere videbantur) earundem rerum imagines verbis addere ſtuderent; vt auditorum oculis conſpiciendum ſubijcerent, quod verba minus apertè ſignificabant. Sic Eſaias ex Domini præcepto nudus in medio populi ambulauit, vt Hieroſolymitani regni vaſtitatem & populationem propter peccata populi futuram denunciaret. Sic Hieremias catenas collo circumpoſitas baiulare, & lagunculas præſente populo confringere præcipitur, vt eiuſdem populi captiuitatem, & vrbis excidium prænũciaret. Sic Ezechiel parietem noctu perfodere, per eam egredi, & pilos abſciſſos per aëra ſpargere, & gladium poſt eos euaginare iubetur, quo eiuſdem populi fugam, & futuram eius diſperſionem hac rerum imagine ipſi ante oculos poneret. Ad hunc ergo modum Saluator, qui tam multis antea documentis humilitatis virtutem commendauerat, nunc nouo quodam exemplo non verbis ſolùm, ſed expreſſa quadam eius effigie commendat. Aduocatum enim paruulum ſtatuit in medio diſcipulorum. Mirantur illi rei nouitatem, nouamq. docendi rationem, qua nunquam cæleſtis Magiſter, niſi in hac ſola humilitatis commendatione, fuerat vſus. Circumſtante igitur diſcipulorum corona, pueroque in medio eorum collocato, Saluator protenſa in paruulum manu ait: *Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic maior eſt in regno cælorum.* Animaduertite, quæſo, fratres, quantũ diuina ab humanis iudicia diſtent. Veriſſimè enim Dominus per Iſaiæ 20. Hier. 19. Ezech. 12

Esaiæ 55. Prophetam dixit: Sicut exaltantur cęli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meę à cogitationibus vestris. Discipuli ambitionis spiritu instigati, cælestis regni primatum ambiebant: Dñs cõtrà nouissimum eis locum, & paruulorum spiritum proponit, si principem in eo regno locum habere vellent. O quàm dissimiles diuini Spiritus, & humani cordis affectus sunt! Isti nihil nisi sublime, excelsum & honorificum cogitant: illi nihil nisi humile, demissum & abiectum. Sed diceris: Qua ratione couerti possumus, & effici sicut paruuli? Hoc nos
1. Pet 2. Petrus Apostolus docet, cùm ait: Quasi modò geniti infantes,
1. Cor. 4. rationabile, & sine dolo lac concupiscite. Paulus item: Nolite, inquit, pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote. Iubemur ergo, puerili ignorantia prętermissa, candidos puerorum mores non pueriliter, sed prudenter æmulari. Pueri enim primùm, vt nomẽ ipsum præ se ferre videtur, puri sunt, simplices, innocentes, humiles, & maiorum imperio parentes. Pueri facilè placantur; citò ignoscunt, & iracundiam aut odium diu non retinent, non de eminentiori in templis loco digladiantur, non factionibus student, non malè de aliis aut iudicant aut loquuntur; denique malitia omnis à puerili simplicitate abest. Hanc ergo puerorum simplicitatem & innocentiam in moribus nostris cælestis Magister referre nos & imitari iubet.

II.

Quamuis autẽ hæç in paruulis simplicitas ab omni malitiæ fuco aliena præcipuè emineat; humilitatẽ tamen (cuius imaginem in pueris cernimus, qui ab omni arrogãtiæ & superbiæ fastu atq. tumore alieni sunt) nobis Dñs hoc exẽplo voluit commendare; quòd ea videlicet aliarum virtutum nõ modò fundamentum, sed custos etiam & nutrimentũ sit: ideoq. hanc à nobis pręcipuè colendam atq. sectandam monet, si ad virtutũ cul-
August. men volumus peruenire. Hinc D. August. Cogitas, inquit, fabricam magnam exstruere celsitudinis, de fundamẽto priùs cogita humilitatis. Nõ tamen satis est huic virtuti, quòd aliarum sit fundamentum, nisi easdem etiam & conseruet, & augeat, & ad culmen vsq. perducat; tanta eius vis atq. potestas est. Quam
Bern. in Epist. rem D. Bernard. ad duas nobilissimas virtutes, castitatẽ videlicet & charitatem, præcipuè referẽs, ait: Vt castitas siue charitas detur, humilitas meretur: quoniã humilibus Deus dat gratiam. Eadem etiam seruat acceptas: quia non requiescit Spiritus, nisi super quietum & humilem. Et seruatas item consummat: nam virtus in infirmitate, hoc est, in humilitate perficitur, & inimicam gratiæ, omnisque initium peccati debellat superbiam.

Sed inter has tamen humilitatis laudes illa maxima cẽsenda est, quòd in hac vita (quæ tota vel tentatio, vel militia esse dicitur,

tur,in qua nihil tutum,nihil securũ est) sola humilitatis virtus, quamdiu firmiter mentibus nostris infixa hæret,securitatẽ inter innumeros diaboli laqueos & insidias præbet. Nunquam enim verè humilem amator paruulorum Dñs labi permittet. Quod intelligens Dauid Rex,ad huius virtutis præsidiũ, velut ad sacram anchorã confugiẽs,aiebat: Custodiẽs paruulos Dñs, humiliatus sum,& liberauit me. Hinc Ioannes Climacus, Omnium,inquit, venenatarum ferarum sensibilium interemptor est ceruus: intellectualiũ verò humilitas interfectrix est. Vnde magnus ille Antonius monachus in ecstasim raptus, vniuersum mundũ laqueis sese mutuo cõnectentibus plenum vidit, tantæque rei nouitate stupefactus,exclamans, O, inquit, quis istos effugiet! vocemq. protinus è cælis allatam audiuit: Antoni, humilitas. Quin & illud huic eximiæ virtuti tribuitur, quòd quẽadmodum tribulationũ patientia, ita etiam cordis humilitate vera atq. perfecta virtus probatur. Quam sententiam D. Augustinus confirmat, illũ Ecclesiastici locũ enarrãs: Vasa figuli probat fornax,&c. Hæc namq. vasa vento erumpente crepant: quæ autem vento carent, multo magis igne solidantur. Ad hunc ergo modum spiritualia vasa, quæ superbiæ vento inflata sunt, ignominia oblata crepant: non crepant autem quæ hoc superbiæ vento carent. Hoc autem argumẽto antiqui olim eremi Patres sancti Simeonis Stilitis virtutem probare voluerũt. Cùm enim is nouam quandam viuendi rationem, omnibus antea seculis incognitam, elegisset, vt videlicet in columna, triginta quinque cubitis à solo erecta, habitaculum sibi elegisset; ad illum Patres legationem miserunt, quam Euagrius Scholasticus memorat his verbis: Cùm Simeones iste, qui in terra Angelus, in carne cælestis Ierusalem ciuis fuit, peregrinam viuẽdi viam, hominibus planè incognitam, instituisset, sancti eremi incolæ mittunt quendam ad illum, iubentq. vt ab eo sciscitaretur, quid hæc noua & inusitata vitę ratio sibi vellet, & quamobrem trita viuendi via, & sanctorum pressa vestigiis, relicta, aliam quandam peregrinam, & hominibus omnino ignotam sequeretur? eumque hortantur per nuncium, vt ex suo domicilio descenderet, viaque electorum Patrum insisteret. Quòd si alacri animo ac parato descendere videretur, mandarunt, vt ei sui ipsius viuẽdi via insistẽdi potestas fieret; ex obedientia enim satis constare posse dixerunt, eum Deo duce in eam viam ingressum fuisse, tamq. graue certamẽ ad se affliictandũ in vita suscepisse: sin resisteret, aut suæ inseruiret voluntati, ac non statim ipsorum hortationi morem gereret, vt vi inde abstraheretur. Nuncius vbi accessit ad eum, & Patrum mandatum illi exposuit, isque extemplò alterum produxisset pedem, Patrum hortationi obsecutu-

Psal. 114.
Io. Clim.
August. Eccle. 27.
Euagr.

rus, permisit sua ac propria viuendi via incedere, sic eum affatus: Bono animo sis, & strenuè rem gere: statio tua à Deo est instituta. Hactenus Euagrij verba; quæ satis indicāt summā sanctissimi huius viri humilitatem; qui cùm intelligeret, genus illud vitæ à Deo probatū fuisse (quod quotidiana eius miracula declarabant) maluit tamen Patrum iudicio quàm suo niti. Vnde illa promptissima obedientia ortum habuit. Hic igitur hoc Domini præceptum, quo nos instar paruulorum demitti atque humiliare iubet, perfectè impleuit.

III.

Arbitror autem, fratres, ob ea quæ hactenus de humilitatis laude diximus: vos eius amore captos, scire etiā velle, quonam modo eā cōparare possitis. Planè fateor, non perinde facile esse adultum hominem in hunc paruulum, quem Dn̄s proposuit, commutari. Sic enim natura cōparatum est, vt quo quæque res vtilior & præstātior sit, hoc sit etiam difficilior: quod in hâc virtute cernere licet. Verè enim tota carnis militia, peccati morbo infecta, huic puerorum simplicitati atque humilitati repugnat. Quid enim aliud tota vita homines per tela, per ignes, nisi primatum, honorem, & gloriam quærunt? Itaq. perinde est superbo homini, vt se ad paruuli humilitatem demittat suadere, ac si claudo cursum imperes; nisi diuinus Spiritus adsit, qui eum hoc paruulorum spiritu imbuat: ideoq. paucos admodum hac ætate reperire licet, qui hoc modo paruuli sint.

Quid igitur nobis facto opus est, quo hanc adeò necessariam virtutem adipiscamur? Ad hoc sanè viam nobis ipsa humilitatis definitio aperit, quam D. Bern. describit his verbis: Humilitas est virtus, qua homo vilissima sui cognitione sibi ipse vilescit. *Bernard.* Ex qua definitione liquet, veram inopiæ atq. vilitatis suæ cognitionē, humilitatis fundamentum esse. Ex hac enim cognitione, quę est in intellectu, despectio atq. contemptus sui nascitur, qui in voluntate est, in qua humilitas, tanquam in subiecto, residet. Hæc autem cognitio exigit primùm, vt omnia præteritæ vitæ peccata nobis ante oculos proponamus: quorū consideratione supercilium deponentes, nos cum Euangelico publicano indignos existimemus, qui ad cęlum oculos leuare audeamus. *Simile.* Solent studiosi vinearum cultores tribulos & sentes, ne vitibus noceant, radicitus euellere, ex illisque vallum & septum vineæ conficere, quo furibus aditum in vineam præcludant: ita fit, vt illud ipsum quod vineæ nocumento erat, custodiæ seruiat. Hos igitur imitetur, quisquis ex præteritæ vitæ spinis & sentibus, quas per verā pœnitentiam ab anima sua reuulsit, sese deijciendi atque humiliandi materiam sumit: atque ita per humilitatis virtutem, ex peccatorum recordatione manantem, animæ suæ

vineam custodiat. Deinde, quantum nobis ad Christianę vitæ perfectionem desit, studiosè consideremus. Hac enim ratione quidā ex sanctis illis eremi Patribus (vt Ioannes Climacus scribit) superbiæ tumorem colaphis cædebat. Descripserat enim in cellulæ pariete altissimarū virtutum appellationes; puta, perfectę charitatis, angelicæ humilitatis, mundissimæ orationis, incorruptibilis castitatis, & huiusmodi virtutū reliquarum. Cùm ergo illum cogitationes extollere cœpisset, dicebat illis: Eamus ad argumentum; adueniensq́. relegabat appellatione, sibiq́. ipse clamabat: Cùm has omnes possederis, tunc scies quàm longè adhuc à Deo sis. Cùm enim ea possederis, seruus eris inutilis: fecisti enim quod facere debuisti. Ad hæc, diuina quoq. beneficia, & virtutis adiumenta, quæ à Deo percepimus, ad mentē reuocabimus, inueniemusq́ue, nequaquam nos his cælestibus donis, quibus alij meliores efficerentur, pro dignitate satisfecisse. Sic enim fiet, vt ex diuinis beneficiis, & cælestibus donis, quibus alij insolescere solēt, nos humiliādi atq. submittendi materiam arripiamus. Hac enim consideratione viri sancti se grauiter accusant, adeoq́. se non efferunt, vt semper Deo se debitores esse fateantur. Postremò illud maximè ad hāc virtutem pertinet, vt vir pius luce clariùs agnoscat, si quid rectè cogitat aut molitur, non opis & virtutis suæ, sed gratuitum diuinæ miserationis beneficium esse. Hoc enim passim diuina eloquia testantur. Tale est illud Apostoli: Cùm timore & tremore salutem vestram operamini: Deus est enim qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. Et iterùm: Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Sic & apud Ioannem Dominus, Sine me, ait, nihil potestis facere. Et iterum: Sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis. Horum autem diuinorum testimoniorum, aliorumq́ue similium auctoritate, Pelagiana hæresis in Concilio Mileuitano damnata est, quæ sola liberi arbitrij facultate, sine cęlestis gratiæ auxilio, nos opera æterna vita digna facere posse impiè asserebat. His igitur cōsiderationibus pius homo illud Ecclesiastici consilium implendum curat: Humilia valde spiritum tuum. Quo enim magis illam ante diuinæ maiestatis conspectum demiseris, hoc magis illam suspicies & veneraberis. Hac enim de causa idem Ecclesiast. ait: Magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. Quo minus mirandum est, si magnis illos Deus honoribus afficiat, à quibus maximè honoratur, cùm scriptum sit; Ego glorificātes me glorifico. His igitur sanctis cogitationibus, fratres, veram cordis humilitatem cōsequi poterimus, si his tamen assiduū orationis studium adiungamus, qua continenter altissi-

Clim. | Philip. 1. | 1. Cor. 4. | Ioan. 15. | Ibidem. | Ecclesi. 7. | Idem. 3. | 1. Reg. 2.

altissimam hanc virtutem à Domino virtutum crebris gemitibus, ardentibusque desideriis postulemus.

IIII.

Sed iam quid de hoc paruulo, quem oratione descripsimus, Dominus dicat, videamus: *Qui, inquit, susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit.* Magnum sane præmium, & quo nullum maius: quia tali hospite nihil maius. Quid igitur qui offenderit? Subdit protinus: *Qui autem scandalizauerit vnum ex his pusillis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundũ maris.* Videamus primũ quid scandalũ sit. Scandalũ Latinis offendiculum est, quòd incautè gradientibus lapsus & ruinæ causa existere solet. Hoc si à corpore ad animum transferamus, scandalum erit quod Propheta dicit:
Psal. 141. In via hac qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi. Quicunque enim aut verbis, aut prauis etiam exemplis alteri occasionem præbet ruinæ, vtique scandalum siue offendiculum in via ponere dicitur. Verbi causa: Qui hominem aliqua iniuria affectum, adulationibus, prauisque consiliis ad vindictam expetendam inducit, is planè offendiculum eius pedibus subijcit. Scandalum item est, cùm quis innocentem virginem verbis, literis, munusculis, promissis, internunciis, cæterisq. malis artibus ad pudoris iacturam solicitat. Sic etiam cùm eadem virgo, instar Iezabelis, oculos suos pingit stibio, & meretricio habitu cultuque ornata, in edito loco sedens, prætereuntes, & simpliciter in via gradientes in sui amorem pellicere intendit, scandalum & laqueus diaboli est. Cùm præterea pater in filiorum conspectu impudẽter & frequenter iurat, peierat, & sacrilegum os in cælum ponit, & diris omnibus famulos deuouet, & pictis ludit patrimonium chartis, vnde fit, vt hoc exemplo filij famulique inducti, idem facere discant; scandalum planè & quidem grauissimum est. Quicunque præterea piorum hominum simplicitatem derident, eosque ignominiosis nominibus appellant; quo fit, vt alij puerili metu territi, virtutis viam horreant, vel cœptam deserant; hoc eodem peccati genere delinquunt. Quale autem quantumcunq. hoc scelus sit, latè Dñs in præsenti Euangelio deplorat. Si enim fur, qui decem aureos è domo tua clanculũ surripuit, capitis supplicio commissi pœnas luit; qua pœna digni erũt, qui ex anima tua Deum, hoc est, summum bonũ surripuerũt, & pro illo satanam supposuerũt? Sunt planè multa reprobationis signa, quæ sancti Patres cõmemorant: inter quæ præcipuũ mihi locum hoc sceleris genus habere videtur. Iustitiæ enim & æquitatis ratio hoc exigit, vt, qui alterius animã perdidit, suã perdat. Sic enim olim diuina lex sanxit:
Exod. 21. Animã pro anima; oculũ pro oculo, dentẽ pro dente, adustionẽ pro

pro aduſtione. Iuſtũ ergo eſt, vt quæ nos mala innocentibus irrogauimus, ipſi patiamur. Sic Pharao, qui ferali immanitate Hebræorum pueros aquis interimebat, aquis ipſe quoq. diuina perurgente vindicta, interemptus eſt. Sic Dauid, qui alienam vxorem violauit, & maritũ gladio ſuſtulit, eadẽ mala, & multo etiam grauiora, nõ ab exteris, ſed à parricida filio perpeſſus eſt. Sic Adonibezec, qui Regibus, quos bello ceperat, pedes & manus amputabat, ſimili modo ipſe quoque, Deo ita diſponente, truncatus eſt. Quid igitur ex his ſequitur, niſi vt qui animam, Chriſti ſanguine redemptam, Satanæ tradidit, ipſe quoq. eidem torquendus tradatur? Quocirca Dominus vehementer nos in huius ſacræ lectionis fine ab hoc peſtilenti crimine reuocat, dicens: *Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis: dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem Patris mei qui in cælis eſt.* Exod. 15.

Hactenus à peccato ſcãdali nos Dominus propoſita periculi noſtri magnitudine deterruit: nũc paruulorum dignitate expoſita, à quouis peccandi genere animum noſtrũ reuocat: quod videlicet Angeli, quorum tutelæ commiſſi ſunt, cæleſtis Patris faciem (quæ ſumma eorum gloria eſt) perpetuò videãt. Magna profectò (vt D. Hieron. ait) dignitas animarum, vt vnaquæque ab exordio natiuitatis ſuę Angelum habeat delegatũ. Sic etiam Gloſſ. hoc in loco, Vnicuique, ait, noſtrũ adeſt Angelus, qui regat, qui moneat; qui pro actibus noſtris corrigendis, & miſerationibus impetrandis quotidie Dei faciem videat. Si quis verò hanc tantam hominis dignitatem, quam ſacræ literæ prædicãt, miratur; multo magis mirabitur, hoc ipſum etiã (vt Seneca refert) Stoicorũ dogma fuiſſe. Eius hæc verba in epiſt. 111. ſunt: Sepone in præſentia quæ quibuſdam placent, vnicuiq. noſtrûm pędagogum dari Deum, non quidem ordinarium, ſed hunc inferioris notæ, ex horum numero, quos Ouidius ait, de plebe deos. Ita tamen hoc ſeponas volo, vt memineris, maiores noſtros qui crediderunt hoc, Stoicos fuiſſe. Hactenus ille. Itaque quos nos tutelares Angelos appellamus (quos Catholica & Euangelica fides aſſerit ad cuſtodiã noſtri deſtinatos) Philoſophi iſti, neſcio quo ſpiritu acti, ſub inferiorum deorum nomine ad idem munus deputatos confitẽtur. Hi verò Angeli magna cura munus ſuũ obeunt, non iuſtos modò, ſed iniuſtos etiam ſuæ fidei commiſſos cuſtodientes: quoniam diuinæ prædeſtinationis arcanum illis prorſus incognitum eſt: quandoquidem diuina electio atque prædeſtinatio nullum in prædeſtinati anima characterem aut ſignum imprimit (quod tamen ſacramenta quædam faciunt) ideo non indiligenter improbos etiam homines cuſtodiunt, quos an prædeſtinati ſint, ignorant. Quid enim non cuſtodiant, qui videant publicanum cooptari in

Hieron. Gloſſ. Seneca in Epiſt. 111. nota

Euangelistam,& Ecclesiæ persecutorẽ in doctorem Gentium?
Exod.23. Quid autem nobis præstent Angeli, Exod.23. Dominus declarat his verbis: Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat,& custodiat in via, & introducat in locum quem præparaui tibi. Qua in re singularem diuinæ prouidentiæ curam licet admirari; quam Ecclesiasticus insinuauit his verbis: Omnia duplicia; vnum contra vnum, & non fecit quidquam deesse. Quia enim multa in rebus conditis erant quæ nobis nocerent, decuit vt multa etiam illis aduersa & inimica essent, quæ nos tuerentur,& illorum vim reprimerent. Ad hunc ergo modum, quia quàm diu in hoc corpore militamus, non desunt spiritus nequam, qui sint ad malum incentores; non desunt etiam Angeli, qui sint ad bonum hortatores: qui videlicet nos præcedant, hoc est, qui lucem nobis ad veritatis cognitionẽ præferant, qui viam qua itur in cælũ monstrent; qui ab hostibus tueantur, qui à sceleribus auocent,& ad honesta semper inducant. Sicut ergo illi semper mala suggerunt, ita contrà isti semper honesta suadent. Cùm igitur has in animo tuo voces audis: Ne inimico tuo parcas; ne reddas quod alteri debes; ne pauperi tribuas; ne inimicũ alloquaris, aut beneficiis promerearis; vindictam de illo sume; contumeliis affice; sordida & spurca verba loquere; absentibus detrahe: voces has Dæmonis in peccati te barathrũ præcipitantis certissimè scias. Quamobrem sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam, & cũ Propheta dic: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed nõ vt lex tua. Cùm verò cõtrà audis: Parce veniam petenti; redde quod alteri debes; libenter tribue; amicũ in Deo,& inimicum propter Deum diligẽ; terrenas opes contemne, cælestes admirare; ne peieres; ne detrahas; ne maledicas; ne sordida & scurrilia verba loquaris: voces esse intellige soliciti custodis, qui te hoc virtutis tramite in terram viuentiũ, quam piis omnibus Dominus pollicitus est, introducere vult. His enim cogitationibus & verbis Angeli gaudent; illis immundi spiritus pascuntur. In Vitis Patrum legimus, sanctissimum quendam virum inter colloquentes monachos vidisse Angelos ibidem astantes, quibus paulo pòst abscedentibus, magnum porcorum gregem inter eos volutari conspexit. Quam rem vehementer admirans,& causam diligenter inquirens, deprehendit, eos initio quidem de spiritualibus atque diuinis rebus inter se colloquia miscere cœpisse, deinde verò linguæ lapsu ad vana colloquia sermonem conuertisse. Quod sanctus ille audiens, reuelatione patefacta, vehementer eos ab eiusmodi colloquiis deterruit, & ad salutaria & honesta adhortatus est: quibus præcipuè Angeli interesse solent.

[Margin notes: Eccle.42. (beside "mirari; quam Ecclesiasticus"); Psal.118. (beside "audire linguam nequam"); Vitæ Patrum. (beside "His enim cogitationibus")]

Sunt præterea iidem spiritus non modò mentis nostræ monitores

nitores, sed etiam animarum nostrarũ in cælũ portitores. Hoc enim de medico Lazaro Dñs ait: Factum est vt moreretur mẽdicus, & portaretur ab Angelis in sinũ Abrahæ. Sed hoc tamen officium Archangelo Michaëli præcipuè demandatum est: sic enim de eo canit Ecclesia; Data est potestas Archangelo Michaëli supra animas Sanctorum, vt perducat eas ad paradisum exultationis. Magnus certè principatus, qui in hora mortis cuiusque nostrûm exercendus est. Hæc enim dies de tota vita nostra, imò de tota æternitate sententiã fert: quoniam (vt D. Gregorius ait) post supremum illud examen, homo inueniet quod in æternum mutare non poterit. Luc.16. Gregor.

Quid igitur ex his colligere licet, fratres? Primùm quidem, vt dum tempus suppetit, sic vitam instituamus, vt propitium ac beneuolum Angelorum principem in hoc adeò tremẽdo temporis articulo inuenire possimus. Deinde, vt immortales Deo gratias, propter Angelorum custodiam ad salutem nostram destinatam, semper agamus. Postremò, vt illud D. Bernardi consilium ante oculos nostros proponamus: Quouis angulo, quouis loco, reuerentiam habe Angelo tuo, & ne audeas coràm illo facere, quod me præsente non auderes. Vnde posteaquàm Dominus dixisset, Ecce, ego mittam Angelum meum qui præcedat te, & custodiat te: subdit protinus; Obserua eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes: quia non dimittet cùm peccaueris, & est nomen meum cum illo. Habes igitur in his verbis præsentem Angelum, quem in omni loco vereri debeas. Quid si addam, te non ab Angelo solùm, sed ab ipso etiam superno Iudice videri? Ipse enim stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Quid est autem post parietem stare, & per cancellos prospicere, nisi ita alios videre, vt ipse tamen qui videt, ab illis minimè videatur? Hoc autem modo videt ille, qui peccata nostra der Prophetam improperans, ait: Ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es. Sed is tamen quem putamus non videre, alibi etiam ait: Et faciebatis malum in oculis meis: &, Ego sum iudex & testis, dicit Dominus. Ergo & Angelum, & Angelorum Dominum nostris operibus testes semper assistere considerantes, demus operam, ne quid purissimis eorum oculis indignum committamus, néve qui rationales à Deo conditi sumus, pudore & verecundia ab elephantis superari patiamur. De his namque scriptum est, quòd, cùm sobolis propagationi dant operam, conspectus hominum fugiant, & fortè interuenientem occidant. Si igitur animalia bruta pudore hominum continentur, cur nos Dei omnia contuentis, & Sanctorum, & Angelorum præsentia non contineat? Inter varia moralis philosophiæ documen-

Bernard. Exod.23. Cant.2. Esaiæ 57. Idem 65. Ierem.19

cumen-

Seneca ad Lucil. cumēta non postremū obtinet locū quod Seneca tradit his verbis; Aliquis vir bonus nobis eligēdus est, ac semper ante oculos habendus, vt sic tanquā illo spectāte viuamus,& omnia tanquā illo vidente faciamus. Hoc, mi Lucili, Epicurus precepit, custodem nobis & pædagogū dedit; nec immeritò. Magna pars peccatorū tollitur, si peccaturis testis assistat. Aliquem habeat animus, quē vereatur; cuius auctoritate etiam secretū suū sanctius faciat. O felicē illum, qui nō actus tantùm, sed etiam cogitatus emendat! O felicē, qui sic aliquē vereri potest, vt ad memoriam quoq. eius se cōponat atq. ordinet! Qui sic aliquē vereri potest, citò erit ipse verendus. Elige itaq. Catonem: si hic videtur tibi nimis rigidus, elige remissioris animi virum, Lælium; elige eum cuius tibi placuit & vita & oratio, & ipsius animū ante te ferēs & vultum, illum semper tibi ostende vel custodē vel exemplū. Opus est, inquam, aliquo, ad quem mores nostri se ipsi erigant. Nisi ad regulam, praua nō corriges. Hactenus ille. At quæ alia commodior vitæ regula, quis testis nobis sanctior, quàm Dei & Angelorum conspectus? Hoc autem, fratres, inter spiritualis vitæ consilia maximè cōmendatur, vt omni tempore, omnibusq; in locis Deum pręsentem habeamus. Itaq. siue domi residētes, siue in via gradientes, siue in æde sacra, siue in platea, siue in otio, siue in negotio, siue in mensa, dum cibum capimus, siue in lecto, cùm quieti membra componimus, Deum semper (quatenus per infirmitatem humanam licuerit) intueamur, nec ab illius conspectu mentis nostræ aciem vsquam deflectamus. Hac enim ratione fiet, non solùm vt is & testis nobis, & adiutor sit ad vitę innocentiam, sed dux etiam & antesignanus ad immortalitatis & felicitatis sempiternæ gloriam.

IN EODEM FESTO S. MICHAELIS CONCIO SECVNDA: IN QVA LECTIO Euangelica explanatur.

THEMA. *Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est.* Matth. 18.

CVM peccata omnia, dilectissimi, aut carnalia sint aut spiritualia, constat planè spiritualia esse carnalibus grauiora: in quorum numero superbiam præcipuè collocamus. Habet autem superbia tria insignia mala. Primum, quòd inter maxima crimina numeretur; hoc enim illa Dauidis verba indicant: Si me Psal. 28.

non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo. Maximum verò delictum appellat superbiam: de qua Prophetam loqui versio Hieronymi ex Hebræo declarat: qui pro eo quòd nos legimus, Ab occultis meis munda me; ille vertit, A superbis quoq; libera seruum tuũ,&c. Ideo autem superbia delictum maximum appellatur,quia singulari quadam ratione cum diuina mente pugnat. Tria enim sunt peccatorum genera: quorum alia ipsum hominem sibi, alia proximum, alia Deum eripiunt. Ira enim hominẽ sibi ipsi eripit: quoniam iratus,quo tempore ira æstuat,sui iuris non est,cùm rationis compos non sit,quę propria est hominis. Inuidia autem proximum mihi,eiusque bona eripit: si enim me charitas vnum cum proximo efficit, eiusque bona,mea per amorem facit; consequens est,vt inuidia,quæ charitati aduersatur, illum mihi eiusq; bona adimat: quibus ego adeo non fruor, vt illis etiã propter inuidiæ tabem vehemẽter crucier. At superbia,his multo grauior, Deum ab homine alienat: quia cùm debitum illi honorem & gloriam surripiat, de gloriæ possessione atque primatu aduersus illum contendit. Quamuis enim mortifera peccata omnia Deum ab anima pellant, hoc tamen singulari hac ratione superbia facit: ideoque delictum maximum appellatur. Habet item aliud superbia malum,quòd videlicet occultissimũ vitium sit. Carnalia quippe vitia quæ per corpus exercentur,facilè deprehenduntur: at spiritualia (cuiusmodi superbia est) sola ferè interiori mentis actione committuntur: ideoque difficiliùs agnoscuntur,quamuis grauissimè animam saucient. Quis enim superbus se esse superbum credat? Hæc igitur duo mala facilè declarant,quantum nobis ab huius peccati veneno cauere debeamus,cùm non modò grauissimum,sed etiam occultissimum sit. Postremò habent hoc etiã spiritualia peccata, quòd spirituales viros potissimùm infestãt. Sic enim astutus ille serpẽs spiritualibus spiritualia cõparat; quib⁹carnalia odio esse intelligit. Ad hoc autẽ virtutibus etiã ipsis(quibus spirituales viri exculti sunt)ad superbiã & inanis glorię fomentũ abuti solet. Cumq; virtutum adminiculo cætera vitia debilitentur & extinguantur,sola superbia nõ raro ex eisdẽ vires & robur colligit. Tantò enim magis homines insolescunt,quantò plus se virtutibus ornatos vidẽt. Hinc D. Hieron. Superbia,inquit,natione cęlestis,sublimiũ mentes inhabitat,in cinere frequenter & cilicio recubans. Quo minùs mirandũ est, si hic superbię spiritus in Apostolorum quoq. pectora irrepserit. Antiquus enim hostis, qui propter superbiã ex Angelo dæmon, atq;ex felicissimo infelicissimus factus est,venenũ,quo ipse interiit,hominibus propinare contẽdit, vt illi similiter intereant. Hoc igitur morbo discipuli laborantes, de primatu regni cælorum,

Psal 18.
Hieron.
Hieron.

rum, quod in hac vita futurum sperabant, sæpe contenderunt. Nam & ante magistri discessum, & in hodierna sancti Euangelij lectione de hoc inter se primatu disputare cœperũt, quem sibi vnusquisque vindicare volebat. Qua etiam de causa aduersus Iacobum & Ioannem indignati sunt, quòd sedes ad dexteram & sinistrã Domini, subornata matre, petierint. Quemadmodum igitur eo tempore his duobus discipulis subinuidebant: ita modò eodẽ affectu aduersus Petrum commouentur, quòd Dominus pro se ac pro illo tantùm, non etiam pro aliis discipulis tributum pendi iusserit. Diuina autem dispensatione factum est, vt hanc discipulorum infirmitatẽ nobis sancti Euangelistæ explicarent, vt hoc argumento intelligeremus, quales eos Dñs acceperit, quales Spiritu superueniente reddiderit; vt hac ratione discipuli, quid natura, quid gratia posset; & quid sibi, quid Deo tribuendum esset, agnoscerent: quo sic tandem in seipsis quidem humiles, erga Deum verò grati atque deuoti existerent: & ita demum ab omni superbiæ veneno immunes essent.

Accedentes ergo ad Magistrum discipuli, ab eo quærunt, quis maior esset in regno cælorum. Huic autem interrogationi noua quadam & insolita docendi ratione Dominus respondit. *Aduocans* enim *paruulum, statuit eum in medio eorum, & ait: Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorũ.* Vtrobique Dominus diuersam ab effectibus carnis nostræ viã elegit. Cùm discipuli consessum ad dexteram & sinistram eius peterent, passionis calicem illis proposuit: cùm verò primatũ regni cælorum in præsenti lectione ambirent, infimam illis humilitatis viam, qua ad regnũ peruenitur, ostẽdit. Sic sapiens & fidelis animarum Medicus non quid ęger animis cupiat, sed quid ei potissimùm expediat, præscribit. Itaq; ait: Vos de primatu, & sublimi sede contenditis, ego autem asseueranter prædico vobis, nisi efficiamini sicut paruuli, non modò cælestis regni primatum non assecuturos, sed nullũ prorsus in eo regno locum vos habituros. Vos item de terreni regni gloria quæstionem proponitis, ego ad cælestis regni gloriam, quę vera & sempiterna est, vos reuoco. Quam si adipisci desideratis, hac lege vobis illam comparare debetis. *Nisi enim conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnũ cælorum. Quicunque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cælorum.* Hæc Domini verba non tam verba quã fulmina mihi esse videntur. Quid enim magis timendum, quàm sub hac omnium extrema pœnarũ hanc à Domino (vt ita dixerim) metamorphosim præcipi. Quî enim fieri poterit, vt adultus homo, & fortasse (vt ille ait) inueteratus dierum malorum, hoc modo paruulus fiat? Obstat enim huic animi submissioni omnium humanorum af-
fectuum

fectuum potentissimus, nempe immodicus gloriæ & propriæ excellentiæ amor, imis hominum visceribus infixus. Qui sanè affectus adeò latè patet, vt nullus sit neque tanta humanitate præditus, neque tam agrestis & inhumanus, neque tantis honoribus insignis, neque tam obscurus & ignotus, neque tot virtutis ornamentis excultus, neque tam multis flagitiis coopertus, qui non flagret infinita quadam gloriæ cupiditate. Obstat simili ratione, abiectionis atq; humilis officij odium, quo aliquam homo dignitatis suæ iacturam sibi facere videatur. Nec enim minori studio vulgus hominum ignominię notam fugere contendit, quàm vadosa loca & latentes scopulos in mari nautæ. Quò enim alio omnia hominum vota & studia conferentur, nisi vt humiliora officia vel loca fugiant, & ad sublimiora proueh antur? Cùm ergo isti duo affectus velut duo quidam potentissimi gigantes mentem hominis summa vi ab humilitatis abiectione reuocent, & ad excelsa rapiant; quis ita se supra naturam, supra mundũ, supraque seipsum attollat, vt his affectibus reclamantibus inanes honores respuat, & humili loco, humiliq; officio gaudeat? Quomodo ab ea quis cupiditate immunis erit, quæ etiam Apostolorum pectora inuasit, qui tam diu in schola humilitatis sub humilitatis Magistro versati erant? Quòd si agrestes etiam & inculti homines (quorum vilis gloria est) hoc morbo laborant; quid de principibus & opulentis viris, & vana scientiæ persuasione inflatis iudicandum erit; qui & maiorem gloriam ambiunt, & acriores ad eam expetendam stimulos habent?

I.

Verùm dicet aliquis forsitan: Vehementer animos nostros hæc tua disputatio concutit, cùm hinc quidem summam huius virtutis necessitatem exaggeras (sine qua nemini ad regnum cælorum aditus patet) inde verò maximam eius adipiscendæ difficultatem, propter ingenitam mentibus nostris humanę gloriæ appetitionem, ob oculos ponis. Quid igitur? An spes omnis huius virtutis assequendæ nobis abiicienda est? Minimè verò: imò etiam hæc eadem difficultas viam nobis ad hanc virtutem obtinendam munit, dum nobis & animi nostri morbum ostendit, & ad verum animarum Medicum remittit. Mandata enim difficilia nõ faciunt homines transgressores, sed humiles. Quod hac in re videre licet. Quo enim vehementiùs homo ad sublimes & inanes honores & dignitates aspirat, hoc magis inanitatem & morbum suum, ac velut sitim febricitantis ostentat, qui adeò ardenter concupiscit, quod illi exitiosum & noxium futurum est. Sic enim diuina æquitas & sapientia hominis rebellionem & superbiam puniuit, vt pœna culpæ esset etiam medicamentum superbiæ: & quia incautus homo ex donis quæ in-

Qua ratione humilitas paranda sit.

tra se perceperat, occasionem arripuit superbiendi, ex malis quę intra se castigatus sentiret, materiam sumeret sese humiliandi. Sic factum est, vt illata pœna admissi criminis esset non modò supplicium, sed etiam medicamentum.

Auguſt. Miratur D. August. in Genesi, quòd Eua, cùm primùm formata est, virago fuerit appellata: cùm verò post admissum crimen ad mortem damnata fuit, vitę nomen acceperit, materque omnium viuentiũ fuerit nuncupata. Rectiùs enim hoc illi nomen conueniret in prima sua conditione, quando immortalitatis & iustitię donum acceperat, quàm cùm mortis sententia aduersus illã prolata est. Quomodo enim cum sententia mortis, vitæ nomen consentit? Ad hoc autẽ idem Aug. respondet, quòd videlicet meritò vitæ nomen prima illa femina acceperit, cùm sublatis donis, quę illis superbiendi occasio exstiterant, eas intra se molestias & incommoda sentiret, quæ illi sese humiliandi & submittendi materiam singulis penè momentis præberent: vt hac miseriarũ suarum cognitione admonita, vitam reciperet, quam donorum cælestium abusu perdiderat. Has autem mole-

Idem. stias esse quosdã mentis nostræ monitores, qui ad humilitatem hortentur, & à superbia auocent, declarat idem Aug. qui Confessionum suarum librum his verbis exorditur: Laudare te Domine vult homo, aliqua portio creaturæ tuæ: homo, circũferens mortalitatem suam, circumferens testimonium peccati sui, & testimoniũ quòd superbis resistis. Quibus verbis non obscurè vir sanctus declarauit, corporis animique molestias, quibus perpetuò infestamur, voces esse quæ superbiam detestentur: cùm hæc omnia mala antiquę illius superbiæ supplicia sint. Quocirca mirũ non est, si tunc prima illa femina vitæ nomen acceperit, quæ tot contra superbiam, salutis & vitæ exterminatricem, remedia & medicamenta percepit. Quisquis autẽ hoc miratur,

1. Cor. 2. in Apostolum oculos coniiciat; cui magnitudo reuelationum donorumq; cælestium, elationis ac proinde mortis occasio fuisset, nisi stimulus ille carnis, & quotidiana fragilitatis suæ experimenta huic periculo obstitissent; quæ illũ ad sui cognitionem, & veram cordis humilitatem inducebant. Quid ergo mirum, si vitam appellem, quod mihi (si rectè vti velim) salutis & vitæ materiam præbet? Quisquis igitur ingentes spiritus, ad quos corrupta & lęsa nos natura rapit, comprimere cupit, oculos suos ad interiora mala, quę propter superbię scelus inflicta sunt, vertat; ibi enim contra morsum viperæ ex vipera ipsa antidotum inueniet: vt ipse quoq; (sicut de Domino Saluatore dictum est)

Rom. 8. de peccato damnet peccatũ. Hanc autem humilitatis viam bre-

Mich. 6. uiter nobis Dominus per Prophetam ostendit, cùm dixit; Humiliatio tua in medio tui: quia videlicet nõ procul à te, sed in-

tra

tra te (nisi aures occluseris) humilitatis magisteriũ retines. Habes enim intra te fluidum & casurum corpus, infinitisq; morbis obnoxium, non ex terra aut aqua, vnde stirpes, aues & pisces procreati sunt: sed ex infima terræ parte, nempe ex limo terræ formatum: vt hoc nomine iure nos Propheta ab in ani superbiæ tumore reuocet. Pro eo enim quod nos legimus; Non apponat magnificare se homo super terram: Hieron. ex Hebræo vertit; Non apponat magnificare se homo de terra. Quid ergo superbiat homo de terra, qui in eandem vertendus est? Si verò intra corpus animũ spectare incipias, offert se primum tibi irrequieta & volubilis imaginandi vis, quæ arborum foliis inconstantior & volubilior, vix Dominicam orationem, sublata in Deum mente, proferre sinit: vsque adeò terrenarũ rerum cogitationibus fluctuat. Offert se deinde sentiendi appetitus, proprij amoris sedes, & cupiditatum, voluptatum, atq; peccatorum omnium seminarium, quod instar olidi sterquilinij mortiferos variorum vitiorum fœtores exhalat. Hæc enim omnia velut interni quidam doctores sunt, qui assiduè vocem illam auribus nostris insusurrare videntur; Hominem te esse memento. Rursum si ad præteritæ vitę conditionem oculos conuerteris, videbis eam innumerabilium penè delictorum sordibus fœdatam: adeò, vt cum Rege pœnitente dicere verè possis: Peccaui super numerũ arenæ maris, & non sum dignus videre altitudinẽ cęli præ multitudine iniquitatis meæ. Adde his etiã motus animi nostri rebelles, quos à nobis radicitus euellere non possumus. Adde quotidiana variarum tentationum pericula, quibus pios Dominus ad infirmitatis suæ cognitionẽ vexari permittit. Hinc D. Gregorius: Fit Deo prouidẽte, vt qui fortia vincit, à leui superetur; quatenus sic agnoscat à Deo fuisse, quòd maiora vicerit: & ita mens sua de infirmitate roboretur. Quare Cananæus conteri potuit, non potuit exterminari: efficitur tamen tributarius, quia & vitium illud humilitati subseruit. Quare Iudicum 3. dicitur, Hę sunt gentes quas reliquit Dominus, vt erudiret Israël. Semper enim ab eis vinci formidandum est. In paruis autem discit, quòd ex se maiora nõ subiecit. Hactenus ille. Quis igitur dum hanc tantam intra se miseriarum atque malorum scaturiginem sentit, intumescere atque superbire audeat? Rectè enim Ecclesiasticus, Quid, inquit, superbit terra & cinis? Non adeò mirum esse videtur altissimum illum Angelum eleuasse cor suũ in decore suo; quippe qui harum miseriarum expers erat: at qui tantos intra & extra nos in corpore simul & anima vilitatis & humilitatis testes & pręcones habemus, quo pacto efferri, & inaniter gloriari possumus? Quid verò miseriarum omnium extrema, omniumque terribilium vltima mors? Quantum hæc in

Psal. 9.
Hieron.
Gregor. Mor. li. 4
Iudic. 3.
Eccli. 10.

gentes etiam hominum spiritus extenuare atque demittere potest; cùm ij attentè considerant, quò tandem omnis humana potentia, quò ingentia imperia & sceptra cadant. Hoc planè (vt multa alia argumenta prętercam) vel vnius Cyri Persarum Regis epitaphium satis indicat; illius inquam Cyri, de quo
Esaiæ 45. exstat magnificentissimum illud Esaiæ vaticinium: Hæc dicit Dominus christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt subiiciam ante faciem eius gentes, &c. Hic igitur, postea quam Assyriorum regno potitus esset, & monarchiam ab Assyriis ad Persas transtulisset, tandem naturæ concedens, hoc sibi tumulo epitaphium inscribi præcepit:

O VIR, QVICVNQVE ES, ET VNDECVMQVE ADVENIS; NEQVE ENIM TE ADVENTVRVM IGNORAVI. EGO SVM CYRVS, QVI PERSIS IMPERIVM CONSTITVI. PVSILLVM HOC TERRAE, QVO MEVM TEGITVR CORPVS, MIHI NE INVIDEAS.

Quis igitur in his pauculis verbis non apertè humanæ gloriæ atque potentiæ inanitatem videat? Si enim hic humanę iactantiæ finis est; quid habet puluis & cinis cur insolescere atque efferri debeat? Quid verò ille eorumdem Persarum domitor Alexander, cuius superbiæ vix totus orbis satis erat; vt de eo Poëta cecinit, *Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis*; quem tandem vitæ exitum habuit? nónne eum qui penè tumuli honore caruisse videatur? Vnde eius mater Olympias, cùm filij cadauer insepultum iacere vidisset, inter materna lamenta exclamasse dicitur: O fili, tu qui studebas cæli particeps esse huc toto impetu properans, ne iis quidem potiri potuisti, quæ sunt mortalium omnium communia, terra ac sepultura. Alexander viuus ambiebat diuinos honores; defuncto nec ille contigit vltimus honos quem quiuis homo persoluit homini, quamlibet humili.
Q. Curt. & Plut. Narrant enim Q. Curtius & Plutarchus Alexandri corpus multis diebus insepultum iacuisse, ob graues Procerum concertationes de successione principatus.

Quisquis igitur, fratres, hæc omnia prudenter considerauerit, facilè omnem à se animi elationem atque fastum excutiet, & ita demum insignem illam humilitatis virtutem assequetur, qua instar paruuli effectus, in regno cælorum magnus fiat.

Huic autem considerationi illud etiam adiungere curabit, vt humilitatis amator ab omnibus admoneri, ab omnibus corripi paratus sit. Hoc enim sanctorũ virorum proprium fuit; vt quo quisq; sanctior atq; sapiẽtior esset, hoc magis ad omnibus corripi
Gregor. in Epist. atque moneri paratus inueniretur. Hinc D. Gregorius, Ab omnibus, ait, corripi, ab omnibus emendari paratus sum: & solum mihi amicum ęstimo, per cuius linguam, ante apparitionem di-
stricti

ſtricti iudicis, meæ maculas mentis tergo. Sic ergo magnus ille Doctorum Doctor Auguſt. Ego, inquit, & ſenex, & Epiſcopus, paratus ſum à puero doceri. Quid hac cordis humilitate ſubmiſſius? Non enim quiſquã de populo hoc dicit, ſed ille de quo dictum eſt; Legi Dei deeſſe, quidquid Auguſtinum ignoraſſe contigerit. Hac igitur ratione ſexagenarius Auguſt. in Euangelicum paruulum conuerſus eſt, dum ſe à paruulo erudiri paratũ exhibet. Sic tamen in hac parte humilitatem colere debemus, fratres, vt meminerimus ſcriptum eſſe; Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris. Et illud item; Eſto firmus in via Dñi, & in veritate ſenſus tui. Sic enim & humilitatem conſeruabimus, & virtutis & conſtantiæ firmitate retenta, nequaquam circumferemur omni vento doctrinę.

Auguſt.

Eccli. 13.

Eccl. 5.

Deinde illud etiam præſtare debet, quiſquis huius eximię virtutis cultor & amator eſt, vt nequaquam humiliora officia, humilioraque loca & abiecta dedignetur. Vt enim D. Bernard. ait, Humiliatio, via eſt ad humilitatem; ſicut patientia ad pacem, ſicut lectio ad ſcientiam. Si ergo virtutem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. Humiliationis autem nomine vir ſanctus non ſolùm humiliora loca & officia, ſed paupertatem etiam, & angores, & lachrymas, cęteroſq; corporis & animi labores intelligit. Cuius verbi ſignificatione Apoſtolus vſus eſt, cùm ait; Ne iterum cùm venero humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his qui peccauerunt, &c. Vt autem humiliatio ad humilitatem; ita contrà ſecundæ res, honores & potentia, ad ſuperbiam & faſtum viam muniunt. Hinc regius Vates, In labore, inquit, hominũ non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua. A quo quidem faſtu longiſſimè ſe abeſſe idem Vates profitebatur, cùm diceret: Domine non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei, neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me Hoc igitur modo potentiſſimus hic Rex ſe ad paruuli menſuram contrahebat, dum & intus corde nihil de ſe magnũ ſentiebat, & foris ſe ad ima demittens, nudus ante arcã Domini ſaltare non erubeſcebat. Micholi autem vxori hanc in Rege humilitatem obiurganti reſpondit: Viuit Dominus, quia ludam ante Dominum, qui elegit me potiùs quàm patrem tuum, & quàm omnem domum eius: & præcepit mihi vt eſſem dux ſuper populum Domini in Iſrael: & ludam, & vilior fiam plus quàm factus ſum: & ero humilis in oculis meis, & cum ancillis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo.

Bernard.

2. Cor. 10

Pſal. 72.

Pſal. 130

1. Reg. 9.

His igitur rationibus, fratres, hanc virtutem, quæ omnium aliarum radix, fundamentum, & cuſtos eſt, aſſequemur; ſi his etiã aſſiduæ orationis ſtudiũ adiungamus, qua illam à Domino

virtutum continuis votis ac desideriis postulemus. Orationis enim virtus quàm latissimè patet, & ad omnia valet. Hinc quidam ex illis eremi Patribus (vt Theodoretus in historia religiosa memorat) medicos aiebat variis pharmacis ad varios morbos curandos vti: at fidelem & deuotam orationem ad omnes animorum morbos curandos, & virtutes adipiscendas commune remedium & medicamentũ esse. Per hanc igitur nos tanquam paruulos ante diuinæ maiestatis conspectum exhibeamus, profitentes nos sufficientes non esse cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis, sed omnem sufficientiam nostram ex Deo esse. Hoc enim de se penitus cognitum & exploratum habere, & sic de se demissè atque humiliter sentire, id demum est euangelicum paruulum esse. Sed quia diutiùs fortasse quàm par erat, in hoc paruulo effingendo immorati sumus; quid de his qui hunc talem paruulum offenderit, Dominus dicat, videamus.

Theodoretus.

II.

Qui, inquit, *scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credũt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, &c.* Qua Dominus charitate huiusmodi paruulos amplectatur, apertè his verbis indicat, cùm & iuuantibus maximum prȩmium, & nocentibus, siue scandalum inferentibus, maximum minetur supplicium: de quo multa, & quidẽ grauissima, in hac sacra huius diei lectione persequitur. Quæ res non modò horum paruulorum dignitatem, sed immensam Domini bonitatem, & erga genus hominum charitatem non obscurè declarat. Sicut enim admiranda illa hospitalitatis & misericordiæ commendatio (quam in extremo iudicio prolaturus est) eximiã eius in homines charitatẽ & misericordiam ostendit, quæ tam magna præmia pauperum miserias subleuantibus, constituit: ita nõ minus eandem charitatem demonstrat, cùm magna supplicia nocentibus, & scandalum paruulis inferentibus cõminatur. Atque vt mirabilem concordiam inter Euangelicam & Apostolicam doctrinam pernoscatis, legite, quibus licet Pauli Epistolas ad Romanos, & Corinthios: in quibus Apostolum aduersus scandali peccatum
1. Cor. 8. tonantẽ & fulminantem videbitis: inter alia verò sic ait: Si esca scandalizat fratrem meũ, non manducabo carnes in æternum,
1. Cor. 9. ne fratrem meum scandalizem: & iterum: Bonum est mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Gloriam autem suam appellat, nullum offendiculum præbere Euangelio Christi. Iam verò qualis illa Apostoli vox, quamq; Apostolico pecto-
1. Cor. 11. re digna; Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? ille enim scandalũ, ego incendium patior. Cuius autem periculi sit, infirmis hominibus scandalum, hoc est, peccati occasionẽ prȩbere, idem declarat his verbis; Sic

autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam infirmam, in Christum peccatis. Christus autem Dominus peccatum hoc inultum abire non sinit, quin & illud frequenter præsenti vindicta plectere solet. Sic enim sororem B. Catharinæ Senensis, Bonauenturam nomine, è medio sustulit, & grauissimas igne purgatorio pœnas pendere coëgit, quòd multa vi precum Christi virginem ad faciem ornandam impulerit, quo eam ad coniugij spem & mundi amorem alliceret. Sed aliud tamen huius rei multo formidabilius, ac penè incredibilius exemplum ex D. Hieronymo hoc in loco referam. Is igitur in epistola ad Lætam sic ait: Prętextata, nobilissima quondam femina, iubente viro Hymetio, qui patruus Eustochij virginis fuit, habitum eius cultumque mutauit: neglectum crinem mundano more pexuit, vincere cupiens & virginis propositū, & matris desideriū: & ecce tibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se Angelum, terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu ne ausa es viri imperium præferre Christo? Tu caput virginis Dei tuis sacrilegis attrectare manibus, quæ iam nunc arescēt, vt sentias excruciata quid feceris: & finito mense quinto ad inferna duceris. Sin autem perseueraueris in scelere, & marito simul orbaberis, & filiis. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam velox signauit interitus. Sic vlciscitur Christus violatores templi sui, & sic gemmas, & pretiosissima ornamenta defendit. Et hoc retuli, non quòd insultare velim calamitatibus infelicium, sed vt moneam, cum quanto metu & cautione seruare debeas, quod Deo spopondisti. Hactenus Hieronymus. Quis igitur dum hæc audit, non perhorrescit, si se huius criminis reum aliquādo fuisse cognoscit? Nam de huius adeò tremendæ historiæ fide dubitare non licet, cùm eius D. Hieronymus & scriptor, & oculatus testis exstiterit.

1. Cor. 8.

Hieron.

Quisquis igitur hæc ipsa diligenter animaduerterit, minimè mirabitur, quòd post hæc Saluator inferat: *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proijce abs te.* Hoc in loco pedum & manuū nomine coniunctissimos nobis homines, maximeq; necessarios, qui nobis pro pedibus & manibus sunt, accipere debemus: quorum si consuetudo, si familiaritas, si dicta factáve illorum ita mentem nostram perturbant, vt vel nos à studio rerum diuinarū, vel ab amore in Deum auocent, vel ad inhonesta & inconcessa rapiant; gladio diuini timoris abscindendi atq; repellendi sunt. Hic enim est spiritualis ille gladius, de quo Saluator ait: Non veni pacem mittere in terram, sed gladium. Non contentus autem pedum, manuúmve abscissione, oculum etiam effodiendum docet, cùm subdit: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te.* Quæ quidem sententia Domini ad

Mat. 10.

ſpiritualem etiam rationis humanæ oculum referri debet. Cùm enim hic oculus vel fidei dogmatibus contradicit, vel miſer homo calamitates ſuas cum aliorum ſecunda fortuna comparans, de diuina prouidentia & iuſtitia tentari incipit, cùm inopiam ſuam cum aliorum opibus comparat, tunc ſpiritualiter oculus iſte nequam eruendus, & in obſequium fidei captiuandus eſt; quæ fides Dei iuſtitiam & æquitatem defendit, auribuſque noſtris, quod olim Petro dictum eſt, inſuſurrare videtur: Quod ego facio, tu neſcis modò, ſcies autem poſtea. Sciuit, poſtquam è viuis exceſſit, Lazarus, quam gloriam mendicitas & vlcera illa ſua ſibi pepererint: quanta verò diuiti epuloni ſplendida menſa & purpurea veſtis ſupplicia comparauerint.

Ioan. 13.

Demum poſt tot minas, totq; documenta ad vitandum ſcandalum à Domino data, quaſi parum eſſet quod hactenus dixerat, iterum perorata cauſa, dictorũ memoriam renouat dicens: *Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis: dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem Patris mei qui in cælis eſt.* Hactenus quidem Dominus expoſito periculo noſtro; nunc propoſita paruulorum dignitate, à ſcandali maleficio deterret: quòd videlicet tantæ curę ſint Patri cęleſti, vt ſupernis illis Spiritibus, qui ſplendidiſſimã eius faciem ſemper intuentur, eorum cuſtodiam atque tutelam commiſerit. Summus enim ille rerum moderator ac conditor Deus, qui cælum terris miro charitatis modo coniunxit, quique hanc tantã rerum vniuerſitatem ita deuinxit, vt ſupera infimis, per ea qui in medio poſita ſunt, vim ſuam communicarent (vt ita tandem ex tam multis variiſque rebus, tanquam ex diuerſis ſonorum interuallis, pro certa ratione diſtinctis, conſona quędam rerum vniuerſitas ſurgeret) is vtique ſublimem illam Angelorum naturam cum humana colligauit, vt qui in cælis diuinæ pulchritudinis ſpeciem contemplantur, in terris ad hominum cuſtodiam deſtinarentur.

Quòd ſi eorum (quod ad noſtri cuſtodiam attinet) officia quæras, multa planè ſunt. Primùm, corpora noſtra ab iniuriis Dæmonum tuentur: qui cùm capitali nos odio proſequantur, eadem mille modis vexarent atque laniarent, niſi eorum furori Angelorum præſidia obſiſterent. Ideoque nihil in hac parte aduerſum nos poſſunt, niſi quod illis Dominus poſſe permiſerit. Quod facilè illa beati Iob vexatio declarat, in quem perfidus ille hoſtis nihil potuit, niſi quod Dominus voluit. Idem etiam ſub imagine quadã videre licet in eo leone, qui deceptum Prophetam ex voluntate Domini interemit: qui tamen neque corpus eius, neque aſinum cui inſidebat, tangere auſus eſt; ſed iuxta vtrumque eſuriens & innocens leo, vt prædæ ſuę cuſtos, non vt deuorator inuentus eſt. Neque enim aliud in corpus viri Dei

1.

3. Reg. 13

potuit,

potuit, quàm quod illi Dominus concessit. Quod idem de leone illo qui rugiens circuit quærens quem deuoret, intelligendum est. Hanc autem Angelorum custodiam regius Propheta declarat, cùm ait: Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Pro, Immittit autem, diuus Hieronymus ex Hebræo significantiùs vertit, Castrametatur Angelus Domini in circuitu timentium eum, &c. Cuius verbi vim Sponsus in Canticis exprimit, cùm ait: Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? Vidit hoc planè puer Elisei, cùm totum montem igneis curribus plenum in circuitu Elisei demiratus est.

Psal. 19. Hieron. Cant. 7.

Diligentiùs tamen Angeli piorum animas à peccato, quàm à morte corpora seruãt. Testatur hoc illustris illa femina Iudith, quæ Holofernis abscissum caput secum gestans, hoc de Angelo suo testimonium tulit: Viuit autem ipse Dominus, quia custodiuit me Angelus eius, & hinc abeuntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem: & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati reuocauit me vobis gaudentem in victoria sua, in euasione mea, & in liberatione vestra. Nec à peccatis solùm, sed ab occasionibus etiam, per quas homines in peccatum labi possent, solicitè custodiunt. Quod non obscurè regius Vates designauit, cùm ait: Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. In manibus autem portare, est peccandi occasiones abscindere, ne in peccati præcipitium incidamus. Idem etiam hostis antiquus testatur, cùm de B. Iob ad Dominum loquens ait: Nónne tu vallasti eum, & omnem domum eius: hoc est, omnes aditus occlusisti, ne ego in illum erumpere, illum lædere, aut in peccatum præcipitare possem? Vt enim vitrea vasa, quæ fragilia sunt, mollibus integumentis, ne ad duriora corpora allidantur atque frangantur, conseruare solemus; ita misericordiæ vasa Dominus angelica protectione sepit, ne vlla vis eorum teneritudinem lædere aut violare queat.

Iudith 13. Psal. 90. Iob 1. Simile.

2. Est etiã curę beatis istis Spiritibus, orationes & eleëmosynas, piaq; opera nostra communi Dño præsentare. Quod satis apertè Raphaël Angelus Tobiæ significauit, cùm dixit: Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & relinquebas prandium tuũ, & mortuos abscondebas per diẽ in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Dño. De hoc autẽ Angelorum ministerio sic Ioannes in Apoc. Venit, inquit, Angelus & stetit ante altare, habens thuribulũ aureum: & data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronũ Dei. Et ascendit

Tob. 12. Apoc. 8.

dit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.

Cùm ergo beati isti Spiritus piorum vota & preces esse Deo gratissimas intelligant, libenter astant orantibus, & intersunt meditantibus, vt habeant quod cõditori suo pro nobis offerant. Hinc illud in Cant. Quæ habitas in hortis, amici auscultant te, fac me audire vocem tuam. Vox est cælestis Sponsi ad amantissimam sponsam in amœnissimis scripturarum hortis commorantem, seque ipsam diuinorum mysteriorum contemplatione pascentem: quam Angeli circumstant, eius contubernio gaudentes, & deuota orationis & laudum eius cantica audire gestientes. Quid igitur? An non ipsi multò dulcius atq; suauius canunt? Canunt planè: sed quemadmodum homines philomelæ, similiumque auium cantillantium modulatione delectantur, cùm tamẽ humanæ vocis organum longè sit gratius atque iucundius: ita beati illi Spiritus diuinis precibus & laudibus humana voce decantatis magnopere oblectantur, quamuis ipsi longè dulciùs atque suauiùs canant. His igitur modis, multisque aliis, quos recensere longũ esset, beati illi Spiritus solicitam nostri curam gerunt. Ipsi namque (vt D. August. ait) adiuuant laborantes, protegunt quiescentes, hortantur pugnantes, coronant vincentes, congaudent gaudentibus; de te, inquam, gaudentibus: compatiuntur patientibus; pro te, inquã, patientibus. Grandis est eis cura de nobis, magnus est affectus dilectionis eorum erga nos: & hoc totum propter honorem tuæ inæstimabilis charitatis, qua dilexisti nos. Diligunt enim, quos tu diligis: custodiunt quos tu custodis: & deserunt quos tu deseris. Nec diligunt operantes iniquitatem: quoniam & tu odisti omnes operantes iniquitatem. Quoties bene agimus, gaudent Angeli, & tristantur dæmones: quoties verò à bono deuiamus, diabolum lætificamus, & Angelos tuos suo gaudio defraudamus. Gaudium est enim eis super vno peccatore pœnitentiã agente, sed diabolo super vno iusto pœnitentiam deserente. Da igitur, da Pater eis semper gaudere de nobis; vt & tu semper per eos lauderis in nobis, & nos cum eis in vnum ouile tuum adducamur, vt confiteamur simul nomini sancto tuo creator hominum & Angelorum: qui cum vnigenito Filio tuo viuis & regnas in secula seculorum, Amen.

Cant. 8.

Simile.

Aug. in Soliloq.

IN EODEM FESTO S. MICHAELIS ARCHANGELI, CONCIO TERTIA: IN qua, post Euangelicæ lectionis enarrationem, occasione superbiæ Angelorum, quos è cælo S. Michaël exturbauit, de peccato superbiæ agitur. De quo tria præcipuè tractantur: primò, quibus modis homines in hoc peccatum incidant: deinde, quæ hominum genera huic præcipuè morbo obnoxia sint: ac postremò varia huius morbi remedia assignantur.

THEMA. *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Matth. 18.

SOlent qui de nauigandi ratione scribunt, vadosa loca, & scopulos præcipuè qui sub vnda latent, diligenter annotare, & in charta describere, vt ab illis nautæ naues submoueant. Cùm autem hęc ipsa vita quam viuimus, nauigatio quædam sit, qua ad optatũ sempiternæ vitæ portum (ad quem conditi à Deo sumus) nauigationis cursum dirigimus: necesse est, vt nos quoque vadosa loca, & vitiorum scopulos, sub virtutis imagine latentes, sollicitè describamus, ne ad eos innocentiæ nauem illidamus, & iustitiæ atque pietatis naufragium faciamus. Inter omnes autem huiusmodi scopulos nullus perniciosior, nullus occultior, quàm superbia est; quam & maximum & occultissimum omnium vitiorum in præcedenti concione esse diximus. Quod qui non credit, in summum illum Angelum, quem S. Michaël ex summa cæli arce in tartarũ præcipitauit, oculos conijciat (quem D. Dionysius vnum quidem ex summis cæli principibus, D. autem Gregorius, Angelorum omnium principẽ esse ait) cui hoc peccatum sola breuissima cogitationis mora commissum æternæ damnationis causam attulit, & nobilissimã illam creaturam, creaturarum omnium pessimam & infelicissimã reddidit. Quin & illud ad huius criminis detestationem verè dici potest, ipsum omnium ruinarum atque malorum causam & fontem esse. Verissimè enim à Salomone dictum est; Contritionem præcedit superbia: &, Ante ruinam exaltabitur spiritus. Vnde enim hæreses omnes, vnde schismata, vnde omnes etiam carnis lapsus, in quos, qui virtutem sectabantur, inciderunt, nisi ab hoc fonte

Simile.

Dyonys.
Gregor.

Prou. 18.

Ibidem.

fonte manarunt? De hoc igitur maximo ſuperbiæ periculo, quod in huius vitæ pelago nauigaturis imminet, in præſenti concione agere conſtitui. Ad quod & Euangelica lectio (in qua Dominus occultam diſcipulorum ſuperbiam curare voluit) & ſancti Michaëlis feſtum nos etiam adigit: cuius illud memorabile facinus celebratur, quòd ſuperbientes aduerſus Deum Angelos è cæleſtis regni ſedibus præcipitauerit. Prius tamen Euangelicam lectionem, quæ huius doctrinę fundamentum eſt, breuiter explicabimus, vt diuitiùs in huius vitij penetralibus excutiendis immorari valeamus. Ait igitur ſanctus Euangeliſta:

Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes, Quis putas maior eſt in regnò cælorum? Hanc interrogationem ex occulta ſuperbiæ radice or-
Luc. 9. tum habuiſſe, apertè Lucas oſtendit, dicens: Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum eſſet maior: nec cogitatione ſolùm, ſed verbis etiam hoc inter ſe tractauerant. Vnde Marcus narrat
Marc. 9. diſcipulos primùm cùm veniſſent Capharnaum, à Chriſto fuiſſe interrogatos: Quid in via tractabatis? ſiquidem in via inter ſe diſputauerant, quis eorum eſſet maior. Conſiderate, quæſo, fratres, quàm latè virus ſuperbiæ pateat, quod non ſolùm opulentos & principes viros, qui aliquid habere videntur vnde gloriari poſſint, ſed abiectos etiam piſcatores & inopes inuadit. Licet enim illorum res anguſta ſit domi, & externo habitu ſint abiecti; tamen ex ingenij humani corruptione, quæ ex Adam cunctis ineſt mortalibus, ſæpe faſtum intus alunt, quem per affectũ cordis humiliati tollere oportet. Scrutator ergo cordium Dominus huius interrogationis cauſam intelligens, reſpondit: *Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, &c.* Non parum ponderis habet, quòd cæleſtis Magiſter admonitioni huic grauiſſimam præmiſit aſſeuerationem, vt de eius veritate dubitare nemini liceret. Itaque perinde eſt ac ſi dicat: Vos contenditis de primatu regni cælorum; at ego aſſeueranter vobis affirmo, quòd niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, adeò non efficiemini in regno meo magni & illuſtres, vt ne pro diſcipulis quidẽ meis vos ſim habiturus. Quomodo autem paruuli effici debeamus, Petrus Apoſtolus in Epiſtola ſua
1. Pet. 2. docet his verbis; Deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & inuidias, & omnes detractiones, ſicut modò geniti infantes rationabile & ſine dolo lac concupiſcite. *Quicunque ergo ſe hoc modo paruulum fecerit, hic maior eſt in regno cælorũ: & qui ſuſceperit vnum paruulum talẽ in nomine meo, me ſuſcipit.* Quo in loco, Suſcipiendi verbũ non tantùm ſonat hoſpitio ex-
Rom. 15. cipere, ſed quoduis etiam benignitatis obſequiũ exhibere. Hoc enim ſenſu Apoſtolus dixit; Suſcipite inuicem ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos: hoc eſt, adiuuate vos inuicem, mutuiſque

officiis fouete. Cui officio magnam sanè proponit mercedem, cùm dicit, seipsum, hoc est, vnigenitum æterni Patris Filium in his paruulis excipi atque foueri. Qualis ergo merces ex tali benignitatis officio, quod in ipsum Dei Filium confertur, speranda est? Vt autem officiosis in hos paruulos inæstimabile proponitur præmium: ita scandalum inferentibus maximum Dominus minatur supplicium. Subdit enim: *Qui autem scandalizauerit vnum ex his pusillis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* His verbis (vt Hieronymus ait) supplicij genus peculiare Palæstinis designauit, quod ob enormia crimina solebat exigi. Suspendebatur enim collo noxij saxũ molare, & demergebatur in profundum. Satis erat hæc tanta supplicij acerbitas ad criminis huius grauitatem exaggerandam. Verùm addit supplicio Dñs exclamationem interni doloris indicem, cùm subdit, *Væ mundo à scandalis.* Væ, maledictionem & damnationem significat. Est ergo sensus: Væ, id est maledictio ipsi mundo propter scandala, quibus est plenus, cùm totus sit in maligno positus. Cùm autem stultorum numerus sit infinitus, tot erunt etiam scandala & offendicula, quę simpliciter in via gradientibus obiicientur; ideoque subdit, necesse est, vt veniant scandala: quia cùm tot in mundo praua opera & exempla, & praua item perditorum hominum dogmata & consilia sint, cùm tot etiam modis homines hominibus partim contumeliis, partim iniuriis, partim detractionibus & iniquis litibus noceant; consequens est, vt multis modis infirmi homines scandalum patiantur. Hæc autem à Theologis necessitas consequentiæ, non consequentis esse dicitur. Nec enim absolutè necesse est vt scandala veniant, sed cùm tot in mundo sint causæ malorum; consequens est, vt ex his mala & scandala oriantur. Nec tamen malis impune erit, quòd necesse sit venire scandala; cùm ij instrumenta sint Satanæ, qui egregiam illi operam nauant, eiusque negotium & officium gerunt. Cuius autem grauitatis hoc peccatum sit, ex animarum pretio, quod Christi sanguis est, æstimari poterit. Si enim aurum est quod auro emitur, sanguis vtique Christi erit quod eius sanguine redemptum est. Hunc autem effundunt atque conculcant, qui prauis monitis & exemplis fidelium animas corrumpunt. Quo quidem peccati genere multo grauiùs delinquunt principes siue in Ecclesia, siue in Republica viri: tum quia eorum praua opera magis conspicua sunt; tum quia honorem & dignitatem vitiis, dignitatis suæ auctoritate præbent. Nemo enim inglorium sibi esse putat id facere, quod sublimes in Republica viros facere constat: ita fit, vt ij plus exemplo quàm peccato noceant. Quod sanè obscuris hominibus,

Hieron.

minibus, & intra priuatos parietes degẽtibus non perinde contingit. Isti enim cùm peccant, sibi solis præcipuè nocent. Itaque

Simile. vt humata cadauera nemini nocent, inhumata verò putredine sua aërem inficiunt, & pestem hominibus afferunt: ita cùm priuatus homo intra domesticos parietes latens peccat, se vnum tantùm damnat; publici autem homines, quales Episcopi, magistratus, & patres familias sunt, cùm in officio delinquunt, velut inhumata cadauera multorum malorũ causa existunt. Cùm Moyses cinerem in altum effudit, vesicæ turgentes, & morbi Aegyptios grauiter infestarunt: ad hunc ergo modum cùm leues homines excelsum in Repub. vel in Ecclesia locum occupant, necesse est vt varia malorum genera in ea con-

Psal. 11. sequantur. Vnde pro eo quod nos legimus, In circuitu impij ambulant, secundùm altitudinem tuam multiplicasti filios hominum; D. Hieron. ex Hebræo vertit: In circuitu impij ambulant, cùm exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum.

Adauget autem Dominus criminis huius grauitatem, cùm subdit: *Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proiice abs te.* Animaduertite, quæso, qua cura nos Dominus adhortetur, vt omnes scãdali occasiones vndecunque irruentes amputemus. Leuius fuisset dixisse, caue, obserua, cohibe: at quantò maius quod præcipit vt abscindamus omnẽ offendiculi materiã, quo demonstret, quanta sit magnitudo periculi, quando, nisi id fiat, prorsus sit pereundum: non minus atque si quis viperam è manu pendentẽ non concitus excuteret. Est autem hæc adhortatio ab vtili & commodo conseruandi vniuersi. Vbi enim totus homo periclitatur, pręstabilius est vnius membri iactura totius reliqui corporis salutem redimere, quàm seruato membro luxato & putrescente, totius corporis salutẽ in discrimen coniicere. Hæc ratio habet simile, sumptum ab illis quibus morbida membra per chirurgos amputantur, vt seruetur quod reliquum est corporis sanum. Certè hunc animum nobis à natura insitum habere debemus, vt alicuius membri dispendio (si aliter fieri non potest) vitam seruemus. Si enim tanto studio corporis vita retinetur, quanto maiore animæ salus ac vita conseruanda est! Quid enim habet eximij momenti, si corpus abscissa dextera seruetur, breui postea moriturũ: animæ verò longè alia est ratio: id quod & Poëta gentilis agnouit, cùm canit;

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes,
Arida nec sitiens ora lauabis aqua:
Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.

Deniq; non contentus Dñs tot modis nos à scandali peccato deterruisse, addit etiam extremam, eandemque breuissimam admo-

admonitionem dicens: *Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis,&c.* quod perinde est ac si diceret: Etiam atque etiam curate, & soliciti ac diligentes estote, ne pios atque humiles contemnatis. Non enim ait: Ne lędatis, aut perdatis vnum ex his,&c. sed, Ne contemnatis; quo verbo omnē offensionis ac læsionis fontem, quo pusilli lædi possunt, obturat. *Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est.* A dignitate ergo Angelorum, quibus paruulorū tutela commissa est, eorundem amplificat dignitatem. Sunt enim Angeli immortales, inuisibiles, indissolubiles, incommutabiles, simplices, hoc est ab omni corporea mole secreti, in genere suo perfecti, mente puri, affectu benigni, religione pij, vnanimitate indiuisi, pace securi, diuinisq; laudibus & obsequiis semper intenti. Inter quos maiores sine elatione præsunt, & minores sine murmure subsunt; qui cùm ad exteriora exeunt, ab interiori diuinitatis cōtēplationē non recedunt. Quanto ergo reuerentia iis hominibus exhibenda, qui tales à Deo pædagogos, custodes, atque salutis suæ ministros nacti sunt! Hactenus de Euangelica lectione: nunc præcipuam eius sententiam, qua superbiæ peccatum à Domino accusatur, in reliqua Concionis parte persequamur.

I.

De hoc igitur occultissimo atq. maximo superbiæ crimine dicturi, primùm, quibus modis homines in hoc vitium incidant, explicabo; deinde, quæ hominum genera huic morbo præcipuè obnoxia sint; ac postremò, quibus aduersus pestilentissimum hunc animorum morbum remediis vti debeamus, expediam.

Multis modis homines in hoc superbiæ præcipitium vel non sentientes cadunt. Quidam enim adeò stupidi, adeoque sui, ac rerum diuinarum ignari sunt, vt quidquid præclarum, siue in bonis naturę, siue industriæ, siue fortunę habeant, vel sibi ipsis, non bonorum omniū auctori Deo tribuant; vel sic se in animo & vita gerāt quasi à se ipsis, non ab ipso percepissent. Quorum mentem & cæcitatem superbus ille Pharao repræsentat, cui per Ezechielem Dominus dixit; Ecce ego ad te draco magne, qui Ezech 29
cubas in medio fluminum tuorum, & dicis, Meus est fluuius, & ego feci memetipsum. Simili modo Assyriorū Rex deliquit, cui Dominus exitiū prophetica voce minatur his verbis: Visitabo Esaiæ 10.
super fructum magnifici cordis Regis Assur, & super gloriā altitudinis oculorum eius. Dixit enim In fortitudine manus meę feci, & in sapientia mea intellexi, & abstuli terminos populorū, & detraxi quasi potens in sublimi residentes. Hoc eodem genere peccati deliquit eiusdē Babylonię Rex Nabuchodonosor, qui se sua virtute, nulla Dei habita ratione, amplissimā illam ciuitatem extruxisse, & latissimū imperium propagasse arbitrabatur,

aduersus quem sanctus ille vigil è cęlo descendens, grauissimam
Dan. 1. illam & inauditam sententiam fulminauit; Tibi dicitur Nabuchodonosor, Regnum tuum transibit à te, & ab hominibus eijcient te, & cum bestiis & feris erit habitatio tua; fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias quòd dominetur Excelsus in regno hominum, & cuicunque voluerit det illud. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, &c. Hoc igitur tam nouo & inaudito supplicio, quod diuina censura excogitauit, satis declarauit, quàm sit hoc peccatum diuinæ maiestati inuisum; quo vilis homuncio, ex limo terræ conditus, & in eam reuersurus, gloriam vni Deo debitam, sibi arrogare præsumit. A quo crimine S. Iob se alie-
Iob 31. nissimum esse confitetur, cùm ait: Si vidi Solem cùm fulgeret, & Lunam incedentem clarè, & osculatus sum manum meam; quod est peccatũ grande, & negatio contra Deum altissimum. Hoc ad verbum contra eos dicitur, qui Soli & Lunæ diuinitatis gloriam vni conditori debitam, tribuebant; sed nihilominus tamen spiritualiter in eos etiam quadrat, qui rerum suarũ splendorem, & cætera siue naturæ, siue fortunæ, siue industrię bona, non Deo, sed sibi ipsis, & manibus suis accepta referunt. Hi enim & manus suas osculantur, dum illis tribuunt quod diuino munere & beneficio perceperunt; & Deum negant, quando quod sibi sumunt, Deo adimunt.

Sunt & alij, qui naturæ beneficia, qualia sunt corporis robur, formæ decor & pulchritudo, canoræ vocis suauitas, ingenij acumen, & naturalis quædam solertia, cæteraq. his similia quæ nobiscum nata sunt; à summo illo naturæ opifice & conditore proficisci intelligunt; nec ideò tamen humiles sunt; quoniam de his frequenter gloriantur, & ob ea laudem ab hominibus & glo-
August. riam expetunt; quos D. Aug. diuinæ gloriæ fures appellat, vtpote qui gloriam horum bonorum largitori debitam, sibi ipsis impiè & ingratè arrogent. Sunt rursus alij, qui spiritualia dona & beneficia à Deo se consecutos esse profitentur, sed ea tamen propriis meritis & virtutibus suis assignant. Hi autem partim Deo gloriam tribuunt, partim adimunt; quando ea esse Dei beneficia confitentur, meriti autem valorem atque rationem sibi sumunt: cùm tamen certum sit, omne meritum nostrum non minùs gratuitum Dei munus esse, quàm quod propter ipsa no-
August. bis merita conceditur. Hinc D. Aug. locum illum enarrans, Qui
Psal. 102. coronat te in misericordia, &c. sic ait: Debetur corona bonis operibus, si fiant; sed gratia præcedit, vt fiant. Itaque vtrumque diuinę gratię beneficium est, & boni operis prǽmiũ, & eiusdem operis meritum. Vt autem quantum periculi in hoc superbiæ genere sit, intelligatis, memorabile exemplũ, quod S. Ioannes
Aegy-

Aegyptius,inter veteres illos Anachoritas celeberrimus retulit, hoc in loco attexere volui. Ait igitur: Erat quidã apud nos monachus in hac vicina eremo commanens, cui habitaculum spelunca erat; vir summæ abstinentię, quotidianum victum labore manuum quærens,in orationibus diu noctuq. persistens; cunctisq. animi virtutibus florens. Sed hic lætis successibus elatus: confidere quasi in profectibus suis cœpit, & non Deo totum, sed sibimetipsi quod fecerat deputare. Hanc autẽ eius intuens animi præsumptionem tentator; continuò accedit, & laqueos parat. Quadam namque die ad vesperam fingit speciem decoræ mulieris oberrantis per eremum; quæ velut fessa post nimium laborem,accedens ad ostium speluncæ monachi,se lassabundam simulans ac fatigatã, intrinsecus semetipsam proiecit; atq.aduoluta genibus viri,vt misereatur exorat: Nox enim me infelicem,inquit,in eremo latitantẽ comprehendit;iube me requiescere in angulo cellulæ tuæ, ne fortè efficiar nocturnis bestiis præda. At ille primò miserationis obtentu recepit eam in speluncam,requirens quæ ei causa errandi per eremũ fuerit.Illa causam fingit satis accuratè, & interim venena blandimentorum atq. illecebræ virus per omnẽ textum narrationis interserit;nunc se miserandam,nunc etiam defensione dignam ostendens,elegantia & suauitate sermonis inclinat animũ hominis, & in affectum sui illecebroso amore deflectit. Hinc iam inter blandiora colloquia iocus risusq. miscentur; manus etiã procax ad mentum barbamque quasi venerandi specie protendit, tunc verò palpare ceruicem mollius,collumq. leuigare. Quid multa? Ad vltimũ,captiuũ ducit militẽ Christi. Cõtinuò enim perturbari intra semetipsum, & libidinis fluctibus æstuare cœpit, nequaquã laborũ præteritorũ, nequaquã professionis ac propositi sui memor. Pascitur cũ cordis sui cõcupiscentia,& intra arcana cogitationũ suarũ fœdus cum falsa cupiditate cõponit.Inclinat stultus latera sua,& efficitur sicut equus & mulus,quibus nõ est intellectus. Atq.vbi obscœnos iam conabatur inire complexus, illa vlulatũ teterrimũ dirę vocis emittens,vmbra vt erat tenuis, per manus amplectentis elabitur;ipsumq. dedecorosis motibus inanes auras sectantem fœdissima cum irrisione deseruit.Tunc præterea multitudo dæmonum in aëre ad hoc ipsum spectaculum congregata,clamore ingenti cum cachinno exprobrationis eleuato,O,inquiunt,monache,monache, qui te vsq. ad cælum extollebas,quomodo demersus es vsque ad infernum? Disce ergo,quia qui se exaltat, humiliabitur. Tunc ille velut amens effectus,& deceptionis suæ pudorẽ non ferens, grauiùs à semetipso decipitur quàm fuerat à dæmonibus deceptus. Cùm enim debuisset reparare semetipsum,& renouare certamẽ,ac lachry-

mis & humilitatis fructibus prioris elationis culpam delere; hoc
Ephes. 4. non faciens, sed desperans, semetipsum (sicut Apostolus dixit, tradidit omni impudicitiæ & iniquitati; regressus est enim ad vitam secularem, præda dæmonum factus. Hactenus D. Ioannis verba; quę satis superque elationis huius periculũ declarant.

Sunt autem alij, qui vtrumque diuinę benignitati facilè concedunt, hoc est, percepta beneficia, & virtutum, quibus ea assecuti sunt, merita; sed nec hoc tamen solùm ad veram cordis humilitatem satis est. Nam inter hos sunt multi qui his diuinis beneficiis insolescunt, qui de illis inaniter gloriantur, gloriamque & laudem ab hominibus propter ea quærunt, & alios, qui his
Luc. 18. virtutibus destituti sunt superbè contemnunt. Quorum de numero superbus ille Pharisæus erat, qui bona opera sua Deo accepta referebat; & pro illis gratias agebat; ob illa tamen efferebatur animo, cæterosque peccatores, atq; inter eos publicanum à longè stantem præ se contemnebat. Itaque orabat; Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominũ, raptores, adulteri, iniusti, velut etiam hic publicanus; ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium quæ possideo. Hîc videtis hominem & diuina beneficia confiteri, & (velut ij qui in portu naufragium faciunt) de iisdem beneficiis insolescere, & ob ea superbè atque insolenter alios despicere. Tales autem frequenter, quas non habent virtutes, habere se putant, & ab his vitiis immunes se esse credunt, quibus obnoxij sunt. Iidem etiam ad videnda mala sua cęci, ad aliena verò inspicienda oculatissimi sunt; ideoque festucam in aliorum oculis acutè cernentes, trabẽ in oculis suis non vident. Hos autem qui sibi nimium tribuunt, sibique ni-
Galat. 6 mium placent, castigat Apostolus his verbis; Qui se existimat aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit; hoc est, se ipsum stultitiæ atque amentiæ condemnat. In hunc autem hominem ma-
August. ximè quadrat quod ęst à D. Augustino breuissimè simul & argutissimè dictum; Qui sibi placet, stulto homini placet.

His autem modis, aliisq; (quos recensere longum esset) in superbiæ scopulũ frequenter homines vel non sentientes (vt antè diximus) impingunt; propterea quòd hoc vitiũ occultissimum sit. Hic autem multiplex intellectus erga nostri cognitionem error (vnde superbia, quæ est in voluntate, manat) ex amore sui (qui altissimè præcordiis nostris infixus est) originem ducit. Is
Simile. enim falsę huius ęstimationis atq; erroris egregius artifex est. Si enim iudex rei amicus, per leges suspectus accusatori est; quàm suspectus sibi homo esse debet, qui se tantopere diligit, quique in virtutibus suis tanquam in re gratissima gloriatur. Quocirca valde nobis timendũ est, quòd talem intra nos adulatorem, talemque errorum magistrum, atque superbiæ seminarium habeamus.

beamus. Ideoque multis precibus & lachrymis, multoque studio & contentione aduersus eius vim atque potentiam, naturæ lapsæ præsidio munitam, dimicandum est.

II.

Sed iam quæ hominum genera morbus hic præcipuè infestet, consideremus. Et quidem primo loco se offerunt diuites. Nisi enim ij hac peste laborarent, nequaquam Paulus Timotheo præscriberet; Diuitibus huius seculi præcipe non sublime sapere; nisi quia intelligebat, diuitias sæpe hominum animos efferre. Nunquam enim diuitibus adulatores desunt; qui cùm diuitias magni æstiment, ipsos etiam diuites plurimi faciunt, eosque vt cæteris hominibus ditiores, ita etiam nobiliores & prudentiores esse confirmant. Quorum sententiis internus adulator (quem amorem sui esse diximus) facilè consensum præbet. Quo fit, vt leuis homo talem se existimet, qualem ab externis adulatoribus prædicari audit. Vnde in Ecclesiast. legimus; Diues locutus est, & omnes tacuerunt, & verbū illius vsque ad nubes perducunt; pauper locutus est, & dicunt, Quis est hic? Et si offenderit, subuertunt illum. Hęc igitur ementita laus leues homines de mente deducit, & à vera sui cognitione auocat. Hinc autem illud sequitur quod Eccles. ait: Vana spes, & mendacium viro insensato; & somnia extollunt imprudentes; hoc est futiles laudes inanesque fauores, leues homines nimiumque sui amantes facilè efferunt & attollunt, efficiuntque vt tantum sibi ipsis tribuant, quantum à mendacibus linguis sibi tribui audiunt. Hinc Diuus Gregorius: Laus sua iustos cruciat, iniquos exaltat; sed iustos dum cruciat, purgat: iniquos dum lætificat, reprobos monstrat.

1 Tim. 6. — Eccl. 13. — Idem 34. — Gregor.

Acriùs tamen ad superbiam nobiles & potentes homines, qui principem in Republica locum tenent, exstimulantur. Ex loci enim altitudine dignitatem suam metiuntur, dum se eo honore dignos iudicant, quem acceperunt; cùm tamen fortuna oculis capta esse dicatur; quæ sæpe honores magnos ad indignissimos defert. Vt enim proceras arbores in vertice montium plantatas vehementioris auræ impetus concutit; ita eos qui in sublimi loco positi sunt, ambitionis atque superbiæ aura potentiùs infestat. Verè enim dictum est, Raram esse humilitatem honoratam. Diuus Bernardus terrenum quendam deum appellat eum qui inter diuersa vina, & opiparas epulas sobrietatem retinet. Non minùs tamen huius nominis gloria dignus erit, qui in excelso loco positus, inter honores humilis, & in sublimi dignitate modestus, atque honorum contemptor existit. Hinc Ioannes Cassianus monet, ex æquo monachum feminas, & manus Episcopi fugere debere; illud propter castitatis insidias: hoc, propter honoris expresbyterij

Simile. — Bernard. — Cassian.

dignitate periculum. Itaque vir ſapiens non minus difficile eſſe ſtatuit inter honores humilem inueniri, quàm inter feminas agentem pudicum & caſtum eſſe. Vt enim feminarum conuictus caſtitati, ita honores ampli humilitati inſidiantur.

Quamuis autem inter dignitates & honores humilitas periclitatur, multo adhuc maius illi ex inſigni ſcientia & literatura periculũ imminet. Quo enim ſcientia quauis dignitate & nobilitate prę́ſtantior eſt, eo magis doctorum animos efferre ſolet. Quia enim multarum rerum cognitio intellectũ maximè perficit, ideo qui hanc nobiliſſimã ſui partem variis diſciplinis excoluerunt, facilè ſibi perſuadent, tanto ſe cęteris hominibus eſſe prę́ſtantiores, quanto ſunt doctiores. Intelligunt enim verum eſſe quod eſt ab Ariſtotele dictũ, Viſum quidem à circumfuſo aëre lumen accipere, animũ autem à liberalibus diſciplinis. Cui illa Salomonis ſententia conſentit: Cognoui quòd tantũ præcederet ſapientia ſtultitiam quantum differt lux à tenebris. Sapientis oculi in capite ipſius, ſtultus in tenebris ambulat. Hoc igitur in cauſa eſt, cur Apoſtolus ſcientiam inflare dicat, quòd dignitatis ſuæ ſplendore incautis hominibus occaſionem ſeſe efferendi præbeat. O quàm multi ſunt, qui ſapientia inflati euanuerunt in cogitationibus ſuis, qui eleuauerunt cor ſuum in decore ſuo, qui dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt; quia veræ ſapientię, quæ de cælo eſt, diſcipulos ſeſe prę́bere dedignati ſunt! Talibus igitur lignum ſcientiæ viam præcluſit ad lignum vitæ; quia ſuperba ſapientia ab humilitate auocat, quæ viam nobis ad cęleſtis vitæ fructum parat. D. autem Thomas hoc nequaquã ſapientiæ vitio (quæ pulcherrimũ immortalis Dei munus eſt) ſed hominum culpa prouenire ait. Theodor. autem minimè inſigniũ ſapientium, ſed ſciolorũ quorundam hoc eſſe teſtatur his verbis; Intumeſcunt hoc genere ſuperbiæ homunciones quidam, non ex his qui ad ſummũ ſapientiæ Græcæ peruenerunt, ſed qui pauca quædam (quod dicitur) primis labiis delibarunt, ſibique hinc atque illinc puſilla quæpiam collegerunt.

Arist.

Eccli. 2.

Ibidem.

S. Thom.

Theod. lib 1. Curation.

Quid verò de eloquentia referã? quæ quamuis rerum ſcientia ſit inferior; tamen ad attollendũ animum tanto eſt potentior, quanto magis in ore hominum, & communi laude verſatur. Scientia enim frequenter latet; eloquentia verò & ſcientiam & ſeipſam in publicum prodit, & hominibus ſpectandam præbet. Hinc ipſe parens eloquentiæ Cicero his ſtudiis animos ad honoris & gloriæ cupiditatẽ ali teſtatur. Hic autem morbus prædicatores maximè infeſtat, qui in omnium conuentu & celebritate dicunt, cùm eos præſertim laudantium voces, & aura popularis in ſublime attollit. Quæ res quantopere timenda ſit, cæleſtis Magiſter diſcipulis à prę́dicationis officio redeuntibus,

Cicero contra Salluſt.

& læ-

& lætis successibus gaudentibus declarauit, cùm eos Satanę exemplo exterruit, dicens: Videbam Satanam sicut fulgur de cęlo cadentē. Constat enim causam huius lamentabilis ruinæ superbiam exstitisse. Vt horum autem elationē Dominus deprimeret, beatę Catharinæ Senensi prȩcepit, vt se ad homines docendos, & à sceleribus suos reuocādos accingeret. Illa verò libenter se permittente diuinæ voluntati, sed nihilominus suam imbecillitatem, tum etiam sexus conditionem opponente, propter quam ipsam inter homines versari non deceret, Dominus ei abundè satisfecit, inter cętera dicens, vsq; adeò increuisse superbiam, eorum præsertim qui se litteratos & sapientes putarent, quòd diuina iustitia id amplius ferre non posset, quin eos pudefaceret, idque per feminas, ipsius virtute & sapientia instructas. Lucæ 10.

In his autem personarum generibus, quas hactenus recensuimus, superbia carnalis præcipuè dominatur, quando hæc omnia quæ diximus, vera laude & gloria (quæ vni virtuti debetur) minus digna sunt, quāuis apud homines in pretio habeantur. Maius autem virtutum cultoribus periculum ab hoc vitio imminet. Hinc D. Aug. Virtutes habenti magna virtus est contemnere gloriam. Virtutes enim quæ cæteris vitiis aduersantur, non rarò superbię materiam subministrant. Quo enim virtus præstantior, & laude dignior, hoc maiorem incautis hominibus sese attollendi occasionem prębet. O quàm multi, dum se ipsos aspiciunt, seipsos decipiunt, dùm virtutū suarum occasione aut aliquid se esse credunt, aut cęteris superiores iudicāt! Hęc enim gloria dulcedine sua sensim in animum irrepit, & blanda quadam titillatione mentē pulsat, cùm homo intra se non quidem verbis, sed tacitis cogitationibus dicit: Hactenus integram & illibatam castitatē multo tempore conseruaui; nullū hactenus (quod sciā) capitale crimen admisi; statas quotidie ad Dñm preces fundo, cælesti sæpe dulcedine fruor; corpus meū ieiuniis macero; panem meū egenti tribuo: hæc, & his similia paulatim animum subeunt, ipsumq́ tacita quadā lætitia & voluptate perfundunt, hominiq́. persuadent se iam aliquid in virtutū studio profecisse, illisq́. superiorem esse, quos his virtutibus destitutos videt. O quantum in his cogitationibus periculi latet! Quoties enim homo sibi in virtutum officiis placet, toties in superbiæ præcipitium incidit; & quidquid hoc modo facit, quantumcunque auri splendore mentiatur, non verum aurum, sed adulterinum est: at qui humiles corde sunt peracto pietatis opere se nihil Deo dignum fecisse putant, & ea quæ faciunt, multis maculis inusta esse dolenter ferunt, ideoq́. non plausum de bono opere sed metū magis concipiūt, cum B. Iob dicentes: Verebar omnia opera mea, sciēs quòd nō parceres delinquenti. Atq. vt omnē ab August. Iob 9.

Psal. 35. animo suo superbiæ fibram eruant, sollicitè Dominum cum Propheta orant: Non veniat mihi pes superbiæ: tibi enim ceciderunt qui operantur iniquitatem. Cur autem Propheta pedem superbiæ, non superbiam dixit? Nimirum, quia viri sancti non solùm totum superbiæ corpus, sed etiam primum eius congressum atque aditum reformidant. Quisquis enim domum ingredi cupit, priùs in limine pedẽ ponit, quàm totũ corpus introferat. Orat igitur vir sanctus, vt ne primus quidem superbiæ motus mentẽ suam impetat; tantũ in ea periculi positũ esse arbitratur.

Ex his igitur quæ hactenus dicta sunt, fratres, liquidò constat, eos potissimùm huic morbo obnoxios esse, in quibus splendidum aliquid, & laude siue vera siue falsa dignum fuerit. Hæc enim omnia velut ligna & fomenta sunt, quibus elatio animi (nisi diligenter prospicias) nutritur & roboratur. Quo autem res dignior atque præstantior est, eò maiores ex ea vires superbia capit. Cùm autem nihil sit virtute laudabilius, vehementer sibi prospicere debet quisquis virtutũ laudibus redundat. Verè enim magna laus est, laudabiliter viuere, nec laudem appetere; quodque maius est, nequaquam se laude, sed supplicio magis dignum existimare, & aliorum quidem iudicio magnum, suo verò minimũ reputari, apud alios in pretio haberi, apud se autem vilem esse: ab aliis honorari, se verò non honore, sed ignominia dignum credere. Hæc autem omnia non virtutis humanæ sed diuinæ gratię beneficia & opera sunt. Inter quę cùm multa sint admiratione dignissima, & quę diuinam virtutem in fragili hominis natura maximè declarant, tum illud mihi maximè mirabile videtur, summa videlicet virtus cum summa humilitate coniuncta. Vidi enim viros, qui cùm ad omnium virtutum culmen peruenissent, ita se animo deiiciebãt, vt ipsi se dæmonibus cõpararent, nec alios inuenirent, quibus se similes esse dicerent. Quid ergo mirabilius quàm ita se damnare, qui nihil habeat damnandum? ita se accusare, qui vix quidquã habeat accusandum? neq; ex tot virtutibus quas habet, vllam sibi placendi ansam arripere? cumq; alienarum virtutum candidissimi sint laudatores & admiratores, suarum tantùm sunt contemptores? Huius autem rei causam esse arbitror, quòd viri sancti mirabili quadã Dei prouidentia ad aliorum virtutes inspiciendas oculatissimi, ad suas autem penè cæci sint. Sic enim Moysis splendor in eius vultu fulgens, ab aliis videbatur, à se autem ignorabatur.

III.

Sed quoniam grauissimum superbię morbum tot hominũ genera acerbissimè vexantẽ vidimus; consequens est vt huic tanto malo remedium adhibeamus. Inter varia autẽ eius remedia primum est, vt pius homo vigilantibus oculis interiores animę suę cogita-

cogitationes & motus perscrutetur; atq. vbi cogitationē aliquā præsenserit, qua vel se aliquid esse putet, vel de aliqua virtute sibi placeat, tunc à subtilissimo superbię spiritu insidias sibi parari intelligat; & omnē huiusmodi cogitationē & motū, velut gehēnæ scintillā à se celerrimè excutiens, in imum se barathrū mente coniiciat, & se peccatorū omnium miserrimū atq. infimum esse fateatur; qui non contentus tot antè patratis sceleribus, hoc etiam ad malorum suorū cumulum adiungat, vt fidelem se Dei seruum credat, cùm rebellis semper & ingratus exstiterit. Hinc D. Bern. In anima non est planè timenda quantalibet humiliatio, horrenda autē nimiumq; pauenda vel minima temerè præsumpta erectio. Quamobrē noli te, ô homo, comparare maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli vni. Hactenus Bernard. Bernard. in Cant.

Si quid autem honestè & laudabiliter quis gesserit, adeò sibi de bono opere non placeat, vt timoris etiam materiā ex eo arripiat, cùm timere debeat, an quòd iustum est, vel parū iustè, vel negligenter ac desidiosè fuerit executus; ideoq. magis pro negligenter præstito officio veniam petere debet, quàm pro seruitio mercedē. Ita fit, vt ipsis virtutum actionibus non ad superbiam & falsam securitatem, sed ad humilitatem cordis & sollicitum timorē magis excitetur. Est etiam non vulgare remedium, vt pius homo non ea bona quę facit, sed mala quibus premitur, attentiùs consideret; non quantum profecerit, sed quantū defecerit; non quas habet virtutes, sed quibus destitutus sit, frequentiùs consideret. Hoc nos S. Pater Aug. admonet his verbis. Qui vera pietate in Deum, quē diligit, credit & sperat, plus intendit in ea in quibus sibi displicet, quàm in ea, si qua in illo sunt, quæ non tam ipsi quàm veritati placent; nec id tribuit vnde iam placere potest, nisi eiusdem misericordiæ cui metuit displicere; de his sanatis gratias agens, de illis sanandis preces fundens. Hactenus Aug. Quisquis igitur hoc præstiterit, cum Apostolo dicere poterit; Quę retrò sunt obliuiscens, ad interiora me semper extendo. Hoc enim modo sollicitus viator ad patriam properans, non quantum itineris emensus fuerit, sed quantum superest, sibi ante oculos ponens, ad id quod reliquum est conficiendū accingitur. Qui verò aliter faciunt, superbum illū Pharisæum ex Euangelio imitantur; qui malorū suorum oblitus, solaq. bona opera sua considerans, seq. animo efferens, humilem publicanum despiciebat, qui ne oculos quidē propter peccatorum suorum conscientiam ad cælum leuare audebat. Ille igitur dum sola bona opera sua contēplatur, superbus efficitur; hic verò, dū sola crimina sibi ante oculos ponit, humilitate stabilitur. August. Philip. 3. Simile.

Iuuabit & illud, si pius homo sanctissimorum hominum clarissima exempla & virtutes sibi ante oculos ponat, vt illorum

comparatione infirmitatem suam apertius videat. Hac enim ratione fiet, vt obliqua rectis comparata, obliquitatẽ suam magis conspicuam reddant. Vt autem qui se melioribus comparant, humiliores euadunt; ita qui se cum deterioribus componunt, superbius efferuntur. Quocirca nullo modo pius homo virtutem suam deteriorũ comparatione metiatur. Nihil enim adeò turpe est, quod cum re turpissima comparatum, non aliqua ratione possit honestari; nihil adeò sordidum, quod cum re sordidissima collatum, non purum iudicetur. Ad hoc autẽ nos

Hieron. in Epist. D. Hieronymus hortatur, qui in quadam ad amicum Epist. sic ait: Oblitus posteriorum, semper priora sectaberis, nequaquam considerans quid alij malè faciant, sed quid boni tu facere debeas; nec peccantiũ ducaris multitudine, sed Sanctorum exempla potius imiteris. Hactenus ille. Idem nos D. Greg. monet his

Gregor. in Hom. verbis: In cunctis quæ agitis, radicem boni operis, humilitatem tenete; nec quibus iam superiores, sed quibus adhuc inferiores estis, aspicite; vt dum meliora vobis exempla proponitis, ad maiora semper ascendere ex humilitate valeatis.

IIII.

His remediis extremum adiungam, quod à præsenti sollemnitate non abhorret; nempe, vt pius homo patronum aduersus hoc monstrum exquirat, cuius illum viribus atque prȩsidio debellare atque posternere queat. Nullus autem ad hoc commodior quàm Michaël Archangelus, cuius inter alias virtutes & egregia facta illud præcipuè memoratur, quod magnum illum Leuiathan, qui est Rex super omnes filios superbiæ, expugnauerit, atq. ex altissimo cæli cardine in imum barathrum deiecerit: qua de re sic in Apocal. legimus: Factum est prœlium in cæ-

Apoc. 12. lo, Michaël & Angeli eius prœliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius; & non valuerunt, neque locus eorum inuentus est amplius in cælo. Huius ergo tam atrocis prælij, quo victores cælesti regno potiti, victi autẽ æterna captiuitate damnati sunt, Dux S. Michaël exstitit; qui pro summi Dei gloria aduersus dracone fideliter decertauit. Certamen autem constat non corporũ, quæ ibi nulla erant, sed spirituũ fuisse; in quo boni Angeli magna contentione pro Dei gloria, mali verò pro sua dimicabant. Quod autem fuerit primũ horum peccatum, non ita facilè expediri potest. Difficultatis autẽ ratio est, quòd omne ferè peccatum quod voluntatis consensu perficitur, error aliquis in intellectu (cuius ductũ sequitur voluntas) antecedere solet. Vnde est illud quòd vulgo iactari solet; Omnis peccans est ignorans. At in Angelorum intellectu ante peccatum error esse non potuit. Cùm enim error pœna sit, quȩ culpam sequitur; vbi nulla præfuit culpa, nulla etiam erroris pœna prȩcedere potuit.

Qua

Qua de causa, qui rectiùs in hac parte philosophantur, primum hoc peccatum, non commissionis, sed omissionis esse aiunt. Hoc enim peccati genere sine præuio intellectus errore delinquere possumus; quia videlicet nequaquam tempore debito aduertimus, quod erat diligenter animaduertendum. Sic enim sarcinator, sic cęmentarius peccare in officiis solent, cùm artiū suarum regulas propter socordiā & incuriam non aduertunt. Mali ergo Angeli, vbi seipsos in primo operationis suę instanti, & dignitatē, in qua à Deo conditi erant, agnouerunt, debuissent in secundo Conditorem suum, tantorumq. donorū largitorem revereri, & pro tantis beneficiis gratias agere, ipsumq. tanquā summum bonum summo amore deligere, illiusq. se obsequio tota deuotione atq. humilitate committere. Quod quia non fecerūt, cùm facere tenerentur, in hoc peccatum omissionis inciderunt. Dum ergo miram illā naturæ suæ pulchritudinem & dignitatē contemplati, eam Conditori acceptā referre neglexerūt, in se ipsis, non in Deo gloriati sunt; atq. ita eleuauerunt cor suum in decore suo. Hinc Deo similes effici optauerunt, cuius proprium est, non ab alio pendere, sed propria virtute niti. D. verò Thomas hac ratione principem illum Angelum Dei similitudinem affectasse ait, vel quòd naturalem beatitudinem, vel etiam supernaturalem propria virtute sua se habiturū confiderit; quam tamen nemo, nisi supernaturali Dei dono, consequi potest. Vt enim D. Anselmus ait, Id appetiit, quod habuisset, si stetisset. Hęc autem duo in idem recidere D. Thom. ait; quia vtroq. modo voluit vltimam beatitudinem propria virtute cōsequi. Vbi autem hoc infando scelere deprauatus fuit, in alia deinde superbiæ præcipitia lapsus est super res alias, principatum, qui soli Deo conuenit, superbè appetens. Aduersus hanc igitur tantam superbiam S. Michaël cum reliquis Spiritibus pro Dei gloria dimicans, ait; Quis similis tui in fortibus, Dñe, quis similis tui? Nefas enim horrendum ac detestandum est, creaturam vllam, quod tremendæ maiestatis propriū est, velle sibi arrogare. Hac autem de causa ex victoria aduersum draconē parta, Michaëlis nomen accepit. Michaël enim significat, Quis Deo similis? Vt enim Scipioni Africano (si terrena hæc atque pusilla cælestibus comparare licet) à domita & superata Africa nomen inditum fuit; ita Michaël ob insignem hanc vocem, qua Dei gloriam extulit, & superbientem draconem corripuit, hoc nomen accepit, quòd eius singularem fidem, humilitatem atque obedientiam præ se fert. Hunc igitur Archangelum, quem Dominus militiæ suæ principem, & gloriæ suæ vindicem esse voluit, nobis in patronum sumamus, ab eoque suppliciter petamus, vt quod ipse odium aduersus hoc superbiæ monstrum habuit,

S. Thom.

Ansel.

S. Thom.

habuit, mentibus nostris instillet, & humilitatis virtutem, qua & ipse, & sectatores virtutis eius boni Angeli in gratia confirmati & stabiliti sunt, nobis à Domino virtutum impetrare dignetur, vt per humilitatis viam incedentes, ad eorundem felicitatem & gloriam mereamur peruenire.

IN FESTO B. HIERONYMI

CONCIO VNICA, IN QVA DE VERA sapientia, quæ in hoc Patre sanctissimo mirabiliter eluxit, & in qua etiam hominis felicitas sita est, deque duplici felicitate, altera perfecta, altera inchoata disseritur.

THE. *Præposui sapientiam regnis & sedibus; & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius.* Sapientiæ 7.

VM omnia quæ à Deo in hac rerum vniuersitate condita sunt mirabilem Conditoris sapientiam atque potentiam testentur atque declarent; tum hoc in primis efficit infinita propè conditarum rerum multitudo atque varietas, quæ non in ipsis modò rerum speciebus atq. generibus, sed intra ea etiam quæ sub ipsis generibus continentur, elucet. Quanta enim in auibus cæli varietas! quanta in quadrupedibus! quanta quamque mirabilis in tot piscibus maris! ac postremò quanta in tot virgultorum atque arborum figuris, fructibus & frondibus! Quid verò homines, qui sub eadem specie continentur referam? Vt enim varios eorundem mores & ingenia prætercam, quis duos vultus omnino similes, etiam inter fratres geminos, deprehendat? vt non immeritò Diuus Ambrosius tantam inter se & fratrem quendam suum oris similitudinem miretur, quæ non rarò faciebat, vt etiam qui cum illis versabantur, Ambrosium pro Ambrosij fratre conuenirent; quorum is errorem intelligens, comiter & blandè respondens, Videte, dicebat, ne fratri dixeritis. Ambros.

Quorsum hęc, fratres? Nimirum vt intelligamus, quòd cùm idem sit naturæ & gratiæ auctor; sicut in tam variis naturæ operibus immensas sapientiæ atque potentiæ suæ opes declarauit, quo se hominibus & angelis mirabilem ostenderet; idem etiam

etiam in operibus gratiæ, hoc est, in piorum hominum sanctificatione effecit. Mitto nunc communem illam Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, atque Virginum varietatē (quibus Regina illa assistit à dextris Sponsi in vestitu deaurato, circumdata varietate) in his ipsis Sanctorum ordinibus quanta, quæso, gratiarum atque virtutum varietas! Moyses, Prophetarum eximius, cunctorum hominum qui morabantur in terra mitissimus fuisse prædicatur: at Elias zelo diuinæ gloriæ feruens, quinquagenarios principes, eorumq́. milites qui ad se capiendū venerant, cælesti igne concremauit: & quadringentos prophetas Baal super vno lapide iugulauit: quodque mirabilius est, trium annorum & sex mensium sterilitatem, acerbissimamque famem precibus suis in supplicium perfidi populi à Domino impetrauit. Iam verò si ad noui testamenti sanctos veniamus, quanta in virtutibus eorum varietas! quanta etiam pulchritudo! Miramur in Episcopo Cypriano solicitam ouium suarum curam, & fidei ardorem. Miramur in D. Chrysostomo animi altitudinem, humanarumq́; rerum atq. principum seculi contemptionem; vtpote qui dicere ausus fuerit, Iterum furit Herodias; iterum postulat caput Ioannis sibi in disco dari. In D. Basilio (vt ipsum quoque eius nomen sonat) effulsit etiam regale quiddam in moribus. In magno illo Antonio, eiusque discipulo Hilarione, admiranda illa carnis maceratio, & solicitudinis amor. Septies namque S. Hilarion domicilium, ad fugiendum aduentantium frequentiā, commutauit. In D. autem Augustino elucet præcipuè fidei zelus, & aduersus fidei hostes disputandi libido infatigabilis. At in D. Bernardo incredibilis veræ religionis amor; ideoque tantus ardor in locis desertissimis ædificādi monasteria. Venio nunc ad beatissimum Patrem Hieronymum, cuius hodie gloriosa natalitia celebramus. Quid in eo non mirabile? quid non amplum atque magnificum? Alius in eo mirabitur hebdomadarum inediam: alius vigiliarum diuturnitatem; alius orationum instantiā: ego verò in illo sanctarum scripturarum amorem, & continuum diuinæ sapientiæ studium, cui se totum addixerat, vehementer admiror. Hoc enim faciebat, vt minima noctis portio daretur somno, minor cibo, nulla otio. Hoc autem studio vir sanctus magnam Ecclesiæ, diuinarumque litterarum studiosis lucem prætulit. Cùm igitur tanta sit in sanctis hominibus virtutum varietas, nihil mirum si Ecclesia in sanctorum Confessorum festis vocem illam vsurpet; Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem Excelsi. Ferè enim in singulis eorū singulare aliquid effulsit, cuius gratia hoc elogium in illum cadere posset. Quocirca cùm hac præcipuè de causa Ecclesiā Sanctorū festa celebre t,

Psal. 44.
Eccli. 44.

bret, vt nos ad eas virtutes in quibus illi præcipuè enituerunt, imitandas inducat; non abs re videbitur, vt cùm ſapientiæ donum in beatiſſimo P. Hieronymo præcipuè eluxerit, nos de eo in præſenti concione agamus. Huius enim rei gratia ſacra lectio, quæ ſapientiæ huius laudes continet, pro epiſtola nobis hodie in Miſſarum ſollemniis propoſita eſt. Vt hoc autē argumentum vtiliter & religiosè tractare poſſimus, cęleſtem opem, ſacratiſſimæ Virginis interuentu, ſuppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Sunt quidem, fratres dilectiſſimi, variæ ac multiplices ſcientiæ quæ humano ingenio atque ſtudio inuentæ ſunt: quarum aliæ in naturæ explicatione; aliæ in rebus ſupra naturā poſitis; aliæ in ſiderum atque ſignorum cognitione; aliæ in morborum curatione; aliæ in differendi facultate; aliæ in moribus componendis, & vita rectè inſtituenda verſantur. Inter has autē ſcientias, illa quæ rectè viuere docet, maximè neceſſaria eſt. Si quis enim omnes has diſciplinas pleniſſimè calleat, (quod illi omniſcio Hippiæ ferunt contigiſſe) neſciat autem quo pacto vitam inſtituere debeat, quid illi hæc rerum omnium cognitio ad ſalutem conferet? Contrà verò ſi quis vitam ſuam rectis inſtitutis moderari ſciat, nihil ei cæterarum diſciplinarum ignoratio

Baruch 3. oberit. Qua ex re liquet, hanc ſcientiā eſſe hominibus maximè neceſſariam, vtpote ſine qua aditus illis ad ſupremam felicitatem & beatitudinem minimè pateat. Ad huius autem diſciplinæ cognitionem nos Dominus prophetica voce inuitat, cùm ait: Diſce vbi ſit prudentia, vbi ſit virtus, vbi ſit intellectus, vt ſcias ſimul vbi ſit longiturnitas vitæ & victus, vbi ſit lumen oculorum & pax. Pacis autem nomine tranquillitatem animi, omniumque cupiditatum & perturbationum ſedationem intelligit; quibus ſedatis atque compoſitis, tranquillitas animi, quies mentis, & inchoata beatitudo conſequitur; quam cætera bona quæ ibidem Propheta recenſet, comitantur. Recta autem vitæ inſtitutio ad hanc beatitudinem viam munit.

Huius autem beatitudinis flagrantiſſimum deſiderium naturæ conditor humanis mentibus ingenerauit. Omnes enim natura inſtigante ad eum ſtatum peruenire cupimus, in quo ad hanc animi quietem & pacem perueniamus; in qua nihil aliud

Simile. deſideremus, quàm quod habuerimus. Vt enim famelicus homo, qui famem edendo ſedauit, non iam eſurit: ita qui ad hunc ſtatum peruenerit, pleniſſimè requieſcet, neque aliud amplius eſuriet, quàm quod habet. Hic eſt igitur perfectiſſimus ſtatus, atque vltimus humanæ vitæ finis, quem omnes homines (vt Philoſophi loquuntur) infinito amore diligunt; quia videlicet non propter quidquā aliud, ſed propter ſe ipſum eum diligunt.

Quemadmodum enim medici pharmaca ægrotis ea mensura propinant, quam sanitatis necessitas exigit; sanitatem autem sine vlla mensura dare volunt (dant enim quantam maximam possunt) sic ea quæ nos ad hunc finē adiuuant, eatenus amplectimur, quatenus fini consequendo conducunt; finem autem ipsum, hoc est, ipsam felicitatem & beatitudinē sine vlla mensura cupimus; quia ipsam propter se ipsam desideramus, neque ad aliud quidquam ordinamus. Hoc enim vltimi finis ratio postulat, vt omnia quidem ad ipsum, ipse verò ad nihil aliud referatur. In eo namque mens hominis plenissimè requiescit; aliter enim vltimū non esset. Hic igitur tantus finis, atque beatitudinis amor ac desideriū efficit, vt nihil aliud homines in vita moliantur, nihil quærant, nihil quod eos ad communem hunc humanæ felicitatis portū ducat. Qua tamen in re dictu mirum est quantopere à recto itinere deuient. Vt enim homines, natura instigante, ad summi Dei omniumque rectoris & gubernatoris cultum & venerationē incitantur (quis autem esset verus Deus ignorantes, alij Solem, alij Lunam, cæteraque signa cælestia deos esse putantes, diuinos illis honores exhibuerunt) ita cùm eadem natura homines ad huius felicitatis desiderium incendat (qua autem in re ea felicitas sit ignorantes, alius in diuitiis, alius in voluptatibus, alius in honoribus, alius in Principum gratia, alius in scientia, alius denique in virtute eam esse putantes) auidissimè ista omnia terra marique conquirunt, felices se futuros, si eam consecuti fuerint, arbitrantes. Simile. Simile.

Nos tamen (vt alibi copiosiùs disputauimus) eos omnes qui felicitatem in hac vita posuerunt, apertissima ratione deceptos fuisse affirmare non dubitamus. Tot enim nos in ea incommoda vndique circumsedent, tot corporis morbi, tot animorum ægritudines, tot insperati & acerbi casus, tot aliorum hominum iniuriæ atque contumeliæ, tot dæmonum infestationes, vt impossibile sit in hac adeò ærumnosa & calamitosa vita ad eum statum peruenire quenquam, in quo nulla afficiatur molestia, nulla pungatur cura, nihilque aliud prorsus desideret, quàm quod habet. Quòd si quisquam eò tandem perueniret, vt bonorum omnium compos nulla sollicitudine aut molestia tangatur (quod nemini hactenus inter mortales contigit) mortis tamen metu, quæ omnem felicitatem abolitura sit, carere non poterit; atque hoc nomine felix iam & beatus non erit. In Serm. omnium sanct.

Nos igitur fidei lumine eruditi, hominis felicitatem atq. vltimum finē in futura vita, hoc est, in immensa diuinæ pulchritudinis contēplatione, amore & fruitione collocamus. Naturæ siquidē vltima perfectio est, eò vnde primùm effluxit, cōueniens & apta conuersio. Cùm igitur redierimus vnde profluximus,

tùm demũ beati erimus. A quo enim esse accepimus,ab eodem bene & beatè esse percipiemus. Quis enim alius commodiùs absolutionem & consummationem operi præstabit, quàm qui illud omnipotenti virtute cœpit? Is igitur solus nos felices & beatos efficiet, is omnium desideriorum nostrorum sitim famemque sedabit. Quod intelligens Propheta, Satiabor, inquit, cùm apparuerit gloria tua. Cùm igitur summo illo bono (in quo sunt omnia bona) fruemur: tunc votorũ omnium cõpotes effecti, nihil extra summum illud & vniuersale bonum requiremus. Iter autem ad hanc tantam felicitatem cælestis Magister cùm alias frequenter, tum sigillatim adolescenti hac de re percontanti ostendit. Cùm is enim ab eo quæsisset, quid sibi facto opus esset, quo ad sempiternam vitam perueniret; ille, Si vis, inquit, ad vitam ingredi, serua mandata. Hac autem breui oratione Dominus & illi, & nobis aditum ad beatitudinem, quam omnes natura instigante cupimus, patefecit.

Psal. 16.

Mat. 19.

Nunc igitur ad vos, fratres. Si maximè necessariam inter omnes scientias eam esse paulo antè diximus, quæ rectè viuere doceat; recta autem vita sit, quæ omnes vitæ actiones ad extremum omnium expetendorum conuenienter dirigat; consequens est vt ille rectissimè viuat, qui Dei mandata seruat, quibus ad hunc finem peruenitur. Quisquis autem veritatem hanc intimis animi sensibus infixit, omniaque alia quæcunque sunt in vita, siue opes, siue regna, siue imperia, tanquam aliena & peregrina, & nihil ad se, hoc est, ad hunc finem pertinentia prudenti atque constanti animo despicit, & per hoc iter vitæ graditur; hic sanè didicit quo pacto viuere debeat: hic præstantissimam illam scientiam quam diximus adeptus erit. Hæc igitur ad fideles omnes in communi dicta sint.

I.

Sunt tamen alij (quamuis admodum pauci) qui non contenti diuturna hac futuræ beatitudinis expectatione, obnixè dant operã, vt in hac etiam vita incipiant esse beati. Cùm enim duplex sit beatitudo; altera perfecta, quæ in futura vita speratur, altera inchoata, quæ in hac vita possidetur; isti dant operam, vt in hac etiam vita esse incipiant, quod futuri sunt; & si non perfecta, inchoata tamen beatitudine fruantur. Hanc autem Philosophi in sapientiæ officio positam esse definiunt. Aiunt enim hominis beatitudinem in actione aliqua ita consistere, vt citra illam nemo possit esse beatus. Quo nomine feliciũ & infelicium vitam somni tempore parem esse aiunt; propterea quòd somnus omnes rationalis creaturæ prouidas actiones suspensas atq. impeditas habeat, actum maximè vegetandi vis (quę cum plantis homini communis est) officio suo fungatur. Cùm ergo felici-

felicitatem in actione ponerent, intellexerunt vtique, actionem illam, cuius exercitatio vltimam hominis perfectionem continet, præstantissimam esse debere. Nulla verò actio præstantior est, quàm quæ à præstantissima hominis vi atque potentia oritur. Hanc autem constat esse intellectum. Sed cùm variæ atque multiplices intellectus actiones sint, excellentissima ea est, quæ circa nobilissimum obiectũ, hoc est, quæ in nobilissima re contemplanda versatur. Cùm verò nihil maius aut melius in tota hac rerum vniuersitate, quàm eiusdẽ vniuersitatis Conditor sit: efficitur planè, vt in studiosa immensę pulchritudinis eius contẽplatione summa hominis perfectio, vltimus finis & beatitudo sit posita. Rerum enim conditor & moderator Deus sic rerum naturam instituit, vt vnicuique quietis & tranquillitatis locum designaret, isq. & ponderosis corporibus infima loca, & leuibus supera, in quibus quiescerent, accommodauit, idemq. rationali creaturæ suum locum, suumq. veluti centrum non alibi quàm in seipso collocauit.

In hac igitur contemplatione (quæ à summa illa atq. altissima sapientia proficiscitur) summi Philosophi hominis felicitatem atque vltimum finem esse definierunt. Alia tamen Christianorum, alia Philosophorum sapiẽtia est. Hęc enim solis humanis viribus acquiritur; nostra autem diuinę gratiæ ope atque cælesti magisterio comparatur. Sapientiæ autem nomine diuini numinis cognitionem, non quidem nudam, sed cum charitate & mirabili suauitate atque sapore coniunctam (quasi sapidam quandam scientiam) intelligimus, quam inter omnia Spiritus sancti dona principem locum tenere constat. Eius verò actio est, diuinę pulchritudinis contemplatio; in cuius exercitatione inchoatam hominis beatitudinẽ collocamus: in qua cùm beatissimus Pater Hieronymus tota vita versatus fuerit, de ea in reliqua concionis huius parte disseremus; quamuis doctrina hæc (vt modò diximus) non ad omnes, sed ad paucos præcipuè spectet, quibus tamen debitores sumus. Cùm enim Apostolus sapientibus & insipientibus se debitorem fateatur, nos quoque eius exemplo vtrisque debitores sumus. Nunc igitur consequẽs esse videtur, vt primo loco huius diuinæ sapientiæ dignitatem & pretium videamus, quò ad eam capessendã promptiores alacrioresque reddamur. Et quidem magnificas illas laudes, quæ in Prou. 2
sacra huius diei lectione continentur (in quibus sapientia cun- Sap. 7.
ctis mundi opibus & regnis antefertur) pretereo; venio ad beatum Iob in illo suo sterquilinio tanquam in regia cathedra sedentem, mirabiliterque de vera sapientia philosophantẽ, eiusq. laudes prædicantem; sic enim ait: Non dabitur aurum obri- Iob 28.
zum pro ea, neq. appendetur argentum in commutatione eius.

Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonichò pretiosissimo, vel sapphiro. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum; nec commutabuntur pro ea vasa auri. Excelsa & eminentia non commemorabuntur in comparatione eius; hoc est, nihil est tam excelsum in rebus corporeis, nihil tam pretiosum aut magnificum, quod dignum sit, non dicam comparari, sed neq. commemorari in comparatione sapientię. Eius quippe dignitas infinitis propè partibus corporearum rerum valorem & dignitatem superat. Cùm autem vir sanctus excelsa & eminentia dixit, ea intellexit quæ in sublimi & excelso loco posita inter homines eminent; qualia sedes, regna & imperia sunt, quibus alio
Sapien.7. in loco Sapiens longè multumque sapientiæ donum antetulit. Hoc autem ita esse (vt alia prætereamus) vnius D. Gregorij exemplo satis apertè discimus; qui in summum totius orbis Christiani Pontificem electus, quid non fecit ne à Rachelis suæ amplexibus, hoc est, à diuinæ sapientiæ studio & contubernio diuelleretur? Nam ad Imperatorem literas misit, ne vlla ratione eius electioni consensũ præberet. Et permutatis, ne agnosceretur, vestibus, Roma egressus, in cauernis petrarum & ferarum lustris latêre tentauit; & latuisset, nisi fulgidæ columnæ indicio illum Dominus prodidisset. Vnde flens & eiulans ad B. Petri cathedrã euectus est. Quid verò in ea residẽs? quibus lachrymis & lamentis sortem suam deplorat, quòd ab huius amantissimæ sponsæ contubernio (cum qua iucũdissimam in monasterio vitam agebat) fuerat separatus! Hoc enim ipse initio statim Dialogorum cum Petro diacono suo familiariter agens, animique
Gregor. sui æstus amico homini declarans, exponit his verbis: Infelix animus meus occupationis suę pulsatus vulnere, meminit qualis aliquando in monasterio fuerit, quando ei labentia cuncta subtererant; quantum rebus omnibus quæ voluuntur eminebat; quòd nulla nisi cælestia cogitare consueuerat; quòd etiam retentus corpore ipsa iam carnis claustra contemplatione trãsibat; quòd mortem quoque, quæ penè cunctis pœna est, videlicet vt ingressum vitæ & laboris sui præmium amabat. Hactenus Gregorius. Cuius auctoritas satis nobis ad sapientiæ dignitatem intelligendam esse debet; quandoquidem hic summus vir vtriusque status conditionem expertus (cùm & monachus & Pontifex maximus fuerit) monachi, hoc est sapientiæ delicias summæ totius orbis dignitati prætulit, quibus tamen sanctissimus Pater nequaquam in summa illa dignitate caruisse putandus est; sed vnam tamen illam, vt ita dixerim, guttulam, qua tum fortè carebat, summæ totius orbis dignitati præferebat. Expertus quippe erat nõ temerè à Propheta fuisse dictum;
Psal.36. Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.
Neque

Neque hoc planè aut mirum aut incredibile cuiquam videri debet. Si enim paulò antè summum hominis bonum quod in hac vita haberi potest, in sapientiæ opere, hoc est, in diuinarum rerum contemplatione & amore positum esse diximus; quid mirum, huic summo bono cætera mundi bona, hoc est, regna, sedes & imperia cedere, & inferiori loco stare? Hæc est enim inchoata hominis felicitas & beatitudo, hæc omnium curarum & desideriorum requies, hæc interna illa pax quæ exuperat omnem sensum, cui nullæ mundi opes atque deliciæ vllo modo comparari possunt. Hoc tamen seculi homines minimè credunt; qui huius status opes atque delicias experti non sunt. At longè aliud sentirent, si eas aliquando vel minima ex parte degustassent. Neque enim diuus Augustinus qui eas degustauerat, mentitus est, cùm dixit: Qui biberit ex fluuio paradisi, cuius vna gutta maior est Oceano, restat vt in eo omnis mundi huius sitis extinguatur. Rectissimè enim & breuissimè diuus Gregorius ait; Animæ videnti Deum angusta est omnis creatura. August. Gregor. 3. dialog.

Si igitur tanta hæc felicitas in sapientiæ opibus constituta est, dignum est profectò, vt vbi tantus hic thesaurus reconditus sit, inquiramus. Hanc autem in primis curam Baruch propheta suscepit, qui post magnificas sapientiæ laudes, eius locum inquirit his verbis: Quis inuenit locum eius, & quis intrauit in thesauros eius? Non est audita in terra Chanaan, neque visa in Theman. Filij quoque Ager, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores terræ & Theman, & fabulatores & exquisitores prudentiæ & intelligentiæ; viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt semitas eius. Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ dedit illis; propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. Quis ascendit in cælum, & accepit eam, & deduxit eam de nubibus? Quis transfretauit mare, & inuenit illam, & attulit illam super aurum electum? Non est qui possit scire vias eius, neque qui inquirat semitas eius. His porrò interrogationibus vir diuinus non modò inueniendæ sapientiæ difficultatem, sed eius etiam dignitatem declarare voluit. Verè enim procul & de vltimis finibus pretium eius. Baruch 3

Verùm ne hoc tanto bono homines carerent, ostendit protinus sapientiæ locum, quem in solo Deo, vnico veræ sapientiæ auctore, collocauit. Subdit enim: Hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit eam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Is igitur, qui increata Patris Sapientia est, è cælo in terrã delapsis,

hanc sapientiam, quā in Patris & Filij cognitione sitam esse dixerat, nobis tradere dignatus est. Nō enim in hoc solùm venit, vt homines immaculato corporis & sanguinis sui sacrificio redimeret, sed etiam vt veram illis sapientiam, quæ viam patefacit in cælum, traderet.

Ne quis autem tantum hoc bonum desperaret, ipse nos ad eius communionem amantissimis his verbis in Euangelio inuitat: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: omnes, inquam, qui in felicitatis inquisitione laboratis (quam per varia negotia, magno, sed tamen casso labore inquiritis) omnes item, qui partim peccatorū, partim multiplici curarum pondere onerati estis, venite ad me; ego enim vos reficiam, ego insatiabilem istam cupiditatum vestrarum famem satiabo; vt sic tandem, quam desideratis, animarum vestrarum requiem inuenire possitis.

II.

Nunc reliquum est vt inquiramus, quibus tandē hominibus hanc spiritualem refectionem & requiem, hoc est, hūc pulcherrimum sapientiæ thesaurum cælestis hic sapientiæ Doctor tradere voluerit. O rem admiratione dignissimam! Non ait, prudentibus aut sapientibus mundi, non Regibus aut Principibus, sed paruulis, hoc est, humilibus, pauperibus, & (si externam corporis faciem spectes) despicatissimis hominibus, quos mundani homines ridere solent, & vitam illorum insaniam computare. Quid enim (quod ad externam speciem attinet) sanctissimis illis Anachoritis, ceterisque monachis sanctissimis (qui relictis omnibus, se totos huius diuinæ sapientiæ studio consecrarunt) abiectius? quid vilius? quid pauperius? Qui nihil prorsus in hoc mundo possidebant, non agrum, non fundum, nō domum, non pecuniam, non seruum, non ancillam, non denique quicquam aliud. At hi omnes exteriùs quidem erant pauperes, interiùs veris animi opibus diuites; exteriùs nudi, interiùs cunctarum virtutum gemmis ornati; in oculis hominum abiecti, ante Dei conspectum pretiosi; exteriùs nihil habentes, intus omnia in vno Deo possidentes: in oculis hominum deformes, in diuinis oculis formosi; iudicio mundi miseri ac tristes, at vera illa & summa felicitate & sapientia (quam suprà miris in cælum laudibus extulimus) gaudentes. Quis igitur horum vitam vt tristem & luctuosam non horreret? At ea tam multis magnisque spiritus deliciis circūfluebat, vt omnes corporeæ voluptates, horū deliciis comparatæ, nihil aliud quàm mera amaritudo essent. Omnis enim eorum gloria, omnisque felicitas ab intus, hoc est, nō in externis corporis bonis (quę sunt nobis cum pecudibus cōmunia) sed in bonis animi (quæ sunt Angelorum propria)

propria) ſita erat. Vt enim theſauri ingentes inter carbones aliquando inuenti ſunt; ſic hæc tanta felicitas & gloria in his hominibus, pannis obſitis, externaque ſpecie abiectis, deprehenſa eſt. Quid enim ſanctiſſimis his Patribus, quid eorum principe Paulo eremita pauperius, cui vna palma obſoniũ & indumentum præbebat? Quid ceteros eius ſectatores, qui ſolis herbarum radicibus victitabant, commemorem? Quis autem internas horum opes atque delicias explicare queat? Quomodo enim ſolitudinis ſeceſſum, ſolis ardorem, horrẽdam ſqualentis eremi faciem, omniumque humanarum conſolationum abdicationem homines nobis ſimiles paſſibiles perferre potuiſſent, niſi internis diuini Spiritus conſolationibus reficerẽtur; tantoq; pluribus animi diuitiis abundarent, quanto maiori eorundum corpora paupertate & inedia premebantur? Ea enim diuinæ conſolationis vis & magnitudo erat, vt ne ad momentum quidem à diuinæ pulchritudinis intuitu mentem reuocare vellent, & vix interim poſſent. Cuius rei memorabile exemplum (vt cætera, quę ſunt innumera, prætercam) commemorabo. Cùm quidam ex his ſanctis Patribus à vicino quodam Anachorita neſcio quid vtenſilium poſtulaſſet; ille, qui tota mente in Deum ineffabili quadam dulcedine abſorptus erat, interius cubile vt id aſportaret ingreſſus, & ſui ipſius, & vicini, & rei quã is quęrebat, oblitus, ibidem permanſit immotus. Cumq. illum vicinus compellaſſet, & ad ſe vocatum, rei quam petebat, admonuiſſet, ille rurſum cubiculum ingreſſus, eadémque qua priùs obliuione correptus, ibidem permanſit, donec tandem vicini monachi vocibus increpatus quòd tãdiu moraretur, ille ſupplici oratione petentem rogat, vt is cellulam ingreſſus quod volebat acciperet; ſe nullo modo poſſe rem quam poſtularat, ne illa quidem breui temporis mora, mente retinere. Tanta enim diuinæ dulcedinis & ſuauitatis vis eſt, vt omnes ad ſe vires animi rapiat; tantoque illam amoris & ſuauitatis glutino illi copulet, vt nullo modo mentem aliò deflectere, niſi ſummo cum labore ſinat. Sæpe enim qui ſe totos huius diuinæ ſapientiæ ſtudio dederunt, vellent ab hac ſua paululum cõmentatione ceſſare, ne fragilis natura corporis nimia exercitatione grauetur; quod tamen niſi cum magno labore poſſunt; tanta diuinæ conſolationis vis & efficientia eſt. Exemp.

Quæcunque igitur anima huc peruenit, in huius ſapientiæ, hoc eſt, in ſummi theſauri poſſeſſione collocata eſt. Multos autem monachos, multas etiam virgines & viduas (in hac etiam mũdi fæce, in qua modò degimus) reperire licet ſub humili habitu atque fortuna degentes, quibus hunc incomparabilem ſapientiæ theſaurũ (qui omnes mundi opes atque imperia longè

 ſuperat)

superat) inuenire datum est, quos Dominus sustulit super altitudines terræ, & cibat hæreditate Iacob; quæ non alia, quàm ipse Deus est. Hic est autem Euangelicus ille thesaurus in agro absconditus; hæc pretiosa illa margarita, pro qua prudens ille mercator vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

Hieron. in Epist. Sed quid externa quærimus, cùm vnus beatissimus P. Hieronymus ad hoc nobis plenissimè sufficiat? Is enim in Epistola quadam ad virgines Deo dicatas de se ipso sic ait; Experto seni consulenti credite, filiæ, si semel gustatis quàm dulcis est Dominus, poteritis ab eo illud audire; Venite, & ostendam vobis omne bonum: scio quid loquar, charissimæ. Nam vt meam insipientiam loquar, ego homunculus sic abiectus, sic vilis in domo Domini, adhuc viuens in corpore, Angelorum sæpè choris interfui, de corporeis per hebdomadas sustentationibus & nutrimentis nihil sentiens diuinæ visionis intuitu. Post multorum autem dierum spatia præscius futurorum, redditus corpori, flebam. Quid ibi manens felicitatis habebam, quid inenarrabilis delectationis sentiebam, testis est ipsa Trinitas, quam cernebam, nescio quo intuitu; testes & ipsi beati Spiritus qui aderant; testis est etiam conscientia mea; qui tantis bonis ipse fruebar, quot & qualia nescit proferre infirmitas corporis mei. Hactenus Hieronymus. Quid igitur hac felicitate maius? quid mirabilius? (Exod. 33.)

Hieron. in Epist. ad Eust. Si quis autem hanc esse Hieronymi epistolam neget, multo maiora sunt quæ idem in epistola ad Eustochium de virginitate seruanda literis prodidit; in qua nõ solùm has diuini Spiritus delicias, sed mirabiles etiam virtutes, quibus ad eas vir sanctissimus peruenit, luculenter scribit; sic enim ait: O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta Solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculũ, putabam me Romanis interesse deliciis! Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis sitũ Aethiopicæ carnis obduxerat. Quotidie lachrymæ, quotidie gemitus, & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis verò & potu taceo, cùm etiam languentes monachi aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tantùm socius & ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiuniis, & mens desideriis æstuabat. In frigido corpore & ante hominem suum iam carne præmortua, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Iesu iacebam pedes, rigabam lachrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum

darum inedia subiugabam. Non depudesco infidelitatis meæ, quin potiùs plango me non esse quod fuerim. Memini me clamantem, diem crebrò iunxisse cum nocte;nec priùs à pectoris cessasse verberibus, quàm rediret Domino increpante trãquillitas. Ipsam quoque cellulam meam quasi cogitationum mearum consciam pertimescebam; & mihimet iratus & rigidus solus deserta penetrabam. Sicubi cõcaua vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus; ibi illud miserrimæ carnis ergastulum proijciebam. Et, vt ipse mihi testis est Dominus, post multas lachrymas, post cælo inhærentes oculos, nunnunquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum, & lætus gaudénsque cantabam: Post te in odorem vnguentorum tuorum curremus. Hactenus sanctissimi Patris verba: quę magnam certè nobis sanctitatis eius opinionem, virtutumque eius admirationem excitare debent. His enim virtutibus Pater sanctissimus ad eas spiritus delicias peruenit, vt sibi inter Angelorum agmina post multas lachrymas versari videretur; vbi propheticum illud experiebatur: Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.

Cant. 1

Psal. 93.

Non tamen ego à vobis, fratres, eadem quæ vir sanctissimus de se ipso memorat, requiro: non solitudinis secessum, nõ squalentis eremi habitaculum, non hebdomadarum inediam, quam hæc nostra regio (vt Ioannes Cassianus ait) minimè patitur. Quid igitur? requiro planè castigationem carnis, vt videlicet offeratis corpora vestra (sicut Apostolus ait) hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Requiro sacras vigilias, diuinarũ rerum studium, orationis instantiam, in qua Dominus has diuini spiritus delicias piis hominibus impartiri solet, quemadmodum ipse per Prophetam pollicitus est, cùm ait: Adducam eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ.

Rom. 12.

Esaiæ 56

Iam nunc, quid ex his quæ hactenus dicta sunt, cõsequatur, concludamus. Diximus initio, disciplinarum omnium maximè hominibus necessariam esse eam quæ doceat rectè viuere. Rectè autem viuere esse vitam rectis institutis ad suum finem dirigere. Hunc autem finem (cuius gratia homo à Deo conditus est) in futura quidẽ vita in aperta diuinæ pulchritudinis visione; in præsenti autem, in sapientiæ possessione, & diuinarum rerum contemplatione positum esse. Quocirca quisquis nõ contẽtus futuræ beatitudinis spe, ad hanc etiam inchoatã beatitudinẽ (quę paucorũ est) aspirat, omnes curas & cogitationes suas & omnia vitæ studia ad hunc finẽ destinare debet. Omnia verò alia quæ huic fini non seruiũt, vel vt extraria, & ad se, hoc est, ad

hunc finem minimè pertinentia, valere sinat Neq. illum ab hac persuasione omnia mortalium vel iudicia vel exẽpla auocent. Si quem autem fortè deprehenderit in huius diuinæ sapientiæ possessione collocatum (quamuis humili & infima fortuna sit) hunc verè sapientem, hunc verè felicem, hunc beatum, hũc verè diuitem, hunc liberum, hunc honoratum, hunc pulchrũ, hunc deliciis affluentem, hunc in diuinis oculis pretiosum, hũc mundi principem, hunc denique Regem hominum iudicet, illiusq. se pedibus prosternens, eius vestigia osculetur. His enim titulis Philosophi olim suum illum sapientem ornabant. Hinc insignis ille Poëta:

Horat. lib 1 Epistol. Epist. 1.

Ad summam, inquit. *sapiens vno minor est Ioue, diues,*
Liber, honoratus, pulcher, Rex denique regum.

Si igitur hæc tanta laus humanæ sapientiæ, quid diuinitus partæ tribuendum erit? Huius ergo viri opes omnibus mundi opibus, omnibusque mundi regnis & sedibus anteferat. Et quomodo miraretur, si infimæ conditionis hominem ad regni solium (quod Sauli ac Dauidi contigit) subitò euectum cerneret; sic etiam ac multo magis felicissimam eius sortem miretur, qui sub tam vili habitu atque fortuna tantam celet gloriam & dignitatem.

Illud tamen hoc in loco meminisse oportet, quod initio diximus, non ad omnes hoc perfectissimum institutum pertinere. Priùs enim cupiditates & affectus frenandi, priùs anima per veram pœnitentiam purganda, & virtutibus ornanda est, vt in ea cælestis huius sapientiæ Doctor sedere, & paruulum atque humilem discipulum erudire dignetur. Quam nobis gratiam Dominus Iesus, paruulorum Doctor, concedere dignetur; qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

AD LECTOREM.

Si quis in hoc die festo lectionem Euangelicam enarrare voluerit, habet eam in Concionibus B. P. N. Dominici explanatam.

IN

IN SEQVENTES QVATVOR

DE BEATISSIMO PATRE FRANCISCO CONCIONES

AD PIVM LECTOREM PRÆFATIO.

CVM *tam multæ ſint beatiſſimi Patris Franciſci virtutes & miracula quæ de illo prædicantur, vt vix vlla oratione comprehendi valeant; nos ex multis eius virtutibus, quas ſanctiſſimus Pater Bonauentura ſanctiſſimè & ſapientiſſimè ſcripſit, paucas ſeligentes, hunc in eis ſcribendis ordinem ſeruare voluimus. In prima enim concione de Euangelica paupertate, quæ in ſanctiſſimo Patre inter ceteras eius virtutes mirabiliter enituit, diſſerimus; in ſecunda de flagrantiſſima eius charitate; in tertia de cæteris eius virtutibus tractamus; in quarta verò admiranda quædam eius opera & miracula recenſemus, quæ Deum in Sanctis ſuis non modò mirabilem, ſed etiam amabilem faciunt, vt hac ratione auditorum mentes ad eius amorem accendamus. Hæc igitur breuiter admonere voluimus; vt ſtudioſus Concionator ex his, quid magis inſtituto ſuo conueniret, eligere faciliùs poſſet.*

IN FESTO BEATISSIMI PATRIS FRANCISCI, CONCIO PRIMA: IN qua, post Euangelicæ lectionis explanationem, de Euangelica paupertate, in qua beatissimus Pater miro modo emicuit, differitur; vbi etiam multiplices eius fructus enumerantur.

THEMA. *Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam, & noui scientiam Sanctorum.* Prouerb. 30.

AEC Salomonis sententia, fratres, quæ multis velut paradoxa, & mirabilis videbitur, quamuis Sanctis omnibus accommodari meritò possit; qui omnes iuxta Apostoli consilium stulti facti sunt, vt fierent sapientes; tamen ad beatissimum Franciscum singulari quadam ratione pertinere videtur; cùm ob alia multa, tum præcipuè quòd paupertatem & rerum omnium indigentiam, quam terrena prudentia per mare, per terras, per inhospita saxa, per ignes omni ratione fugit, summo is amore, tãquam amantissimam sponsam, mundo ridente atque irridente amplexus est. Hæc enim in eo præcipuè virtus emicuit. Quamuis enim Sancti omnes cũctarum virtutum ornamentis exculti fuerint, in aliis tamen aliæ laudantur. In aliis quippe fides, in aliis charitas, in aliis humilitas, in aliis obediẽtia, in aliis patientia præcipuè elucet. Hac enim de causa in sanctorũ Confessorum festis illum Ecclesia versiculum repetit; Non est inuentus similis illi, qui cõseruaret legem Excelsi. At in beatissimo Francisco, cùm omnes inter se virtutes certare quodámodo videantur (quòd vnaquæque principatum suo sibi iure vindicare contendat) Euangelica tamẽ nuditas atq. paupertas mirabiliter in eo eminet. Quocirca de ea nunc mihi sermo habendus est, & multiplex eius fructus, à seculi prudentibus incognitus, enumerandus. Sic tamẽ de hac virtute agam, vt eam præcipuũ instrumentũ esse ad verã sapientiam paruulis à Christo Dño reuelatã (de qua hodierna sancti Euangelij lectio differit) apertissima ratione ostẽdam. Hanc autem sapientiã vir beatus in propositis à me verbis se assecutum esse ait; cùm se non quidẽ hominũ sapientiam, sed Sanctorum scientiã habere testatur. Priùs tamen quàm hæc attingam, eadem sacra lectio à nobis explanãda est.

Vt hoc autem argumentum vtiliter ac religiosè tractare possimus, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Lectio sancti Euangelij, dilectissimi, flagrantissimam Saluatoris nostri erga genus hominũ charitatem maximè declarat; quando & mortales omnes ad bonorum suorum cõmunionem amãtissimis verbis inuitat, & pro beneficiis eisdẽ collatis ęterno Patri gratias agit. Sic enim ait: *Confiteor tibi Domine Pater cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.* Vt autẽ huius cõfessionis causam audiatis, scire oportet, hoc ipso tẽpore Christi Domini discipulos à prædicationis officio (ad quod eos ipse miserat) lætos atque alacres rediisse, quòd illis prosperè legationis suæ munus cessisset. At Saluator, qui Patris sui gloriam, & humani generis salutem omni tempore in pectore suo versabat, in hac singulari discipulorum legatione, Gentium conuersionem, ipsorum operâ perficiendam, cõtemplans, cęlesti Patri pro hac mirabili dispensatione & benignitate gratias agit; quòd videlicet paucorum & rudium piscatorum opera mundum esset ad veram salutem, & veritatis cognitionem allaturus. Itaque mirabili exultatione & alacritate plenus, ait: *Confiteor tibi Domine Pater cæli & terræ, &c.* Est peccatorum confessio, est & confessio laudis; qualis hæc fuit, in qua Filius immensam cælestis Patris bonitatem & prouidentiam laudat, quòd salutis humanæ mysteria paruulis reuelare dignatus fuerit. Erant eo tempore Pharisæi religionis opinione insignes, erant Scribæ & Legis doctores, erant Principes & nobiles viri, nec tamen hos elegit Dominus quibus Euangelicæ prædicationis officiũ delegaret, sed rudes & ignobiles piscatores. Cur ita? Subdit causam: *Ita Pater; quoniam sic fuit placitum ante te.* Hæc est vera & certissima huius tam admirandæ electionis causa. Diuina siquidem voluntas est prima veritatis & iustitiæ regula, per quam omnia diiudicanda sunt. Neque Christianus homo fide subnixus, potiorem aliam rerum omnium causam quærere debet. Verùm quoniam regius Vates beatos eos pronuntiat, qui diuinorum consiliorum causas & rationes piè & religiosè perscrutantur, nobis quoque liberùm erit paululum in hac Domini lectione philosophari, & eius siue causas, siue conuenientias inquirere.

Principiò igitur cùm omnia propter semetipsum Dominus, hoc est, propter nominis sui gloriam operetur; huiusmodi electio tanto magis eius gloriam atque omnipotentiam illustrat, quãto infirmiora instrumẽta erant, per quæ is res adeò magnas felicissimè gessit. Hinc Apostolus, Habemus, inquit, thesaurum 1. Cor. 4.

hunc

hunc in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei,& non ex nobis;hoc est,vt infirmitas vasculi facilè declaret, hæc tam magnifica opera nequaquã infirmo vasculo,sed diuinæ virtuti esse adscribenda.Quam rẽ beatissimi Patris Francisci exẽplo comprobare licet;quem Dominus litterarum rudem & imperitum, & qui adolescentiam omnem in procuranda patris mercatura exercuerat, celeberrimi, & latissimi, atque sanctissimi Ordinis auctorem & principẽ esse voluit. Quo enim persona abiectior & humilior,hoc ipso Dei gloria & potentia clarior.Quod quidẽ Dominus ipse declarauit,qui beatum virum,de regulæ suæ obseruatione solicitum,blandè atq; leniter consolatus,se eius Ordinis atque instituti auctorem esse professus est, sibique curæ esse illum tueri atque seruare.Ideò enim, inquit, te rudem & litterarum expertem delegi, vt apertè homines intelligerent, non te,sed me huius instituti principem & auctorem esse.

Est & alia causa cur Dominus indigniores & viliores interdum homines ad gratię suæ communionem eligat,vt hac ratione tãto magis bonitatis & misericordiæ suæ opes explicet,quãto personæ,quæ eligũtur,ea electionis gratia indigniores erant.
Rom.2. Hoc enim nomine Apostolus Dei iustitiam & gloriam iniquitate nostra commendari ait; quandoquidem in hoc opere nihil humanæ dignitati, sed totum diuinæ tribuitur misericordiæ.Et hanc quidem causam idem Apostolus, diuinorum arcanorum
1. Cor. 1. interpres,assignat, cùm ait: Videte vocationem vestrã, fratres, quia non multi sapiẽtes secũdùm carnẽ, nõ multi potentes,nõ multi nobiles,sed quæ stulta sunt mũdi elegit Deus,vt confundat fortia, &c. vt non glorietur omnis caro in conspectu eius: hoc est, vt nemo vel sapientiæ suæ, vel nobilitati, vel potentiæ hanc vocationis gratiã abscribat,nihilq. habeat homo cur in se gloriari possit. A quo periculo magnus ille legislator Moyses commissum sibi populũ auocat,cùm percepta beneficia non ad propria merita, sed ad solam Domini sui benignitatem & gra-
Deut.9. tiã reuocare docet his verbis: Scies ergo hodie quòd Dominus Deus tuus transibit ante te ignis deuorans atque consumẽs,qui conterat omnes hostes tuos; sicut locutus est tibi. Ne dicas in corde tuo cùm deleuerit eos Dominus;Propter iustitiã meam introduxit me Dominus vt terram hanc posciderem: cùm propter impietates suas istæ deletæ sint nationes. Et mox eandem sententiam repetit hoc modo: Scito ergo quòd non propter iustitias tuas dederit tibi Dominus Deus tuus terram hanc optimam in possesionem, cùm durissimæ ceruicis sis populus. Deinde,vt eidem populo gloriandi materiam adimat, solamq. Dei gloriam & gratiam constituat, eiusdem populi impietates
Ibidem. atque scelera longa oratione explicat his verbis: Memento,& ne

ne obliuiſcaris quomodo ad iracundiam prouocaueris Dominum Deum tuum in ſolitudine,& ex eo die quo egreſſus es ab Aegypto vſque ad locum hunc ſemper aduerſus Dominum contendiſti. Quid igitur ex hac philoſophia ſequitur? Nimirum vt quicunque diuinis beneficiis ornati eſtis,& ad eius fortaſſe gratiam & amicitiam vocati, totum hoc illi tribuatis. Sic enim fiet,vt intra vos quidem humiles, erga illum verò grati & officioſi ſitis, Propheticum illud corde atque voce clamantes, Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Pſal. 113.
Subdit deinde Saluator:

Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo nouit Filium niſi Pater, neque Patrem quis nouit niſi Filius,& cui voluerit Filius reuelare.

His verbis Dominus qua in re ſita ſit ſumma illa ſapientia, quam Pater paruulis reuelauit,apertè declarat,nempe in Patris & Filij cognitione, de qua is alibi dixerat: Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum,& quem miſiſti Ieſum Chriſtum. in huius enim veritatis cognitione inchoata felicitas in hac vita,& conſummata eſt in patria. In cuius autem facultate poſitum ſit homines felicitatis huius cõpotes facere, declarat,cùm ſibi à Patre cõmiſſum eſſe docet, eam aliis communicare. Vt enim olim Pharao in Aegypto frumenti diſtributionem Ioſepho cõtulit;ita Pater cæleſtis omnes gratiarum ſuarum theſauros Filio ſuo diſpenſandos commiſit. Vnde eſt illud: Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem,dedit dona hominibus. Ioan. 17. Geneſ. 47 Epheſ. 4.

Sed nunquid diſpenſator hic cæleſtium gratiarum difficilem ſe in eis impartiendis exhibebit? Minimè verò; tantum enim abeſt vt hac in re difficilis & inexorabilis ſit,vt ipſe amantiſſimis his vocibus mortales cunctos ad ſe vocet; *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis,& ego reficiam vos:* hoc eſt,ego mentes veſtras ſteriles,ieiunas,aridas,ſitibũdas,& verę felicitatis egentes,ſpiritualibus dapibus atq. deliciis reficiã & ſatiabo, viamq. vobis ad felicitatem,quam cupitis,demonſtrabo; quæ non alia, quàm diuinorum mandatorũ obedientia eſt. *Tollite* ergo *iugum meũ ſuper vos,& diſcite à me quia mitis ſum,& humilis corde,& inuenietis requiẽ,* hoc eſt, veram pacem & tranquillitatem, *animabus veſtris.* Hæc enim pax, quæ exuperat omnẽ ſenſum, indiuiduus iuſtitiæ atque obedientiæ comes eſt. Ideò enim Propheta iuſtitiam & pacem ſibi obuiaſſe,ſeque oſculatas fuiſſe ait; vt intelligeremus,neque ſine iuſtitia pacem, neque iuſtitiam ſine pace comite inueniri poſſe. Ne verò quiſquam, cùm iugum audit, graue onus & importabile intelligat,ſubdit protinus: *Iugum enim meum ſuaue eſt,& onus meum leue* Sed inſtabit aliquis: Quo nam modo iugum hoc ſuaue eſſe poterit, cùm tota carnis & mundi Pſal. 84.

militia

Actor.14. militia aduersus illud armata pugnet; præsertim cùm Apostolus dicat, per multas tribulationes oportere nos intrare in regnum cælorũ? Ad hoc igitur respondemus, multa esse quæ hoc diuinæ legis iugum atq. onus leuent. Sunt enim cælestes virtutum habitus, sunt miræ diuini Spiritus deliciæ, est spes futuræ retributionis; est fides, quæ spem ipsam roborat atq. confirmat (vtpote
Heb.11. quam Apostolus sperandarũ rerũ substantiam, hoc est, fundamẽtum esse dicat) cùm spei futura atq. inuisibilia bona certissimè proponat: est postremò charitas, cuius tanta vis est, vt cùm ea feruet in corde, non modò diuinæ legis iugum, sed mortem etiam (quæ extremũ terribiliũ esse dicitur) suauissimam, maximeque desiderabilem faciat. Quam rem vel vnius beatissimi Francisci exemplo comprobare licet, qui flagrantissimo Christi amore incensus, nihil magis optabat, quàm pro eo vitam & sanguinem fundere; vt suo loco referemus. Hactenus de Euangelica lectione; nunc verba Thematis expendamus.

TRACTATIO THEMATIS. I.

Quemadmodum, testante Dño Saluatore, in domo Patris sui mansiones multæ sunt; ita varij sunt in hac vita meritorum gradus, quibus ad eas mansiones peruenitur. Omnes tamen ad duo præcipuè capita reuocãtur. Quidam enim sola diuinorum mandatorũ obseruatione cõtenti, cælestis regni præmium obedientiæ suæ merito prestolantur. Alij verò nõ sola diuinæ legis præcepta, sed Euangelica etiã consilia amplectentes, ad Euangelicæ vitæ perfectionem tota animi deuotione festinant, nec aliud in vita moliuntur, quàm vt eius compotes fiãt. Hæc autẽ duo hominum genera duobus sacrificiorum generibus in lege olím adumbrata sunt. Erat enim cõmune sacrificiũ pacificorũ, in quo quædã animalis portio, hoc est, omnis adeps, & quicquid pinguedinis intrinsecus erat, duoq. renanculi cum ipso adipe, quo teguntur ilia, incendebantur atq. adolebãtur Dño. Erat &
Leuit. 3. holocaustum, in quo totum animal integrum Domino incendebatur, nulla prorsus eius parte relicta quæ nõ adoleretur. Per illud igitur cõmune sacrificium quo interna illa animalis portio immolabatur, eos fideles accipimus, qui Deum tota mentis intentione atq. affectu diligentes, eius leges & præcepta, pura & casta religione seruare contendunt: at per holocaustum, quod totum igne incendebatur & adolebatur, eos intelligimus, qui omnibus mũdi curis atq. negotiis (nisi quantum arctissima necessitas exigit) vale faciẽtes, se totos libero atq. expedito animo diuinarum rerum studio, amori & contemplationi dediderunt.

Quod vnũ Sanctorũ studiũ fuit, qui seipsos in plenissimum holocaustum mactare atque offerre Domino suo studuerunt. Non tamẽ hoc vitæ genus ad omnes pertinet, sed ad eos qui

se iam

se iam in actiuæ vitæ studio exercuerunt, quiq. affectibus & cupiditatibus suis, per mortificationis studium, frena imposuere. Non desunt tamē in Ecclesia multi qui se huic religioso studio tota animi deuotione addixerunt. Sunt enim multi monachi, multæ sanctimoniales, multæ honestissimæ viduę, multæq. virgines, quarum vita nullis terrenis curis & negotiis implicatur, quæ in benedictionibus dulcedinis à Dño præuentæ, propheticū illud exequi nituntur: Quæsiui vultū tuū Dñe, vultum tuum Dñe requiram; ne auertas faciē tuā à me. Quibus huius argumēti tractationē nō ingratā fore spero. Neq. verò quisquā mirari debet, si dū perfectissimas beatissimi Francisci virtutes prędicamus, ei⁹ vos exēplo ad perfectionis vitę studiū adhortamur. Psal. 26.

II.

Huius autē vitæ leges & institutū breui oratione D. Thomas complexus est. Is namq. duplices esse virtutes statuit: alias, quæ nos hominibus concilient, & ab omni illorū iniuria cōtineant; quas Policitas appellat: alias, quę nos ad diuinæ puritatis imitationem inducant, Deoq. similes efficiāt; quas Purgatorias nuncupat. Ex his autem prudētiam atq. tēperantiam his verbis definit: Prudentia est, omnia mundana diuinorum contēplatione despicere, omnemq. animæ cogitationem in sola diuina dirigere. Temperantia verò est, omnia quæ corporis vsus requirit, quatenus natura patitur, contemnere atq. relinquere. In his ergo duabus virtutib⁹ totius Christianæ perfectionis summa consistit. Prius autem illud exigit, vt perfectioris vitæ studiosus has in pectore suo sententias scribat: Omne tēpus, quo de Deo non cogitas, reputa te perdidisse. Et, sicut nullum tempus est in quo homo diuinis beneficiis non vtatur; ita nullum debet esse quo ab eius laudibus & gratiarū actione vacet. Item illud: Non toties homines respirare, quoties Dei sui meminisse debent. His igitur sententiis perfectionis cultor admonetur, vt quātum per humanæ vitæ necessitates licuerit, se totum orationis studio diuinarumq. rerum contemplationi addicat. Quia verò nos ab hoc studio, corporis cura, & humanæ vitæ negotia abducunt; proximum est, vt quemadmodū D. Thomas ait; mundana omnia relinquentes, his tantùm contenti simus, sine quibus corporis vita sustentari nullo modo potest, cæteris omnibus quæ ad hoc minùs pertinent, valere iussis. 1. 2. q. 61. artic. 3. D. Tho.

Hanc autem philosophiam, quæ meritò Sanctorum scientia nūcupatur, paruulus noster Franciscus plenissimè assecutus est, qui omnem vitam & Ordinis sui institutum ad hæc duo munera potissimùm destinauit. Quid enim aliud eius vita, quàm perpetua quædam oratio, diuinarumque rerum contemplatio extitit? Quod aliud eius institutum, quàm omnia terrena bona contem-

contemnere,& Euangelicam paupertatē amplecti, vt se totum sine vllo impedimento huic studio impenderet? Cùm igitur in hoc diuinarum rerum studio atq. contemplatione humanæ vitæ felicitas sita sit; consequens est, vt de hac Euangelica paupertate, quæ nos ad hunc finem dirigit, breuiter differamus.

Meminisse autem debemus, quòd initio illa Salomonis verba, Stultissimus sum virorum; beato Francisco accommodauimus: nunc ego paupertatis laudes prædicaturus, ea mihi accommodare volo, meque stultissimum profiteri, qui hanc prouinciam susceperim, vt vos ad huius virtutis amorem excitare velim. Scio enim verum esse quòd ab insigni Poëta dictum est, Homines per mare pauperiem fugere, per saxa, per ignes. Quomodo ergo ad paupertatis amorem vos excitare potero, quam omni ratione homines remis velisque fugiunt? Quid enim aliud omnium ordinum homines quærunt? quid captant? quid adorant, nisi argentum & aurum? Quas pelagi oras non attingunt, quæ littora intentata relinquunt vt aurum quærant? qui ad inferos etiam descendere non metuerent, si ibidem aurum se inuenturos sperarent. Non enim mentitur ille, qui per Prophetam dixit: A minimo vsque ad maximum omnes auaritiæ student; à Propheta vsque ad Sacerdotem cuncti faciūt dolum. Hoc enim animo sunt seculi sapiētes, hoc litterati, hoc magni, hoc parui, hoc inopes, hoc etiam pecuniosi. Rex namque ille Babyloniæ capitis pœnam indixit, si quis statuam suam auream adorare nolit. Instar mortis enim homines esse putant, auro carere. An non ergo stultitiæ condemnandus sim, qui hunc tantum ignem oratione mea restinguere tentem? Et tamen si me patiēter audiatis, fortassis multiplices virtutis huius fructus audientes, in eius saltem amorem & admirationem rapiemini.

Prou. 30. Ierem. 6. Dan. 3.

III.

Vt autem, de quo paupertatis genere dicere instituam, intelligatis, triplicem esse paupertatem constat. Alia enim paupertas corporis, alia spiritus, alia corporis & spiritus simul est. Corporis paupertas est, quam non voluntas, sed necessitas parit. Paupertas verò spiritus est, quæ in magna etiam opum affluentia illud implet quod est à Propheta dictum: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Tertia verò corporis simul & spiritus paupertas est, quæ nihil possidet, & nihil concupiscit; quæ nec mundi possessiones habet, nec oblatas accipit. Huiusmodi autē paupertas exigit, vt sit vilis domus, vilis tunica, vilis mensa, vile stratū & curta omnis supellex, ac postremò omnia, quæ non modo ad corporis vsum, sed etiam ad altaris ornamēta pertinēt, paupertatē spirēt, paupertatemq. redoleāt. Hoc igitur pauper-

Psal. 61.

paupertatis genus beatissimus Franciscus Ordinis à se instituti fundamentum esse voluit.

Quantopere autem vir sanctus hanc virtutem dilexerit, nulla vis orationis consequi poterit. Primùm enim, cùm Ecclesiam ingressus illud Domini consilium audiuisset, quo discipulos ad prædicationis officium sine pera, sine zona, sine pecunia, sine virga, sine calceis, sine duplici tunica ire mandauit: Hoc est, inquit, quod ego votis omnibus amplector & exquiro: statimque calceos, virgam & zonam, atque pecuniam à se repulit, simplicique & vili tunica contentus, & pro zona, fune præcinctus, nihil aliud in vita possidere voluit. Quin & in morte hæc ipsa exuens, mundoq. restituens, nudus vt ex vtero matris prodierat, in terram, communem omnium matrem, se proiecit: adeoque huius virtutis amore captus fuit, vt nemo inter auaros tanto amore pecuniam, quanto ille paupertatē dilexerit: nemo aliorum diuitiis tantum inuiderit, quantum ipse, si quem fortè mendicum viliori habitu indutum vidisset. Hanc virtutum reginam, hanc matrem, hanc sponsam, hanc dominam suam appellabat: quoniā eam indissolubili vinculo Regi ęterno desponsatā fuisse dictitabat. Nullus autē illi cibus gratus erat, nisi qui paupertatis dulcedine condiretur. Vnde à Cardinalibus & Episcopis aliquando inuitatus, priùs ostiatim panis frustula mendicabat, quæ cunctis Principum dapibus ipsi dulciora erant. Mat. 10.

Quid verò illud, quòd cùm Cœnobij cuiusdam vicarius, allegans penuriam fratrum, petensque vt intrantiū nouitiorum aliquid reseruare liceret, quo inopiæ fratrum consuleretur: vir sanctus superni consilij non ignarus, Absit, inquit, à nobis, frater charissime, vt pro quouis homine impiè agamus in Regulam? Malo te altare Virginis gloriosæ nudare, cùm necessitas id exiget, quàm contra paupertatis votum, & obseruantiam Euangelij aliquid vel modicum attentare. Gratius enim beatissimæ Virgini erit, eius altaria nudari, quàm Euangelicam paupertatem, ab eius Filio nobis indictam, aliqua in re violare.

Denique fratribus in conclaui quærentibus, quæ virtus hominem chariorem redderet Christo; quasi secretum sui cordis aperiens respondebat: Paupertatem noueritis, fratres, spiritualem viam esse salutis, tamquam humilitatis fomentum, perfectionisque radicem; cuius est fructus multiplex, sed occultus. Hæc enim est Euangelici agri thesaurus absconditus, pro quo emendo vendenda sunt omnia; & quæ vendi non possunt, illius comparatione spernenda. Mat. 13.

Nunc consequens est vt videamus quantum philosophiæ, quantum veræ prudentiæ atque sapientiæ in hac pauperis vitæ institutione lateat; vt ita demū perspicere valeatis, hunc, qui se

ſtultiſſimū virorum appellauit, ſumma ſapientia præditū fuiſſe. Huius enim rei tractatione animaduertere licebit, paupertatem hanc & ad verā ſapientiam, de qua diſſeruimus, & ad omnia penè virtutum officia aditum aperire, & omnibus vitiorum radicibus ſecurim infligere. Atque vtinam idem Pater ſanctiſſimus, qui multiplices virtutis huius fructus, licet occultos, eſſe dixit, nobis eos patefacere voluiſſet, non dubito quin multos ex vobis ad eius amorem pellexiſſet. Nos tamen pro ingenij noſtri tenuitate duodecim eius fructus enumerando magis quàm amplificando quàm breuiſſimè recenſebimus, eorum vim & dignitatē ſtudioſi auditoris cogitationi relinquentes. Horum autem priores, quę animi bona hęc virtus pariat: poſteriores verò, à quàm tetris & peſtilētibus malis nos ea vindicet, declarabunt.

IIII.

Principio igitur veræ ſapientiæ ſtudium (vt paulò ſuperiùs ex D.Thomæ ſententia definiuimus) in continua rerū diuinarum cogitatione poſitum eſſe diximus: vt videlicet homo in terra poſitus, cælitum officium imitetur, qui oculos ſuos in diuinæ pulchritudinis contemplatione defixos ſemper habent, vt pius homo eſſe iam incipiat, quod futurus eſt. Hoc autem ſtudium mentem requirit vacuam, & ab omnibus terrenis curis & cupiditatibus liberam. Hinc illud ex Pſalmo: Vacate & videte quoniam ego ſum Deus. Priùs ergo vacandū, deinde videndum eſt. Hoc autem Eccleſiaſt. expoſuit, cùm ait: Sapientiam ſcribe in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, ſapientiā percipiet. Si igitur hæc proxima ad ſapientiam via eſt; quid, quæſo, magis homini ad eam conſequendā, quàm hæc rerum omnium nuditas atque paupertas conferet; quæ viliſſimo habitu atque cibo contenta (qui ſine vllo ferè labore comparatur) liberam homini ad hoc ſtudium vacationē & otium præbet? Nec enim negotiorū multitudo tempus, neq. curarum ſollicitudo mentem illi adiment, quo minùs ſe totum huic ſtudio addicerę valeat. Hac autem de cauſa conſtat, ſanctos illos Anachoritas relictis omnibus deſerta loca petiuiſſe, vt ſe totos ſine vllo impedimēto diuinarum rerū contemplationi impenderent. Hoc ipſum autē vna paupertatis virtus præſtat, quæ omnia curarum atque negotiorum, variorumque deſideriorum examina à ſe procul pellit.

D. Tho. Pſal. 45. Eccle. 38. 1.

II. Iam verò eximiam illam abſtinentiæ virtutem, ab Aegypti Patribus tantopere celebratā (quā totius monaſticæ vitę fundamentū eſſe prædicabant) prudentiſſimus Pater Franciſcus paupertatis virtute cōplexus eſt. Cùm enim abſtinentiæ ſit, omnes à ſe carnis delicias & blandimenta repudiare; quid aliud, quæſo, voluntariæ paupertati, quàm hoc ipſum propoſitum eſt? Itaque cùm vir ſanctus paupertatis inopiam tantopere commendauit,

dauit, hunc etiam singularem abstinentię fructum sub ea comprehendi Spiritu docente prævidit. Nullas enim vera paupertas ciborum cupedias, nullas huiusmodi agnoscit delicias.

Quid verò illud? quòd eadem paupertas memoriam Dei excitat, & Christi Domini labores & passiones recolere frequenter facit? Cùm enim vilis & aspera tunica latera mordet, cùm insuauis cibus, durumque stratum molestia corpus afficit, cùm frigus vrget, cùm spinę atque offendicula nudos pedes pungunt atque cruentant; quid hoc tempore vir pius agat, nisi mentem ad Dominum suum in cruce pendentē attollere, eiusque exemplo se in perferendis laboribus confirmare & cōsolari? Magnum autem ad spiritualem ac religiosam vitam degendam adiumentum est, tot passim intra se habere stimulos, qui nos ad refricandam Christi Domini in cruce pendentis memoriam excitent. III.

Hæc eadem virtus facit hominem pendere ex Deo, & per fidem (quod Christiani hominis maximè proprium est) viuere, & à Deo necessaria ad vitę vsum exspectare. Quæ cùm per eius prouidentiam sæpe recipiat, in Dei laudes & gratiarum actionem viscera & ora sua relaxat. Hoc enim grati animi officio fideles pauperes initio nascentis Ecclesiæ fungebantur. Qua de re sic Apostolus: Ministerium huius officij non solùm supplet ea quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, per probationem ministerij huius glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ. IV. 2 Cor. 9.

Iam verò cùm sæpe Dominus pauperum pater & amator (vbi omnia humana præsidia desunt) pręter omnē spem eorum necessitatibus cōsulit, dictu mirū est, quantum hæc eius paterna prouidentia eorum fidem, spem & charitatem augeat. Illo enim veluti miraculo cōfirmantur in fide: illa verò paterna eius prouidentia, & in eius dilectione mirabiliter accenduntur, & ad spem atq. fiduciam in similibus angustiis retinendam magnopere excitantur. Intelligunt enim nequaquam illis defuturum, qui sæpè alias eorundem necessitatibus consuluit. Ex præteritis enim beneficiis futura sperare discūt: quod sanctis omnibus de more fuit. Hoc autem eiusdem beatissimi Patris Francisci & sociorum eius exemplo comprobare licet. Cùm enim ij cōfirmata iam paupertatis regula, iter in vallem Spoletanam facerent, itinerisque labore fatigati quid ederent non haberent; statim affuit diuina prouidentia. Nam subitò apparuit homo afferens panem in manu, quem pauperculis Christi dedit; subitoq; disparuit, incognitus vnde venerit, aut quò iret. Cognoscentes autē hoc indicio pauperes fratres, supernū sibi adesse præsidium, magis dono liberalitatis diuinæ, quàm cibo carnis sunt refecti. Insuper diuina consolatione repleti, statuerunt firmiter nullius V.

inediæ aut tribulationis impulsu à sanctæ paupertatis proposito resilire.

V.

VI. His adde gratissimum quoddam sacrificium, quod voluntaria paupertas conditori suo semper offert. Non enim oues aut boues, sed corpus suum hostiam offert viuentē, sanctam, Deo placentem: quod nuditate, inedia, & asperitate vitæ, cæterisque laboribus quotidie mactat, Deoque in sacrificiū omni acceptione dignissimum offert. Quin & Aegyptiorum abominationes, hoc est, deos Gentium in sacrificium Deo vero offert. Qui sunt autē Gentiū dij, nisi aurū & argentū, voluptas atq; mundanus honor? Hos igitur deos Euāgelica paupertas vero Deo in sacrificiū offert; cùm eos propter eius gloriā proterit atq; conculcat.

VII. Hæc sunt, fratres, atque his similia, ad quæ nos Euangelica paupertas vehementer adiuuat. Quis autem verbis consequi possit, à quibus nos ea malis, à quibus eripiat incommodis? Vno enim veluti ictu omnium ferè inimicorum nostrorū capita iugulat, malorumq. omnium radices euellit. Primùm enim auaritiam & cupiditatem (quam Apostolus malorum omnium atq. 1. Tim. 6. hæresum radicem esse ait) penitus exscindit. Pugnant enim inter se cupiditas auaritiæ, & voluntaria paupertas. Quod enim illa cupit, ista contemnit; quod illa anxiè desiderat, hęc constanter repudiat; quod illa supra Deum amat, hæc morte peius odit. Aurum enim tanquam incendiū fugit. Quid igitur optabilius, quid salutarius, quàm ab hoc vniuersæ terræ malleo liberari?

VIII. Cicero. Voluptatum verò amor quàm multa mala, quàm multa crimina pariat, Cicero in eo libro quem de Senectute edidit, ex Archytæ Tarentini sententia longa oratione enumerat. Ab hoc igitur malorum seminario nos eadem paupertatis virtus eripit. Qui enim hanc virtutem tota mente colit, omnia aspera & vilia, & paupertatē atque asperitatem redolentia pro delicijs habet: delicias verò voluptuosa, delicata, mollia atque preciosa, vt paupertati (quam vnicè charam habet) infesta, fugit & horret. Sed hæc, fratres, multis paradoxa & incredibilia videbuntur. At sancti omnes hac mente fuerunt: de quibus scriptum est: Inundationem maris quasi lac sugent. Christi enim amor amara omnia miro modo dulcia & suauia reddit. Deut. 33.

IX. Verùm his duobus animæ hostibus amor sui longè potentior atq. immanior est. Nullum enim facinus, nullum crimen adeò tetrum est, quod non ab hoc proprij amoris fonte dimanet. Vt enim amor Dei omniū virtutum, ita contrà immodicus amor sui, vitiorum omniū origo est: vt ille spiritualem Hierusalem, ita hic Babylonem ædificat. Is enim velut originalis peccati primogenita soboles, totam penè eius malitiam atque prauitatem refert. Hic est enim velut alter Golias, quem nemo nisi magno

Dei

Dei munere atq. beneficio prosternere valet. Cæterùm aduersus hūc adeò potentē hostem paupertatis virtus acrior pugnat. Ille enim mollia, dulcia, blanda delicata, pretiosa semper appetit: hęc contrà (vt antè diximus) ista horret ac fugit, & his cōtraria libenter amplectitur. Vt autē hic amor hisblandiciis fouetur, & maiora indies incrementa capit: ita contrà paupertate, vilitate atq. asperitate vitæ (quæ paupertati coniūcta est) minuitur atq. dissipatur. Atq. vt deliciis carnis amor sui, ita cōtrà vitæ austeritate sanctum sui odium generatur, quod aduersus amorem sui continenter bellū gerit. Vtriusq; autē commoda & incommoda Saluator expressit, cùm ait: Qui amat animā suā, perdet eam; & qui odit animā suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Adde, quòd cùm præcipuū amoris proprij instrumentum pecunia sit, (cui omnia obedire Salomon ait) sublata pecunia (quæ cupiditatibus cunctis fomenta ministrat) ipsæ quoq. cupiditates paulatim deficiunt, atq. languescunt. Vt enim puerpurę vbera exsiccantur cùm lactis fluxus impeditur; ita cupiditates minuuntur, quoties à concupitis rebus diu arcentur. Ioan. 12. Eccle. 10. Simile.

X. Quid? quòd caro quoq nostra, domesticus hostis, tanto cęteris perniciosior, quanto nobis familiarior atque coniunctior, Euangelicę paupertati cedit. Tunc enim caro præcipuè spiritui nocet, cùm deliciis, epulis, molli stratu atque cultu fouetur, cùm vino madet, pinguique pabulo insolescit atq. superbit. At cùm Euangelica paupertas omnia cupediarum atque deliciarum genera (quæ sunt irritamenta luxuriæ) procul à se repellat, non habet caro vnde ferociat, & vires contra spiritum colligat.

XI. Quid verò mundus? an & ipse etiam paupertati cedit? Cedit planè. Nam & is aliquando blanditiis, aliquando litibus & iurgiis pacem mentis turbat & inquietat. Vtrique autem agmini Euangelica paupertas obsistit, dum blandicias pariter & lites à se procul abiicit. Omnes quippe ferè hominū lites & contentiones, omnia iurgia, odia atq. diffidia ex his duobus verbis, Meum & Tuum, ortum habere sapientes homines aiunt. At hæc virtus altiùs animo infixa, Meum atq. Tuum nescit. Neq; enim pretiosum aliquid sibi vindicat, neque in alienas opes inuadit, cùm suas etiam à se repudiet. Hinc Assisij Episcopo annuos reditus ad Ordinis stabilimentū necessarios esse dictitanti, vir sanctus respondit, Si opes, Pater, habuerimus, armis etiam indigebimus, quibus eas ab inuasoribus & litigantibus defendamus.

XII. Neque verò illud in postremis habendū est, quòd hęc eadem virtus hominē à fœdissimo adulationis vitio (quod seruilis ingenij est) magna ex parte liberat. Adulatores enim spe alicuius commodi inducti, diuitibus adulari solent: qua spe sublata, non est cur virilis animus turpiter se alicui submittere & blandiri cupiat,

piat. Vnde inter Philosophorum apophthegmata refertur, quòd cùm Philosophus quidā, qui paulo licentius vitā agebat, Philosophum alium, parsimoniæ atq; sobrietatis cultorem, legumina quædā in cibum sibi præparantem cerneret, atq; ad illū diceret: Si Dionysio adulari velles, ista non ederes: illi cōtrà prudentissimè respōdit: Imò si ista edere velles, Dionysio adulari nolles. Quo exēplo videmus, eos qui modico & parabili cibo, pauperū more, contenti sint, nihil habere cur diuitibus adulari velint, cùm eorum opes adeò non desiderent, vt etiam contemnant.

Cernitis iam, fratres, quàm multi ac magni sint paupertatis Euangelicę fructus? cernitis quāta fuerit beatissimi Patris huius sapiētia, quamq; meritò is gloriari possit, se Sanctorū scientiam
Prou. 9. ꝗssecutū? Quid autē hęc sciētia sit, Salomō explicuit, cùm dixit: Scientia sanctorū, prudentia. At prudentiæ est, agenda atq; vitanda cognoscere. Quam quidē virtutē plenissimè paruulus hic assecutus est, qui & diuitias, & diuitiarū cupiditatē summo studio vitanda, & Euangelicā paupertatē flagrantissima charitate sibi esse amplectendā persuasit. Quid igitur vos ad hæc fratres? An tot virtutis huius perspectis fructibus, eius vos vel amor, vel saltē admiratio non capit? An frustra hæc omnia à me in huius virtutis commendationē dicta erūt? Minimè verò. Nā & diuites, & pauperes haud vulgarē ex hac doctrina fructū percipere, si modò velint, poterunt. Diuites quidē, vt forte sua contēti, cupiditati finē imponant, cùm ea sit huius morbi vis, vt nulla rerū copia minuatur. Deinde illud etiā maxima cura prouideāt, quod
Psal. 16. paulo superiùs Prophetę verbis admonuimus: Diuitię si affluāt, nolite cor apponere. Hac enim ratione fiet, vt si minus corpore, at spiritu saltem pauperes sint; quemadmodū Abraham, Dauid, Ezechias, cæteriq; sancti Patriarchæ pauperes extiterūt. Cæterùm qui vera corporis paupertate premūtur, dent operam, vt id libēter esse velint quod sunt; & necessariā rerū indigentiā grato animo ferentes, eam in virtutē vertant. Tales namq; tantò sunt diuitibus huius seculi feliciores, quantò Euangelicæ sunt paupertati propiores. Sola enim volūtatis accessione, quod erat necessitatis, in naturam transit altissimæ paupertatis. Ex qua quidē virtute & hęc omnia quæ enumerauimus cōmoda percipiēt, & ipsum etiā paupertatis onus voluntatis adiectione leuius facient. Volūtatis enim propensio omnia grauia & onerosa, grata facit & leuia. Nihil enim difficile, quod voluntariū. Hic est igitur fructus, quem ex hac tam longa paupertatis commendatione colligere licet, fratres: quem qui fuerit assecutus, thesaurum in agro absconditū, pretiosissimam margaritam, virtutū omniū seminarium, & cælorum regnū, paupertatis Euangelicæ sectatoribus promissum, intelligat se esse eius merito assecutum.

IN

IN EODEM FESTO BEATISSIMI P. FRANCISCI, CONCIO SECVNDA: IN qua de vera sapiētia, quę in beatissimi Patris Francisci vita pręcipuè eluxit, deq; flagrantissima eiusdē charitate, vnde hęc sapiētia manauit, disseritur.

THEMA. *Stultißimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam, & noui scientiam Sanctorum.* Prouerb. 30.

HAEC sententia, fratres charissimi, quæ à Salomone magno verborū apparatu proposita est, quamuis ad omnes Sanctos in commune pertineat (qui humanæ sapientiæ expertes, diuina sapientia, quæ seculi hominibus incognita est, pleni fuerunt) tamen ad beatissimum Patrem Franciscum ita spectat, vt de ipso singulari quadam ratione dicta esse videatur. Tanta enim in eo simplicitas cum tanta sapientia coniuncta fuit, vt cùm verissima sapientia plenus esset, stultus sæpè ab hominibus, atque adeò à patre suo iudicatus, & in vincula ab eo tanquam insanus coniectus fuerit. De hac igitur eius clarissima sapientia (quæ à singulari eius charitate manauit) hodie dicturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Stultißimus sum virorum, &c. Vehementer hęc Salamonis verba cum hodierna sancti Euangelij lectione cohærent: in qua Dei Filius superno Patri gratias agit, quòd sapientiæ suæ arcana (per quæ iter nobis ad sempiternæ felicitatis gloriam aperitur) nequaquam sapientibus & prudentibus, sed paruulis, hoc est, humilibus aperire dignatus fuerit; qui quamuis mundi iudicio viles & abiecti atque interdum etiam stulti iudicarentur, veræ tamen sapientiæ compotes erant.

Ad cuius rei intelligentiam sciendū est, duplicem à D. Iacobo assignari prudentiā; alteram, carnalē atq. terrenam; alteram, spiritualem atque cælestem. Terrena sapientia est, quæ omnes lucrandi artes, & omnia quæ ad corporis cultum & voluptatem pertinēt, & plenissimè callet, & auidissimè cōsectatur, omniaq; vitę cōsilia ad hoc vnum studiū dirigit; de qua Saluator in Euangelio: Filij huius seculi prudētiores filijs lucis in generatione sua sunt. Spiritualis verò sapiētia est, quę omnia spiritualis vitæ documēta probè tenet; quibus pius homo & mentē suam excolere,

Iacob. 3.

Lucæ 16.

& Deo gratificari valeas, in hisque plenius perdiscendis omne studium & operã ponit. De hac autẽ sapientia Apostolus disse-
Ephes. 5. rens, Nolite, ait, fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacẽs, & perfecta. Hæc est autẽ altissima philosophia, cui Dei cognitio, & vita æterna proposita est,
Hier. 9. quam Dominus per Hieremiam commendat his verbis: Non glorietur sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitiis suis, sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me: hoc est, scire qua ratione mihi placere, præceptisq; meis obtemperare atque obsequi debeat. Hanc porrò duplicem sapientiam Dominus designauit, cùm Petro se à crucis supplicio
Marc. 8. reuocare volenti dixit: Vade post me retrò Satana, scandalum mihi es, quia non sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominum.

Inter has autẽ sapientias hoc discrimen est, quòd qui diuina sapiunt, mundi sapientiam esse apud Deum stultitiã iudicant; contrà verò seculi sapientes non rarò Christi seruos, qui cęlestia sapiunt, stultos esse arbitrantur. Vnde ipsum Dei filiũ, veræ sapientiæ auctorem, mundus stultũ aliquando reputauit: sic enim
Ioan. 10. de illo populus, Dæmonium, inquit, habet, & insanit: quid eum auditis? Quid verò illud, quàm mirabile quod apud Marcũ legi-
Marc. 3. mus? Sui, inquit, voluerunt eũ tenere, dicentes, quia in furorem versus est. Quòd si patrẽ familias stultũ vocauerunt, quid mirũ
Hieron. hoc eodẽ nomine domesticos eius appellasse? Hinc D. Hieron. in epitaphio Paulæ refert, quòd cũ hæc femina sanctissima facultates suas omnes pauperibus erogaret, non defuisse qui dice-
1. Cor. 4. rent, cerebrũ illius esse consouendũ. Quod illa audiens, respondit: Spectaculũ facti sumus mũdo, Angelis & hominibus. Hanc ergo sapientem stultitiã sancti Dei omnes coluerunt. Memine-
1. Cor. 5. rant enim ab Apostolo dictũ fuisse: Si quis vult inter vos sapiẽs esse, stultus fiat, vt sit sapiẽs. Quę res in beatissimo Frãcisco potissimùm eluxit: in quo cũ vera sapientia (de qua mox dicemus) multa inuenimus quæ stultitiæ speciẽ præ se ferre videãtur, quæ tamẽ à Spiritu Dei profecta, lõgissimè à stultitia absunt. Subiiciamus aliquot huius rei exempla. Præcepit aliquando B. Pater Rufino discipulo, litterarũ imperito, vt Assisij, hoc est, in patria sua ad populũ concionaretur: cumq; discipulus imperitiã suam allegans, hoc officium humiliter detrectaret; vir sanctus eius inobedientiã accusans, grauiusq; illi præceptũ imponens, iussit vt habitu nudatus solisq; femoralibus tectus, pulpitum ascendens astanti populo prædicaret. Quod quidem verus obedientię filius ita vt erat iussus impleuit. Hoc, qui tum aderat populus, stultum esse iudicans, asserebat eos monachos abstinẽtiæ districtione de mente deduci, & ea facere quæ insani solent. Quid verò beatus Pater? Sic ipse secum: Ita ne decet vt Rufino viro nobili præcipias,

pias, quod tu Bernardonis filius non facis? Non decet te aliis imperare, quod ipse non pręstes. Itaque vir sanctus simili modo nudatus ad vrbem veniens, Rufinumq; prędicantem inueniens, eundem conscendens locum, populo prædicare cœpit. Quid hîc seculi sapientes? An non hoc factũ stultitię condemnarent? Adiiciam aliud huic non dissimile exemplũ. Alio tempore cùm vir sanctus propter graues quos patiebatur morbos, cibis delicatioribus vesceretur, molesteque ferret se à populo virũ sanctum, & abstinentiæ deditum reputari, se similiter nudũ fune ad collum ligato à fratribus asportari, & in platea, quo in loco facinorosi homines plecti solent, reponi iussit; ibiq; positus astanti populo ait: Ecce monachus, quem vt sanctum, & abstinentiæ cultorem venerabamini, se modò carnibus ingurgitauit. Quid hîc sapientia mundi? quis non hoc stultissimum iudicaret? Quid verò illud quod graui carnis tentatione infestatus fecisse memoratur? Nocte enim intẽpesta cùm plurima niue terra conspersa esset, posteaquam ægrum corpusculũ grauiter verberasset, se nudum in niuem glaciemque coniecit; nec hoc contentus, addidit aliud mirabilius. Globum enim paulò grandiorem ex ea niue, deinde sex alios minores cõfecit, & sic secum sermocinari cœpit; Si vxorem desiderabas, Francisce, habes hic vxorem, quam te amplecti par est; habes hic etiam quam alere debeas familiam; hoc est, duos filios, totidemq; filias, itemque famulum, & ancillam, qui ad seruitium domus necessarij sunt. Quocirca oportet te assiduè laborare, vt hanc familiã curæ tuæ commissam alere possis. Hac enim ratione vir sanctus frigore constrictus, carnis incendiũ non modò refrigerauit, sed penitus exstinxit. Hoc etiam, sicut & superiora, mundi sapientes stultitiæ accusarent, quòd vir sanctus periculo vitæ propulsare vellet, quod multis aliis rationibus curare potuisset. At supernus ille iudex hunc fidei & castitatis amorem tali præmio affecit, vt nullum deinceps carnis stimulum in vita sentiret. Quid vero illud, quòd cùm eius pater ab eo quidquid haberet pecuniarum sibi reddi acriter postularet, ille coram Episcopo se ad femoralia vsque denudans, patrisque auaritiæ restituens, tanto ludibrio habitus fuit, vt pueri illum tanquam insanum luto & lapidibus sequerentur.

In his ergo quæ stultitiæ speciem præ se ferre videntur, Dei virtus & sapientia latet. Quod enim stultum est Dei, sapientius est omnibus hominibus. Voluit enim Dñs, vt quemadmodum Prophetę olim non solùm verbis, sed externis etiam signis futuras clades præuaricatori populo prænuntiabant, quò ea quæ minabantur, altiùs auditorum mentibus infigerentur (alius enim catenas collo circumpositas gestabat, alius noctu perforato domus pariete egrediebatur; alius verò nudus inter homi- nes

1.Cor. 1.
Ier. 17.
Ezech. 18
Esai. 10.

nes incedebat) ita vir ſanctus non verbis modò, ſed his etiam nouis & inſolitis rationibus obediendi leges, imperandi præcepta, & caſtitatis amorem ſecuturis diſcipulis declararet.

I.

Hæc de ſtultitia:nũc verã beatiſſimi Patris ſapientiã expẽdamus. Qui enim dixerat, ſe ſtultiſſimũ eſſe virorũ, & hominũ ſapientiã nõ attigiſſe, protinus ait, ſe habere ſcientiã Sanctorũ. Ad hoc igitur ſciendum eſt, cùm ſapientia ſit altiſſima Dei, diuinarumq; rerũ cognitio, duplici nos ratione Deum in hac vita cognoſcere poſſe: aut enim perfectiones ac virtutes eius legendo & audiẽdo, aut eas in nobis ipſis quodãmodo experiẽdo cognoſcimus, hoc eſt, cùm ipſius diuinæ bonitatis, charitatis, ſuauitatis, aliarũq; eius virtutũ & perfectionũ dignitatẽ & ſuauitatẽ interno quodã mentis experimento deguſtamus. Hæc autẽ cognitio lõgè dignior atq; prçſtantior ea eſt, quç vel ſola lectione, vel doctrina colligitur. Vt enim melius saporẽ illius mãna quod Deus Patribus pluit in deſerto, populus agnouit, qui quadraginta annis eo vſus eſt; quã Theologus, qui hoc ipſum ſanctarũ literarũ lectione cognoſcit: ita longè clarius Dei ſuauitatẽ agnoſcit, qui eam non tã legendo, quàm (vt ita dixerim) experiẽdo guſtauit. Quo fit, vt aliter Theologus diuinas perfectiones & virtutes agnoſcat (ſi nihil aliud nouit, quã quod in Theologorũ libris repererit) aliter verò humilis & pura mẽs, quæ à curis & cupiditatibus terrenis expedita, ſe totã Deo tradit, totaq; ad illũ dies noctesq; ſuſpirat. In hanc enim puritatis amator Dñs velut in ſuum centrũ deſcendit, omneſq; ad ipſum affectionũ ſuarũ ſinus expanſos, bonitatis & gratiæ ſuæ diuitiis implet, lucis ſuæ radiis illuſtrat, charitatis brachiis amplectitur, diuinæ dulcedinis ſuauitate lactat, ad cor eius loquitur, atq; in illã poſtremò quaſi fluuiũ pacis declinat, & torrente voluptatis ſuæ potat. Hac ergo tanta ſuauitate illecta mens tota in Deum rapitur, ac ſubinde miratur tantã in tanta maieſtate erga tantillã creaturam dignationẽ & benignitatẽ, quã non ſolũ auditu percepit, ſed etiam odoratur, deguſtat, & hac ipſa cognitione erudit & perficit intellectum.

Simile.

Qua ex re liquet, duplicẽ eſſe Theologiam, quemadmodũ duplicem eſſe Dei cognitionẽ dicimus. Eſt enim Theologia ſcientia quç diuinitatis cognitionẽ tradit. Cùm verò duobus his modis Deũ agnoſcamus; conſequens eſt, vt duplex etiã Theologia ſit: altera, quæ ſpeculando; altera, quæ experiendo Deum agnoſcit. Et illa quidẽ ſpeculatiua, ſiue ſcholaſtica; hçc verò (vt ita dixerim) affectiua, ſiue myſtica nũcupatur, quòd, videlicet occulta ſit, & à paucis cognita. Cùm autem prçcipuus huius Theologiç magiſter Spiritus ſanctus ſit, is primùm quidẽ pij hominis intellectũ ſapientiæ dono colluſtrat, deinde charitatis virtute voluntatem

luntatem vehementer incendit, quæ sic incensa, ineffabilem diuinæ bonitatis & suauitatis dulcedinem odoratur, & quodammodo degustat: cuius gustu atque suauitate intellectus percipit quàm suauis sit Dominus, quàm dulcis, quàm pius, quàm benignus: atque hoc modo intellectus ab ipsa voluntate quodammodo erudiri atque instrui dicitur.

Est autem magnum inter vtramque Theologiam discrimen. Illa enim ad intellectum; hæc magis pertinet ad voluntatē: illa cognoscit Deum; ista diligit: illa speculatur diuina; hæc amplectitur: illa tamquam ex auditu cognoscit Deum; hęc quodammodo odoratur atque degustat: illam docet lectio; istam vnctio: illa discitur in scholis; hæc in secreto diuinæ contemplationis.

Qua ex re duos in hac duplici Theologia processus intelligimus. In priori namq; illa Theologia (quam speculatiuam nuncupamus) præcedit quidem intellectus actio, & sequitur in piis hominibus motus voluntatis: in posteriori autem (quam mysticam appellauimus) post hanc priorē intellectus operationem antecedit quidē voluntatis actio, & sequitur in intellectu noua quædam diuinæ suauitatis cognitio. In illa enim intellectus dirigit voluntatē; in hac voluntas erudit ac dirigit intellectū, qui quodammodo foris stans, ipso voluntatis gustu & experimento diuinæ bonitatis suauitatem agnoscit: hoc enim illa Prophetæ verba innuunt: Gustate, & videte, quoniā suauis est Dn̄s. Priùs Psal. 33. enim gustare, deinde videre iubet; vt intelligamus, ex voluntatis gustu intellectum erudiri, & immensas diuinæ bonitatis & suauitatis opes addiscere. Vt enim degustato nouo aliquo cibo, gu- Simile. stus ipse saporem eius ostendit intellectui: sic posteaquā voluntas diuinæ bonitatis dulcedinem nusquam antea perceptam degustauit, intellectus hoc experimento doctus, qualis ea, quantaque sit agnoscit. Quo fit, vt dum duo animæ nostræ pedes sint, quibus in Deum imus; intellectus videlicet ac voluntas; in priori illa Theologia pes intellectus pręcedit, quem sequitur voluntas; in posteriori verò voluntas ipsa eo modo quo diximus, præcedit, quam deinde noua illa cognitio sequitur intellectus.

Hæc est igitur, fratres, mystica Theologia, quę Spiritus sancti magisterio addiscitur, quæ inter omnes scientias principem locū tenet, in qua rudis omniū litterarū Franciscus tantū excelluit, quantū flagrātissimo charitatis ardore incēsus fuit; per quā non tam legendo quā amando diuinisq; beneficiis atque deliciis fruendo, immēsas diuinæ bonitatis, charitatis & suauitatis opes agnouit. Vnde propositis aliquādo ei à quodā insigni Theologię Doctore difficillimis quęstionib⁹, tātę doctrinę claritate vir sanctus diuinę sapientię patefecit arcana, vt vehemēter Doctor ille stuperet, atq; admirabūdus diceret: Verè Theologia sancti Patris huius

huius puritate & cõtemplatione tanquam alis subuecta est velut aquila volans: nostra verò scientia ventre graditur super terram. Hæc est igitur, fratres, vera illa sapiẽtia, quæ in sacra huius diei lectione non huius seculi prudentibus & sapientibus, sed paruulis à Domino reuelari dicitur: quorum de numero beatissimus hic paruulus exstitit.

II.

Quia igitur charitas huius diuinæ sapientiæ vita & forma, atque (vt ita dixerim) magistra est; ideo de flagrantissima sancti huius Patris charitate in reliqua concionis parte dicendum est; quo vos ad virtutis huius amorem (in qua diuinæ legis summa consistit) accendere valeam.

Charitatem autẽ viri sancti quis enarrare sufficiat? Vsq; adeo enim purissima eius volũtas per excellentissimũ charitatis habitum (quẽ Spiritus sanctus in eius corde effuderat) in Dei amorẽ propensa atque incensa erat, vt ad solã dilecti vocẽ miro modo excitaretur, afficeretur & inflãmaretur, quasi plectro vocis æternæ chorda mentis interior tãgeretur. Cùm autẽ (vt D. Dionys. ait) amoris proprium sit, amantem cum re amata indissolubili vinculo copulare; ideo viri sancti anima sic cũ dilecto suo colligata erat, vt vix vnquam ab eius conspectu, atq; suauissima præsentia mẽtis oculos deflecteret, & interdũ etiã non posset. Itaq; illud Spõsæ vsurpare meritò poterat: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Quia verò vt ignis lignorum appositione, ita charitas piis cogitationibus augetur; ideo vir sanctus ex mundi huius visibilis, & omniũ creaturarum contemplatione in dilecti amorem incendebatur, & ex omnibus scalã sibi quodammodo erexerat, qua in Deum ascenderet.

Quis autem huius ignis scintillas, hoc est, charitatis huius effectus enarrare valeat? Huius enim charitatis erat flagrantissimum illud Deum laudandi desiderium, quo Dauidis exemplo animantia ipsa, atque adeò creaturas omnes ad diuinas laudes inuitabat; vt videlicet communem Dñm communi omnium creaturarum voce magnificaret. Charitatis erat, erga oues & agnos mira mentis dulcedo, hoc solo nomine, quòd delecti sui similitudinem quandam & nomen præferrent. Itaque redemit frequenter agnos qui ducebantur ad mortem, mitissimi illius Agni memor, qui pro peccatoribus redimendis ad occisionem duci voluit. Vt enim pantheram aiunt tanto hominum odio incensam esse, vt in simulachrum etiam hominis insiliat, atque illud discerpat: ita contrà vir beatus tanto Christi amore æstuabat, vt vel tenuem illam eius imaginem, quæ in hisce animantibus elucebat, hac amoris dulcedine prosequeretur.

Charitatis etiam erat ardentissima illa erga sacram Eucharistiã deuotio (in qua dilecti sui corpus esse sciebat) in cuius contempla-

Dionys.

Cant. 2.

Simile.

Simile.

templatione mens eius deficiebat, incredibili quodam omnium medullarum affectu, mentisque stupore summā illam Dñi sui bonitatem, charitatem & dignationem admirans, qua se hominibus hoc modo tradere, & cum illis in hoc exilio habitare dignatus est. Porrò autem in sacra communione (quam sæpius frequentabat) tanta suauitatis dulcedine complebatur, vt quasi Spiritu ebrius in mentis plerumque raperetur excessum. Quo indicio intelligere licet, quanta esset illa diuinæ suauitatis dulcedo, quę omnes ad se animæ vires sic attraheret, vt nullam prorsus sentiendi vim corporis sensibus relinqueret.

Charitatis item erat, quòd creaturas, etiam rationis expertes (quòd ab eo quē summè diligebat, conditæ essent) sancta quadam simplicitate fratres & sorores appellabat. Qui autem hoc affectu erga rationis expertes creaturas erat, quo animo erga eas quæ sunt eius imagine insignitæ, & pretioso sanguine redēptæ, fuisse putādus est? Hoc planè nulla vis orationis explicare poterit. Hac autē de causa beatissimū Michaëlem Archāgelum singulari deuotionis affectu venerabatur, eiusq. diē festum quadraginta dierum ieiunio præueniebat, quòd videlicet eius curæ salus animarum credita esset. Cæterùm si quis prauis consiliis aut exemplis scandalo aut offendiculo infirmis esset, bone Deus, quo doloris aculeo sauciabatur? quos ęstus animi sustinebat? Eundem enim cum Paulo Spiritum nactus verè dicere poterat: Quis infirmatur, & ego nō infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Doloris itaq. impatiens ad Dñm clamabat: A te, Dñe, sanctissimo, & à tota cælesti curia, & à me paruulo tuo sint maledicti; qui prauis exemplis atque consiliis bonos aliorum mores corrumpunt. Itaq; tanta sæpe ob pusillorum scandalum afficiebatur molestia, vt deficere sibi præ cordis amaritudine videretur, nisi fuisset diuinæ consolationis virtute roboratus. 2. Cor. 11

Iam verò Euangelica illa paupertas, quam vir sanctus tantopere adamauit, quamq; rebus omnibus antetulit; vnde, quæso, nisi ab hac ardētissima in Christum charitate manauit? Charitatis enim est, vehementer ab eo velle redamari, quē vehementer amet. Cùm autem similitudo sit amoris conciliatrix, hinc amans amato quàm simillimus fieri optat. Cùm igitur vir sanctus Christum Dominum (quem tam ardenter amabat) adeò pauperē & in vita & in morte cerneret, tota animi contentione ad eiusdem paupertatis communionem aspirabat, beatissimum se fore ratus, si cum paupere Christo pauper esset, si cum nudo nudus, si cum esuriente esuriret, & cum algente algeret. Deniq. vt omnibus in rebus Christo pauperi conformis esset, moriturus se nudum è strato in terram proiecit: quodque mirabilius est, præcepit fratribus, vt posteaquā animam efflasset, aliquanto spa-

to spatio nudus & inhumatus relinqueretur, vt hac ratione pendentis in cruce Dñi nuditatem imitaretur, qui & ante mortem, & post mortē nudus in cruce pependerit. Ad mentem verò sæpè piissimo cordis affectu illa Dñi verba reuocabat: Vulpes foueas habent vbi caput suum reclinent: & illud item Apostoli: Scitis gratiam Dñi nostri Iesu Christi, qui cum diues esset, pro nobis egenus factus est, vt illius inopia vos ditaremini. Nulla autem ratione vir sanctus ferre poterat se in deliciis vitam agere, cùm dilectissimum Dñm ipsius gratia paupertatis molestias & incommoda perferentē cerneret. Quis autem castissimæ sponsæ persuadere valeat, vt in deliciis vitam agat, si dilectissimus eius sponsus dira captiuitate atque inopia inter barbaros & immanes hostes prematur? Cum igitur B. Pater Franciscus dilectissimum Dñm in stabulo nascentem, & præsepi cubantem, & in cruce nudū morientem, & in vita eleemosynis piarum feminarum victitantem, sanctissimamq; eius matrē eadem inopia laborantem (vtpote quę agnum non haberet quem in purificatione sua offerret) cùm hęc, inquam, omnia tenerrimo cordis affectu contēplaretur, nihil prius habuit, quàm vt hanc eandē paupertatem, tamquā Regis æterni sponsam, ac totius vitę sociam, toto animi studio amplecteretur, seq; tanto feliciorem crederet, quanto se illis similiorem videret. Quamuis autem vir sanctus multiplices virtutis huius fructus agnosceret (quibus in eius amorem rapiebatur) hæc tamen Christi similitudo sancti viri mentem ad huius virtutis amorem multo magis inflammabat.

Deniq; tanto huius virtutis amore flagrauit, vt nouū in Ecclesia Ordinem instituere decreuerit, cuius præcipuū fundamentum, paupertatis humilitas esset. Quæ res adeò per id tēporis à seculi sapientibus, tanquā impossibilis, improbata est, vt cū beatus Pater Innocentiū Pontificē maximū adiisset, vt ab eo huius noui instituti confirmationē impetraret, ab eo nō sine indignatione fuerit repulsus, quòd rem peteret, quę stare diu atq; durare minimè posset. At vir sanctus fiducia in Deum plenus, alio die Pontificem diuino iam oraculo præmonitū adiit, idemq; quod antea postulauit, adiiciens, nequaquam Euangelicę paupertatis professoribus victum aliquando defuturum. Quam rem, à Deo doctus, elegantissima hac parabola confirmauit: Rex, ait, quidam potentissimus pauperculā atq; formosam feminā sibi desponsauit: ex qua liberos suscepit. Cumq; ij patris imaginē præ se ferrent, iussit eos Rex è mensa sua regio cibo tamquam legitimam sobolem sustentari. Sic ergo cum cælorum Rex paupertatem sibi, quàm diu in hoc mundo vixit, indissolubili amoris vinculo desponsauerit, paupertatis autē huius filij atq; cultores Regis huius imaginem præ se ferant, non dubiū quin eos Rex

tan-

tamquam legitimã sobolem, sibiq; similem agnoscens, è diuite ipsius mensa, quæ latissima est, cibum illis ministrari præcipiat. Non est igitur formidandum ne fame pereant Regis æterni filij, qui ad imaginem Regis Christi per Spiritus sancti virtutẽ de paupere matre nati, per spiritum paupertatis sunt in religione paupercula generandi. Qua quidem parabola proposita, vehementer Pontifex in pauperculo & illiterato homine tantam sapientiam demiratus, simulque diuino iam oraculo permotus, paupertatis regulã, quam pius Pater postulauerat, approbauit.

Nec sanctum virum spes sua fefellit. Tantum enim abfuit vt à se institutus Ordo inopia cogente defecerit, vt ob hoc ipsum supra omnes alios Ordines auctus ac dilatatus fuerit. Exiguis namq; expensis monasterium humile exstruitur: quo exstructo, facilè monachi sine vllis reditibus quæ sunt ad pauperem ac tenuem vitam necessaria sibi comparãt. Hinc factum est, vt vnicus beatissimi Patris Ordo plura fortasse intra se cœnobia, quã reliqui omnes omnium aliorum Ordinum contineat. In quo etiam opere Dei prouidentia mirabiliter elucet, qui cùm præcipuus huius instituti auctor fuerit, eam mentem cunctis mortalibus immisit, vt audito nomine Frãcisci, nauiculatores, piscatores, stabularij, publicani, atq; omne postremũ genus hominum stipẽ cunctis eius sectatoribus porrigãt, nullumq; ab eis vectigalis aut tributi genus exigãt. Quodq; mirabilius est, illa etiam immanis Turcarũ natio non modo nihil ab illis (quemadmodũ ab aliis fidelibus) tributorũ exigit, sed stipẽ etiam & eleemosynam petentibus præbet. Quod ego planè quoddam miraculi genus à diuinæ prouidentiæ cura profectum esse non dubito.

Nec minus miror, eundem paupertatis spiritum & amorem, qui in beato Patre præfuit, ad eius quoque filios permanasse. Cùm enim omnes omnium ordinum homines, qui in toto orbe versantur, omni studio aurum quærant, aurum sitiant, ac penè adorent, paupertatémque per saxa, per ignes fugiant, plurimos in hoc sanctissimo Ordine viros ac feminas reperire licet, qui contra omnium mortaliũ vota ac desideria maiori studio paupertatem quàm illi diuitiàs quærant. Quis igitur non apertè videat, hunc spiritum atque animũ non à carnis natura (quę sua vbique commoda captat) sed à cęlesti gratia proficisci?

III.

Video me, fratres, paulo diutiùs in paupertatis cõmendatione fuisse immoratũ, quã ab eximia sanctissimi Patris in Christum charitate profectã fuisse diximus. Nũc maiora adhuc charitatis eius indicia proferamus. Cõstat multos esse in charitate gradus, qui à sanctis Patribus numerãtur: inter quo postremus, Deoq; gratissimus est, cùm vir pius tanto Dei amore flagrat, vt nihil

magis in votis habeat, quàm varias propter eius amorē calamitates & labores alacri animo perpeti. Quod vt excellētissimum charitatis opus, ita maximū eius indicium est. Hoc enim desiderium non à carnis natura (quę omni semper molestiā vacare cupit) sed à cælesti Spiritu proficisci, maximum indicium & argumentum est. Quocirca, fratres, quicunque toto studio ad diuinam gratiam aspiratis, nunquam opera vestra conquiescant, donec aliquā intra vos huius desiderij scintillā sentiatis. Cæterùm cùm inter omnia quæ nobis in vita chara sint, vita ipsa sit longè charissima; summum charitatis opus est, hanc ipsam propter maiorem in Deum charitatem velle profundere: cùm pręsertim Saluator dicat; Maiorem hac dilectionem nemo habet,
Ioan. 15. quàm vt animam suā ponat quis pro amicis suis. Hoc autē desideriū adeò in B. Francisco flagrauit, vt semel & iterū, & tertiò ad infidelium terras proficisci tentauerit, vt hac desiderata martyrij corona frueretur. Nec enim eius animus vllo modo conquiescere poterat, nisi vitam & sanguinem pro eius amore funderet, qui pro se priùs vitam & sanguinem fudit. Sexto namque conuersionis suę anno in Syriam Saracenis pręedicaturus nauigauit. Ventis autem reflantibus in Sclauoniæ portum appellere compulsus est. Hoc igitur desiderio eo tempore fraudatus, & siti hac vehemēter eius animū exstimulante, ad Marrochium, Mauritaniæ vrbem iter arripuit, vt Miramolino, & genti eius Christi Euangelium prædicaret: si qua fieri posset, vt ad desideratam martyrij palmā perueniret. Tanto namque eius desiderio æstuabat, vt quamuis imbecillo esset corpore, peregrinationis suæ præcurreret comitē, & velut Spiritu ebrius, in eo itinere festinaret. Sed cùm iam in Hispaniam venisset, diuina dispēsatione, quæ ipsum ad alia reseruauerat, grauissimo morbo correptus, quod optabat, implere non poterat. Verùm charitatis ardore eius mentem ad martyrium acerrimè perurgente, iterum ad infideles ire destinauit. Tertiodecimo namque conuersionis suæ anno in Syriam profectus, multis se periculis constantissimè exposuit, vt Christi Euangelium Soldano, Babylonis Regi, ac populo eius annūciaret. Quo tempore adeò implacabile bellum inter fideles & Babylonios intercedebat, vt Soldanus Christianos omnes, vbicunque reperti essent, interfici iuberet, & pro oblato occisi Christiani capite aureum nummum polliceretur. Cùm igitur beatus Pater & socius in satellitum Regis manus incidissent, multis ab eis, tanquā agni à lupis, verberibus & iniuriis crudelissimè affecti, ac postremò vinculis astricti ad Soldanū (quod S. Pater cupiebat) adducuntur. Cùm is igitur ab illis quæreret, à quo in regnū suum missi essent, & quid in eo moliri vellent, intrepidus Dei seruus respondit, se non ab homine,
sed

sed à Deo missum fuisse, vt ei, & eius populo viā salutis ostēderet, & veritatis Euangeliū prędicaret. Tanta verò animi cōstantia, tantoq; spiritus feruore corā eo de vera pietate, deq; Dominicę incarnationis mysterio disseruit, vt apertè constaret verum esse quod Saluator dixit; Ego dabo vobis os & sapientiā, cui nō poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Nam & Soldanus admirandum in viro Dei spiritus feruorē & virtutē animaduertēs, libenter ipsum audiebat, & ad morā contrahendam cum eo instātiùs inuitabat. Christi verò seruus superno illustratus miraculo, Si vis, inquit, ad Christū cū populo tuo conuerti, libēter tecū ob illius amorem cōmorabor: si verò de Christianæ fidei veritate dubitas, legemq; tuā veriorē arbitraris, præcipe ignē quàm maximum accēdi, & ego cum sacerdotibus tuis ignem ingrediar, & quibus ignis ardor pepercerit, horū fidē sinceram & immaculatā esse fatearis. At ille, Non, inquit, arbitror ex sacerdotibus meis quemquam periculum hoc esse facturum. Ad quem vir sanctus; Si promiseris te ac populū tuum ad Christi Dñi mei cultum traducturum, si ignem illæsus intrauero, & exiero, ego solus ingrediar; quòd si combustus fuero, peccatis meis imputetur: si autem illæsus exiero, Christianorum fidem veram esse cognosce. Soldanus autē hanc se optionē accipere nō audere respondit, quòd populi seditionē formidaret. Obtulit tamen multa munera, magnaq; vi precū instabat, si vt nō sibi, aliis saltē ea præbiturus acciperet: quę tamen omnia vir sanctus non terrenarum rerum, sed salutis animarum auidus, quasi lutum spreuit. Sic igitur Dei dispēsante clementia factum est, vt Christi amator mortem pro ipso totis viribus exquireret, nec tamen inueniret; vt & merito non careret optati martyrij, & pro eo in posterum seruaretur sacrorum stigmatum singulari priuilegio decorandus. O verè beatum virum, cuius etsi caro tyranni ferro non cæditur, occisi tamen agni similitudine non priuatur! ô, inquam, verè ac planè beatum, cuius animam etsi gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrij non amisit!

Lucæ 21.

His argumentis, fratres, quanta beatissimi huius Patris erga Christū charitas fuerit, satis apertè colligitur. Reliquū est, vt videamus, quantū à Christo dilectus fuerit, qui tātoperè Christū dilexit. Hoc planè ex bonorū omnium communione coniicere licet: cùm veræ amicitię propriū sit, & se, & sua omnia cū amico cōmunicare. Hoc autē primū illi quidē Dñs præstitit, cū omnis generis morbos, & omnia item animātia illius imperio subiecit: qua de re suo loco dicemus. Hoc autē quid aliud erat, quàm viro sancto, quod diuinitatis propriū erat, tribuere? Creatoris enim est, vt creaturę omnes ipsi ad nutū obediant, quod videmus huic viro sancto fuisse concessum. Cæterùm cùm amicorum omnia

ſint communia(nec enim perfectę amicitiæ lex patitur,vt amicus ab amico quidquam velit habere ſeiunctum) ea inter Chriſtum & virum ſanctũ amicitæ fides exſtitit, vt poſt hoc ſingulare imperium, nouam aliam gloriam & honorem, hoc eſt, pretioſa illa vulnerum ſuorum ſtigmata, quibus mundum redemit, quibus de huius mundi principe triumphauit, quibus cæleſtis regni occluſas fores aperuit, quæ ad ſempiterni huius triumphi memoriam non in ſericis tapetibus, ſed in ſuo corpore reliquit, in amici ſui corpore imprimere dignatus eſt. Quid hoc beneficio maius? quid hoc priuilegio ſublimius? quid hoc opere mirabilius? Filius Petri Bernardonis, à patre olim in vincula ceu ſtultus coniectus, propter immaculatæ vitæ puritatem eò celſitudinis à puritatis amatore euectus eſt, vt ſolus ipſe cum Chriſto poſt reſurrectionis gloriam his humanæ ſalutis inſignibus inter Sanctorum omnium choros effulgeat. Nec enim quam eius corpori gloriam contulit, in reſurrectione auferet. Quantum ergo diuinæ erga ſanctum virum dilectionis hoc indicium

1. Reg. 18 & argumentum fuerit, Ionathæ Saulis filij exemplo intelligere licet, qui Dauidem à cæde Goliæ redeuntem, eiuſque caput in manu geſtantem, tanto amore proſecutus eſt, vt quemadmodum animam ſuam, ita illum dilexiſſe feratur. In cuius rei argumentum exſpoliauit ſe Ionathas tunica ſua, deditq; Dauidi; nec non & reliqua veſtimenta, vſque ad gladium, & arcum, & balteum. Itaque magnus ille amicus, qui ſe totum atque animam ſuam amico tradidiſſet, ſi potuiſſet; cùm hoc non poſſet, veſtibus ſuis & armis illum inſigniuit atque decorauit. Si igitur veſtium & armorum donatio pro maximo amicitiæ argumento in ſanctis litteris memoratur; quale, quæſo, fuit non veſtem, aut arcum, aut gladium (quæ extra corpus ſunt) ſed ipſa ſacrorum vulnerum ſtigmata, quę Chriſtus Dominus in corpore ſuo geſtabat, in amici ſui corpus transferre? Ea igitur huius amicitiæ magnitudo exſtitit, vt poſteaquam alia omnia tradidiſſet, nullo modo conquieſceret, niſi hoc etiam, quod vni ſibi Dominus reſeruauerat, quodque nemini hactenus conceſſerat, in vnum Franciſcum contulerit. Quis igitur hîc non exclamet? quis hanc tantam Dei noſtri fidem, bonitatem, ſuauitatem & charitatem erga fideles ſeruos ſuos non miretur, non adoret, non obſtupeſcat? Hunc igitur, fratres, Dominum toto cordis affectu diligamus, hunc imis viſceribus condere ſtudeamus, illum dies noctesque cogitemus, ſanctiſſimas illius leges ſemper ante oculos habeamus, ob eius amorem, ſi ita opus fuerit, mori parati ſimus priùs quàm eius leges infringamus; vt ſic tandem, aſpirante eius gratia, per obedientiam mandatorum peruenire mereamur ad regnum cælorum.

IN

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIARCHÆ FRANCISCI, CONCIO tertia; in qua post Euangelicæ lectionis explanationem, de singularibus sanctissimi Patris huius virtutibus & meritis agitur.

THEMA. *Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso.* Eccl. 50.

Agna nobis hodie, dilectissimi, prouincia ad dicendum proposita est, ad quã nulla dicendi facultas par esse queat. Vt enim inter aues nonnullæ sunt quæ adeò pernici volatu in supera loca ferantur, vt penè visum effugiãt: ita inter Sanctos nõnulli reperiuntur quorũ altissimas virtutes mens humana cõprehendere, ac multo minùs verbis explicare valeat. Quod de beatissimo Patre Francisco intelliget, quisquis eius vitam, & clarissimas virtutes atque innumera propè miracula studiosè perlegerit. Non tamen arbitror sacratissimę Virginis opẽ in beati serui sui Francisci laudibus prædicandis defuturã, quando is eam toto vitæ suæ tẽpore singulari quadam religione ac pietate coluerit: causamq; huius tantę erga illã dilectionis & religionis aiebat esse, quòd ea Dñm maiestatis, fratrem nostrum effecerit. Non potuit paucioribus verbis hoc tam ingẽs debitũ amplificari. Quid enim maius, quid sublimius, quam vilem homuncionẽ atq; vermiculũ habere vnigenitũ Dei filiũ (qui omnia potestate infinita complectitur) nõ modò patrẽ, sed fratrẽ etiam, os nostrũ & carnẽ nostrã? Quam rem nõ solùm immẽsę Christi bonitati, sed magna etiã ex parte eius gloriosæ genitrici debemus. Quin & illud piissimum sancti Patris affectum erga Virginẽ augebat, quòd nouę vitæ suæ initium & finẽ in quadam Virginis Ecclesia (quę sancta Maria de Portiuncula vocatur) habuisset. In ea enim euangelicæ vitę institutũ cœpit, ad eamq; morti iam proximus se deportari mandauit, vt ibidẽ viuendi finẽ faceret, vbi eiusdẽ Virginis ope adiutus, nouæ vitæ initium sumpserat; eundemq; locum in magno honore atq; reuerentia à fratribus suis haberi præcepit. De huius igitur viri sanctissimi virtutibus hodie dicturi, cæleste opẽ, eiusdem sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus. Simile.

AVE MARIA.

Priusquam id quod proposuimus, expedire incipiamus; Euangelica lectio, quæ maximè cum beatissimi Frãcisci instituto cohęret, paucis explicãda est. In ea igitur amator hominũ Dñs Iesus cælesti Patri gratias agit, quòd euãgelicæ doctrinæ mysteria

(quæ aditum nobis ad sempiternã felicitatem patefaciunt) prętermissis prudẽtibus & sapientibus seculi, paruulis, hoc est, rudibus piscatorib⁹ voluerit manifestare: vt ipsi alios doctrina sibi diuinitus tradita imbuẽtes, eiusdem felicitatis cõsortes efficerent. Cur autẽ huiusmodi operarios ad hoc tantũ opus cęlestis Pater elegerit, nõ aliam causam Filius, quàm eius rectissimã voluntatem assignat: quę certissima totius æquitatis & iustitiæ regula & norma est. Ferunt Pythagoræ discipulos tantã fidẽ præceptoris sui placitis habuisse, tantaq; illũ religione coluisse, vt quauis argumẽtatione firmior apud illos eius auctoritas esset. Itaq; vsitatũ apud illos argumẽtũ erat; Ipse dixit. Quãta verò fuerit apud homines Catonis Vticẽsis auctoritas, declarãt insignis Poëta, qui
Lucanus. de ciuili inter Cæsarẽ & Pompeium bello scribẽs, sic de illo ait:

——— Quis iustiùs induat arma
Scire nefas: magno se iudice quisque tuetur.
Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni.

Si ergo tanta hominibus auctoritas tribuitur; quanta, quæso, immensæ illi sapientiæ & æquitati tribuenda est? Valeat ergo apud nos, fratres, in omni humanarum rerum inæqualitate hæc sola oratio: *Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te* Hac enim
Iob 1. sola oratione inter tot calamitatum procellas se sanctus Iob consolabatur, cùm diceret; Dominus dedit, Dñs abstulit: sicut Dño placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.

Subdit deinde Dominus: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo nouit Filium nisi Pater, nec Patrẽ quis nouit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.* Sunt inter fideles multi, qui affligtari solent, cùm salutem suam non tam in se quàm in diuina dispensatione sitam esse audiunt: perinde atq. tutiùs ea in suis manibus, quàm in diuinis posita esset. Vt igitur vanæ horũ solicitudini Saluator occurreret, eam in suis manibus à Patre positã esse declarat: qui nullo modo (quod ad se attinet) ouem eam perire patietur, quam is multo labore quæsitã super humeros suos baiulauit: & pro cuius salute innocentes in cruce manus clauis terrebrari atque transfigi passus est. Quod intelligens Vates regius, his manibus spiritus sui salutẽ firma fiducia committebat, cùm diceret:
Psal. 30. In manus tuas, Dñe, commendo spiritũ meum. Cur hoc? Subdit huius fiduciæ causam: Redemisti me Dñe Deus veritatis. Cuius enim manibus fidentiùs spiritum meum cõmendare potero, quàm iis quæ pro me redimendo ligno crucis affixæ sunt?

Vt autem hanc salutis nostræ curam ac desiderium Saluator infirmis mentibus ostenderet; omnes ad se homines his amãtissimis verbis aduocat: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugũ meum super vos, &c. Iugum enim meum suaue est, & onus meũ leue.* Hoc est quod seculi homines credere

dere nullo modo possunt. Iugum enim Diaboli atq; mundi suauissimum esse credunt, quòd largã voluptatibus licentiam præbeat: tuum verò iugum Dñe, importabile esse prædicant, quòd eas frenare & cohibere, carnemq́ue spiritui seruire iubeat. Iubet planè: quòd quidẽ rerum diuinarum imperitis difficile esse apparet, non iis qui diuinę charitatis vim experti sunt. Cùm enim incensa in Deum charitas ipsi super omnia placere desideret, intelligatque labores propter eius amorem alacriter susceptos, gratissimos illi esse; nihil magis cupit, quàm variis propter eum laboribus conflictari. In cuius rei fidem cunctorum Martyrum alacritatem, & patiendi sitim afferre possem: sed his omnibus prætermissis, vnius D. Gregorij exemplum in medium afferam. Cùm is igitur grauissimo quodã morbo laboraret, cuius erat remedium, per singula penè momenta cibo refici; idq́ue instante Dominicæ Resurrectionis vigilia pateretur; maiori se tristitia affectum fuisse scribit, quòd eum diem ieiunio pręuenire, & sanctificare non posset, quã quòd lethifero illo morbo premeretur. Quocirca sanctissimum quendam virum, signis atq; miraculis celebrem, obnixè rogauit, vt facultatem sibi eo die ieiunandi à Domino impetraret: quod & factum est. Videtis ergo, fratres, quid præstet in Deum incensa charitas? Tantum enim abest vt labores religionis gratia susceptos horreat, vt illis carere, mortis instar esse ducat. Hinc D. Bernardus: In eo, inquit, quod amatur; aut non laboratur, aut etiam labor amatur. Indicio nobis erit mater quæ filiolum nutrit, quæ tamen nutritionis diurnum pariter & nocturnum laborem alacriter & libenter propter sobolis amorem perfert. Hunc igitur erga Deum amorem, fratres, continuis precibus & gemitibus à Domino flagitemus, ab eoque cõtendamus, vt charitas Dei per Spiritum sanctum diffundatur in cordibus nostris: hac enim charitate incensi atque adiuti, facile fiet omne difficile. Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad beatissimi Francisci laudes recurrat oratio.

Gregor. Dialog. li. 3. cap. 33.

Bernard.

TRACTATIO THEMATIS. I.

Iam primùm constat, fratres dilectissimi, primam omnium diuinorum operum causam esse diuinam bonitatẽ: omnia verò Dei opera, quę penè sunt infinita, ad duo potissimùm capita referri. Sunt enim naturę, sunt gratię opera: quę omnia ab illo inexhausto diuinę bonitatis fonte dimanãt. Non enim vlla necessitate; sed sola bonitate inductus, omnia quæ in cælo, terra, marique continentur, cõdidit. Eadem bonitas illum impulit, vt hominum mentes gratiæ suæ opibus sanctificaret, easq́ue sibi similes redderet. Eademq; bonitas fecit, vt post oblatum in cruce sacratissimi corporis sui sacrificiũ, & Spiritum sanctum è cęlis in Apostolorum pectora, & Apostolos ipsos in mundũ mitteret; qui

ad gratię & glorię suę opes mortales cũctos sine vlla generis aut sanguinis discretione inuitarent. In cælũ igitur, vnde ad nos venerat, regressurus, hęc ad discipulos nouissima verba, iuxta Mat-
Mat. 26. thæi Euangeliũ, dixisse memoratur: Eũtes docete omnes gẽtes, baptizãtes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docẽtes eos seruare omnia quęcunq; mãdaui vobis. Cũq; ad hoc omnium operũ maximũ ac difficillimũ, Apostoli imperitiã & infirmitatem suã causari possent; hunc eis timorẽ adimit, cùm paulo
Ibidem. ante hæc verba dixit; Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Et mox: Ecce, inquit, ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad cõsummationẽ seculi. Quod perinde est ac si diceret: Ego qui cæli ac terræ imperiũ nactus sum, sub cuius potestate omnia supera atq; infera cõtinẽtur, vobis pręsens adero, vosq; in hoc tãto opere dirigam atq; defendã. Hoc autẽ cęlesti auxilio freti discipuli, nihil erat cur legationis huius officiũ formidarent, cùm præpotentẽ cæli ac terræ Dñm cœptis suis fauentẽ haberẽt, quẽ nõ ad horã solũ, sed perpetuò sibi assistentẽ sperarent. Qua ex re colligere licet, fratres, quã salutare mũdo Christi regnũ & potẽtia fuerit, & quãtũ nobis de tali potẽtia gratulari, & in Rege nostro exultare debeamus, qui potentiã omnẽ, omnesq; opes suas in salute nostra promouẽda collocauerit. Quã rẽ is alibi non obscurè declarauit, cũ ad Patrẽ dixit: Dedisti ei, (videlicet filio tuo) potestatẽ omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitã æternã.

Quia verò salutarem hanc opem atq; præsentiam suã nequaquam breui illo temporis spatio definiuit, sed omnibus diebus vsq; ad consummationẽ seculi duraturã promisit (vt quos pretioso sanguinis sui cruore à peccati seruitute redemerat, eosdem iã à peccatis purgatos, ad cęlestes sedes euocaret (ideò quę illum bonitas impulit, vt iturus in cælum discipulos suos ad hoc opus destinaret, eadem etiam quandiu mundus superstes fuerit, ad eandem curam, idemq; misericordiæ officiũ impellit. Apostolis igitur & vita & officio suo defunctis, alios deinde operarios ad Ecclesię suæ vineam excolendam conduxit, hoc est, sanctos Ecclesiæ Doctores & Pontifices, qui ab eodem Domino missi, & eodem Spiritu acti, in eadem vineæ cultura strenuè laborarunt. Prętereo hîc sanctorum Monachorum & Anachoritarũ examina, & eorum præcipuè, qui monasticæ vitæ fundamenta iecerunt (qualis Magnus ille Antonius Aegyptius, Basilius, Benedictus atq; Bernardus exstitêre) venio ad vicina tẽporibus nostris secula, quæ nouissima esse putantur. Hac igitur hora penè vndecima, duos eodẽ tempore Apostolicos & Euãgelicos viros solicitus paterfamilias ineffabili pietatis suæ prouidentia destinauit, qui duorum clarissimorum in Ecclesia ordinũ fundatores & auctores existerent; vt non ipsi tãtùm, sed eorũ etiam sectatores

in toto terrarum orbe, in omnibus oris & gentibus ad finem vſque mundi hanc vineam excolerent, hoc eſt, animarum ſaluti operam darent. Eſtque res planè admiratione digniſſima, cùm tanta ſanctiſſimorum virorum inopia in mundo ſit, vno atque eodem tempore hæc duo maxima luminaria in mundo orta fuiſſe, quæ non modò Apoſtolicæ vitæ clariſſimum ſpecimen ederent, ſed etiam Apoſtolica ſigna, & ingentia miracula, eadem fide & poteſtate, patrarent. Morbos enim omnis generis ſanabant, mortuos ad vitam reuocabant, dæmonibus imperabant, & omnia naturæ iura veluti dij quidam terreſtres, & omnium rerum domini pro voto ſuo immutabant.

Si quis autem hæc ipſa quæ diximus, paulò attentiùs conſiderauerit; intelliget planè, horum ſanctiſſimorũ Patrum ſingulares, vereque mirabiles virtutes exſtitiſſe; nec tamen incredibiles, quamuis eſſe videantur. Cuius rei cauſam paucis explicare tentabo. Eſt igitur intelligendum, auctorem naturæ & conditorem Deum ſic res à ſe cõditas inſtituiſſe, vt eaſdem veluti per claſſes & ordines diſtribuerit, atque vnicuique ordini rem aliquã, eiuſdem ordinis maximè inſignem veluti, regem quendã præfecerit; quæ & omnibus illis perfectionis cauſam afferret, tantoque illis eſſe perfectior, quanto Rex ciuibus ſuis præſtantior eſt. Sic igitur in claſſe corporum calidorũ, ignis principatũ obtinet, qui cunctis corporibus, calidus ipſe, caloris ſui cauſam affert, eaque omnia calefaciendi virtute longè ſuperat. Sic etiã in ordine lucidorum corporum, ſol principẽ locum tenet, & ſideribus cũctis ita lucem prębet, vt nullum eorum ſolis ſplendorem ęquare poſſit. Cùm igitur rerum omnium Dñs, & naturæ & gratiæ auctor ſit; nihil mirum, ſi quem ordinem in naturæ operibus poſuit, eundem in operibus gratię retineat. Quem quidẽ ordinem & in ſe ipſo, qui ſanctorum omnium ſanctificator eſt, & in Apoſtolis declarauit, quos Eccleſiæ ſuæ principes, atque ſalutis & iuſtitiæ miniſtros, & omnium virtutum exemplar conſtituit. Hinc vnus eorum cæteros fideles ad ſui imitationem his verbis prouocat: Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Ad hunc ergo modũ hos duos ſanctiſſimos viros Dñs deſtinauit, vt Euangelicæ vitæ doctores atque ductores exiſterẽt: vnde conſequens erat, vt qui aliis in religionis & ſanctitatis miniſtros, atque virtutis exemplum dati eſſent, longiſſimo interuallo ſanctitatẽ eorum ſuperarent, qui ſub eorũ inſtitutis & regula militarent. Quod intelligẽs beatiſſimus Pater Franciſcus, ſuprà vires, & ſupra modum corpus ſuum variis morbis penè confectum, ieiuniis, vigiliis, itineribus, nouiſque laboribus atterebat. Cumque huius rei gratia à fratribus obiurgaretur, quòd qui carnem iam haberet pleniſſimè ſpiritui obſequentem, tot illã modis affligeret: ille reſpondebat,

bat, se aliis in virtutis exemplum datum esse, ideoque quod frenandæ carni minùs necessarium erat, ad aliorum virtutem excitandam esse necessarium. Sic enim Dñi sui exemplo iustitiam omnem vir sanctus implere curabat. Constat igitur ex his, verũ esse quod initio diximus, beatissimum hunc Patrem, quem Dñs celeberrimi ordinis Patriarcham, principem, & columnam, & clarissimum virtutum omnium exemplar esse volebat, omnium virtutũ ornamentis supra omnes eius sectatores, velut quendam inter sidera solem, donatum ab eo fuisse. Cuius rei fidem facit commissi muneris dignitas. Quis enim impossibile aut incredibile esse credat, quod immensa illa bonitas atque potentia facere constituit, quamuis id communem hominum fidem superare videatur? Omnia enim quæcumque voluit Dominus fecit in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. De potentia igitur dubitare nemo potest, ac multò minùs in voluntate; cùm ad eius sapientiam pertineat, quæ in summo ecclesiæ cardine collocare decreuerit, summis virtutibus exornare.

Psal. 113.

I.

De eximia igitur hodie beatissimi Francisci sanctitate virtutibusque dicturi, appositissimè hanc illi sententiam accommodauimus; *Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso.* Auri enim nomine charitatem, quæ virtutum omnium princeps est; lapillorum autem appellatione virtutes accipimus; quæ vt charitati deseruiunt, ita charitatem ipsam exornant. Sic tamen virtutum eius narrationem instituemus, vt quem viuendi ordinem retinere debeat quisquis ad perfectioris vitæ studium aspirat, in sermone nostro explicemus.

Simile.

Quicumque igitur in hoc virtutis curriculo exerceri cupit, veræ humilitatis ante omnia solida fundamenta iaciat. Vt enim ædificaturi domum, rudera prius omnia fodiendo egerunt, vt ad firmum solum perueniant, supra quod domum ædificent; ita vir pius viribus suis industriaq; (quæ solidæ firmitatis nihil habent) diffisus, firmæ petræ, hoc est, diuinæ gratiæ præsidio innitatur; hic enim prior veræ humilitatis gradus existit. Alter verò est, vt homo & naturæ suæ imbecillitatem, & præteritæ vitæ maculas agnoscat, seque ob eas, quantũ fieri possit, interiùs exteriusque submisso atque humili animo gerat, nullique se præferens, omnibus se inferiorem, diuinaq; gratia indigniorem iudicet. Hanc igitur virtutem (quæ aliarum omnium & decor, & custos, & fundamentum est) tamquam veram paupertatis Euangelicæ germanam, & à Christo Dño ad imitandum nobis propositam, maximo studio Pater sanctissimus coluit; quæ tanto in eo extitit mirabilior, quanto eius vita extitit sanctior. Iudicio quidem & æstimatione sua nihil erat nisi peccator, cùm reuera totius

probitatis exemplar esset. Super hanc igitur studuit ædificare se ipsum, atque vt sapiens architectus hanc vitæ morumq; suorum fundamentum esse voluit. Aiebat præterea, virtutis huius stabiliendę gratia maiestatis Dominũ ad infima nostra descendisse, vt non modò verbis, sed totius vitæ atque mortis suæ exemplis humilitatem doceret, humilitatem prædicaret, atque ingentes humilitatis opes hominibus commendaret. Admonebat mundi laudibus atq; vocibus, seruorũ Dei aures esse occludendas, nec se quenquam hominum iudicio, sed diuino metiri debere. Tantus enim, aiebat, quisq; est, quantus est in illius oculis, qui spirituum ponderator est, quiq; renes scrutatur & corda. Sæpe enim quod hominibus altũ est, abominatio est ante Deum. Vnde cũ beatus Pater ab aliis laudaretur, dicere solitus erat; Adhuc filios & filias habere possum: adhuc in freto, non in portu nauigo: nolite ergo me laudare vt securum. Nemo enim laudandus, cuius incertus est exitus. Deniq; adeò virtutis huius amator exstitit, vt quemadmodũ Reges à nobilissima regni sui ciuitate nomenclaturam titulumq; accipiunt; sic ipse, quẽ instituebat ordinẽ, ab hac nobilissima virtute nomẽ sortiri voluit, vt is videlicet Minorũ ordo appellaretur (quod est humilitatis insigne) & qui cæteris in eo præficerẽtur, nõ pręfectorũ, sed ministrorũ nomẽ haberẽt: vt vtrosq. ipsum professionis & officij nomen humilitatis admoneret. Quid autẽ Minoris nomen ab huius instituti professoribus exigeret, vir sanctus his verbis cuidã socio declarauit: Nequaquã Minoris nomẽ iure mihi tribuere potero, nisi ea mẽte fuero, quã tibi modò describã. Si hoc ipso tempore cùm huic ordini pręfectus sum, comitia celebrẽtur, & ego in eis officij mei auctoritate fungar, fratres autẽ omnes vno consensu mihi dicant; Nolumus te præfecturã hanc administrare, quòd illiteratus, elinguis, simplex & rudis sis, tandemq; ab illis multis affectus opprobriis ab officio & congregatione expulsus fuero: si hęc, inquã, omnia nõ eodem vultu, eademque lætitia pertulero, Minoris nomine indignus sum. Quid igitur hac humilitate altius? quid sublimius?

Prou 16. Apoc. 6. Lucæ 16. Simile.

Verùm hæc omnia humilitatis argumẽta illud maximè superare videtur, quòd vir sanctissimus, qui tantum perfectionis culmen attigerat, ad sacerdotij munus promoueri ausus non fuit: tanta in eo humilitas, tãta erga diuinissimũ altaris Sacramentũ reuerentia exstitit. Quo exemplo liquet, quàm sit illorũ temeritas & audacia accusanda, qui ad sacros ordines illotis (quod aiũt) manibus irrumpunt: qui non vocati à Deo tamquam Aaron, sed sponte sua summam illã sacerdotij dignitatem (qua nulla est in terris maior) inuadunt, qui sacerdotis officio non ad animę salutem, sed ad terrena commoda augenda, sine vlla animi pręparatione, aut diuinæ maiestatis reuerẽtia abutũtur. Quia verò obe-

Hebr. 5.

dientia humilitatis legitima sobolesest,qui verè humilis erat,nō potuit nō esse magnus obedientię cultor:idq;adeò vt(quod nemini hactenus contigit) Ordinis à se instituti præfecturā repudiaret,& qui maior erat inter omnes, se minoribus subdere non erubesceret. Vt igitur humilitatis conseruandæ gratia sacerdotij dignitatē nō admisit:ita obediētiæ amore inductus, præfecturæ officiū recusauit. Quam quidē virtutē tātoperè adamauit, vt ad socios aliquando dixerit: Hanc de Dñi misericordia gratiā consecutus sum, vt tam libenti & placido animo recenti nouitio (si is mihi in præfectū daretur) obedirē,quā veterano cuilibet Ordinis Patri. Subditus quippe præpositū sibi Patrē non vt hominē aspicere debet, sed vt illū,pro cuius se amore illi subiecit: qui quanto fuerit vilior, tanto virtus obedientiæ erit apud Deum gratior. Cùm verò ab ipso quęreretur,quis esset verus obediens; mortui hominis exemplo id declarauit: Tolle, inquit, corpus exanime,& quo in loco volueris,repone: videbis illud nec repugnare motū,nec reclamare dimissum, nec vlla ratione aduersus motorē indignari. Hic igitur verus obedientię cultor est,qui cur moueatur non diiudicat, vbi locetur nō curat, vt alibi reponatur non instat, euectus ad officium solitam seruat humilitatem, & quò magis honoratur,hoc se magis honoribus iudicat indignū.

Cæterùm vt ab humilitate & obedientia virtutū fundamenta iacientes, ad alias cōscendamus; tertio loco abstinētia & carnis maceratio sequitur,quę carnis superbiam comprimit,eandemq; spiritui subiicit,quæ pro cōmissis sceleribus Deo satisfacit, quæ ad sacras vigilias,& orationis studia corpus & mentem aptat,cęterisque virtutibus miro modo deseruit. Quæ quidem virtus in hoc beatissimo Patre tanto fuit mirabilior, quāto is grauioribus stomachi, splenis, epatis, & oculorum morbis tota penè vita laborauit. Nam præter consueta Ecclesiæ ieiunia,& consecratam Christi Domini exemplo Quadragesimam, alias ipse sibi quadragesimas simili ieiunio obseruādas proposuerat. Ab Epiphaniæ namque festo (eo videlicet tempore quo Christus Dominus in deserto latuit) solitudinis loca petebat, ibique in cellula reclusus,quadraginta dierū spatio ieiuniis, vigiliis, orationibus, atq; diuinis laudibus vacabat. Ad honorem vero beatissimę Virginis (quam inexplicabili cōplectebatur affectu; à festo Apostolorū Petri & Pauli, vsq; ad gloriosam eiusdem Virginis Assumptionem deuotissimè ieiunabat. Ad honorem verò beatorū Spirituum (qui electorum animas mirifico Dei amore inflammāt) indissolubili erat amoris vinculo copulatus. Ideoque ab Assumptione Virginis gloriosæ totidem quadraginta diebus, ieiuniis & orationibus incumbebat; Apostolos verò omnes, præcipueq; Petrum & Paulum, propterea quòd flagrantissimo Christum

amore

amore prosequerentur, eximia charitate diligebat: in quorũ gratiam aliã ipsis quadragesimã dedicauerat. Sic igitur verus Christi pauper, qui nihil aliud nisi duo æra minuta, corpus scilicet & animã habebat, hæc ipsa propter Dñi sui amorem sic offerebat, vt omni ferè tẽpore per abstinẽtiam ieiunij corpus, & per ardorem desiderij spiritum immolaret; exteriùs in atrio corpus sacrificans, interiùs verò suauissimũ adolẽs thymiama. Quin & illud eius abstinentiã mirè cõmendat, quòd frequenter appositos cibos, ne palatũ allicerẽt, néve inimicã carnẽ oblectarent, permutare solebat, vt nihil ei in vita nisi solus sponsus dulcis esset; qui eò castis mentibus dulcior est, quo magis ipsi dulcia cuncta ob eius amorẽ repudiant. Quid hoc in loco dicent, qui omnes opes suas, & omnia vitæ studia in hoc vnũ conferũt, vt inimicã carnẽ omni voluptatũ genere foueant? quod cũ faciunt, atrocissimũ & familiarẽ cõtra se hostẽ armãt: qui tãto difficiliùs vincitur, quãto maiores aduersus spiritũ vires hac molli indulgentia colligit.

Cæterùm abstinentiæ germana & cõiuncta virtus est oratio. Illa enim ad spiritualẽ melodiam corporis & animæ instrumentũ per ieiuniũ aptat: oratio verò suauissimè Deo canit. Quę quidẽ virtus adeò familiaris beato viro fuit, vt tota eius vita perpetua quędam esset oratio. Ea autem erat contemplanti solatium, per quã in terra positus, cogitatione & auiditate inter Angelorum choros versabatur. Erat & operanti pręsidiũ, dum in omnibus quæ agebat, sibi diffidens, orationis suffragio se à Deo dirigi postulabat. Itaq; fratres suos omni ratione ad huius virtutis studiũ excitabat; asseueranter affirmans, neminẽ in Dei obsequio, & virtutum acquisitione prosperos successus, nisi virtutis huius præsidio, habiturum. Ipse verò ambulãs & sedens, laborans & à labore vacans, domi ac foris adeò erat precationi intentus, vt illi videretur non solũ quidquid erat in eo cordis & corporis, verùm etiã operis & tẽporis dedicasse. Cùm verò aliqua spirituali dulcedine à Dño reficeretur, nulla interposita mora mentem suam illi percipiendæ atq; fruendæ aptabat. Quòd si hoc illi in itinere fortè cõtigisset, socios præcedere volebat, ipse verò gradũ in eodem loco figebat, ne in vacuum eam Dei gratiã reciperet. Illud verò singulare, maximeq; imitandũ, quòd quãta poterat diligẽtia, quidquid à donorũ Deo recepisset neq; verbis, neq; vllis externis signis, aut vocibus, aut corporis motibus foris propalabat, secretũ suũ sibi seruãs. Qui secùs aũt faceret, leui aiebat mercede rem inæstimabilẽ amittere, donãtisq; manũ ad donandũ cõtrahere. Si verò aliquãdo tanta vis diuinæ visitationis & cõsolationis esset, vt nullo modo posset interni hominis claustris ita cõtineri, vt nõ se aliquo externo indicio proderet; fingebat aliquid, ne vllam astãtibus perceptorum donorum significationẽ daret.

II. His

I I.

His quatuor virtutibus, fratres, quas hactenus commemorauimus, pius homo sibi ipsi, suoq; profectui pręcipuè vacat, sibique magis quàm aliis consulit. Quod quidem initio vitæ religiosæ primo loco curandum est, vt videlicet ordinata charitas à se primùm incipiēs, in alios deinde, cùm adultior fuerit, excurrat. Sic enim videmus naturę auctorem Deum in omnibus siue plantis siue animantibus hunc ordinem seruare, vt priùs quidē ea ad iustam maturitatem pręueniant, deinde aut fructus aut fetus pariant, priori quidem loco sibi, deinde aliis operam dantes. Cùm ergo vir pius in his se virtutibus, quas commemorauimus, exęrcuerit, ad alios & in corpore & in anima iuuādos, per misericordię & benignitatis opera procedat. Quod beatissimus Pater Frāciscus cumulatissimè præstitit. Quamuis enim & spiritu & corpore pauper esset, numquam tamen illi defuit quod pauperibus daret. Vestes enim exuebat, easq; indigētibus, Christū in pauperibus contemplās, largiebatur. Vnde cùm Apostolorum limina visitaret, cernēs inter pauperes, qui ibi assidebant, vnum laceris vestibus tectum, seipsum nudauit, quo illum indueret; ipseq; semicinctiis obuolutus, inter eosdē pauperes tota die cum incredibili quadam spiritus suauitate, & paupertatis amore sedit. Accidit etiam vt ipsi Senis redeunti, pauper occurreret. Cumque sanctus Pater propter morbū quo per id tēporis laborabat, palliolo quodā esset obuolutus, ad sociū ait: Oportet vt alienū domino suo reddamus: hoc enim palliolū mutuò accepimus, tantisper eo vsuri, dum pauperior occurreret. Cumq; socius Patris necessitatē considerans pertinaciter obsisteret, quòd alij consuleret se neglecto, qui magis indigeret; ille contrà: Pro furto, ait, mihi à pauperū parente Christo imputandum esse credo, si huic egenti non subuenero. Cùm autem misericordię affectus in piis hominibus tātoperè vigeat, vt Ecclesiasticus dicat, Nouit iustus animas iumētorum suorum; hic ipse affectus vsq; adeò in sancti Patris visceribus dominabatur, vt ad ipsa etiam animantia protenderetur; atq; ad illa pręcipuè, quę Christi Dñi mansuetudinē figurabāt. Cuius rei exstat exemplum dignissimum planè quod hoc in loco referatur. Cum vir sanctus in monasterio sancti Verecundi hospitaretur, euenit vt ea nocte ouicula quædā agnellum pareret. Aderat ibi fortè sus ferocissima, quę innocētis fetus vitę non parcēs, diro eū morsu necauit. Cùm hoc autē pius Pater audiuisset, tenerrimo cōpassionis affectu permotus, & immaculati Agni mortem ad mentē reuocans, agniculi casum his verbis lamentabatur: Heu me, frater agnicule, innocens animal, Christumq; hominibus repræsentās; maledicta sit crudelis illa bestia quæ te occidit, nulliique siue homini, siue ferę in alimentum cedat.

dat. Res profectò admiratione dignissima: sic enim diuina pietas hoc serui sui affectu delectata est, sic eius votis obtemperauit, vt protinus fera illa ægrotare inciperet, vltricemq; tandem post triduum sentiret necem. Proiecta autem in monasterij vallum, ibiq; diutiùs iacens, nulli neque homini, neq; feræ esca fuit.

Cæterùm pius hic sancti viri affectus in leprosorũ curatione maximè declaratus fuit. Cuius rei idem in testamento suo meminit, gratias bonorũ omnium largitori agens, quòd ea res quæ anteà illi horrori erat, voluptati esse cœpisset. Ad hoc autem singulare misericordiæ officium illum Dominus, cùm adhuc in seculo degeret, quodã insigni miraculo instituit. Cùm enim is iam melioris vitæ propositum concepisset, & equo vectus leprosum quendam in itinere obuium nõ sine horrore aspexisset, sibimet iratus, ab equo desiliens, atq; ad leprosum accedens, manũ, quã ille vt eleemosynã acciperet, protendebat, deuotissimè osculatus est; statimque leprosus ab oculis eius euanuit. Quo miraculo & in proposito suo cõfirmatus, & diuini amoris igne incẽsus, piissimum quendã erga leprosos affectum ex eo tempore concepit. Qua de re extat aliud nõ minoris charitatis atq; humilitatis eius opus, quod pater misericordiarum Dñs miro salutis beneficio honorauit. Obuium namque vir sanctus in itinere Spoletanum quendã ciuem habuit, cuius os atq; maxillã lepra, horribili plaga corroserat, ac deformauerat. Cũq; miser homo viri sancti pedes osculari vellet, vir humilis hoc non ferẽs, osculari volenti pedes, osculũ oris dedit. Dum autem leprosorũ seruus Franciscus mirabili pietate illam horribilem plagam ore sacro contingeret (mira planè res) ęger ille plenissimam sanitatem recepit. Nescio quid horum magis sit mirandum, an misericordiæ affectus in osculo tam benigno, an virtutis claritas in miraculo tã stupẽdo.

Cæterùm quoniã misericordiæ opera, quibus spirituales animarum morbi curantur, tanto sunt præstantiora, quanto anima corpore pręstantior est: ideò vir sanctus, quamuis cõtemplatiuæ vitę studio potissimùm addictus esset, in eoq. dies & noctes cum ineffabili quadam dulcedine versaretur; diuina tamen oraculo admonitus, & exemplo illius inductus, qui noctẽ orationi, diem verò commodis impendebat animarũ; cœpit & ipse ciuitates & castella circumire, & regnũ Dei non in doctis humanę sapientię verbis, sed in doctrina spiritus & virtutis annuntiare. Quem homines, non vt huius seculi hominẽ, sed vt cælestem quendã virum, maiusq; aliquid quã quod præ se fert humana natura in eo contemplantes, deuotissimo quodam affectu audiebant. Mente enim ac ipso etiam vultu in cælum semper intẽtus, omnes sursum trahere nitebatur. Cœpit igitur Christi vinea suauissimum odoris germen proferre, productisq; floribus suauitatis, honoris,

& ho-

& honeſtatis, vberes fructus germinare. Prædicationis quippe eius feruore ſuccēſi plurimi, iuxta formā à viro Dei traditā, nouis ſe pœnitentię legibus vinciebāt. Sic vir diuinus, velut ambidexter, in vtriuſq; vitę, actiuæ ſcilicet & contēplatiuæ curriculo, Chriſti Domini ſui exemplū ſecutus, diligentiſſimè ſe exercuit.

Cùm autē ſancti viri virtutes eum perfectionis gradum attigerint, vt vnaquæq; earū ſummū ſibi locū inter cętera vindicare videatur: tamen inter eas deuotiſſimus atque tenerrimus erga pendentē in cruce Dñm affectus ſummum in eo locum habuiſſe videtur. Hunc enim affectum pius Dñs, antè etiam quàm is ſeculo renunciaſſet, menti eius impreſſit. Dum enim quadā die in ſolitudine poſitus oraret, & præ feruoris magnitudine totus eſſet in Deum abſorptus; Chriſtus Dñs, velut cruci affixus, ei apparuit. Cuius conſpectu liquefacta eſt anima eius, paſſioniſq; ipſius memoria vſque adeò viſceribus eius medullitùs impreſſa fuit, vt ab ea hora, cū Chriſtus cruci affixus illi veniret in mentē, vix poſſet à lachrymis & gemitibus cōtineri; queādmodū morti ipſe iā proximus familiariter amicis retulit. Huius igitur piiſſimi affectus, clariſſimarumq; virtutū meritis altiſſimā illā & incomparabilē promeruit gratiam, vt ſacris ſtigmatibus, quę ſemper geſtabat in mente, in corpore etiam inſigniretur. Itaq; dum inſtante feſto Exaltationis ſanctę Crucis attētiùs in latere montis oraret, quendā ex Seraphicis ſpiritibus, ſex ignitis atq. ſplendidiſſimis alis fulgentem, è cęlis deſcendere vidit. Cumq; is celerrimo volatu viro Dei appropinquaſſet, inter ipſas alas crucifixi hominis ſpeciē pręferebat. Ex quibus alis duę ſupra ipſius caput attollebantur; duæ ad volandum extendebantur; duæ verò totum tegebant corpus. Quo ſpectaculo vehementer obſtupuit, & mens eius ingenti quodam gaudio ſimul & mœrore æſtuare cœpit. Gaudebat enim in dilecti Dñi ſui aſpectu; ſed crucifixi compaſſio eius animā doloris gladio ſauciabat. Intellexit tandem ex hac viſione, Domino reuelante, ſe non per martyrium carnis, ſed per incendium mentis in Chriſti crucifixi ſimilitudinem transformandum. Diſcedens ergo beatus ille Spiritus, mirabilē in corde eius reliquit ardorē, nec minùs mirabilē in carne ſignorum impreſſit effigiem. Statim namque in manibus eius & pedibus apparuerunt ſigna clauorum: quorū capita in interiori parte manuum, & ſuperiori pedum apparebant. Erantq; clauorum capita rotunda & nigra: eorum verò acumina oblonga, retorta, & quaſi repercuſſa; quæ ab ipſa carne ſurgentia, carnem reliquam excedebant. Dextrum quoq; latus; quaſi haſta tranſfixum, rubra cicatrice obductum erat: quod ſæpe ſanguinē fundens tunicam ipſam aſpergebat. Quis igitur hîc non exclamet? Quis ad hanc tantam Dñi gratiam & charitatem erga ſuos non ob-

obstupescat? Quid illis negare poterit,qui quod erat sibi singulare ac proprium,in amicum adeò liberaliter contulit?

Cuius autem dignitatis & gloriæ fuerit his Dominici trophæi insignibus ornari, superbi Aman exemplo agnoscere licet. Cùm enim is ab Assuero Rege interrogatus esset, qua ratione Rex cumulatissimum honorem alicui homini tribuere posset, isque neminem alium nisi se à Rege honorari velle crederet; quidquid in honoribus maximum concipere potuit, Regi exposuit. Id verò erat, vt homo ille regiis vestibus insignitus,& phalerato eius equo vectus per plateas incederet, Principe aliquo regni eius ante ipsum clamante; Sic honorabitur quem Rex voluerit honorare. Nihil igitur hoc honore maius superba illa mens & honoris auidissima concipere potuit. Si igitur tantus honor est regiis insignibus & habitu decorari; quanta beatissima huius Patris gloria est, sic à cæli Rege & vniuersorum Domino honorari; vel (vt veriùs dicam) quanta diuinæ bonitatis gloria est, quæ tam magnificis mirandísque priuilegiis hanc suam in bonos charitatem voluit declarare? Quid autem beatissimus Pater senserit, vbi primum hac singulari gloria decoratus fuit, quo charitatis igne mens eius flagrauerit, quibus laudibus hanc Domini sui bonitatem prædicauerit, qua suauitatis dulcedine eius anima liquefacta fuerit, quo charitatis ardore mille mortes propter huius Domini sui gloriam subire concupierit, qua mentis ecstasi raperetur, quoties hanc tantam gloriam animo agitaret, non est humanæ facundiæ explicare posse. Nouit ille qui hanc tantam gratiam in seruum suum contulit; nouit etiam ille qui recepit, nouit etiam Seraphicus ille spiritus, cuius ministerio hæc tanta gratia illi collata fuit. Ne autem hæc dignitas, adeò insolita & inaudita, incredibilis mundo esset, voluit idem Dominus vt in defuncto sancti viri corpore eadem sacra vestigia remanerent, vt ea omnes omnium ordinum homines, qui in eius funere inuenti sunt, apertè intuerentur, venerarentur, oscularentur, Deumque in sanctis suis non solùm mirabilem, sed etiam amabilem prædicarent. Hæc enim sacra stigmata omnium aliorum miraculorum quæ vir sanctus edidit, fidem faciunt; quandoquidem incredibile non est, minora illa Dominum præstitisse, qui tanto maiora contulit.

Hester 6

Vt igitur finem principio iungamus; has vos, fratres, viri sanctissimi virtutes (quas commemorauimus) ante oculos ponere, & quatenus cuiq. liceat, altissimã eius humilitatem, plenissimam obedientiam, carnis maceratione, orationis studiũ, misericordię erga pauperes affectũ, & iugẽ passionis Dñicæ memoriam (quę in beato Patre potissimùm eluxit) imitari studeatis. Quibus virtutum gradibus, si non expressam crucifixi Dñi similitudinẽ in

pedibus

pedibus manibusq; gestauerimus; at saltē eius mortificationem in corpore nostro circumferentes, ad gloriosam eius similitudinem, quæ in cælesti patria electis omnibus communicatur, ipso donante, atq; iter nostrū bene fortunante, peruenire valeamus.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIS FRANCISCI, CONCIO QVARTA: in qua clarissima eius & insolita miracula, singulariaque priuilegia, quibus eum Dominus ornare dignatus est, explicantur.

THEMA. *Mirabilis Deus in Sanctis suis.* Psal. 67.

IAM primùm cōstat, dilectissimi, Deum in cunctis operibus suis esse mirabilē. Verissimè enim à Propheta dictum est, A Solis ortu vsq; ad occasum laudabile nomen Dñi; & plenam esse terram omnem gloria eius; atq; hoc sensu Propheta canit: Confessio & magnificentia opus eius: quòd videlicet omnia Dei opera magnificentissima sint, & quę nos ad eius gloriam confitendā & prędicandā inuitent. Eademq; de causa cum Deo loquens, confessione atq; decore illum indutū esse ait; quòd videlicet quęcunque eius opera spectaueris, ad confitendam & celebrandam eius gloriam, decorē & pulchritudinem excitaberis. Quamuis autem verè Dñs in cunctis operibus mirabilis sit; in Sanctis tamē suis singulari quadam ratione mirabilior apparet: quoniā in cæteris quidē rebus eius pręcipuè sapientia & patientia, in Sanctis verò suis ornandis, & omni virtute cumulādis non ista solū, sed etiam immensa eius bonitas & charitas elucent; quę ipsum non modò mirabilē, sed maximè etiam amabilē reddunt. Quā rem (vt alia exempla pręteream) in beatissimi Francisci vita, singularibusque priuilegiis cernere licet: quę talia ac tanta sunt, vt ipsi quoque, quemadmodū Dño suo, Admirabilis nomen accommodari meritò possit. De his igitur mirabilibus hodie dicturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuētu, suppliciter imploremus.

Psal. 112. Esaiæ 6. Psal. 110. Psal. 103.

AVE MARIA.

Quamuis beatissimus Pater Franciscus omni genere virtutū ita claruerit, vt si vnamquamque illarum sigillatim spectare velis, principatū inter omnes alias sibi vindicare videatur: certum tamen est, charitatem in Deum inter eas omnes principem locum tenuisse; à qua cæteræ vim atque dignitatem suam sortitæ sunt. Quocirca dignum profectò est, vt hoc ipso die (qui eius laudibus consecratus est) vos omnes ad huius virtutis studium

eius

eius exemplo excitemus. Cùm autem sint multa atque innumera, quæ nos ad Dei nostri dilectionem incitare possint (creaturæ quippe omnes vt se à Deo hominum gratia factas esse testantur, ita homines ad eius laudem & amorem inuitant) eius tamen immensa bonitas à nobis hoc præcipuè exigit: quæ quo maior est, hoc maiorem à nobis vim dilectionis requirit. Quia verò bonitatem hanc (quamdiu in hac vita degimus) nisi per magnifica eius opera agnoscere non valemus, aliqua nunc bonitatis eius opera vobis ante oculos ponam; quæ diligenter expensa, non mediocriter ad eius (vt puto) vos immensam bonitatem & agnoscendam & amandam inflammabunt.

Primum autem est opus creationis; in quo summus ille parens qui in seipso plenissimè diues, & felix, & bonorum omnium compos est) nulla sua necessitate, sed sola bonitate hanc pulcherrimam mundi machinã, & omnia quæ in ea sunt, tanta sapientia & prouidentia condidit, vt nulla in mundo creatura adeò exigua sit (non formica, non musca, non araneus, non vermiculus) cui non omnia quæ vel ad vitam, vel ad vitæ iucunditatem pertinent, plenissimè contulerit. Ea enim sapientia cunctarum animantium corpora & membra fabricatus est, eas omnibus propensiones & facultates ingenerauit, eas artes & vires contulit, quibus & suam, & filiorũ suorum vitã tueri, & ab iniuria vindicare possent. Quanta ergo illa bonitas, quæ se per omnia diffundit; quæ omnia sempiterna prouidentia curat; quæ minimarum etiam rerum vitam & salutem non negligit; sine cuius voluntate ne passerculus quidem in laqueum cadit? Quàm multæ sunt igitur in cælo, terra, mari, atq; aëre creaturæ (sunt autẽ penè infinitæ) tot sunt diuinæ bonitatis testes, tot voces, tot præcones, ac tot postremò ad eundem amandum stimuli & causæ. Hoc igitur primum diuinæ bonitatis opus & argumentum est.

Secundum verò, quod longè mirabiliùs diuinam bonitatem prædicat, altissimus finis est, cuius gratia hominẽ in hoc mundo condidit, nempe, vt suæ illum beatitudinis & felicitatis consortem efficeret. Quæ quidem dignitas etsi tanta sit, vt excepta diuini Verbi cũ humana natura mirabili coniunctione ne per diuinam quidem sapientiam, aut potentiam, vlla maior aut constitui aut cogitari possit: solus enim Deus natura beatissimus est, ei soli sua conuenit beatitudo, qua seipso, hoc est infinito & vniuersali bono (in quo sunt omnia bona) fruitur: ea tamẽ immensę eius bonitatis magnificentia fuit, vt noluerit solus his tãtis opibus atque deliciis frui, sed socios sibi Angelos & homines adsciuerit, quibus quod sibi diuinitatis iure proprium erat, communicaret. Hoc autem quid aliud fuit, quàm homines Deos facere, dum illis quod Dei proprium est, communicare voluit? Non

enim alia Dei, alia Angeli, alia hominis, sed vna eademque omnium beatitudo est, quæ in aperta immēsæ illius pulchritudinis contemplatione & amore consistit: quāuis plena eius pulchritudinis comprehensio soli Deo reseruata sit. Hoc est autem quod
Luc. 22. Saluator noster significauit, cū Apostolis, eorumq; sectatoribus mensæ suæ conuiuiū pollicitus est. In eadē enim cum illo men-
Dissimil. sa, eademque alimonia cum illo reficiendi sunt. Et quidē in Regum mensis, in quibus multi conuiuæ epulantur, singulare aliquod ferculū cæteris delicatius Regi exhibetur: at in hac cælesti mensa commune superni Regis & conuiuarum omnium ferculum est. Omnes enim beatissimæ Trinitatis contēplatione pascuntur; omnes eadē pulchritudinis specie bęantur. Quanta ergo illa bonitas, quę vilissimos, humiq; repentes vermiculos ad altissimæ diuinitatis & felicitatis suæ consortium attollere dignata est! Hoc vtcumque intelligi potest, verbis explicari non potest.

Tertium verò diuinę bonitatis opus, Dominicæ incarnationis & passionis beneficium est: quod ideò Spiritui sancto tribuitur (cui bonitatis gloria adscribitur) quòd videlicet hoc opus ab illo inexhausto diuinæ bonitatis fonte manarit. Diximus enim hominem à Deo ad suæ ipsius felicitatis consortium conditū fuisse. Ad hanc verò tantam gloriam idoneus mortalium nemo esse poterat, nisi qui diuinæ puritatis imaginem in vita & moribus referret; vt is videlicet per similitudinem bonitatis ad felicitatis similitudinem perueniret. Quia verò ad hanc similitudinē consequendā nihil nos magis quàm incarnationis & passionis Dominicæ sacramentum iuuare poterat, ea propter vnigenitus Dei Filius carnem sumere, & crucis supplicium subire misericorditer voluit, vt hanc in nobis diuinæ bonitatis & similitudinis imaginem reformaret. Quantas autē bonitatis suæ opes in hoc beneficio ostenderit, ne omnes quidem hominū & Angelorum linguæ explicare possent. Quocirca quod inexplicabile atq; ineffabile est, silentio magis, quàm infimo sermone celebrandum est.

Veniamus ad quartū diuinæ bonitatis opus: quod quāuis hoc superiori sit inferius, plurimùm tamē conuenit instituto nostro. Id autem est, à Deo latæ legis sanctitas: quæ quoniam à diuino
Simile. pectore processit, quid in eo lateret, ostendit. Vt enim aquæ saporem fontium, à quibus profluxere, referunt (vnde alię dulces, aliæ salsæ, aliæ calidæ, aliæ frigidę sunt) ita lex diuina, quę à diuino pectore tamquā à fonte manauit, fontis sui naturā & ingeniū (vt ita dixerim) reprę sentat. Eius verò legis pulchritudinē ac sanctitatē multis nominibus, multisq; verbis regius Vates ampli-
Psal. 18. ficat, cū ait: Lex Dñi immaculata cōuertens animas: testimoniū Dñi fidele, sapientiam præstans paruulis, &c. quæ longum esset persequi. Hæc ergo tanta diuinę legis ęquitas, sanctitas, pulchritudo,

tudo, suauitas, in qua nihil non sanctũ & iustum, nihil non humanæ saluti accommodatum, nihil non purum & integrũ, nihil quod non diuinę bonitatis & charitatis odorẽ spiret; non obscurè quale pectus illud sit, à quo tanta puritas emanauit, ostendit.

Sed operæpretium erit videre, quemadmodum se legislator ipse cum his gerat, qui hanc eius legem vel studiosè seruant, vel nefariè violãt: hoc enim vel maximè nobis diuinę bonitatis naturam declarabit. Quo enim maioribus beneficiis legibus suis obsequentes, hoc est, bonos viros ornauerit, maioribusque suppliciis improbos affecerit, hoc maiora bonitatis suæ documenta & exempla cõstituet. Ab eadem quippe bonitatis radice, & amorem erga bonos, & odiũ erga malos proficisci certissimũ est. Ad vtrumq; autẽ explicandũ, fateor me planè infantẽ & elinguem esse, neque verba inuenire, quibus vtrumque explicare valeam. Quamuis enim ex litteris sanctis constet, maiorẽ esse Dei magnificentiam in bonis viris præmiandis, quàm seueritatẽ in malis puniendis (qui facit misericordiã in millia his qui ipsum diligunt, punit autem sontes ad tertiam & quartã vsque generationem) incredibile tamen dictu est, quomodo impios & impietates eorũ execretur, & qua seueritate in illos animaduertat. Quod facilè intelliget, quisquis sacras litteras ab ipso Genesis exordio (in quo primorũ parentum trãsgressio & supplicium describitur) vsque ad Ioannis Apocalypsim, in qua nouissimæ impiorũ plagæ describuntur, attentiùs legerit. Quid hîc Prophetarum scripta? quid legis maledicta in legis transgressores commemorem? in quibus tot terrores ac minæ, tot maledictiones & plagæ proponuntur, vt ferreis etiam mentibus horrorem incutere possint. A quo autem fonte tot generis humani clades, tot fames & pestes, tot mortes & naufragia, tot prouinciarũ & regnorum vastationes, tot parricidalia bella, & diræ hominum strages, nisi à diuini furoris ira & odio quo improbos prosequitur, emanarunt? Hæc igitur improborum supplicia quo magis diuinæ iustitiæ seueritatẽ aduersus improbos declarãt, eo maiorẽ diuinę bonitatis significationẽ dant: quoniam (vt modò diximus) ab eadem bonitatis causa erga bonos amor, & odium erga malos nascitur. Vnde colligitur, eos qui in diuinorum iudiciorũ contemplatione sapienter philosophari sciunt, non minùs ad diuinitatis amorem operibus iustitiæ erga improbos, quàm misericordiæ beneficiis erga pios excitari, vt est à nobis alio in loco fusiùs declaratum.

I.

Sed quoniam diuinæ bonitatis magnificentiam magis in bonorum præmiis, quàm improborum suppliciis ostendi diximus, hanc in primis expendere incipiamus. Eius autem odorẽ quendam percipiet, qui sanctorũ vitas diligenter legerit, & in earum

lectione, non tam quid ipsi propter Deum fecerint, quàm quid Deus in eorum gratiam & honorē patrauerit, studiosè animaduerterit. Sed quia ire per omnes Sanctorum vitas longissimum ac propè infinitũ erit, vnum vobis Franciscum ante oculos ponam, & quibus eum Dñs priuilegijs & fauoribus ornauerit, aliqua saltem ex parte explicare contendam. Quisquis enim eius vitã (quam sanctissimus Bonauentura conscripsit) diligēter attenderit, inueniet planè pulcherrimum quoddã certamen inter Deum ipsumq; Franciscum intercessisse. Vir enim sanctus Dei voluntatē omnibus in rebus exequi nitebatur; Deus cōtrà sancti viri volũtati omnibus in rebus obsequebatur: ille abiectione sui, Dei gloriã fidelissimè quęrebat; Deus cōtrà serui sui honorē modis omnibus amplificabat: ille totus diuinæ voluntatis obedientię traditus erat; contrà verò Deus creaturas omnes, atque adeò se ipsum obedientē illi exhibebat: ille omnia propter Deum reliquerat; at Deus omnia illi rursus centuplum aucta repēdebat. Hoc ita esse deprehendet quisquis (vt modò dixi) eius vitam & res ab eo gestas perlegerit: nihil enim in ea nō summũ, nihil nō nouũ & mirabile inueniet. Mirabilis eius paupertas, mirabilis humilitas, mirabilis abstinentia, mirabilis dolorũ patientia, mirabilis obedientia, mirabilis simplicitas, mirabilis mundi contēptus, mirabile atq; indefessum orationis studiũ. Quid verò eius charitatis ardor? quid martyrij sitis ex hac ipsa charitate progrediens? Quid Ordinis sui institutio? quid in solis splendorē transfiguratio? quid Prophetię spiritus, quo absentium facta, & mentium secreta, & futura multa præuidit? quid prodigiorum atque signorum operatio? quid creaturarum obedientia? ac postremò (quod maximè mirabile est) quid gloriosa illa in eius corpore stigmatum Domini impressio? An non hæc omnia mirabilia, & supra communem hominum fidem posita sunt? Quocirca mirum non est, si Admirabilis nomen (vt initio diximus) illi quoque, quemadmodum Saluatori, suo modo conueniat.

Sed quoniam hæc omnia mirabilia exequi nimis longũ esset, pauca quędam ex his vobis ante oculos ponã. Et quia pulcherrimum inter Deum atq; seruum suum certamen honoris & obediētiæ esse diximus; hoc quale fuerit, clarissima & insolita miracula, quæ in eius gratiam Dñs edidit, explicabunt. Sunt autem qui conciones de Sanctis in eorum festis habituri, prætermissis eorum miraculis, sola virtutũ exempla commemorent, vt auditores ad eorum imitationē accendãt. Est hoc quidem vehementer vtile & salutare, nō tamen minor vtilitas ex miraculorũ narratione percipitur. Vt enim virtutũ exempla nos ad Sanctorum imitationē inducunt: ita miracula in eorũ gratiam à Dño edita, ad eius nos amorē vehementer incendunt, si in illis diuinæ bonitatis,

nitatis, charitatis, & suauitatis erga Sanctos suos viscera inspiciamus; quibus, quod sibi omnipotentiæ & diuinitatis iure proprium est, non modò illis, sed (quod est mirabilius) eorum semicinctiis & sudariolis communicare dignatus est. Quod quid aliud fuit, quàm homines quodammodo Deos facere? Hæc igitur miracula quo magis diuinę bonitatis magnitudinem repræsentant, hoc maiores nobis ad eius amorem igniculos præbent. Verùm ego in hoc sermone non solita & consueta miracula narrabo (hoc enim operis esset propemodum infiniti) sed ex illis quædam insolita, & verè miranda commemorabo, quæ magis diuinæ bonitatis & charitatis dulcedinem erga virum sanctum præseferant, magisque vos ad eiusdem bonitatis amorem incendant. Ab eius igitur in Dęmones imperio initium capiamus.

Aretina ciuitas intestino bello quassata, vicinum minabatur excidium, Dæmonibus ciueș ad diram seditionem excitantibus. Tunc sanctus Pater fratrem Siluestrum, columbinæ simplicitatis virum, quasi præconem præmisit dicens, Vade ante portã ciuitatis, & in nomine Dei omnipotentis, Dæmonibus in virtute obedientiæ præcipe, vt exeant festinanter. Accelerat verus obediens, Patris iussa perfecturus, pręoccupansq; in laudibus faciem Dñi, ante portas ciuitatis cœpit magna voce clamare, In virtute Dei & serui eius Francisci procul hinc discedite Dæmones. Mira res! Redit ad pacem continuò ciuitas, & ciuilitatis in se iura ciues omnes cum magna tranquillitate reformarunt. Hac in re Dñm Saluatorem vir sanctus imitatus esse videtur, cuius virtutem & potestatẽ qua is in pellendis Dęmonibus vtebatur, populus dimiratus ait; Quid nam est hoc? quænã doctrina hæc noua? Marc. 1. quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei?

Addam hîc aliud non minus mirabile. Quemadmodum tota viri sancti vita continuum orationis studium erat, ita eius oculi continuo lachrymarum fluxu exuberantes grauem eorundem morbum atque adeò cæcitatem minabantur. Cumque medicus instãter ab eo peteret, vt parceret lachrymis, ne vidẽdi facultatẽ amitteret: ille cõtrà, Non est, inquit, frater medice, ob amorẽ luminis quod habemus cõmune cum muscis, visitatio lucis æternę vel ad modicũ repellenda: quia non spiritus propter carnem, sed caro propter spiritum lucis beneficiũ accepit. Cumq; & medici & fratres instarent, vt saltem adhibito ignis cauterio caligãtibus oculis mederetur, libẽter annuit, quòd hoc carni molestũ foret. Vocatus itaque venit chirurgus, & instrumentum ferreum igne candens admoueri corpori parat: at Christi seruus corpus iam horrore concussum confortans, sicut amicũ cœpit ignẽ alloqui: Mi frater ignis, quem insigni decore atq; splendore ornauit Altissimus, esto mihi in hac hora benignus. Precor magnũ Domi-

num qui te creauit, vt tuũ mihi calorem tẽperet, vt te vrentem suauiter valeam sustinere. Oratione finita, contra igne candens ferrum, signũ crucis edidit, ac deinceps intrepidus perstitit. Infixum est altiùs in tenera carne crepitans ferrum, & ab aure vsq; ad supercilium protractũ. Quantum verò irrogauerit ignis ille dolorẽ, vir sanctus expressit his verbis; Laudate (dicẽs ad fratres) Altissimum, quia nec ignis ardorem sensi, nec carnis vllum dolorem. Quo autẽ affectu, qua deuotione vir sanctus Dñm suum pro hac paterna indulgentia laudauerit, quas illi gratias egerit, quis explicare valeat? Quòd si tres illi pueri in fornacem ignis coniecti, nec tamen læsi, vbi hanc tantã Dñi erga se fidẽ & prouidentiã experti fuêre, tanto eius amore, tantoq; laudandi eum ardore incẽsi fuerũt, vt creaturas omnes, quotquot in cęlo, terra mariq; degunt, ad eius laudes celebrandas cõuocarent: hoc enim affectu canere cœperũt: Benedicite omnia opera Domini Dño: laudate & superexaltate eum in secula, &c. quid, quæso, beatissimus pater Franciscus in animo suo versaret? quo igne dilectionis æstuaret, cũ idẽ beneficiũ sibi impensum à Dño suo videret?

Fateor quidẽ, hæc mira fuisse diuinæ virtutis opera, sed tamen multis Sanctorum non insueta. Referam alia quæ in serui sui gratiam Dñs mirabili virtute operatus est. Quidam nactus sancti viri chordã, & eam aqua intingens, eandemq; aquam ægrotis bibendam porrigẽs, omnis generis morbos sanabat: tantam Domino virtutem illi aquę tribuente, quę serui sui chordam tetigisset. Amplificat Lucas in Actis Apostolorum Pauli miracula
Act. 12. his verbis: Virtutésque non quaslibet operabatur Deus per manus Pauli: ita vt super languidos deferrentur à corpore eius sudaria & semicinctia, & recedebant ab eis languores. Magnum hoc certè diuinæ bonitatis & charitatis erga fidelem seruum indicium; qui sic non ipsum modò, sed sudaria etiã quibus is narium sordes tergebat, hoc tanto honore afficeret. Verùm hîc ego aliquid video mirabilius. Non enim solam sancti viri chordam Dominus, sed aquam etiam quę chordã tetigerat, hac tanta virtute donauit. Quanta ergo illa Dei bonitas & charitas? quantũ illud Sanctos suos honorandi desiderium, quando illa etiam quæ eorum semicinctia tetigerunt, sic honorare dignatus est!

Adiungam his aliud mirabilius. In quadã Italiæ ciuitate pestis quædam grassabatur, quæ animantia cuncta deuastabat. Eius autẽ ciuitatis incolæ his malis afflicti ad Beatissimi Patris (cuius eximiam sanctitatem agnouerant) socios profecti, obnixè ab illis contenderunt, vt eis aquã qua vir sanctus manus atque pedes abluerat, sibi donarẽt. Quod cùm factũ esset, animalia quæ vi morbi humi prostrata iacebant, huiusmodi aqua cõspersa, sana protinus surgebant, & ad pastum læta properabant. Quis in hoc

hoc opere non apertè videat, quanto honore summus ille puritatis amator sanctos suos glorificet, quando non modò semicinctiis eorum, sed aquæ etiam quæ pedum & manuum sordes exceperat, tantam vim conferre dignatus est, vt solo eius contactu salutem & incolumitatem animantibus præberet?

Referam aliud his etiã meo iudicio mirabilius. Accidit vt sanctus Pater graui morbo laborans iumento veheretur: in eo verò oppido per quod is transierat, mulier quædã in partu ita periclitabatur, vt iam de vita eius desperaretur. Cùm autẽ iumentum illud eò reuocatum fuisset, ciues ex feno quo illud pascebatur, paululum assumentes, periclitantique feminę apponentes, eam protinus ab instãti mortis periculo liberarunt. Quis miraculum huic simile vnquam audiuit, aut legit? quis non hîc delicias Dñi, & plus quàm maternã erga suos indulgentiam & amorem non miretur? qui tantã vim rebus omnibus quæ ad sanctum virum quacunq; ratione pertinebãt, cõtulit, vt malis immedicabilibus mederentur? Et quidem fenum illud sancti viri corpus non attigerat; attigerat autẽ iumentum quo ille vehebatur; & hoc satis habuit naturæ conditor, vt supra omnes naturæ leges desperatã laboranti salutem redderet. Quis igitur hoc noui generis miraculo ad hanc tantam Dñi erga suos benignitatem & suauitatem non attonitus obstupescat? non illũ totis visceribus ardeat? non pro illo millies mori concupiscat? Quis præterea talibus exemplis fidem & veritatem promissionũ Christi non agnoscat, qui relinquentibus omnia multo maiora donat? Quanto enim plus est quod Franciscus à Dño recepit, quàm quod propter ipsum reliquit? Reliquit hæreditatem paternam, pro qua accepit imperium & potestatem diuinam.

II.

Sed iam ex hoc loco digressi, ad alia non minus equidẽ mirabilia, sed tamẽ multò magis suauia veniamus, quæq; non minus vobis diuinæ suauitatis atq; dulcedinis erga suos viscera pandãt. Neq; enim diuina pietas & indulgentia dęmones atque morbos omnes sancto viro obsequi voluit, sed mutas etiam animantes eiusdẽ imperio subiecit. Quamdiu primus generis humani parens in fide & obedientia Dei perstitit, cunctæ animantes eius voluntati obtemperabant. Quia igitur eò vir sanctus puritatis atque sanctitatis deuenerat, vt ad illũ prioris innocentiæ statum redditus esse quodammodo videretur, voluit etiã vt simili modo animantia cuncta ad nutum seruo suo obtemperarẽt. Cuius rei nonnulla exempla, quę grata vobis futura spero, referam; idque eisdẽ ferè verbis, quibus ea sanctus Bonauentura, eiusdem vitæ scriptor, memorat: in quo non sermonis nitor, sed fides historiæ requirenda est. Ego verò dum singula hæc refero, nihil amplificabo; nihil sentẽtiis & epiphonematis adiectis attollam,

ne si in his diutiùs fuero immoratus, sanctissimi Patris virtutibus referendis tempus desit.

Quodam tempore viro Dei fuit ouis oblata, quam propter innocentiæ & simplicitatis amorem (quam ouis natura præsefert) gratanter suscepit. Monebat pius vir ouiculam vt & laudibus diuinis intenderet, & ab omni fratrum offensione caueret. Ouis autem, quasi viri Dei pietatē adverteret, eius institutionem solicitè obseruabat. Nam audiens fratres in choro cantantes, & ipsa Ecclesiam ingrediens, vocemq; balatus emittens, flectebat genua ante altare Virginis matris Agni, ac si eam salutare gestiret. Insuper cùm sacratissimum Christi corpus inter Missarum solennia eleuaretur, flexis curuabatur poplitibus, exemplo suo homines ad huius diuini Sacramenti reuerentiam inuitans.

Alio quoque tempore ambulans cum fratre quodam per paludes Venetiarum, inuenit maximā auium multitudinē, residentium & cantantium in virgultis. Quibus visis dixit ad socium: Sorores nostræ aues laudāt creatorem suum: nos itaque in medium ipsarum euntes, laudes & horas canonicas Dño decantemus. Cumque in medium ipsarum ingressi essent, aues loco motæ non sunt. Et quia propter garritum ipsarum in dicendis horis se mutuò audire non poterant, conuersus ad eas vir sanctus dixit; Sorores aues, à cantu cessate, donec laudes Deo debitas persoluamus. At illæ continuò tacuerunt, tamdiu in silentio persistentes, quamdiu diuinæ laudes persolutæ sunt. Quo officio peracto, à viro Dei pristinam canendi facultatem receperunt.

Apud sanctam Mariam de Portiuncula iuxta cellam viri Dei super ficum cicada residens & decantans, cùm seruum Dñi (qui etiam in paruis rebus creatoris magnificentiā admirari didicerat) ad diuinas laudes cantu suo frequentiùs excitaret, ab eodem quadam die vocata, velut edocta cælitus, super eius manum volauit. Cui cùm dixisset, Canta soror mea cicada, & Dñm creatorem tuo iubilo lauda; sine mora obediēs canere cœpit, nec destitit, donec iussu Patris ad locū proprium reuolauit. Mansit autē diebus octo ibidē, singulis diebus veniens, canēs & recedēs, eiusque iussa perficiens. Tandem vir Dei ait ad socios; Concedamus iā sorori nostrę cicadæ recedendi facultatē: satis enim nos cantu suo lætificās ad laudes Dei octo dieb⁹ excitauit: statimq; recessit.

Accipiter præterea ibidem nidificans magno illi se amicitiæ fœdere copulauit. Nam semper horam in qua vir sanctus ad diuina officia noctu surgere solitus erat, cantu suo præueniebat. Quod Dei famulo gratissimum erat: eo quòd tanta solicitudo, quam circa eum auis illa gerebat, omnem ab ipso torporem desidiæ excuteret. Cùm verò seruus Christi infirmitate plus solito grauaretur, parcebat accipiter, nec tam antelucanas indicebat vigilias.

vigilias. Siquidem velut instructus à Deo, circa diluculum voce sua virum sanctum excitabat.

Neque verò illud silentio prætereundū est; quòd cùm ille vir sanctus in castro Aluiano astante populo concionari cœpisset, hirundines, quæ ibidē nidificabant, garritu suo loquentis vocem intercipiebant. Quibus vir Dei omnibus audientibus, silentium indixit his verbis: Sorores meæ hirundines, iam tempus est vt loquar & ego, quia vos hactenus locutę estis. Audite ergo verbū Dei, & silete. Mira res! Illæ protinus tamquam rationis compotes subitò tacuerunt; nec fuerūt loco motę, donec sermo finitus est. Omnes igitur qui hoc viderunt, stupore repleti, glorificauerunt Deum. Huius autem miraculi fama vbique diffusa, multos ad sancti viri reuerentiā, & fidei deuotionē accendit. In ciuitate namque Parisiensi scholasticus quidam bonæ indolis, studio diligenter intentus, dum importuna garrulitate cuiusdam infestaretur hirundinis, dicere cœpit ad socios; Hæc hirundo vna ex illis est quæ virum Dei Franciscum prædicantem garritu suo impediebat: & conuersus ad hirundinem, fiducia plenus ait; In nomine serui Dei Francisci pręcipio tibi, vt ad me veniens continuo cōticescas. At illa, Francisci audito nomine, quasi viri disciplinis edocta & statim conticuit, & ipsius manibus tanquam tutæ custodiæ se commisit. Stupefactus adolescens ille, statim eam libertati restituit, eiusque garritum amplius non audiuit.

Hæc sanè auium obedientia fuit. Quid verò illud, quòd non modò animantia, sed quæ erant etiam inanima, voluntati serui Dei obtemperabant? Cùm enim is Caietæ prædicaret in littore maris, turbis prę deuotione ruentibus vt eum contingerent, horrens Christi seruus tantum populorum applausum, in vnam hærentem littori nauiculam prosiliuit solus. Illa verò sine aliquo motore aut remige, cernentibus & mirantibus cunctis, se longiùs à terra protraxit: ibidemque stetit inter fluctus immobilis: finitaque concione, ac dimissa turba, ad eundem protinus locum sine vllo ductore rediit. Quis igitur tam obstinatæ mentis esset, vt prædicationem Francisci contemneret, cuius virtute fiebat, vt non solùm carentia ratione disciplinam susciperent, verùm etiam inanimata corpora tanquam animata prædicanti seruirent? Hactenus Bonauentura.

Quid igitur inter hæc omnia, fratres, non nouum, non insolitum, non mirabile, quodq; diuinæ pietatis & suauitatis erga suos viscera nō declarat? Omnia certè noua, omnia mirabilia; omnia diuinæ bonitatis & charitatis magnitudinem referentia. Miror volucres cęli sancto viro obsequentes: miror cicadam ad diuinas laudes conuenientē: miror religiosam illā ouiculā, quæ cantantibus fratribus non modo balatu suo cōcinebat, sed genua etiam

ante sacratissimæ Virginis altare & sacrã Eucharistiã flectebat. Sed multò magis adhuc accipitris illius prudentiam miror, qui quo tẽpore vir sanctus ægrotabat, non vt antea media nocte, sed in aurora illũ ad diuinas laudes excitabat. Qualis ergo illa Dei pietas, quę sic serui sui labori parcebat, quę somni tempus intercipi hoc tam nouo miraculo non sinebat? Quid amplius, quæso, pia & officiosa mater filio graui morbo laboranti factura fuisset?

Vidistis igitur, fratres, omnium penè creaturarum, & rerum etiam anima carentium obedientiam; quæ obedienti Dei seruo ad nutum obtemperabant. Iam ergo sola Angelorum obsequia illi deesse videbantur, quæ tamen minimè defuerunt: vsque adeò obedientiæ amator Dominus hanc in seruo suo virtutem honorare voluit, vt sequenti exemplo intelligi poterit. Cùm quodam tempore vir sanctus multis iisdemq; grauissimis morbis laboraret, optabat aliqua suaui modulatione iacentis spiritus alacritatem excitare. Cumque id humano ministerio fieri non posset (mirabilis planè & inaudita res) adfuit Angelorum obsequium, quod pio sancti viri voto satisfaceret. Nocte enim, vigilante ipso, atque diuina in sacro pectore versante, insonuit cithara quædam mirabilis harmoniæ. Nihil oculis cernebatur, sed auditus indicio citharœdi transitus huc & illuc iens & rediens agnoscebatur. Cuius dulcisono carmine tanta in viri sancti pectore suauitas excitata est, vt in aliud se seculũ putaret transiisse. Quis hîc non exclamet? quis hanc tantam diuinæ suauitatis & bonitatis dulcedinẽ non attonitus obstupescat? quis in hoc opere plenissima suauitatis Dei viscera erga suos non miretur? quis miraculi huius insolita nouitate, diuinæ bonitatis & charitatis magnitudinem non agnoscat, quæ bonos ac fideles seruos suos sic reficit, sic lętificat, sic piis eorum votis obsequitur? Hac enim ratione Dominus non modò saluti, aut inopię, aut periculis seruorum suorum, sed etiam deliciis consulit. Iam verò quis sancti viri sensum, quis charitatis ardorem, quis cordis iubilum explicare valeat, cùm hoc argumento ineffabilem Dei bonitatem, charitatem & suauitatem erga se intelligeret; qui sic eius votis ac desideriis angelico ministerio satisfecerit? Quid ab eo non expectaret, qui hac etiam in re (quæ non tam necessitati quàm voluptati seruiebat) sic prouidentem cerneret?

Quo etiam argumento sancti viri supereminentem excellentiam animaduertere licet. Alij enim Sancti inter magna Dei munera computabant, quòd quidquid ab eo petiissent, facilè impetrassent. At in hoc sancto viro sæpe Dñs nequaquam vt is aliquid ab eo postularet, expectabat, sed votis etiam atque desideriis eius citra orationis officium annuebat. Itaque desiderium
Psal. 10. illius pro oratione erat, vt fidelis inueniretur qui dixit: Desiderium

rium pauperum exaudiuit Dominus. Et iterum; Et erit antequam clament ad me, ait Dominus, exaudiam eos. Esaiæ 65.

III.

Hæc sunt, fratres, quæ supra alia omnia magnã mihi tum admirationis materiam, tum diuinæ bonitatis significationẽ præbent. Nam quòd ignis vim suę virtutis oblitus fuerit, ne vir sanctus acerbè cruciaretur, saluti & incolumitati serui sui Dñs clementi pietate prouidebat. At in his quæ modò retuli, miraculis, non saluti, sed iucũditati; nõ incolumitati, sed suauitati; non necessitati, sed deliciis prouisum est: vt vir sanctus tot inspectis miraculis, mirabilẽ erga se Dñi indulgentiã atq; suauitatẽ contemplans, totus in eius amorem exardesceret. Hoc autem quale sit, proposita hac similitudine explicare contendã. Quemadmodum sponsus peregrè profectus, ad spõsam, quam habet charissimam, varia dona & xenia atq; monilia mittit, quo & suũ erga illam amorem & illius erga se dilectionẽ incendat: ita summus ille innocentiæ & puritatis amator, qui hanc sancti viri animã, quam is virtutũ omnium ornamentis decorauerat, sibi in dilectissimam sponsam elegerat, non quidem aureis monilibus, sed clarissimis miraculis, quæ in illius gratiam & spiritualem iucunditatem edebat, & suas in illam charitatis delicias ostendebat, & illius erga se dilectionẽ vehemẽtissimè inflãmabat. Quam rem vel hoc vno exemplo demõstrabo. Cùm viro sancto auis quędã fluuiatilis oblata esset, isque alacriter susceptã passis manibus ad volandũ inuitaret, eaq; ab eius sinu discedere nollet; hac paterna Dei erga se indulgentia in tantę bonitatis amorẽ raptus, post longæ horæ spatiũ velut aliunde rediens, dulciter iterũ auiculæ mandauit, vt Deũ laudatura recederet. Quod illa protinus fecit. Quo igitur admirationis & amoris igne sancti viri anima in hoc opere affecta fuit, eodem vtiq; in similibus miraculis incensam fuisse certissimũ est. Qualis igitur ea charitas erat, quæ tot miraculis in gratiam sancti viri editis, tam magna passim incremẽta capiebat! Nos sola externa miracula cernimus, & narramus: cæterũ à quanta Dei erga seruũ suum charitate proficiscerẽtur, quantumq; rursus charitatis incendiũ in anima viri sancti excitarẽt, neq; videmus, neque vllis verbis explicare possumus. Simile.

Recensui, fratres, mirabiles huius sancti viri virtutes, in quibus omnibus verè mirabilis exstitit. Sed ergo iã mirari desino, quidquid esse mirabile dixi, cũ primã tot mirabiliũ causam cõsidero. Quis enim, quæso, nostrũ, si tot circa se diuina miracula, tot diuinę dilectionis argumẽta, tot amoris incitamẽta, tot diuina beneficia, tot immẽsę illius bonitatis exẽpla, ac postremò hãc tãtã auiũ, pecorũ, dęmonũ, ac deniq; omniũ ferè creaturarũ obedientiã cerneret, nõ tot' præ amoris diuini magnitudine liquefieret?

non attonitus tantæ bonitatis magnitudine obstupesceret? non totus præ lætitiæ magnitudine exiliret? non millies in ecstasim raperetur? Quam rem ipsius beatissimi Patris sententia confirmare licet: qui quemuis etiam latronē, eadem, quę ipse faciebat, facturum prædicabat, si eadem gratia, eisdemq; diuinis beneficiis atque fauoribus à Dño affectus fuisset. Itaque non ego iam Franciscum, sed Francisci Dominum in Sanctis suis mirabilem prædico. Miror immensam huius Domini bonitatē, miror charitatem, miror benignitatem, miror ineffabilem erga suos dulcedinem & suauitatem, miror plus quàm maternam erga suos indulgentiam, & agnosco verum esse quod idem per Salomonem ait, delicias suas esse cum filiis hominum. Rectè ergo cæ-
Prou. 8. lestis ille citharœdus mirabilem Deum esse ait in Sanctis suis. Non tam igitur eos esse mirabiles, quàm ipsum in eis esse mirabilem prædicat: qui tanta dignatione & pietate & suam erga illos dilectionem ostendit, & eorum erga se excitat & incendit.

Nondum tamen hic omnium diuinorum beneficiorum atq; mirabilium finis. Superest aliud maximè mirabile: nēpe Ordinis institutio, qui à sancto viro initium duxit. Nostis enim quātum dignitatis & glorię beatissimi huius Patris Ordo in Ecclesia obtineat, in quo tot insignes viri floruerūt, tot Episcopi, tot Cardinales, & Pontifices maximi, tot clarissimi Doctores & Cōcionatores, & (quod est multò mai⁹) tot inuicti Martyres, tot sanctissimi Cōfessores, tot purissimæ Virgines. Nec vobis etiā mira eiusdē Ordinis per vniuersum terrarū orbē dilatatio incognita est, quę monachorū, monasteriorum, & prouinciarū numero & multitudine lōgissimo interuallo omnes alios Ordines superat. Si igitur hunc Ordinē D. Aug. aut Hieron. aut magnus ille Basilius (qui nō modò sanctitatis opinione, sed clarissima etiam omniū disciplinarū doctrina celeberrimi habebantur) instituere voluissent, non perinde mirū esset; sed quòd Petri Bernardonis filius, sine eruditione, sine litteris (qui totā adolescentiā in mercaturæ negotiis modò has modò illas nūdinas frequētās exercuerat, quiq; ad extremū ad tantā se inopiā redegerat, vt vilissima tunica indutus, ostiatim vulgariū mendicorū more frusta panis peteret, quibus vitā sustentaret) hanc tantā rem animo agitarit, vt noui ac celeberrimi Ordinis institutor & auctor, nouusq; Patriarcha existeret; & non Augustini, aut Basilij, aut Benedicti regulā, sub qua militaret, elegerit, sed ipse per se nouā viuēdi regulā condiderit, & à Pontifice maximo eius approbationē pauperculus & seminudus impetrarit, resq; adeò feliciter cesserit, vt breuissimo tēporis spatio eius Ordo sanctitatis opinione & fratrū numero sic dilatatus fuerit, vt viuente etiam ipso quinq; millia fratrū in primis eiusdē Ordinis comitiis conuenerint, quis non miretur?

quis non obstupescat? quis non digitū Dei hîc intercessisse cognoscat? Quis non mirabilē Deum in Sanctis suis clamet? Neq; enim Franciscum eo tēpore sic æstimare debetis, vt modò facitis, quando eius gloria per vniuersum terrarum orbē celebratur, quādo tot immortali Deo eius nomine tēpla cōsecrata sunt, totque altaria eius imagine sacrisq; stigmatibus fulgēt: sed qualem iudicaretis, cū illā abiectissimi atq; vilissimi hominis speciē præseferebat, quiq; ætatem omnē in taberna patris positus, mercaturę operam dederat. Si quis igitur eo tēpore hunc eius animum atq; propositū noui in Ecclesia Ordinis instituēdi intellexisset, an non is pleno cachinno hoc eius propositum excepisset? non irrisisset? & stultitię atq; amentię illum condemnasset? Quis igitur hîc Deum in Sanctis suis mirabilem non agnoscat, quos ex infima mundi fece ad tantam dignitatis gloriam in Ecclesia sua extulit; suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem, vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat? Psal. 112

Quis igitur, fratres, (vt finē principio iungamus) adeò obtusi cordis erit, qui tot exemplis & argumentis ineffabilē Dei nostri bonitatem clara luce non videat, quæ tot modis viros bonos honorat, tot afficit beneficiis, tot miraculis illustrat, tot deliciis recreat, tantā erga illos indulgentiā, & amoris plus quàm materni (vt ita dixerim) teneritudinē ostendit? Quis igitur est, qui dum hæc ipsa considerat, in tantæ bonitatis & charitatis amorē non rapiatur? quomodo nō totus amoris erga illum igne incenditur? quomodo se ab huius flagrantissimi solis calore abscondit? quid amat, qui hanc tantā bonitatem nō amat? Cuius rei amore capitur, qui huius tātę pulchritudinis amore nō capitur? Quis non se iam felicem arbitretur, cui in promptu sit ad talis Dñi amicitiā posse venire? quis seruire illi recuset, qui tā magnificis pręmiis nō solùm in futura, sed in præsenti etiam vita obsequia sibi exhibita persoluit? quis non in ratione dati & accepti cum eo velit agere, à quo tam magna lucra reportare valeat? quis nō in ea terra sementē facere velit, quę tam amplos ex se fundit prouentus? Si igitur (vt initio diximus) nihil nos magis ad amorem Dei nostri, quā immēsæ bonitatis eius pulchritudo in oculis & aspectu proposita excitare debet; hāc autē tot clarissimis argumentis & indiciis declaratā cernimus: quid superest, nisi vt tātorum mirabiliū & gratiarū auctorē totis visceribus diligamus, totis præcordiis illi omnibus in rebus obsequi studeamus, illū semper ante oculos habeamus, illū dies noctesq; cogitemus, illius nos totos obsequio mancipemus, in illū semper intenti & suspensi simus, pro illo millies, si ita opus fuerit, mori cupiamus: vt cuius modò bonitatem per magnifica eius opera cōtemplamur in via, eandem tandē reuelata facie perpetuò videre mereamur in patria.

IN

IN FESTO BB. APOSTOLORVM SIMONIS ET IVDÆ, CONCIO PRIMA, in qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Ioan. 15.

NTER omnes humanę vitæ errores, fratres charissimi, non postremus ille mihi esse videtur, quòd pleriq; hominũ diuina ex humanis ęstimare solent, Deumque ex se ipsis moribusq; suis metiri. Hunc autem errorem Dñs prophetica voce ab illorum
Esaiæ 55. mentibus eximendũ curauit, cùm dixit: Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ, nec viæ meæ viæ vestræ, dicit Dñs. Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Subiiciamus huius rei aliquot exempla. Multi homines vbi iniuria affecti fuerint, difficiles sese admodum ad ignoscendũ præbent: vnde videmus passim vetustissima atque penè æterna odia apud multos durare. Non desunt autẽ, qui Deum ex moribus & ingenio suo metientes, hoc eodem modo penè inexorabilẽ ipsum credant. Certè Nouatiani (qui secundã pœnitentiam negabãt) talem eũ esse credebãt. Credebat & crudelis ille fratricida Cain,
Genes. 4. qui dicere ausus est, Maior est iniquitas mea, quã vt veniã merear. At hoc vsq; adeò à diuinis moribus abhorret, vt is per Prophetam dicat; In quacunq; hora impius conuersus fuerit ab impietate sua, ampliùs non recordabor scelerũ eius. Desiste ergo tu verè & ex animo per lamenta pœnitentię à sceleribus tuis, desistetq; verè Dñs ab ira & vindicta furoris sui. Homines etiã molestè ferunt, si quis aliquid ab eis importunis precibus efflagitet: quę nobis causa esse solet, vt importunas mendicorũ voces molestè feramus. Nõ deerunt autẽ fortasse qui hoc ingenio Deum esse arbitrentur: cęterùm tantũ abest vt hac importunitate diuina pietas offendatur, vt hoc officium non ad tempus, non statis horis atque diebus, sed sine vlla intermissione à nobis fieri mo-
Lucæ 18. neat, cùm ait: Oportet semper orare, & non deficere. Et iterum:
Lucæ 21. Vigilate itaq; omni tempore orantes. Homines præterea bene instituti, noua beneficia petere recusant, à quibus multa iã antea perceperũt. At viri sancti hanc pręcipuè causam noua à Deo munera petẽdi putãt, quòd multa iam antè perceperint. Quem enim benignum & misericordem frequenter experti sunt, sui
1. Par. 16. quoque similem perpetuò futurum sperant. Quod quia Asa rex Iuda facere noluit, grauiter à Dño, misso ad hoc Propheta, obiur-

obiurgatus est. Cùm enim insignem illi Dñs victoriam aduersus innumerabiles Aethiopum legiones contulisset, vbi post aliquot dies à Rege Israël bello lacessitus fuit, non ad opem Dñi, sed ad Regis Syriæ auxilia confugit. Quod eius consilium Dñs non modò Prophetæ verbis, sed grauissimo etiam pedum morbo castigauit. At longè aliter sanctus Patriarcha Iacob, qui cùm ab Esau fratre liberari à Dño peteret, vetera beneficia commemorans ait: Domine, minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua, quam explesti seruo tuo. In baculo meo transiui Iordanem istum, & nunc cum duabus turmis tuo beneficio regredior. Erue me de manu fratris mei, quia valde eum timeo. Gen. 30.

Sed vt ad lectionem sancti Euangelij propiùs accedamus; homines qui familiæ & seruorum obsequio indigent, seruitium ab illis quidem exigunt, sed seruitij mercedem eisdem pollicentur. Itaque beneficium dando accipiunt, dum ab illis famulatũ percipientes, debitum pro eo stipendium reddũt. Non deerunt autem multi, qui (vt antè dixi) ex humanis diuina iudicantes, pietatis & religionis cultum humanæ seruituti similem faciant: vt videlicet Deus obsequio & seruitio nostro ad nominis sui gloriam indigens, æternæ vitæ mercedẽ pro impenso sibi famulatu largiatur. Quod qui putant, maximo sanè & perniciosissimo errore tenentur. Neq; enim is ad gloriæ suæ cumulum obsequio nostro indiget, qui ante omnia secula plenissimè in se ipse gloriosus & beatus fuit. Cur igitur tanta à nobis seueritate mandatorum suorum obedientiam exigit? Non ob id certè, quòd is humano more famulatu & obsequio nostro egeat, sed quòd hęc ipsa obedientia ad salutem & incolumitatem nostram maximè pertineat. Quod quidem ex mandatorum eius ratione cernere facile est: quorum maxima portio ad humanæ vitę tutelam spectat. Sicut enim is nulla indigentia aut necessitate, sed sola bonitate inductus (vt Plato quoque sensit) mundũ condidit, & hominem in mundo, cui seruiret mundus: ita sola bonitate leges hominibus dedit, quæ ad eorum ipsorum salutem, pacem, & incolumitatem pertinent, quibus latæ sunt: hoc enim apertè illa eius verba indicant, quibus ad Moysem de filiis Israël ait: Quis det eos talem habere mentẽ, vt timeant me? Quamobrem quæso, Domine, vt bene sit, inquit, eis, & filiis eorũ post eos. Itaque sibi nihil de eorum obsequio sumit, totum laboris fructum in eos refundit Addam hîc aliud mirabilius, quodque magis diuinæ bonitatis largitatem conspicuam nobis efficit. Quid illud est? Hoc certè, quòd ad hunc ipsum obedientię laborem ipse nos gratiæ suę beneficio adiuuat, & ita adiuuat, vt maior pars operis nostri eius donũ sit, adeò vt ipsa bona opera nostra, ipsius magis quàm nostra dici debeant. Itaque electorũ omnium illa vox est: Omnia

Simile. Plato. Deut. 6.

Omnia opera nostra operatus es in nobis Dñe. Quanta ergo illa bonitas, quæ pro labore atque studio, quod non sibi, sed tibi expedit, ad quod etiam ipse te Spiritus sui virtute adiuuat, æternæ vitæ præmium pollicetur? Quam rem si homines penitus cognitam & exploratã haberent, partim ad amorem tantæ bonitatis excitarentur (quę plus quàm paterna charitate, pro exhibito legis beneficio, quasi pro impenso sibi obsequio, præmium promittit) partim etiam ad ipsarũ legum custodiam vehementiùs incitarentur: quando in earum obseruatione non quidem rem alienã, sed suam agerent, sibiq; tunc maximè diuina mandata exequendo prospicerent. Cùm enim homines adeò commoditatum suarum auidi sint, vt per omnes sępè flammas ad lucra sua captanda irrumpant, quid non facerent, si diuinarum legum obedientiam tam magna eis lucra, non ad animã solùm, sed ad corpus etiam; nec ad vitam modò futuram, sed ad pręsentem quoq; adferre intelligerent? Hoc est igitur quod Saluator in hodierna sancti Euangelij lectione docere nos voluit, cùm ait:

Hoc mando vobis, vt diligatis inuicem. Quid hac lege commodius ad humanam vitam in pace degendã proponi potuit? Hoc enim vno dilectionis præcepto Dñs & omnem iniuriam prohibuit, & omnia benignitatis officia complexus est. Amor namque donorum omnium & primum & maximum, & omnium aliorum causa est. Vnde cùm naturæ conditor Deus liberos à parentibus educari, & beneficiis omnibus affici vellet, mirã ergá illos charitatem mentibus eorum ingenerauit: hac enim vigente, cætera omnia beneficia facilè consecutura intelligebat. Cùm ergo toties Dñs hoc nobis charitatis præceptum commendet, omnia simul benignitatis & misericordiæ officia in omnes homines commendauit. Hac autem lege quid humanę vitę commodius? quid salutarius? Sicut ergo leges ciuiles (quas Philosophi Deorum inuentum esse dixerunt) nihil aliud quàm hominũ salutem, pacem, & incolumitatem intuentur (vt videlicet homines sine iniuria in honesto otio & tranquillitate viuant) ita etiã ac multo magis diuinę leges hoc ipsum omni ratione curãt. Non enim manum solùm, vt humanæ leges, sed animum quoq; ab iniuria & voluntate nocendi prohibent. Sed illæ tamen leges hoc beneficio contentæ nihil amplius addunt. At summus ille legislator Dñs, æternę quoq; vitę mercedem legum suarũ cultoribus promittit, beneficium pro beneficio, & gratiam pro singulari gratia rependens. Qua bonitate & charitate quid, quæso, cogitari mirabilius potest? Neq; pręmijs tantũ magnificentissimis, sed acerbissimis etiã pœnis infligẽdis ad huiusmodi legũ custodiam humanas mentes inducit. Itaq; si damnatorum pœnas, & damnationis causas excutere velis (hoc est, cur tam acerbis in gehenna sup-

Simile.

Simile.

supplicijs improbi plectantur) deprehendens planè, aliũ ibi torqueri, quia alienæ vxoris pudicitiam violauit; alium, quia honestæ virgini per vim stuprum intulit; alium, quia res alienas diripuit; alium, quia contra ius fasque iniquam tibi litem intendit; alium, quia iudex cùm esset, iniustam contra te sententiam tulit; alium, quia falsum contra te testimonium commentus est; alium, quia contumeliis, iniuriis, fraudibus & insidiis salutem & honorem tuum petiuit; alium, quia pauperes & tenues homines per vim & potentiam oppressit. Horum enim scelerum auctoribus locum illum suppliciorum, refertissimum esse constat. Vtroque igitur modo Dominus & pœnarum acerbitate, & præmiorum magnitudine ad legum suarum obseruationem homines adducit. Legum autem eius compendium his verbis, quæ audistis, continetur: *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.* Itaque cùm ipsi nos ipsos illo iubente diligimus, illum vtique diligimus; & cùm dilectionis officia in alios conferimus, tunc illum officiis prosequimur, & legem eius implemus. An non ipse hoc idem per Prophetam testatus est? quid enim aliud illa eius verba significant; In loquela enim labij, & in lingua loquetur populo huic cui dixit, Hæc requies mea, reficite lassum, & hoc meum refrigerium? Prænuntiat autem hoc in loco Dominus Apostolorum prædicationem, ad quam variæ illis linguæ donatæ sunt, qui tamen concordi sententia eandem hominibus doctrinam prædicabant. Eius verò doctrinæ summa erat; Hæc requies mea, reficite lassum, & hoc meum refrigerium: qua quidem lege atque doctrina propensa Domini voluntas ad omnes homines omni ratione iuuandos apertè insinuatur. Quo in loco vehementer illa Domini verba notanda sunt; Hoc est meum refrigerium. Perinde enim atque ipse nostris angustiis & miseriis premeretur, ita suum esse refrigerium ait, afflictos & inopes consolari; ideoque beneficium in se collatum reputat, quidquid in miseros homines fuerit impensum. Hoc præterea inter summa sacrificia, sibique gratissima computat. Enumeratis enim pecudum omnium sacrificijs, eisdemque repudiatis, hoc tandem sibi velut omnium suauissimum offerri postulat; Inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Quid autem optabilius accidere homini poterat, quàm ab imminentibus periculis (quæ nos vndique circumstant) liberari? Hoc igitur quod nobis maximè salutare est, illi quoque sacrificium gratissimum est. Quam rem Dominus, Pharisæorum calumniam retundens, euidenti scripturæ testimonio confirmauit. Cùm enim illi Dominum accusarent, quòd peccatores reciperet, & cum illis manducaret ac biberet, ille eos ad scripturæ auctoritatem remisit, dicens; Ite, discite quid est, Misericordiam volo,

Esaiæ 28. Psal. 49. Matth 9. Osee 6.

Obiectio. volo & non sacrificium. Quid ais Domine? an non præstantius est sacrificium quod Deo offertur, quàm misericordia quæ hominibus exhibetur; præsertim cùm sacrificium religionis opus
Dilut. sit, quæ inter morales virtutes præstantissima habetur? Est ita planè; nec Dominus hoc in loco sacrificiorũ maiestati derogat, sed nudum tamen sacrificium repellit, cùm misericordia & benignitate destitutum est. Hoc enim non verum sacrificium, sed sacrificij simulachrum magis existimandum est. Verum namque sacrificium à Spiritu Domini profectum, eiusdem Spiritus gratiam in animo auget, à qua profectum est. Eiusdem autem Spiritus communio, eosdem affectus, idemque vitæ genus in animo habentis ingenerat. Talis autem affectus nec peccatores resipiscere volentes contemnit (quod Pharisæi faciebant) & omnes homines officiis, charitate, misericordia, & omni ratione iuuare studet; quod diuinæ benignitatis proprium est. Hunc enim animum, hos mores ex diuina communione & familiaritate in se transfundit, quisquis familiariter cum Deo versatur. Quam rem Moysis exemplo comprobare licet. Quoties enim Israeliticus populus ab Aegypto egressus imperium Domini per summum scelus contempsit! quoties eius iram prouocauit! quoties ab eo propter assidua & quotidiana scelera diris
Psal. 94. plagis attritus fuit! Quadraginta, inquit, annis proximus fui generationi huic, & dixi, Semper hi errant corde. Quorũ sceleribus & flagitiis ipse quoque Moyses, qui eorũ ductor erat, sic offensus fuit (præsertim cũ ab eo carnes in illa solitudine petierũt) vt animi sui mærorem & consternationem his verbis apud Do-
Num. 11. minum testatus sit: Cur afflixisti seruum tuum? cur non inuenio gratiam coram te? Et cur imposuisti pondus hoc vniuersi populi super me? Numquid ego concepi aut genui multitudinem hanc tantam, vt dicas mihi, Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulũ? Animaduertite quæso, fratres, quo affectu Dominus, quibus charitatis visceribus incredulum & rebellem populum tractari volebat, à quo toties violatus & offensus fuerat. Hic enim animus, hoc pectus, hoc ingeniũ illius beatissimæ mentis est. Quem etiam animum idem Moyses (qui tam familiari Dei consuetudine vtebatur) se induisse multis in locis ostendit. Cùm enim Dominus propter nefarium illud conflati vituli scelus præuaricatorem populum funditus perdere vellet, Moysi verò principatum longè maiorem & præstantiorẽ polliceretur; sanctus vir post quadraginta dierũ ieiunium, totidem rursus dierum spatio prostratus coram Domino iacuit, suppliciter illum deprecãs, vt vel populi sui peccato veniam daret, vel se de libro suo deleret: se enim nullo modo pati posse ruente popu-
Exod. 35. lo superstitem relinqui, nec illi iucundum aliquid in communi
populi

populi vastitate accidere posse. Talia enim vir sanctus charitatis viscera ex consortio sermonis Domini induerat. Hinc D. Chrysost. sanctos illos Anachoritas, qui turbis vrbium, & humana consuetudine relicta, in solitudine vitam perducebant, non ideo agrestes & inhumanos extitisse ait, quòd ab hominum cœtu secreti viuerent; immo verò, quo magis diuina consuetudine fruebantur, hoc magis diuinam benignitatem & charitatem in homines, quos ipse condidit, & summa charitate prosequitur, imitabantur. De iisdem etiam Gregor. Theolog. ait, quòd in media hominum luce versantes, solitariæ vitæ rationem seruarent, & in solitudine agentes, charitatis humanitatisque officia studiosissimè tuerentur. Chrysost. Gregor. Theolog.

Cæterùm vt ad diuinæ legis rationem redeamus; quemadmodum ea diuinæ charitatis & benignitatis imaginem nobis repræsentat; ita humanæ malitiæ prauitatem & cæcitatem oculis nostris ingerit, qui nec talem legislatorem amore complectimur, qui nobis gratiam pro gratia largitur, dum pro latæ legis beneficio, cælestis hæreditatis beneficium promittit: insuper & legem eius, qua parte nostris commodis per dilectionis mandatum consulit, ceu grauem & difficilem ita accusamus, vt multi cùm ad illam adiguntur (præsertim qui cum proximis inimicitias fouent) ad illam tanquam ad triremium seruitutem damnari se credant. Imo erunt fortasse nonnulli, qui se magis ad insulas ardore solis exustas in exilium relegari patiantur, quàm ad huius legis custodiam obligari: *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.* Verùm ex hoc loco digressi, ad sequentia veniamus.

I.

Pergit deinde Dominus discipulos confirmare, ne sæuientis contra eos mundi odia pertimescant. Sequitur enim: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret; quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mũdo, propterea odit vos mundus.* Priùs quàm horum verborum explanationem attingam, quid his beatissimis Apostolis in quadam Persidis ciuitate sub Rege Xerxe acciderit (quod huic proposito maximè quadrat) commemorabo. Erat in ea ciuitate templum Soli & Lunæ dicatum; in quod à Pontificibus & furente populo sancti Apostoli adducti sunt, vt commentitios illos deos adorarent. Erat in ea templi parte, quæ ad Orientem pertinebat, currus fusilis ex auro, in quo Sol cum radiis fusilibus ex auro erat collocatus. Ex altera parte stabat Luna fusilis item ex argento, cum curru boum fusili ex argento. Eos vt colerent Apostoli, Pontifices cum populo cogebant. Ipsi verò indicto silentio, Solem & Lunam seruos Dei esse scire se professi sunt; qui tamen in cælo essent collocati. Itaque eos non sine iniuria in templo includi, quos

in cælo collucere ab orbe condito constaret. Atque vt intelligerent, non solem & lunam in simulachris inesse, sed dæmonia, ipsi imperaturos se dæmonibus professi sunt, vt à simulachris exirent, atque ea comminuerent. Hæc inter eos officia diuisa sunt, vt vno eodemque puncto temporis Simon dæmoni qui in Solis, Iudas ei qui in Lunæ simulachro inclusus erat, imperaret. Quod cùm ab eis factum esset, statim duo Aethiopes nigri, nudi, horribilesque specie, visi sunt egredi, qui simulachris in frusta concisis, cum magno clamore abierunt. Hactenus de historia; nunc ex ea propositi mei rationem aperire volo. Christi igitur Apostoli deorum illorum deformitatem, horribili eorum specie ante spectantium oculos posita, ostendere voluerunt: ego verò alterius Dei commentitij nempe, mundi fœditatem, ex his Domini verbis volo vobis exponere. Ait enim: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum esset diligeret, &c.* Hoc est, si mundano more vitam institueretis; id est, si fastum & superbiam, si opes, si voluptates, si ingentia palatia, copiosam familiam, longum seruorum agmen, & varias vitæ delicias (quæ omnia mundani homines per tela, per ignes inquirunt) vos etiam simili ardore quæreretis, mundus vtique nullo modo in vobis improbaret quod ipse moribus suis probat; alioqui se ipsum accusaret, damnationisq; sententiam contra se ferret. *Quia verò de mundo non estis*; hoc est, quia celsiores mundo effecti, quæ mundus probat, improbatis: quæ ille amplectitur, repudiatis; quæ in summo pretio habet, contemnitis; quæ tantùm ille non adorat, pedibus conculcatis; propterea odit vos mundus. Sed hæc obscuriùs diximus, apertiùs eadem dicamus. Si vitam pessimis ac turpissimis rationibus institueretis, vos quidem mundus diligeret; quia verò candido pectore estis, & innocentiam, pietatem, & iustitiam colitis, propterea odit vos mundus. Hos esse mundi mores, hoc ingenium, testatur sapientia Patris. Quæso vos, fratres, qui alij mores, quod aliud est dæmonis ingenium? An non ille virtutis hostis, & vitiorum amator, & auctor, & incentor est? Quo ergo ille ingenio & mente est, eadem & membra eius, in quibus ipse operatur, esse necesse est. Animaduertite ergo, quem Deum mundani homines colant, quem vitę ducem sequantur, cuius leges & placita vniuersis Dei legibus & consilijs anteponant. An non igitur hoc ad mundi deformitatem agnoscendam satis est, quòd eadem mente, eodem ingenio atque dæmon ipse sit, eademque tetra & nefaria facinora moliatur?

Quòd si alios eius mores agnoscere vultis, obseruare quid deinde Dominus addat: *Si me persecuti sunt, & vos persequentur. si sermonem meum seruauerunt, & vestrũ seruabunt:* hoc est, obseruabunt; varias tendentes insidias, vt verba vestra calumnientur, & vos, sicut

ſicut & me, capere in ſermone poſſint. Porrò autem de mundi huius principe hoc Dominus teſtimonium tulit, quòd is homicida eſſet ab initio. Idem etiam elogium conuenit mundo, qui & Dominum occidit,& Martyres, & Prophetas: & Apoſtolos, quibus Dominus cùm eos ad prædicandum deſtinaſſet,ait: Ite, ecce ego mitto vos tanquam agnos inter lupos. Ad Ezechielem verò ait: Fili hominis,increduli & ſubuerſores ſunt tecũ,& cum ſcorpionibus habitas. En, fratres,aliud mundi, hoc eſt, mundanorum hominum præclarum facinus; quòd au͏ctorem vitæ, & miniſtros eius variis ſuppliciis interemerunt. Aequum ne igitur vobis eſſe videtur, talis Dei legibus obſequi, & ſecundùm eius præſcriptiones & iudicia vitam inſtituere? At reſpondebitis forſitan: Iſte quidem mundus Sanctorum ſanguine cruentus iam dudum è medio ſublatus eſt; alius nunc pro illo nouus ſurrexit,longè ab iſtis ſceleribus abborrens. Confiteor planè, non eſt modò mundus iſte ſanguinarius; quia non ad piorum ſanguinem fundendum mucronem exacuit; ſed quid ſi in omnibus aliis præcipienti mundo magis quàm Deo paretis? An non ille magis Deus exiſtimari debet, cuius legibus obtemperatis, quàm cuius leges contemnitis? Sed ne amplificandi gratia hęc à me dicta eſſe exiſtimetis,huius rei periculum faciamus. Quàm multos,quæſo,in Chriſtiano populo reperire licebit,qui vbi obſtinato animo ſceleſtum aliquod facinus ſuſcipere decreuerunt, ſi illis omnia Dei præcepta & conſilia,ſi terrores & minas ab eo propoſitas, ſi ſummum crucis & redemptionis beneficium, ſi mortem, ſi iudicium, ſi gehennam, ſi cæleſtem gloriam, cæteraque fidei Chriſtianæ myſteria proponas, vt ab eo facinore deterreas, nihilo magis agas, quàm ſi ſurdo caneres fabulam. Obturauit enim ad hæc omnia velut aſpis aures ſuas; quæ non audit vocem incantantis ſapienter. Qui tamen ſi diuinis rationibus omiſſis, humanis apud illos agere velis, & id facinus quod animo conceperunt, exiſtimationi eorum vel apud populares honores, vel apud principem officere probaueris, vinctas poſt tergum manus dabunt,& in tuam protinus ſententiam pedibus diſcedét. Quod omnia igitur fidei Sacramenta,& Chriſti crucis memoria efficere nullo modo potuerunt,quiuis popularis auræ metus pleniſſimè prę̃ſtitit. Apud hos igitur homines,cuius auctoritas & imperium magis valet,Dei,an mundi? An non hic apertiſſimè poſthabito Deo mundus antefertur, mũdus maiori in pretio habetur,mundo magis quàm Deo obtẽperatur,mundi leges mundiq; metus diuinis legibus ac timori diuino anteponitur? Quid mea refert,quòd tu verbis & appellatione Deũ honores,ſi quod Deo debetur,mundo tribuis; hoc eſt, ſi obedientiam & honorem Deo debitum,ſpreto Deo,ad mundũ defers? Rectè

Ioan. 8.
Luce 10.
Ezech. 2.
Obiectio.
Dilutio.
Pſal. 57.

August. D. Aug. O, inquit, homo, viluit tibi Deus? Viluit planè, cui vilissima mundi commoda & rumusculi anteferuntur. Hæccine sunt obsequia, hi honores, hic cultus est, qui tibi, Domine, creationis, redemptionis, cęterorumque beneficiorum iure debetur? Hiccine est incarnationis, passionis, & omnium laborum tuorum fructus, quos, vt nos à mundi seruitute eriperes, pertulisti?
Ioan. 12. Vbi est illa promissio; Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras, & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum? Et quidem quòd homines ante latam legem mundi legibus parerent, & sese omni genere flagitiorum inquinarent, minus planè mirum esset; peccatum enim eo tempore non ita imputabatur, cùm lex non esset; & qui lata
2. Cor. 3. iam per Moysem lege deliquerunt, minùs etiam accusandi sunt, quòd litteram tantùm perceperint occidentem, non spiritum viuificantem: at, nos, qui non sub lege, sed sub gratia constituti sumus, quibus tot virtutum exempla exhibita, tot beneficia impensa, tot Sacramenta in humanæ infirmitatis remedium instituta, tot diuini amoris & timoris incitamenta, tot denique diuinæ bonitatis mysteria ante oculos posita sunt, totque Ecclesię voces aures quotidie nostras feriunt; quo modo tot ad pietatem & iustitiam stimulis agitati, totque adiumentis instructi, adeò nihil proficimus, vt dicere nos quoque cum Propheta possimus:
Esaiæ 63. Facti sumus velut à principio, cùm non dominareris nostri, nec inuocaretur nomen tuum super nos? Quid quæso, insinuare nobis, Paule, voluisti, cùm diceres; Peccatum vobis non domina-
Rom. 6. bitur, non enim estis sub lege, sed sub gratia? Ecce nunc sub gratia constituti, non minus modò delinquimus, quàm homines sub lege, immo & ante legem, delinquebant.

II.

Hoc est igitur, fratres, quod vehementer causam nostrã premit, ac planè inexcusabilẽ facit. Subdit namq. Dñs: *Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Hęc non Iudęis modò, sed nobis etiam dicta putemus. Nec enim minora nobis ad pietatẽ adiumenta, quàm illis ad fidẽ argumenta data sunt. Quocirca si illorum perfidia excusationem non recipit; vehementer timendum est, ne fortè obstinata multorum prauitas non admittat. Quod quo apertiùs intelligatis, expendamus quid sibi Dominus velit, cùm ait: *Si non venissem, &c. peccatum non haberent.* Cur enim pec-
D. Tho. catũ non haberẽt? Hoc in loco D. Thomas, peccati nomine, non omnia peccata, sed infidelitatis peccatum intelligit; quod tamen instar peccatorum omnium est; quandoquidem sublata fide, cætera omnia peccata manent, quæ nisi per mediatoris Christi fidem remitti nequeunt. Ab hoc autẽ peccato Iudęos immunes futuros

futuros fuisse ait, si eos ipse Dominus ad fidẽ & signis & verbis erudiendos minimè suscepisset. Sic etiã barbaræ nationes (quibus nõdum Euangeliũ annunciatũ est) ab hoc infidelitatis peccato immunes sunt. Nihilominus tamen hi omnes æterno supplicio mulctabuntur; nõ quidẽ ob infidelitatis peccatum (à quo illos inuincibilis, vt vocant, ignorantia excusat) sed propter alia multa flagitia, quę ipsi non cõtra fidei lumẽ (quo caruerunt) sed contra naturale lumen, quod mentibus nostris cũ ipsa simul natura impressum à conditore fuit, admiserunt. Sicut enim is cùm Angelos creauit, species etiam & rerũ scientiam simul in eorum mentibus creauit; ita cùm rationalem animam condidit, lumen quoq. illi, quo à bonis mala discerneret, indidit; & naturalẽ quandã auersionẽ à malo, & ad bonũ propensionẽ ingenerauit. Quia igitur aduersus hoc inditum rationis lumen deliquerunt, non dubium quin æterno supplicio apud inferos cruciãdi sint. Sicut enim extra arcam Noë, domumque Raab in Iericho, nulli salus contingere potuit; ita nec extra Christi fidem & Ecclesiam. Simile. Gen. 7. Iosue 6.

Nunc quæso, fratres, diligenter expendite, cuiusmodi nos periculum maneat. Si enim barbaræ istę nationes ob violatam naturæ legem, quæ animis nostris impressa est, sine fine cruciandæ sunt; quo nos timore concuti par est, qui tam multa alia ad pietatem & iustitiam adiumenta percepimus? Nos enim ipsum naturæ lumẽ, nos Catholica fides, nos Euangelica doctrina, nos innumera Prophetarum, Apostolorum, & Ecclesiæ doctorũ volumina, nos quotidianæ Ecclesiæ voces ad pietatem erudiunt & hortantur. Adde his tot clarissima non modò Sanctorum omnium, sed ipsius etiam conditoris nostri exempla, tot in humanæ infirmitatis remedium instituta Sacramenta, tot internos Spiritus sancti motus, qui semper stat ad ostium & pulsat. Quid referam ipsius Domini Saluatoris aduentum, & acerbissimam mortem nostri gratia susceptam; qua & summum à nobis erga se amorem, & summũ peccati odium (propter quod delendum tam multa passus est) meritissimo iure exigit? Multi solam de peccatis rationem in diuino iudicio exigendam timent; ego verò non minùs creditorum talentorum, hoc est, diuinorum beneficiorum, ac præcipuè summi & maximi redemptionis & salutis nostræ beneficij rationem exigendam pertimesco. Quam quidem rem non obscurè Saluator declarauit, cùm ait: Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem: quod perinde est ac si diceret: Damnationis & iudicij hæc præcipua causa futura est, quòd lux cælestis, quòd malorũ omniũ medicina, quòd promissa salus & vita, quòd sapientia & iustitia, quòd sanctificatio & redẽptio venerit in mũdũ, quã tamẽ gratis oblatã à se improbi repulerũt. Apoc. 3. Ioan. 3.

Quocirca nullo modo naturæ infirmitatem prætexere iam possunt, cùm ipsi oblatam medelam repudiauerint, nec se cælesti medico sanandas præbere voluerint. Magnum ergo nobis, fratres, ob admissa flagitia periculum impendet; nec minus tamen ob accepta beneficia,& salutis adiumenta neglecta. Hinc idem
Mat.11. Dominus(vt Matthæus Euangelista refert) cœpit exprobrare ciuitatibus in quibus factæ fuerant plurimę ipsius virtutes:quæ tamen ne his quidem diuinæ virtutis argumentis ad pœnitentiam excitatæ fuerint. Potuerat quidem Dominus multa illarum ciuitatum scelera percensere;sed his tamen silentio pressis, hoc vnum commemorat,quod eorum causam maximè premebat. Hoc est etiam in causa, fratres, cur sanctissimi quoque viri hoc iudicium reformident; quia quamuis nullius sibi lethalis criminis conscij sint,huius tamen beneficij rationem sibi à Deo
D.Tho. exigendam pertimescunt. Quæ ratio diuum Thomam impulit, vt dicat, leuiori apud inferos pœna propter scelera sua infideles quàm fideles esse puniendos; quòd videlicet vtrique pro qualitate percepti luminis, & beneficiorum diuinorum, atque adiumentorum quæ vtrisque ad rectè viuendum donata fuerint, plectendi sint. Quocirca oro obtestorq; vos,fratres,vt hæc ipsa quæ diximus,diu multumque cum animo vestro cogitantes,auresque vestras mundi vocibus obturantes, easque diuinis oraculis referantes, secundùm eorum præscripta vitam & mores vestros instituatis. Nemo nostrûm sibi vilescat,nemo parui salutem suam æstimare velit. Pretium enim animarum nostrarum sanguis Christi est. Quin & Martyrum etiam & Apostolorum sanguine hæc tanta salus ad nos vsq; perlata est. Vt enim nobis fidem,fideique doctrinam & Sacramenta traderent, immensos labores pertulerunt;omnes orbis regiones peragrarunt; acerbissima cunctorum penè mortalium odia præceptoris sui exemplo sustinuerunt; ac postremò, quod terribilium omnium extremum esse dicitur, acerbissimis suppliciis vitam profuderunt. Suo enim & cæterorum Apostolorum nomine Paulus admiranda illa certamina, & labores propagandæ fidei gratia sus-
1.Cor.4. ceptos,describit his verbis: Puto enim quòd Deus nos Apostolos nouissimos ostendit, tamquā morti destinatos; quia spectaculum facti sumus mundo, Angelis & hominibus: hoc est, tam multis ac magnis persecutionum procellis nos mundus exagitauit, vt quemadmodum in spectaculis publicis homines feris di-
Simile. lacerandi obiiciuntur, ita nos laboribus nostris, non hominibus solùm, sed Angelis etiam admirandū spectaculum facti sumus. Enumeratque deinde suos atque coapostolorum multiplices la-
Ibidem. bores his verbis: Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus, & laboramus

boramus operantes manibus nostris. Maledicimur,& benedicimus;persecutionem patimur,& sustinemus; blasphemamur,& obsecramus; tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc. Hactenus verba Pauli,quæ is non de se modò (vt antè diximus) sed de cæteris quoque Apostolis prædicat: de quorum numero gloriosi Apostoli Simon & Iudas (quorum hodie festum diem celebramus) exstitêre; de quibus illud certum est, quod simili cum cæteris Apostolis studio fidem Christi propagarunt, similemque martyrij coronam adepti sunt. Quo autem in loco, aut quomodo res gesta sit, quoniam Ecclesiastici Scriptores variant, nihil in præsentia dicimus. Nos autem, fratres, eorum fidem, charitatem, patientiam, constantiam, diuinæ gloriæ studium, & vitæ puritatem imitari studeamus; vt eorum vestigiis insistentes, ad eorum tandem societatem peruenire mereamur: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

IN EODEM FESTO BB. APOST. SIMONIS ET IVDÆ, CONCIO SECVNDA: in qua post breuem Euangelicæ lectionis explanationem, de laborum patientia, & perfecta in Deum charitate agitur.

THEMA. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.* Ioan. 15.

HODIERNA sancti Euangelij lectio, fratres charissimi, pars quædam est excellentissimi illius sermonis quem Dominus in nouissima cæna ad discipulos habuisse memoratur: in quo illos partim ad mutuam dilectionem adhortatur; partim de suo abscessu mœrentes consolatur; partim verò labores & certamina quæ illos in Euangelij prædicatione manerent (ne ipsos imparatos, & falsa securitate torpentes inuenirent) prænuntiat. In præsenti verò sancti Euangelij lectione hæc eadem ferè attingit, & nouis ea rationibus confirmat; quæ nos modò breuiter perstringemus. Quam rem vt piè & vtiliter præstare possimus; cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Expoſuerat paulo antè Dominus ingentia præmia, quę mandatorum & legum ſuarum Ioan. 14. cultoribus conſtituta erant. Dixerat enim primò: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Hoc autem præmio quid optari maius potuit atque præſtantius? Ad eum, inquit, veniemus; nec veniemus modò, ſed etiam manſionem apud eum faciemus; in eo videlicet tanquam in auguſtiſſimo templo noſtro commorantes; quòd non ex dolatis lapidibus, ſed ex pretioſis virtutum margaritis conſtructum eſt. Quid autem ibidē habitans Dominus faciat, non eſt difficile diuinare. Cùm enim effectrices cauſæ ſimiles ſibi effectus, quatenus licet, efficere conentur; quid in mente hominis Deus habitans, niſi ſibi ſimilem hominem facere contendet? Itaque cùm ipſe ſit lux Ioan. 1. (vt Ioannes Euangeliſta teſtatur) illuminabit oculos noſtros, & ſplendidiſſimam pulchritudinis ſuæ notitiam mentibus noſtris Hebr. 12. infundet. Cum idem etiam ignis conſumens ſit, excoquet vtiq; omnem impuritatem noſtram, & quidquid diſſimile ſibi in nobis deprehenderit, exuret, noſque ſui amore inflammabit. Cùm Eccl. 15. verò panis angelorum ſit, cibabit vtique nos pane vitæ & intellectus. Cùm idem etiam fons ſit, ſitim animę noſtræ ſedabit, & arentem cordis noſtri terram, vt fructus vitæ proferat, irrigabit, & cupiditatum noſtrarum ardorem ſalutari gratię ſuæ vnda refrigerabit. Denique cùm idem immenſa bonitas, ſumma puritas, & inſuperabilis fortitudo ſit; harum nos virtutum participes efficiet, ſi nos illi religioſè & humiliter tractandos atque regendos committamus; vt iam cum Propheta dicere poſſimus; Pſal. 17. Quis Deus præter Dn̄m, aut quis Deus prę ter Deum noſtrum? Deus, qui præcinxit me virtute, & poſuit immaculatam viam meam; qui docet manus meas ad prœlium, & poſuit vt arcum æreum brachia mea. Hæc igitur omnia mandatorum ſuorum cultoribus Dominus pollicetur, cùm ait: Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Quid verò præmium illud, quàm magnificum & admirandum! Si manſeritis, inquit, in Ioan. 15. me, & verba mea in vobis manſerint; quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis. Eſtne aliud in vita maius quod hominibus proponi poſſit? Quid opes, quid regna, quid imperia, huic felicitati comparata, niſi puluis & vmbra ſunt? Quàm multa Reges, quàm multa Imperatores ſitienter appetūt, quæ vel propter inopiam, vel propter imbecillitatē & impotentiam cōſequi non poſſunt? Quid autem illi deeſſe poteſt, cui à ſempiterna & ineluctabili veritate dictū eſt: Quodcumq; volueritis, petetis, & fiet vobis? Reliquū eſt igitur, vt quantū velis, exoptes; quantum

optaue-

optaueris, poscas; quantum poposceris, te impetraturum confidas; & cùm magnum aliquē iustitiæ gradum adeptus fueris, ad altiorem repentè contendas; neque vllis bonis contentus, ad maiora & altiora nitare, & semper immensa & infinita concupiscas. Explebit enim cupiditatem tuam clementissimus ille Dominus, & quò ardentiùs sitieris, eò bibes affluentiùs. Dilata (inquit ille) os tuum, & implebo illud. Vnde Dauid mentem suam excitat ad tantæ magnificentiæ atq. liberalitatis laudes egregiè concinendas, illumque optimum parentem perpetuò celebrandum, qui desiderium nostrum, quantumuis magnum & infinitum, replet. Quamuis igitur aliquid amplum & magnificū consequare, cùm semper aliquid in rebus diuinis amplius occurrat (neque enim fieri potest, vt in rebus infinitis finem aliquando reperias) semper aliquid erit noui quod optes, quod obsecres, quod adipiscare. Quòd si aliquando volueris vt sol in cælo sistat, aut qua venerat, reflectatur; id etiam petes, & impetrabis. Et si volueris vt arbor euulsis radicibus se in mare præcipitet, aut monti preceperis vt aliò secedat; mons etiam ille obtemperabit. Quam rem sanctissimum atque doctissimum Gregorium, Ponti Episcopum, Eucherius in epistola ad Valerianum fecisse memorat, vt locum exædificandæ Ecclesiæ ad fidelium commoditatem preberet, qui sequiente persecutionis procella in montibus latitabant. De beato quoque Hilarione D. Hieron. scribit, quòd cùm immanis quidam draco regionem vastaret, vir sanctus pyram ingentem accendi iusserit, draconique ad se vocato præceperit, vt pyram ingrederetur; cui teterrima bellua obtemperans, flammis absumpta est. Quid hac potestate mirabilius? Cùm verò (vt idem D. Hieron. refert) per idem tempus mare suos fines egressum, altissimos etiam montes operiret, & periculum esset ne finitima loca omnia aquis obrueret; idem sanctus crucis signo in sabulo facto, furenti pelago præcepit, ne quos ipse illi fines eo signo præfixerat, transgrederetur; quod preceptum mare fremens & intumescens, & sese in maximam altitudinem attollens (quasi violentiam à sancto viro pateretur) tamen prætergredi non est ausum. Hoc autem, fratres, quid aliud est, quàm hominem quadam diuinitatis participatione omnipotentem quodam modo fieri? Quæ res non in conditoris iniuriam, sed in summam gloriam cedit, quemadmodum diuus Bernardus ait: Nihil est quod omnipotentiam Verbi clariorem reddat, quàm quòd omnipotentes efficit sperantes in se.

[Margin notes: Psal. 80. Psal. 102. | Iosue 10. Esaiæ 38. Lucæ 17. Marc 11. | Eucher. | Hieron. | Idem. | Bernard.]

I.

Cùm hæc igitur tam præclara munera legis suæ cultoribus Dominus promisisset, poterant discipuli quærere: Quæ sunt ista mandata tua, Domine, quibus tam ingentia præmia polliceris? Huic

Huic igitur tacitæ quæſtioni in præſenti lectione Saluator reſpondet, dicens: *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.* Hoc enim vno dilectionis præcepto omnia mandata mea continentur. Si enim Deum & homines ſincera dilectione proſecuti fueritis; legem meam impleuiſtis. Quid verò ſi homines ipſi ſic à vobis dilecti, parum huic amori reſpõdeant? immò verò (quę eſt multorum prauitas) ſi pro amore odium, pro beneficiis maleficia rependerint? Nec hoc vobis mirum videri debet, quando me quoque mundus priorem vobis odio habuit. *Si enim de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret: quia verò de mundo non eſtis, &c.*
Cyrillus. Similc. Rectè hoc in loco diuus Cyrillus, Vt corporum, inquit, ita morum cognatio quædam eſt, quorum ſimilitudo longè ſanguinis vincit cognationem. Omne namque animal diligit ſibi ſimile. Sanctus cum ſancto, & peruerſus cum peruerſo iucũdè conuerſantur.
Prou.29. Hinc illa Salomonis ſentẽtia: Abominantur iuſti virum impium, & abominantur impij eos qui in recta ſunt via. His autem verbis Dominus diſcipulos ſuos ad futura certamina atque pericula, quæ illis in Euangelij prædicatione ſubeunda erant, opportunè admodum inſtruit ac præmunit, ne illos videlicet repentina & improuiſa mala (vt paulo antè diximus) nihil tale ſuſpicantes aut expectantes adorirentur. Serò enim animus (vt
Seneca. ait Seneca) ad periculorum patientiam poſt pericula inſtruitur. Eſt autem commodiſſima ad hoc præmunitio, & mala omnia, prius quàm ea nos aggrediantur, animo præſumere, & ſalutis noſtræ auctorem ac vitæ ducem Chriſtum Dominum ante
Gregor. Pſal.118. oculos ponere. Hoc enim ſenſu D. Greg. illum Dauidis verſiculum interpretatur, In mandatis tuis exercebor, & conſiderabo vias tuas: ſic enim ait; Quicumque proficere in virtute cupit, Redemptoris vias oculis ſubiiciat; atque vt mens ad aduerſa præparetur, mœrorem gaudium putet, & præſentis vitæ gaudia, damna mœroris eſſe credat. Hoc ipſum autem Apoſtolus ſe feciſſe oſtendit, cùm ait: Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus
Philip. 3. Ibidem. ſum propter Chriſtum detrimẽnta, &c. Et mox, Vt cognoſcam, inquit, Chriſtum, & ſocietatem paſſionum eius, configuratus morti eius, ſi quo modo perueniam ad reſurrectionem quæ eſt ex mortuis. Omnia igitur Apoſtolus ſibi ante oculos proponebat, & futuras paſſiones, & Chriſti ducis ſui exemplum, & magnificum reſurrectionis præmium, atque his armis præmunitus, lucra mundi, damna computabat, & mortem lucrum.

Sed quid eſt quòd Dominus ait: *Scitote quia me priorem vobis odio habuit?* Hæc (vt ita dicam) prioritas, non temporis anteceſſionem, ſed perſonæ dignitatem inſinuat. Sic enim hanc vocem
Auguſt. Ioan.1. D. Auguſtinus interpretatur, enarrans locum illũ Ioannis: Qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt, quia prior me erat.

Prior,

Prior, inquit, me, id est, me dignior atque præstantior. Eadem igitur significatione, prioris nomen hoc in loco sumendum est, vt sit sensus; Si mundus vos odit, Scitote quia me vobis multo præstantiorem, vtpote vnigenitum Dei Filium, odio habuit. Voluit enim Dominus huic argumēto ex personæ circumstantia pondus addere; quemadmodum cùm post ablutionem pedum discipulorum dixit: Vos vocatis me, Magister, & Domine, Ioan. 13. & bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Sic igitur hoc in loco argumentatur: Ne vobis indignum videatur ea perpeti quæ rerum omnium Dominus vestri causa perpessus est; immò verò summæ laudis & gloriæ loco ducite, illum quauis in re, atque adeò in ipsa etiam laborum perpessione imitari. Verissimè enim ab Ecclesiastico dictum est; Magna gloria est Eccl 25. sequi Dominum. Hac ratione legimus Phocionem integritatis Plutar. opinione apud Athenienses celebrem, sed maleuolorum iniustitia in apoph. ad mortem damnatum, quendam hominem in eodem carcere morte adiudicatum, & acerbè fortunam suam lamentantem, consolatum fuisse, quòd cum Phocione moreretur; sic enim ait, Non tibi satis est Thudippe (hoc enim illi nomen erat) cum Phocione mori? Si ergo vir ille Græciæ iustissimus gloriosum dicebat aliquem secum mori; quanto erit, quæso, gloriosius cum innocentissimo Dei filio persecutiones & labores perpeti, dolorumque eius socium atque participem fieri? Summa enim Simile. imaginis alicuius perfectio est, si quàm maximè exemplari suo similis existat. Cùm ergo Christus Dominus nobis in exemplū totius virtutis & sanctitatis propositus sit, nihil prius aut honorificentius ducere debemus, quàm illi omnibus in rebus similes fieri. Vnde quidam ex Patribus ait, nullum pingendi artificem Simile. tanto studio contendere, vt effigiem in qua laborat, exemplari suo similem faciat, atque diuinus ille Spiritus vt nos Christo Domino in cruce pendenti (in qua præclarissimum virtutū omniū specimen edidit) similes in hac vita efficiat. Hæc enim summa rationalis creaturæ perfectio est, auctori suo, quoad licet, similem fieri. Ad cuius nos imitationem Paulus inuitat, cùm ait; Hebr. 12. Recogitate eum, qui talem sustinuit aduersum semetipsum à peccatoribus contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Et Apostolus Petrus, Christus, inquit, passus 1. Pet 2. est pro nobis, vobis relinquens exemplū, vt sequamini vestigia eius. Quemadmodum enim cæmentarij insignem aliquam siue Simile. domum siue basilicam exstructuri, priùs vel in charta aliqua, vel in materia lignea totam futuri ædificij fabricam summo artificio depingunt, quam semper, dum opus moliuntur, propositam ante oculos habent, vt iuxta illius descriptionem omnia faciant

ciant;ita planè cælestis Pater spirituale in mundo templũ,nempe Ecclesiam suam,ex viuis lapidibus ædificare cupiens,absolutissimũ totius virtutis & probitatis in Vnigenito suo nobis exhibuit exemplar,& ad eius imitationem vnumquemq;fidelium
Exod.25. hortatus est, cùm Moysi dixit; Omnia fac secundùm exemplar
Heb.12. quod tibi in monte monstratum est.Et Paulus,Aspicientes,inquit,in auctorem fidei,& consummatorem Iesum,qui proposito sibi gaudio sustinuit crucẽ,confusione contempta.Porrò autem si tota ducis nostri vita ab initio ad finem vsque velut crux quædam externi hominis exstitit; quid quæso aliud perfecti viri vita,si ad hoc exemplar effingẽda est,nisi crux esse debebit?Cur enim Dominus tot suppliciorum & opprobriorum genera perpeti voluit, cùm vna pretiosi sanguinis eius gutta, propter infinitam illius diuini suppositi dignitatem , satis superq; ad totius mundi redemptionẽ esset;nisi quia non solùm nos passionis suæ meritis à peccato redimere , sed etiam virtutum suarum exemplis ad laborum patientiam & virtutum studium voluerit inci-
Leo Papa tare? Hinc Leo Papa, Ab omnipotenti, inquit, medico duplex nobis remedium pręparatum est;cuius aliud est in Sacramento, aliud in exemplo;vt per vnum conferantur diuina,per aluid erigantur humana : quia sicut Deus iustificationis est auctor, ita
Idem. homo deuotionis est debitor.Idemq; rursus: Filius Dei vniuersis in se credentibus & Sacramentum condidit,& exemplum;vt vnum apprehenderent renascendo, alterũ sequerentur imitando.Hæc ille.Si igitur hæc Saluatori nostro causa fuit tam multa patiendi,vt nos eius exemplo leuiora saltem pateremur;quicunque indulgentiorem vitam,&laborum atq;molestiarũ omnium expertem sibi sectandam proposuerunt,quantũ in ipsis est,hoc Domini propositum atq;consilium euertere atque frustrare conantur;vt ille(quod ad istos attinet)dicere meritò possit:O frustra suscepti mei labores , quando ne iis quidẽ tam multorũ hominum mentes ab amore deliciarũ ad seuerioris vitæ propositum promoueri voluerunt.Quonam modo isti de Christo capi-
August. te gloriantur, cuius membra esse nolunt ? Vt enim D.Aug.ait, Recusat esse in corpore,qui odiũ non vult sustinere cum capite.

Quòd si nos Regis nostri exemplũ & pudor minùs mouent, moueat saltem præmij magnitudo,quod illum sequẽtibus con-
1.Tim.2. stitutum est. Vt enim Apostolus ait:Si cõpatimur,& conregna-
Rom.6. bimus; si mortui fuerimus cũ Christo,credimus quia simul etiã
Ioan.12. viuemus cum eo.Quod idem Dñs apertè testatur cùm ait: Qui mihi ministrat,me sequatur. Quid deinde? Et vbi sum ego, illic & minister meus erit: hoc est,ad eandẽ cælestis patrimonij hæreditatẽ perueniet;vt quæ ad me pertinent iure naturæ,ad illum quoq;deferãtur adoptionis gratia. Quod cùm ita sit,non absurdè Cle-

dè Clemens Alex. ait, ad hoc Dei filium in hunc mundum descendisse, vt nos velut pennata quædam animalia efficeret, & pennis vndique amiciret, vt eò humilitatem nostrã proueheret, vnde sublimitas eius ad nos descenderat: & natura illa cui dictum est, Terra es, & in terram ibis, conformis Christo effecta, & spiritu eius informata, super omnes cælos ascenderet. Quisquis igitur ad hanc celsitudinis & gloriæ dignitatem peruenire cupit, viam qua ad illam itur detrectare non debet. Via autem Christus est; quem oportuit quidem pati, & ita intrare in gloriam suam. Duobus verò discipulis eandem gloriam ambientibus, hanc eandẽ viam ostendit, cùm ab eis requirit; Potestis bibere calicẽ quem ego bibiturus sum? quasi diceret; Hoc primùm cogitate, hoc ante omnia curate, si gloriam & dignitatẽ quæritis, hæc regia via est qua ad illam peruenitur. Nemo verò indignè secum agi putet, si ab eo pretium exigitur, quòd cęlestis Pater à Filio, Filius ab amicissimis Apostolis, atque adeò à fratribus suis requisiuit. Quis enim empturus à mercatore pallium, de pretij caritate queratur, si mercator iuret se non alio pretio & fratribus suis & filiis etiam vẽdidisse? Nemo igitur, fratres, de pretio queratur; verè enim non sunt condignæ passiones huius seculi ad superuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Momentaneum quippe & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

Clem. Alex. Gen. 3. Luc. 24. Mat. 20. Simile. Rom. 8. 1. Cor. 4.

II.

Verùm hæc infirmioribus dicta sunt, qui his stimulis ad laborum patientiã egent: ceterùm perfectos, & eximio Christi amore flagrantes non necesse est his illecebris ad labores & pericula propter dilecti gloriam incitare. Ipsa enim Domini sui dignitas, immensa bonitas, & ardentissima charitas (vt nulla essent præmia laboribus constituta) illos satis superque ad hoc acuerent. Vt enim D. Bernardus ait, Verus amor (hoc est, perfectus amor) de spe vires non sumit; & tamen differentia damna non sentit. Hunc autem dilectionis gradum ostendit regius Propheta se habuisse, cùm ait: Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Dñe; quoniam bonũ est: quod perinde est ac si diceret: Immensæ bonitatis tuæ cõsideratio Domine, quam in meis sæpe periculis expertus sum, me ad amorem & obsequium tuum mouet; & ita mouet, vt si nulla etiam ex hac pietate erga te mea sequeretur vtilitas, non minùs voluntariè tibi sacrificarem. Et quidem inter magna sinceræ & perfectæ charitatis signa, hoc in primis est, si nullum laborum suorum præmium requirat. Sicut enim odium in Deum tunc summum esse ex præsenti lectione discimus, cum quis illum gratis odit, & sine vllo emolumento eius leges & mandata perfringit; ita contrà tunc summus in illum

Bernard. Psal. 53. Simile.

in illum amor existit, cùm quis gratuitò illum diligit, hoc est, perpetuò dilecturus est, etiam si nullum dilectionis suę fructum præter ipsam dilectionem reportaret. In cuius rei argumentum
Chrys. D. Chrys. ait, permisisse Dominum vt innocentissimus Iob tot modis à dæmone vexaretur, quo perspicuũ omnibus fieret, virũ sanctũ non mercedis intuitu, sed pura ac sincera charitate Dominum dilexisse; quando rebus omnibus amissis, extinctis liberis, & corpore grauissimis vlceribus sauciato, semper innocentiam, fidem in Deum, & charitatem retinuerit. Quod quidem (vt idem sanctus Pater ait) non obscurè illa Domini verba indi-
Iob 1. cant; Numquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, & adhuc retinens innocentiam? Itaq; satis hac mira patientia declarauit, se non ob ea quæ à me perceperat beneficia, sed sincerissima bonitatis meæ dilectione inductum, innocentiam coluisse. Quo quidem virtutis genere non video quid esse possit laudabilius. Hoc autem modo
Act. 5. Apostoli post Spiritus sancti aduentum Christum Dominum dilexerunt. Ideoq; ibant gaudentes à conspectu concilij. Quamobrem? Num quia sciebant quæ verberibus illis esset merces in cælo reposita? Non ob hoc solùm (quamuis hoc debita laude non careat) sed quòd digni habiti sunt pro dulcissimo Iesu nomine contumeliam pati. Hinc Diuus Chrysostomus de vinculis
Chrysost. Pauli disserẽs, Si quis, inquit, Christum diligit, si quis pro amore eius, vt ita dicam, insanit, is scit quæ sit vinculorum virtus, is nouit hanc dignitatem, is agnoscit quid sit pro dulcissimo Iesu nomine contumeliam pati. Agnoscebat autem magnus ille
Dionys. Dionysius hanc summam dignitatem & gloriam qui ad Ioannem Euangelistam, exilio in Pathmos insulam relegatum, scribens, inter cætera sic ait: Te quidem, numquam ita amens sim, vt aliquid pati arbitrer; sed corporis mala, hoc tantum quòd ea diiudices, sentire credo: hoc est, iudicio quidem intelligis ea esse corporis mala; affectũ autẽ adeò illa non sentis, vt ea etiam tanquam rem optatissimam amplectaris. Quomodo enim quicquam mali pateretur, cui nihil magis erat in votis, quàm propter dilectissimum magistrum mille etiam mortes perpeti? Sed quid mirum si hoc animo Ioannes Euangelista, cæterique Apostoli essent, qui primitias Spiritus acceperunt; cùm cæteris quoque fidelibus initio nascentis Ecclesiæ eadem mens, idem ardor,
Tertul. idemque propositum esset? Sic enim de illis Tertullianus ait: Christiani magis damnati quàm absoluti gaudemus: cum omni sæuitia vestra concertamus, vltrò erumpentes. Crudelitas vestra, nostra est gloria. Secta nostra tunc magis ędificatur, cùm cæditur. Quid his verbis animosius? quid mirabilius? Nec enim hoc tam verbis quàm rebus ipsis testatum est. Nascentis
enim

enim Ecclesiæ tempore tot fidelium turbæ passim trucidabantur, vt Plinius Secundus, qui tunc prouinciam quandam administrabat, multitudine interemptorum permotus, referret ad Traianum Imperatorem, quòd innumera hominũ millia quotidie obtruncarentur, in quibus nihil omnino sceleris deprehenderetur admissum, aut aliquid contrarium Romanis legibus gestum; nisi hoc solùm, quòd antelucanos hymnos Christo cuidam canerent Deo. Adulteria verò, vel cætera huiusmodi crimina apud eos & illicita haberi, & penitus arceri; cætera verò secundùm leges eos agere communes. Hoc ipso autem Traiani Imperatoris tempore sanctus Simon (cuius hodie festum celebramus) vt Hegesippus, Eusebio referente, memorat, immanissimè cruciatus est. Non enim cita morte, sed multis diebus (vt idem refert) quò eius animi constantiam Tyranni labefactarent, variis tormentorum generibus affectus est. Itaque mentis eius mutatione desperata, ad magistri sui imitationem crucis patibulo affixus est, cùm centum & viginti esset annorum, cunctis admirantibus in corpore senili tam alacrem & robustum animum ad ferenda supplicia.

Plinius Secũdus. Hegesip.

Hæc est igitur, fratres, vera, perfecta, & Apostolica charitas, gratuitò diligens, & dolorum patiens, de qua meritò in Cant. dicitur; Fortis est vt mors dilectio; immo verò morte fortior, quæ mortem, & omnia mortis arma & instrumenta superauit. Cui illud etiam verissimè conuenit quod ibidem dicitur; Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatẽ, & flumina non operient eam. Lampades enim eius lampades ignis atque flammarum; quas tamen flammas nec inundationes fluminum, nec fluctus maris, hoc est, persecutionum procellæ extinguere potuerunt. Verè enim eleuauerunt flumina Domine, eleuauerunt flumina vocem suam. Eleuauerunt flumina fluctus suos à vocibus aquarum multarum. Mirabiles elationes maris, sed mirabilior in altis Dominus, qui Tyrannorum omnium, atque totius huius magni maris procellam, aduersus Ecclesiam sæuientem, inuicta Apostolorum & Martyrum charitate compescuit. Quorum exemplo, Christe sancte, quàm ingens se nobis hoc in loco lamentandi materia offerebat! Totius mundi tempestas, & omnium tormentorum genera fidelium charitatẽ labefactare olim minimè potuerunt; at nostrorum temporum charitatem, quæ leuis aura, quæ vel exigua commoditas, aut cupiditas, aut voluptas de gradu suo non depellit? Illorum constantiam nulla suppliciorum genera, nulli terrores & minæ deiicere poterant; nos verò propter res penè pueriles & ludicras pietatem & iustitiam passim prodimus. Quid tu ais in sacra huius diei Epistola, Paule? Quis nos, inquit, separabit à charitate Christi? Tribula-

Cant. 8. Ibidem. Psal. 92. Rom. 8.

tio, an anguſtia, an nuditas, an periculum., an gladius? Nihil certè horum, nec ſexcenta alia quæ deinde commemorat. Hæc enim erat illius ſeculi & illorũ fidelium firmitas atq. conſtantia. At noſtro infeliciſſimo & nunquam ſatis deplorato ſeculo ſic omnia inuerſa ſunt, vt longè alia ratione interrogare poſſimus, Quid nos non ſeparabit à charitate Chriſti? Quæ res erit tam leuis & minuta, quæ hoc apud multorũ pectora efficere non valeat? Quæ vel leuiſſima iactura, quis popularis auræ metus, quis inanis rumuſculus exiſtimationi noſtræ vel leuiter officiens, quę cupiditas, quis affectus paulo impotentior, quæ voluptatis titillatio nos à Chriſti charitate penè millies in die non abducit? O miſerandam temporũ conditionem! ò infelix ſeculum! ô Chriſtianæ religionis dedecus, perpetuis lacrymis deplorandum! Veriſſimè certè à Salomone dictum eſt; Auerſio paruulorum interficiet eos: quandoquidem rerum inanium atque penè puerilium vel vana formido, vel puerilis & cæcus amor, charitatis vitam nobis adimit, & à Chriſto ſeparat. Hoc ego tantum malum quoniam verbis explicare non valeo, vobis, quicunque Dei ſenſum & mentem habetis, cogitandum & deplorandum relinquo.

Prou. 1.

III.

Sed vt ad intermiſſam lectionis Euangelicæ ſeriem redeamus, cauſam deinde Dominus affert, cur diſcipulos ſuos, atque adeò pios omnes oderit & inſectetur mundus. Subdit enim; *Si de mundo fuiſſetis, mũdus quod ſuum erat, diligeret; quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Quid hac ratione euidentius? Conſtat enim ſimilitudinem, amicitiæ & coniunctionis; diſſimilitudinem verò, inimicitiæ atque diſſenſionis cauſam exiſtere. Sic videmus inter elementa quæ contrariis qualitatibus conſtant (qualia ſunt ignis & aqua) irrecõciliabile bellũ eſſe; cùm tamen ignis & aër, cæteraq. elementa, quę ſymbola nuncupantur, hoc eſt, quæ in altera qualitate conſentiunt, vix vllum inter ſe diſſidium patiantur. Cùm ergo tanta inter pios & improbos diſſenſio ſit; cùm illi charitate, iſti cupiditate; illi ſpiritu Dei, iſti ſpiritu dæmonis agantur; illi Dei leges, iſti mundi leges attendant; illi corporibus ſuis pro mancipiis vtantur, iſti ventrem ſuum ſibi in Deum elegerint; illi carnem ſuam crucifigere cum vitiis & concupiſcentiis ſemper ſtudeant, iſti omnibus eam deliciis fouere & ſaginare contendant: quæ pax, quæ amicitiæ conſenſio inter tam diuerſa ſtudia & vota eſſe queat? Hinc Salomon, Ambulans, inquit, recto itinere, & timens Dñm, deſpicitur ab eo qui infami graditur via. Et alibi idem; Qui derelinquunt legẽ, laudant impium; qui cuſtodiunt, ſuccenduntur contra illum. Quæ quidem diſſenſionis & pugnæ cauſa, omnes alias, quæ inter homines reperiuntur, antiquitate ſuperat,

Simile.

Philip. 3.

Prou 14.

Prou. 28.

ſuperat, adeò, vt cum ipſo penè mundi exordio nata ſit. Quid enim fratricidam Cain in tam exitiale aduerſus innocentiſſimũ fratrem odium impulit, niſi quòd (vt Ioannes ait) opera eius praua erant, fratris autem iuſta? Quid verò Iacob & Eſau fratres germinos referam, quorum alter electorum, alter reproborum typum tenet; qui nondum in lucem editi, in matris etiam vtero decertabãt, hanc videlicet rixam, atq. vetuſtiſſimum diſſidium inter probos & improbos adumbrantes? In hanc autẽ ſententiam Apoſtolus duorum quoq. filiorum Abrahæ exemplum adducit: Sicut enim, inquit, is qui ſecundùm carnem natus erat, perſequebatur eum qui ſecundùm ſpiritum; ita & nunc: hoc eſt, ita nunc carnales homines ſpiritualibus infenſi & inimici ſunt. Huius autem vetuſtiſſimi odij cauſa eſt, partim quidem (vt antè diximus) vtriuſque vitæ diſſimilitudo, partim etiam tacita quædam improbę vitæ, ex piorum comparatione, damnatio. Scitum enim eſt illud D. Auguſtini, Nihil ita condemnare vitam malorum, quàm vitam bonorum. Vt enim pulcherrima quædã imago iuxta deformem poſita, eius deformitatem magis conſpicuam reddit; ita virtutis & honeſtatis ſplendor, qui in piorum moribus elucet, flagitioſorum hominum dedecus & turpitudinem apertiùs detegit & oſtendit. Quæ ideo à me dicta ſunt fratres: partim vt quicunque piè & reuerenter Deum colitis, patienter aliorum detractiones & irriſiones perferatis, intelligentes, Chriſtiani hominis vitam eſſe (vt Bernard. ait) bona facere, & mala pati; & beatos à Domino prædicari, qui perſecutionem propter iuſtitiam patiantur: partim vt quicunq. iuſtorum ſimplicitatem deridetis, ipſoſque dicteriis, illuſionibus, detractionibus, confictiſque nominibus ignominioſis perſtringitis, cæleſtem vindictam formidetis, illamque Domini vocem extimeſcatis; Nolite tangere chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari: & illam item; Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. Vnde euenit, vt ſæpè Dominus multo ſeueriùs ſuorum iniurias, quàm ſuas vltus ſit. Quamobrem opportunè Sapiens huius rei nos admonet, cùm ait: Ne quæras impietatem in domo iuſti, neq. vaſtes requiẽ eius. Septies enim in die cadet iuſtus, & reſurget; impij autẽ corruent in malũ: hoc eſt, ita corruẽt, vt in eodẽ ſemper luto infixi iaceant. Hoc autẽ in eos quadrat, qui ſi in hominibus, qui vel paulo frequẽtiùs ſacrã Euchariſtiã ſumũt, aut ſtudio ſanctæ orationis incũbunt, leuẽ aliquem lapſum viderint, miras ob hoc tragœdias excitãt; quaſi homines illi iam eſſe deſierint, aut quaſi iam omnes naturæ affectus, & cupiditates exuerint, vbi primùm ſe Dei obſequio tradiderunt. Illos ergo qui ſic ab improbis hominibus lacerantur, his verbis, quæ modò audiſtis, Dominus conſolatur; *Si de mundo fuiſſetis,*

1. Ioan. 3.
Gen. 25.
Galat. 4.
Auguſt. Simile.
Bernard.
Pſal. 104.
Zach. 2.
Prou. 24.

mundus quod suum erat, diligeret, &c. Hoc est, si mundano more vitam institueritis, nequaquam mundus damnare posset quod ipse moribus suis probat: quia verò longè alia ratione vitam agitis, necesse est vt auersetur mundus quod ipse viuendo non probat. Vnde consequens esse videtur, vt à mundo, hoc est, à flagitiosis hominibus reprobari, id verè probari sit. Certè Seneca hominem virtutis studiosum hoc sibi nomine gratulari debere ait, quòd à perditis hominibus improbaretur; Mihi iam, inquit, quod argumentum est recti, contigit malis displicere.

Seneca.

Pergit deinde Dominus exemplo iterum suo discipulos ad futuros labores & persecutiones præmunire, dicens: *Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis: Si me persecuti sunt, & vos persequentur, &c.* Quod perinde est ac si diceret: Nemo putet maiori se dexteritate clauum vitæ moderari posse quàm ego moderatus sum. Quòd si nec mihi quidem mundus pepercit, qui sic vixi, qui tot mundum beneficiis affeci, tot signis ad fidem inducere conatus sum; quæ vobis spes reliqua salutis & incolumitatis esse poterit? Sic planè discipulis euenit, vt hoc in loco Dominus prænuntiauit. Omnes enim illos mundus variis tormentorum generibus è medio sustulit, omnesque (vno excepto Ioanne) præceptoris sui exemplum secuti, morte sua Deum glorificauerunt, æternamque martyrij palmam adepti sunt. Quod idem beatissimis Apostolis Simoni & Iudæ (quorum hodie festum celebramus) contigit, qui similes martyrij coronas à Domino percipere meruerunt. De quorum glorioso agone, quoniam scriptores Ecclesiastici variant, nihil aliud dicam, nisi quòd Christi Domini Apostoli, & Ecclesiæ columnæ fuerint, fidemque qua nunc omnes meritò gloriamur, ad nos ipsi, capitis sui dispendio, quasi hæreditario iure transmiserint. Ad quorum laudem accedit, quòd consobrini Domini Saluatoris simul cum Iacobo minore fuerint. Hos enim tres habet felicissimos filios Maria Cleophe, beatissimæ Virginis Mariæ soror, quæ etiam iuxta crucem cum eadem sacra Virgine, & Maria Magdalena, & Ioanne Euangelista adstitit; vbi piam matrem, & discipulis eam deserentibus, non deseruit, sed calicis & mœroris sui & testis, & particeps, & consolatrix exstitit. Nos ergo, fratres, siue felicium filiorum agones, siue pias matris eorum lacrymas imitari studeamus, aduersus cupiditates nostras perpetuò decertemus; quò seminantes in lacrymis, in exultatione metamus; vt sic tandem ad eorum quorum festa recolimus, societatem, eodem Domino aspirante, peruenire mereamur.

Ioan. 19.

Psal. 115.

IN

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM,

CONCIO PRIMA: IN QVA DE HOMINIS beatitudine, deque itineribus quibus ad eam peruenimus, differitur.

THEMA. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Matth. 5.

NTER festos dies quos Ecclesia quotannis solenni religione celebrandos suscepit, hic dies vel summum vel maximum certè locum obtinere videtur. Cętera namq. festa, aut singulorum Sanctorum, aut singularium mysteriorũ sunt; hoc autem sub vnius diei solennitate Sanctorum omnium festa cõplectitur. Magno autem Spiritus sancti consilio Ecclesia hoc instituisse videtur. Primùm quidem, vt quæ per socordiam & iniuriam in cæteris Sanctorum festis deliquimus, aut minus plenè præstitimus, huius saltem diei ampliori deuotione pensaremus; & vnus dies ritè celebratus, aliorum omnium negligentias resarciret. Deinde, vt hoc vno die Sanctorum plurimis, quibus singulares dies festos decernere non vacat, debitam eorum meritis laudem & honorem hac saltem ratione impenderemus, quando aliter non possumus; cùm omnes anni dies intra angusta spatia contineantur, Sanctorum autem numerus vix comprehendi possit. Quam rem oculatissimus testis Ioannes Euangelista in Apocalypsi confirmat; qui vbi centum octoginta quatuor millia Sanctorum enumerasset, quos ex singulis tribubus Israël Dominus ad æternam vitam cooptarat, subdit protinus: Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant voce magna, dicentes; Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno. Ex quo planè loco illud colligere licet, quòd quamuis incomparabiliter multo plures sint, qui pereunt; comparatione eorum qui saluantur; est enim (vt Saluator ait) arcta via quæ ducit ad vitam; lata autem & spatiosa quæ ducit ad perditionem: nihilominus tamen electorum turbam adeò esse magnam, vt à nemine numerari possit, Ioannes hoc in loco asserat. Quin ex solis tantùm Martyribus tam ingens multitudo in cælis coronata triumphat, vt si Ecclesia omnibus illos festos dies instituere de-

Apoc. 7.

Matth. 7.

 creuisset,

Hieron. creuisset, supra quinque millia Martyrum (vt D. Hieronymus testatur) ad vnumquemque diem assignare potuisset. Horum igitur laudibus, quibus dies singulos Ecclesia destinare non potuit, hunc vnum diem voluit esse dicatum. Est & alia non inferior huius solennitatis causa, nempe, quòd hac ratione multos nobis aduocatos in cœlo comparare voluit, cùm ab illis pro impensis precibus & laudibus opem & patrocinium suppliciter implorat. Sunt quidem illi ad hoc officium præstandum propensi; August. qui (vt D. August. ait) de sua salute securi, de nostra solliciti sunt. Eos namque & germana charitas, qua nos conciues suos futuros prosequuntur, & huius vitæ pericula, quæ illi euaserunt, ad nos omni ratione iuuandos sollicitãt; nostris tamẽ precibus & laudibus propẽsiores ad hoc officium redduntur. Et quidẽ appropinquante hora mortis, quãdo post extremum illũ halitum de tota æternitate nostra ferenda sententia est, vltimum nobis Ecclesia præcipit adhiberi remedium, nempe Vnctionis Sacramentum, quod iam migraturis exhibetur. Quo etiam tempore Sanctorum omnium auxilium implorat, omnesque illos velut ante superni Iudicis conspectum aduocatos mittit, quò periclitanti filio, & in summum discrimen adducto opem ferant. Quod quidem illi patrocinium eo libentiùs suscipiunt, quo frequentiùs homines citra mortis etiam & extremæ necessitatis periculum Publius Mimus. illos hoc religionis officio venerati sunt. Nota enim illa Publij sententia est: Habet in aduersis auxilia, qui in secundis commodat. Vnde colligimus, obsequia illa esse gratissima, non quæ necessitas violenter extorsit, sed quæ spontanea pietas libenter impendit. Hac ergo de causa non hoc die solùm, sed in omni vita præcipua deuotione Sanctos colere & venerari debemus, vt eos dum extrema illa necessitas incubuerit, propitios ac fideles patronos habere mereamur. Ex multis Sanctorum historiis discimus, fuisse nonnullos, qui ad extremam horam venientes, ac de salute sua, propter malè actæ vitæ conscientiam desperantes, sanctorum hominum, qui præsentes aderant, piis lacrymis & precibus vel spacium pœnitentiæ, vel erratorum veniam consecuti sunt. In vita quoque B. Catharinæ Senensis legimus, quòd cùm in sua ciuitate duo homines maleficiis insignes ad mortem ducerentur, & in ipso itinere ferreis forcipibus igne candentibus immanissimè lacerarentur, illique doloris magnitudine victi rabiosis aduersum Deum vocibus insanirẽt; sanctissima virgo tota charitatis visceribus & misericordiæ affectu inflammata, ardentissimas pro illis ad Dominum preces & lacrymas fudit; quo factum est, vt misericordiæ parens piis eius precibus ad misericordiam flexus, facinorosis hominibus in cruce pendens appareret, eosque ad mirabilem pœnitentiam, & compunctionis

gratiam

gratiam hac imagine prouocans, æterna tandem salute donarit. Quòd si hoc animo viri sancti in alios homines extiterũt cùm in hoc corpore degerent; multo magis cum charitate viæ in patriæ charitatem commutata, eundem erga nos benignitatis & misericordiæ affectum gerent. Vt illos igitur dignis hodie honoribus & sermone celebremus; cæleſtem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Præsens sancti Euangelij lectio, octo insignes virtutes cælestis magistri voce singulari quadam ratione nobis commendat. Has verò cõmuni nomine Beatitudines appellamus: propterea quòd eæ inter cęteras virtutes viam nobis ad beatitudinem muniant; siue ad perfectam, quam in altera vita expectamus; siue ad inchoatam, quam in hac viri sancti consequuntur. Quocirca de ipsa beatitudine, deque itineribus quibus ad illam peruenitur (de quibus præsens sancti Euangelij lectio differit) hodie mihi dicendum est.

Rem igitur à prima origine repetentes, scire oportet, duas esse in homine naturales appetitiones, quæ non à deprauatis vel moribus vel ingeniis, sed ab ipso naturæ auctore & conditore nobis inditæ atque ingeneratæ sunt. Altera est immortalitatis appetitio, quam omnes homines habent, qui mortem horrent, & vitam naturæ impulsu diligunt. Ex hac autẽ appetitione quicunque rectè philosophantur, euidenter animæ nostræ immortalitatem colligunt. Aliàs enim pessimè instituta esset natura, quæ homini impossibilis rei naturale desiderium indidisset; & frustra etiam contulisset, quod in nullum prorsus vsum deseruiret; quod in perfectissimum illum opificem, & ipsius naturæ conditorem, cadere nullo modo potest.

Altera verò appetitio est, qua omnes naturali propẽsione beatitudinem supra omnia quæ mens humana adipisci potest, desideramus. Est autẽ beatitudo (vt Boëthius ait) status omniũ bonorũ aggregatione perfectus: eademq. summũ hominis bonum. Boëth. Ideoque vltimus humanæ vitæ finis esse dicitur, quia cùm huc peruenerit homo, non habet vel quò vlteriùs ascẽdere, vel quod ampliùs desiderare queat. Itaque sicut is qui magna siti laborabat, vbi ad satietatem vsq; ebibit, non amplius sitit, neque iuxta fontem positus, aquæ desiderio mouebitur: ita qui ad hunc statum peruenit, nullius rei desiderio laborat. Hoc autem quid aliud quàm quædam diuinitatis participatio est? Dei enim hæc tanta felicitas est. Quo quidẽ nomine dignitatis suæ amplitudinem intelligere homines possunt, quandoquidẽ ad hunc felicissimum ac planè diuinũ statum ab auctore naturæ conditi sunt. Simile.

Deinde illud etiam intelligere oportet, inter omnia quæ

ab humano ingenio sciri & comprehendi possunt, nihil esse ad vitam nostram rectè constituendam magis necessarium, quàm hunc summum & vltimum vitæ finem cognitum & exploratum habere; quandoquidem nemo vitæ actiones, nisi vitæ fine priùs cognito (ad quem omnia referenda sunt) dirigere & instituere rectè potest. Vnde Aristoteles, benè viuendi rationem in libris Ethicorum traditurus, primo loco de vltimo humanæ vitæ fine disserit. Vt enim, inquit ille, sagittarij signum primò intueri debent, quò rectà sagittas ad illud iaciant; atque vt nauta, quem portum petat, priùs debet agnoscere, vt ad illum nauigationis cursum dirigat (quod idem in omnibus quoque aliis rebus quę arte & consilio administrantur, necessum est:) ita planè, quisquis rectè omnes vitæ suæ actiones, non vagas & temerarias, sed rectas esse cupit, vitæ finem ante oculos sibi proponere, & eò cursum dirigere debet. Ethicen autem, ad quam spectat de hoc fine, & gradibus quibus ad eum peruenitur, disserere, inter præstantissimas disciplinas esse collocandam, idem auctor definit; quoniam id quod est in hominum vita præstantissimum, considerat.

Arist. in lib. Eth.
Simile.

I.

Sed cùm Philosophi omnes hoc naturale beatitudinis desiderium homini tribuant, quibus tamen in rebus ea beatitudo sita sit (quamuis se in huius rei inquisitione vehementer torserint) adeò non sunt assecuti, vt nulla in re magis cæcutierint, & in varias, ac penè repugnantes opiniones distracti fuerint. Quis enim credere potuisset, quod D. August. de ciuitate Dei lib. 19. refert, nempe, ducentas supra octoginta fuisse inter philosophos de summo hominis bono opiniones, nisi idē Augustinus Marcum Varronem, disertissimum inter Romanos scriptorē, huius rei testem citasset? Alij enim in diuitiis, alij in honoribus, alij in voluptatibus, alij in potentia, alij in indolentia, hoc est in doloris vacuitate, alij in varia litteratura & maximarum rerum scientia, alij denique aliis in rebus, pro suo quisque ingenio & cupiditate posuerunt. Nec Philosophi modò, sed ipsi etiam homines illiterati, pro rerum suarum conditione, beatitudinem metiuntur. Mendicus enim summū bonum putat esse diuitias; idemque cùm æger est, sanitatem; ambitiosus, honores; impudicus, carnis voluptates; aulicus, regis gratiam & amicitiam; imperator, militarem gloriam atque victoriam. Omnes namque hi summum bonum in hisce rebus quas sitienter appetunt, constitutum esse putant, & se beatos futuros, si eas adepti fuerint, arbitrantur. Inter has autem tam varias hominum sententias, tres quidem ad veritatem aliquanto propiùs accessisse videntur. Prima Stoicorum, qui in vna virtute summū hominis bonum

August.

collocauerunt; neque enim maius aliud bonum quod homini contingere posset, inuenerunt. Laudandi illi quidem sunt, qui tanti virtutem fecerunt; sed in hoc tamen decepti fuêre, quòd beatitudinis instrumenta, beatitudinem esse putauerunt; quod non minùs ineptè dicitur, quàm si quis agricola finem in excolendis agris constitueret; est enim hoc agricolæ officium, non finis; quo officio ad vberem & plenam segetem peruenitur, quæ agricolæ finis est. Sic igitur virtus non felicitas, sed ad felicitatem certissima via est. Alia fuit Aristotelis sententia, qui in altissimarum rerum contemplatione, quæ per scientias humanas haberi potest, felicitatem posuit; accedente tamen & bona corporis valetudine, & honesto patrimonio. Neq. enim aut ægrum aut mendicum plenè beatũ esse censet; cùm beatus omni debeat molestia & angore carere. Qua in re, disertissimus alioqui vir, cùm naturali rationis lumine aliud nihil haberet quod diceret, duplici tamen nomine deceptus est; altero, quòd felicitatẽ fortunæ dominatui subiecit; cùm opes & bonam valetudinem, quæ extra hominis facultatem posita sunt, ad beatitudinem requiri sensit; altero, quòd eam felicitatem statuit, quæ in hac vita hominibus contingere minimè potest. Cuius enim nisi Dei est, in hac vita omni angore & molestia carere, & bonis omnibus circũfluere? Tertia fuit Solonis opinio, quæ propiùs ad veritatem accessit; quãuis ab Aristotele reprehendatur. Qui à Crœso opulentissimo, qui se beatum existimabat, interrogatus, quem nam beatissimum inter homines existimaret, tres insignes homines vita functos, qui & honestè vixissent, & cum laude occubuissent, protulit, quos beatos esse censuit. Nemini verò qui in vita maneret, id concedi posse confirmauit. Longo enim tempore, inquit ille, multa quæ nolumus, aspicere & perpeti opus est, neque dies sequens idem omnino affert quod attulit antecedens. Omnis igitur homo, ô Crœse, est obnoxius calamitati. Tu mihi quidẽ opibus abundare, & multis nationibus imperare videris; illud tamen quod à me quæsieras, nunquã tibi tribuendum putabo, nisi priùs audiero te cum dignitate extremum spiritum edidisse. Nec enim ille qui plurimas diuitias cõgestas habet, illo qui in diem viuit, beatior esse potest, nisi eadem fortuna rem benè gerentem ad mortem vsque sequatur. Hactenus Solon. Cuius verba si diligenter perpendamus; intelligemus planè, ne illos quidem tres fuisse illius sententia beatos. Sed cùm vir insigni sapientia clarus, communes hominum miserias inspexisset; cum iis præclarè actum esse existimauit, qui antequam grauiore clade aut ærumna premerentur, à vita discessissent. Nec temerè ista quidem Solon Regi dixit. Quæ enim humanarum rerum varietas & inconstantia est, idem Crœsus, qui se beatissimũ exi-

Simile. Aristot. Solon.

ſtimabat, amiſſo regno ab illa ſua felicitate deiectus in poteſtatem venit Regis Perſarum. Qui etiam cùm ad mortem damnatus eſſet, Solonis ſententiam in mentem reuocans, magna voce clamauit, O Solon, ô Solon. Qua voce & coniectoris ſui veritatem, & variantis fortunæ inconſtantiam parùm ſibi antè cognitam profeſſus eſt.

Ex his ergo ſatis liquere puto, felicitatem in hac vita deſperandam eſſe, quando ea tota vel tentatio vel militia eſſe dicatur; quòd ea infinitis propè contentionibus, curis, & laboribus plena ſit. Quis enim eſt, cui data ſit immunitas eorum malorum quibus hanc vitam oppreſſam & afflictã videmus? Ecquis, inquam, eſt adeò liber & immunis, qui grauiſſimis interdum malis non vrgeatur; vel ſaltem non extimeſcat eas clades quibus vita beata, ſi modò illa beata appellanda eſt, corrumpi & amitti poteſt? omnes enim mortales iſta conditione naſcuntur, vt magnam vitæ partem exigant in lacrymis & mœrore, infinitis malis & calamitatibus implicati. Nec ex omni hominum memoria aliquis vnquam inuentus eſt, cui non multis partibus plura mala quàm bona contigerint.

Liquet igitur ex his, Philoſophorum omnium conatus inanes irritoſque fuiſſe; quandoquidem nemo eorum felicitatem hactenus, hoc eſt, humanæ vitæ finem inuenire potuerit. Errorum autem omnium cauſa exſtitit, quòd altiſſimũ finem in hac vita quærebant, qui in altera quærendus erat. Fine autem ignorato, aut perperàm conſtituto, quid in vita ſanctè & religiosè geri potuit? In illos namque cadere illud poteſt quod Thomas Apoſtolus ad Dominum dixit: Domine, neſcimus quò vadis; & quo-
Ioan. 14. modo poſſumus viam ſcire? Ignorato enim fine, neceſſe erat totam humanam Philoſophiam atque ſolertiam in Cimmeriis tenebris verſari, & incertis motibus temerè fluctuare.

Quæ res firmiſſimo argumento Theologis fuit, vt non fide ſolũ, ſed ratione etiam colligerent, neceſſarium hominibus cæleſte lumen, & reuelatam veritatis ſcientiam fuiſſe, vt naturæ conditor, qui nulla in re, quæ modò ſit ad vitã neceſſaria, deeſt; nobiliſſimæ creaturę in re omnium maximè neceſſaria non deeſſet. Ad hoc igitur primùm quidẽ Prophetas, à Spiritu ſancto eruditos, quo nos erudirent, miſit. Nec his contentus, ipſe Prophetarum Dominus ad nos venire, & arcanum hoc per ſe docere dignatus eſt. Is igitur beatitudinem non in hac ærumnoſa vita (quæ mors potiùs eſt dicenda quàm vita) ſed in futura ſperandam & quærendã eſſe, verbis & exemplis docuit; quod in ſacræ huius lectionis fine oſtendit, cùm ait, *Gaudete & exultate: ecce cuius merces veſtra copioſa eſt in cælis.* In cęlis ergo feliciſſima beatitudinis noſtræ merces, non in terra ſperanda eſt. Cuius rei cauſam

ſam ſancti Doctores infinitum animæ noſtræ ſinum eſſe dicunt, qui niſi infiniti boni adeptione (quæ in aperta diuinæ pulchritudinis viſione conſiſtit) repleri non poteſt.

Quæret autem aliquis, quonam modo intellectus noſtri acies adeò habet, vt nec animæ quidem ſuæ ſubſtantiam intelligere poſſit, ad illius altiſſimæ & incomprehenſibilis naturæ cognitionem aſſurget, quæ lucem habitat inacceſſibilem, quæque poſuit tenebras latibulum ſuum; de qua in libro Iob ſcriptũ legimus; Ecce Deus magnus vincens ſcientiam noſtram? Huic igitur quæſtioni reſpondemus, mentis noſtræ aciem ſingulari quodam gloriæ lumine acuendam ſimul & eleuandã, vt hanc ſplendidiſſimam lucem intueri valeat. Quod quidem lumen Theologi conſpicillis ſimile eſſe dicunt, quibus imbecilles oculi à ſe longè diſſita, illiſque inacceſſa cernere poſſunt. Quod ergo oculis infirmis conſpicilla, hoc lumen gloriæ menti noſtræ dabit; vt recta facie immenſam Dei pulchritudinem videat; quam tamen adeò non comprehendet, vt infinita in ea ſubſint, quę nulla creata mens aſſequi poſſit. Idemque gloriæ lumen efficiet, vt quamuis altiſſima illa natura ſumma ſimplicitate prædita ſit, inter Sanctos tamen alius alio pro varietate meritorum plura videat, quia maiore gloriæ lumine illuſtratur. Sic enim aquila & homo eundem ſolem vident; quem tamen aquila pleniùs videt, quia videndi ſenſum perſpicaciorem habet. Sed quæretis rurſum, an qui minus videt, plus videre aut etiam comprehendere cupiat? Ad hoc igitur reſpondemus, quòd cùm comprehendere ſolius diuinæ naturæ ſit, in creaturarum deſiderium cadere nullo modo poteſt; ſicut nec in homine volandi cupiditas, quæ auium propria eſt. Quamuis autem (vt antè diximus) infinita ſint in ſumma illa natura, ad quæ nulla beatarum mentium attingere queat; earum tamen voluntas propter eminentem gratiam tanta rectitudine à Deo donabitur, vt ſua ſorte contenta, nihil aliud concupiſcere poſſit quàm quod habet. Hæc eſt igitur, fratres, beatitudo, hæc plena felicitas, hoc extremum expetendorum, hic vltimus humanæ vitæ finis, ad quem omnes qui Chriſtiano nomine cenſemur, aſpiramus.

1. Tim. 6
Pſal. 17.
Iob 36.
Simile.
Simile.

II.

Nunc, quoniam de fine, hoc eſt, de portu felicitatis noſtræ diximus; cõſequens eſt, vt de itineribus etiam quibus ad eam peruenitur, pauca dicamus. Quam quidem quæſtionem breuiter & apertè ſatis ipſe felicitatis auctor abſoluit, qui iuueni felicitatis huius cupido ait, Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Exiguo ſanè prętio æternam vitam nobis promittit, quam ipſe Sanguine ſuo comparauit. Verè, Dñe, pro nihilo ſaluos feciſti nos; quãuis non de nihilo redemeris. Quid enim magnũ eſt, Deum proxi-

Mat. 19.

proximumque diligere; in quibus mandatis vniuersa lex pendet & prophetæ?

Simile. Cæterùm quemadmodum ad munimentum ciuitatis quæ in hostili terra sita est, nō modò murorū præsidia, sed etiam antemuralia excogitata sunt; ita Dominus ad mandatorum, quasi ad murorum custodiam, euangelica quoque addit consilia, quę velut antemuralia sunt, quibus mandatorum muri tuti & incolumes cōseruantur; de quibus præcipuè in hodierna sancti Euangelij lectione agitur. Quæ quidē consilia vsque adeò viam nobis ad beatitudinem muniunt, vt ea de causa beatitudines sint appellatæ. Hoc enim esse dicuntur, quod efficiunt, quodq. officio suo nobis conferunt. Has autē cælestis magister cùm aliàs, tum præcipuè in præsenti lectione explicat; in qua ex omnium virtutum choro octo potissimùm elegit, quæ quàm maximè nobis ad beatitudinē viam sternunt, per quam omnes Sancti eò peruenerúnt. Omnes enim pauperes spiritu, omnes mites, misericordes, mundi corde, & pacifici fuerunt; omnes, dum hîc agerēt, esurierunt & sitierunt iustitiam; omnes piis lacrymis & sua & aliorū delicta luxerunt; omnes varias mundi infestationes, propter tuendam pietatem & iustitiam, perpessi sunt; ideoq. plenissimam modò laborum suorum mercedem in cælo percipiunt.

Quamuis autem omnes in omni virtutum genere floruerint, in aliis tamen alij (Deo ita propter Ecclesiæ suę decorem disponente) magis enituerūt; atque in hunc modum singularem sibi quisq. viam ad beatitudinem elegit. Quod propositis exemplis facilè commonstrabo. Prima enim beatitudo, Paupertas spiritus est; quam D. Franciscus sic arripuit, vt dies noctesq. vix aliud cogitaret, quàm vt nullus inter homines se pauperior inueniretur. Nemo enim inter auaros tanto studio opes, quanto illę inopiam, & rerum omnium egestatem concupiuit; nullus inuidorum tantum splendidæ aliorum fortunæ inuidit, quantum is si quem fortè ex mendicis magis aut egentē aut nudum vidisset. Quot modis ille hanc virtutem commendauit! quot titulis insigniuit: illam nunc dominam suam, nunc sponsam, nunc reginam & Regis æterni sponsam appellans! Denique rogatus semel à fratribus, quæ res maximè homines Deo coniungeret; Paupertas, inquit, ac terrenarum opum contemptio. Harum enim amore superato, mēs nostra terrenis vinculis soluta, sponte sua in cælestia tanquam sibi cognata & naturæ suæ finitima perducitur. Vt enim magnes ferrum, propter occultam quandam vtriusque naturæ cognationem, ad se in aëra eleuat, & immobile atque suspensum tenet; ita mentem à terrenarum rerum amore purgatam, Deoque iam similem effectam, facilè Deus ipse ad se rapit, & arctissimo charitatis nexu sibi deuincit.

Simile.

Post

Post hanc verò paupertatem sequitur germana illi & vicina, Mansuetudo, de qua Saluator ait: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Hæc quoque communis Sanctorum omnium virtus fuit. Vnde frequenter in sacris litteris mansuetorum nomine appellantur. Hanc tamen virtutem sacræ litteræ Moysi præcipuè tribuunt; sic enim legimus: Erat autem Moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra. Num.12. Summus namque ille mundi moderator, quem populo suo magistrum & rectorem præfecerat, furore & ira carere, & mitissimum super omnes homines esse voluit. Cuius rei (vt alia prætereamus) illud argumento est, quòd cùm toties ab ingrato & rebelli populo lapidibus impetitus fuisset: tamen vbi Dominum aduersus illum iratum, propter vituli scelestissimum facinus, vidit; quadraginta Exod.14. diebus ieiunus ante illum perstitit, teterrimi illius criminis veniam deprecans, & se anathema pro illis fieri cupiens. Nec in hac laude inferior Dauid exstitisse videtur; qui Saulem atrocissimum hostem cùm opprimere sæpe potuisset, nulla in re violauerit; 1. Reg.24. 2. Reg.1. quin & eius interfectorem morte mulctauit, eiusq. mortem acerbissimo planctu scissis vestibus prosecutus est; eosque qui eius corpus sepulturæ tradiderant, magnis se honoribus affecturum pollicitus est. 2. Reg. 2. Denique hanc vnam ex virtutibus suis ante Deum proponit, cùm ait; Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius. Psal.131.

Sequitur deinde tertia, Luctus & lacrymarum beatitudo, quę virtus in prophetis potissimùm eluxit; qui non modò peccata hominum zelo diuini honoris corripiebant, sed pio etiam compassionis affectu lamentabantur. Inter quos enituit præcipuè Ieremias, ab vtero matris sanctus, qui vitam omnem ab ipsa etiam pueritia in luctu & lacrymis consumpsit. Neque tanto lacrymarum imbre contentus, vberiores etiam fletus se exoptasse ostendit, cùm ait, Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte? Ier.9. Sunt autem duplices lacrymæ, vt duplex est etiam tristitia; altera, quæ secundùm seculum; altera, quæ secundùm Deum est. Illa est, cùm aut temporalium rerum iacturas, aut nostrorum funera immoderato luctu prosequimur; quam in sancta Paula, filiæ mortem acerbo dolore plangente, D. Hieron. reprehendens ait; Mens ista quę plangit, sericarũ vestium est. Hieron. Altera verò est, cùm malè actę vitæ scelera deflemus; quomodo sanctus ille Rex deflebat, cùm diceret: Lauabo per singulas noctes lectulum meum; lacrymis meis stratũ meũ rigabo. Psal. 6. Has porrò lacrymas D. Chrys. peccatorum tantùm, non etiam aliarũ rerũ medicinã esse ait; Chrysost. quod non vulgari ratione cõfirmat. Si enim vel filium, vel virum, vel vxorem, vel opes amiseris, teq. lacrymis conficias, nullum his cala-

mitatibus

mitatibus remedium inuenies; at verò si peccata lacrymis prosequare, eadem protinus sustulisti; vnde patet eas veram esse ac propriam peccatorum medicinã. Quæ res meritò inter has beatitudines numeratur; quando (vt Apostolus ait) tristitia quæ secundùm Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.

2.Cor.7.

Sequitur deinde quarta via eorum qui esuriunt & sitiunt iustitiam; inter quos sanctus Daniel ita emicuit, vt ab Angelo, vir desideriorum nuncuparetur. Sed cur Dominus, esuriendi & sitiendi, pro desiderandi verbo vsus est? Certè quia cùm cibo aut potu vehementer indigeamus, sic harũ rerũ desiderio afficimur, vt cætera omnia, quamlibet sint pretiosa, pro his adipiscẽdis facilè vel deseramus vel commutemus. Si enim homini fame aut siti pereunti totius mundi aurum, aut etiam imperium, citra panis tamen aut aquæ copiam, obtuleris, pro nihilo ducet. Vt enim Philosophus quidam (Aristotele referente) de iumentis dixit, ea videlicet malle fœnum quàm aurũ; ita homines etiam, vrgente fame, cunctis mundi opibus panem præferent. Hac de causa Esau lassus, & fame oppressus, vt cibum à fratre redimeret, primogeniti dignitatem vendidit, dicens, En morior, quid mihi conferẽt primogenita mea? Sic etiam Lysimachus Thraciç Rex ab hostibus obsessus, propter aquæ penuriam se & regnum hosti tradidit. Vbi verò allatam sibi aquam sitibundus bibisset, O, inquit, quàm exigua res me ex Rege captiuũ fecit! Cùm ergo Dominus his verbis, sitiendi & esuriendi, pro, desiderandi, vsus fuit, non quæuis iustitiæ desideria, sed ea intelligi voluit, quæ præ magnitudine sua (quemadmodum vera fames & sitis) cætera omnia mundi bona paruipenderent; hoc est, quibus ita homines cælestium rerũ cupiditate flagrent, vt propter ea consequenda pro nihilo cuncta ducant. Huiusmodi verò desideria sola mens pura, & ab omni immoderato terrenarũ rerũ amore libera habere potest. Quid enim causæ esse putatis, cur ægrotantium multi, cùm edendi fastidio laborant, morte peius cibum oderint, quem sani deperibant? Non alia certè est, quàm quòd stomachus, cùm noxiis humoribus plenus sit, dum satis intra se habet hostium cum quibus pugnet, alios admittere recusat. Quo tempore si adhibita pharmaca noxios illos humores expulerint, protinus idem, qui antea fuerat, edendi appetitus redit. Eadem igitur causa est, fratres, cur res omnium maximas atque pulcherrimas, nempe virtutes, atque cælestia & diuina munera, fastidiamus, quòd noxiis vitiorum, variarumque cupiditatum humoribus mens nostra referta sit; quæ si à nobis pœnitentiæ & melioris vitæ medicamentis non excutimus, numquam aut iustitiæ, aut cælestium rerum famem & sitim patiemur, atque ita nunquam salutarẽ illam mentis satietatem percipiemus,

Dan.9. Simile. Gen.25. Simile.

ciptemus, quæ ingredientibus & egredientibus inæstimabilis suauitatis pascua præbet.

Proxima est huic, Misericordiæ via; qua cùm omnes Sancti (qui viri misericordiæ in litteris sanctis appellătur) ingressi, misericordiam consecuti sunt; tùm illi potissimùm, qui actiuam vitam (quæ tota in aliorum miseriis subleuandis posita est) coluerunt. Misericordiæ autem nomine hoc in loco non tam effectum quàm affectum misericordiæ significari credo. Illud enim solis tantùm diuitibus, hoc & diuitibus & pauperibus commune est. Effectus enim misericordiæ in opere; affectus autem in voluntate est. In quá diues est, quisquis cum sanctissimo Iob dicere potest, Flebam quondă super eo qui afflictus erat, & cōpatiebatur anima mea pauperi. De his autem qui hoc affectu pręditi sunt, Dominus in pręsenti lectione ait, *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cōsequentur.* Ex cuius verbis apparet, quàm sit hæc virtus illis omnibus necessaria, qui misericordia Domini egent. Quis est autē inter mortales qui ea non indigeat? Rectè enim D. Augustin. Væ enim laudabili vitæ, si remota pietate iudicetur. Cùm ergo omnes hac misericordia tantopere indigeamus, regia planè via ad eam consequendam, misericordia est; vt videlicet talem te cæteris hominibus præbeas, qualem tibi Dominum exhiberi velis. Quid autem in extremo illo iudicio virtus misericordiæ aduersus vindicantem iustitiam valeat, Iacobus Apostolus satis declarauit, cùm ait; Superexaltat autem misericordia iudicium: hoc est, superior est in hoc certamine misericordia contra iudicium; vel (vt apertiùs loquar) triumphat misericordia de iudicio; quia videlicet quos iudicij seueritas premere potuisset, misericordia liberat & absoluit; dum apud misericordiarum parentem allegat, dignum esse misericordia qui in alios benignus & misericors exstiterit. Non igitur immeritò Oecumenius misericordiam oleo simile esse ait, quo athletæ, in palęstra luctaturi nuda corpora vngere solebant, ne agonothetis vllam corripiendi ansam in lubricis oleo carnibus pręberēt. Hoc ipsum autem misericordiæ oleum iudicandis præstat, ne videlicet vindex peccatorum iustitia habeat, vnde illos accusare aut damnare queat, quos ab accusatione misericordia defendit.

Iob 30.

Augus.

Iacob. 2.

Oecum.

Simile.

Sequitur deinde sexta ad beatitudinē via, eorum qui Mundo sunt corde, de quibus Dominus; *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Sicut autem antecedentem misericordiæ viam, qui actiuam vitam exercuerunt; ita præsentem illi præcipuè sectati sunt, qui se totos contemplatiuæ vitæ studio dediderunt. Horum enim præcipua cura fuit, mentis aciem ab omni labe, atque terrena fece purgare, quo splendidissimos solis iustitiæ radios in ea velut in purissimo speculo recipientes, ampliori

diuinæ

diuinæ bonitatis cognitione irradiarentur. Ideò apposite satis huius puritati, diuinæ lucis visio proponitur; quæ lusciosis & ægris oculis odiosa, ita mundis & puris est amabilis. Vnde rectè
August. D. Augustinus, Deum purgatæ mentis sapientiam significantissimo nomine appellauit. Illis namque solùm Deus verè sapit, qui purgata mente sunt: cuius inæstimabilis suauitas atque dulcedo est.

Septima ad beatitudinem via Pacificorum est; de quibus Saluator ait: *Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur.* Hi sunt, qui non modò ipsi intra se, & cum aliis pacati sunt, sed pacem quo-
Dissimil. que inter alios conciliare student. Vt enim filiorum Diaboli munus est, clancularijs delationibus seminare discordias inter fratres; ita contrà filiorum Dei est, cunctos homines mutua beneuolentia deuincire. Amator enim & conditor hominũ Deus, pacis & dilectionis est conciliator. Quo nomine Apostolus ip-
1.Cor.13 sum pacis & dilectionis Deum appellat. Et alio in loco, Non est,
2.Cor.14 inquit, Deus dissensionis, sed pacis. Esaias verò Christum Do-
Esaiæ 9. minum Principem pacis appellauit. Si igitur hoc Dei nomen, hoc munus & officium est, meritò eius filij nuncupantur qui eius in hac parte imaginem referunt, qui totus in iuuandis & seruandis hominibus intentus est; quique adeò humanæ pacis studiosus fuit, vt filium suum in mundum miserit, qui reconciliaret ima summis, pacemque denuntiaret his qui propè, & his qui longè erant. Tales igitur iurè beati censentur, qui in hac vita filij Dei sunt, in futura verò hæredes regni eius erunt. Qua beatitudine quid maius excogitari potest?

Sequitur postrema & perfectissima beatitudo, quam magister cælestis in extrema sacræ huius lectionis parte collocauit, cùm ait: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Hæc enim vt extrema, ita summa huius vitæ felicitas est, ad quam cætera ordinantur. Neq. enim altiùs aut charitas, aut vlla præcedentium beatitudinũ ire potest, quàm vt homo non modò iustus sit, sed etiam persecutionem propter
Rom.5. iustitiam patiatur. Vnde in hac re potissimùm Paulus gloriatur, cùm se in tribulationibus gloriari dicit. Hanc autem viam, Dei filius tota vita sua non verbis solùm, sed clarissimis etiã exemplis docuit; quem virum dolorũ, & scientem infirmitatẽ Esaias
Esaiæ 53. appellauit. Ideoque Sponsa in Canticis illum fasciculum myr-
Cant. 1. rhæ vocat; quòd tota eius vita atque doctrina vix aliud quàm congeries quædam & fasciculus amaritudinum, dolorum, lacrymarum atque laborum fuerit. Quo fit, vt ille sit felicior atque beatior, qui perfectissimo huic probitatis & sanctitatis speculo fuerit similior. Huic autẽ beatitudini Dominus non, vt in præcedentibus, futurum, sed præsens promittit præmium, cùm ait:
Ipsorum

ipsorum enim est regnum cælorum. Iam enim gustarunt bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi; qui non modò secundis fortunæ rebus, sed aduersis etiam superiores facti sunt, quas pro nihilo ducunt, dummodo interna quidem in præsenti, & æterna in futura vita felicitate potiantur. Hebr. 9.

III.

Hæ sunt, fratres, certissimæ viæ, quibus ad hanc duplicẽ beatitudinem peruenitur. Sed quoniam altera solùm inchoata, altera verò plena & perfecta esse dicitur; quid hæc posterior sit (quò vos alacriores ad has vias ingrediendas efficiam) paucis indicabo. Hæc igitur siue beatitudo, siue diuina merces (vt quàm breuissimè definiam) infinitum, summũ, plenissimum; & (vt ita dicam) vniuersale bonũ est. In eo namq. omnes omnium rerum perfectiones & laudes, omnis dignitas, omnis honestas, omnis iucunditas, omnis decor & pulchritudo, ac deniq. bonorum omniũ summa continetur. Deus enim qui rebus omnibus suã cuiq. perfectionem & decorem dedit, expers eius perfectionis & laudis esse nullo modo potest, quàm aliis dedit. Hinc D. Bernardus, Miraris, ait, in sole splendorem, in flore pulchritudinem, in pane saporem, in terra fecunditatem: à Deo hæc vniuersa donata sunt. Nec dubiũ quin multo amplius reseruauerit sibi quę dederit creaturis. Quemadmodum enim stellarũ omnium lumen à solis lumine deriuatur (quarũ tamen omniũ splendorẽ vnus sol non modò continet, sed etiam multo auctiorem & ampliorem continet) ita creaturarum omnium siue terrestrium siue cælestium, siue corporearũ siue incorporearũ decor & pulchritudo à summo illo conditore profecta est, quarum tamen ipse pulchritudinem & perfectionem infinitis partibus ampliorem sibi reseruauit. Quid ergo miramur creaturas à creatore longè superari, cùm videamus creaturas à creatura, hoc est, sidera à sole splendoris magnitudine vinci? Quisquis igitur hoc summo & vniuersali bono in cælis fruitur, omniũ simul bonorũ amplificata suauitate, omni decore & pulchritudine, omni gloria & dignitate, omniq. iucunditate & deliciis plenissimè fruitur. Quod quidẽ adeò verũ est, vt si vel perfidũ modò Iudam omnipotens Dominus ab inferis euocaret, & vel vnius horę spatio huius tantæ felicitatis compotem faceret, nullo modo posset hoc temporis spatiũ non summa iucunditate perfrui, summoq. amore præsentem Dñm diligere. Sicut enim aperti oculi præsentem lucẽ, aut attentæ aures sonũ vocis non possunt non sentire; ita voluntas oblata summi boni specie nõ potest toto nisu in illud non ferri. Quæ cùm ita sit; vbi, quæso, stulta mortaliũ auaritia est, quæ huius tãti boni desiderio non flagrat? Si enim videmus frequẽter homines alicuius egregiæ pulchritudinis amore ita capi,

Bernard.

Simile.

Simile.

Simile.

vt insanire quodammodo videantur; quid isti facerent, si infinitam illam pulchritudinem oculis vsurparent, eaque non ad horam, sed sempiternis seculorum ætatibus se fruituros esse crederent? Si enim vel vna corporeæ pulchritudinis guttula sic eos inebriat; quid facerent, si immensum illud diuinæ pulchritudinis pelagus ingrederentur?

His etiam addendum est, huius boni fruitionē non ad vnum aliquem sensum, sed ad omnes corporis sensus, & animæ vires permanare. Quod huius vitæ bonis nullo modo conuenire potest. Horum enim quædam aures melodia, quædam oculos venustate, quædam nares odoris fragrantia, quædā gustandi sensum saporis suauitate, quædam verò mentē dignitatis suæ specie demulcent: at hoc summum bonum, vt omnigenam in se pulchritudinem & decorem continet, ita quamuis intellectu potissimùm apprehendatur, sic tamen in omnes animi vires & sensus corporis exundat, vt nihil in tota hominis regione sit, quod non aliqua felicitatis huius communione potiatur. Ita fit, vt in homine ad hunc modum glorificato absorbeatur id quod mortale est à vita; & ipse homo, hausta tot sensibus diuinitatis gloria, in diuinam quodammodo naturam transeat.

Estne aliquid quod huic tantę felicitati addi possit? Est planè. Diximus enim paulo antè, his tantis bonis omnes sensus ac vires nostras eodem temporis momento frui. Quod in hac vita, vel ipso Aristotele teste, minimè contingit; qui vehementem alicuius sensus voluptatem, aliorum sensuum voluptates, cùm illa valde percipitur, impedire ait. Vt si quis, inquit, citharæ modulationi vehementer intentus, ea maximè delectetur, dicentem oratorem, quamuis facundum, aut non intelliget, aut minimam ex eius oratione capiet voluptatem. At summa illa & ęterna felicitas sic omnes hominis vires afficit atque permulcet, vt nullius suauitas alterius suauitatem impediat, aut intercipiat, sed omnes simul suo quæque modo omnigena illa & multiplici iucunditate fruantur.

Aristot.

Nunc iam, fratres, quasi è cælo descendentes ad nos ipsos redeamus. Num igitur hæc omnia quæ diximus, vera esse creditis? Nihil certè verius quàm quod Veritas ipsa testata est. Num dignum esse arbitramini, vt omni studio ad hanc tantam felicitatem properemus, & hanc omnium curarum nostrarum primam esse ducamus, & aliquid etiam (cùm ita opus fuerit) propter hoc tam ingens bonum patiamur? Non dubium quin illud etiam concessuri sitis. Concessisset certè D. Augustinus, cuius hæc verba sunt: Tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta iucunditas lucis æternæ, hoc est, incōmutabilis veritatis atque sapientiæ, vt etiam si non liceret in ea ampliùs viuere quàm vnius diei mora,

August.

propter

propter hoc solùm innumerabiles anni huius vitæ pleni deliciis, & circumfluentia temporalium bonorum, rectè meritoq; contemnerentur. Quoniam melior est dies vna in atriis tuis super millia. Hactenus August. Ex cuius verbis ita licebit argumentari: Si innumerabiles anni opibus atque deliciis huius mundi referti, propter vnius diei gloriam meritò contemnendi essent; quid, quæso, propter sempiternam gloriam, nullo vnquam die terminandam, nos facere par est? Si hæc igitur ita se habent, fratres; an æquum erit vt cum Propheta quæramus: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? aut illud: Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius? Quis, inquam, adeò felix & fortunatus erit, qui ex hac ærumnosa lacrymarum valle in superas illas oras euadat, & beatarum mentium choris adiunctus, conditoris sui faciem lætus aspiciat?

Psal. 83.

Psal. 14.

Psal. 23.

Felix cæli quæ præsentem regem cernit anima,
Et sub se despectat altam orbis volum machinam,
Solem, Lunam, & globosa cum planetis sidera.

Ex hymno Petri Damian.

Si quis igitur huc peruenire desiderat, habet in sacra præsentis Euangelij lectione stratas ad cælum vias, quibus eò peruenire queat. Quarum prima quidem est paupertas, qua immoderatam terrenorum bonorum cupiditatem à nobis abdicamus. Alia est lenitatis & mansuetudinis, qua illatas siue iniurias siue contumelias patienter & leniter propter Deum ferimus. Alia est lacrymarũ & luctus, quo & scelera nostra, & aliorum etiam pio affectu plangimus, & pro vtrisque misericordiam Domini deprecamur. Alia est sanctorum desideriorum, quibus ad virtutis & pietatis studium incitamur; suppliciter à Domino petentes, vt nos desideriorum nostrorum compotes efficiat. Alia est misericordiæ, qua, si nihil aliud præstare possumus, affectu tamen commiserationis, miserorum vicem dolemus. Alia est cordis puritas atque mundities, qua omnem impuram cogitationem à corde nostro summo studio & celeritate excutimus, ne cælestis sponsi lectulum labe vlla inficiamus. Alia est charitatis & pacis; quam, si fieri potest (quod in nobis saltem est) cum omnibus hominibus retinere debemus. Postrema verò est, vt si propter hæc iustitiæ & pietatis officia præstanda, aut rerum nostrarum iacturam, aut dedecus subire necesse sit; tunc seriò gaudeamus & exultemus, quòd merces nostra copiosa sit in cælis. Quò nos perducere dignetur, qui viam nobis ad gloriam salutaribus his monitis patefacere dignatus est. Cui est gloria & imperium per infinita secula seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO OMNIVM SANCTORVM CONCIO SECVNDA: IN qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

Simile.

VOD medici facere solent, cùm æger magno ciborum fastidio laborat, hoc Ecclesia in hac sacratissima Sanctorum omnium solennitate agere videtur. Illi namque varia ciborum genera offerri languenti præcipiunt, fore videlicet sperantes, vt in tanta ciborum varietate aliquid tandem inueniat quod iacentem atque prostratum edendi appetitum excitare valeat. Ad hunc ergo modum Ecclesia ægris multorum mentibus, & spiritualium rerum fastidio laborantibus, splendidissimum hodie conuiuium instruit, omnigena dapium cælestium varietate apparatum, vt inter tam multa diuini Spiritus fercula aliquid tandem inueniri queat, cuius auiditate & desiderio mens nostra capiatur. Proponuntur enim nobis hodie sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum & Virginum exempla: qui variis virtutum generibus ornati, ad eundem sempiternæ felicitatis portum peruenerunt. Si igitur tota nobis hodie ante oculos cęlestis curia ponitur; ecquis nostrûm tanto diuinarum rerum fastidio laborabit, vt non in hoc solenni epulo aliquid inueniat, cuius aspectu delectetur? cuius pulchritudine capiatur? cuius gustu & suauitate pascatur? Neque verò à præsenti solennitate Euangelica lectio dissentit, quæ tam variis virtutum pręceptis referta est, vt vix alia in tota Euangelicæ doctrinæ serie inueniatur, quæ tam breui verborum compendio tam multa ac varia Christianæ vitæ documenta contineat. Ea verò est exordium sermonis eius quem Saluator noster, cùm primũ cælestem doctrinã in mundo disseminare cœpit, ad discipulos habuit. Cuius doctrinæ dignitatem sanctus Euangelista initio statim sacræ huius lectionis non obscuris indiciis designauit. Ait enim primò Dominum turbis quæ illum sequebantur, in valle relictis, cum discipulis in montem ascendisse. Quo argumento facilè ostendit, se nihil in præsenti sermone populare, nihil humile, & rudis vulgi auribus accommodatum, vel Pharisæorum & scribarum doctrinæ simile voluisse docere. Locus enim editus, mons à terra eleuatus & cælo

cælo propior, declarat, non terrena & humilia, sed cælestia dogmata esse quæ in eo loco tradenda erant. Iam verò quòd sermonem nunc ad solos discipulos, quos in salem & lucem mundi elegerat, habuerit, eius dignitatem, & doctrinæ altitudinem facilè demonstrat. Quid verò illud quod sanctus Euangelista subdit; *Et aperiens os suum, docebat eos, dicens: Beati pauperes, &c.* Quorsum ait, *Aperiens os suum?* An quisquam nisi aperto ore loquitur? an verò diuinæ historiæ scriptor verbis non necessariis luxuriari voluit? Nullo modo. Sed his tamen verbis docuit, alium esse qui videbatur, alium qui loquebatur: videbatur quidem homo, loquebatur latens in humanitate Deus. Homo quidem aperiebat os, sed illud tamen implebat Deus; homo linguam in verba formabat, sed plenitudo diuinitatis, & increata sapientia Patris arcana cælestia humanis auribus inspirabat. Hoc est autem quod Apostolus initio statim eius Epistolæ quam ad Hebræos scripsit, magnificis verbis amplificat, cùm ait: Multifariè multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Hebr. 1. Opportunè autem hæc sacra lectio nobis hodie ab Ecclesia proponitur, vt varias virtutum formas, variasque in cælum eundi vias, quibus Sancti omnes, quorum hodie memoriam colimus, ingressi sunt, agnosceremus; quò per eas nobis aditum in cælum pararemus. Alioqui vehementer absurdum esset, eos nos nolle sequi, quorum gloriam & felicitatem consequi desideramus. Vt igitur hanc sacram lectionem pio studio interpretari & audire valeamus; cælestem opem, beatissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Quia non sufficit vni concioni destinatũ tempus, vt has omnes beatitudines longa oratione explanare possimus; ideò breuiter pro ratione temporis earum vim & naturã explicare curabimus. Ad hoc tamen illud primo loco obseruandum est, omnes has beatitudines, atque adeò omnes diuinas leges huc præcipuè tendere, huc spectare, vt non modò externa virtutum opera, sed multò magis internam animi puritatem & charitatem constituant; quòd in ea præcipuè omnis mentis nostræ ornatus positus sit; quemadmodum regius Propheta de Ecclesia sub filiæ regis nomine testatur, cùm ait: Omnis gloria eius filiæ regis ab Psal. 44. intus, in fimbriis aureis, circumamicta varietatibus: hoc est, omnis hęc filiæ cælestis regis & gloria & ornatus quem prędicamus, non in bonis externis, quæ carnis oculos oblectant; sed intus in animo, qui diuinis oculis conspicuus est, consistit: in quo pij hominis mens splendenti charitatis auro, variisque virtutum

gemmis, atque diuinis opibus mirificè fulget. Hanc autem in-
Ephes. 3. ternā animæ pulchritudinē magno affectu Apostolus ad Ephes. scribens postulabat, cùm diceret: Flecto genua mea ad Patrem Dñi nostri Iesu Christi, à quo omnis paternitas in cęlo & in terra nominatur (hoc est, ex quo & beatæ mentes quæ in cęlo sunt, & homines qui in terra degunt, originē trahunt) vt det vobis secundū diuitias gloriæ suæ (id est, gratiæ suæ, quæ eius maximè gloriā declarat) virtutem, corroborari per Spiritum eius in interiori homine, Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati. Videtis hîc omnia Pauli verba ad interni hominis puritatem & charitatem potissimùm dirigi? Quo fit, vt omnes sacræ cerimoniæ, cæteraq; externa virtutum opera (quæ non minima pars Christianæ perfectionis sunt) hoc præcipuè nomine commendentur, quòd nos ad hunc internum animę decorem & elegantiam, hoc est, ad pleniorem diuinitatis cognitionem, ad spem, ad amorem; ad timorē & vene-
Exod. 12. rationem diuinæ maiestatis plurimùm adiuuent. Sic olim Dñs cùm Paschalis agni sacrificium instituit, nō hoc ea mente fecit, quòd animalium cruore delectaretur; sed vt eo sacrificij genere populum suum ad veterum beneficiorum memoriam excitaret; quæ in eorum mentibus & diuinæ legis studium & diuini amo-
Exod. 23. ris ignem accenderet. Quod apertè idem Dominus significauit, cùm post huius sacrificij institutionem subdit: Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos, vt lex Domini sit semper in ore tuo. In manu enim forti eduxit te Dominus ab Aegypto. Iam verò quid sibi vult, quòd tanta cura cauit, ne altare sibi ex lapidibus perpolitis atque dolatis, sed
Exod. 20. vel ex terra, vel rudibus lapidibus ædificaretur? Si enim, inquit, leuaueris cultrum super eo, polluetur. Quid hoc ad cultum Dei, & religionis sanctitatem? Quid enim pollutionis, aut indignitatis in lapidibus quadratis & perpolitis est? Sæpè, fateor, hanc Domini legem demiratus sum; cùm ea verò nequaquā temerè lata sit, quid aliud in ea philosophari possumus, nisi quòd hac ratione Dominus animi simplicitatem ab omni calliditate & artificio alienam, & internum animi cultum voluerit commendare? Perinde enim est, ac si diceret, Nollem vos, qui rudi & hebeti ingenio estis, existimare, me solo externarum rerum cultu & nitore oblectari; ideoque nullum à vobis apparatum & splendorem in altari meo requiro: non quòd templi mei ornatum non probem, sed quò faciliùs intelligatis, vestrę mentis puritatem, pietatem, nitorem simplicitatem & cultum me à vobis potissimùm exigere; vt cùm nihil in altari meo magnificum, & maiestate mea dignum perspiciatis, interiori cultu & religione suppleatis, quod minus foris splendet ac fulget. Liquet igitur

ex his,

ex his, præcipuum Christi hominis studium in hoc interioris hominis cultu ponendum esse. Vnde consequens est, vt omnes curas & cogitationes nostras huc præcipuè dirigere debeamus, vt omnes noxios animæ affectus & cupiditates ab anima nostra euellamus, quæ nos ad terrena deprimunt, quæ intellectus aciem ad cælestia contuenda obtundunt; quæ tanto nos magis à diuino amore auocant, quanto terrenorum bonorum amore incendunt. His enim, quantum fieri poterit, velut sentibus & tribulis à terra cordis nostri repurgatis, protinus vera charitas, humilitas, timor Domini, cæteraque virtutum semina (in quibus vera animæ puritas & sanctitas constituta est) germinabunt. Hic igitur Christianæ vitæ scopus est, hoc illa præcipuè intuetur, hoc omnes scripturarum paginæ semper inculcant, huc denique ipsa Domini lex tendit, quæ vnico dilectionis præcepto cõtinetur. Ex hoc autem fonte externa opera nostra manare debent; quæ tanto erunt diuinæ menti gratiora, quanto magis & ad hunc charitatis finem tendunt, & ab eodem proficiscuntur, vt idem videlicet earum & finis & initium sit. Hoc ipsum autem hodierna sancti Euangelij lectio maximè confirmat, cuius omnis ferè doctrina ad hunc internum animi cultum & ornatum præcipuè refertur.

Habet autem & aliam non vulgarem commoditatem hęc sacra lectio; quòd metum ac trepidationem illis adimit, qui virtutis viam, vt asperam atque difficilem, ingredi detrectant. Hanc enim trepidationem, propositum vnicuique virtuti præmium, suaque beatitudo magna ex parte adimit. Hac enim ratione fit, vt quod est difficultatis ac laboris in virtute propositũ, adiuncti præmij solatio leniatur. Diuina enim sapientia, quæ quibusdam voluptatis illecebris animantia cuncta, ad ea quæ naturæ suæ conueniunt, trahit & inuitat, suas quoque virtutibus cunctis delicias & iucunditates apposuit; vt earum dulcedine homines inescati, ad earundem amorem accendantur. Hoc autem facile erit in præsenti lectione perspicere, si harum beatitudinum naturam, & adiuncta singulis præmia excutiamus. Tunc enim intelligemus, nequaquam illas temerè beatitudines esse appellatas, sed præter perfectam plenissimam illam beatitudinem quæ illis in futura vita constituta est, aliam quoque, licet imperfectam & inchoatam, in hac esse propositam; quod iam nunc explicare incipiemus.

I.

Earum igitur prima est, paupertas spiritus, hoc est, voluntaria terrenarum rerum contemptio, quæ in summa etiam rerum copia esse potest: vt in Abraham, Dauide, & beato Gregorio Pontifice, qui in maxima terrenarũ opum abundantia constitutus,

minùs eas diligebat, quàm sanctus quidā eremita catellā quam apud se nutrierat. Quòd si roges, quænam sit huius paupertatis beatitudo? Primùm illa est, quòd ab immoderato diuitiarum amore & cupiditate liberat. Ab hac autem cupiditate liberari, id verò est omnium ferè peccatorum, quæ ab ea deriuantur, radi-
1. Tim. 6. cem abscindere; Apostolo testante, qui ait: Radix omnium malorum, cupiditas; quam quidam appetentes, errauerunt à fide, &
Eccli. 10. inseruerunt se doloribus multis. Hinc Ecclesiastic. Nihil est, in-
Ibidem. quit, iniquius quàm amare pecuniam: idemq. alibi: Auaro nihil est scelestius. An parua igitur vobis hæc beatitudo esse videtur, vno ictu peccatorum omnium radicem (in quibus vera animæ miseria est) amputasse? Sed non modò peccatorum, sed curarum etiam innumerabilium & molestiarum radicem abscindit, cùm immodicum diuitiarū amorem ab anima pellit. Vbi enim vehemens alicuius rei amor est, ibi & amittendi metus, & parta tuendi cura, & plus habendi sitis, & ira atq. tristitia; cùm id quod ita diligimus, vel ab aliis impetitur, vel è manibus extorquetur, vel casu aliquo intercidit, & periclitatur. Sed vt nihil horum esset, omnis immoderata cuiusque rei cupiditas tantum in se pœnarum & cruciatuum habet, vt multi, quòd ea consequi non po-
Pōtanus libro de Fortitud. tuerint quæ ardentissimè desiderabant, sibi ipsis necem intulerint. Hoc autem quotidianis fermè exemplis animaduertimus, Pontanus adolescentem quendā memorat, quòd speciosa quadam virgine, quam perditè amabat, potiri desperasset, in fenestra, quæ contra virginis domum posita erat, laqueo sibi vitam
Idem. eripuisse. Idemque refert, adolescentulam quandam se in puteū coniecisse, quòd ab adolescēte, cuius ambiebat coniugium, despecta fuisset. Quæ ideò retuli, vt his exemplis intelligatis, quantus sit eorum hominum cruciatus, qui multa sitienter appetūt, quibus potiri nequeunt. Quo etiā argumento intelligere
Seneca in epist. licebit, eam esse felicitatem illius qui sua sorte contentus nihil extra se quærit, vt Seneca dicere non dubitauerit: Qui desiderium clausit, cum ipso Ioue de felicitate cōtendat. Itaque huius tanti Philosophi iudicio ille felix habendus est, qui nihil cupit; hoc est, qui sua sorte cōtentus, nihil aliud desiderat, quàm quod habet. Cùm enim vir sapiens intelligeret, beatitudinem esse desiderij quietem; nihil mirum si eum felicem appellauerit, qui eò
Idem. peruenit, vt desideriis suis finem imposuerit. Hinc idem argutissimè veras diuitias desideriorum paupertatem esse definiuit; illumq. verè diuitē & beatū pronuntiauit, non qui plurimū haberet, sed qui minimū cuperet. Quod hoc argumēto perspici fa-
Simile. cilè potest. Si quis æger inexplebili fame laboraret, & multis dapibus absumptis, eadē adhuc fame vrgeretur; alius verò qui sano esset corpore, vno tantū ferculo cōtentus famē sedasset; an non

hic meliori cõditione esset, minimo cibo cõtentus, quàm ille qui tot absumptis ferculis eadem fame cruciatur? Non ergo ingens opum multitudo, sed cupiditatis abdicatio quietem animis affert. Vnde idem Philosophus sapienter & eleganter ait, nihil interesse an habeas, an non concupiscas. Cùm enim (vt antè diximus) beatitudo sit quies desiderij; multo sanè felicior est, qui cùm nihil habeat, nihil cupit, quàm qui cùm plura habeat, plurima cupiat. Meritò ergo inter has beatitudines paupertas voluntaria numeratur, quæ nos à tot corporis & animæ malis eripit, & in felicissimæ quietis & tranquillitatis portu constituit. Hoc autem mihi Dominus innuisse videtur, cùm primæ huius beatitudinis præmium præsentis temporis verbo significauit; cùm in cæteris (postrema tantùm excepta) futuri temporis verba subijciat, quòd videlicet in hac vita incipiat esse beatus, qui ad hunc terrenarum rerum contemptum potuit peruenire. Verè enim felicitatis æternæ, cælestisque status velut prælibatio quædã est hæc mentis tranquillitas, & desideriorum quies. Ad hanc autem beatitudinem vos ego hodie inuito, fratres; immò regius Propheta inuitat, cùm ait: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Non putauit se facilè à nobis impetrare posse, vt cũ diuitiarum cupiditate diuitias simul abijceremus; ideoque quod facilius infirmis esse videbatur, suadet ne diuitiis amore immodico iungeremur; hac enim ratione fieri posse vt hanc spiritus paupertatem consequi possemus, quæ non rerum abdicatione, sed cupiditatis amputatione constat. Hoc autem quod ego à vobis, fratres, Christianus à Christianis exigo, gentilis Seneca se præstitisse fatetur, qui ad Lucilium scribens, Romanorum alacritatem commemorat, qua ad naues ab Alexandria venientes properabant, quo rerum suarum statum & rationem agnoscerent. In qua tanta omnium festinatione de negligentia sua sibi Seneca gratulatur, quamuis ad ipsum quoque ea res plurimum pertineret; quoniam perinde atque Prophetæ nostri vocem audiuisset, in magna diuitiarum affluentia cor ipse diuitiis non admouebat. Itaque ait, magnam se ex hac negligentia sua lætitiam percepisse, quòd ea res animum suum à diuitiarum seruitute & cupiditate liberum esse declarabat. Quod ergo gentili homini ratio & philosophia præstitit, cur nobis Euangelium, fides, & futurorum bonorum expectatio, & Seruatoris nostri imitatio, doctrina & promissa non præstabunt?

Seneca.

Psal. 66.

Seneca.

Secunda verò beatitudo Mansuetudinis est, de qua Dominus, *Beati*, inquit, *mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Sicut autem paupertas spiritus nos primùm ab ingenti cupiditatis tyranno eripit; ita lenitas & mansuetudo ab alio quoque truculentiori, nempe furore & iracundia liberat. Quæ enim inter omnes

animi perturbationes efferatior, truculẽtior & immanior quàm iracundia est, quæ tot in mundo contentiones, tot rixas, tot dissidia, tot homicidia, tot sanguinolenta bella, tot denique strages passim edit? Quæ perturbatio vehementiùs excæcat animum, & à rectitudinis suæ statu deturbat atque deducit? Quid verò eius deformitatem referam? Ea namq; irati hominis perturbatio & furor est, vt in ipso etiam corpore non obscura eius signa patefiant. Micant enim oculi, pallet vultus, concurrũt labra, tremunt genua, dentes quatiuntur, terra pedibus calcatur, & anhelus & concitatus spiritus internam animi tempestatẽ declarat. Ab hoc igitur immani tyranno mansuetudo hominem liberat. Quid tum postea? Primùm quidem hominem Deo mira charitate conglutinat. Scitis enim similitudinẽ inter pręcipuas amoris causas numerari; vir autem mitis Deo quàm simillimus est. Hanc enim illi virtutem potissimùm tribuit Propheta, cùm ait;
Psal. 58. Quoniam tu Domine suauis & mitis, & multæ misericordiæ omnibus inuocãtibus te. Iam verò quid aliud illa Domini Saluatoris verba prædicãt: Discite à me, quia mitis sum, & humilis
Mat. 11. corde? Qua de causa idem Dñs frequentissimè in litteris sanctis
Esaiæ 53. Agnus appellatur. Vnde cõsequẽs est, vt agnus agnos, mitis mi-
Ioan. 1. tes, & mansuetus mansuetos, tanquã sui similes, per amorẽ sibi
Apoc. 17. applicet, atq. coniungat. Nec solũ Deo sed hominibus etiã miro modo grata & amabilis mansuetudo est. Quod quidẽ Eccles. te-
Eccles. 3. statur his verbis: Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super gloriam hominũ diligêris. Contrà verò de iracundo homine
Prou. 18. ait, Spiritũ verò ad irascendũ facilẽ quis poterit sustinere? Cuius
Plutarch. rei vel illud argumento esse potest, quod Plutarchus ait, nempe seruos venditioni expositos, de dominis, quorum seruitio mancipandi sunt, quærere solitos, nõ quidẽ an superstitiosi, superbi, vinolenti; sed an iracundi, morosi & intractabiles sint. Hoc est enim quod omnes homines, ac præcipuè serui, maximè horrent atq. formidant. Sunt igitur mansueti, Deo atq. hominibus amabiles atque iucundi; sed multo magis erga se ipsos benefici, grati
Idem. atq. iucundi sunt. Vt enim idẽ Plutarchus rectissimè ait: Quamuis cæteris hominibus suauis & grata mansuetudinis virtus sit, nulli tamen quàm eam possidenti gratior atque iucundior est.

Sed quid sibi vult, quòd beatitudinis huius præmiũ Dñs esse statuit, possidere terrã? Certè constat Dñm nequaquam de hac terra quam pedibus calcamus (quam mites non possident) sed de terra viuentium fuisse locutum; quam antea communi & proprio nomine regnũ cęlorum appellauerat. Cur ergo modò noua hac voce vtitur? Hoc planè mihi innuisse videtur, quòd cùm nemo lenitatis & mansuetudinis virtutem diu retinere possit, nisi qui omnibus in rebus quæ in controuersiam contentionemque

vertuntur, iuri ſuo cedat; magiſque vel honoris, vel rerum ſuarum, quàm virtutis huius iacturam facere paratus ſit; iuſtum profectò eſt, vt ab æquiſſimo iudice rerum omnium dominium ac poſſeſſionem accipiat, qui propter eius gloriam extorquenti tunicam dimittit & pallium, & percutienti vnam maxillam, præbet alteram, ne lenitatis & manſuetudinis virtutem amittat. Sicut ergo Dominus relinquenti propter ſe omnia centuplum ſimul cum vita æterna promiſit; ita amittenti propter illum ſua, rerum omnium poſſeſſionem tribuit: vt multo videlicet maiora recipiat, qui propter illum parua contempſit. Matth. 7. Mat. 19.

I I.

Sequitur deinde: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Hic dicet aliquis: Quî fieri poteſt, vt qui lugent, beati ſint? Duplex eſt luctus, ſicut duplex etiam triſtitia eſt, quemadmodum in ſuperiori concione diximus. Hoc autem in loco non de luctu ſiue triſtitia ſeculi, ſed pio de luctu lacrymiſque ſermo eſt. Eſt autem multiplex huiuſmodi luctus, qui numquam lætitiæ & beatitudinis cuiuſdam prorſus expers eſt. Sunt enim lacrymæ, quas peccati dolor; ſunt quas exprimit Chriſti amor; & vtræque ſanè dulces ſunt. Lugent enim verè pœnitentes, dum recogitant omnes annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ. Hi autem lugent & dolent; ſed tamen, vt D. Auguſt. ait, de ipſo ſuo dolore gaudent. Sicut enim ſanitatis ſignum eſt vulnerum dolor; ita ſpiritualis ſalutis & gratiæ, vehemens peccatorum dolor exiſtit. Lugent etiam qui Dei amore ardent, ad patriam ſuam peruenire cupientes, & videndi cæleſtis Sponſi deſiderio flagrantes, quo modo lugebat ille qui dicebat; Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi per ſingulos dies: Vbi eſt Deus tuus? Et in his quoque lacrymis mira ſuauitas eſt: ideoque panes ſuos appellat eas Propheta; quod quemadmodum corpus panibus, ita pia mens huiuſmodi lacrymis reficitur, paſcitur, & mirificè delectatur. Vtraſque autem has lacrymas D. Aug. à Domino poſtulabat, cùm ab eo irriguum ſuperius, & irriguum inferius peteret. Vtriſque enim mens eius reficiebatur, ſiue cùm peccata defleret, ſiue cùm patriæ cæleſtis deſiderio æſtuaret. Sunt etiam ſuauiſſimæ illæ lacrymæ, quæ ex diuinarum rerum contemplatione oriuntur, quales eiuſdem beati viri erant, de quibus Eccleſia canit: Flebat autem vberrimè in hymnis & canticis, ſuauè ſonantis Eccleſiæ vocibus vehementer affectus. Voces enim illæ influebant auribus eius, & eliquebatur veritas in corde eius, & fluebant lacrymæ, & bene illi erat cum eis. Poſtremò ſunt & aliæ compaſſionis lacrymæ, quibus ſecundas ad Corinth. litteras Apoſtolus lacrymis interlitas ſe mittere ait: ſubdit enim: Vt lugeam multos ex his qui peccauerunt, & non Eſaiæ 38. Auguſt. Simile. Pſal. 41. Auguſt. in medit. 1. Cor. 12

cgc-

egerunt pœnitentiam super iniquitate & immunditia quā gesserunt. Quæ sit autem huiusmodi lachrymarum beatitudo, qui
Ezech. 8. & 9. scire volet, octauum & nonum Ezechielis caput legat; in quo Dominus sex armatis viris Ierosolymorū vastationē committit; & ne senibus quidem, aut infantibus, aut mulieribus, aut vlli sexui, & ętati parcant, edicit. Inter hos autem armatos homines aderat vnus, non armis, sed lineis vestibus indutus; cū Dominus præcepit, vt transiens per mediam ciuitatem signaret Tau super caput virorum gementium & dolentium super cunctis abominationibus quę fiebant in medio eorum. Hæc igitur à communi clade & vastatione liberatio, an non pars quædā beatitudinis & felicitatis est, vt aliis pereuntibus tu incolumis maneas? aliis turbida tempestate iactatis, tu in portu nauiges? absconDatque te Dominus in tabernaculo suo, in die malorum? Hoc
Psal. 59. est enim quod regius Propheta designauit, cùm ait: Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus, vt liberentur electi tui. Videtis ergo, fratres, quàm multiplex sit eorum qui lugent, beatitudo & consolatio. Sequitur deinde:

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Iustitiæ proprium munus est, vnicuique quod debitum est, fide-
Aug. 29. de Ciuit. liter reddere. Quid autem (vt D. Aug. ait) magis debitum & iustum est, quàm vt benignissimo conditori nostro pareamus? clementissimum redemptorem diligamus? rectissimæque voluntati eius voluntatem nostram subiiciamus? Ex quo satis liquet, totius iustitiæ summam obedientia & charitate in Deum
Aug. de natura & gratia. contineri. Vnde D. Aug. de charitate agens, Charitas, inquit, inchoata, inchoata iustitia est; charitas prouecta, prouecta iustitia est; charitas magna, magna iustitia est; charitas perfecta, perfe-
Psal. 39. cta iustitia. De obedientia verò Saluator ipse ad Patrem ait; Sacrificium & oblationem noluisti, aures autē perfecisti mihi: hoc est, eas promptas atque perfectas ad obediendum tibi reddidi-
Heb. 10. sti. Quem etiam sensum illa Apostóli interpretatio facit: Corpus autem aptasti mihi; hoc est, aptum ad tibi in rebus omnibus obtemperandum effecisti. Itaque cæteris veteris legis sacrificiis & cerimoniis antiquatis, hanc vnam obedientiam, quæ diuinorum præceptorum obseruatione continetur, à nobis tanquam perfectam iustitiam requirit. Huius autem spiritualis famis & sitis, qua hanc iustitiam desideramus, præmium Dominus subiicit, cùm ait: Quoniam ipsi saturabuntur. Huius-
Prou. 10. Psal. 10. modi enim desideria implere solet ille de quo scriptum est: Non affliget Dominus fame animam iusti. Et, Desiderium pauperum exaudiuit Dominus: nec enim pius Dominus sancta desideria in suorum cordibus accendit, vt eos miserè desiderando torqueat, sed vt ea misericorditer impleat. Qua in re ingēs inter

spiritualia

ſpiritualia & carnalia deſideria diſcrimen annotare licet. Spiritualia namque deſideria ſuauitatem; carnalia verò ſitim atque cruciatum afferunt. Illis enim omnipotens Deus animi quietem promittit; hæc verò (cùm vacua & inania bona appetant) præbere nequeunt quod non habent. Quomodo enim quod breue & momentaneum, quod egenum, fallax, & lubricum eſt, mentem hominis, Dei capacem, implere poterit? Vnde eleganter Greg. Nyſſ. tot carnalibus deſideriis æſtuans pertuſo vaſculo compatat; quòd vbi primum liquorem percipit, eoque paululum ſuperficies eius madeſcit, à ſe protinus effundit. Si enim non effunderet, impleretur; ſi verò impleretur, nihil amplius cuperet; cupit autem: vnde conſequens eſt, nequaquam eum impletum fuiſſe quod perceperit. Qua ex re liquet, è terrenis bonis nihil improbos amplius quàm ſpem inanem, ac deſiderium habere; deſiderium, quo crucientur; & ſpem inanem, qua fruſtrentur. Quo argumento Henricus Suſonius colligit, carnales homines hiſce deſideriis æſtuantes, damnatis in gehenna hominibus eſſe perſimiles. Improbi namque homines, nec ſpiritualibus deliciis, ob vitia ſua, fruuntur, neque item carnalibus; quoniam protinus velut è vaſe pertuſo elabuntur & effluunt. Qui quamuis modò tenebris obcæcati, dementiam ſuam non agnoſcant; vbi tamen reddendæ rationis tempus aduenerit, apertè cernent quanta dementia fuerit, oblata à Deo bona repudiare, vt iis bonis potirentur quæ illis mundus concedere noluit. Vtroque enim nomine ſe miſeros eſſe intelligent; & quòd vera & ſolida bona contempſerint; & quòd falſa & inania aſſecuti nón fuerint. Ceterùm ſpiritualia bona, cùm vera & perfecta bona ſint, & auctorem Deum ſecum afferant: miris modis mentes hominum replent, ſanant atque reficiunt. Gregor. Nyſſ.

Sitientibus iuſtitiam additur quinta beatitudo, præſtantium miſericordiam. *Beati*, inquit, *miſericordes, quoniã ipſi miſericordiam conſequentur.* Hos Greg. Nyſſ. ait verè beatos appellari, quòd Dei munus & officium inter homines exerceant; cuius eſt miſereri ſemper & parcere. Quo nomine non tàm beati quàm dij quodámodo, vel filij Dei appellandi ſunt; quando ſic ad viuum eius imaginem miſerando referunt. Qui (vt D. Baſilius eius frater ait) hoc nomine miſericordiam ſuam vel maximè declarat, quòd eam præcipuè miſericordibus impendit, Iacobo Apoſtolo teſtante, qui ait; Iudicium ſine miſericordia ei qui non fecerit miſericordiam. Contrà verò Dominus, *Beati*, inquit, *miſericordes; quoniam ipſi miſericordiam cõſequentur.* Talem enim erga ſe Deum inuenient, quales ipſi ſe hominibus exhibuerunt. Vnde eleganter idem Gregor. Deum puriſſimo cuidam ſpeculo comparat, quod perfectè eam imaginem refert, quam ante illud pro- Gregor. Nyſſ. Baſil. Iacob. 2. Gregor. Nyſſ.

proponis, siue lætam, siue tristẽ, siue formosam, siue deformem. Quæ quidẽ varietas non ab ipso speculo, sed ab imaginũ varietate, quæ illi obiiciuntur, emanat. Pro comperto igitur habeatis, fratres, hoc eodem modo, cùm extremus ille dies aderit, iudicis faciem aut placabilẽ aut implacabilem, aut hilarem aut tristem vos esse visuros, qualem vos fratribus in hac vita exhibuistis.
Psal. 17. Quam rem Propheta significauit, cùm Deum cum sancto sanctum, cum electo electũ, cum innocente innocentẽ, & cum peruerso peruersum, hoc est, seuerissimum vindicem fore prædixit.

Quàm sit verò rara & præpostera multorum hominũ misericordia, vel hoc argumento perspicitur; quòd cùm misericordia,
Bernard. iuxta D. Bernardi sententiã, duas præcipuè partes cõplectatur; quarũ altera in sceleribus hominũ prohibendis; altera in eorum miseriis subleuandis versatur; adeò præposterè se multi in hac parte gerunt, vt proximorũ flagitia non solùm non prohibeant, verùm se etiam socios ad ea perpetranda adiungãt; laborantium verò miserias ne obolo quidẽ impenso subleuare velint; vtpote qui animarũ suarum prodigi, pecuniarũ verò auidissimi dispen-
Idem. satores sint. Hos autẽ idem D. Bern. legitimos Adæ filius, eius mores ad viuũ exprimentes, esse ait; Qui facilè se vxori peccanti sociũ præbuit, peccati verò pœnã sustinere noluit, sed in sceleris consortẽ retulit. Ad hunc ergo modũ isti facilè peccatis aliorum patrocinium præstant, nullum tamen siue laborem, siue rerum suarum damnum propter illos perpeti volunt. Tales igitur futuræ vindictæ consortes habebunt, quibus se crudeli misericordia criminum socios exhibuerunt.

III.

Sequitur deinde; *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Magna certè beatitudo, cui tam ingens præmium proponitur. Quid enim maius, quàm diuinam speciem & pulchritudinem puris oculis intueri? Qui igitur ad hanc felicitatem peruenire
Cassian. desiderat, puritati cordis studeat, eamque (vt Ioannes Cassianus docet) vitæ suæ scopum statuat. Ceterùm quia puritas hæc non solùm à peccatis, sed ab ipsis etiam terrenarum rerum desideriis, earundemque imaginibus mentem puram illibatamque conseruat; rerum autem imagines aditum sibi in animam nostram per corporis sensus patefaciunt; ideò qui huic puritati studet, sensus etiam suos, quantum fieri potest, studet ne per rés varias diffluentes, variis tum cupiditatibus, tum imaginibus puritatẽ mentis inficiant. Qua in re venatorum soller-
Simile. tiam imitari videntur, qui accipitrum, quos in manu gestant, oculos iniecto tegumento operiunt, ne facilè circumuolantium auium, aut aliarum rerum specie exagitentur. Hac enim arte omnes eorum inanes volatus impetusque coërcent, & quietis illis mansuetisque vtuntur. Quod quo commodiùs multi sanctissimo-

ctissimorum virorum facerent, turbis vrbium derelictis inuias solitudines petiuerunt, ne quid esset quod oculis & auribus vsurpare possent, quò eorum mentes à iugi diuinarum rerum commentatione auocarent. Sed quis hac in re eorum curam & prouidentiam pro dignitate explicare queat? Rem dicturus sum incredibilem, sed non minùs certè veram. Sanctus Antonius, Athanasio referente, viginti continuis annis in quadam domuncula siue specu reclusus, sic ab omni rerum humanarum commercio semotus vixit, vt cùm semel in anno familiaris quidam ei panes afferret, quibus solis vescebatur, ne vnum quidem verbum cum commeatus illius delatore loqueretur. Quid hoc silentio mirabilius? Theodoretus verò in historia religiosa aliud non minùs mirabile refert, nempe sanctum quendam ex priscis illis Anachoritis, in cuiusdam montis latere habitantem, quoniam incautè aliquando oculos in subiectam vallem demisisset, vt arantes agricolas cerneret, catena ferrea collum ita ligauisse atque depressisse, vt numquam postea quicquam aliud nisi subiectam pedibus terram videre posset. Abbas verò Siluanus cùm hortulum foderet, sic cucullа oculos tegebat, vt nihil aliud nisi terram, quam subigebat, cerneret. Quàm multa erant hoc loco dicenda, quàm multa miranda, quantoque plura vobiscum expostulanda! Sed hæc tamen omnia, fratres, quoniam ad finem properat oratio vobis expendenda, & cum ætatis nostræ moribus conferenda relinquo.

Athanas.

Theod.

Sequitur deinde septima beatitudo: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Triplicem quidem pacem sancti Patres esse statuunt; aliam, qua pacem cum Deo; aliam, qua cum hominibus; tertiam, quam nos ipsi intra nos habemus, quando videlicet affectus nostri, & inferiores animæ vires aduersus rationis imperium minimè reluctantur, sed eius præceptis & moderationi obtemperant. Quia verò triplicis huius pacis beatitudinem atque delicias, quibus in hac etiam vita pij fruuntur, breuis oratio complecti non potest, postremam beatitudinem subiiciamus.

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Hic forsan dicet aliquis: Fateor, beati isti erunt, quibus cælestis regni præmium constitutum est; quomodo autem in præsenti vita beati appellandi sunt, qui persecutionibus & maledictis hominum conscinduntur? Ostendam qua ratione hi quoque modò beati sint. An vlla maior beatitudo, quàm Dei amicum esse, & gratiam apud illum inuenisse? Certè nulla. At constat planè ex communi sanctorum Patrum sententia, nullum esse diuinæ gratię signum certius, quàm libenter & æquo animo varias propter Deum persecutiones

perpeti; vel ipso Apostolo testante, qui hoc nomine se in tribulationibus gloriari ait quòd tribulatio patientiam operetur, patientia verò probationem: hoc est, quòd tamquam aurum igne exploratum, ita hominem Deo tribulationis igne excoctum & probatum reddat. Quis autē hoc tantæ salutis signo non etiam in mediis persecutionibus gaudeat? Si enim auarus ille diues apud Poëtam populi conuicia irridebat, dicens;

Rom. 5.

Horat. 1. Sermon. Sat. 1.

——— *Populus me sibilat: at mihi plaudo*

Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca:

quomodo non persecutiones & maledicta hominum contemnet, qui intra conscientiam suam hoc tam magnificum gestat testimonium, quòd omnipotentem Deum amicum & parentem habeat, quòd illi gratus & dilectus filius, regnique eius hæres institutus sit? Quis enim hac tam magna veræ felicitatis coniectura non in hac etiam vita incipiat esse beatus? Gloria enim (inquit Apostolus) nostra, est testimonium conscientiæ nostræ.

2. Cor. 1.

Hæc sunt, fratres, itinera quibus ad sempiternæ salutis portum peruenitur; hæ virtutes quibus ingens ea merces proposita est, de qua Saluator in præsenti lectione ait: *Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis.* Sed quis tamen pro dignitate mercedis huius magnitudinem explicare queat? Vt enim D. August. ait: Quod Deus præparauit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non comprehenditur, desideria & vota transgreditur; acquiri potest, æstimari non potest. Hac autem tanta mercede proposita, quid arduum ac difficile homini Christiano offerri potest, quod non libenter & alacriter amplectatur? Cùm D. Catharina martyr Maxentij tyranni iussu in carcere custodiretur, & Porphyrius militiæ princeps clàm noctu ad eam veniens, quæ sibi à Christo merces esset proposita, si in illum crederet, interrogasset; illaque cælestis ei præmij magnitudinem exposuisset: sic illum in fide & pietate confirmauit, vt martyrium pro ea libenter subierit. Ego verò vos, fratres, non ad martyrium hodie, sed diuinorum mandatorum leuissimam sarcinam ferendam eodem proposito præmio hortor & inuito. Quòd si mercedis dignitatem scire cupitis; merces ipsa Deus est: quemadmodum ipse olim Abrahæ significauit, dicens: Noli timere Abraham, ego protector tuus, & merces tua magna nimis. In Euangelio quoque idem Dominus fideli seruo ait: Euge serue bone & fidelis, &c. intra in gaudium Domini tui. Videtis ergo idem gaudium & Domino & seruo commune esse.

Gen. 15.

Mat. 25.

Sed ipsius Domini gaudium & felicitatem expendamus. Felicitas eius est, immensam atque infinitam pulchritudinē suam plenissimè

plenissimè videre, illamq. infinito amore complecti, eademque sine intermissione frui, qua quidem is in seipso perpetuò fruitur. Quæ felicitas tāta est, vt nec huius mūdi pulcherrimo opere, nec si innumerabiles ab eo rursum conderentur (quod is planè vnico momento faceret) vlla ei accessio fieri posset; non magis quàm si Oceano mari vnius aquæ guttam adieceris. Hæc igitur plena & summa Dei felicitas est, seipsum videre, & immēsa imaginis suæ, hoc est, Verbi sui pulchritudine frui; in qua nihil est quod non videat, nihil quod non intelligat, nullumqu e bonum est quo non fruatur. Quæ quidem felicitas tanta est, vt ea sola vastissimus ille atq. immensus diuinæ mentis sinus perfectè impleatur, nullaque ei prorsus accessio fieri possit.

Cùm igitur à me quærebatis, quæ nam esset futura hominis merces & beatitudo? Hanc eandem esse denuntio, quam vnius Dei propriam esse dixi. Sicut enim is reuelata facie infinitam pulchritudinem & decorem suum videt, & infinito amore diligit: ita nos quoq. illum videbimus, amabimus, eoque fruemur: quamuis illius infinitæ pulchritudinis immensitatem comprehendere minimè valeamus. Hinc Ioan. ait, Filioli, nūc filij Dei sumus: sed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus. Quo nam modo? Nimirum, quia videbimus eum sicuti est. Hæc enim est eius gloria & felicitas. Quid ergo maius omnia mortalium vota in vnum collata optare potuisset? Quis enim in nubibus æquabitur Domino? similis erit Deo in filiis Dei? Si ergo neminē Propheta inter filios Dei, hoc est, inter Angelos (si eorum tantùm naturā spectes) similem Deo esse ait: quale, quæso, erit, homuncionem ex limo terræ cōcretum, non ad Angelorū modò, sed ad Dei similitudinem eleuari, & eius gloriæ consortem fieri? Non igitur ita se Dn̄s maiestatis cum electis suis, atque Reges terræ cum famulis gerunt. Alio enim serui cultu, alia mensa, aliis dapibus & apparatu vti solent. At summus ille cælitum Imperator & Dominus eadem nos tunica immortalitatis vestiet, eadem nos mensa, eodemque cibo alet, quando eiusdem nos felicitatis participes efficiet. Sic enim vnigenitus eius Filius ait: Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnū, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Idem autem ipse qui hoc promittit, sanguinis sui pretio nobis hoc tātum munus mercatus est. Per illum enim cælestis Pater (vt Petrus Apostolus ait) maxima & pretiosa nobis promissa donauit: vt videlicet diuinæ efficiamur consortes naturæ. Quamuis autem hæc tanta felicitas omnem humanæ intelligentiæ vim longè superet; idem tamen qui eam nobis promeruit, credibilem etiā fecit. Verè enim maius est, Deum humanitatis nostræ assumptione hominem

1. Ioan. 3.
Psal. 88.
D. ssimil.
Luc. 22.
2. Pet. 4.

fieri,quàm hominē diuinitatis participatione diuinā imaginem induere. Si ergo immensa diuinę bonitatis largitas,quod maius est,cōtulit;quod minus est,vtiq. donabit. Hac ergo tā felici spe atq. mercede proposita,fratres,omnem torporē & somnum ab oculis excutere studeamus,per has beatitudinis semitas, quas vobis hodie Saluator exposuit gradiamur,vigilemus, oremus, Sanctorum omniū, quorū solēnia celebramus, opem imploremus,illos nobis patronos, illos vitæ duces, illos virtutum nobis exempla proponamus: vt ipsorum precibus,&clarissimis exemplis adiuti,ad eorum tandem societatem peruenire mereamur.

IN EODEM FESTO OMNIVM SANCTORVM, CONCIO TERTIA: IN qua de vera beatitudine,deque itineribus quibus ad eam peruenitur, ac de multiplici Sanctorum varietate (quæ miram diuinæ gratiæ & sapientiæ vim declarat) paulo fusiùs disseritur.

THEMA. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Matth. 5.

VO sunt in primis,fratres charissimi,scitu necessaria iis,qui aliquò proficisci parāt:alterum,locus ipse quò tendunt: alterum,via qua ad illum tendere debeāt. Nos autem,fratres,quàm diu in hoc mortali corpore degimus, in itinere cōstituti sumus. Non enim habemus hîc manētem ciuitatem,sed futuram inquirimus. Aduenæ siquidem in hac regione & peregrini sumus;sicut omnes Patres nostri,qui ex ea tanquā peregrini, aliò commigrarunt;velut & nos quoq.suo tēpore commigrabimus. Quocirca necesse est,vt quò tendimus, & qua via tendendum nobis sit,ante omnia cognoscamus. Vtrumque autem sine vllo errore nos præsens sancti Euangelij lectio docet. Cùm enim in fine Dominus ait, *Gaudete & exultate,quia merces vestra copiosa est in cælis:* apertè quò tendamus,declarat: nempe,ad cęleste regnū, in quo hæc merces copiosa percipienda est. Cùm verò octo clarissimarum virtutum genera (quas beatitudines appellat) enumerat,itinera ostendit,quibus ad hoc beatitudinis regnum peruenitur. His namq. itineribus Sancti omnes (quorum hodie festum solemni deuotione recolimus) ingressi sunt. Omnes enim per varios labores atq.certamina has virtutes coluerunt, & per eas tanquam per gradus quosdā aditū sibi ad hoc regnum para-

Hebr. 13.

parauerunt: vt in pręsenti concione latiùs demõstrabimus. Hac enim ratione, his exemplis vos ad eorũ imitationẽ incitare tentabimus; vt, qui desideratis patriã, viã qua ad illã itur, minimè refugiatis. Vt autem ad hoc nos pia mater Ecclesia (quæ in nostras semper vtilitates intenta est) acriùs incitaret, omniũ hodie Sanctorũ festũ solemni deuotione celebrandum instituit; non solùm vt infirmitatẽ nostrã multiplicatis eorum suffragiis adiuuaret, sed etiam vt torporẽ atq. desidiam nostrã tot propositis exemplis ad eorum imitationẽ accẽderet. Vt enim rerũ conditor Deus post vniuersam huius mundi fabricã hominem cõdidit, qui rerum omniũ instar est (ideoq. minor mundus appellatur) ita nũc Ecclesia, quę sigillatim cæteris voluentis anni diebus Sanctorum festa celebrat, hoc vno die, in fine propè labẽtis anni, vnũ hunc diẽ sacrauit, in quo omnia simul eorũ festa meritis laudibus celebraret: vt hoc argumento intelligatis, fratres, qualis esse debeat nostra deuotio, si huic tantę solẽnitati respõdere debeat. Vt hoc autẽ præstare cõmodè valeamus, cælestem opẽ, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus. Genes. 2.

AVE MARIA.

Quoniã beatitudinis nomẽ toties in lectione sancti Euangelij hodie inculcatur; quid ea sit, primo loco explicandũ nobis est. Ea verò est (vt quàm breuissimè dicã) status optimus atq. perfectissimus, vltimaq. perfectio, ad quam humana natura partim diuina gratia, partim industria & labore suo adiuta peruenire potest. Vt autem hoc apertiùs intelligatis, statuendum est, quòd quãuis omnia quæ Deus in hac tanta rerũ vniuersitate condidit, in suo quæq. genere perfecta sint: (Vidit enim Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona) nihil tamen in prima illa sua conditione (cælos & sidera omitto) adeò numeris omnibus absolutum & perfectum fuit, vt nõ vel arte, vel natura, vel gratia perfectiùs reddi posset, atq. ita ad perfectissimũ naturæ suæ statum peruenire. Vtque ab infimo rerum omnium incipiam; metalla, gemmæ, atq. lapilli, quæ rudia & inculta è terræ visceribus eruuntur, arte purgantur, & expoliuntur, & nouum quendam nitorem capiunt. Arbores cultu nutriuntur, & à paruis initiis ad iustam magnitudinem excrescunt. Quod etiam cunctis animantibus contingit. Supernæ verò illæ mentes, quæ perfectissimæ à Deo conditæ sunt, in quibus nobilissima natura variis gratiarum muneribus exculta & ornata fuit; posteaquam se in Deum erexerunt, & præclaris donorũ gratiarumq. muneribus in laudem Conditoris retulerũt, non solùm in gratia confirmatæ, sed æterna etiã felicitate donatæ sunt. Quid verò inter hæc naturam humanam commemorem? quæ inter corporeas & incorporeas creaturas, veluti quidam mundi nodus, media consti- Simile.

tuta eſt. Quæ enim inter creaturas omnes aut altius aſcendere, aut inferius deprimi poteſt? Cùm enim homo inter Angelos & animãtia cætera mediũ quendam locum obtineat; conſequẽs eſt, vt intellectu, & mentis acumine quandoq. Angelicæ naturæ ſit propior, quandoque verò tarditate ingenij vix vno gradu diſtet à brutis. Vnde videre eſt quoſdam homines pecudibus ſimiles, quoſdã verò paulò Angelis inferiores. Quid enim Aethiopum quorundam ſtupiditate rudius? Quid verò Ariſtotelis & Platonis mentis acumine ſublimius? Et vtriq. tamen eiuſdem humanæ naturæ conſortes exiſtunt. Quòd ſi ad ſupernaturalia dona trãſeas, videbis homines diuinæ gratiæ muneribus ſic ornatos & excultos, vt (quemadmodũ Dionyſius Carthuſ. ait) nõ ſolùm inter infimos, ſed inter ſupremos etiam Angelorum ordines meritò collocandi ſint. Quid ni? Si enim Angeli nullo ſuo labore, ſed ſimplici quadam in Deum conuerſione ad tantum gloriæ culmẽ euecti ſunt; cur homines, qui quamuis fragili natura & carne circundati ſint, cæleſtem tamẽ vitam in terris tot annos meditati ſunt, nõ eiuſdem gloriæ dignitatem adipiſcantur? Quam enim coronã B. Hilarion abbas poſt incredibilem carnis macerationem non promereatur, qui morti iam proximus, auctore Hieronymo, qui eius vitam conſcripſit, animoſam illam vocem protulit: Egredere anima, quid times? ſeptuaginta annis Chriſto ſeruiſti, & adhuc mortẽ times? Quid Paulum memorẽ? de quo idẽ auctor ait, quòd cùm poſt ſolitariam vitam tot annos in eremo actã cum B. Antonio ad refectionem conſediſſet, & coruus integrum panem in medium proieciſſet, Septuaginta, inquit, anni ſunt, quibus à Chriſto dimidiatum panem accipio, nunc ad aduentum tuum militibus ſuis Chriſtus duplicauit annonã. Iam verò quid hîc Ignatium, Laurentium atque Vincentium commemorem, qui tam multa & immania propter Chriſti gloriã pertulerunt tormenta? An non hi inter ſupremos etiam Angelorum ordines ſedẽ accipient, quam tam horrendis cruciatibus meruerunt? Nec viri modò, ſed inſignes etiam feminæ ſedes eaſdẽ promeritæ ſunt. Vt enim aliarum feminarum agones & ſtupenda certamina prætereamus; tres matres legimus, vnam quidem in veteri, duas verò in nouo Teſtamento, quarum quæque ſeptẽ filios vnius diei ſpatio ante oculos ſuos propter Dei gloriam excarnificari, & atrociſſimis tormẽtis mactari paſſa eſt. Hoc enim in veteri Teſtamento ſeptem fratrum Machabæorum mater; hoc in nouo Symphoroſa & Felicitas cum ſeptem quæq. filiis pertulerunt: quarum Felicitatem D. Gregor. meritò octies martyrem appellat. Paſſa eſt enim ſepties in corporibus filiorum, ac demum in corpore proprio. An non igitur hæ dignæ ſunt vt à Domino inter Principes Ange-

Dionyſ. Carthuſ.

Hieron.

Idem.

2. Mac. 7.

Gregor.

Angelorum numerentur? Quid verò beatissima Virgo? An non ipsa cùm & femina, & naturæ nostræ cõsors esset, super omnes Angelorũ choros exaltata est? Videtis ergo quò humana natura, quæ in rationalium creaturarũ ordine infima, ac veluti materia prima esse dicitur, ascendere possit? Constat igitur ex his, creaturas omnes, quamuis à perfectissimo Creatore perfectæ in suo quæque genere conditæ sint, superesse tamen adhuc perfectissimum quendam naturæ suæ statum, quò cultu & labore peruenire possint. Inter has tamen homo præcipuè numeratur: qui ea conditione est, vt vel imis, si seipsum deijciat, vel summis, si diligentiùs se gesserit, annumerari possit.

Hunc autem perfectissimum naturæ statũ, beatitudinem, & felicitatem appellamus: qua adepta, appetitui & cupiditati nostræ requies datur, & inexplebilis illa cupiditatis nostrę sitis exstinguitur, ac perennis illa desideriorum nostrorum rota conquiescit, cùm eò tandem peruenit, vbi nihil ampliùs desiderare queat, quàm quod habet. Quæretis autem, quî fieri possit, vt adeò fragilis natura hominis, totque tum corporis tum animæ morbis obnoxia, ad eum statum peruenire valeat, in quo bonorum omnium cõpos effecta, nihil habeat quod in præsens tempus cupiat, nihil quod in futurũ pertimescat? Certè in hac vita, quæ tot vndique curis & angoribus assiduè vexatur, ad hunc felicissimum statũ prouehi, nemini concessum est. Quod quidem firmissima ratione cõprobatur. Felicitatem enim hîc hominis, non pecudis quærimus. Hominis autem, intellectus & voluntas, propriæ & peculiares vires sunt, quibus à cæteris animantibus distat. Quocirca tunc is verè felix & beatus erit, cùm hæ duæ rationalis animæ vires ad perfectionis suæ apicem peruenerint; intellectus quidem perfectio in sapientia constituta est; voluntatis autem in summi boni fruitione consistit. Quomodo autẽ intellectus eò in hac vita perueniet, vt omnia sciat, nihilque amplius scire desideret? quomodo verò voluntas tot bonis fruetur, vt nihil amplius cupiat? Si enim aut scienda aut fruenda supererint, illa vtique & intellectus cognoscere, & voluntas naturali cupiditate eisdẽ frui concupiscet. Non igitur quiescet, cùm hoc nouo sciendi & fruẽdi desiderio exstimulabitur. Quo modo ergo hęc vtraque vis animæ nostræ plenè conquiescet? Res ipsa se prodit. Nimirum cùm ad illud summum & infinitum bonum peruenerit, in quo vno omnis veritas & bonitas, omnisq. perfectio reperitur; quo vno sitis animę nostrę plenissimè sedabitur; extra quod semper anxia & sitibũda erit. His etiã adde, quòd cùm scire sit rerum causas cognoscere; prima autem & summa omnium causa, & aliarum origo, Deus sit; hanc semper intellect⁹ noster naturali auiditate cognoscere desiderabit, Aristot. 1. Met.

& quò magis illum cognouerit, eo magis ad pleniorem & clariorem eius cognitionem, mira ipsius pulchritudine incitatus, aspirabit. Naturalis enim motus eo velocior est, quo fini suo propinquior existit. Tunc ergo naturalis hęc cupiditas perfectè sedabitur, cùm retecta facie immēsam illā diuinæ pulchritudinis speciē contēplabitur; nec aliud vltrà scire cōcupiscet, cùm in vno illo pulcherrimo diuinitatis speculo omnia videat, omnia sciat, & bonis omnib9 pro suę felicitatis modo perfruatur. Hoc
August. autē elegātissima metaphora breuiter D. August. expressit, qui cum Deo loquens, vbi variis illum nominibus collaudasset, hoc etiam addidit: Virtus maritans mētem meam, & replens sinum cogitationū eius. Sic enim mens humana Deum desiderat, quòd is planè tanquam vir animæ nostræ sit, qui eam perficit, implet, summis deliciis afficit, & sinus eius omnes, qui ad vnum Deum fruendū conditi sunt, bonorū omnium abundantia oblectat, & replet. Vt enim vxor viro, & vir vxori; ita Deus animæ, & anima nostra Deo destinata est. Quocirca meritò D. August. Deū appellat virtutem, quæ hominis mentē maritet, & omnes sinus eius repleat: quoniam solo eo plenissimè satiatur. Ex qua quidē supputatione apertè colligitur, neminem in hac vita esse posse beatū; cùm in ea nemo hāc desideriorū quietem assequi possit.

Adstipulatur autem huic rationi ipsa rerū humanarum conditio. Si enim res gestas omniū temporum & seculorū euoluamus, nullum neq. inter Reges, qui rerum omnium potiebantur, inueniemus, qui non plura cuperet, plura etiam scire desideraret. Vastissimus quippe humanæ mētis sinus hac in re Dei imaginem (ad quam cōdita est) refert, quandoquidē nisi immenso & summo bono satiari non potest. Cuius rei locupletissimum extat vel vnius Salomonis exemplum, qui inter omnes Reges opulentissimus, inter sapientes excellentissimus extitit; qui vbi tam multis ac variis opibus & deliciis abundasset, tam multaq. ingenio & sapientia diuinitus infusa cognouisset, illam tamen, post omnem hanc felicitatem, veritatis indicem vocem protu-
Eccles. 1. lit: Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Quid enim amplius habet homo de labore suo quo laborat sub Sole? Addam etiam hoc in loco Xerxis poten-
Herodot. tissimi Persarum regis exemplum, de quo ita scribit Herodotus: Xerxi incessit cupido omnem exercitū oculis subijciendi. Nam prominens quædam exedra in hoc ei priùs ex candido lapide in loco edito exstructa erat. Et cùm inde intueretur omnem Hellespontum nauibus obductum, omnia littora & Abydenorum plana hominibus referta, ibi se beatum iactauit: & post hæc lachrymas fudit. Quod Artabanus, eius patruus, animaduertens, qui liberè dissuaserat bellum Gręciæ inferendum; ita ex eo per-
cunctari

cunctari cœpit: Quàm diuersa, Rex, inter se nunc facis ac dudũ dixisti! qui enim antè beatũ te esse dixeras, nũc lachrymas fundis. Et ille, Reputantem me, inquit, quàm breuis est omnis humana vita, subiit horum miseratio, quorum cùm tot sint, nemo ad centesimum annum superèrit. Excipiens Artabanus, Atqui, inquit, est & aliud non minùs deflendum, quod viuendo miserabiliora patimur. In tam breui enim vita nullus hominũ adeò felix exstitit, neque horum, neque aliorum, cui non crebrò, ne dum semel, subeat animo moriendi voluntas potiùs quàm viuendi. Nam incidentes calamitates & morbi vitam perturbant, efficiuntque, vt cùm breuis sit, tamen perlonga videatur. Quid igitur superest? Nempe quòd tũc solùm homo felix, & omniũ bonorum compos erit, cùm ad summum illud & infinitum bonum peruenerit, in quo vno omnia reperiet. Hæc igitur vera & plena felicitas est, quam Ioannes in Apocalypsi describit, cùm de beatis Martyribus loquens, ait: Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos Sol, aut vllus æstus: quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitę fontes aquarum, & absterget omnem lachrymam ab oculis eorum. In quibus verbis, quod maximè proprium felicitatis huius est, describit, cùm ait: Non esurient, neque sitient ampliùs: quia videlicet naturalis hæc cordis nostri sitis & esuries plenissimè satiabitur: haustoque poculo ex illo fonte vitæ, & pabulo felicitatis æternæ, non vltrà esuriet, aut sitiet, sed ingrediens & egrediens pascua vbique lætissima inueniet. Apoc. 7.

Quod si deinde quæratis, fratres, quibus gradibus ad hanc tantam beatitudinem perueniatur: hoc Dñs breuiter in hodierna sancti Euãgelij lectione declarat, cùm ait: *Beati pauperes spiritu: quoniã ipsorũ est regnum cælorũ. Beati mites: quoniã ipsi possidebũt terram. Beati qui lugẽt: quoniam ipsi cõsolabuntur. Beati qui esuriũt & sitiũt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur, &c.* quæ sequũtur. Videtis, fratres, quàm diuersa sit hæc via ab ea qua seculi homines gradiuntur, vt felicitatem inueniant? Hi namque opes exquirunt, honores ambiunt, delicias concupiscunt, magistratibus & dignitatibus inhiant, labores, lachrymas, persecutiones, & omnes corporis molestias velis remisque fugiunt, nihilque aliud quàm terrena sapiunt. At nos contrà Dominus ad voluntariam spiritus paupertatem, ad labores, ad lachrymas, ad sui denique imitationẽ inuitat. Ipse enim ante alios hausit calicẽ passionis, cuius reliquias discipulis nobisq. omnibus tradidit exhauriẽdas, dicẽs: Accipite, & diuidite inter vos. Inter quos Paulus partem quæ illi obtigerat, se ebibisse testatur, cùm ait: Adimpleo quæ desunt passionũ Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia. Sed additis tamen patiendi solatiũ, dicens: Si cõpatimur, Lucæ 22. Coloss. 1. 2. Tim. 2.

1.Cor.1. mur,& conregnabimus: si commortui fuerimus, & conniuemus: si fuerimus socij passionum, erimus & consolationum.

Hac ergo de causa hodierna nobis sancti huius Euangelij lectio proponitur, vt Sanctorum varias virtutes, & varia item eorum certamina agnoscamus: per quæ in cælestem patriam contenderunt, & viam nobis, qua illos sequeremur, ostenderunt. Hieron. Hęc enim via regia est, hac itur ad cælum. Quis (inquit ad Eu- Genes. 4. stochium Hieronymus) sine certamine coronatus est? Abel iu- Genes. 12. stus occiditur: Abraham vxorem periclitatur amittere: & ne in immensum volumen extendam, quęre, & inuenies singulos aduersa esse perpessos. Solus Salomon in deliciis fuit, & ideò fortasse corruit. Hactenus ille.

SECVNDA PARS.

Quæret autem fortasse aliquis: Cur amator omnium Deus tot laboribus beatitudinem parari voluerit? Si enim omnia propter semetipsum, hoc est ad declarandam gloriam suam opera- Prou. 16. tus est Dominus, maior bonitatis gloria in gratuitis, quàm in labore partis beneficiis esse videbatur. Aliud enim liberalissimi Principis, aliud mercimonium exercentis propriũ esse videtur. Quod si dixeris, laboris huius causam non Dei voluntatem, sed volũtariam hominis culpam exstitisse, qui se peccato nõ modò maculauit, sed gratuitis etiã Dei donis spoliauit, quibus ad beatitudinem peruenire sine labore potuisset. Contra hoc rursum instare aliquis poterit: Cur ipse Dominus, qui ruinam hominis impedire potuisset, hoc facere distulit? Si id enim fecisset, ô quàm multorum malorum, quàm multarum lacrymarum & calamitatum materiam sustulisset! Quis igitur cognoscere sen- Rom. 12. sum Domini, & iudicia illius atque consilia penetrare valeat? Si Apostolus Paulus post secreta cælestia & arcana illa verba, quæ 2.Cor.12 Rom. 11. non licet homini loqui, elinguis factus est, nec aliud dicere potuit, quàm, O altitudo diuitiarum sapiẽtiæ & scientiæ Dei, &c. quid, quæso, nos facere par est, qui humi repimus, & vix ante oculos & in prospectu pósita cognoscimus? Sed quoniam communis Sanctorum sentẽtia est, nunquam à summo illo mundi moderatore permitti mala, nisi vt ex iis eliciat bona (quod non ex natura mali, sed ex diuinæ bonitatis abũdantia prouenit) inquirere eodẽ Domino iuuante studeamus, quænã bona ex hoc tanto malo consecuta sint. Ac primum quidem statuẽdum est, electorum numerum, qui ab æterno fuerat à Deo præfinitus & prædestinatus, integrum illibatumque permansisse. Siue enim cadente homine, siue stante, non minor fortasse prędestinatorũ Psal 146 numerus fuisset; quem solus ille nouit, qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat.

Hoc ita constituto, expendere incipiamus, non quidem bona omnia

omnia(hoc enim esset operis infiniti, & ab hodiernæ solennitatis instituto alienum) sed aliqua tamen, quibus hæc humani generis ruina occasionem præbuit. Primùm igitur (vt à prǣstātissimo diuinæ bonitatis opere initium capiamus) hinc Dominicæ incarnationis & passionis mysteriū occasionē sumpsit. Si enim homo nō peccasset, filius Dei (vt plerique sanctorum Patrum tenent) minimè humanam naturam inexplicabili ratione sibi copulasset; certè nullo modo crucis supplicium pertulisset. Tolle, inquit, August. morbos, tolle vulnera, nulla erit medico veniendi causa. Hoc autem opus, siue Dominicæ passionis, siue incarnationis, tale ac tātum exstitit, vt nec per diuinam quidem potētiam maius aliquod effici potuerit. Denique si mille mundos, imò si infinitos mundos ad hanc sacratissimam Christi humanitatem conferas, nihil erunt: nec omnes isti (quamuis multi ac mirabiles essent) tantum immensam Dei bonitatem, misericordiam, iustitiam, & prouidentiam declararent, quantum hoc opere perfectum est. quin etiam mundus ipse per incarnationem Christi tantam dignitatem obtinuit, vt conditor ipse, adiuncta sibi natura humana, hac ex parte mundi pars esse voluerit. Præterea, si homo non peccasset, sicut neque humanitas Christi, ita neque beata Virgo (quamuis fortasse exstitisset) Christi mater futura fuisset: atque ita defuisset mundo hæc summa dignitas & margarita pretiosa, quæ cunctas illustrat Ecclesias, quæ supernorū ciuium gaudia cumulat, quæque diuinæ bonitatis, & omnipotentis gratiæ virtutem; puritatis & innocentiæ suæ nitore maximè declarat. Quid enim mirabilius ea puritate ac sanctitate, quam in sexu adeò fragili diuina gratia operata est? Hæc igitur duo clarissima mundi luminaria, luminare videlicet maius ac minus; hoc est, Christi humanitas, & eius mater sanctissima in cælo defuissent, si humanum genus minimè corruisset. Qua de causa Ecclesia & felicem culpam, & necessarium prædicat Adæ peccatum; quod tantis mysteriis occasionem dederit.

August.

Genes. 1.

Adde etiam mirabilem Sanctorum varietatem, quæ nō modò præsentem, sed futuram etiam Ecclesiam maxima donorum gratiarumq. varietate honestat & ornat. Perfectum enim corpus ex diuersis membris constituitur; perfectaque Resp. ex dissimilibus partibus constat: melodia verò ex dissimili vocum varietate resultat. Quæ enim in corpore species esset, si membrorum varietate careret? Quæ Reip. facies, si vnus ciuium ordo in ea existeret? Qualis verò esset vocum concentus, si eundem voces omnes tenorem retinerent, nullaque varietatis gratia aures mulceret? Si igitur homo lapsus non fuisset, vnus tantùm coniugatorum religiosè Deum colentium, filiosque sine libidi-

nis furore generantiũ in mũdo ordo esset? At lapsus ille, quamuis & dolendus & miserandus, diuinæ tamen prouidentiæ beneficio variis in Ecclesia Sanctorum ordinibus occasionem dedit. Si nullum enim peccatum extitisset, vbi tũc Prophetæ? vbi Patriarchæ? vbi Apostoli & Euangelistæ? vbi triumphalis innumerabilium Martyrum victor exercitus? vbi gloriosus Confessorum numerus? vbi sancti Pontifices? vbi diuinæ legis Doctores? vbi monachi & eremitæ? vbi virginum & continentiũ chorus exstitisset? Defuisset igitur hæc tam mirãda Ecclesiæ varietas, quæ eius maximè pulchritudinem illustrat, diuinæque gratiæ virtutem mirificè declarat. Hinc Vates regius: Astitit, inquit, regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Qua, inquã, varietate? Certè ex multiplici Sanctorum ordine, & omnis generis gratiarũ atq. virtutum abundantia. Quã quidem varietatem vestis illa Ioseph (qui figuram Domini Saluatoris gessit) expressisse videtur, quæ polymita, hoc est, diuersorum colorum fuisse dicitur: quibus mirabilem hanc Ecclesiæ varietatem repræsentabat. Hæc autem sanctorum diuersitas dictu mirum est quantopere diuinam sapientiam, prouidentiam, bonitatem, atque cælestis gratiæ potentiam declaret. Ex qua quidẽ gratia, tam stupenda Sanctorum opera, labores, certamina, virtutesque promanarunt, vt ipsos etiam beatarũ mentium ordines in admirationem inducere potuerint: sicut Apostolus de laborum magnitudine, quos in Euangelij prædicatione sustinebãt, ait: Spectaculum facti sumus mundo, Angelis & hominibus. Quæ quidem res & diuinæ gratiæ virtutem maximè conspicuam facit, & piis ad virtutis studium tot præclarissimis exemplis ante oculos positis, stimulos addit, & improbis omnem negligentiæ excusationẽ adimit. Quis enim carnis fragilitatem, & naturæ imbecillitatem in excusationis suæ velamen obtendere poterit, qui videat tam multa Sanctorum millia, qui eadem carnis fragilitate pressi, eadem cõmunis peccati labe infecti, in eodemq. mundo degentes, & ab eisdem hostibus impugnati, tamen diuinæ gratiæ ope (quæ omnibus in promptu posita est) adiuti, tam mira opera designarunt, tam immanes labores & cruciatus pertulerunt, tam acerbum & dirum bellum corpori suo & cupiditatibus eius intulerunt? Qua fronte ego diuinæ legis onus & obedientiæ laborem causabor, cum tot videam naturæ meæ consortes præter diuinorum præceptorum obedientiam tam ingentes labores sponte subiisse?

Psal. 44.

Genes. 37

1. Cor. 4.

Quæ vis autem orationis singulorũ ordinum virtutes, labores, contentiones, & singularem cælestium donorum pulchritudinem, cum summa varietate coniunctam explicare valeat? Quid hîc Prophetas memorẽ Apostolorum Patres, qui terrenum

num nihil in hoc mundo quærentes, tanto diuinæ gloriæ studio incensi fuerunt, vt nuda corpora gladiis & lapidibus furentis populi obijcientes pro gloria Dñi, contra eius peccata dimicarent? Omnium enim illa vox erat: Zelo zelatus sum pro Domino exercituum: quia dereliquerunt pactum tuum filij Israël. 3. Reg. 19
Denique hi sunt de quibus Apostolus ait: Alibi ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt, circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. Hebr. 11.

Apostolorum verò sanctitatem, charitatem, diuinæ gloriæ studium, abundantiam gratiæ, ingentem illam ad patranda miracula facultatem, quis pro dignitate queat explicare? quorum nō modò sudariis & semicinctijs, sed etiam vmbris inuiolabiles naturæ leges cedebāt. Horū verò propter fidei dilatādæ, & Ecclesiæ cōstituendę amorem, quales fuère labores! De ipsis namque omnibus Paulus ait: Vsq. ad hanc horam esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cędimur, & instabiles sumus (siue, vt alij verterūt, incertis vagamur sedibus) & laboramus operantes manibus nostris; maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus: tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc. Sed hæc summatim in priori ad Corinth. Epistola. At in posteriori, dum suos numerat labores, coapostolorum etiam suorum agones commemorat, qui simili studio in simili causa aduersus mundum decertantes, similes labores pertulerunt, quos statim enumerat his verbis: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modū, in mortibus frequenter, &c. quæ sequuntur. Videte, quæso, quàm multis incommodis Apostolica professio exercita fuerit atque probata! Actor. 19 Actor. 5. 1. Cor. 4. 2. Cor. 11

Quibus verò vos prædicē laudibus (vt verbis vtar Cypriani martyris) fortissimi milites Christi? robur pectoris vestri, & perseuerantiam fidei, quo prçconio vocis exornem? Tolerastis vsq. ad consummationē gloriæ durissimam quæstionem, nec cessistis suppliciis, sed vobis potiùs supplicia cesserūt. Insuperabilem fidem superare non potuit, frequens plaga diu repetita; quamuis rupta compage viscerum, torquerentur in seruis Dei non iam membra, sed vulnera. Denique ait: Finem doloribus quem tormenta non dabant, coronæ dederunt. Et quidem in hoc exercitu glorioso multa sunt admiratione dignissima. Primùm enim tam est exercitus hic numerosus, vt astra cęli superare videatur: cùm aliquando sex mille martyres interfecti, aliquando decem mille patibulis affixi, aliquando vndecim mille simul virgines Cyprian.

truci-

trucidatæ; quandoque verò integræ ciuitates ferro & flammis absumptæ fuerint. Cùm enim Romanorum Imperatores, qui nascentẽ Christi Ecclesiam funditus euertere nitebantur, totius penè orbis ditionem tenerent, atq. eorũ iussu persecutionis procella crudeliter vbique sæuiret, nulla erat mundi regio, nulla ciuitas, nulla insula, nullus penè angulus qui non Martyrum sanguine tingeretur. Itaque totus Oriens & Occidens, Asia, Africa & Europa (quæ tres orbis præcipuæ partes numerantur) glorioso Martyrum cruore consecrata sunt; nullaque mundi regio est, quæ suos non extollat Martyres, eorumque triumphis glorietur. Nec minor personarũ quàm locorũ varietas extitit. Nõ solùm enim viri, sed etiã feminæ; non modò senes, sed & iuniores ac teneræ virgines; nec solùm ignobiles, & infimæ conditionis homines; sed nobiles etiã: qualis Catharina fuit, Costi Principis filia, quæ rotarũ tormenta superauit. Nec tantùm illiterati & rudes homines, sed viri sapiẽtes, & in omni genere doctrinarum excellentes. Denique omnis ætas, omnis sexus, & omnis ordo ad necem & supplicia quærebatur. Nec minùs mirabilis tormentorum numerus & varietas. Quot enim martyres, tot

Cyprian. ferè tormentorum genera excogitabantur, & (vt D. Cyprianus ait) ad hominis corpus vnum supplicia plura quàm membra erant. Quæ cùm ita sint; qualis, quæso, cælestis illa curia erit, tot Sanctorum meritis, totq; innumerabilium Martyrum illustrata triumphis? Verè non tam cælum sideribus, quàm superna illa ciuitas tot Martyrum coronis redimita splendescit.

Quid verò sanctissima Cõfessorum agmina commemorem? quorũ alij Ecclesiæ doctores & magistri fuerunt, qui sanctarum

Psal. 1. scripturarum studiis addicti, atque in lege Domini meditantes die ac nocte, fauos nobis diuinorum eloquiorum propinarunt: alij verò Ecclesiæ duces, defensores fidei, morum doctores, fideique aduersus hæreticos acerrimi propugnatores exstitêre. Quos verò labores non pertulerunt, dum inuiolatam Ecclesiæ fidem, castumq. ipsius pudorem conseruare niterentur? Quod odium, quam inuidiam, quas infestationes Basilius, Chrysostomus, Ambrosius, Hilarius, cæterique Patres propter fidei atque iustitiæ defensionem non sustinuerunt? Quas non mundi oras peragrauit Athanasius, cùm ab Imperatore Ariano ad necem quæreretur? Denique sex annos continuos in cisterna sicca sine solis aspectu latuit, amico quodam clàm ei necessaria ministrante. Quod, quæso, martyrij genus cum his tenebris & hoc carcere valeat comparari? Alia verò exorta tẽpestate, compulsus est quatuor menses in paterno sepulchro inter mortuorum cadauera latitare. Quis tale vnquam martyrij genus aut vidit aut legit?

Iam verò Anachoritas illos in vasta solitudine commorantes, solisque herbarum radicibus victitantes, diuinarumque rerum contemplationi perpetuò vacãtes, quantum puritatis, & innocentiæ suæ candore supernam illam ciuitatem exornant! Quis Paulum eremitam, Arsenium, Hilarionẽ, Macharium, Simeonem Stilitem pro meritis commendare queat? E quibus sanctus Hilarion (auctore Hieronymo) quindecim annos natus eremũ petiit, cellaq́. paulo plus quàm pro magnitudine corpusculi extructa, super nudam humum iuncis dumtaxat stratam tota vita decubuit; quindecim tantùm carycis post solis occasum victitans, tempus omne in rerum diuinarum contemplatione insumebat. Quid hîc ad vitã Angelicam desideres amplius? Tolle hinc corporis commercium, tolle quindecim carycarum alimoniam, & penè Angelum in homine videbis, qui diuina semper atq. cælestia in corpore versans, Angelorum officium exercebat in terris. Quibus ergo virtutum gemmis illam cælestem aulam tot sanctorum Anachoritarum & Monachorum turmæ illustrabunt, qui cœtus hominum deserentes, Angelorum in terris vitam meditati sunt! Hieron.

Quis autem Virginum gloriam silentio præterire possit, quæ in carne, non secundùm carnem viuentes, virgineam puritatem ad extremum vsq. vitæ diem intemerato pudore conseruarunt? Iactent quantum volent Gentiles Lucretiam suam, quæ honoris magis quàm pudoris rationem habuit: quæ adulterij atque pollutionis suæ vindex effecta, duorum se criminũ ream fecit. Nos pro vna Lucretia innumerabiles virginum choros, quæ potiùs ferrum & ignem, atque omnia pœnarũ genera perpeti, quàm integritatis suæ iacturam facere maluerunt. Quarũ multæ oblata Principum & Regum connubia respuentes, mundiq́. gloriã & opes eius omnes aspernantes, candidissimum Agnum in cælo sequuntur quocunque ierit, dicentes: Regnũ mundi, & omnẽ ornatum seculi contempsi propter amorem Domini mei Iesu Christi, &c. Hoc igitur tam multiplici ornatu (vt ad propositam quæstionem redeamus) hac tam mirabili & consona varietate, cæleste regnum caruisset, si primum illud peccatum defuisset.

Adde etiam mirabilem aliam Dei atque hominum iustorum laudem: cui antiquus ille generis humani lapsus occasionẽ præbuit. Quis enim non videt, quãto sit mirabilior hominum sanctitas atque iustitia in hoc naturę lapsæ statu, quàm in illo fuisse? In illo enim, cùm natura hominis originalis iustitiæ dono incorrupta & integra esset, & sponte sua sine vllo impedimento ferretur in bonum, nihil erat negotij virtutem amplecti, & in ea persistere, nõ magis quàm aut piscibus natare, aut auibus volare:

re: cæterùm vbi per peccatum, originalis iustitiæ donum amisimus, & humana natura peccati veneno infecta ad peccatū procliuis effecta est, ad virtutem pristinam conari, & sanctitatem illam (natura lapsa reluctante) retinere, & lasciuiētes atq. effrenatos animi impetus & motus, rationis imperio cohibere, adeò mirabile est, vt (quamuis audacter hoc dictum esse videatur) mirabilior mihi in hoc statu vnius Martyris, aut Confessoris sanctitas appareat, quàm omnium simul electorū in illo exstitisset. Quomodo enim mirabilius est, vnius fluminis aquā, natura obsistente, in fontem recurrere (quemadmodū de Iordanē legimus) quàm si omnia flumina prono alueo deorsum ferātur: ita mirabilior hoc tempore vnius viri sancti, quàm tunc omniū hominum sanctitas apparet: cùm illud perinde esset, ac si aqua naturæ suæ impetu deorsum flueret; hoc verò perinde sit, ac si sursum versus natura refragante reflecteretur. Vt enim quis ad finem vsque vitæ virtutem & pietatem inter tot tam varios huius mundi turbines ac procellas retineat, quot labores, quot pericula, quot certamina subire necesse est? Quot precibus, quot vigiliis, quot ieiuniis, quot lachrymis à Dño sæpe auxilium aduersus imminentiā pericula efflagitandum est? Quàm verò speciosa est (vt Ecclesiastici verbis vtar) misericordia & prouidentia Dei in tēpore calamitoso! Tota autē hæc tam multiplex & varia humanarum mentium pulchritudo in admirationem & commendationem cedit diuinæ virtutis & gratiæ: quæ ex lapidibus efficit Abrahæ filios, & eos qui de immūdo semine cōcepti sunt, Angelorum facit in terris vitā meditari. Quæ enim maior diuinæ virtutis & bonitatis gloria, quàm quòd per eius gratiam ex morte vita, ex carne spiritus, ex terra cælum, ac demum ex homine quodammodo surgat Angelus? Quo enim operis materia vilior; eo artificis gloria præstantior; dum id facit ex sordido luto, quod nisi ex auro fieri non potuisset.

Simile. Iosu. 3. Eccl. 35. Lucæ 3.

PERORATIO.

Sed iam tempus appetit, fratres, vt receptui canamus, & quid ex tam longa disputatione ad vitæ nostræ institutionem elicere possimus, vobis ante oculos ponamus. Primùm igitur vidistis quàm multa & præclara bona diuina sapientia & prouidentia, communis illius peccati occasione, in mundum importauerit: quibus & militantem & triumphantem Ecclesiam mira varietatis & pulchritudinis specie decorauit. Vidistis, quæ nā sit piis hominibus beatitudo & felicitas in cælis proposita: quæ non alia est, quàm sempiterna summi & infiniti boni fruitio atque possessio: qua nihil, nec per diuinam quidem potentiam maius aut esse aut cogitari potest; cū eadē sit hominis, & ipsius summi Dei obiectiua (vt appellatur) beatitudo. Vidistis, quibus itineri-

bus ad hanc tãtam felicitatem peruenitur: quæ Dñs in hodierna sancti Euangelij lectione percenset. Vidistis etiam quibus stimulis ac veluti calcaribus corda nostra ad hæc itinera percurrenda excitentur. Excitat enim primùm nos propositæ mercedis amplitudo, quam audistis: quæ quidem status felicissimus est, omnium bonorum aggregatione perfectus. Excitãt nos innumera Sanctorum omnis generis exempla, virorum, mulierum, virginum, senum & iuniorum; quibus nec sexus infirmior, nec tenera ætas, nec carnis fragilitas, nec mũdi vanitas, nec dæmonum fraudes, nec cõmunis peccati labès impedimento fuit, quo minùs gloriosum de peccato, mundo & principe mundi triumphum duxerint. Postremò excitat nos etiam diuinæ gratiæ admiranda vis: quæ facilè in præclarissimis Sanctorum gestis atque virtutibus elucet, & quæ nulli mortalium, piè atque suppliciter illam quærenti, interclusa est. His igitur stimulis vos ego, fratres, nõ ad carceres & vincula, non ad vngulas & equuleos, non ad verbera & craticulas (quæ sancti Martyres propter eandem quam nos petimus coronam, perpessi sunt) sed ad charitatem, ad pacem, ad iustitiam, ad pietatem & religionem, ad castum Domini timorem, ad vitiorum fugam, ad solicitam cordis orisque custodiam, ad cupiditatum vestrarum intemperantiam rationis imperio comprimendam. Ad quæ omnia vos pium legendi orandique studium, & frequentior sacramentorum vsus miro modo iuuabunt. His igitur planissimis itineribus gradiendo, ad sempiternam tandem Sanctorum (quorum hodie solemnia celebramus) societatem & gloriam, aspirante diuina gratia, peruenire licebit.

IN FESTO ALICVIVS SANCTI MARTYRIS, CONCIO PRIMA: IN QVA per varios labores ad cæleste regnum, sanctorum Martyrum exemplo, perueniendum esse docetur: deinde laborum causæ explicantur: tertio verò loco, quibus rebus ad hos labores superandos instrui & armari possimus, declaratur.

THEMA. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Matth. 16.

NTER omnia quæ humani ingenij vis studiosè & laudabiliter quærere & indagare potest, nihil est quod vel honestius vel vtilius quæramus, quàm quænam via sit per quam ad æternæ felicitatis gloriam peruenire valeamus. Si enim creaturæ omnes nihil aliud agunt, nihil moliuntur, quàm vt ad fines sibi à conditore constitutos perueniant, in eoq. maximè omnē laborem & operā ponunt; quid, quæso, nobis aliud quærendum, quid faciendum est, qui ad hunc finem à Deo ficti & informati sumus? Si hoc vnum præstamus, plenissimè officio nostro fūcti sumus: si verò sine hac vna re cætera omnia adipiscamur, etiam si totius orbis imperium nacti erimus, frustra nos conditos, frustra in lucem editos, frustra deniq. vixisse sciamus. Frustra enim est (vt Philosophi dictitant) quod ad finem sibi præstitutum non peruenit. Si quis igitur ab hoc tanto malo immunis esse, si quis ad finem suum peruenire cupit (hoc est, vnum illud & summum bonum, ad quod fruendum à Deo conditus est, adipisci) habet in paucis his Domini verbis regiam viam ab eo ipso qui via, veritas & vita est, plenissimè simul & breuissimè descriptā: *Si quis*, ait, *vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucē suā, & sequatur me.* In quibus verbis primo loco particula annotāda est, *Si quis*; hac enim voce nemini quidem vim infert, sed quàm sint pauci, qui hoc salutari desiderio flagrent, innuit. Verè enim (vt idem Dominus ait) arcta est via quę ducit ad vitam, & pauci ambulant per eam: ideoque non omnes in commune vocat; sed, *Si quis*, inquit, *vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucē suam.* quod perinde est, ac si diceret: Neminem cogo, nulli vim infero, appono vobis aquam & ignem; ad quod quisque voluerit, porrigat manum suam. Hinc idem Dominus in Apocal. Qui nocet, noceat adhuc; & qui iustus est, iustificetur adhuc; & qui

Apoc. vltimo.

qui sanctus est, sanctificetur adhuc. Cæterùm: *Si quis vult venire post me*: hoc est, si quis quò ego venturus sum, venire cupit; si felicitatis meæ particeps esse desiderat; si mecum in cælesti gloria regnare cupit: *abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Si quis*, inquit, *vult*. Primo quidem loco ardens à nobis proficiendi desiderium requirit. Aliter enim fideles serui, aliter inertes & languidi Christum sequi volunt. Illi enim quo ardore ad finem suum peruenire cupiũt, eo quoque ista amplectuntur quæ ipsos eò ducant: isti verò eo modo volunt, quem Salomon describit his verbis: Desideria occidũt pigrum: noluerunt enim quidquam manus eius operari. Et alio in loco: Vult & nõ vult piger: hoc est, vult quidem ille, cùm sibi ante oculos proponit præmium; non vult autẽ, cùm considerat operis laborem: promissis quidem inuitatur vt velit; præceptis tamen deterretur vt nolit. Huiusmodi autem desideriis plenus est mundus; imò verò pleni sunt inferi. Cæterùm quàm pauci sint qui verè & ex animo Christum sequi cupiant, idem Dominus hac loquendi figura designare voluit: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, &c.* Hæc est igitur, fratres, regia in cælum via, qua & omnes Sancti, & Sanctorum omnium Dñs ingressus est. Omnium enim est illa vox: Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigeriũ. Ecclesiæ quoq. vox est: Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, & sicut pelles Salomonis. Hæ namque pelles extrà quidem viles apparebãt (vtpote Solis æstu ac puluere fuscatæ) quæ tamen intus miro decore & ornatu nitebant. Hoc autem sanctissimis viris maximè conuenit, qui frequenter in oculis hominũ despecti & viles apparent, quorũ tamen decor & pulchritudo intus latet, vbi mira virtutum atq. donorum cælestium varietate & ornatu micant. Causam verò huius externi coloris atq. habitus, Solem esse dicit: Quia Sol, inquit, me decolorauit: hoc est, Sponsi mei, qui est verus sanctitatis & iustitiæ Sol, charitas, qui me ad mortem vsque dilexit, me quoque impulit, vt ob eius amorem nullum laborem, nullas ærumnas, nullas prauorum hominum persecutiones, nullum deniq. supplicium recusarem; vt sic tãdem, quatenus fieri posset, amori eius amorem, & passionibus vicem rederem. Vehementer enim indignũ putaui, cùm ille tam multa pro salute mea, ego nihil pro illius gloria perferrẽ; cùm præsertim ob hoc ille passus sit, vt clarissimum nobis patientiæ exemplum relinqueret. Quisquis igitur Christo nomen dedit, quisquis sub hoc capite & imperatore militat, hoc sibi laborum & patientiæ singulare exemplum propositum esse ad imitandum sciat. Hinc Apostolus, Nemo, inquit, in tribulatione moueatur: ipsi enim scimus, quòd in hoc positi simus: quod perinde est ac si di-

Prou. 21
Ibid. 13.
Psal. 65.
Cant. 1.
Ibidem.
1. Thes. 3

si diceret: Hæc professio nostra, hoc mun⁹ nostrũ est, hæc officij nostri ratio, vt quemadmodũ scopuli in medio mari prominentes, ita nos procellis & fluctibus, hoc est, variis tum dæmonum, tum prauorum hominum tentationibus quatiamur. Hinc in
Cant.3. Cant. Sponsa, cùm lectulum Salomonis auro & argento ornatum esse dixisset, ascensum in illum tradit esse purpureum. Quo genere coloris, Martyrum sanguinem, cæterosque Sanctorum labores designasse videtur, per quos illis ad sempiternæ felicitatis requiem ascensus patuit. Quo exemplo monemur, fratres, eadem via nobis esse ingrediendum; vt eos videlicet sequamur, quorum gloriam consequi desideramus. Hoc enim in Apoca-
Apoc.6. lypsi responsum sanctis Martyribus vindictam hostium suorum flagitantibus datum est, vt exspectarent modicum, donec impleretur numerus conseruorum suorum, qui similiter occidendi erant sicut & illi. Quod quidem supplicij genus Aposto-
Gal.5. lus exposuit, cùm ait: Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Hoc enim spiritualis cuiusdam martyrij genus est.

I.

Cæterùm quoniam (vt Philosophi tradunt) scire, est rem ex causis cognoscere; si præter sanctarum scripturarum testimonia (quæ plenissimam huius veritatis fidem faciunt) causam scire cupitis, cur variis laboribus æterna felicitas paranda sit: causa est, virtutis ratio atq. natura, quę vnica ad beatitudinẽ via est: sic
August. enim D. August. illum Dauidis versiculum, Beati immaculati
Psal. 118. in via, enarrat: O homo, scio quid quæris. Quæris beatitudinẽ. Si ergo vis esse beatus, esto immaculatus. Vita ergo immaculata, quæ virtutum officiis constat, vnica ad beatitudinem via est. Virtutem autem circa difficilia & ardua opera versari, nemo est qui ambigat. Vbi enim labor nullus, nullaque operis difficultas intercedit, nullus etiam virtuti locus est. Hinc Philosophi ad ea quæ sola per se natura præstare potest, nõ ita multùm virtutes esse necessarias crediderũt. Vt enim homines ad vsum vitæ necessaria quærant, vt parentes liberos suos diligant, vt seipsos, vitam corpusque tueantur, nulla virtus necessaria est, cùm ad hoc
Seneca. natura sufficiat. Hinc Seneca: Nulla, inquit, lex amare parẽtes, indulgere liberis iubet: superuacuum est enim in quod natura imus, impelli. Nemo in amorem sui cohortandus est, quem cùm nascitur, trahit. Vbi verò natura deficit, hoc est, vbi ad aliquod bonum opus natura, cõmunis peccati morbo infecta, imbecillis & infirma est, atq. interdum etiam virtuti obsistit atque repugnat, ibi cura & arte aduersantis naturæ vis superanda est. Quæ quidem virtus tũ diuinæ gratiæ auxilio, tũ labore, studio, atque assiduitate nostra paratur. Strenuos igitur operarios vir-
tus

tus quærit: segnes autem & dormitantes procul à se abijcit. Nō enim sine causa Ecclesiasticus ait: Vigilia honestatis tabefacit carnes, & cogitatus illius aufert somnū. Hoc enim perpeti solent, qui se totos ad virtutis studium omni mente atque animo contulerunt. Hinc illa à Philosophis laudata sententia: Virtus odit inertes: &, Nunquam virtutis molle documentū est. Quocirca meritò D. Bernard. sponsam ridet in lectulo suo, hoc est, in delicijs & otio sponsum quęrentē; ideoq́. de illa subditur: Quæsiui illum, & non inueni. Neque enim (vt in lib. Iob scriptum est) inuenitur in terra suauiter viuentium. At, vbi sponsa multo illum labore per plateas quæsisset, & multa in hac pia inquisitione perpessa fuisset, illum tandem inuenit. Non igitur segnes & inertes, sed strenuè laborantes Christū Dominum inueniūt. Hinc Salomon, Manus, inquit, fortium, dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet. Seruiet enim affectibus, varijsq́ue cupiditatibus, quæ nisi in manu forti non superantur: seruiet impuræ carni suæ, quam nemo nisi virili & constanti animo subiecit: seruiet postremò seculo, cuius vim & impetū multorum viribus incitatum infirma mens superare non poterit. Non seruiet autem virtuti; quam nemo nisi per laborum tolerantiam atque patientiam adeptus est. Eccle. 37. Bernard. Cant. 3. Iob 28. Prou. 12.

Sed instabit aliquis: Cùm virtus sit animi habitus, rationi cōsentaneus, quî fieri potest, vt ea homini, rationis compoti, grata & iucunda non sit; cùm cognatio & similitudo rerum non pugnam & litem, sed suauissimam coniunctionem & amorem pariat? Ad hoc autē respondemus, hanc pugnam & contentionem non ex rationalis animæ natura, sed ex carnis conditione, cui mens hęret, proficisci. Cùm enim (vt Philosophi tradunt) vnūquodque recipiatur ad modum recipientis, consequens est, vt res ipsæ, quæ alicubi recipiuntur, naturam quodammodo suam exuant, & illam induant in qua recipiuntur. Sic igitur quamuis rationalis anima spiritualis substantia sit, infirmæ tamen carni adiuncta hanc ab ea infirmitatē trahit. Quo fit, vt suæ quodāmodo nobilitatis oblita, & carnis suę amore incēsa, illa sitienter appetat, quæ eius amica caro concupiscit. Qualis autem carnis natura peccati labe infecta sit, Apostolus expressit cùm ait: Scio quòd non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonū. Cui affine est & illud ex Genesi: Sēsus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescētia sua. Quanta ergo vi aduersus hos lapsæ naturæ motus atque impetus pugnandum est? Aliud enim est cymbam prono flumine, ventisq́. secundis ferri; aliud verò contra impetum fluminis, & ventorū aduersantium flatus remorum impulsu conari: hîc enim validis incumbere remis, magnoq́. nisu aduersus hæc impedimēta pugnare oportet. Rom. 7. Genes. 8.

Si enim vel ad momentum cesses,aut segniter agas,protinus te vis ventorum & aquarum impetus ad inferiora tendentium secum trahet & impellet.O si nunc,fratres,spirituales oculos haberemus,quàm liquidò deprehēderemus, simile nobis certamē simileq.nauigationis discrimen esse propositum! Si enim adeò difficile est contra vim ventorum & fluctus maris nauigationis cursum dirigere;quāto,quæso, difficilius erit aduersus torrentē mundi,& immundorū flatus spirituū, & aduersus carnem peccati labe infectam,imò aduersus naturam ipsam pertinaci contentione dimicare! O quanto nobis studio,quanto labore,qua industria,quibus vigiliis & precibus opus est,vt tricipitem hunc Cerberum expugnare valeamus! Nam & omnibus his verbis aduersus illum D.Hieron.decertauit, qui tamē in deserto agēs, scorpionum socius & ferarum,sæpe,vt ipse ait, choris intererat puellarum. Quis hostiū conflictus adeò pertinax & contentiosus fuit,vt non saltem occidente Sole diremptus fuerit? At hic idem vir sanctus ait:Memini me clamantem diem crebrò iunxisse cum nocte,nec priùs à pectoris cessasse verberibus,quàm rediret,Domino imperante,tranquillitas.

Hieron.

Adde his etiam,quòd Spiritus noster,qui à cælis originē ducit,in hoc mundo velut aduena & peregrinus est: caro verò in ipso tanquā in patria & genitali solo instar ciuis est. Quo fit, vt eius cupiditas à cognata patria, in qua vitam ducit, non parum acuatur. Quod sapientissimi viri olim significare volentes; Antæum quendam terræ filium esse finxerunt, qui aduersus Herculem congressus,vbi victus in terrā corruisset, ab amica & parente Terra adiutus , fortior surgebat quàm cecidisset. Quæ res carni nostræ maximè conuenit,quæ ab hoc mundo, in quo degit,nouas ad expugnandum spiritum (qui aliunde ad nos venit) vires capit. Terrena quippe bona eius oculis obiecta,quorū quædam voluptati,quædā vtilitati, quædā necessitati, quædam indulgentiæ seruiūt;eius ad se cupiditatē partim præsentia sua, partim vtilitatis ratione vehemēter incendunt:cùm tamē animi bona,quamuis sint longè præstantiora , nec oculis vsurpari, nec manibus contrectari valeant. Quo fit,vt quod minùs videtur,minùs etiam diligatur. Huc accedit, quòd suos etiam caro satellites habet,qui simili modo terrenis bonis capiuntur. Oculi enim pulchra videre,aures iucunda audire, nares suauia odorari,gustatus dulcia & palato grata degustare, corpus mollibus tegi concupiscit. Quæ omnia aduersus spiritum,qui solis spiritualibus rebus pascitur,acriter pugnant. Quo nomine, spiritus idē ab ipsa carne & satellitibus eius obsessus,cælestē opē aduersus hostem tot copiis armatū postulat his verbis: Miserere mei Deus,quoniam conculcauit me homo tota die,impugnans tribulauit

bulauit me. Conculcauerunt me inimici mei tota die; quoniam multi bellantes aduersum me. His igitur rationibus caro germanum spiritum impugnat.

Cùm autem verum sit quod ab Apostolo dictum est; Nemo vnquam carnẽ suam odio habuit, sed nutrit ac fouet eam; quid difficilius quàm aduersus carnem suã, hoc est, aduersus amicam & naturę fœdere sibi coniunctissimã decertare? molestia, quam diligat, afficere? cupditates eius elidere? rebelles motus comprimere? impetus frenare; eiusque lasciuiam & insolentiam asperitate vitæ coërcere? Ephes. 7.

Liquet igitur, non modò sanctarum scripturarum testimonio: sed aperta etiam ratione, per varios labores atq. certamina nobis ad sempiternæ felicitatis portum esse veniendum. Vnde quisquis omnem laborum molestiam detrectat: se ipsum in sempiternam miseriam atque mortem præcipitat.

Quod si à me quęratis, quibus in rebus nobis elaborandũ sit; facilè quidẽ hoc ex his quæ hacten⁹ de virtutis natura (quæ circa difficilia & ardua opera versatur) dicta sunt, intelligere poteritis. Sed quoniam hoc vniuersè dictũ est, idem etiam singillatim explicare tentabo. Olim Rebeccæ vterum gestanti, & Dominum de futuro partu consulenti, dictum est: Duæ gẽtes sunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidẽtur. Idem igitur sibi quisque fidelium quadam similitudine dictum putet. Duos enim quisq. nostrũm variarũ cupiditatum exercitus in pectore suo gestat, qui aduersus virtutis & rationis imperium cõtinenter bellum gerũt. Aliæ enim opes, honores, & carnis delicias sitienter appetunt; aliæ verò, si quis nobis impedimento sit, quo minus hæc ipsa quæ ardenter cupimus, assequamur, ira, odio, vindictæ cupiditate atq. liuore, variisque perturbationibus nos à virtute, & tranquillo mentis statu deijcere conantur. In his igitur vtrisque affectibus, cæterisque turbidis animi motibus frenandis, tota vita laborandum est: ne videlicet huiusmodi affectionum impetus nos transuersos agant, & à virtutis tramite abducant. Hoc est igitur stadium in quo pietatis cultoribus tota vita decertãdum est, si cum triumphali palma cælos penetrare desiderant. Sunt etiam varia improborum hominum maledicta & malefacta, quæ charitatis virtutem acriter impugnant: quæ etiã forti & generoso animo superãda sunt, ne ab hac virtute (in qua Christianæ iustitiæ summa constituta est) excidamus. Ita enim fiet, vt virtutis hui⁹ tuẽda gratia spiritualis martyrij coronam percipere mereamur. Alij enim propter tuẽdam fidem, alij propter charitatem conseruandam Martyres sunt. Quisquis enim persecutionem patitur propter iustitiam, si non in litera, certè in Spiritu Martyr est. Habetis igitur in his re-

Vis cõcupiscibilis. Vis irascibilis.

bus, fratres, exercendæ virtutis propositam materiam.

II.

Sed insurget hîc fortasse aliquis. Quid, inquiens, pater agis? Officij tui est nos ad virtutis studium & amorem traducere, ad quod eius magis delicias, quã labores ob oculos ponere debuisses, quo nos hac suauitatis illecebra inescares: tu contrà diuersa
Simile. ratione eius nobis labores & asperitatem obijcis. Non temerè hoc facio, fratres, necesse enim est, vt quemadmodum aduersus hostes dimicaturi, eorum vires nosse diligenter student; quo similes copias, & parem animi magnitudinem aduersus illorum impetus comparent: ita in virtutis stadio certaturi, qui sint ipsis labores exantlãdi, quæ certamina subeunda, priùs animo cõprehendere debent: ne si languidi & imparati in hoc certamen descenderint, in primo congressu, improuisi laboris magnitudine deterriti frangantur. Ne quis tamẽ hac occasione animum despondeat, is primùm animaduertere debet, plurima esse in vita multis laboribus & sudoribus implicita, quæ tamen homines, cùm aliqua subest aut necessitatis, aut vtilitatis ratio, adeò non refugiunt, vt libenter etiã amplectãtur. Quid enim aliud agunt omnes qui labore manuum suarũ die ac nocte victum sibi suisque cõparant? Quid faber ferrarius, qui noctem tanquam diem
Eccle. 38 transfigit? Vt enim Ecclesiasticus ait: Vapor ignis exurit carnes eius, & in calore fornacis concertatur. Quid verò prolis auidæ matres? Num hæ aut intolerandos partus dolores, aut educationis filiorum diurnos nocturnosq. labores & molestias pertimescunt? Non ergo in labores solùm, sed in laborum fructum, & alia multa quæ laborum acerbitatem leniunt, oculos conijcere debemus, ne prima virtutis specie territi ab ea resiliamus.

Et quidẽ si in scelerata vita minus esset difficultatis ac laboris, nõ mirũ esset ad illã à virtutis & honestatis tramite deficere: sed longè tamẽ secùs euenit. Quid enim improborum hominũ vita laboriosius? quid acerbius? An non ipsi in lib. Sapiẽtiæ hoc
Sapien. 3 ipsum confitentur? Lassati, inquiunt, sumus in via iniquitatis & perditionis: ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Fateor in vtraque vita labores non deesse. At lõgè improborum quàm piorũ vita laboriosior est. Senecam audia-
Seneca. mus: Sanabilibus, inquit, ægrotamus malis, ipsaq. nos in rectũ genitos natura, si emendari velimus, iuuat. Nec vt quibusdam visum est, arduum in virtutes & asperum iter est; plano adeuntur. Non vanæ vobis auctor rei venio. Facilis est ad beatã vitã via, inite modò bonis auspiciis, ipsisque diis benè iuuantibus. Multò difficilius est facere ista quæ facitis. Quid enim quiete animi otiosius? quid ira laboriosius? quid clementia remissius? quid crudelitate negotiosius? Vacat pudicitia, libido occupatissi-

ma est. Omnium deniq. virtutũ tutela facilior est: vitia magno colũtur. Hactenus ille. Si hoc igitur Philosophus sentiebat, qui gratię virtutẽ ignorabat; quid nos sentire par est, qui eius prępotentẽ ac singularẽ vim confitemur? Sed afferã tamen huius rei locupletissimũ testimoniũ ab ipsa voluptatis officina profectũ, quod nulli homines, quamlibet voluptatũ amãtes, reijcere possint. Epicurus enim voluptatis assertor, in qua humanę vitæ felicitatẽ collocabat; eodẽ Seneca referẽte, virtutẽ ideò sequendã esse dicebat, quòd magnã sectatoribus suis voluptatẽ afferret: vitia verò fugienda, quòd innumeras secum molestias ex metu & malorum conscientia, & cupiditatum intemperãtia mẽti ingenerarẽt. Qua in re nõ admodũ à dogmatibus nostris abhorret etiam Epicurus, cùm alibi quidẽ de viro iusto scriptum sit; Gaudiũ est iusto, facere iustitiã; alibi verò de via impiorũ Propheta dicat: Contritio & infelicitas in viis eorũ, & viã pacis non cognouerunt. Verissimè enim à D. Augustino dictũ est: Iussisti Dñe, & verè sic est, vt pœna sibi ipsi sit animus inordinatus. Psal. 13. August.

Sed quibus virtus condimentis, quã habet amaritudinẽ, vel tẽperet, vel prorsus adimat, expẽdamus. Primũ certè (vt ita dixerim) condimentũ eius est, meriti magnitudo. Laboris enim cumulus, qui ex ipso virtutis opere nascitur (dummodo charitas adsit) meriti etiam cumulũ ita auget, vt vbi maior fuerit laboris molestia, maius sit etiã boni operis meritum. Diligẽter quidẽ illa Raphaëlis Angeli verba ad Tobiã annotanda, & imo pectore condenda sunt: Quando, inquit, orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & relinquebas prandium tuum, ego obtuli orationem tuã Dño. Præclarum quidem opus erat, & orare, & mortuos tradere sepulturæ; sed lachrymas precibus adiungere, & prandium relinquere, & cum mortis etiam periculo mortuos humare, hoc ita gratum Deo fuit, vt tam noua & insolita ratione afflictis Tobiæ rebus Dñs consuluerit; cùm Raphaëlem Angelum, humanam speciem referẽtem, è cælo demiserit, qui tot diebus iuniorem Tobiam comitaretur, vnà cũ illo iter ageret, vnà cibum & potum cum illo capere simularet, atq. tam multis & patrem & filium beneficiis afficeret. Vnde hoc? Certè ex lachrymis, & vitę periculis atq. laboribus, quos vir sanctus propter Dei gloriam suscipiebat. Vnde Dominus Paulum Apostolum laudaturus, prætermissis aliis eius virtutibus, singularibusq. priuilegiis, hanc in eo laborum tolerãtiam præcipuè commendat. Sic enim ad Ananiam discipulum ait: Vade Anania: quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum, &c. Ego enim ostendam ei, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Tob. 12. Act. 9.

His etiam adde mirabiles paracleti Spiritus cõsolationes, & spiritualia gaudia, quibus pios homines visitare, cõsolari, atque refi-

reficere solet, & occulto illo manna pascere; cuius suauitatem
Psal. 30. nemo scit, nisi qui accipit. Hinc Vates regius: Quàm magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te! Quæ quidem dulcedo tanta est, vt ipsas etiam cælestes virtutes in admiratione rapiat, quæ in Canticis dicunt:
Cant. 8. Quæ est ista quæ ascēdit de deserto, deliciis affluēs? Quomodo, quæso, in vnum coëunt, è deserto ascendere, & deliciis affluere; cùm in deserto nihil nisi squalor, solitudo, atque sterilitas omnium deliciarum sit? Imò verò hæc inter se maximè cohærent. Eos namque qui in hac terrenarum deliciarum sterilitate tanquam in deserto viuunt, spiritualibus gaudiis atq. deliciis oblectare Dominus solet, vt veris gaudiis vana gaudia; solidis bonis inania bona, spiritualibusque deliciis carnales delicias repudiare facilè queant. Hac ergo spiritualis iucunditatis illecebra fidelium mentes miro modo ad se Dominus trahit. Quod quidem
Psal. 21. Propheta significasse videtur, cùm ait; Manducauerunt, & adorauerunt eū omnes pingues terræ, in conspectu eius cadēt omnes qui descendunt in terrā. Quem locum interpres quidam sic explanat: Manducauerunt, & cùm gustassent spiritualia Domini dona, supplices facti sunt potentissimi quique eorum qui terram inhabitant, & in venerationem illius genua flectēt. Gustata enim spirituali suauitate, facilè est omnia alia mūdi oblectamēta fastidire, & Christi crucem amplecti, & supplicē illi fieri.

Adde his etiam mercedem, quæ strenuè laborantibus in cęlo reposita est. Hac enim Apostolus Corinthios ad strenuè laborādum hortatur, cùm exposita resurrectionis & immortalitatis
1. Cor. 15 gloria tandem ait: Itaque fratres mei, stabiles estote, abundātes in omni opere Domini, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino, Dei enim ineffabilis & immensa bonitas, quæ suauiter omnia disponit, in hoc breuis æui curriculo certamina & labores esse voluit: in altero verò, quod sempiternum est, pręmia sunt & coronæ meritorū. Hìc militamus, illic coronamur: hìc per labores pręparemur ad regnum, illic verò defuncti laboribus vocamur ad requiem. Cuius rei imaginem structura templi Salomonis commodissimam exhibet. In eius namq. fabrica
1. Reg. 6. (quemadmodum in Regum libris legimus) malleus, & securis, & omne ferramentū non sunt audita cùm ea domus ædificaretur. Adeò enim perfectè lapides & ligna in mōte Libano dolata erāt, vt in suo quodq. loco sine securis aut mallei officio aptissimè collocaretur. Quod igitur in illius terreni tēpli fabrica cōtigit, idem etiā in cælestis templi structura eueniet; quæ ab origine mundi cœpta, in fine tandem, non ex mortuis, sed ex viuis lapidibus consummanda est. Hìc enim lapides viui dolantur, illic verò sine vllius ferramenti ministerio in suis sedibus collocantur.

cantur. Sed quonam modo dolātur? Ecclesia appositissimè id in hymno declarat his verbis: Tunsionibus, pressuris expoliti lapides suis coaptantur locis per manum artificis disponuntur permansuri sacris ædificiis. Hac ergo spe se pij homines consolantur, cùm variis in vita laboribus premuntur; quòd intelligant, se tunc non premi, sed poliri; nō à Deo deseri, sed dolari; non lacerari, sed ornari; quo in illa cælesti fabrica tanto præstantiorem locū obtineant, quanto maioribus hîc laboribus pressi & attriti fuerint. Nisi enim hac bona spe sustentarentur, quomodo inter tot mundi turbines atq. procellas subsistere possent? Hinc pro eo, quod nos legimus: Credo videre bona Domini in terra viuentium; alij verterunt: Nisi credidissem me visurū bona Domini in terra viuentium. Est autem oratio Hebrææ linguæ more præcisa, quæ hunc sensum proposito nostro accommodatum reddit. Cùm aduersum me tot iniqui testes insurrexissent, in eas angustias coniectus sum, vt nisi firmissimè credidissem, & veluti persuasum habuissem, visurum me aliquando insignem Domini benignitatem & clementiam in terra, in qua semper viuunt qui nunquam sunt morituri, tunc animum despondissem. Hæc igitur piorum firmissima spes miro modo ipsorum animos ad ferendos labores munit & roborat. psal. 16.

III.

Iam verò Sanctorum omnium varij labores atque certamina pro iustitia & pietate suscepta, quantū nos ad laborum tolerantiā excitare debent! Facta, inquit D. Gregor. præcedētium pensemus, & grauia non sunt quæ toleramus. Sed intra hos tamen, sanctorum martyrum agones singulariter eminent. Hoc enim rabida Tyrānorum feritas, Satanæ furiis exagitata captabat, vt aliquid morte atrocius inueniret, si qua fieri posset, vt Dei famulos de gradu virtutis & cōstantiæ depelleret, & inuictā eorū fidē labefactaret. Vnde alij bestiis immanibus laniandi obijciebantur; alij per saxa & tribulos ad caudas indomitorū equorum alligati raptabantur; alij membratim dissecabātur; alij frequentibus sagittis configebantur; alij nouo genere supplicij brumali tempore borealiq. regione vinctis pedibus frigore enecandi reponebantur. Quid verò illos memorem qui in sartagine feruēti oleo atque adipe frigebantur? Quid, qui in craticula prunis suppositis, furcisq. ferreis cōpressi torrebantur? Quid, qui in equuleo suspensi, ferreis pectinibus altè impressis excarnificabātur, atq. ita sulcatis visceribus super acutas testulas & tribulos lacerandi iactabantur? Quid, qui diuersis flagellorum generibus, virgis, scorpionibus & plumbatis cædebantur? Quid, qui fame, & squalore, ac tenebris carceris longo supplicij genere conficiebantur? Quamuis autem mirum sit, tam varia & immania tor- Gregor.

menta vnum corpus adeò fragile ſustinere potuiſſe, lõgè tamen mirabilius eſt, videre, qua animi conſtãtia & alacritate ad hæc ſupplicia fideles proficiſcebãtur: adeò, vt multi etiam non quæſiti, vltrò ſe ad exoptatiſſimã mortem offerrẽt; magna voce clamãtes, Christianus ſum, Christianus ſum. In his igitur qui ſe ad mortem vltrò offerebant, martyrij ardor: in aliis, qui deprehẽſi ad mortẽ ducebantur, deuotio, & animi promptitudo præcipuè commendatur. Quod cùm in aliis, tum in beatiſſimo Martyre Cypriano animaduertere licet: qui cùm ad Galerium Præſidem adductus eſſet, Galeriuſq. dixiſſet: Tu es Cyprianus? Vir ſãctus incunctanter reſpondit: Ego. Tum Galerius: Tu es ille quem Christiani Papam ſuum nominãt? Sanctus Dei reſpondit; Ego. Proconſul dixit: Iuſſerunt tibi Principes adorare deos: Sanctus Dei reſpondit: Non faciam. Proconſul dixit: Meliùs faceres ſi ſaluti tuæ conſuleres. Sanctus reſpondit. Salus mea Christus eſt. Denique contra illum Deos negantem & blaſphemantem, ſententia ex tabella recitata eſt: Statius Cæcilius Cyprianus gladio feriatur. Sanctus Dei reſpondit, Amen. O amen! ô dulce verbum! ô felix vitæ clauſula! O ingens mortis deſiderium hac vna voce declaratum, quo Sanctus Dei vitam conditori ſuo atque redemptori impendere cupiebat! Atque hac nouiſſima voce prolata, ceruicem obtulit gladio, proq. tanto beneficio carnifici viginti aureos dari iuſſit; & cùm vitam alij redimant auro, ille mortem mercatus eſt auro.

Denique non rarò infideles ipſi, qui tormentis aderant, inſuperabilem hanc animi magnitudinem & cõſtantiam demirati, aliquid ibi ſupra humanæ naturæ cõditionem ſublimius intelligebant. Qua de re ſic idem Cyprianus in epiſtola ad quoſdam ſanctos Martyres: Vidit, inquit, admirata præſentiũ multitudo cæleſte certamen, certamẽ Dei, prælium Christi, ſtetiſſe ſeruos eius voce libera, mente incorrupta, virtute diuina, telis quidem ſecularibus nudos, ſed armis fidei credentis armatos. Steterunt torti torquentibus fortiores, & pulſantes ac laniantes vngulas pulſata ac laniata mẽbra vicerunt. Inexpugnabilem fidem ſuperare non potuit ſæuiens plaga diu repetita, quãuis rupta cõpage viſcerum torquerẽtur in ſeruis Dei non iam membra, ſed vulnera. Horum autem exemplorum quãta ſit in Eccleſia multitudo, declarat ſponſa in Cantic. cùm ait: Sicut turris Dauid, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex illa, omnis armatura fortium. Inter quæ ſpiritualis vitæ munimenta non poſtremum locum ſanctorum Martyrum exempla tenent. Quid? quòd nõ ſolùm Martyres, ſed ſancti etiam Confeſſores tam multos labores, & perditorũ hominum infeſtationes paſſi ſunt? Sanctiſſimo Papæ Gregorio, præter barbarorum incur-

Cyprian.

Cant. 4.

Gregor.

incursiones,& grauissimos corporis morbos quos in vita pertulit,ne mortuo quidē mundus pepercit. Post eius namq. mortem quędam eius clarissima scripta à perditis hominibus,eius gloriæ inuidentibus,igni tradita sunt. Alter verò Gregorius Nazianzenus,Constantinopolitanus Antistes, cathedrā suā ob æmulorum inuidiam deserere coactus est. D. Basilius grauissimas ab Imperatore Valente Ariano persecutiones passus est. D. Chrysostomus innocēs & sanctus exilio mulctatus,atq.in eo magnis exantlatis laboribus propter Ecclesiam & morū correptionem, vitam finiuit. D. Hieronymus ob maleuolorum inuidiam Romam deseruit,& in Palæstinam profectus, adeò graues canum suorū morsus pertulit,vt nonnulli eum hæreseos insimularent. Ambrosius item acerbissimum odium à Iustina Ariana, Valentiniani Imperatoris matre,sustinuit. Quid verò Athanasius? cui vix vllus in toto terrarum orbe tutus locus ad latēdum fuit: qui(quod penè incredibile esse videtur)sex annos continuos in sicca cisterna sine Solis aspectu latuit. Greg.Naz. Basilius. Chrysos. Hieron. Ambros. Athan.

Nunc ad vos,fratres. Si ea diuinæ gratiæ & charitatis virtus est,vt nō modò diuinæ legis onera,sed immania etiam Tyrannorum tormēta alacri & inuicto animo perferre valeat: quam, quæso,nos ante superni iudicis tribunal excusationem obtēdere poterimus, cùm apertè videamus eiusdem naturæ consortes tanto maiora onera diuinæ gratiæ ope adiutos pertulisse,quàm quæ à nobis exiguntur? Hæc igitur à nobis hodie in beato N. virtutis & constantiæ exempla proponuntur; quæ vt improbis omnem excusationis ansam adimunt,ita piis acres ad virtutem & pietatem stimulos addunt. Itaque,fratres, non solam diuinæ legis asperitatem animaduertere debetis, sed vlteriùs progressi, considerate,perditorum hominum vitam lōgè maioribus curis & molestiis esse implicitam:piorum autem, præterquàm quòd minus molesta est,hæc etiam adiumenta,quæ sunt à nobis proposita,habere. Adiuuat enim nos primùm meriti magnitudo: quod strenuè laborantibus propositum est. Adiuuat corona cælestis quæ iustitiæ & integritati in cælo proposita est. Adiuuat paracletus Spiritus,qui fidelium corda,ne laboribus fracti deficiant in via,miris reficit gaudiis atque deliciis. Adiuuat postremò insuperabilis diuinæ gratiæ virtus, quæ ita Apostolorum & Martyrum mentes muniuit,vt eorū omnium sit illa vox: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames,an nuditas,an periculum,an persecutio, an gladius? His igitur adiumentis confirmati,fratres, animum resumamus, & ad diuinorum præceptorum obedientiā alacriter accingamur. Nulla nos mundi aduersitas, nulla carnis voluptas, nulla terreni lucri cupiditas, nulla popularis auræ vanitas, nulla prauo- Rom.8.

rum hominum exempla, nulla consilia, nullæ ipsorum siue iniuriæ, siue contumeliæ; nihil denique in vita sit quod nos à contento pietatis & iustitiæ cursu retardare possit: sed his omnibus impedimentis atq. hostibus superatis, per semitas iustitiæ gradiamur; vt sic tandem sempiternæ iustitiæ coronam cum eisdem Martyribus ab Imperatore nostro promissam, percipere mereamur: qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN FESTO ALICVIVS SANCTI MARTYRIS, CONCIO SECVNDA: DE FIDEI veritate: in qua duo clarissima eius testimonia & firmamenta tractantur: alterum mūdi conuersio, quæ sine miraculis esse non potuit: alterum diuinę gratię virtus, quę internę pacis & trāquillitatis beneficio miro modo eiusdē fidei veritatē cōfirmat.

THEMA. *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* 1. Ioan. 1.

INTER ea quæ ad vitā hominum optimis institutis moderandā adiuuant, tantum rectè viuēdi exempla conferūt, vt sempiterni Patris Filius sub imaginis humanæ specie terras lustrare, & inter homines versari dignatus fuerit; nō solùm vt eos redimeret, sed etiam vt se ipsum absolutissimum virtutum omnium exemplar exhiberet. Vt enim Lactantius ait, Homines malūt exempla quàm verba; quia loqui facile, prętare difficile. Hac igitur de causa Ecclesia de communi semper omniū salute solicita; quæ nullum non mouet lapidem, quo nos ad virtutis & pietatis studium impellat; tam multa & varia Sanctorum festa singulis penè diebus celebranda proponit, non solum vt eorum precibus & intercessione infirmitas nostra iuuetur; sed etiā vt clarissimis virtutū eorū exemplis languor & tepiditas nostra accendatur. Quamuis autem Spiritus ille cælestis (qui totius sanctitatis & iustitiæ architectus & magister est) Sanctos omnes; quasi vas auri solidum, cunctis virtutum gemmis ornauerit; in aliis tamen alias atque alias virtutum laudes magis extulit, & amplificauit. Sic commendamus in sanctis Patriarchis obedientiam, in Prophetis rerum diuinarum scientiā, in Apostolis charitatem, in Martyribus fidem, in Confessoribus deuotionem,

Lactant.

tionem, in sanctis Monachis & Anachoritis mirabilē abstinentiam, & diuinarum rerū cōtemplationem, in Virginibus illibatum virginei pudoris florem, & in sanctis Viduis sobrietatem & continentiam. Cùm his igitur diuinis coloribus summus ille artifex polymitam Ecclesiæ vestē distinxerit, prudētissimè nobiscum eadem agit Ecclesia, quæ tot Sanctorum festis propositis, vestē suam deauratam, mira virtutū varietate contextam, nobis quotidie spectādam proponit: quò inter tot pretiosa virtutum monilia aliquid vitæ nostræ instituendæ commodum & salutare inueniamus. Cùm igitur hodie beatissimi N. Martyris festum diem celebremus; in sanctis autem Martyribus inconcussam fidei firmitatem præcipuè commendemus: de hac hodie dicturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Erunt fortasse qui hoc argumēti genus, quo de fidei veritate tractare decernimus, minimè necessarium firmiter iam credētibus dicant. At cùm multos passim, prô dolor, reperire liceat, qui ita credunt, quasi non crederent; qui videlicet ita viuunt, ac si nullam prouidētiam, nullumq. apud Deum bonorum malorumq. discrimen esse arbitrentur; de fidei veritate atq. dignitate apud hos sæpe dicere necesse est, his præsertim infelicissimis temporibus, in quibus tam multa fidei naufragia lamentamur. Hos igitur tanquam infirmos in fide, necesse est vt iuxta Apostoli præceptum assumamus, & non modò ipsius fidei auctoritate, sed etiam apertissimis diuinorum operum argumentis conuincamus: si fortè apud quos fidei auctoritas minus valet, rationis vis & efficacia valere possit. Nec ad hos modò, sed ad eos etiam qui piè in Christo viuunt, huius argumenti tractatio perquam vtilis est. Cùm enim fides (vt Apostolus docet) totius spiritualis vitæ radix & fundamentum sit, ea vtique nobis assidua cura, & vigilanti studio colenda & roboranda est. Sic enim videmus hortorum cultores omnem operam suam in excolēda arborum radice ponere: hanc enim frequentibus aquis irrigant, fimo iniecto fouent, terrā, cui innixa est, molliunt, quò ad imas radices peruius sit solis, pluuiæ, aëris & cælorum influxus. Hoc enim diligenter prouiso, beneficiū in vnam radicem collatum, in omnes arboris ramos fructusq. redūdat. Cùm ergo fides non modò iustificationis nostræ, sed totius quoque spiritualis vitæ, cæterarumq. virtutum radix & fundamentum sit, omnem operam nostram in hac virtute excolenda, fouenda, roboranda, & diuinorum operum miraculis cōfirmanda collocare debemus; quo radice solida, maximos in cæteris virtutibus, velut in ramis ab hac radice prodeuntibus, processus faciamus. Hac enim Simile.

ratione

ratione Apostolus Christiani hominis profectum atq. iustitiam ex fide in fidem esse testatur: quia videlicet ad profectum vigentis & inflammatæ fidei, cæteræ quoque virtutes assidua capiunt incrementa.

Quamuis autē fidei nostræ veritas à diuini Spiritus lumine magis quàm ab humanæ rationis argumentis pendeat; sunt tamen adeò multa & magna argumenta quæ illam cōfirmant, vt meritò Propheta dixerit: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Non enim solùm fidei lumen, sed humanæ quoq. rationis lumen miro modo huic veritati adstipulatur. Vnde non immeritò illa Richardi sententia commendatur: vtinam attendere vellent Iudæi & Gentiles: Verè enim tam multa & magna sunt quæ nos ad credendum impellunt, vt dicere Domino possimus: Domine, si decepti sumus, à te decepti sumus.

Richard.

Sed cùm tam multa sint quæ fidei nostræ veritatem confirment; duo tamē sunt eius præcipua testimonia; quorum altero exteriùs, altero interiùs eius veritatem hominibus Dominus in mundum inuexit. Exteriùs enim per clarissima miracula; interiùs verò per magnificentissima diuinæ gratiæ opera, quæ in piorum mentibus operatus est, eius veritatem confirmauit. De his igitur duobus fidei nostræ testimoniis mihi hodie, aspirante diuina gratia, disserendum est.

PARS PRIOR. I.

Et quidē miracula (vt D. Thom. ait) Catholicæ fidei veritatē plenissimè confirmant; vtpote diuinæ potentiæ opera in testimonium catholicæ veritatis edita, quæ nec fallere quenquā nec ipsa falli potest. Non defuisse autem miracula in fidei prædicatione, præter sacrarum literarū testimonia, ex eo sancti Patres colligūt; quòd nullo modo homines induci potuissent, vt verū hominem, humili & paupere matre natum, ignominiosoque cum facinorosis hominibus supplicio crucis affectum, verum Deum esse crederent, nisi clarissimis miraculorum operibus ad hoc credendum impellerentur. Adde non solùm matris, sed etiā patris, cuius illi filium esse putabant, humilitatem. Ait enim Lucas, ipsum communi hominum iudicio Iosephi, hoc est, fabri filium creditum vulgo fuisse. Quid enim aliud crederent, qui Dominicæ incarnationis sacramentum, ipsis etiam cælestibus virtutibus admirandum, prorsus ignorabant? Qua ergo ratione (nisi apertissima miraculorū testimonia intercessissent) fabri filium, qui securi & serra victum sibi parabat, Deum omnipotentem, & rerum omnium cælestium atq. terrestrium conditorem & moderatorem esse homines crederēt? Hac enim ratione (vt Nicephorus scribit) Varanes Persarum Rex atrocissimè Christianos insectabatur, insanire illos asserens, quòd fabri filium

Niceph. lib. 14. cap. 30.

filium omnipotentem Deum esse crederent. Inter alios verò nobilissimum quendam virum, Achemenidem nomine, damnauit; quem opibus atque omni dignitate priuatum, nudum, & subligari tantùm præcinctum, aulici comitatus camelos ducere iussit. Perpauci intercessêre dies, cùm Rex ex superiore porticu prospectans, præclarum illum virũ, æstu solis adustum, & puluere obsitum vidit: & patris eius gloriam in mentem reuocans, eum reduxit & linea tunica vestiuit. Et cum labore & ærumna illum cõfectum, faciliorẽ iam & propensiorem ad gratiam à se ineundam fore putaret: Vel nunc tandem, inquit, errore priore repulso, fabri filium ex animo tuo eijce. Atque ille exardescens, tunicam illam conscissam abiecit, & voce magna, Si huius, inquit, gratia religionem longè optimam mutaturum putas, en munus tuum tibi vnà cum impietate habe. Quæ cùm ita sint; quid, quæso, mirabilius, quàm verum hominem, mortalitatis & naturæ nostræ consortem, fabri creditum filium, & cum facinorosis hominibus ad crucem damnatum, verum Deum, mundi opificem, & rerum omnium Dominum atq. gubernatorem esse credere? Quî ergo fieri potuit, vt rem tantam homines sine miraculorum attestatione crederent? & (quod est mirabilius) tanta firmitate & constantia crederent, vt non vincula, non carceres, non exilia, non rotæ, non proscriptiones bonorum, nõ scorpionum verbera, non discerptiones membrorum, nõ dentes bestiarum, non vngula fodiens, non ignis vrens, non lebetes, adipe atque oleo feruentes, nõ deniq. omnia tormentorum genera, quæ vel immanitas hominum, vel furor dæmonum excogitare potuit; postremò non omnis aduersus eos orbis dimicans, ab hac fidei firmitate & confessione dimouere potuerint? Astiterũt enim Reges terræ, & Principes cõuenerunt in vnum, aduersus Dominum & aduersus Christum eius. Omnes enim Reges terræ, omnes mundi Imperatores, omnia regna terrarum, omnes omnium ordinum homines, Iudæi & Gentes, Philosophi & seculi potentes, ac postremò vniuersus orbis ad hanc fidem expugnandam omnibus machinis atque tormentorum generibus vna mente vnoque consilio conuenerunt. Quorum rabiem atque furorem idem Vates, fremitus nomine designauit, cùm ait: Quare fremuerunt Gentes, &c. Nihil tamẽ horum sanctorum Martyrum fidem vlla in re aut labefactare, aut imminuere potuit.

Addam hîc aliud impugnationis genus, quod sanctos Martyres multo magis (vt ego quidẽ sentio) quã omnia tormentorũ genera (nisi illis diuina virtus affuisset) conturbare potuisset. Quod vt intelligatis, sciendũ est, hunc esse eorũ hominum qui terrenorum bonorum spe Deum colunt, sensum atq. iudicium,

vt successu rerum religionis & fidei veritatem mentiantur. Hoc apertè liquet exemplo eorũ qui in lib. Machab. seipsos his verbis cohortati sunt: Eamus & disponamus testamẽtum cũ Gentibus; quia ex quo recessimus ab eis, inuenerũt nos mala multa. Et bonus visus est sermo in cõspectu eorum, &c. Sic etiam mulieres Ieremiæ, ipsas ab idolorum cultu reuocanti, respõderunt: Sermonem quem es locutus ad nos in nomine Dñi, non audiemus ex te: sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, vt sacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos, & patres nostri, & saturati sumus panibus, & benè nobis erat, malumq. nõ vidimus: ex eo autẽ tempore quo cessauimus sacrificare reginæ cæli, & libare ei libamina, indiguimus omnibus, & gladio & fame cõsumpti sumus. Similiq. ratione Gentiles, cùm res Romanorum variis calamitatibus propter Barbarorum incursiones premerentur, hoc argumento fidei Christianæ veritatem impugnabant, quòd florentissimum aliàs Romanorum Imperiũ, vbi religio nostra prædicari cœpta est, tot malis vrgeretur. Aduersus quem perfidorum hominum errorem D. Cyprianus contra Demetrianum, Saluianus contra Gentes, & D. Augustinus in libris de ciuitate Dei diligentissimè scripserunt.

Vt autem perditi homines ob res aduersas & incommodas religioni detrahunt; ita contrà prosperis successibus eam amplectuntur, & probãt. Quam rem apertè in libro Esther cernere licet. Gentiles quippe admirãdam illam rerum commutationem animaduertentes, qua Iudæi ad mortẽ, ob Aman crudelitatem, destinati, ad tantam gloriam sub Mardochæi principatu subitò euecti fuissent; relicto Idolorum cultu, ad Iudęorum religionẽ transibant, præstantiam videlicet ac dignitatem religionis hoc tam felici successu metientes. Qua de re extat in historia Tripartita memorabile exemplum, dignissimum planè quod hoc in loco referatur. Ait enim in eo lib. Socrates: Quædam gens vltra Rhenum fluuium est Burgundiorum: isti vitam quietam agunt, & penè omnes fabri lignorum sunt; ex qua mercede pascuntur; quorũ regionem Hunni crebra inuasione vastabant, & plurimos occidebant. At illi, licet anxietate constricti, ad nullũ se tamen hominem contulerunt, sed alicui Deo se committere cogitabant. Tum audientes quòd Romanorum Deus fortiter adiuuaret se timentes, omnes communi consilio ad credulitatem Christi confugiunt. Qui sumpta fiducia contra Tyrannos alacriter festinabãt, & spe sua frustrati non sunt. Hactenus Socrates. Cùm igitur hæc fuerit ferè semper vulgariũ hominum, ac præcipuè Gentilium sententia; dicere vtique illi eo tempore nostris poterãt; Si Christus, quẽ vos confitemini, verus Deus, &

Lib. 11. cap. 4.

cæli

cæli ac terræ Dñs eſt, ſi in eius manu ſunt omnium poteſtates, & omnium iura regnorum; vos autem tanta illum fide, obedientia & religione colitis, vt priùs omnia tormentorum genera perpeti, quàm ab illius fide & cultu diſcedere malitis; quomodo is pro eo ac veſtra fides meretur, non magnificentiſſimis vos præmiis afficit; contraque, quomodo non atrociſſimos nominis ſui hoſtes, ac religionis ſuæ euerſores exquiſitis ſuppliciis mactat & perdit? Tantum verò abeſt vt hoc faciat, vt iuratiſſimi eius hoſtes opibus, imperio, & rerum omnium abundantia floreant; vos verò innumeris laboribus & ærumnis confecti, acerbiſſimam vitam in luctu & ſqualore ſemper agatis, & omnibus hominibus inuiſi, nullũ ſatis tutum ad latendum locum inuenire valeatis; ac poſtremò atrociſſimis & inauditis ex hominum memoria ſuppliciis miſerrimã vitam finiatis; ſic vt calamitoſa vita morte multò acerbiore finiatur. Quis enim terrenorũ Regũ homines fidei ſuæ commiſſos, & ob eius fidẽ variis calamitatibus à finitimis hoſtibus oppreſſos deſerat, ac non potiùs arma moueat, & ferro ac flamma ſeruorum ciuiumq́. ſuorum iniurias vlciſcatur? Quomodo igitur Deus veſter neq. vobis ſpem aliquam ſalutis oſtendit, & religionis ſuæ euerſores non modò impunitos relinquit, ſed omnium rerum abundantia cumulat? Et quidem ſi hæc Dei veſtri obliuio & negligentia per decem ſolùm, aut viginti, aut etiam triginta annorum ſpatium protenderetur, non adeò mirum eſſet; vicinæ enim ſalutis ſpe ſuſtentaremini; ſed cùm iam trecenti penè anni exacti fuerint, in quibus hæc tam dira clades perſeuerat, quæ & vitas, & fortunas veſtras ſine vlla intermiſſione deuaſtat; quid aliud conſequentibus annis ſperare poteritis, quàm quod tam longo ſpatio hactenus experti eſtis? Hæc planè Gentiles dicere poterant, quibus fidem noſtram labefactari poſſe credebant. Quomodo igitur hi duo potentiſſimi arietes, quibus humanum pectus quatiebatur (cùm ex altera parte tam immania tormentorum genera Sanctorum vitã peterẽt; ex altera hæc Gentilium ratiocinatio, & tã longa tot annorum perſecutio eorum fidem atque conſtantiam laceſſeret) quomodo, inquam, hæc ipſa Sanctorum fidem nõ euerterent, niſi innumera quotidie miracula cernerent, quibus nõ modò aliàs, ſed in ipſis etiã ſuis agonibus & certaminibus ab Imperatore ſuo Chriſto mirificè confirmarentur? Quoties enim feras aduerſus illos incitatas manſuefecit! quoties ignis vim atque violentiam extinxit! quoties tortorum manus & brachia ſtupefecit! quoties feruentem adipem atque oleum in frigidum rorem cõmutauit! Denique pulcherrimum ac verè mirandum certamen inter ſanctos Martyres & Martyrum Dominum video interceſſiſſe. Illi enim, ne Domini

sui fidem violarent, vitæ suæ non parcebant; fidelis autem Dñs miris eos auxiliis atque fauoribus tum internis tum externis in ipsis suis agonibus confirmabat. Cuius rei cùm innumera penè in Ecclesiasticis historiis exempla extent, vnum ex tam multis, quod Eusebius Cæsariensis octauo Ecclesiasticę historię lib. cap. 3. se non ab aliis accepisse, sed vidisse ait, pius concionator referre poterit; in quo apertè & Martyrum fidem erga Dominum, & Domini rursus erga illos fidem & paternam prouidentiam cernere licebit.

Euseb. Cæsar.

Ex his ergo quæ hactenus diximus cùm alia multa, tum illud animaduertere poteritis, fratres, quanta aduersus Dei seruos mundi tempestas excitata fuerit; quantaq. diuinæ protectionis gratia erga illos effulserit, qua Ecclesiæ fidē stabiliuit. Vtrumq. autem regius Propheta in spiritu præuidisse se ostēdit, cùm ait: Eleuauerunt flumina Domine, eleuauerunt flumina vocem suam: eleuauerunt flumina fluctus suos à vocibus aquarum multarum: mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus. His porrò metaphoris Vates sanctus horribilem mūdi procellam aduersus Ecclesiam concitatam describit. de hac enim se loqui ostendit, cùm protinus subdit: testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Quamuis enim mundus infidelitatis spiritu ebrius, omnibus machinis Christi nomen extinguere, & fidem in eum funditus euertere conaretur; nihilominus tamen idem mundus, Dei virtute, & Martyrum constātia superatus, sic eius fidem amplexus est, vt qui antea propter idola Christum persequebantur, idola deinde propter Christum euerterent & cōcularent. Cæterùm quanta fuerit illa quæ præcessit tempestas, aquarum & fluctuum appellatione designauit. Aquarum enim nomine varias calamitates significari, ex illo eiusdem Prophetæ versiculo colligimus: Saluum me fac Deus, quoniā intrauerunt aquæ vsq. ad animam meam. Cùm ergo vir sanctus & flumina, & fluctus, & voces aquarum multarum, & mirabiles maris elationes commemorat, atrocissimam mūdi persecutionem aduersus Ecclesiam excitatam designat. Sed quamuis mirabiles magni maris huius elationes atq. fluctus extiterint, mirabilior tamen fuit in altis Dominus, qui statuit procellam eius in auram, & siluerunt fluctus eius, & ita factum est, vt eius testimonia nimis credibilia facta fuerint. Ipse enim imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.

PARS POSTERIOR.

II.

Hoc igitur primū argumentum est, fratres, quo fidei nostræ veritas confirmatur. Quod enim Dominus hanc tātam mundi rabiem

rabiem atq.tempestatem sedauerit,quòd mundus paternã auitamq.religionem à toto penè terrarum orbe receptam atq.defensam repudiauerit,& pro ea verum hominem,fabri filiũ existimatum,& crucis supplicio affectum,verum atq.omnipotentem Deum,cæli ac terræ conditorem & moderatorẽ esse crediderit,hoc planè nullo modo sine clarissimis miraculorum operibus fieri potuit. Verùm non solùm hoc firmissimo argumẽto, sed alio etiam , huic non admodum dissimili, quod intra se pij homines passim experiuntur,eadem veritas confirmatur;nempe alterius intestinæ tempestatis mirabili sedatione. Est enim duplex in hoc seculo mare;alterũ quidem externum, quod hactenus descripsimus;alterum internum,quod intra nosipsos gestamus.In vtroq.autem grauissimæ sępe tempestates & procellę excitantur;quæ nisi diuinæ virtutis auxilio sedari nõ possunt. Quo fit,vt vtriusq.tẽpestatis sedatio,clarissima fidei nostræ cõfirmatio sit.Est enim inter nos(vt dixi)aliud quoq.mare,angustius quidẽ illud,sed nõ minùs procellosum; vtpote à quo superior illa aduersus Christi fidẽ tempestas orta est.Ille namq.mũdi furor & rabies,quæ & Dñi Saluatoris, & cultorum eius vitã petebat,ab humani cordis procella deriuata est. Vt enim Isaias ait:Cor impij quasi mare feruens , quod quiescere non potest. Isaiæ 55.
Quod enim mare,quod fretum,quem euripum tot motus,tantas,tam varias habere crediris agitationes , quot habent corda malorum?Tument enim superbia, furunt iracundia , æstuant auaritia,spumant libidine,fremunt inuidia,agitantur variis cupiditatibus , mutantur assiduè ; modò pusillanimitatis spiritu contracti,modò ambitionis fluctibus elati, ac demum tot perturbationum motibus exagitati, quot incommoda rebus iis accidunt, quibus per amorem adglutinati sunt. In hoc autem infelici statu degunt,quicũq.Deo,hoc est,tutissimo pacis & tranquillitatis portu relicto,variis mundi curis & cupiditatibus implicantur. Vt enim D.Hieron.ait: Quicunque à Domino recedunt,statim seculi fluctibus quatiuntur.Hinc D. Gregor. Qui, inquit,relicto Deo se sibi sufficere credit, nihil in se nisi tumultum perturbationum inuenit; inuentumq. se fugere quærit , & auctore contempto,quo seipsum fugere valeat, non habet.

Porrò autem fluctus & flatus quibus hoc mare exagitatur, affectus nostri, & varia desideria sunt; quæ cùm vehementiora fuerint, transuersos homines in varios perturbationum scopulos agunt,& sursum atq. deorsum miscent. Quot enim mundi naufragia,quot generis humani clades ac mortes Alexãdri Magni,Iulij Cæsaris,cęterorũq.mũdi Principũ auaritia, ambitio, & dominandi libido pepererunt?Quot quotidie in corde auari, libidinosi,cupidi,elati,& irati æstus & procellæ excitãtur? Itaq.

tempeſtates omnes atque turbines mundi,& omnia deniq.maioris mundi naufragia ex hoc interno mari deriuantur. Si enim cor noſtrum in pace & quiete ageret, totus vtique orbis placidam in tranquillitate & otio vitam duceret.

Cæterùm ſi per aditum veræ pœnitentiæ, & piarum orationum ſtudium Dñs intret in hoc mare,ibiq.requieſcat,& manſionem faciat,hoc eſt,nos ipſos in ſe,qui omniũ bonorum ſumma eſt,requieſcere atque dormire faciat,dum eo ſolo contenti,nihil aliud quærimus;tunc mens noſtra, ſublatis terrenarum rerum cupiditatibus, adeò ſummo illo bono ſatiatur,vt eo refecta,nihil vltrà quærat,nihil ſitiat,nihil ſit cuius cura & ſolicitudine nimiùm tangatur:atq.ita fit,vt in maxima pace & trãquillitate feliciſſimam vitam ducat. Quid enim vltrà quærat, quæ iam in ſuo velut centro requieſcit? quid vltrà deſideret,quæ ad finem ſuum iam peruenit? quid vltrà cupiat, quæ in hoc ſummo bono,bonorum omnium plenitudinem complexa eſt?

Pſal. 33. Neq.enim falſo aut prauo affectu dictum eſt:Timete Dñm omnes Sancti eius; quoniã nihil deeſt timentibus eum. Diuites Caſſiod. ſuper Pſal. eguerunt & eſurierunt,inquirentes autem Dominum non deficient omni bono. Quem locum ſic Caſſiodorus interpretatur: Cùm diligimus Deum, omnia in ipſo reperimus. Vnus eſt qui quæritur; ſed in quo omnia continentur. O lucrum mirabile! ô compendiũ ſingulare! cur nos per diuerſa fatigamus? Ad ipſum vnanimiter feſtinemus, poſt quem cuncta bona vltrà non quærimus,ſed tenemus. Hactenus ille. Cui non diſſimile eſt illud Auguſt. Aug. qui illa Domini verba explanans: Ego ero illorum Deus, & ipſi erunt populus meus; ſic ait: Ego ero vnde ſatientur; ego ero quæcunque ab hominibus honeſtè deſiderantur, & vita, & ſalus,& victus,& copia,& gloria,& honor,& pax,& omnia bo-1. Cor. 15. na. Sic enim & illud rectè intelligitur quod Apoſtolus ait: Vt ſit Deus omnia in omnibus. Hactenus ille. Si ergo in hac etiam mortali vita amicis ſuis Deus omnia eſt; quid extra illum deſiderare queat,qui intra illum eſt? Vbi autem nihil eſt quod deſideres,nihil eſt quod vel ſperes, vel timeas, vel cuius gratia anxius atque ſolicitus eſſe debeas. Vbi enim noxia cupiditas ſopita eſt, cæteri quoque affectus, qui velut ſatellites eius, exiſtunt,non habent cur te cõmouere aut exagitare poſſint. Quia enim vis animæ iraſcibilis, læſæ concupiſcentiæ vindex eſſe dicitur; ſublata concupiſcentia,non habet illa cur fremere & tur-Mat. 25. bari velit. Ad hunc ergo modum vbi prudens mercator pretioſiſſimam illam Euangelij margaritam diu & multùm quæſitam,per ardentem charitatem inuenit,hoc vno cõtentus,cætera omnia diſtrahit, atque diuendit; hoc eſt, cætera omnia tanquam ludicra & inania bona contemnit, atque ita terrenarum

rerum

rerum amore sublato, non habet (vt diximus) pars illa animæ irascentis, cur sæuire, atque miscere omnia debeat. Hac igitur ratione in hoc interno cordis mari fit ope Dei tranquillitas magna. Qua de re sic D. Gregorius: Quisquis in solo desiderio æternitatis figitur, nec prosperitate attollitur, nec aduersitate quassatur: quia dum nihil habet in mundo quod appetat, nihil est in mundo quod pertimescat. Gregor.

Hæc autem noua pax atque tranquillitas magnam & iucundam in corde pij hominis diuinæ virtutis & potestatis admirationem excitat. Cùm enim his priora vanitatis & cæcitatis suæ tempora ad memoriam reuocat, & fluctus atque procellas cupiditatum, irarum, curarum, atque libidinum veterum recolit, séque modo in tanta animi pace & tranquillitate agere videt, nō potest non vehementer admirari, & cum Propheta aduersus se studens clamare: Quid est tibi mare quòd fugisti; & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum? Quod perinde est ac si diceret: O cor meum, quod quasi mare fremebas; ô vos affectus & cupiditates meæ, quæ ingentes fluctus in hoc mari excitabatis, quò abiistis? quò fugistis? quomodo me in pace tam diu esse sinitis, qui prorsus viam pacis ignorabam? Verè à facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob; cuius numen & potentiam in hoc opere adoro, veneror, & agnosco; quamuis ne his quidem argumentis ad eius gratiam & amicitiam me peruenisse affirmare audeam. Psal. 113.

Auget autem admirationis magnitudinem breuitas temporis, quo hæc tanta mutatio singulari diuini Spiritus beneficio aliquanto fit. Aiebat enim Plato, Felices eos esse, quibus vel in senectute sapientiam assequi datū esset: quæ nulli, nisi in quiete & animi tranquillitate contingit. Anima enim quiescendo sapiens fieri dicitur. Videte quātum temporis humana philosophia exigebat, quo sapientiam, & sapientiæ comitem, tranquillitatem, homines assequerentur; quam certè ne hoc ipso tam longo spatio (cùm Dei gratia destituti essent) assequi poterant. At frequenter in hoc interno mari vnico Dn̄i verbo fit trāquillitas magna. Aliter enim operatur Deus, aliter homo; aliter gratia, aliter natura, etiam si cura iuuetur. Non enim frustra Dn̄i Saluatoris nomen esse dicitur, Velociter spolia detrahere, citò prædari; nisi quia velocissimè in quibusdam virtus gratiæ, dum diuini amoris dulcedine illos præuenit, omnia quæ in mundo dulcia sunt, contemnere facit; atque ita sedata concupiscentia, fit protinus in mari cordis tranquillitas magna. Sic D. Augustino contigit, qui vbi primùm ad Dominum conuersus in benedictionibus dulcedinis præuentus est, protinus spem omnem quam habebat in sæculo, dereliquit, & hanc in corde suo pa- Plato.

cem & tranquillitatem reperit. Idem multis aliis quotidie in Ecclesia euenit,qui tota animi contentione ad Dominum conuertuntur, quorum ipse corda intra breue temporis spatium mirabiliter immutat.

Simile. Est etiam aliud in hoc opere mirabilius; Sicut enim mare tũc potissimum furit,cùm immitioribus ventis fuerit agitatum:ita etiam hoc internum mare, cùm variis hominum iniuriis & offensionibus tanquam immitioribus ventis infestatur, tunc rabies irarum & odiorum, & flagrans vindictæ cupiditas acriùs sæuiunt, & turbulentas excitant procellas. Cùm autem sancti ne hac quidẽ occasione à statu & tranquillitate mentis suæ depellantur(quin potiùs sæpè in ipsa calamitate lętẽtur, & ipsam maris inundationem quasi lac sugãt) dici nõ potest, quãta hac in re diuinæ virtutis admiratione,quantaque animi lætitia afficiantur. Heb. 10. Sic enim illis contigit,quos Apostolus ait rapinam bonorum suorum cum gaudio suscepisse; & iis etiam de quibus 1. Cor. 8. ad Corinth.scribit: Notam vobis facio,fratres,gratiam Dei quę data est in Ecclesiis Macedoniæ; quoniã in multo experimento tribulationis, abundãtia gaudij ipsorum fuit. Hoc est autem Psal. 106. quod Propheta iure miratur,cùm ait: Et statuit procellam eius in auram,& siluerunt fluctus eius. Et lætati sunt, quia siluerũt; & deduxit eos in portum voluntatis eorũ. Non contentus enim Dominus procellam sedasse, quod magnum planè beneficium est,quiddã adhuc maius & mirabilius addidit, quòd procellam ipsam in secũdam auram commutauit. Quod planè facit, cùm ipsam calamitatis amaritudinem in dulcedinem vertit. Quam rem hoc in loco Apostolus significauit, cùm magnã illam Macedonum tribulationem ingentis gaudij materiam illis præstitisse ait. Hoc autẽ quónam modo fiat, seculi homines ne suspicari quidem possunt. Quis autem nõ videat,quantũ hoc diuinæ virtutis & gratiæ hominis mentem corroborãtis argumentum sit. Quam rem Philosophos etiam aliqua ratione præsensisse ostendit Seneca his memorabilibus verbis: Si hominem videris interritum periculis,intactum cupiditatibus, inter aduersa felicem,in mediis tempestatibus placidum, ex superiori loco homines videntem, ex æquo deos: non subiit te veneratio eius? nõ dices, ista res maior est altiorque quàm vt credi similis huic,in quo est corpusculo,possit? Vis isthuc diuina descendit. Animum excellentem, moderatum, omnia tanquam minora transeuntem,quidquid timemus optamusque ridentem, cælestis potentia agitat. Hactenus ille.

III.

Hęc igitur quæ intra se pij homines quotidie experiũtur,sic ipsorum fidem confirmant, illuminant, & accendunt, vt illis

instar miraculorum, fidem confirmantium, imò supra miracula sint. Multi enim plurimis inspectis miraculis in perfidia sua obcæcato animo perstiterunt; at quisquis hanc Dei virtutem in se expertus est, miro modo in fidei veritate solidatur. Hæc autem admiranda opera & beneficia Dei non oscitanter & segniter spectari Propheta volebat, cùm mortales omnes ad hoc spectaculum conuocans diceret: Venite, & videte opera Dei; terribilis in cōciliis super filios hominū. Qui conuertit mare in aridam; in flumine pertransibunt pede; ibi lætabimur in ipso. An non ergo meritò lætentur in Deo, quibus in aquis validis tribulationū terra apparuit arida, & in mari rubro via sine impedimento; quando videlicet ipsi eis fluctus tribulationum materiam præbent gaudiorum. Mirabile quidem fuit maris fluctus Deum compressisse, sed non minùs mirabile est, humani cordis rabiem & impetum sedasse, & inter calamitatum & persecutionum turbines placida & tranquilla mente cōstitisse. Quod quidem regius Propheta beneficio Dñi sibi contigisse testatur his verbis: In terra deserta, inuia & inaquosa sicut in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. Quem locum interpres quidam sic explanat: Cùm à facie Saul profugus & exul patria domo, in hac vasta & inculta solitudine inopem & vagam vitam prosequor; nihilominus tamen ita te Dñe corā intueor, ac si in sanctuario tuo essem, atque præsenti numine tuo hoc in loco tectus & adiutus cōtemplor admirabilem potentiam & misericordiam tuā, quam quotidie in me, ab impendentibus malis eripiendo, meumq. animum confirmando, quotidie experior. Itaque cùm vir sanctus ait, se perinde quasi in templo esset, contemplari gloriam Dei, & vim eius salutarem; hoc intelligit in primis; quanquam longè absit à solemni cœtu piorū, pulsus ab iniquo Rege in desertas & incultas solitudines, nō tamem eam rem impedire quo minus suauissima voluptate potiatur, & pietatē suā alat in potētia & misericordia Dei contemplāda. Quæ duæ res in maximis calamitatibus potissimùm elucent, dum vir pius vndiq. premitur, sed non opprimitur; cadens robustior surgit; in luctu & mœrore, gaudio triumphat; egētissimus est, & omnia possidet; quotidie in media morte versatur, & tamē viget ac floret. Quæ cùm geruntur, ille bonitatē Dei & vim eius præpotentem non cogitatione modò complectitur, sed (vt ita dicā) manibus attrectat, atq. ex ea re admirabilis quædā in animo ipsius exardescit amoris magnitudo erga clementissimum numen, vt nō malè sentire videātur qui affirmant, Deum in rebus aduersis amabiliorem existere, quàm in prosperis. Quod ita esse, Dauid quoq. in maximis periculis versans, suo testimonio cōprobat; cùm subiungit, misericordiā Dei

Psal. 45.

Psal. 62.

vita ipsa optabiliorem esse. Quæ verba ex animo dicere non potest, nisi expertus; experiendum autem est potissimum in ipsa calamitate.

IIII.

His igitur multisque aliis similibus argumentis, fratres, quibus fidei lumen à Deo profectũ, rationis quoque lumine, quod ab eodem fonte dimanat, Deo cooperante illustratur & confirmatur, pij homines in fide Catholica roborantur; cuius nos dogmata miro modo ad pietatis & iustitiæ cultum inducunt. Sic enim illi philosophantur: Si fides nostra tantum habet firmitudinis & veritatis; verissima ergo & firmissima ea sunt, quibus nos ad timorem Domini, & veram religionem prouocat. Verissimum est, Deum rerum humanarum curam gerere, & bonorum atque malorum habere delectum. Verissimum est, nihil nos agere, nihil moliri, nihil cum animo nostro cogitare, quod nõ sit diuinæ sapientiæ oculis subiectũ, qui intimos etiam animi recessus penetrat. Verissimum est, futurum extremum iudicij diem, in quo totius vitæ nostræ, omniumque actionum, ad verbulum vsque otiosum, reddẽda sit ratio. Verissimum est, piis inæstimabiles in cælo opes atque delicias esse paratas, horrendaque & in æternum duratura supplicia reprobis in gehenna constituta. Verissimum est, animas nõ interire cum corporibus, sed vbi primùm à corpore solutę fuerint (nisi aliquid purgandũ supersit) operum suorum mercedem à iusto iudice Deo, qui reddet vnicuique iuxta opera sua, esse percepturas. Harum enim rerum fides quo magis viuida & incensa est, magisque ro-
Simile. borata, eo fecundiora virtutũ germina profert. Sicut enim stomacho refecto (à quo alimentũ ad totum corpus deriuatur) cætera quoque membra per illum refecta vigent; ita fide aucta, & nouis splendoribus illustrata, cæteræ quoque virtutes, quarum ipsa fundamentũ est, maiora capiunt incrementa. Ab hoc enim
Hebr. 11. fonte omnia illa virtutum opera, quæ Apostolus ad Hebræos longa oratione enumerat, prodierunt. Abraham enim patriam & genitale solum iussus à Deo reliquit, vt iret quò nesciebat. Exspectabat enim fundamenta habentẽ ciuitatem, hoc est, immobilem & æternam in cælis, cuius artifex & cõditor est Deus. Et Moyses luxum atque opes Pharaonis contemsit, maiores æstimans diuitias, improperium Christi, thesauro Aegyptiorum; fide enim aspiciebat in remunerationem. Fides itaq. promissionum Dei, cor ad labores, & ardua quæque virtutũ opera vehemẽter acuebat. Qua de causa eandem nos Apostolus omnibus in rebus tanquam impenetrabile scutum arripere præci-
Ephes. 5. pit; in quo possimus omnia tela nequissimi ignea extinguere. Cùm enim ille flatu suo (quo prunas ardere facit) cupiditates

noſtras per ſe ad malum accenſas vehementiùs inflammat, & voluptatis huius ardore ad inconceſſa rapere nititur, præſtò ſit fides, quæ inextinguibilis gehennę flammas, ſceleratis hominibus paratas, & ineffabiles cæleſtis regni delicias, victoribus cõſtitutas, & roſea Chriſti vulnera ſanguine manantia, cæteraq. eius beneficia ob oculos ponat, quo harum rerum contemplatione voluptatem repudiemus momentaneam, ne felicitatem amittamus æternam.

Qua in re ſalutare conſilium omnibus piè in Chriſto viuere volentibus in medium afferam, quo omnes diaboli fraudes & machinas ſuperare valeatis. Id verò eſt, vt quemadmodũ prudentis iudicis eſt, nunquam aliquid in cauſa pronuntiare, niſi vtrumq. litigantem audierit; ita nunquam homo aliquid in cordis ſui tribunali definiat, niſi vtraque deliberationis parte diligenter examinata. Si quis enim alteram libræ lancẽ leui etiam pondere oneret, in altera verò nihil apponat; an nõ certum eſt, eam quæ onerata ſit, deijciendam; alterã verò in ſublime tollendam? Vtraq. ergo ſuis ponderibus libranda eſt, ſi iuſtitię menſuram retinere velis. Hac porrò ſimilitudine aduerſus omnes diaboli tentationes vti cõmodiſſimè poteris. Subijciamus aliquot huius rei exempla. Si tibi dæmon carnis delicias & voluptates amplificat, tu in altera libræ lance voluptatibus iſtis conſtituta ſupplicia appende, quæ Dominus in Apocalypſi definit, cùm ait: Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum. & illud item: Momentaneum eſt quod delectat; æternum quod cruciat. Adde his etiam celebrem illam Philoſophorum non immeritò à multis laudatam ſententiam: Si quid feceris honeſtum cum labore, labor abit & honeſtas manet; ſi quid turpe cum voluptate, voluptas abit, turpitudo manet. Rurſum, ſi tibi dæmon, terrena lucra exaggerans ad fraudes & rapinas trahere nititur, illam Apoſtoli comminationem tibi ante oculos pone: Hoc autem ſcitote intelligẽtes quòd omnis fornicator, aut immũdus, aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) nõ habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei. Nemo vos ſeducat inanibus verbis; propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Hanc item fraudem D. Gregorius in Epiſtola quadam detegit; in qua nobilem quendã virum à direptione alienæ facultatis liberare nititur; prudenter illum admonens, pecuniam quidem ſe in hoc mundo relicturum, crimen verò alienæ rei ablatæ ſecum in alium mundum delaturum.

Simile. Simile. Apoc. 18. Epheſ. 5. Gregor.

Ad hæc, ſi te dæmon, virtutis & pœnitentiæ labores exaggerans, ab eius ſtudio deterrere, & ad voluptates & carnis delicias adducere tẽtet; tu cõtrà hanc illi eiuſdẽ Salomonis ſententiam obijce: Propter frigus piger arare noluit: mẽdicabit ergo ęſtate,

& non dabitur ei. Rurſum, ſi te ad perditorum hominũ vitam tanquam placidam & iucundam traducere velit, tu eius mēdacium illa Eccleſ. ſententia coargue: Via peccantium complantata eſt lapidibus, & poſt hæc inferi, & tenebræ, & pœna. Conſidera etiã ingentes eius vitæ curas & moleſtias, hoc eſt, iracũdiæ furorem, inuidiæ rabiem, odij acerbitatem, comeſſationum temulentiam, ambitionis contentionem, cupiditatum inexplebilem ſitim, auaritiæ mendicitatem, varioſque gulæ & luxuriæ morbos, infamiam, dedecus, cæteraſque improborũ hominum curas & cruciatus expende. Veriſſimè enim à Propheta dictum eſt: Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis nõ cognouerunt. Præterea ſi te ad faſtum & ſuperbiam, & immodicos ſumptus inducere velit, tu contrà illud Ieremiæ reſpondebis: Audiuimus ſuperbiam Moab: ſuperbus eſt valde; ſuperbia eius, & arrogãtia eius plus quã fortitudo eius. Et illud eiuſdem: Quia plus fecit quàm potuit, idcirco perierunt. Quod quidem vitium hac noſtra ætate cunctorum ferè nobilium commune eſt; quo non ſeipſos modò, ſed hæredes etiam ſuos magno ære alieno oppreſſos in gehennam præcipitant. His ergo rationibus, fratres, fidei clypeum arripientes, omnia tela inimici ignea illidere poterimus; atque ita demum fidei præſidio muniti, dignos fidei, quàm profitemur, fructus proferemus. Qui autem ſecùs faciunt, nequam illum ſeruum imitantur, qui domini ſui pecuniam in terra defodiens, fruſtra illam ſine vllo emolumento retinuit; qui verò fidei dogmatibus, diuiniſque oraculis hoc modo vtuntur, hi planè talentum ſibi creditum, Domino ſuo duplicatum referunt, æternam pro illo mercedem percepturi, & à Domino audituri: Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam; intra in gaudium Domini tui.

Eccle. 21.

Pſal. 13.

AD LECTOREM.

HOC in loco pium Concionatorem admonitum volui, vtramq; concionis huius partem, ac præcipuè poſteriorem, in eo quoque Euangelio tractari commodè poſſe, in quo aſcendente Domino in nauiculam, & dormiente, magna illa tempeſtas excitata eſt, quam ipſe, ventis atque mari imperans, diuina virtute ſedauit. Maris quippe tempeſtas, Eccleſiæ perſecutionem; tempeſtatis verò ſedatio, mirabilem Chriſti Domini virtutem atque triumphum deſignat.

IN

IN FESTO ALICVIVS SANCTI CONFESSORIS CONCIO PRIMA: IN qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, & vos similes hominibus expectantibus dominum suum.* Lucæ 12.

NTER sacra Euangelia quæ in festis sãctorum Confessorum Ecclesia legi instituit, Euangelium hoc, vnde quæ audistis verba desumpsi, præcipuè commendatur; quòd totius penè Christianæ philosophiæ summam paucis comprehendat; vt paulo pòst indicabimus. Vt igitur hanc cælestem doctrinam piè & vtiliter tradere valeamus, diuinam opem, sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Principio sciendum est, moralem philosophiam, atque adeô omnes disciplinas, quæ ad finem aliquem destinantur, duabus præcipuè partibus constare; nempe, expositione finis, & eorum quæ ad finem consequendum ordinantur; quæ philosophi Media appellare solẽt. Sic Aristot. in lib. Ethicorum; vbi vitam hominum & mores formare docet; primo lib. de vltimo humanæ vitę fine, hoc est, de summa hominis perfectione, & optimo atq. felicissimo eius statu differit, deinde de omnis generis virtutib° latè disputat, per quas ad eum finẽ peruenitur. Hoc autẽ quod ille multis libris vix absoluit, breuissimo cõpendio Saluator his pauculis verbis, quæ à me commemorata sunt, cõprehendit. Finem quippe humanæ vitæ longè certiùs quàm Arist. cõstituit, cùm de obsequio domini erga fideles ac vigilantes seruos loquẽs ait: *Amen dico vobis quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Instrumenta autem, siue (vt appellãt) media quibus ad hunc finẽ peruenitur, tria solùm præmisit; ad quæ omnia alia referuntur; nempe, lumbos præcingere, ardẽtes lucernas in manibus gestare, & vigilãter domini aduentũ præstolari. De his igitur instrumentis in præsenti concione dicere institui; ita fiet, vt totam penè Christianæ philosophiæ summam vobis ante oculos ponam. Ait igitur Dominus: Aristot. in lib. Eth.

Sint lumbi vestri præcincti. Quid est lũbos præcingere? Nimirũ (vt D. Gregor. hoc in loco ait) omnẽ carnis lasciuiam & intẽperantiã pudicitiæ atq. timoris Dñi cingulo stringere. Qua loquẽdi figura ex præcipua generis parte vniuersum genus Saluator Gregor.

intelligi

intelligi vult. Non enim impudicicia sola, sed omnia letalia crimina simul profliganda sunt, si aduentũ Domini secura mente expectare volumus. Sed quoniam (vt sancti Patres aiunt) impudicitiæ crimen maximè acre & importunum est (nusquam enim originalis concupiscentia vehementiùs quàm in libidinis affectu desæuit) ideò huius potissimum mentionem facit: qui enim hunc potentissimum hostem, corruptæ naturæ viribus armatum, domuerit, facilè de cæteris vitiis victoriam reportabit. Quoniam qui maiora vincit, consentaneum est posse illũ quoque minora superare. Si Iacobus Apostolus eum qui linguam frenaret, cæteros quoq. rebelles animi sensus & motus coërcere posse confirmat; multò certè magis qui ita timore Domini septus atque munitus est, vt hunc intimum & familiarem hostem opprimere possit, cæteros quoque animæ hostes prosternere, & sub iugum mittere poterit.

Iacob. 3.

Verùm cupiditatis huius tyrannidẽ atque potentiam vtinam Salomon tam diligenter cauisset, quàm sapienter explicauit! sic enim ait: Lustraui vniuersa animo meo, & inueni amariorem morte mulierem; quæ laqueus venatorũ est, & sagena cor eius; vincula sunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illã; qui autẽ peccator est, capietur ab illa. Quibus verbis apertiùs periculi huius magnitudo potuit explicari? Sed hoc in loco tamen perditis hominibus periculum hoc imminere ait. Alibi verò iustissimis etiã viris, qualis tum ipse, tum Dauid pater eius exstitêre, idem periculum denunciat. De eadem enim muliere loquens, Multos, inquit, vulneratos deiecit; & fortissimi quiq. interfecti sunt ab illa. Possem hoc multis fortissimorum virorum ruinis, quas ætate nostra vidi, facilè comprobare; sed pro his omnibus satis erit mihi D. Augustini testimonium, timoris & admirationis plenissimum, in medium attulisse; sic enim ait: Crede mihi, cedros Libani, & ductores gregis sub hac specie corruisse vidi; de quorum casu non magis dubitabam, quàm Ambrosij aut Hieronymi. Quid his verbis formidabilius? Quamobrem fidelis quisque D. Hieronymi (cuius modò mentio facta est) consilium sibi ante oculos ponat; qui ad Nepotianum scribens, Omnes, inquit, puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto mãsites, nec in præterita castitate cõfidas. Nec sanctior Dauid, nec Salomone potes esse sapiẽtior. Memento semper quòd paradisi colonũ de possessione sua mulier eiecerit. Hæc ille. Diuus verò Isidorus, Iuxta serpentem, inquit, positus, non eris diu illæsus: & prope ignẽ consistens, ferreus licet sis, combureris. Scio esse in quibusdam insigne quoddam castitatis donum, singulari Dei priuilegiò concessum. Sit ita sanè. Sed neminem tamen, quamdiu in hoc corpore

Eccle. 9.

Prou. 7.

August.

Hieron. ad Nepotianum.

Isidor.

pore militat, securum iudico; nisi qui omnem labendi occasionem fugerit. Itaq. magnoperè probo cuiusdam ex beati Francisci sociis consilium; qui cùm mirabile castitatis donum à Deo percepisset, adeò tamen solicitè omnia castitatis pericula vitabat, ac si iuuenili ardore cor eius vreretur. A quo cùm confessarius, qui castitatis eius conscius erat, quæreret, cur tanto studio omnia castitatis pericula vitaret, cùm tam præclaro castitatis dono præditus esset; Quoniam, inquit, hoc mihi donum à Deo contigit; quia ego maxima cura omnia pudicitiæ pericula vito: quod si non facerem, fortasse non ita mihi Dominus præsenti numine suo adesset.

Hęc ideò à me dicta sũt, fratres, quò apertè cupiditatis huius vim vobis indicarem, planumque facerem, cur huius potissimùm vitij Dominus meminerit, cùm in præsenti lectione ait: *Sint lumbi vestri præcincti.* Quod videlicet intelligeret, hac hydra superata, facilè ad aliarum victoriam viã muniri. Cæterùm qui hoc cæleste castitatis donũm adeptus est; qui corporis sui vas in honore, non in passione desiderij castum integrumq. conseruauit, is ab occultissimo & insidioso huius virtutis hoste (nempe superbia) sibi cauendum curet. Quæ cùm omnibus bonis operibus insidietur, vt pereant; tum maximè ex castitatis splẽdore superbiendi occasionem subministrat. Quo tentandi genere dum ex virtutibus elationis materiã suggerit, salutis medicamenta in venena conuertit. Hinc diuus Fulgentius in epistola quadam ait: Spirituales Dei famulos atque famulas à dæmone ita expugnari, vt si eos rebus noxiis mortiferisque non vincat, vitalibus remediis occidat. Et paulo pòst: Publico, ait, certamine dæmon carnales deijcit; spirituales verò, si quos cautos inuenerit, occultiore conflictu prosternit. Verùm cùm nihil sit virginitate illustrius, nihil continentia magis admirandum: quippe quæ (vt Athanasius inquit) Angelorum magis quàm hominum esse videatur; illius splendore potissimùm humani generis hostis vtitur, vt mortales, humilitate deserta, sui ipsorum efficiat admiratores.

Fulgent.

Idem.

Athan.

Ceterùm non satis est lumbos carnis præcingere, nisi mentis etiam lũbos (vt Petrus Apost. monet) præcingamus. Quod quidem tunc facimus, cùm solicita & vigilãti cura cor nostrum (in quo sibi diuina Sapientia domicilium collocauit) ab omni impura cogitatione purum integrúmque seruamus. Hoc autem præstamus, quando prauam cogitationem, cùm primùm serpere incipit, tãta celeritate à nobis excutimus, quanta ignem fortè in manus incidentem excuteremus. Quam rem designant septuaginta illi fortes, Salomonis lectulum custodientes, qui omnes ita gladiis armati erant, vt vniuscuiusq. ensis supra femur

1. Pet. 1.

Simile.

Cant. 5.

mur

mur suum positus esset propter timores nocturnos. Hic autem lectulus, in quo verus Salomon requiescit, iusti viri anima est, quæ quauis impura cogitatione polluitur, & sic à vero Salomone deseritur. Viri autem iusti ne in hoc tantum malū incidant, non contenti gladiis spiritus armari, supra fèmur etiam gladios gestant, vt nulla mora in illis euaginandis, & prauis cogitatio-
Genes. 3. nibus abscindendis interueniat. ille quoq. Cherubin qui aditum & ostia terrenæ paradisi seruat, gladium flammeum atq. versatilem in manu habet, ad custodiendam viam ligni vitæ. Paradisus autem deliciarum, anima quoq. iusti est, in qua diuina sapientia deliciis suis fruitur cum filiis hominum. Ad hanc autem paradisum custodiendam vir iustus flammeum atq. versatilem gladium in manu gestat. Versatilem quidē, vt quàm celerrimè impuros affectus & cogitationes in animo surgentes abscindat: flammeum verò, vt diuini amoris igne eos consumat. Vt enim
Climac. Climacus ait: Pudicus est, qui amorē amore excludit, ignemq. igne spiritus extinguit. Aliter autem hæc paradisus pura & in-
Simile. tegra conseruari minimè poterit. Quemadmodum enim pudica & fidelis vxor non modò adulterū non admittit, sed ad primum eius conspectum terga vertit (adulterij genus existimans impudicis verbis aures præbere) ita casta Christi sponsa non modò ab omni impuro opere, sed ab omni etiam praua cogitatione mentem suam diligentissimè custodit. Qui autem negligenter se in hoc officio gerunt, facilè hostis antiqui ludibrio patent. Cuius rei imaginem expressit illa puella, quæ triticū pur-
2. Reg. 4 gabat, & Isboseth regis dormiētis ostium custodiebat: qua dormiente, duo latrones ingressi, regis caput amputarūt. Hęc enim puella quæ triticum purgabat, discretionis ac prudentiæ imaginem gerit: cuius est, paleas à tritico, hoc est, vanas à sanctis cogitationibus discernere. Hac igitur dormiēte, hoc est, officium suum oscitanter exequente, prauæ cogitationes tanquam latrones in mentis nostræ domicilium irrumpentes, Regi, hoc est, spiritui nóstro necem inferūt. Quicunq. igitur hanc à se negligentiam & dormitantiam excludunt, hi planè mentis suæ lumbos præcinctos habent. Atq. hæc prima piorum hominum cura esse debet: qua, corde diligenter custodito, malis omnibus aditum præcludunt.

I.

Verùm quia non satis est à malis abstinere, nisi bonū facias, subdit deinde Dominus, vt lucernas ardentes in manibus gestemus. Lucernæ autem nomine, & fidei lumen, & Dei legem significari, omnis scriptura testatur. Mandatum enim (ait Sa-
Pro. 6. lomon) lucerna est, & Lex lux. Et regius Vates, Lucerna, inquit,
Psal. 118. pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Cùm ergo
Domi-

Dominus ardentes lucernas in manibus gestare pręcepit, fidem & legem suam non solùm corde & ore, sed operibus etiam, quæ per manus intelliguntur, nos profiteri atque testari vult. Sunt enim qui fidem & legem Dei in solo corde gerunt; sunt qui in solo ore, non in manibus gestant, qui vocem quidem habēt Iacob, manus autem Esau; de quibus Saluator ait: Vt quid vocatis me Domine, & nō facitis quæ dico? Et iterum: Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est. Vult ergo Dominus, vt in manibus magis quàm in ore eius legem circumferamus. Itaque si is pauperes spiritu, lugentes, iustitiam sitientes, misericordes, pacificos, & mundos corde pronuntiat beatos esse; dāda nobis opera est, vt tales simus, quò beatitudinis huius participes efficiamur. Rursum cùm idem ait: Si vis ad vitā ingredi, serua mandata, demus operam, vt mandata seruemus; quo sempiternā vitam percipere mereamur. Cùm verò præcipit vt inimicos diligamus, vt eos beneficiis prosequamur, vt pro persequentibus & calumniantibus nos preces Domino offeramus: hæc eius præcepta non in ore solùm, sed in manibus gestanda curemus; opere exhibentes quod verbis profitemur. Sic igitur ardentes lucernas in manibus habemus; atque ita homines videntes opera nostra bona glorificāt Patrem nostrum qui in cælis est. Nusquam enim magis cælestis Patris gloria elucet, quàm in his, qui iustitiæ & sanctitatis cultu, bonitatis eius imaginem referunt.

Genes. 17. Lucæ 6. Mat. 7. Mat. 5. Mat. 19. Mat. 5. Mat. 5.

Sequitur deinde tertio loco quod Dominus ait: *Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando reuertatur à nuptiis; vt cùm venerit, & pulsauerit, cōfestim aperiāt ei.* Venit autem Dñs (vt Greg. ait) cùm ad iudiciū properat; pulsat verò, cùm per ægritudinis molestiam esse mortem vicinam designat. Cui confestim aperimus, si eum cum amore suscipimus. Aperire autem iudici pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre eum, quem contempsisse se meminit, iudicem formidat. Hæc autem Domini admonitio huc præcipuè tendit, vt tota fidelis hominis vita, quæ per tres vigilias designatur, velut exspectatio & præparatio quædam sit, quà singulis momentis venientem Iudicem expectemus, vt confestim aditum ei liberum præbeamus. Ad hoc autem scire oportet, hominem à Deo in hunc finem conditum esse, vt ad æternæ felicitatis gloriam, hoc breuis æui curriculo præpararetur. Hic enim est finis ad quem is à summo illo opifice conditus est. Quod cùm ita sit, efficitur sanè, vt is nihil priùs curare, nihil moliri, nihil in vita diligentiùs agere debeat, quàm vt ad hāc horam sollicitè se præparet; atque ita demum vita eius (vt sapientes viri docuerunt)

Gregor.

continua

Simile. continua mortis meditatio, & ad illã preparatio sit. Vt enim fideles serui, qui ad curias Principũ alicuius grauis negotij causã mittuntur, id præcipuè agunt, id curant, id noctes diesque cogitãt, qua videlicet ratione fideliter id expediãt, cuius gratia missi sunt: ita cùm fidelis Dei seruus intelligat, se ad hoc in mũdum à Deo missum, vt in bonis operibus ad finem vsq. strenuè persistens, cælestem hereditatem promereatur; dat operam sedulò, vt in hoc pietatis officiò mors illum deprehendat. Scit enim extremum hunc diem de tota vita, atque adeò de tota æternitatẽ sententiam ferre: ex eo quippe momẽto tota æternitas pendet. Hinc sapientissimus quidam vir pios admonere solitus erat, vt vnusquisque eorum in edito domus suæ loco hanc sententiam scriberet: MOMENTVM VNDE PENDET AETERNITAS.

Hanc eandem curam Dominus sub alia non dissimili metaphora commendauit, cùm nos in hoc mundo non tanquã ciues & indigenas, sed tanquam aduenas & peregrinos versari voluit; Psal. 81. vt omnes propheticum illud dicere possemus: Aduena ego sum in terra, & peregrinus, sicut omnes patres mei. Peregrini enim & viatoris est, aliò tendere, nec stabilem in via sedẽ habere, sed alibi domicilium, alibi genitale solum & patriam habere, & ad eam properare. Id quod in lege olim Dominus miro modo adumbrauit, cùm inter tam varias cerimonias, quibus paschalem agnum manducare præcepit, hanc etiam adiecit, vt homines il- Exod. 12. lic stãtes, & lumbis accinctis, & manibus baculos tenẽtes, festinanter comederent. Quid enim horum non ad viatores pertinet? Nam stare, ac festinanter manducare, & accinctis lũbis esse, baculosq. manibus tenere, viatorum propria sunt; qui cùm aliò tendãt, ibique mente defixi sint quò properant, vix sibi sedere, & lẽtè comedere permittũt, vt quàm ocyssimè ad optatum locum perueniãt. Quid autem hoc solemni ritu Dñs designare voluit, nisi vt quicunque veri Agni immaculati, & incontaminatì, hoc est Christi, participes, & regni eius hæredes esse volumus, quàm diu in hoc corpore degimus, viatoris & peregrini mentem atq. animum assumamus? Viator enim toto animo in terminum viæ intentus est, & ad illum indefesso studio & labore contendit. Quòd verò ad hospitium declinat, non id agit vt in eo tanquam in domo, sed tanquam in hospitio vires cibo somnoq. reficiat, quo celeriùs ad patrium solum peruenire queat. Sic igitur qui intelligit se in hoc mundo hospitem & peregrinum esse, & ad celestem patriam bonorum operum gressibus tendere, in qua se & parentes, & amicos, & opes, & bonorum omnium copiam habiturum sperat, & in qua, breui huius vitæ curriculo consummato, se perpetuò mansurum credit: eò

curas

curas & cogitationes suas, omniaque vitæ studia dirigit, illam cogitat, in sola eius cogitatione acquiescit, de illa dies noctesq. differit, cum Propheta clamans; Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni detur dextera mea. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui. Denique si aliquando ad rem familiarem curandam digreditur, non id agit, vt opes immẽsas congerat, vt altas in hoc seculo radices iaciat; sed vt itineris necessitati, non infinitę cupiditati prouideat. At quantũ ab hoc proposito & affectu distant, qui omnes curas & cogitationes suas sic in terra defixas habent, ac si ad hanc vitam solùm fruendã, non ad aliam conditi essent! Sic enim terrenis bonis inhiant, sic se totos congerendis opibus in extrema etiam senectute addicunt, quasi perpetuò in ea mansuri essent. Quod certè non leue indicium est, nequaquam illos ad eam sortem pertinere, quæ nunquam illis venit in mentem, nec quicquam eius amore inducti faciunt. Psal. 136

II.

Hæc tria sunt, fratres, quæ à nobis Dominus exigit. Nunc secundo loco videamus, quid hæc ipsa præstantibus vicissim promittat. Hoc autem explicat, cùm protinus subdit: *Beati serui illi, quos, cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* His pauculis verbis eximiam sanctarum animarum gloriam Dominus ostendit. Quæ enim excogitari maior gloria potuit, quàm vt rerum omnium conditor & Dominus se in earum obsequium præcingere & ministrare dicatur? Nunquam enim Aman ille ad tam excelsum honoris gradũ aspirare ausus fuit, vt ab Assuero Rege hunc sibi honorẽ exhiberi postularet. Hoc autem orationis genere, fratres, nihil humile aut terrenum cogitare debemus. Nec enim in cælo corporeæ mensæ, aut mensarum recubitus, & earum ministeria sunt. Quid igitur hoc loquendi genere indicare Dominus voluit? Certè summũ quendam honoris & dignitatis gradum, multoque maiorem quàm humana mens cõcipere possit. Sicut enim summus honor esset, si Rex aliquis maximus seruo suo ad mensam accumbẽti seruiret; ita hac loquendi figura summum quendam & ineffabilem honorem, quo vigilantes seruos Dominus in regno suo ornaturus est, voluit designare; de quo quidem honore alibi dixerat: Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus. D. verò Gregorius hoc in loco, transitus huius nomine, duplicem illam beatorum gloriam, de qua ipse alibi dixerat; ingredientur, & egredietur, & pascua inueniẽt; significari ait. Ingrediuntur enim electi omnes in vastam illam atq. immensam diuititatis abyssum; ac deinde ad pulcherrrimam sacræ humanitatis speciẽ cõtemplan-

Hester 6. Simile. Ioan. 12. Gregor. Ioan 10

templandam egrediuntur; & vtrobiq.ineffabilis ſuauitatis paſcua quibus pleniſſimè ſatiantur,inueniunt. In immenſa quippe illa diuinitatis abyſſo non vno aliquo bono, ſed bonis omnibus fruuntur, & ſatiantur, quemadmodum Propheta teſtatur
Pſal.16. cùm ait: Satiabor cùm apparuerit gloria tua. & alibi: Adimple-
Pſal.15. bis me lætitia cum vultu tuo; delectationes in dextera tua vſque in finem,ſiue(vt alij verterũt) ſatietas lætitiarum eſt cum vultu tuo. Quo verbo non vnam aliquam lætitiæ rationem,ſed omnia lætitiarum,delectationum,& gaudiorum genera cōplexus eſt; quibus fruitur quiſquis Dei faciem coinuetur. Cuius
Sap 16. rei typum gerebat manna,quod ſaporum omnium ſuauitatem continebat. Sed in hoc tamen diſcrimen erat; quòd non ſimul omnes rerum ſapores veſcenti referebat,ſed modò hũc, modò illum,pro voto videlicet edentis:at cibus hic cæleſtis omnes ſapores atq.ſuauitates ſimul exhibet beatis. Qua ex re perfectiſſima animæ tranquillitas, & deſideriorum quies manat. Quo quidem argumento lætitiæ huius magnitudo colligi aliqua ra-
Simile. tione poteſt. Tanto enim vnaquæque voluptas maior eſt,quanto plures ea ſenſus oblectat. Vt enim ſi quis ignes ignibus,& lumina luminibus addat,ignem & lucem efficit pleniorem; ita ſi quis gaudia gaudiis,delicias deliciis cumulet,lætitiam & iucun-
Simile. ditatem efficiet vehementiorem. Vnde qui ſolemne aliquod epulum inſtituit, omnia quæ voluptate aliqua ſenſus titillare poſſunt, diligenter quæſita in conuiuio exhibet; nempe cibos lautiſſimos,qui palatum alliciant;frondentium arborum amœnitates,quæ oculos paſcant;aromata & vnguenta pretioſa,quæ odore ſuo nares reficiant;cantus & tibicines,qui aures mulceãt; dicaces homines, & paraſitos, qui riſum moueant; eloquentes & eruditos homines,qui dictis & ſententiis intellectum inſtruant;& amicos etiam,qui conſpectu& conuictu ſuo animum recreent & oblectent. Quibus rebus fit, vt nullus penè ſenſus, nullaque vis animæ ſit,quæ ſua voluptate non fruatur. Hac igitur ratione cæleſtis gloriæ magnitudinem vtcunque coniectare licebit. In qua nullus in corpore ſenſus,nullaque in anima noſtra vis erit,quæ non ſuam,& quidem ſummam, non ad horam (vt illa conuiuantium) ſed in omni æternitate percipiat voluptatem. Eſt enim illud vniuerſale bonum, quod vniuerſas animæ noſtræ vires & ſenſus plenè ſatiat,implet,& miro modo
Exod.23. reficit. Vnde ipſe Dominus Moyſi ait, Ego oſtendam tibi omne bonum.

Hac igitur gloria beatorum animæ fruuntur, cùm illud immenſum & impermeabile diuinitatis pelagus ingrediũtur. Alia verò fruuntur,cùm ad pulcherrimam ſacræ humanitatis Chriſti ſpeciem contemplandam prodeunt. Quam ex parte diſcipuli

puli in transfiguratione Domini videntes, tanta lætitia cōpleti fuere, vt Petrus Apostolus tria tabernacula, nesciens quid diceret, ibidem fabricari postulauerit. Quemadmodū enim nimius vini potus sic in homine dominatur, vt omnem illi mētem eripiat; sic eius lætitiæ magnitudo Petri mentem inebriauerat, vt vix vllus in eo sensus, qui officio suo fungeretur, remaneret; lætitiæ magnitudine totam animæ eius regionem peruadente. Si igitur illa gloriæ (vt ita dicam) guttula sic discipulorum animos adhuc in carne degētes affecit; quid faciet abundantissimus ille supernæ voluptatis torrēs, quo fidelis anima ab vbertate domus Dei inebriabitur? Hoc vtcumq. dici potest, sed mēte tamen comprehendi non potest. In hac autem sacra humanitate cùm multa sint quæ Sanctorū mentes ineffabili iucūditate permulceant; tum illud eos mirabiliter afficit, quòd illius meritis sciunt se ad eam gloriæ magnitudinem peruenisse. Tunc enim plenè Dominicæ redemptionis beneficium agnoscunt, cùm quid per illud consecuti sunt, experiuntur. O quas tum laudes, quas gratiarum actiones pro tanto beneficio agent? quæ amoris oscula sacris illis stigmatibus, per quæ tantam salutem adepti sunt, ore cordis affigent! quo affectu voces illas, grati animi indices ex Apocalypsi Ioannis intonabunt: Dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutē, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorē, & gloriā, & benedictionem. Quamobrē? Paulò antè rationem reddiderant, dicentes: Quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione; & fecisti nos Deo nostro regnū, & sacerdotes; & regnabimus super terram. Hoc igitur modo, Sanctorum animæ ingrediuntur, & egrediuntur, & vberrima diuinitatis, & sacræ humanitatis in excelsis mōtibus Israël pascua inueniunt: quibus tanta plenitudine satiantur, vt nihil ampliùs quærant, nihil sitiant. Quamuis autem dispar sit gloria singulorum, sua tamen quisque plenè & perfectè beatus est; quemadmodum minora vasa cum liquore aliquo plena sunt, non minùs quàm maiora plena sunt.

Mat. 17. Simile. Apoc. 5. Ibidem. Simile.

III.

Hoc est igitur præmium, fratres, quod vigilātibus seruis Dominus promittit: hic vltimus humanæ vitæ finis, & perfectissimus status, ad quem vota omnia atq. desideria nostra aspirant; quò cùm venerint, plenissimè conquiescent. Ideoq. non mirum si beati ab ipsa veritate prædicantur, qui ad hanc tantam felicitatē peruenturi sunt. *Beati*, inquit, *serui illi quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi.* D. Gregor. humanam vitā tribus noctis vigiliis cōparat. Pueritiam enim, primā esse vigiliam ait; iuuentutem, secundam; senectutem, tertiam.

Gregor.

Eos verò Dominus pronunciat beatos, qui sic in his omnibus vigiliis parati sunt, vt in quacunque earum Dominus venerit, vigilantes inueniat. Vigilat autem (vt idem Gregor. ait) qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat, qui seruat operando quod credit. Vigilat, qui à se torporis & negligentiæ tenebras excutit. Ac postremò vigilat, qui in continua Dominici aduentus expectatione est; datq. sedulò operam, ne vllam pulsanti Domino moram faciat, & ne quid intra pectoris sui domum sit, quod oculos intrantis offendat. In quo quidem opere sic intentus est, vt nusquam aliò declinet, & nunquam ita rebus ad huius vitæ vsum pertinentibus prospiciat, vt hanc à se curam abijciat. Quem quidem animum D. Hieronymus se habere testabatur, cùm diceret: Siue comedam, siue bibã, semper auribus meis vox illa insonare videtur: Surgite mortui, venite ad iudicium. Neque enim quotidiana mors minùs quàm extremũ illud iudicium pertimescenda est; quando quod de vnoquoq. nostrûm in morte definitum fuerit, stabile & immotum in extremo illo iudicio erit. Ideoque tanta cura Dominus paratos nos ad hunc primum eius aduentum inueniri vult. Quia verò eius hora incerta est (nec enim satis constat, an prima, an secunda, an tertia vigilia venturus sit) ideò quisquis paratus inueniri vult, in omnibus vigiliis expeditus esse debet; alioqui si in aliqua dormierit, periculum est, ne in illa veniens Dominus dormientem atque imparatum deprehendat, quod periculorum omnium maximum est.

Idem.

Hieron.

Hoc autem appositissima deinde similitudine Dominus declarat atque cõfirmat: *Si enim*, ait, *sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam*: hoc est, illa quidẽ hora solicitè vigilaret, cæteris verò citra periculũ dormire & requiescere posset. Quia verò de hora aduentus eius incertus est, & periculum timetur, tota illi nocte vigilandum est, si domum suam ab hoc periculo indemnem seruare velit. Hoc est autem quod in sacræ huius lectionis fine Saluator indicat, cùm tandem concludit: *Ideo & vos estote parati; quia qua hora non putatis, Filius hominis venturus est*: hoc est, quia horam ignoratis, omni hora vigilare debetis. Idcirco autem (vt D. Gregorius hoc in loco ait) horam vltimam voluit nobis esse incognitam, vt eam semper haberemus suspectam; vt dum illa præuidere non possumus, ad illam sine intermissione præparemur. Sic enim mors ipsa, cùm venerit, vincetur, si priùs quàm veniat, semper timeatur.

Gregor.

Quantum autem nostra intersit perpetuò vigilare, non obscurè Saluator ostendit; qui toties nos in Euangelio hortatur, vt attentè vigilemus, & de salute nostra soliciti simus, vtque omnem

omnem à nobis inertiam atque segnitiem diligenter excutiamus. Hinc apud Matthæum, Vigilate, inquit, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. & apud Lucam; Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere omnia ista quæ ventura sunt, & stare ante Filiũ hominis. & apud Marcum adhuc instantiùs; Videte, vigilate, & orate. &; Quod vobis dico, omnibus dico, vigilate. Causam autẽ huius toties repetitæ admonitionis subiungit, cùm subdit; Quia nescitis quando tẽpus erit; hoc est (vt alibi explicat) quia nescitis qua hora Dominus vester vẽturus sit. Quid igitur deinde? Nimirum quia tota salus vestra in hoc præcipuè posita est, vt hora illa vos expeditos atque paratos inueniat. Quod apertè illa decem Virginum parabola indicat; quarũ quinque paratæ, quinque verò imparatæ erant; & quæ paratæ erant, intrauerunt cum sponso ad nuptias, & clausa est ianua: quæ verò tum primũ parari cœperũt, occlusam ianuam inuenientes, foris perpetuò remãserunt. Magister ergo cælestis, qui vt iudex hominum, ita mediator & amator est huius tanti periculi præscius, opportunè nos huius vigiliæ admonet, vt qui probè norat, salutis nostræ negotium in hac prætempestiua præparatione situm esse. Mat. 24. Lucæ 21. Ibidem. Marc. 24. Ibidem. Mat. 24. Mat. 25.

Quid igitur, an non satis est, cùm iudex ad ianuam pulsauerit, tunc primùm vigilare ac parari? An nõ videmus multos qui improbè vixerũt, cùm aliquo morbo grauiter vexantur, magna veræ contritionis atque compunctionis signa edere? & magno gehennæ atque diuini numinis metu concuti? & mundi gloriam, atque terrenas opes, vt fragiles & caducas, pro nihilo ducere? & liberaliter eas testamẽto aliis legare? Omnia autem hęc non vulgaria veræ pœnitentiæ signa sunt. Videmus hæc planè. Verùm hæc omnia in his qui tota vita improbè vixerunt, dubiũ est an à sola morbi angustia, an à diuina gratia proficiscantur. Afflictio namque vrgentis morbi futurarũ pœnarum acerbitatem (quæ ipsa morte sunt acriores) ante oculos ponit. Mortis verò impendentis metus, & anteactæ vitæ ratio reddenda, timorem diuinæ seueritatis incutit. Terrenas autem opes contemnere relicturum, difficile non est. Morbi autem cruciatus, quem solus ille cælestis Medicus curare, & hominẽ ab illa graui vexatione liberare potest, ipsum Deo subijciat atque prosternit: qui solus potest in tantis malis remedio occurrere. Omnes igitur hos affectus graues & incurabiles morbi (nisi homo mente captus sit) in Christiano pectore solent excitare. Sed si cælestis gratiæ virtus desit, quæ hos pios affectus conseruet, abeunte morbo, ipsi quoque simul cum morbo abeunt. Sicut enim extincta lucerna, quæ domũ illuminabat, lumẽ etiã cum illa deficit; ita sublata illa causa quæ hos animi motus excitabat, motus

quoque ipsi cum illa euanescunt & pereunt. Quam rem quotidie in huiusmodi pœnitētibus cernimus, & quasi manibus cōtrectamus. Recepta enim sanitate, ilico ad assueta redeunt; & quæ vel fieri, vel restitui, atque resarciri præceperant, reuocant. Quocirca sapientissimus ille arbiter, cui omne cor patet, & omnis cogitatio loquitur, qui spirituū ponderator, qui discretor est
Prou. 16. cogitationum & intentionum cordis; huius extremæ pœniten-
Heb 4. tiæ periculum agnoscens (in quo non res pecuaria aut pecuniaria, sed æterna vita in discrimen vocatur) nolens nos in re tanti momenti negligenter agere, toties nos ad vigiliam & solicitudinem, ac animi præparationem inuitat. Hoc igitur agamus, fratres, in hoc vnum totis viribus incūbamus, hoc dies noctesque meditemur; hæc sit prima curarum, primum omnium studiorum atque negotiorum; cui cætera omnia seruire debent. Ad hoc enim à summo illo & sapientissimo opifice Deo conditi, ad hoc pretioso eius sanguine redempti, ad hoc tot beneficiis aucti atque seruati, ad hoc denique tam diu patienter & misericorditer expectati sumus; frustra victuri si omnia alia agentes, hoc vnum negligamus; felicissimè autem victuri, si cæteris neglectis, vel postremo loco habitis, hoc vnum diligenter curemus, vnde beatitudo atque felicitas nostra, vnde vera salus, & sempiterna vita pendet; quæ vigilantibus seruis parata est. Ad quam nos clementer perducere dignetur Dominus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN FESTO ALICVIVS SANCTI CONFESSORIS CONCIO SECVNDA: IN qua, post Euangelicæ lectionis explanationē, octo simplicitatis Christianæ gradus describuntur.

THEMA. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Lucæ 11.

IN sacra huius diei lectione, fratres, duplicē nobis cælestis Magister lucernæ similitudinē proponit; quarum altera cōmunis ad totius mūdi salutem, altera priuata ad cuiusq. nostrûm salutē pertinet. Prior illa lucerna Christus Dominus est supra Ecclesię candelabrū posita, quæ illuminat omnem hominē venientem in hunc mundū. Quamuis enim is in hoc præcipuè è

cælis ad terras delapsus fuerit, vt peccata nostra in ara crucis expiaret, nosq. passionis suæ merito Patri suo, à quo diffidebamus, recōciliaret; tamen hoc beneficio non contentus, modis omnibus salutem nostram promouendam curauit. Inter ea verò beneficia, doctoris & magistri officiū præcipuè numeratur: de quo Esaias olim vaticinatus est; Erunt, inquit, oculi tui vidētes præceptorem tuum, & aures tuæ audient vocem post tergum monentis: Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis ad dexterā aut ad sinistrā. Sic enim Ioël Propheta. Et filij, inquit, Sion lætamini in Dño Deo vestro; quia dedit vobis doctorem iustitiæ. Apostolus item, Multifariam, inquit, multisque modis olim Deus loquēs Patribus in Prophetis; nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, vt diuina eius auctoritate freti, nulla nos mundi auctoritas, nulla terrenæ prudentiæ philosophia, nulla dæmonum astutia à veritate semel eius auctoritate concepta dimoueret. Itaque cùm aduersus pietatis opera, quæ aliquando molimur, terrena prudentia insurgere atq. inclamare cœperit, nos fortissimum hunc diuinæ auctoritatis murum illi constanter opponamus. Hinc D. August. Vt homines, inquit, fidentiùs ambularent ad veritatē, ipsa veritas in assumpto homine stabiliuit atque fundauit fidem. Hac igitur de causa Saluator noster frequentissimè in litteris sanctis, luminis & splendoris nomine designatur. Hinc Esaias: Populus, inquit, qui ambulabat in tenebris, vidit lucē magnā, habitantibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis. Idemque, Propter Sion, inquit, nō tacebo, & propter Ierusalem non quiescam, donec egrediatur vt splendor iustus eius, & Saluator eius vt lampas accendatur.

Esaiæ 34. Ioëlis 2. Hebr. 2. August. Esaiæ 9. Idem 62.

Cæterùm Iudæi sibi tantùm hoc cæleste lumen prælucere debere existimabāt; ideoq. cùm viderēt Spiritus sancti gratiam Gentilibus opera Petri communicatam, obstupuerūt (vt Lucas ait) ex circumcisione fideles qui venerant cum Petro: quòd in Nationes gratia Spiritus sancti effusa esset. Verūtamen Dominus lucernam hanc neutiquam sub modio, hoc est, Iudææ tantùm finibus continendam esse prædixit, sed supra Ecclesiæ cādelabrum ponendam; vt non Iudæi modò, sed Gentes etiā, quæ Ecclesiæ domum ingressuræ erant, lumen viderent, ne cæcæ in tenebris ambularent. Quod quidem cælestis Pater de filio suo vaticinatus fuerat his verbis: Parū est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israël cōuertendas. Dedi te in lucem Gentiū, vt sis salus mea vsq. ad extremū terræ. Rectè enim Apostolus: An Iudæorum Deus tantùm? nónne & Gentiū? imò & Gentium. Nec enim clarissima illa toties promissa, tam diuq. expectata salus Iudææ angulo cōcludenda, sed ad omnes Gentiū oras quàm latissimè propagāda erat. Hoc est igitur quod in

Actor. 11. Esaiæ. 49 Rom. 7.

sacra huius diei lectione Saluator ait: *Nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant*: quò videlicet homines intelligant, & à quo conditi, & in quem finem conditi; & quò gressus suos dirigere debeant, hoc lumine collustrati videant.

Quamuis autem hoc lucernæ officium ad Christum Dominum præcipuè spectet; Ecclesia tamen illis etiam accommodat, qui eius spiritu ducti, ipsius in Ecclesia officium exercent; de quorum numero sanctus hic exstitit N. cuius hodie solennia celebramus; qui supra Ecclesiæ candelabrum à Domino positus, lucis suæ radios circumquaque diffudit; quibus illuminauit eos qui in tenebris & in vmbra mortis sedebant.

Occasione verò lucernæ (cui se Dominus comparauerat) de alia priuata & singulari lucerna, quæ in vnoquoq. nostrûm est, disserere incipit; vnde ait: *Lucerna corporis tui est oculus tuus*: siue (vt alij verterunt) Lucerna corporis est oculus. Sicut enim corporea lucerna degentibus in tenebris lucē præfert, qua videant quid agant, qua via tendant; ita etiam corporeus oculus lucerna quoque est cæterorum eiusdem corporis membrorum. Hac enim luce manus quid agant, & pedes quò gressus dirigāt, apertè vident. Hinc fit, vt qui perspicuè vident, cæteris quoq. membris lucem præferant, totumq. corpus huius lucis communione lucidum ac penè oculatum fit. Cùm autem oculi aut lippitudine laborant, aut planè cæcutiunt, cætera quoq. membra in tenebris degunt; atque ita totum corpus redditur tenebrosum. Hac igitur similitudine de corporis oculo constituta, ad mentis oculum (quò præcipuè Dominus tendebat) transitum facit. Vt enim oculus lucerna corporis est; ita vitæ operumque nostrorum velut lucerna quædam mens est, fide, doctrina, rerumque gerendarum cognitione illuminata. Quæ quidem cognitio si recta & sincera fuerit, omnibus actionibus nostris lucem præbet, qua, quid sit agendum, quid fugiendum intelligimus; atque ita demum cùm huius lucis ductum sequimur, totum vitæ nostræ corpus purum, lucidum, & veluti oculatum efficitur. Si verò mens nostra prauis vulgi opinionibus, aut terrena prudentia, falsaque rerum æstimatione corrupta atque deprauata fuerit, aut etiam si ea cognitione quam habet, ad sui ostentationem, ad lucrum, ad laudem, aut aliquam vitę commoditatem, non ad vitæ regimen intemperanter abutatur; tunc deprauata atq. obscurata mentis lucerna, totū vitæ corpus redditur obscurū & tenebrosum. Extincta enim lucerna, in tenebris homo degit, atq. ita passim labitur & corruit, & in multiplices peccatorū foueas cadit. Vt enim ex puro fonte puri riuuli deriuantur, ex turbato autem & cœnulento turbidi & cœnulenti; ita cùm mentis nostræ

Simile.

stræ lumen cunctorum operum nostrorum veluti fons & initium sit, efficitur planè, vt fontis puritas aut impuritas in riuulos ab eo deductos transeat. Quocirca magno studio curandum est, vt hic fons purus, atque hæc lucerna fulgida sit. Quam rem Dominus diligēter vnumquemque nostrûm prouidere admonet, cùm subdit: *Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint.* Quo verbo inter alia hoc etiam monemur, vt rectas atque sinceras de rebus opiniones ac sententias habeamus, ne ex illorū numero simus, qui dicunt malum bonum, & bonum malum; qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem; qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce. Esaiæ 6. Ex hac enim peruersa de rebus opinione, innumera mala oriuntur. Hac enim de causa videmus perditos homines terrena cōmoda Deo anteferre, cùm propter ea captanda, eius leges & præcepta nefariè contemnunt. Hac itē de causa multi corpus animæ, & corporis commoda animæ commodis atque saluti præferunt; cùm tamen immortalis animæ commoda infinitis propè partibus perituri corporis cōmodis anteferenda sint. Hac item de causa iidem studiosissimè quærunt quæ ad hanc vitam (quæ momento temporis effluit) splendidè degendam requiruntur; quæ verò ad illam, quæ felicissima, immortalis & sempiterna est, pertinent, perinde atq. ad illam conditi non essent prorsus negligunt. Hac item de causa summo studio & contētione omnes corporis dolores & cruciatus fugiunt; acerbissima autem gehennæ tormenta, quæ improbis constituta esse fides Catholica profitetur, prorsus negligunt atque contemnunt. Vnde ergo hac tanta voluntatū peruersitas? Certè ab humanæ mentis ignorantia atque deprauatione, quæ præposterè de rebus iudicans; cæcam post se voluntatem in has foueas præcipitat. Rectè ergo atq. opportunè cælestis magister: *Vide*, inquit, *ne lumen quod in te est, tenebræ sint.* Quid enim ex his mentis tenebris, nisi tenebrosa vita consequi poterit?

Contrà verò si mens ab his tenebris libera, rectas de rebus opiniones habeat, earumq. iudicium in vita sequatur, erit vtique vita principio suo cōsentanea; & ex recto iudicio recta quoque vita consequetur. Quid deinde? subdit Saluator: *Si ergo corpus tuū totum lucidum fuerit, non habens aliquā partem tenebrarū, erit lucidum totū, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.* Videtur hoc in loco idē inferri in seipso; quare alij verterunt sic: *Erit lucidum totū, vt cùm lucerna fulgore illuminat te.* Quibus verbis modū infert, quo vitæ atq. actionū nostrarū corpus, lucidū effectum, nos illuminet; eo videlicet modo, quo corporea lucerna gressus atq. opera nostra fulgore suo illuminat. Harum igitur duarū sententiarū hic ordo est: Ex puro mentis oculo pura quoq. vita sequitur; eademq. vitæ puritas mentis oculum, à quo profecta est, magis purgat atque

illuminat. Causæ enim (vt Philosophi tradũt) sunt sibi inuicem causæ. Itaq. mater filium, & filia matrem perficit & illum nat. Pura enim vita hominem Spiritus sancti tẽplum efficit, in quo ille residens ipsum erudit, dum legis suæ decreta in eius visceri-
Hier. 31. Simile. bus & corde, iuxta Hieremiæ vaticinium, describit. Pura quoq. vita velut purum speculum à sordibus terrenarum cupiditatum defæcatum est; quod Solis iustitiæ radiis obiectum, tantò efficitur lucidius, quantò fuerit ab omni peccati fæce purius. Quæ cùm ita sint, meritò Dominus fulgore ac puritate vitæ, fulgorem mentis perfici, & augeri, & velut quadam spirituali lucerna nos præire & illuminare in omni vita ait.

Ex hac igitur diuinæ lucis participatione (quã puritate vitæ consequuntur) quanta sit piorum hominum prudentia intelligere licet. Quomodo enim ij affectiones suas regere, & rerum naturæ atq. dignitati accõmodare possent, nisi earũ priùs naturam & dignitatem agnoscerent? Quomodo volũtas nostra flagrantissimo Deum amore supra omnia diliget, nisi tantum de eximia eius bonitate & pulchritudine agnoscat, quantũ diligit? Quomodo terrena bona pro nihilo ducet atque cõtemnet, nisi quia eorum vanitatem, Spiritu docente, cognouit? Proferam etiam tibi duos eodẽ fidei lumine instructos homines; quorum alter mille passim lethifera crimina sine vllo pungẽtis cõscientiæ aculeo cõmittet; alter verò priùs omnia tormentorũ genera subibit, quàm vnum aliquod mortiferũ crimen admittat. Vnde igitur hoc tantum inter eiusdem fidei & religionis professorès discrimen? Certè quia hic puritate vitæ, cælestisq. Spiritus magisterio doctus funestissimã peccati faciem, horribilemq. deformitatem agnoscit. Hoc enim tantum odium ex illo diuini Spiritus magisterio profectum est; quo qui carent, in mille passim lethalia crimina sine vllo doloris sensu miserrimè præcipitãtur. Cùm ergo recta vitæ institutio in hoc posita sit, vt pij homines expetenda amplectantur, & fugienda omni ratione vitent; efficitur sanè, vt illorum quidem dignitatem, horum autem deformitatem prænoscere debeant, cùm ad illorum amorem, & ho-
1. Ioan. 2. rum odium atq. detestationem excitentur. Quo nomine Ioannes ait, Spiritus vnctionem pios docere de omnibus.

Nemo tamen ob hoc sibi ita hanc scientiam arroget, vt non intelligat, pluribus in rebus nos ministrorũ Ecclesiæ magisterio atque doctrina indigere, cùm multa sint à communi hominum intelligentia remota, ab aliis tradenda. Hoc enim modo etiam Spiritus sanctus erudit nos; cuius est gubernare infima per media; hoc est, maiorum doctrina (qui in Ecclesia velut lucernæ supra candelabrum positi sunt) alios instruere atque dirigere. Hactenus de Euangelica lectione; nunc sententiam, thema-

thematis verbis comprehensam, excutere incipiamus.

I.

Si oculus tuus fuerit simplex, &c. Quamuis hoc in loco simplicitatis virtus ad singularẽ quandã virtutis rationem cõtracta sit: ego tamẽ in præsenti cõcione de ipsa, quatenus latissimè patet, Domino aspirãte, dicere institui: quam rem non ingratã vobis futurã spero. Video enim virtutem hanc in literis sanctis & sæpe & multùm cõmendari. Dñs enim eximiam B. Iob sanctitatem hoc simplicitatis nomine prædicauit. Cùm enim Satan dixisset, se terram circuisse & perambulasse; respõdet Dñs: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra; homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo? Sic enim sanctum illum Patriarcham Iacob hoc nomine commẽdari legimus; Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. Sapiens verò eos qui Dñm quærunt, hac virtute instructos esse debere admonet his verbis; Sentite de Dño in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Intelligebat enim quàm libenter Dñs simplicium mentes inhabitat; de quibus apud Salomonem quoque legimus: Abominatio est Domino omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio eius. Quid verò illud Dauidis Regis; Scio, Deus meus, quòd corda probes, & simplicitatem diligas? Videtis ergo, fratres, quàm multis modis hæc simplicitatis virtus commendetur? Quæ res impulit me, vt paulo diligentiùs virtutis huius rationem & naturam indagarem, per quam Deum quærere, & inuenire poterimus.

Iob 1. Gen. 25. Sapien. 1. Prou. 3. 1. Par. 16.

Et quidem vulgus hominum, simplicitatis nomine, ignorantiam intelligit. Eos enim qui parum prospiciunt, simplices appellare solet. Longè tamen aliter hoc nomẽ in literis sanctis accipitur. Et quidem aliam esse video simplicitatem erga Deum, aliã erga homines. De illa paulo pòst, de hac modò disseramus. Quam non video qua ratione melius vobis patefacere valeam, quàm si vitia huic virtuti aduersantia enumerauero. Sunt autem multa quæ simplicitati opponuntur. Simplicitas enim aduersatur primò quidem malitiæ, secundò versutiæ, tertiò duplicitati, quartò curiositati, quintò (vt ita dixerim) multiplicitati. De his igitur suo ordine disseramus.

Principio igitur malitia opponitur simplicitati. Quo morbo laborabat Nabal Carmeli; quem literæ sanctæ ferũt fuisse pessimum & malitiosum. Malitiosus autem est, qui sub omni lapide scorpionẽ dormire putat; qui ea quæ candidè & rectè fiunt, sinistra interpretatione damnare, de omnibus malè sentire, ac de se ipso aliorum facta dictaque æstimare solet. Cùm enim is flagitiosus sit, cæteros quoq. flagitiosam vitam degere arbitratur. Hinc illud Salomonis; In vita stultus ambulans, cùm ipse insipiens

1. 1. Reg. 25 Eccle. 10

insipiens sit, omnes stultos æstimat. Vnde Neronem imperatorem dixisse ferunt, mortales omnes nō minora quàm se peccaturos, si simili potestate atque imperio potirentur. Potestatem enim, non voluntatem, ad facinora perpetranda cunctis hominibus deesse aiebat. Hoc autem modo delinquunt, qui homines piè ac religiosè viuentes, & sacra loca, & Sacramenta, cæteraq. pietatis opera frequentantes, hypocrisis & inanis gloriæ accusare solēt; & cùm externa opera nequeant, internam tamen intentionem damnant. Qua in re Dei officium & sedem impiè atque nefariè sibi arrogant; qui solus est cogitationum & intētionum scrutator atque discretor. Vnde extat illud Zepherini
Zepherinus. Papæ memorabile decretum: De occultis alieni cordis temerè iudicare, peccatum est; & eum cuius non videntur opera nisi bona, iniquum est ex suspicione velle reprehēdere, cùm eorum quæ occulta sunt, solus Deus arbiter sit. Ab hac igitur nos peste simplicitas liberat, quæ solam externam operum faciem videt; quæ candidè omnia iudicat; quæ columbina simplicitate omnia metitur; quæ in meliorem partem omnia accipit; quæ cùm probare opera apertè mala non possit, aut intentionis rectitudine, aut ignorantia, aut humana infirmitate, aut tentationis violen-
Bernard. tia (vt D. Bernar. admonet) eadem excusare nititur. Nemo tamen ita hanc simplicitatis virtutem colat, vt non meminerit à
Mat. 10. Domino Saluatore dictum esse: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Hæc enim prudētia facit, ne simus humiles in sapientia nostra, ne circumferamur omni vēto
Eccle. 19. doctrinæ, ne credamus omni spiritui; sed probemus spiritus qui ex Deo sunt; meminerimusque scriptum esse, eos qui citò credunt, leues corde esse. Quæ cautio præcipuè tenenda est, vbi
Mat. 7. cū subdolis hominibus aut hæreticis versamur. Hinc Saluator, Attendite, inquit, ab his qui veniunt ad vos in vestimentis ouiū;
Philip. 3. intrinsecus autem sunt lupi rapaces. sic Apostolus, Videte, ait, canes, videte malos operarios, videte concisionem; hoc est, eos qui circuncisionem defendunt, ne persecutionem crucis Christi patiantur. Extat autem in Ecclesiastica historia locupletissimum huius rei exemplum. Cùm enim sanctissimus quidam eremita in episcopum consecrandus esset, isque nequaquam à Lucio Ariano, sed à Catholico Antistite consecrari peteret, Luciusque blandis & fallacibus verbis se eandem fidem profiteri testaretur, sanctus Anachorita prudenter atque constanter, Nequaquam, inquit, ô Luci, te de verbis tuis, sed de operibus æstimare debeo: qui tot Christi sacerdotes & Episcopos afflixisti, & in exilium misisti, ideoque manus me tuæ contingere nullo modo debent.

Simplicitati etiam non solùm malitia, sed etiam versutia

atque

atque astutia opponitur. Versutus autem homo est, qui dolis ac fraudibus circumuenire nititur innocentes; qui tanquam auceps pedicas & laqueos nectit, quibus alios fallat; qui nihil rectè, nihil simpliciter facit, sed miris omnia cuniculis atq. mæandris persequitur. Qua in re se veluti Proteum quendam exhibet, varios vultus atque facies ad fallendum subinde commutans. Quod quidem Pharisęorum discipuli atque Herodiani fecerunt, qui his verbis Dominum illaqueare conati sunt: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, &c. Sciens autem Iesus (vt Marcus ait) versutiam eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? &c. Vix autem in Euangelica historia tanta Dominum acrimonia respondisse aduersariis suis legimus. Vnde liquet quàm sit hoc vitium Deo inuisum; nec Deo solùm, sed hominibus etiam. Vnde est illud Salomonis: Impatiens operabitur stultitiam, & vir versutus odiosus est. Hi autem inter cætera animãtia vulpi præcipuè comparantur; quæ multiplici astu atq. insidiis prædam captat. Hinc Dñs Herodem hac ratione vulpẽ appellauit; Ite, inquit, & dicite vulpi isti, &c. Nec minùs hoc nomen Catilinæ, atrocissimo populi Romani hosti, cõuenit, qui (vt Sallustius ait) cuiuslibet rei simulator ac dissimulator erat; quod versuti atque dolosi hominis propriũ est. In quo etiam ordine & crimine iure Dauidis filium Absalonem numerare possumus; qui eisdem artibus ac dolis sanctissimo atq. piissimo patri exitiũ inferre nitebatur. Quibus exemplis apparet, quàm sit hoc scelus detestabile, quod in homines adeò sceleratos & perditos cadit. Quorũ discipuli atque sectatores sunt, qui eodem morbo laborant.

Mat. 22. Marc. 12. Prou. 14. Mat. 13. Sallust.

Huic autem teterrimo vitio, simplicitatis virtus cõtraria est, quæ nihil astu, nihil dolis, nihil fraudibus agit, seu simplici & aperta via graditur: cuius virtutis æmulos, apertos, & veritatis atq. recti cultores appellare solemus. II.

Simplicitas etiã duplicitati aduersatur, de qua in Ecclesiastico legimus: Væ duplici corde, & labiis scelestis, & peccatori terram ingredienti duabus viis. Duplices autem corde, bifrontes Latini appellare solent, qui videlicet aliud corde, aliud in fronte gestant. Quod vitium velut species quædam sub astutia (de qua modò diximus) comprehenditur. Inter alios enim versutiæ astus hæc cordis duplicitas numeratur; cùm homines fallendi causa aliud corde tegunt, aliud ore profitentur. Quos regius Propheta notauit, cùm de illis ait: Ore suo benedicebãt, & corde suo maledicebant. & iterum: Vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum; labia dolosa in corde & corde locuti sunt; aliud videlicet corde, aliud ore gestantes, de quibus idem alibi, Molliti, inquit, sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula

III. Psal. 61. Psal. 11. Psal. 56.

cula; siue (vt alius vertit) lanceæ. Huius autem criminis mali-
Hierem. 9 tiam & grauitatem Hieremias declarat his verbis; Sagitta vul-
nerans lingua eorum, dolum locuta est. In ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente huiuscemodi non vlciscetur anima mea? Super montes assumam fletum ac lamentum, & super speciosa deserti planctum; quoniam incensa sunt, eo quòd non sit vir pertransiens, & non audierunt vocem possidentis. A volucre cæli vsque ad pecora transmigrauerunt & recesserunt, & dabo Hierusalem in aceruos arenæ, & cubilia draconum, & ciuitates Iuda dabo in desolationem, eo quòd non sit habitator. Hactenus verba Prophetæ; cuius terrores & minæ satis indicant quantum Conditori nostro hoc scelus inuisum sit, qui cùm sit natura maximè simplex, vehementer hoc duplicitatis & malitiæ crimen detestatur. A quo malo
Eccle. 4. nos Ecclesiasticus reuocare nititur, cùm ait: Ne accipias faciẽ aduersus faciem tuam: hoc est, ne aliud corde, aliud verbis & frõte præ te feras. Sub hoc etiam crimine adulatores collocantur, qui blandis verbis venenum incautis propinant, & hac fraude alienas opes sæpe diripiunt. Sic ferunt fabulatores vulpem in coruum incidisse, qui caseum gestabat in ore; cuius vocem subdola vulpes collaudans, ad canendum inuitauit. At coruus amens hac laude delinitus, & canere incipiens, caseum ab ore demisit: quem vulpecula arripiens, delusum cantorem relinquens, cum caseo aufugit. Qua fabella sapientes viri adulatorum venena melle lita significare, & incautis prospicere voluerunt. A quo nos malo columbina simplicitas liberat; quæ, vt ipsum quoque nomen sonat, ab hac duplicitate aliena, simplici & recto corde cum hominibus versatur, nihil tegens, nihil simulans, nihil subdolè occultans, nisi quod serpentis prudentia (quę tacenda dicendaque discernit) tacendum atque dissimulandum esse diiudicat.

IIII. Est etiam simplicitas, quæ curiositati aduersatur. Quę quidẽ curiositas multiplex ac varia est. Est enim curiositas, qua sapiẽtiæ studiosi præscriptos sibi à sobrietate fines transcendere nitentes, curiosa magis quàm salutaria indagare contendunt. A
Rom. 12. quo nos malo Apostolus auocare cupit, cùm ait: Non plus sapere, quàm oportet sapere; sed sapere ad sobrietatem. Et Sapiens,
Eccle. 3. Altiora, inquit, te ne quęsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris; sed illa cogita quæ tibi præcepit Deus. & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Plurima enim supra sensum hominis
Prou. 25 monstrata sunt tibi. Salomon quoque, Mel, inquit, inuenisti, comede, quod sufficit tibi, ne fortè satiatus euomas illud. Quam
Ibidem. sententiam idem alibi declarat his verbis: Sicut qui mel multũ comedit,

comedit, non est ei bonum, sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Quibus verbis rerum diuinarum inquisitioni mensuram quandam nobis præfiniuit, vt tarditatis & ignorantiæ nostræ cōscij, intra fines nobis præscriptos nos ipsos cōtineamus, neq. vltrà progredi velimus. Quos sanè prętergrediūtur qui curiosè inquirunt, quid diuina mens agebat, antequam mundi fundamenta iaceret; cur alios prædestinauit, alios præsciuit; cur hos ad se trahat, illos non trahat; cur tam diu generis humani redemptionem distulit; aut cur tot infidelium nationes in tenebris agere patiatur, atq. his similia. Hæc igitur sunt humanis mentibus inaccessa, quæ scrutari non licet, sed suppliciter cum Apostolo clamare: O altitudo diuitiarū sapientiæ & scientiæ Dei! quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Forrasse autem prima illa parentis nostræ inobedientia huiusmodi curiositatis affectatione non caruit; quæ vt vidit lignum aspectu pulchrum, & ad vescendum suaue, curiositate femina, an id quod serpens pollicitus illi fuerat, verum esset, experiri voluit. Rom. 11.

Est alia item curiositas, qua homo sui negligens, quæ aliena sunt, solicitè inquirit. Itaque aliorum dicta, facta, mores, ingenium, simultates, lites, genus, auos atq. atauos sic inquirit, quasi de omnium vita & moribus historiam texere deberet; qui tamen neque se ipsum, neque mores, neque ingenium, neque rectè an secùs viuat, indagare curat; atque ita demum intra seipsum velut peregrinus in aliena regione vagatur. Quod curiositatis genus latissimè patet, cùm videamus passim homines in aliorum vita perscrutanda esse diligentissimos, in sua verò perquirenda negligentissimos. Qua in re apparet, quàm sit præposterum hominum ingenium, qui id maximè curant, quod negligendum esset; id verò negligunt, quod esset magnopere curandum. Quod perinde est, ac si quis aliorum vulneribus diligenter medicinam abhiberet, sua verò, quæ lethalia essent, minimè curaret.

Est alia etiam curiositas eorum, qui omnia quæ ad vsum vitę requiruntur; nempe domum, stratum, vestem, cibos, pocula magna arte elaborata, in pretio habenda esse contendunt. In quo crimine diues ille epulo erat, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendidè, cui apud inferos agenti, & guttam aquæ petenti, Abraham dixit, Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Lucæ 16. Ibidem.

Huic autem triplici curiositati, triplex item aduersatur simplicitas. Prima est eorum, qui simplici & recta diuinorum mysteriorum fide contenti, quæ supra inquisitionis & facultatis

humanæ

humanæ captum posita sunt, deserentes, maiorum, & Ecclesiæ traditionibus contenti, intellectum suum pia credulitate in obsequium fidei captiuant. Alia verò simplicitas est eorum, qui vt se ipsos pleniùs inspiciant, ab omnibus aliis oculos auertunt. Itaque aliena, quæ ad se minimè pertinent, missa facientes, totum studium suum in vita, moribusque suis indagandis, atque ad normam diuinæ legis componendis, impendunt. Tertia verò simplicitas est eorum, qui simplici victu, cultu & habitu, hoc est, naturæ diuitiis contenti, quidquid humana ambitio, quidquid fastus, superbia, libido, & curiositas hominum excogitauit, tamquam luxuriæ, gulæ auaritiæ & superbiæ irritamenta à naturæ simplicitate abhorrentia, procul à se repellunt. Quam vitæ formam multi hominum, ac præcipuè Stoici, sectati sunt, quibus propositum erat, secundùm naturam viuere, necessitatique, non voluptati seruire. Longè tamen perfectiùs philosophia nostra hoc docet; quæ tota in terrenarum rerum contemptione & cælestium amore posita est.

V. Est & alia simplicitas, quæ multiplicitati (vt ita dixerim) cōtraria est. Quæ quidem virtus ad eos maximè spectat, qui se totos cælestium rerum contemplationi, studioque sapientiæ addixerunt; qui ab omnibus aliis curis negotiisque feriati, illud vnum quærunt quod olim Dominus Marthæ significauit, cùm dixit: Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima; porrò vnum est necessarium. Qua quidem de re alibi paulo fusiùs disseruimus. Nunc de ea simplicitate, quę erga Deum seruanda est: paucis agamus.

Lucæ 10.

III.

De hac igitur Saluator in sacra huius diei lectione, *Si oculus*, inquit, *tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Quo in loco, oculi nomine, non modò fidei atq. doctrinæ lumen (vt initio diximus) sed intētionis quoque puritas meritò designatur. Verè enim bonorum operum meritum & rectitudo ab intentionis puritate & rectitudine maximè pendet. Cùm enim ad operis bonitatem omnium circumstantiarum rectitudo ita necessaria sit, vt vel vna deficiente, operis quoque rectitudo deficiat; recti tamen finis circumstantia adeò necessaria est, vt ab ipsa opus nostrum & speciem, & nomen & bonitatem sortiatur.

Quocirca solicitus virtutum amator & cultor totum studium suum erga huius intentionis puritatem conuertere debet. Hinc D. Gregorius: Sicut domus fabrica columnis, columnæ autem basibus innituntur; ita bona opera nostra virtutibus, virtutes autem mentis intima intentione innixæ subsistunt.

Gregor.

Ad hoc autem illud præcipuè curandum est, vt in omni opere nostro, Dei nobis gloriam & beneplacitum proponamus. Quod etiam in operibus ad vsum vitæ necessariis facere monet

Apoſtolus cùm ait: Siue comeditis, ſiue bibitis, ſiue quid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. Quo autẽ puriùs hãc eius gloriam & beneplacitum ſpectauerimus, hoc illi gratius obſequium præſtabimus, maiuſque nobis meritum comparabimus. Licet quidem & pœnarum metu ad bona opera excitari; quod D. Hieronymus faciebat, qui ſe gehennæ metu ad horridum illum deſerti carcerem damnaſſe teſtatur. Licet & cæleſtis præmij intuitu ad idẽ induci: quod ſe regius Propheta facere teſtabatur, cùm diceret: Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternũ, propter retributionẽ, ſiue (vt D. Hieron. ex Hebr. vertit) propter æternam retributionem. Nemo tamen in hoc tantùm ſiſtere debet, niſi hæc ipſa ad Deũ referãtur. Rectè enim D. Auguſtin. Minùs, inquit, te Dñe amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Cæterùm, vt perfecta charitas, auctore Ioanne, pœnarũ timorem adimit; ita eadem à mercedis intuitu, oculos auertit, Deumq. puro mentis oculo intuetur: quem citra mercedis ſpẽ ſola immẽſæ bonitatis & pulchritudinis eius cauſa flagrantiſſima dilectione amplectitur: & quo magis à mercedis intuitu oculos auertit, hoc maiorẽ operis ſui mercedem refert. Charitas enim (vt D. Bern. ait) mercenaria non eſt, & tamen ſine mercede non eſt. Ad hũc autem charitatis gradum nec ſanctiſſimũ quidem Iob perueniſſe dæmon falsò quidem arbitrabatur: Deo enim illi dicẽte, Nunquid conſideraſti ſeruum meum Iob, quòd non ſit ei ſimilis in terra, homo ſimplex & rectus, & recedens à malo? dæmon reſpondit: Nunquid Iob fruſtra timet Deũ? nónne tu vallaſti eum ac domũ eius, vniuerſamq. ſubſtãtiam eius per circuitum? Operibus manuũ eius benedixiſti, & poſſeſſio eius creuit in terra. Sed extẽde paululũ manũ tuã, & tãge cũcta quæ poſſidet, niſi in faciẽ benedixerit tibi. Hactenus ille. Ex cuius verbis intelligere licet, quanta dignitas in hac intẽtionis puritate, quam deſcripſimus, ſita ſit; quando eam callidiſſimus ille hoſtis ſanctiſſimo illi viro tribuere nolebat. Quo magis enitendũ nobis eſt, fratres, vt huc perueniamus, quò viri huius laudatiſſimi imitatores ſimus.

1. Cor. 10.
Hieron. ad Euſtochium.
Pſal. 118.
Auguſt.
1. Ioan. 4.
Bernard.

Si quis autem difficile atq. arduũ putat, vt homo, vtilitatis ſuę auidiſſimus, hanc intentionis puritatem & ſimplicitatem adipiſcatur, audiat Ethnicũ hominem nos ad hoc ipſum adhortantẽ; ſic enim Seneca: Propoſitum eſt nobis ſecundùm rerum natùram viuere, & deorum exemplum ſequi. Dij autem quodcunque faciunt, in eo nihil præter ipſam faciẽdi rationem ſequuntur: niſi fortè exiſtimas, illos fructum operum ſuorum ex fumo extorum, & thuris odore percipere. Vide quanta quotidie moliantur, quanta diſtribuant, quantis terras fructibus impleant, quàm oportunis & in omnes oras ferentibus ventis maria per

Sen. lib. de benef.

moueāt; quantis imbribus repentè deiectis solum molliant, venasque fontium arentes redintegrent, & infuso per occulta nutrimento renouent. Omnia ista sine mercede, sine vllo ad ipsos perueniente commodo faciunt. Hęc quoq. nostra ratio, si ab exemplari suo non aberrat, seruet: non ad res honestas conducta veniat. Pudeat vnum venale esse beneficium. Gratuitos habemus deos: si deos quidem imitaris, da & ingratis beneficia. Nam & sceleratis Sol oritur, & piratis patent maria. Hactenus Seneca: cuius verba magnum fidelibus incutere pudorem debent, si fidei luce collustrati nondum eò perueniant quò Philosophus hic vel peruenit, vel perueniendum esse monstrauit.

Si quis autem nondum tantos in charitate processus fecit, vt ad hanc intentionis puritatem ac simplicitatem peruenerit; illud tamē curare debet, vt si in precibus ac pietatis operibus quæ molitur, aliquā terrenam commoditatem intueatur, id sinistro (quod aiūt) oculo fiat, dextro tamē oculo Deum aspiciat, eandē illam commoditatem ad eius gloriam & obsequium referens. Sunt autem multi vsque adeò terrenis rebus affixi, vt non rarò & preces & vota faciant, & eleemosynas largiantur, & ieiuniis interdum atque vigiliis corpus affligant, vt terrena bona, quæ sitienter appetunt, à Domino impetrent; non vt illi obsequantur, sed vt votorum suorum compotes fiant. Sic enim multi vt prosperè nauigent; alij vt in lite quam intendunt, superiores euadant; alij vt optatas nuptias assequātur; alij vt ex sterili vxore sobolem suscipiant; nonnulli vt ad maiora in Republ. vel in Ecclesia munera & dignitates promoueantur, & preces, & vota, & eleemosynas faciunt: quæ vbi assecuti fuerint, omnia illa pietatis opera deserunt; vtpote qui his studiis nequaquam Domini gloriam, sed suam ipsorum commoditatem captabant.

Simile. Apparet autem hos omnes sic pietatis operibus vti, quemadmodùm tabulatis atque fornicibus ligneis cęmentarij; quibus, opere iam absoluto, ampliùs non vtuntur. Illos autem hoc in loco indignos arbitror qui commemorari debeant, quorum tantus furor atque cæcitas est, vt cùm ad furta, flagitia, adulteria, & vindictam de inimicis iniustè sumendam pergunt, simili modo se precibus & votis Deo commendant, vt quod nefariè concupiscunt, assequantur. Qui duplici nomine accusandi sunt; & quia scelerata opera moliuntur; & quia sanctitatis & iustitiæ auctorem Deum scelerum suorum participem atque patronum faciunt.

Hos igitur scopulos omnes, quos hactenus Christianæ simplicitati aduersari admonuimus, fratres, diligēter vitare studeamus, omnemque malitiam, versutiam, duplicitatem, curiositatem, & immodicam terrenarum rerum cupiditatem à moribus

nostris studiosè repellamus, & columbina simplicitate illius mores imitari studeamus, cuius simplicitatem & innocentiam Spiritus sanctus in columbæ specie super illum veniens designauit. Quam is virtutem in Ecclesia sponsa sua sic adamauit, vt inter egregias eius virtutes hanc præcipuè commendauerit, cùm dixit: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es: oculi tui columbarum. Sic enim fiet, vt eius virtutis imitatione Christo Domino similes effecti, & ab eo diligamur, & per similitudinem gratiæ ad eius gloriæ communionem & similitudinem perduci mereamur.

IN FESTO SANCTARVM VIRGINVM, CONCIO PRIMA: IN QVA LECTIO EVANGELICA explanatur: vbi etiam quid prudentium, quid fatuarum virginum nomine significetur, paulo fusiùs exponitur.

THE. *Simile est regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso & sponsæ. Quinque autem ex his erant fatuæ, & quinque prudentes.* Matth. 25.

IN hodierna sancti Euangelij lectione insignis quædam parabola decē virginum, quarū quinque fatuæ, quinque prudentes erant, à Domino proponitur. Vt autē & qua occasione illā proposuerit, quidque in ea nobis significare voluerit, intelligatis; quid illā antecesserit, paucis indicabo. Egrediente Domino ex augustissimo illo Ierosolymorum templo, discipuli, insignes lapides & structuras illi ostendentes dixerunt: Magister, vide quales lapides & structuræ! quibus ipse respondit: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hîc lapis super lapidem, qui non destruatur. Sedente autem eo super montem oliueti accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando hęc erunt? & quod signum aduentus tui, & consummationis sæculi? Dominus ergo discipulis morem gerere, & nos in illis erudiri volens, vtriusque rei quæ ab illo exigebatur, signa, longa oratione simul explicuit. Signa autem Ierosolymitanæ vastationis missa facientes, signa aliqua consummationis seculi, extremique iudicij (quæ multa & varia, maximeque horribilia sunt) exponens, hæc etiam addidit: Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modò, nec Mat. 24.

 fiet,

fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, nõ salua esset omnis caro, sed propter electos breuiabuntur. Et mox: Statim autẽ post tribulationẽ dierum illorũ Sol obscurabitur, & Luna nõ dabit lumen suũ; & stellæ cadent de cælõ, & virtutes cælorum cõmouebũtur; & tunc parebit signũ Filij Hominis in cælo; & tũc plangent omnes tribus terræ, & videbunt Filium hominis veniẽtẽ in nubibus cæli cum virtute multa & maiestate. Hæc & alia his non dissimilia Saluator cõmemorauit, quibus quàm sit dies illa formidanda exposuit. Quocirca humanæ salutis amator Dñs variis similitudinibus nos ad hunc diem (in quo de tota æternitate sententia ferenda est) paratos esse admonet. Ad hoc enim parabolam inducit patrisfamilias supra domus suæ custodiam
Mat. 24. vigilantis: itemq. fidelis serui domini sui aduentũ præstolantis; & improbi etiam serui hanc ipsam curã negligẽtis. Ad hoc item parabolam adiecit domini peregrè proficiscentis; & talẽta seruis suis, quibus negotiarentur, distribuentis. Quæ omnia ad hunc finem destinata sunt, vt perspecta tãti huius periculi magnitudine, nos ad hunc adeò formidabilem diem omni studio & solicitudine præparemus: cùm salutis nostræ summa in eo posita sit, ne nos hæc dies imparatos deprehẽdat. Nec his parabolis contentus, adiecit hanc etiã decem virginum; qua eandem curam & vigilantiam nobis iterum commendat. Nouerat enim is, qui simul & Pater & Iudex noster est, eius diei magnitudinem & periculum, ideoq. paterna charitate ductus, tot rationibus nobis id cõmendare voluit, vnde tota æternitatis nostræ salus & vita pendebat. Hanc igitur hodie parabolam (quæ magnis mysteriis referta est) explanaturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Celebris D. Dionysij sentẽtia est, diuinæ lucis radios, corporearum rerum velaminibus tectos ad nos permanare. Ea enim Dei, rerumque diuinarum altitudo atque sublimitas est, eaque rursũ intellectus nostri in hoc ergastulo carnis immersi imbecillitas & obscuritas, vt nec Deum, nec diuinas res, nisi corporearum rerum velaminibus tectas, percipere valeat. Hæ enim vt magis familiares, ita magis notæ nobis sunt: atque ita nos ad spiritualium rerum cognitionem velut porrecta manu ducunt & attollũt. Hac ergo de causa Saluator cælestis regni mysteria sub rerum corporearum similitudinibus, turbis ad se confluentibus proponebat: quod in sacra huius diei lectione facit. Sic enim ait:

Simile est regnum cælorũ decem virginibus: quæ accipientes lampades suas, exierunt obuiam sponso & sponsæ. Regni cælorũ nomine cælestis Magister non modò regnum ipsum cælorum, in quod om-

nes tendimus, sed omnia etiam quæ ad hoc regnum consequendum pertinent, designare solet. Hoc autẽ in loco cælestis regni nomine id intelligit, quod ad hoc regnũ promerendum atque consequendum maximè necessarium est. Quid autem illud sit, in huius parabolæ fine explicat, cùm ait: *Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam.* Hæc enim vigilãtia, hæc pia cura & solicitudo ea omnia suggerit atque ministrat, quæ ad hoc regnum capessendum requiruntur. Quàm sit verò hæc vigilantia necessaria, proposito decẽ virginum exemplo commodissimè declarat. Et quidem virginum nomine fideles omnes, siue probos, siue improbos intelligit. Virgines autem appellantur, propter incorruptam fidei sinceritatem, quam Christiani omnes profitentur. Infideles enim & hæretici in literis sanctis adulteri & meretrices appellantur. Ex his autẽ virginibus, quinque fatuæ, & quinque prudentes esse perhibentur. Quo significatur, inter eiusdem fidei professores, alios probos, alios improbos; alios lucis, alios tenebrarũ filios esse; hoc est, alios qui iuxta fidei suæ præscripta, alios qui iuxta carnis & mundi leges vitam instituunt: è quibus illos quidem prudentes, hos verò Dominus fatuos appellat. Harum autem virginum prudentiam atque fatuitatem in eo positam esse docet, quòd prudentes quidẽ virgines acceperunt oleũ in vasis suis cum lampadibus, quod tamẽ fatuæ facere neglexerunt. Lampadis autem nomine, quæ tenebras discutit, lucemq. hominibus præfert, fides intelligitur, quæ errorum tenebras dispellit, humanisque mentibus lucem præbet, viamque ostendit, qua homines rectà in cælum tendere possint. Vnde est illud ex Psal. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis Psal. 118.
meis. & Salomon, Mandatum, inquit, lucerna est; & lex lux, & Prou. 16.
via vitę increpatio disciplinæ. Olei verò nomine, quod his lampadibus infunditur; charitatis & misericordiæ, cæterarumque virtutum opera designantur: ad quæ nos fides ipsa dogmatibus suis inducit, quæque fidem ipsam perficiunt, roborant, & illustrant. Hoc est igitur oleum quod prudẽtes virgines sibi opportunè prouiderunt, ne cùm sponsus adueniet, imparatæ inuenirentur. Quam quidem curam fatuæ virgines habere noluerunt, quæ fidei lampade contentæ, fidei opera sibi comparare neglexerunt.

Moram autem faciente sponso, dormitauerũt omnes virgines, & dormierunt. Hoc in loco, dormitionis nomine, mors; dormitationis verò nomine, morbus, qui mortem antecedit, intelligitur. Quamuis enim tota hæc parabola, & quæ illam antecesserunt & consequentur, ad extremum iudicij diem referantur: tamen extremus cuiusque vitæ dies, iudicij dies illi est. Nec enim in extremo iudicio, quæ in hoc fuerit sententia lata, reuocabitur.

Media autem nocte clamor factus est, Ecce sponsus venit, exite obuiā ei.

Quòd ait, media nocte, hoc est, intēpesta nocte, significare voluit, hunc diem sæpe insperatum atque improuisum plerisque hominum contingere. Qui enim nimio huius vitæ amore flagrant, omnem mortis memoriam & commentationem ab animo suo repellunt. Non enim ad mentē id reuocare volūt quod sibi acerbum atq. molestum futurum intelligunt. Huius autem rei gratia Apostolus diem Domini furi comparat, qui eo tempore irrepere in alienas ædes solet, quo domini vel dormiūt, vel nihil tale suspicantur. Hinc Salomon ait, Nescit homo finem suū, sed sicut pisces hamo, & aues laqueo, ita homines capiuntur tempore malo. Frequentissimè enim eo tempore mors irrepit, quo minùs ventura cogitabatur. Pueri enim adolescentiam, adolescentes iuuentutē, iuuenes senectutem, senes decrepitam etiam ætatem sibi pollicentur. A qua tamē spe depellere homines naturæ Conditor voluit: ideoq. in omnibus ætatibus morti aditum præbuit. Passim enim videre licet & infantes, & pueros, & adolescētes, & iuuenes, & senes in omnibus his ætatibus è vita decedere, ne quisquam ætati suæ tutò fidere audeat. Ea tamen hominum stultitia est, vt cùm pauci admodum sint qui ad canos extremamque senectutem perueniant, ipsi tamen tacita quadam persuasione se ad illam peruenturos pollicentur: quos tamen longè aliud cogitantes in medio cursu immatura mors abripit. Hinc de improbis in libro Iob scriptum est, quòd subitò moriantur: quia videlicet eo tempore moriuntur, quo ij nihil minus quàm mortē cogitabant. Hinc D. Gregorius, Nesciunt, inquit, mali mortalia mortaliter cogitare. Vita deficit, & desiderium crescit; res habita corrumpitur, & habendi anxietas non finitur. Hos autem meritò D. August. in Sermon. arguit his verbis: Nónne casus nostros nobiscum in hac carne portamus? Nónne fragiliores sumus, quàm si vitrei essemus? Vitrū enim etsi fragile est, tamen seruatum diu durat: quod tamen homini non contingit. Denique (vt D. Hieron. ait) quotidie morimur, quotidie commutamur: & tamē immortales nos esse credimus. Hæc igitur fallax persuasio facit vt sæpissimè nos improuisa mors adoriatur. Quam rem significare Dominus voluit, cùm media, hoc est intempesta nocte sponsum aduentare dicit. Sequitur deinde:

[Margin notes: 2. Thes. 5. — Eccles. 9. — Iob 21. — Gregor. — August. in Serm. — Hieron. in Epist.]

Tunc surrexerūt omnes virgines illæ, & ornauerūt lāpades suas: hoc est, fideles omnes, siue probi, siue improbi, imminente mortis atq. rationis reddēdæ periculo, præparari incipiunt, vt venienti sponso decenter occurrant. Tunc lampades suas ornare incipiunt, hoc est fidei quam habent, bonorū operum oleum adiungere. Cùm enim fides illos extremi huius periculi admoneat, cùm

cùm videant se protinus æquissimo iudicio examinandos, cùm eadē fides doceat, eos qui bona egerūt, ituros in vitā æternam, qui verò mala, in ignē æternum; hæc firma fides improbos etiā & profligatos homines eo tēpore vehementer vrget, dum quatuor illa nouissima eis ob oculos ponit, hoc est, mortē, iudicium, gehennam, atq. cælestem gloriam. Quid autem (vt D. Bernard. ait) horribilius morte? quid terribilius iudicio? quid intolerabilius gehenna? quid iucundius gloria? Hæc igitur quatuor sese fluctuanti menti offerūt, quorum nouissimum timet ne amittat; illa verò, ne in ea impœnitēs incurrat. Quæ autem sese miseris eo tempore offerant, qualesq. in eorùm animis versentur cogitationes, Eusebius Emis. declarat his verbis: Cogitemus qui luctus erit negligenti animæ ex hoc corpore decedēti; quæ angustiæ, quæ caligo, quæ tenebræ, cùm ex illo aduersariorum numero prima occurrere cœperit cōscientia, diuersis circumiecta criminibus. Ipsa enim remotis omnibus probationibus, ipsa ingerenda est oculis nostris, vt nos & conuincat probatio, & confundat agnitio. Nō vlli licebit vel celare aliquid, vel negare, vbi non de longè & aliunde, sed de intus processurus est accusator & testis. Idemq. paulo antè hæc verba: Ecce, inquit, transierunt illa omnia tanquā vmbra, abierūt oblectamenta, & sola in perpetuū opprobria & crimina remanserunt. Quid ergo erit, cùm rebus humanis vale vltimum dicens, mortem ante se habens, & vitam post se relinquens, in illud horrendū pertrahetur profundum? Quia enim ibi nulla erit iam parandi victus aut vestitus solicitudo, nulla laborandi, militandi, agendíve occupatio, nulla facultatis aut honoris ambitio; solus mentem omnibus aliis curis vacuam intolerandus reddendæ rationis terror implebit: solum atque totum iudicij pondus captiuis sensibus imminebit. Hactenus Emissenus. Hic autem timor (vt D. Gregorius ait) tanto in morte fit acrior, quāto retributio viciniùs formidatur. Inueniet enim homo post pusillum, quod in æternum vitare nō poterit. Hoc igitur metu correpti homines, præteritæ vitæ maculas pœnitentia diluere, & pristinos mores corrigere parant; & à Domino tum commissorum veniam, tum diuturnioris vitæ spatia postulant. Vnde in Vitis Sanctorum legimus, quendam in agone mortis constitutum, metuque diuini iudicij perterritum, magna voce clamare cœpisse: Inducias vsque manè, inducias vsque manè.

Ioan. 5.

Bernard.

Eusebius Emissen. homil. ad Monach.

Gregor.

Deinde etiam ad piorum hominum suffragia se conuertunt, eorum se precibus, meritis & sacrificiis commendātes, vt pro se apud supernum Iudicem intercedāt, & has ab illo inducias postulent. Hoc est enim quod significat illa fatuarū virginum ad prudentes deprecatio: *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extin-*

extinguuntur: hoc eſt, meritis & precibus veſtris inopiæ noſtræ conſulite,& has nobis à Domino inducias lõgioris vitæ poſtulate. Hinc legimus monachum quendam iuniorem poſt admiſſum crimen acerbè lamentantem,ad quoſdã monachos, qui ad magnum illum Antonium proficiſcebãtur,dixiſſe: Orate ſenẽ vt ſaltem decem dierum inducias mihi ad pœnitendum impetret. Qui tamen quinto pòſt die vita functus eſt.

Io. Clim.

Cæterùm ad hæc prudentes virgines: *Ne fortè*, inquiunt, *non ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendẽtes & emite vobis.* Quæ quidem verba nequaquã ſingillatim excutienda ſunt. Eſt enim illa D. Hieronymi regula ad ſcripturarum intelligẽtiam diligenter annotanda: Pendentem,inquit, ſemper admoneo lectorem, vt non ſuperſtitioſis acquieſcat interpretationibus, & quæ cõmaticè pro fingẽtium dicũtur arbitrio:ſed cõſideret priora,& media,& ſequẽtia,& nectat ſibi vniuerſa quæ ſcripta ſunt. Hactenus verba Hieronymi. His igitur verbis, quid prudẽtes virgines fatuis conſulant,deſignatur: nempe vt ad vendentes, id eſt,ad Eccleſiæ miniſtros confugiant: quibus diſpenſandi olei diuinæ gratiæ cura commiſſa eſt, quibus cæleſtis regni claues traditæ ſunt,qui Sacramentorum medicamenta miniſtrãt, qui cõmiſſorum veniam verè pœnitentibus tribuunt. Ad hos ergo pergite,& veræ pœnitentiæ atq. charitatis (vt ita dixerim) pretio hoc vobis oleum cõparate. *Dum autem irent emere, venit ſponſus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias: & clauſa eſt ianua.* Clauſa ianua, periculum deſignat extremæ pœnitentiæ. Vt enim diuus Auguſtinus ait, Hac animaduerſione percutitur peccator, vt moriens obliuiſcatur ſui,qui dum viueret, oblitus eſt Creatoris ſui. Cui quidem ſententię illa quoque eiuſdem Auguſtini cohęret: Cùm vult,inquit,improbus homo, non poteſt;quia quando potuit,noluit:ideò per malum velle,perdidit bonum poſſe. Hoc ipſum autem confirmat quod protinus ſubditur: *Nouiſſimè verò veniũt & reliquæ virgines, dicẽtes, Domine, Domine, aperi nobis.* Quibus tamen reſponſum eſt: *Amen dico vobis, neſcio vos.* Qua quidem reſponſione non obſcurè huius pœnitentię periculum declaratur. Hinc D. Hieron. illa Hieremię verba explanans: In tempore afflictionis ſuę dicent: Surge,& libera nos; ſic ait: Impudens poſtulatio, tempore neceſſitatis & anguſtię ab eo quęrere auxilium, quem in proſperitate contempſeris. Hinc etiam D. Auguſt. Rogare morientes,nõ delicti pœnitentia,ſed mortis vrgentis admonitio compellit: nec dignus eſt in morte accipere ſolatia,qui ſe non cogitauit moriturum. Vnde idem: Non facilè,inquit, inueniuntur in aduerſitate pręſidia,quę non fuerunt in pace quęſita. Meritò ergo Dominus totius huius parabolę ſcopum hac vna ſententia claudit: *Vigilate ergo, quia neſcitis diem*

Hieron.

Hieron.
Hier. 2.

Auguſt.

neque

neque horam. Quam etiam in huius concionis fine breuiter explanabimus.

I.

Diximus, si meministis, fratres, Dominum in hac sacra lectione prudentium ac fatuarum virginum nomine, probos & improbos homines (qui fidem tamen rectam habeant) significare voluisse. Quærendum autē modò est, cur his eos nominibus appellare voluerit. Neque enim summa illa Patris Sapientia frustra his nominibus vsa est. Hoc est igitur quod in reliqua concionis huius parte solicitè à nobis indagandum est. Cùm autem huius parabolæ scopum in fine Dominus proposuerit, cùm dixit: *Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam*: ex hac vel cura, vel negligentia vigilandi, prudentia & fatuitas ista diiudicanda est. Excutiamus igitur quæ sint prudentis, quæ fatui hominis officia.

Primum igitur prudentis hominis officium est, in finem sibi propositum oculos conijcere, & ea quæ ad finem consequēdum commodissima & aptissima sunt, eligere. Quemadmodū enim nauigaturi primùm quidem quem debeant portum petere, vident; deinde eò nauigationis cursum dirigunt: ita vir prudens in quem finem fuerit à Deo conditus, prudenter attēdit; deinde cætera omnia prouidet: Constat autem in hunc finem hominem à Deo cōditum esse, vt suæ illum felicitatis & beatitudinis consortem efficeret. Quo fine nihil excogitari potest magnificentius, nihil sublimius. Non enim alia Dei, alia conditi hominis, sed eadem felicitas est, quæ in aperta diuinæ pulchritudinis contemplatione consistit: quamuis se ille plenissimè comprehendat, nos autem illum apertè quidem videamus, minimè tamen comprehendere possimus. Qua sit autem via ad hanc gloriam perueniendum, Saluator exposuit, cùm pio cuidam adolescenti dixit; Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Hic igitur finis est, fratres, ad quem à summo rerum omnium Dño ficti & informati sumus; vt nobis quidem hæc amplissima cæli ac terræ palatia, non verò Conditoris nostri mandatis obtemperātes, immortalis vitæ, atque sempiternæ felicitatis compotes efficeremur. Non enim ad ludum aut iocum: non ad epulas, & fœdas carnis voluptates: non ad fluxas & interituras opes congerendas optimus ille ac sapientissimus opifex pulcherrimam hanc mundi fabricā condidit. Indignissimum enim tanta illa sapientia & bonitate erat, hāc tantam rerum molitionem ad res adeò futiles & inanes condidisse, & continua prouidentia tot seculis moderari, nisi aliquid maius atque sublimius animo destinasset. Huius autem rei vel ignoratio, vel obliuio, malorum omnium, quæ in mundo geruntur, causa est: cùm homines finis

Simile. Mat. 19.

sui obliti, per deuios saltus, variosq; anfractus viarum errabundi miserrimè vagentur. Sic enim multi viuunt, quasi ad sola huius mundi bona fruenda nati essent; quasi in hoc seculo non vt peregrini, sed vt ciues vitam agerent; quasi hîc non vt in exilio, sed velut in patria & genitali solo degerēt. Hæc igitur malorum omnium quibus mundus scatet, causa & origo est. Quam rem sanctus ille Propheta lamentabatur, cùm diceret: Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui. Quia igitur hæc obliuio tot malorum causa est, meritò quidam vir sapiens his verbis Dominum precabatur:

Hier. 2.

Largire ergo mihi Rex ô dignissime regum,
Vt te cognoscam & placeam tibi: deinde sciam me,
Quid sim, qua in terris causa productus, & vnde
Huc veni, aut quò tandem vita functus abibo,
Quid mihi dum viuo sit agendum, sitq; cauendum.

Hoc ipsum igitur nos assiduis precibus à Domino cōtendere debemus, fratres, vt veram solidamq. prudentiam assequamur, & quid nobis dum viuimus facto opus sit, intelligamus. Hoc est enim fidei lampadi oleum infundere, dum ea opera molimur, quæ nos ad eum finem consequendum adiuuant, quem nobis fidei lampas præscribit.

Est & aliud viri prudentis officium, magnam videlicet tēporum habere rationem, & quid vnumquodq. illorum exigat, studiosè prouidere. Tres enim prudentiæ partes Philosophi statuunt; memoriā, quæ præteritum tēpus recolit; perspicientiam, quæ præsenti se tempori accommodat; & prouidentiam, quæ futura, priusquam eueniant, vel ex causis antecedentibus, vel ex præteritarum rerum collatione prospicit, & anteuertit. Sic enim prudentes Duces & Imperatores aduersus hostium exercitum dimicaturi, in pace ea sibi præsidia atque arma comparant, quibus in armorum certamine vsuri sunt. Cùm ergo inter omnia quæ futuro tempore speramus, nihil morte certius, nihil sit periculosius (quandoquidem extremus ille dies de tota æternitate sententiam feret) prudenter viri boni tota se vita ad hunc finem præparant, neque vllum negotium huic anteferendum censent. Vnde quemadmodum prudentes nautæ tranquillo mari nauis armamenta præparant, ne eos exorta subitò tempestas imparatos inueniat: ita vir probus atq. prudens tranquillo vitæ tempore futurum mortis, reddendæque rationis periculum cogitatione præuenit, & quibus se ad illud rationibus parare possit, tota mente prouidet. Sera enim ad pericula in ipsis periculis pręparatio est. Ad hoc autem nos cælestis Magister in sacra huius diei lectione hortatur, cùm & hac ipsa virginum parabola, & aliis quæ præcedunt atque sequuntur, ad vigilandum exci-

Simile.

Simile.

excitat. Quid enim aliud vigilare eſt, quàm ſomnum atq. dormitantiam à mentis noſtræ oculis excutere, & ſemper in procinctu eſſe, ſemperq́. in excubiis aduentantis Domini præſentiam exſpectare? His igitur de cauſis viri probi atq. innocentes prudentium virginum appellatione à Domino deſignantur. Virginitate enim incorrupta eorum fides; vt antè diximus; prudentia verò hæc omnia viri prudentis officia ſignificantur.

II.

Cæterùm improbi homines diuerſa ratione fatui appellantur; quòd hęc omnia viri prudentis officia prorſus negligunt: vtpote qui non conſilio, aut ratione, aut fide, aut diuinis oraculis; ſed temeritate, cupiditate, affectibus, & cæco multitudinis iudicio vitam & actiones ſuas dirigunt. Primùm enim, nullā prorſus finis ad quem à Deo cōditi ſunt, rationem habent. Quo fit, vt ignorato aut perperā conſtituto fine, neque ſeipſos agnoſcāt, & itineris per quod tendere deberent, obliuiſcantur. Itaque miſeri & amentes intra ſeipſos quaſi peregrini in aliena regione errant; alia ſciunt, ſeipſos neſciunt; aliena indagare cupiunt, ſua negligunt: aliorum & genus, & parentes, & fortunas, & felicitatem inquirunt, nunquam autem vnde primùm orti, vnde in hunc mundum miſſi, quis eorum parens, quis opifex, quis condiderit, ad quem finem condiderit, ad mentem reuocant. Quo quid eſt dementius, quid à rationali creatura magis alienum? Huiuſmodi namque hominem Prophetica voce Dominus corripit, cùm ait; Qui vides multa, nónnē cuſtodies? qui apertas habes aures, nónne audies? Eſaiæ 42.

Venio nunc ad aliam non minùs miſerandam perditorum hominum fatuitatem atque inſaniam: in qua nòn modò pueris infantibus, ſed belluis etiā quàm ſimillimi ſunt; ait enim Cicero: Inter hominem & belluam hoc maximè intereſt; quòd hæc tantum quantum ſenſu mouetur, ad id quod adeſt, quodq́. præſens eſt, ſe accommodat, paulum admodum ſentiens præteritum & futurum. Homo autem, qui rationis eſt particeps; per quam conſequentia cernit, cauſas rerum videt, earumq́ue progreſſus & quaſi anteceſſiones nō ignorat, ſimilitudinibus comparat, rebuſq́ue præſentibus adiungit atque annectit futuras; facilè totius vitæ curſum videt, ad eamq́ue degendam pręparat res neceſſarias. Hactenus Cicero. Si igitur hac in re homo à belluis diſtat, quòd non ſolùm præſentia, ſed etiam præterita ac præcipuè futura ex cauſis antecedentibus proſpicit ac prouidet; inter ea autem quæ futuro tempori ſeruantur, mors omniū certiſſima maximeq́. omnium formidabilis ſit: an nō belluis ſimilis erit, qui ſola præſentia curat, hoc verò certiſſimum, maximeq́ue formidandum periculum prorſus negligit atq. contemnit? Cicero 1. Offic.

Cùm

Cùm enim mors nobis omnibus ex æquo impendeat, ac penè in foribus cuique & in insidiis posita sit; & in ea decerni diuino iudicio debeat, vtra nobis sors in tota seculorum æternitate cõtingere debeat: hoc est, vt vel in cęlo omnibus deliciis cum Deo & beatis illis mentibus perpetuò fruamur, vel in gehenna cum principe tenebrarum æternis ignibus torquendi simus; totaque huius tanti negotij summa in eo posita sit, vt paratos nos hæc hora deprehendat (quemadmodum cęlestis Magister nos in sacra huius diei lectione docet) cùm hæc ita sint; quid, quæso, dementius, quàm quòd nos sic vitam nostrã instituamus, sic terrenis rebus incumbamus, vt nulla huius tantæ rei cura, nullo metu & solicitudine tangamur; sed in maxima pace & tranquillitate in vtramque aurem dormiamus, perinde atque omnia quæ hac de re nobis diuinitus nuntiantur, mera somnia atque fabulæ essent.

Auget autem stultitiæ & socordiæ huius admirationẽ, quòd vbi de terreno aliquo lucro, aut hæreditate quæ post mortem expectatur, agimus, mors & incertus vitæ exitus solicitos nos efficit, & crebrò illius memoriam refricamus: cùm verò de præparatione ad ea vnde salus & æterna vita pendet, differimus, nõ magis illius recordamur, quàm si immortales & æterni essemus. Itaque si quod vel Principis vel Ecclesiæ beneficium cum vita simul finiatur; dictu mirum est, qua cura & solicitudine mortis memores, damus operã, vt illud ad hæredes nostros post mortem transferatur. Tunc enim anxij sumus, tunc de incerta mortis hora soliciti trepidamus, ne illa intercepti, beneficium cum vita simul amittamus; qui tamen an cum ipsa corporis vita æterna mors nobis subeunda sit, nihil omnino curamus. Nec in his solùm rebus,, sed in omnibus etiã aliis, in quibus aliqua vtilitatis ratio habetur, incerta mortis conditio cogitatur. Qua de re sic D. Chrysost. Sæpe vir quando vxorem ducere vult, mortis meminit in desponsatione, & scribit in dote. Nondum introducta est, & mors statim describitur: nondum conuixerunt, neque nuptiæ habitæ, & mortem statim definit. Nondum nuptam vidit, & mortis aduersus illam calculos proponit: scribit enim in hunc modum: Si mortuus fuerit vir ante mulierem, si mulier ante virum, hoc & hoc disponatur. Sic formatæ sunt patriæ leges. Vbique omnibus naturæ sunt monumenta: & non solùm eorum qui sunt & viuunt, mortis feruntur sententiæ, sed & eorum qui nondum nati. Quid enim vltra dicit? Quòd si natus fuerit filius, & mortuus fuerit, &c. nondum natus, & sententia lata est. hactenus ille. Ex cuius verbis colligere apertè licet, quàm sit lamentanda perditorum hominum fatuitas atque dementia, qui cùm tantam incertæ mortis rationem habeant,

Chryſ. 3. Tom. Homil. de fide & Spiritu S.

vbi aliqua terrenæ vtilitatis iactura aut commoditas intercedit, nullam prorsus eiusdem memoriam retinent, cùm res omnium maxima in discrimen vocatur. Quis igitur hos verè fatuos & amentes non iudicet, qui cùm tantam præsentis vitæ curam habeant, tamen neque futuri temporis, neque reddendæ rationis vlla cura tanguntur.

Hoc est igitur, fratres, quod me tanta admiratione afficit, vt frequenter etiam in stuporem adducat. Quis enim nõ stupeat, cùm videat homines, qui rerum etiam minimarum, quibus fluxę opes, aut popularis aura periclitantur, tantã curam habeant, rei omnium quæ cogitatione fingi possunt maximæ, nulla cura moueãtur. Si in Academia Salmanticensi primaria iuris ciuilis cathedra discipulorum suffragiis alicui candidatorũ tribuenda est; vbi scedulis suffragia in vrnã cõijciuntur, totaq́. Academia, atq. adeò tota ciuitas suspensa huius rei exitum pręstolatur; qua solicitudine, quo æstu & angore candidatorum pectora agitantur, quæ sibi sors obuentura sit, expectantes! Si ergo huius incertæ sortis expectatio adeò mẽtes hominũ solicitas reddit, (in qua de rebus crastina die perituris agitur) quónam modo extremæ illius sortis atq. sententiæ exspectatio, qua vel in cælis omnium deliciarum copia frui debemus, vel in gehenna tam horrendis pœnis torquẽdi simus, agitur, mẽtes nostras nõ stupefacit, & cõcitat? Monstri simile esset, si oculorum acies, pũcta minima aperta cernens, ingentẽ molem ac montem minimè cerneret: at quanto mõstrosius est minimarum rerum cura disrumpi, maximarum verò, & rerum naturam omnem superantium nulla solicitudine commoueri! Simile.

Aristoteles vltimũ terribilium esse mortem asseruit: at longè aliud iudicium habebit, qui Dñm audit in Euangelio dicẽtem: Nolite timere eos qui occidunt corpus, & post hoc non habent vltrà quid faciant; ostendam vobis quem timeatis: timete eum, qui postquam occiderit corpus, habet potestatem mittere animam in gehennam: ita dico vobis, hũc timete. Quales sint autem gehennæ cruciatus, quot pœnarum genera, quanta eorum acerbitas, etiam Gentiles Philosophi atq. Poëtæ aliquo modo præsenserunt. Sic enim quendam eorum, post varia eius loci tormenta enumerata, dicentem legimus: Arist. Mat. 10.

Non mihi si linguæ centum sint, oraq́; centum,
Ferrea vox, omnes scelerum comprendere formas,
Omnia pœnarum percurrere nomina possem.

Nullus enim sensus, nulla vis animæ ibi est, quę nõ peculiari aliquo cruciatu commissorum pœnas luat. Vt hoc autem aliqua saltem imagine intelligatis, fingite hominem adeò vehementer podagræ morbo laborantem, vt nullũ sit in toto eius corpore,

re membrum, nullus in manibus pedibusque articulus, nullæ in cruribus, brachiis, humerisq. iuncturæ, in quibus nō acerbissimo dolore crucietur; atq. hoc modo is in lecto decumbat, tot veluti spiculis vndique sauciatus, voces & clamores miserandos in cęlū tollens. Hac igitur imagine (si præsentia mala futuris assimilari licet) pœnarū illarum acerbitatē poteritis vtcumq. animo contemplari. His etiam adiūgite atras illas tenebras, & profundam noctem, cui nulla succedit aurora; horrendas dæmonum laruas, edacē conscientiæ vermem, scorpiones atq. serpentes; de quibus Ecclesiasticus meminit: & ardētes flāmarum globos, inter quos velut pisces in mari infelices animæ volutantur; quodque mala omnia superat, salutis desperationē, æternamq. diuinæ pulchritudinis videndæ priuationem, (quæ à Theologis damni pœna nūcupatur) quam adeò atrocem esse sancti Patres definiunt, vt damnatorum animæ, si illis optio daretur, quæuis alia gehennæ tormēta, quā huius priuationis cruciatū perpeti mallēt. Quāuis
Psal. 10. enim ad pœnā sensus illa referantur quæ Propheta dicit, Ignis, sulfur, & spiritus procellarū, pars calicis eorū; hæc tamen posterior pœna omnibus aliis multo est acerbior. Quæ cùm ita sint, an non verissimè Saluator ait, non esse timēdos qui corpori vitam adimunt, sed qui animam detrudere potest in gehennam?

Sed ad institutum redeamus. Cùm ergo statim à morte decernendum sit, an in hunc locum perpetuò deturbādi, an in superis illis beatarum mentium sedibus collocādi simus, quomodo huius tam disparis sortis consideratio non totā post se mentem nostram ebibit ac rapit? Quomodo aliud animo agitare,
Cyril. alia cura magis solicitari possumus? Cyrillus post D. Hieronymi mortem Augustino scribit (si verè tamen hæc illius Epistola est) duos homines, vita functos, ante sancti viri tumulū fuisse ad vitam reuocatos: qui quàm diu in hac vita superstites fuerunt, in continuis lachrymis & gemitibus luctuosissimam vitam agebant: demirarique se vehementer aiebant, quî fieri posset, vt qui in fine vitæ rationem Deo reddituri, & de tota æternitate sententiam audituri essent, ridere aliquando, ac non semper lugere possent. At nos qui hæc scimus, & firma fide credimus, non modò ridemus & otiamur, sed multis etiam sceleribus iudicem nostrum (ante cuius tribunal sistendi sumus) offendimus. An non igitur fatuitas atq. adeò cæcitas hæc omnem superat admirationem?

Sed quæret aliquis forsan, quibus se solatiis isti miseri consolentur, cùm hoc tam ingens rationis reddendæ periculum fides illis vel renitentibus etiam, ante oculos frequēter ponat. Multi quidem fatuarum virginum exemplo ad finem vitæ pœnitētiæ propositum differunt. In quanto autem salutis discrimine isti

versentur, vix vlla oratione exprimi potest. Certè tota huius Euangelij parabola in hoc præcipuè à Domino destinata est, vt nos huius tanti periculi admoneat. Cùm enim doceat, eas virgines quæ paratæ erant, intrasse cum spõso ad nuptias; eas verò quæ tunc primùm parari, & oleum quærere cœperunt, exclusas fuisse; apertè docet, cuius periculi sit ad extremum vitę tempus pœnitentiæ propositum differre. Ideoq. opportunè nos admonet cùm subdit: *Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam.* Hoc est: quoniã tota salutis vestræ ratio in hoc posita est, vt vos aduenieus sponsus paratos inueniat (quod prudentium virginum exemplo liquet) consequens est, vt omni tẽpore vigilare debeatis; hoc est, vt omni tempore parati & bonorũ operũ oleo referti sitis. Si enim quo is tempore venturus esset, intelligeretur, potuissetis quidem opportuno vos tempore ad illum excipiendum præparare: quia verò hoc prorsus ignoratur, totiusq. salutis vestræ summa in hac præparatione posita est; semper vtique vigilare debetis. Quod qui non faciunt, sed ad extremum tempus pœnitentiæ propositum differunt, quid aliud quàm miserandam fatuarum virginum sortem exspectare possunt? Pœnitentia enim sera, rarò vera, rariùs aut nunquam perfecta, semper autem incerta. Nemini certè, quamdiu in hac vita degit, spes salutis deneganda est (in via enim adhuc, non in termino viæ sumus) sed hanc tamen nouissimam pœnitentiam, in iis præcipuè qui obstinatis animis tota vita in sceleribus perdurarunt, periculosissimam esse, omnes sancti Patres definiunt. In cuius rei fidem, Adrianus Pontifex in quarto Sentent. vbi eam quæstionem tractat, Sit ne aliqua certa periodus peccatis hominum constituta? horribilem in hac re diui Hieronymi sententiam (si ea tamen diui Hieronymi est) citat, sic enim ait: Vix è centum mille hominum quorum mala fuit vita, in morte diuinam indulgentiam obtinebit vnus. Hanc sentẽtiam insignis ille Doctor & Pontifex allegat: de cuius veritate disputare ad me non spectat: quam fortasse exaggerandi causa prolatam existimo: ea tamen non minimam timoris causam nobis exhibet.

Quæ cùm ita sint, fratres, quid aliud superest, nisi vt cælestis magistri consilium amplectamur; qui maximam nostri curam gerens (vtpote quos pretioso suo sanguine redemit) opportunè nos his nouissimis verbis admonet: *Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam.* Cuius rei cùm multi sint fructus, non postremus ille est, quòd mortem non trepidi & anxij, sed læti atque gaudentes excipiemus; intelligentes, piorum hominum mortem, non tam mortem esse, quàm natalem diem, quàm finem laborum, & coronarum initium. Constat enim piorum

mor-

mortem aditum esse ad immortalitatem, vitæ ostium, scalam cæli, pontem quo ad regnum trãseunt, triumphalem diem, imò & natalem: in quo terræ corpus commissum seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute: seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Ideoque iusti in morte non mœrere, sed respicere & leuare capita iubentur. Hanc igitur tantam lætitiam (eo præsertim tempore, quo alij magno metu quatiuntur) quid aliud quàm firma futuræ salutis spes ex diuina miseratione, & bona conscientia proueniens, parere potest? Quemadmodũ enim qui ex humili casa palatium

Simile. ingens exstruere volunt, libenter quidem vetera diruunt: quòd ea meliùs instauranda sperant: ita viri iusti libenter patiuntur huius habitationis domum dissolui; quòd eam in resurrectione perfectissimè reformandam esse fide credunt, & spe quodam-

2. Cor. 5. modo attingunt, cum Apostolo dicentes: Scimus enim quòd si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam æternam in cælis. Hæc autem domus, fratres, iis parata est, qui splendidæ fidei lampadi bonorum operum oleum adiungere student: hoc est, qui pietate, iustitia, patientia, vera cordis humilitate, fraterna charitate, obedientia, corporis & animi castimonia, ac præcipuè misericordiæ operibus illam sibi, dum hîc viuerent, compararunt: quibus in fine Dominus dicturus est:

Mat. 25. Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi.

IN FESTO SANCTARVM VIRGINVM CONCIO SECVNDA: IN QVA LECTIO Euangelica explanatur.

THEMA. *Simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta autem vna pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.* Matth. 13.

RISTOTELES initio naturalis philoſophiæ (de qua ſcribere inſtituebat) primo loco declarat, quo ordine & ratione ſibi ſit in eo opere philoſophādum. Innata eſt, inquit, via nobis, vt à notioribus ad minùs nota procedamus. Notiora verò ea eſſe ait, quę ſenſu percipiūtur, quàm quę ſolo intellectu. Quo fit, vt manifeſtiora ſint nobis quæ videntur, quàm quæ non videntur; & quæ corpore conſtant, quàm quæ ſpiritu ſolùm. Illa enim viciniora nobis ſunt; hęc verò procul poſita, & ideò à cognitione noſtra remotiora. Adde his etiam, quòd omnis noſtra cognitio ſic ortum habet à ſenſu, vt nihil ſit in intellectu, quin id priùs fuerit in ſenſu. Quo fit, vt ſenſibilia quidem per ſe cognoſcamus; intelligibilia verò non per ſe, ſed veluti per manus aliorum. Et hæc quidem inter homines & Angelos nō minima differentia eſt; quòd hi, cùm ſimplicis & ſpiritualis naturę ſint, ſimpliciter & immediatè ſpiritualia (quæ illis ſimilia & cognata ſunt) intelligunt; nos verò non ita, niſi corporearū rerum vtamur miniſterio. Hoc animaduertens humanæ ſalutis amator Dominus (qui de ſe ipſo ait, Ego Dominus Deus tuus docens te vtilia) cùm homines erudiendos ſuſciperet, ea potiſſimùm ratione docendos curauit, quæ ipſis eſſet maximè conſentanea. Sic enim diuina Sapientia tanquam prouida & pia mater infantiæ noſtræ ſe accommodat; non quidem ſuo, ſed noſtro nobiſcum more agens. Vnde non ſolùm in veteri Teſtamento, craſſo illi ac rudi populo per corporearum rerum ſpecies loquebatur; ſed in nouo etiam per parabolas ad populum ſæpe concionatus eſt; in quibus per notas nobis rerum corporearum naturas, regni cæleſtis detegit Sacramenta. In ſacra autē huius diei lectione quatuor nobis vtiliſſimas parabolas proponit: videlicet theſauri abſconditi in agro, margaritæ pretioſæ, ſagenæ miſſæ in mare, & diuitis patrisfamilias conuiuium inſtruentis; de quibus nobis hodie, aſpirante diuina gratia, differendum eſt.

Eſaiæ 48.

Vt autem mysteria quæ in his parabolis recondita sunt, piè & vtiliter enodare, & in lucem proferre valeamus, cæleſtem opem ſacratiſſimæ Virginis interuentu, ſuppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro. Scitis iam, fratres, regni cælorum nomine nō modò regnū ipſum, ſed omnia etiam quæ ad hoc regnum aliqua ratione ſpectāt, ſignificari. Hoc autem in loco, in quo regnū cælorum theſauro abſcondito comparatur, huius theſauri nomine quidam virginitatis virtutē intelligunt, quæ in humano corpore velut in agro quodam abſcondita eſt, ideoque hęc ſacra lectio in feſto ſanctarum Virginum ab Eccleſia recitari ſolet. Quātus autem hic theſaurus ſit, declarat ſanè corona illa aureola, quæ virginibus in cælo repoſita eſt; & cæleſtis item vita eorum qui verę virgines ſunt: vtpote quæ ab innumeris curis & ſolicitudinibus libera eſt, quibus cōiugatorum vita eſt referta. Hoc ipſo autem theſauri nomine virtutem hanc D. Bernardus appellauit; qui cùm adoleſcens noctu ab improba quadam femina impetitus eſſet, & ipſe magna voce clamaſſet, Latrones, Latrones; & hoc ipſum ſemel atq. iterum contigiſſet, excitatique famuli domum colluſtrātes nihil inueniſſent, eumque fruſtra clamaſſe dicerēt; ſanctus adoleſcens reſpondit; Verè latro affuit, qui irreparabilem caſtitatis theſaurum furari volebat. Eadem quoque virtus ſimili ratione non modò theſauro, ſed etiam pretioſiſſimæ margaritæ comparatur. Quæ enim margarita pretioſior, quàm pura mens in corpore puro? Pro hac igitur margarita comparanda ſanctæ virgines omnia vendiderunt; quæ verè dicere potuerunt; Regnum mundi, & omnem ornatum ſeculi contempſi propter amorem Domini mei Ieſu Chriſti, quem vidi, quem amaui, in quem credidi, quem dilexi.

Bernard.

Quia verò natura ſic cōparatum eſt, vt quæ ſunt valde pretioſa, ſint etiam ad ſeruandum difficilia: idem etiam in hac virtute locum habet. Hæc enim virtus ſupra humanæ naturæ conditionem hominem attollens, Angelis ſimilē facit, dum eorum puritatem imitatur; niſi quòd mirabilior eſt hominum quàm Angelorum puritas: quod enim in Angelis facit natura, in hominibus facit gratia; & Angeli quidem ſine corpore viuunt; virgines autem in carne triumphant.

Cùm ſint autem multæ virtutes, quibus hæc virtus ſepienda atque munienda eſt; (eſt enim caro ieiuniis & vigiliis, & aſperitate vitæ maceranda; eſt oratio, qua diuinū auxilium imploratur, frequentāda; eſt diligens cuſtodia externis & internis ſenſibus adhibenda) tamen inter hæc ipſa omnis peccādi occaſio, omnia lapſus pericula, omnia ſeu virorum ſeu feminarum ſuſpe-

suspecta contubernia summa cura & studio vitanda sunt. Huic autem cautioni retinendæ (vt cætera prętermittamus) satis nobis esse debet vel vnius Salomonis exemplum; qui, quoniã hæc pericula neglexit, in tantũ nefas prolapsus est, vt idolorum aras & templa alienigenis vxoribus suis erexerit atque dicauerit. Qua ex reliquidò apparet, virum iustum pari propemodũ studio peccandi occasiones atq. ipsa eadem peccata vitare debere; quas videmus tantum sapientissimo Regi periculum peperisse. Cauerat autem lata lege Dominus, ne filij Israël alienigenas vxores ducerent; certissimum fore asserens, earum contubernio atque blanditiis ipsorum animos emolliendos, & ad deorum alienorum cultũ euocandos. Hanc autem cautionem Salomon (nimium fortasse sapientiæ & religioni suæ fidẽs) neglexit; atque ita demum in tantum præcipitium miserabiliter corruit. Quocirca rectè Sapiens, Qui, inquit, timet Deum, nihil negligit; quia videlicet imbecillitatis suæ conscius, sibi prorsus diffidit, ideoque nulli se periculo exponere audet. Atq. vtinam idem Salomon consilij sui memor fuisset, cùm dixit: Sapiens timet, & declinat à malo; stultus transilit, & cõfidit. Itaque vir sapientissimus immodico feminarum amore excæcatus, nõ sapientis timorem & prudentiam, sed stulti cõfidentiam sectatus, in tantam foueam præcipitatus est. Quisquis igitur hunc adeò formidabilem casum attentè considerauerit, nõ poterit altissimam in eo diuinorum iudiciorum abyssum non admirari, & ne quid sibi simile accidat nõ vereri; cùm nemo securitatem sibi in hac vita (quæ tota tentatio esse dicitur) polliceri debeat. Idemque cùm Dominicam orationem proferet, flagrantiori affectu extremam illam petitionem pronuntiabit: Et ne nos inducas in tentationem; sed libera nos à malo. Quocirca prudẽter & cautè admodum D. Hieronymus amicum Nepotianum, & nos omnes in illo admonet his verbis: Omnes puellas & virgines Christi aut ęqualiter ignora, aut ęqualiter dilige; nec in præterita castitate confidas. Nec enim sanctior Dauide, neq. Salomone potes esse sapientior. Memento semper quòd paradisi colonum de possessione sua eiecit mulier. Eandem nos habere cautionem diuus Augustinus his memorabilibus verbis admonet: Grauem inimicum sortita est castitas; cui non solùm resistendum, sed demisso freno longiùs fugiendum. Nec eò minus illæ fugiendæ sunt quæ religiosæ videntur; quia quanto religiosiores, tanto citiùs alliciunt; & sub prætextu pietatis latet viscus libidinis. Experto crede, expertus loquor, coram Deo non mentior. Cedros libani, duces gregum sub hac peste cecidisse reperi; de quorum casu non magis suspicabar, quàm de Ambrosij vel Hieronymi impudica turpitudine. Hactenus

Exod. 34.

Eccli. 7.

Prou. 14.

Hieron.

Aug. de cohabitatione clericorũ & mulierum.

August. Quisquis igitur his talium virorum exemplis atq. ruinis non cõmouetur, non metu concutitur, non de casu & ruina sua solicitus est, aut superbiæ & præsumptionis spiritu vexatur, aut certè de mente deductus est. Hæc paucis de castitatis custodia dicta sint. Quæ omnia N. sanctissima hæc virgo prudenter attendens, illibatum virgineæ castitatis florem perpetuò cõseruauit, & in carne non carnis vitam agens, cum Angelis hodie (quorum amauit puritatem) in cælis coronata triumphat.

Cæterum plerique huius Euangelicæ lectionis interpretes, thesauri absconditi, & pretiosæ margaritæ nomine, perfectam charitatem, & clarissimũ sapientiæ donũ (ad quod cætera Spiritus sancti dona ordinantur) commodissimè intelligũt. Quisquis enim hoc cæleste donum percepit, facilè omnia quæcunq. in mundo magna & pretiosa habentur, vt eo pleniùs fruatur, distrahit, & præ illius amore contemnit.

Ne quis verò erret, sciat tenui admodum limite à se charitatem, & hoc sapientiæ donum distare: vnde neq. charitas sine sapientia, neq. sapientia sine charitate esse potest. Verùm sapientia actionem nominat intellectus, in quo ipsa velut in subiecto est, quum charitas perficit & informat; charitas verò voluntatis opus est, in qua ipsa sibi sedem constituit; quæ tamen charitas sine Dei cognitione atque sapientia non est.

Verùm hoc in loco grauis insurgit quæstio, eademq. dignissima quæ à nobis hodie tractetur. Apparet enim has Domini parabolas, quarum altera de abscõdito thesauro; altera de pretiosa margarita est, nomine tenus differre. Vterque enim homo, siue is qui thesaurum, siue qui margaritam inuenit, simili cupiditate inductus, omnia sua distraxit, vt thesaurum illum, vel margaritam sibi compararet. Nullum igitur in his discrimen esse videtur, nisi quòd in priori parabola thesauri, in posteriori, margaritæ nomen ponitur. Sed magnum in vtraque similitudine discrimen est, magnumque diuinæ bonitatis argumentum, & magnum item infirmitatis & spei nostræ solatium. Et quidem thesauri, & margaritæ nomine, eandem charitatis perfectionem, idemque sapientiæ donum intelligo; sed discrimen tamen vtriusque parabolæ inter illa duo inueniendi & quærendi, esse puto. In priori enim parabola, is qui dum agrum foderet, thesaurum inuenit, nihil tum de thesauro inueniendo cogitabat, sed casu illum inuenit; at mercator, qui in posteriori parabola margaritam inuenit, non vtique casu illam, sed magna diligentia quæsitam inuenit. Qua quidem distinctione duas Dominus parandæ diuinæ gratiæ vias explicare voluit. Alij enim gratiam, quam non quærunt, gratuita Domini misericordia inueniunt: alij verò magna cura & studio quęsitam, eodem

Domino aspirante inueniunt. Itaque alij gratiam quærunt: alios verò ipsa quodammodo gratia præuenit & quærit: vel (vt rectiùs dicam) alios quærit ipse Dominus, alij Dominum quærunt: illi quidem feliciores, isti diligentiores; vtrique tamen Domino debitores. In illis quidem commendatur gratia, in istis studium ac diligentia; sed in vtrisque diuina misericordia. Duæ nobis peccatrices feminæ commodissimum huius differentiæ exemplum præbẽt, Samaritana & Chananęa. Samaritana enim cùm ad puteum venit vt hauriret aquam, nihil minus quàm de inuenta gratia cogitabat. Hæc igitur Dñm non quærebat, sed à Domino quæsita est, & gratiæ eius beneficio præuẽta. At Chananæa quo ardore & contentione misericordiam Domini petebat? quæ toties ab eo repulsa, nunquam à flagitando destitit, donec ab ipso audire meruit; O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. In illa igitur euidentiùs elucet gratia; in hac verò studium ac diligentia; sed in vtraq. tamen magnâ Domini misericordia. Magna enim misericordia fuit, non quærentẽ quærere, & magna item, mulieris mentem ad studiosè quærendum excitare. Si enim fides (vt Apostolus ait) Dei donum est, magna ergo fides erit vtiq. magnum donum Dei. Idem ergo Dominus qui se obtulit Chananææ quęsitus, eandem quoque magna illa fide concessa impulit ad quærendũ. Si alia prioris gratiæ exempla quæris, Paulum cogita cùm in paradisũ raptus est; & Matthęum, Publicanum, & Petrum atq. Andream mittentes rete in mare; & Iacobum atque Ioannem retia sua reficientes, cùm à Domino ad Apostolatus dignitatem vocati sunt. Isti igitur, alijq. similes, quibus Dominus ait: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos; aliud planè agebant, cùm thesaurum, quem non quærebant, inuenerunt.

Mat. 15.

Philip. 2.

Ioan. 15.

Dixi autem paulo antè, magnum hoc esse infirmitatis & spei nostræ firmamentum atq. solatium. Cùm enim salus & felicitas nostra ex eius pręcipuè voluntate pendeat qui ait: Miserebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit. &, Non est volentis, nec currentis, sed miserẽtis Dei: angi, atq animum deponere infirmus homo potuisset, ac dicere: Quis scit an ego ex eorum numero sim, quibus hęc felicissima sors contingere debeat; quos videlicet gratuita beneficientia sua Dominus pręuenire velit? Ne igitur hac cogitatione homo frangatur, sciat duplicem nobis aditum ad diuinam gratiam consequendam patere; in quorum altero gratia, in altero verò gratia simul cum humana commendatur industria. Quòd si tu ex eorum numero non sis, quos sine labore gratia quęrit non quærentes; altera tibi salutis via patet, vt videlicet studiosè quæras, & inuenias. Quòd si hoc diligenter effeceris, magnam ex hoc coniectu-

Exod. 10.

ram habes, quod aliqua iam ex parte inueneris. Neque enim studiosè quæreres, nisi iam rei quam quæris odorem aliquem percepisses, & nisi te idem ipse quem quæris, ad quærendum incitasset.

Hac igitur duplici ratione Dominus inæstimabiles gratiæ suę opes mortalibus distribuit, quãdo alios gratuita beneficentia præuenit, seq. illis gratuitò offert; alios ipse excitat ad quærendum, seq. illis duplici beneficio offert quæsitus. Hanc porrò Dei nostri magnificentiã commendant duæ eius insignes laudes atque virtutes; misericordia scilicet & veritas; quæ toties in hymnis Dauidicis repetuntur; quas idem Vates ait faciem Do-
Psal. 88. mini præcedere: Misericordia, inquit, & veritas præcedent faciem tuam. Quo loquẽdi genere significare voluit has duas virtutes esse quasi vexilliferos & antesignanos, qui sẽpiterni Regis faciem præcedunt, qui illum vbique comitãtur, neque ab eo vnquam diuelluntur. Vnde alibi idem Vates sanctus, Vniuersæ,
Psal. 24. inquit, viæ Domini misericordia & veritas. Et quidem veritate Dominus implet fideliter promissa; misericordia autem præbet benignè gratuita. Veritate soluit debitã; misericordia donat etiã non debita. Veritatis suæ iustitia nemini facit iniuriã; misericordia autem multis non debitã impendit gratiam. Veritate exequitur iustitiam; misericordia donat gratiam. Veritas ad æquissimum Iudicem; misericordia ad benignissimum Patrem magis spectat. Nihil est igitur quod amplius in Deo nostro desiderare infirmitas atq. inopia nostra debeat, quando is hæc duo nobis ostia ad gratiæ suæ opes comparandas aperuit. Si iustus es, habes iustissimum operum tuorum præmiatorem: porrò si peccator, si pauper & inops es, habes misericordiarum parentẽ, ad cuius opem confugere possis, si tamen ex ea non peccandi ansam, sed impetrandi fiduciam sumas.

I.

Sed iam quid vterque fecerit, siue is qui thesaurum inuenit, siue qui margaritam; studiosius inquiramus. Vterq. igitur vendidit omnia sua, vt margaritam & agrum illum cõpararet. Hic enim *præ gaudio illius abiit, & vẽdidit omnia quæ habuit, & emit agrũ illum*; feliciorem se thesauro illo, quàm omnium rerum suarum possessione futurum ratus. Vt autem huius thesauri dignitatem & opulentiam intelligatis, paulo altiùs huius dignitatis causæ à nobis repetendæ sunt.

Est igitur sciendum, quòd quemadmodum fides, quæ diuinarum rerum cognitionem tradit, bonorum omnium initium & fundamentum est; ita contrà diuinarum rerum ignoratio, malorum omniũ radix est. Inter omnes autẽ huiusmodi ignorantias periculosissima ea est, quæ diuinarum rerum amplitudinem,

dinem,dignitatem,ſuauitatem,& pretium ignorat. Cùm enim omnia quæ Dei ſunt,diuinitatis eius naturam ſuo quæq.modo referant,diuina autem amplitudo & opulentia,immenſa & infinita ſit;conſequens eſt,vt quæ diuina ſunt, immenſam quandam dignitatem & amplitudinē pręſe ferāt. Hinc Eſaias, Oculus,inquit,non videt Deus abſque te,quæ præparaſti expectantibus te. Quæ verba nō ad bona gloriæ modò,ſed ad dona etiā gratiæ referenda eſſe Apoſtolus docuit. Per dona autem gratię, omnia Spiritus ſancti chariſmata,& fructus Spiritus quos idem Apoſtolus enumerat,ac præcipuè charitatem,ſapientiam,gaudium in Spiritu ſancto, & pacem illam quæ exuperat omnem ſenſum,intelligimus. Quæ dona talia ac tanta ſunt, vt quiſquis ea plenius deguſtauerit, facilè omnia quæ in mundo magnificentiſſima exiſtimantur,prę illarum amore contemnat. Quam rem apertè Sponſa de charitatis excellētia teſtatur, cùm ait: Si dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam. De ſapientię verò dono Salomon ait: Melior eſt ſapiētia cunctis pretioſiſſimis,& omnia quæ deſiderantur,ei non valent comparari. Charitas verò & ſapientiæ donum,gaudiū Spiritus pariunt. Sapientia enim ſaporē quendam & ſpiritualem ſuauitatem ſecum affert: vnde & ſapientiæ donum deductū eſt. Hoc etiam gaudium omnibus mūdi gaudiis, cæteriſq.bonis eius eſſe anteferēdum D.Bernard.apertè docet, cùm ait: Guſtata ſpirituali ſuauitate, deſipit omnis caro. Cuius quanta ſit vis,quantaq.ſuauitas,nemo,niſi qui fuerit expertus, cogitatione attingere poterit. Quiſquis igitur hāc diuini Spiritus ſuauitatē & gaudiū(quod à charitate & ſapiētiæ dono proficiſcitur)deguſtauerit: facilè omnia mundi gaudia,& cętera quę in mundo pretioſa & magnifica habentur præ huius margaritæ ſplendore atq.dignitate contēnet,ac pro nihilo ducet. Vt enim clerici tenues Eccleſiæ prouētus facilè relinquūt,cùm pinguiores atque vberiores pro illis recipiunt;ita qui hæc cæleſtia dona percipiunt,protinus terrena omnia (quæ ſunt his lōgè inferiora) præ illorum amore parui pendunt. Quamuis autem quanta ſit dulcedinis atq.ſuauitatis huius vis & magnitudo nemo, niſi qui eam plenius deguſtauerit (vt modò diximus) aſſequi poſſit: ratio tamen & fides omnes alias mundi voluptates & gaudia ab hac longè ſuperari apertè demonſtrant.

Eſaiæ 64.

Galat. 5.

Cant. 2.

Prou. 8.

Bernard.

Simile.

Primùm enim ſatis liquet,hominem corpore & animo conſtare: quæ duæ partes tam lōgo à ſe interuallo diſtant,vt altera nobis cum belluis,altera cum Angelis communis ſit. Cùm autem ſapientiſſimus ille mūdi Conditor ſic naturas rerum inſtituerit,vt vbi maior eſſet dignitas atque præſtantia, maior eſſet in operibus ſuauitas atq.iucunditas; cōſequens eſt,vt quantum

Prima ratio.

mens nostra corpori præstat, tantum sint eius deliciæ omnibus corporis deliciis non solùm puriores atque diuturniores, sed
Aristot. multo etiã maiores. Quam rem Aristoteles quoque apertè docet, qui in altissimarum rerum vel exigua & obscura cognitione maximam suauitatem inesse testatur. Quòd si in hac naturali cognitione tantum esse delectationis Philosophi crediderunt; quid erit si huic cogitationi charitatem & sapientiæ donum adiungamus, quæ mentem nostram arctissimo dilectionis vinculo, Deo, hoc est, summo & infinito bono coniungunt? Quo enim gratia nobilior atque præstantior est quàm natura, hoc vtique delectationes, quæ ab hac cælesti forma proficiscuntur, omnibus aliis mundi oblectamentis nobiliores atque maiores sunt. Quocirca nihil mirum, si qui has delicias pleniùs degustarunt, omnes alias mundi delicias tanquam res ludicras & inanes respuant atque fastidiant.

Secunda ratio. Adijciam his aliam quoque rationem: ad cuius intelligẽtiam sciendum est, sic naturæ Conditorem species rerũ ordinasse, vt nunquam inferior species, quamlibet perfecta esset, superioris perfectionem attingere posset. Videmus enim sub animaliũ genere & hominem & varias animantium species contineri; inter quas elephantẽ aiunt propiùs ad rationalẽ hominis naturã accedere: qui tamẽ quantumcumq. in hac parte excellat, nunquã ad hominis acumen & intelligentiã vllo modo pertingere poterit. Cùm ergo gaudium spiritus, & gaudiũ carnis plus quàm genere inter se differant, (aliud enim cæleste, aliud terrestre; aliud à Spiritu sancto, aliud verò à carne proficiscitur) consequẽs est, vt nullo modo hæc infima carnis gaudia cum altissimis illis diuini Spiritus gaudiis vllo modo comparanda sint.

Tertia ratio. Cõcione 1. de Euchariſt. Adiungam his aliam quoque rationem, quæ spiritualis huius gaudij suauitatem maximè declarat. Ad hoc autem cõmodiùs intelligendum, meminisse oportet (quod est à nobis alio in loco dictum) nempe omnia quæ vitam habent, cibum quoque habere naturæ suæ cõsentaneum, quo vitam alant. Cùm autem omnia quæ viuunt, aut corporea aut spiritualia sint; corporearum quidem rerum corporeus cibus; spiritualium verò, spiritualis
Tob. 12. est. Hinc Raphaël Angelus ad Tobiam: Cùm essem, inquit, vobiscum, per voluntatem Dei eram. Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere; sed ego cibo inuisibili, & potu qui ab hominibus videri non potest, vtor. Hunc autem cibum esse rerum omniũ Conditorem Deum, apertissimũ est. Hic est enim Angelorum panis, hic cibus & potus, quo beatæ illæ mentes in illa æterna patria reficiuntur, pascũtur, oblectantur, & inebriantur; cuius haustu & potu felicissima illa & beatissima vita, quã viuũt, sustentatur, & alitur. Vt enim animãtium vita corporeo cibo, ita

ita feliciſſima illarum mētium vita ſpirituali atque diuino illo cibo ſuſtētatur. Cæterùm cùm homo, qua parte ſpiritus & mē-tis cōpos eſt, ſupernarum mentium naturā referat; conſequens eſt, vt eodē quoq. ipſe ſpirituali ac diuino cibo alatur. Quo ſanè aluntur, qui purgatum animæ palatum habent. Hinc D. Auguſt. Deum appellat purgatæ mentis ſapientiam. Talis enim mens ineffabili ſuauitate atq. ſapore reficitur, cùm immenſam diui-næ bonitatis & pulchritudinis ſpeciem contemplatur. Cæte-rùm cùm proprium ciborum omniū ſit, nō ſolùm vitam alere, ſed etiam edentis palatum allicere atque oblectare; & quo cibus pretioſior atq. delicatior eſt, eo dulciùs palatum alliciat atq. ob-lectet; quid, quæſo, de cæleſti illo cibo, hoc eſt, de illo pane An-gelorum iudicandum eſt? Quid, quæſo, aliud, niſi vt cuius eſt infinita & immenſa dignitas, ſit etiam infinita & immēſa ſua-uitas? Cuius vel minima (vt ita dixerim) mica tantæ dulcedi-nis & ſuauitatis eſt, vt omnia mundi regna atq. imperia, ac po-ſtremò omnia quæ ſub cælo condita ſunt, illi comparata, mera amaritudo eſſe videantur. Quid enim illis ſapiat, quid dulce ſit, cui ſapit ipſe Deus? Quis enim ſapor huic ſapori cōparari poſ-ſit? Huic D. Auguſt. Illud, inquit, eſt verum gaudium, quod non de creatura, ſed de Creatore concipitur; cui comparata omnis ſuauitas, mœror eſt; omnis lætitia, triſtitia eſt; omnis copia, ege-ſtas eſt. Ideoq. nihil mirum, ſi quicumq. hanc pretioſam marga-ritam inuenerunt, omnia ſua diſtrahant; hoc eſt, omnia terrena bona contemnant, quo ea pleniùs frui mereantur. Hinc diuus Gregorius, Qui, inquit, cæleſtis vitæ dulcedinem, in quantum poſſibilitas admittit, perfectè cognouerit, ea quæ in terris ama-uerat, libenter cuncta derelinquit. In comparatione eius vile-ſcunt omnia, deſerit habita, congregata diſpergit, inardeſcit in cæleſtibus animus, nihil in terrenis libet; deforme conſpicitur quidquid de terrenæ rei placebat ſpecie; quia ſola pretioſæ hu-ius margaritæ claritas fulget in mente. Hactenus Gregorius.

Auguſt.

Auguſt.

Gregor. in hom.

II.

Hęc igitur diuinæ ſuauitatis dulcedo, quam à charitate & ſa-pientiæ dono proficiſci diximus, velut inſtrumentum quod-dam eſt, quo Spiritus ille cæleſtis hæc admirāda virtutum offi-cia operatur. Quo fit, vt quemadmodum ij qui in auibus cæli ludunt, exigua illis dulcique eſca oſtenſa, eas & ad ſidera penè mittunt, & ad manus iterum reuolare, eorumq. vocibus parere faciunt: ita ſanctus ille Paracletus hac ſuauiſſima diuinæ cōſo-lationis eſca ſic piorum mentes afficit & oblectat, vt nihil illis durum, nihil aſperum, nihil difficile appareat, dummodo hoc ſuauiſſimo pabulo reficiantur; pro cuius amore omnia mundi gaudia, omniaque terrena bona facilè contēnunt. Vt enim qui

Simile.

Simile. ab infima fortuna ad regię dignitatis solium euecti fuêre (quod Dauidi regi obtigit) contemnunt illa omnia quæ in ea fortuna pretiosa & chara ipsis erant (maiorum enim comparatione illa omnia ipsis viluerunt) ita qui ad has cæleſtes opes fruendas beneficio Domini perducti sunt, facilè præ illarum amore omnia quæ in mũdo pretiosa & magnifica putãtur, velut stercora reijciunt atq. contemnunt. Ad hunc etiam modum, qui ad virilem ætatem peruenerunt, rident ludicra illa, quæ pueruli magni faciebant, & pro quibus etiam cùm coætaneis digladiabantur; ita qui ad hanc maturam spiritus ætatem peruenerunt, facilè contemnunt omnia quæ olim pueri non annis, sed sensu magnifaciebant. Tales enim illud Apostoli dicere possunt: Cùm essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus; quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli. 1. Cor. 13

Hoc autem studium non vnius aut alterius sancti, sed innumerabilium, ac præcipuè Anachoritarum exemplo confirmare possumus: quorum multi non solùm ingẽtia patrimonia, & spes maiores maiori animo contempserunt, sed etiam solitudinem, & crucis Christi mortificationem, atque asperrimum vitæ genus amplexati sunt, vbi hanc margaritam inuenerunt; hoc est, vbi charitatis, & sapientiæ, diuinæq. dulcedinis suauitatem deguſtarunt. Ex quibus vnum dumtaxat Bonosum (qui sanctorũ Anachoritarum institutum & vitam refert) pro illis omnibus in medium proferam: de quo sic D. Hieron. (qui cum eo bonam ætatis partem egit) in epist. ad Rufinum scribit: Bonosus tuus, imò meus, & (vt verius dicam) noster, scalam præsagatã Iacob somniãte iam scandit, portat crucem suam, nec de crastino cogitat, nec post tergum respicit. Seminat in lachrymis, vt in gaudio metat; & sacramẽto Moysi serpentem in eremo suspendit. Cedant huic veritati tam Græco quàm Romano stylo mendaciis ficta miracula. Ecce puer honestis sæculi nobiscum artibus institutus; cui opes affatim, dignitas apprimè inter ęquales erat, contempta matre, sororibus, & charissimo sibi germano, insulam pelago circumsonante naufragam, cui asperę cautes, & nuda saxa, & solitudo terrori est, quasi quidam nouus paradisi colonus insedit. Nullus ibi agricolarum, nullus monachorum, ne paruulus quidem, quem nosti, Onesimus, quo velut fratre fruebatur, in tanta vastitate adhęret lateri comes. Solus ibi; imò iam Christo comitante non solus: videt gloriã Dei, quã etiam Apostoli nisi in deserto non viderant. Non quidem conspicit turritas vrbes, sed in nouæ ciuitatis censu dedit nomen suum. Horrent sacco membra deformi, sed sic melius obuiam Christo rapietur in nubibus. Nulla Euriporũ amœnitate perfruitur, sed de latere Domini aquã vitæ bibit. Proponatur tibi ante oculos amice

Hiero. ad Ruffin.

amice dulcissime, & in præsentiã rei totus animo ac mente conuertere. Tunc poteris laudare victoriã, cùm laborẽ prœliantis agnoueris. Totam circa insulã fremit insanũ mare, & sinuosis montium illisum scopulis æquor reclamat. Nullo terra gramine viret, nullis vernans campus densatur vmbraculis. Abruptæ rupes, quasi quendam horrore carcerem claudunt. Ille securus, intrepidus, & totus de Apostolo armatus, nunc Deum audit dum diuina relegit; nunc cum Deo loquitur cùm Dominum rogat. Hactenus Hieronymus.

Sed hæc fortasse minus miranda: illa verò maiorem mẽtibus admirationem incutiunt, quòd non solùm inferioris fortunæ homines, sed Principes etiã viri, sed Reges ac Reginæ, vbi gustauerunt bonum Dei verbum, virtutesq́. seculi venturi, regna ipsa & principatus prõptissimo animo relinquẽtes, Christi crucẽ flagrãtissimo studio amplexati sunt. Hinc Theodosij iunioris, Principum omnium fortunatissimi atq. sanctissimi, sorores, Pulcheria, Arcadia, Archemarina, quę Principibus eiusdem imperij viris, atq. adeò Imperij consortibus in matrimonio collocari, & Imperij opibus atque magnificentia frui potuissent, his omnibus spretis atq. contemptis, communi mente atq. consilio virginitatem suam Domino consecrarunt. Quod neutiquam fecissent, nisi cælestis Sponsi amor atq. suauitas maiori eas vi ad se, quàm tota huius mundi gloria rapuisset. Niceph. lib. 14.

Sed hæc vetera sunt. Nostro quoque seculo non defuerunt Principes viri, qui & amplam domum, & dignitatẽ qua potiebantur, in ætate iam matura reliquerunt, eamq́. Christi paupertate, & humilis obedientiæ professione commutarunt. Inter quos nobilis quidam adolescens magnificæ domus atq. dignitatis hæres, cuius patrimoniũ maiores eius, laboribus plus quàm Herculeis terra mariq́. toleratis promeriti fuerant, summa animi alacritate propter Christum reliquit, & asperrimum monachorum institutum (qui nudis pedibus in arctissima paupertate & asperitate vitam agunt) amplexus est. Neque verò hoc iuuenili ardore atque impetu fecit, sed triennio ante ordinis ingressum, id mẽte, cogitatione, & vitæ austeritate sic tractauit, vt parentes huic proposito, paterno amore repugnantes, constantia sua vicerit, eorumq́. consensum ad illud vitæ genus impetrauerit. Quanta ergo eorũ hominũ dementia est, qui harum rerum gratia (quas isti tanta alacritate calcarunt) nullos labores, nulla pericula, nullos bellorum motus, nulla turbulẽti maris naufragia formidãt, quò sibi posterisq́. suis amplũ patrimoniũ parent! Iã verò quoties regnãdi libido filios armauit in patres, quodq́. maius est, patres armauit in filios, quo sibi regni sedem vsurparent! Quæ tamẽ omnia isti, inuẽta illa pretiosa margarita, velut

purga-

purgamenta quædam & reiectamenta, mira facilitate calcarũt, qua quidẽ ex re liquet, quàm miserè seculi homines decipiantur, qui ne voluptatibus suis careant, ab hoc cælestis vitæ proposito se subducunt, cùm in eo tamen tot sint diuini Spiritus solatia, quæ omnes mundi opes atq. delicias longissimo interuallo superent: quemadmodum est à nobis tum firmissimis rationibus, tum etiam clarissimis exemplis comprobatum.

Quòd si quis à me requirat, cur tam pauci sint qui hoc cælestis vitæ institutum amplectantur? Huius tanti mali causam initio esse diximus, rerum diuinarum ignorationem; quæ facit, vt has tãtas diuinæ gratiæ opes, quas hactenus exposuimus, non agnoscentes, voluptates quibus in hac vita oblectantur, cælestibus illis commutare nolint. A quo errore absunt, qui eas diui-
1.Esdr.5. ni Spiritus beneficio degustarunt. Qua in re simile quiddam euenire videtur, quod filiis Israël in secundi templi dedicatione contigit. Iuniores enim, qui prius illud magnificentissimum Salomonis templum non viderant, opere illo absoluto lætabantur; contrà vero senes, qui illud in gloria sua viderãt, lachrymas continere non poterant. Ad hunc ergo modũ qui nulla nisi huius mundi gaudia norunt, nihil his esse suauius atque iucundius arbitrantur; at qui diuina illa Spiritus solatia degustarunt, miserandam horũ sortem & cæcitatem lamentantur: qui quoniam vera illa, solida, & diuina gaudia nesciunt, sordidis & ludicris mundi gaudiis oblectantur.

Huius autẽ ignorãtiæ causa partim quidem socordia nostra, partim sublimitas & altitudo horum donorum cælestiũ existit; quæ ab humana cognitione lõgè remota sunt. Hinc de sapientia ipsa in libro Iob scriptum est: Abscondita est ab oculis om-
Iob 26. nium viuẽtiũ; etiã volucres cæli (hoc est, sapientes mũdi) latet. Quam etiam Saluator in sacra huius diei lectione thesauro abscondito similem esse ait. Verus enim ea thesaurus est, qui veris opibus hominem ditat, sed ab illis tamen neglectus, quoniam absconditus est. De spirituali verò dulcedine & suauitate, quam sapientiæ comitem esse diximus, sic diuinus Vates ait: Quàm
Psal. 30 magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te! Magna quidẽ ea dulcedo est; quia tamen abscondita est, ab amatoribus voluptatum minimè quæritur, quia ig-
Apoc 2. noratur. Idem etiam illa Domini verba ex Apocal. innuũt, quibus se vincenti suauissimum manna daturum pollicetur; Quod nemo, inquit, scit, nisi qui accipit. Non igitur huius thesauri vilitas, sed socordia & ignorantia nostra in causa est, vt hoc tanto bono homines minimè fruantur. Verùm de his iam satis.

III.

Adiungit deinde Dominus tertiam parabolam; qua regnum cælo-

cælorum sagenæ missæ in mare comparat; quæ bonos & malos pisces intra se recipit: quorum quidem b ni in vasis piscatorum reconduntur; mali verò in sterquilinium proijciuntur. *Sic erit*, ait Dominus, *in cōsummatione seculi. Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus & stridor dentiū.* Ex hac parabola apparet, quāta salutis nostræ cura Saluator teneatur, qui nullū non mouet lapidem, quò nos ad verā salutem & pietatem traducat. In superioribus enim parabolis, thesauri, & pretiosæ margaritæ (quæ duo magnopere ab hominibus desiderantur) nos ad mundi ac terrenarum rerum contemptum inducere voluit, quò his tantis opibus frueremur. Quia verò multi magis pœnarum metu, quàm vtilitatis amore commouentur, adiungit protinus horrendas gehēnæ pœnas, & fletum, & stridorem dentium, & caminum ignis, in quo perditi homines perpetuò torquendi sunt: vt videlicet pœnę terreant, quos præmia nō inuitant. Nemo enim est (vt D. August. ait) qui non magis laborem fugiat, quàm affectet voluptatem: quandoquidem videmus immanissimas bestias à maximis exterreri voluptatibus dolorum metu. August.

Cùm sint autem multa ac varia gehennæ tormenta, hoc in loco de camino ignis præcipuè fit mentio, qui humanæ naturæ maximè formidabilis est; quamuis hæc pœnarum maxima non sit (maior enim est diuinæ pulchritudinis beatifica visione perpetuò abdicari) acerbissima tamen ignis, præcipuè sempiterni, pœna est. Cuius consideratione Euseb. Emiss. nos ad timorem Domini, & peccati odium adhortatur his verbis: Illud autem quónam modo trepidus sermo poterit explicare, cùm cœperit inexpiabilis caro & infectæ peccatis medullæ sæuis gehennæ æstibus penetrari, & de pascentibus flammis corpora atq. animæ ex parte consumi, ex parte nutriri; vt inter medios ignium globos damnata natura det pabulum, & accipiat incremētum? vt opus atque figmentum corporis nostri in antiquis sceleribus mortuum, & ad sola tormenta rediuiuum, finem in ipso interitus confinio non inueniat. Illa enim non casualis, sed rationalis & pœnalis exustio, quia culpam iubetur inquirere, substantiam nescit absumere. Hactenus Eusebius. In hunc igitur caminum ignis improbos à felici bonorum cœtu discretos esse deturbandos Saluator ait; in quo æternum fletum, & stridorem dentium futurum vaticinatur. Eusebius Emiss. hom. 1. ad Monach.

Hæc vbi dixisset, ad discipulos continuò ait; *Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cælorū similis est homini patrifamilias qui profert de thesauro suo noua & vetera.* Cùm nullus apex in litteris sanctis significatione vacet, quæri meritò potest; quid hæc illationis nota: *Ideo*, significare Mat. 13.

Dominus

Dominus voluerit. Quomodo enim similitudo consequens, de scriba docto in regno cælorũ,cũ superioribus, ac pręcipuè cũ ea quæ de sagena in mare missa ponitur,cohæret,vt ex altera consequatur? Magna certè & grauissima ratione. Si enim tam magna bona piis proposita sunt(quæ cælestis Magister thesauri ac margaritę nomine designauit) cõtrà verò si tam ingens improbis supplicium constitutum est; si illos caminus ignis manet, si flammæ vltrices,si mors immortalis,si pœna sempiterna,si fletus & stridor dentiũ, si separatio à cœtu & conuentu sanctorũ, & relegatio ad tartareas damnatorũ regiones; si deniq. hæc res tanta est,vt nullus huius vitæ cruciatus adeò magnus sit,qui cũ hoc gehennę supplicio collatus,non leuissimus,ac penè ludicrus sit:ideò scriba doctus in regno cælorũ;cuius munus & officium est,salutaribus monitis atq;doctrinis homines ab hoc tanto periculo eripere, & ad regnum cælorum dirigere;,similis vtiq. diuiti patrifamilias esse debet,qui cùm penu habeat omni genere escarum refertum,vbi solemne conuiuium instruit, dapes & pocula omnis generis partim recentia, partim vetera in mensa profert. Ad hunc ergo modum Ecclesiæ doctor pectus habere debet omni sentẽtiarum genere instructum (quas assiduo diuinę legis studio sibi comparare tenetur) paresq.rei magnitudini, quam tractat spiritus sumens,omnibus rationum machinis hoc negotium vrgeat,nihilq. intentatum relinquat, nullũ non moueat lapidem,& quidquid in thesauris diuinarum literarum reconditum est,ad hunc vsum proferat;modò veteris Testamenti terroribus ac minis homines perterrefaciẽs,modò noui Testamenti promissis & beneficiis alliciens,atq.omni deniq. ratione illos à scelere ad pietatem,ab interitu ad vitã,à gehennę incendiis,& camino ignis ad cęleste regnum traducere contendat.

Hæ igitur partes nostræ sunt, fratres, qui ministerium hoc verbi accepimus à Domino Iesu: vestrę verò sunt, vt hęc ipsa quę diximus,dies noctesq. cum animo vestro cogitantes, ante iudicium paretis iustitiam: illud vnum supra omnia curantes, vt ante tribunal illud formidandum,non iudicandi,sed à vobis iudicati appareatis. Quod quidem pręstabitis, si præteritæ vitæ maculas pœnitentię lachrymis diluentes,eas tanto studio atque ardore vitare studeatis,vt priùs mortem,& extrema omnia pati,quàm mortiferum aliquod crimen admittere parati sitis. Sic enim fiet,vt cùm Angeli à iudice missi,malos à bonis secernere incipiant,illos in caminum ignis præcipitantes, hos autem ad cęlestes mansiones deducentes, vos cum felicibus istis ab hoc formidabili ignis camino liberati, ad cęlestis glorię felicitatem & requiem perduci mereamini.

Posterioris de præcipuis Sanctorum festis Tomi finis.

Tam bene qui mores SANCTORVM *scribit & acta,*
Non hunc SANCTORVM SPIRITVS *intus agit?*
G.G. G.

ANTVERPIAE,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

APVD VIDVAM ET FILIOS

IOANNIS MORETI.

M. DC. XIV.

[illegible]
DE SANCTIS